BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 ianuarie 1985 Nr. 1—2/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Întru împlinirea vieţii *)

Iată ne-a ajutat Dumnezeu să urcăm pe scara vieţii şi să păşim şi în anul 1985. Să fim bucuroşi. Să fim veseli. Să dăm slavă lui Dumnezeu că am ajuns această zi, acest an, cu sănătate, fiecare desigur cu frumoase realizări în urmă, fiecare cu reînnoită speranţă în viitor. Să dăm slavă lui Dumnezeu pentru anul cel nou care a venit şi pentru cel vechi care a trecut.

Există două feluri de a întîmpina această zi de răscruce dintre ani: fie regretîndu-l pe cel care a trecut, pentru că odată cu el a mai trecut ceva din viaţa noastră şi ne-au rămas mai puţini ani înainte, fie bucurîndu-ne de cel care vine, bucurîndu-ne că mai avem încă în faţa noastră alte şi alte zile de trăit, zile pline de tot alte şi alte posibilităţi de a ne împlini, de a face de acum înainte ce n-am apucat a face pînă acum, de a binecuvînta şansa ce ni se oferă întru bucuria vieţii. Eu cred că perspectiva aceasta din urmă, cea optimistă, e mai sănătoasă. Ea ne dă speranţă, iar speranţa ne dă curaj. De amîndouă avem nevoie pentru a ţine bine cîrma corăbiei şi a o duce la liman.

Să dăm slavă lui Dumnezeu pentru fiecare clipă în plus cu care ne binecuvintează viaţa. Gîndiţi-vă: vine o zi cînd pe fiecare — vrem noi sau nu vrem — moartea ne înghite şi dispărem pentru totdeauna dintre cei vii şi nu ne mai răsare soarele, şi nu ne mai macină nici roata gîndurilor, nici trîmbiţa vorbelor nu ne mai răsună. Vine o zi cînd, oricît ar fi şi ni s-ar părea de ciudat, nu mai sîntem, nu vom mai fi. Alţii vor mai fi, dar noi nu vom mai fi. Pe pămînt nu vom mai fi niciodată! Din perspectiva acestei dispariţii, cît de frumos e să fii, să exişti, să respiri, să gîndeşti, să fii cu alţii, să fii în viaţă! Cît de important e să cucereşti fiecare clipă. Trebuie să privim fiecare clipă pe care ne-o dă Dumnezeu în plus, ca pe o mare biruinţă, ca pe un dar imens, minunat, ca pe o biruinţă a vieţii împotriva morţii! Ca pe o biruinţă a fiinţei împotriva neantului! Ca pe un pas cucerit din teritoriul necunoscut ce ne stă în faţă, şi care stă gata să ne înghită.

Nu ştim întotdeauna cum să preţuim clipa, clipa care ne e dată în plus în viaţa aceasta atît de scurtă, atît de repede trecătoare. Fie ca această zi de început de an, zi de răscruce dintre ani, să fie un nou imbold spre preţuirea clipei, a acestui dar extraordinar al lui Dumnezeu.

Momentul acesta este de obicei, în viaţa oamenilor, în viaţa instituţiilor, în viaţa societăţii, un moment de bilanţ. De obicei, într-o zi ca aceasta, sau înspre o zi ca aceasta, se fac bilanţuri. Se fac bilanţuri în economie, în familii, fiecare întrebîndu-se cu ce realizări încheie vechiul an, se fac bilanţuri în cultură, în civilizaţie, în viaţa socială şi, în general, în viaţa lumii. Trebuie să conchidem că, şi în acest an poporul nostru a obţinut realizări importante în toate domeniile. Totodată, putem să fim bucuroşi pentru că iată, Dumnezeu ne-a dat, datorită înţelepciunii întregii lumi, un an de pace.

Ar trebui însă, în această zi de răscruce dintre ani, să mai facem un bilanţ şi anume un bilanţ personal, un bilanţ al conştiinţei, un bilanţ a ceea ce am realizat cu noi înşine, ce am reuşit să facem din noi, ce am reuşit să facem cu viaţa noastră, ce perspective ne deschide noul an şi ce sperăm că vom mai face cu viaţa noastră de acum încolo.

Ştim toţi, viaţa e scurtă, trece repede. E foarte important cum ne-o organizăm, ce facem cu ea. Cu ce o umplem? Ar trebui să fim într-o grabă extraordinară, ca s-o umplem cît mai repede, cu cît mai mult, şi cît mai bine, cu cît mai mult *bine*!

Spuneam aici, înainte de Crăciun, în seara cînd s-au prezentat colinzile, că mesajul pe care ni l-a trimis Dumnezeu prin îngeri în momentul cînd s-a născut Mîntuitorul Iisus Hristos, a fost: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, întru oameni bună învoire.*" Remarcam că acest cuvînt „*întru oameni*" uneori e citit şi rostit: „*între oameni.*" E bine şi aşa. Să fie bună învoire şi pace *între oameni*. Dar textul original grecesc e „*întru* oameni" bunăvoire. Adică înlăuntrul oamenilor, în sufletul oamenilor să fie

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

* Cuvînt de Anul Nou 1985, rostit în catedrala din Sibiu.

43101.

PRIMUL MARTIR AL BISERICII CREŞTINE — SFÎNTUL ARHIDIACON ŞTEFAN

A treia zi de Crăciun, la 27 decembrie, Biserica Ortodoxă prăznuieşte pe Sfîntul Ştefan, pe cel care şi-a dat viaţa, mărturisind în faţa întregului sanhedrin (sinodul) iudaic din Ierusalim că, Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul lumii.

Primul martir Ştefan este cel care a făcut începutul marelui număr de mucenici ce au pecetluit cu sîngele lor credinţa în Dumnezeul cel adevărat, Dumnezeul cel în Sfînta Treime lăudat. După el a continuat şirul neîntrerupt al celor care şi-au jertfit fiinţa lor, dar nu l-au negat pe Dumnezeu.

Cine a fost Sfîntul Ştefan? A fost un suflet zelos pentru mîntuire. La predica sfinţilor apostoli, el s-a înrolat în ceata creştină a slujitorilor noii credinţe. Pentru evlavia lui a fost ales diacon.

Impresionează puternic două din darurile cu care fusese înzestrat Sfîntul Ştefan, şi anume: credinţa lui şi puterea de iertare a sa.

În ce priveşte credinţa, cine dintre muritorii de rînd a putut să exprime cuvinte ca cele ale lui Ştefan: *„Iată văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu!"* Este adevărat că şi alţi sfinţi au avut credinţă nestrămutată în Dumnezeu, dar ca să vezi cerurile deschise şi pe Fiul lui Dumnezeu este ceva ce ne umple de admiraţie pentru Ştefan protomartirul!

În ce priveşte iertarea creştină, în vieţile sfinţilor, găsim multe exemple, dar ca să te rogi pentru cel ce te ucide în chipul cel mai sălbatic este ceva ce te impresionează pînă la lacrimi, deoarece nu trebuie să uităm că sfinţii care au urmat după Ştefan aveau ca exemplu pe martirii dinaintea lor, pe cînd Ştefan nu-l avea ca

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *Athanase Negoiţă*

Dinamismul ideii unităţii de neam în istoria poporului nostru

Una din trăsăturile esenţiale şi definitorii ale ideii unităţii de neam a poporului nostru este *dinamismul* ei deosebit de viguros. Transformată în *conştiinţa* unităţii de neam a tuturor românilor, această idee a dinamizat întreaga desfăşurare a istoriei poporului nostru.

Baza ontologică a acestui dinamism viguros este *unitatea de origine* a poporului nostru, din care a rezultat — în mod firesc şi logic — *unitatea lui de esenţă şi de structură*. Aceste două aspecte au constituit baza funcţională a ideii unităţii de neam a românilor, din care au rezultat celelalte aspecte fundamentale ale acestei idei: unitatea de manifestări — trupeşti şi sufleteşti —, de aspiraţii, idealuri şi năzuinţe, precum şi unitatea de destin.

Datorită dinamismului rezultat din această bază ontologică şi funcţională, ideea unităţii de neam a trecut printr-un proces amplu de dezvoltare, prin care s-a adîncit, amplificat şi îmbogăţit treptat pînă la maturizare, împingînd în mod inexorabil spre înfăptuirea deplină a idealului naţional. Dincolo şi mai presus de impedimentele temporare, izvorîte din vicisitudinile de diferite feluri şi în diferite momente ale zbuciumatei noastre istorii, idealul de unitate a neamului nostru s-a afirmat constant şi puternic ca necesitate firească şi ca o realitate fundamentală.

Pe măsură ce s-a dezvoltat şi maturizat, conştiinţa unităţii de neam a dat roade tot mai bogate, devenind factorul polivalent care a promovat un fenomen de masă. Căci ea a adunat şi polarizat aspiraţiile şi năzuinţele poporului nostru într-un singur mănunchi de viguroase strădanii, dîndu-i capacitatea şi forţa de a lupta statornic şi cu toate jertfele necesare pentru realizarea statului naţional unitar. În concret, a creat şi impulsionat continuu *curentul unionist* care străbate întreaga noastră istorie, procesul necontenit de creştere a poporului nostru sub orizontul de lumină al unităţii integrale.

Mulţumită acestui viguros şi continuu dinamism, o năzuinţă arzătoare, multiseculară, a luminat necontenit — ca o stea polară nestinsă — cărările drepte dar anevoioase ale istoriei noastre: Unirea într-o singură ţară. Gîndul de a se uni într-un singur stat închegat între graniţele lor firesti, gîndul acesta incandescent, hrănit în urma plugului sau a turmelor de oi, precum şi pe cîmpurile de bătaie, din conştiinţa unităţii lor ca neam, i-a urmărit pe strămoşii noştri ca o umbră a propriei lor istorii, i-a chinuit cu frămîntarea unui vis drag pe care l-au spulberat de atîtea ori vrăjmăşiile vremurilor vitrege.

Un prim aspect al dinamismului ideii de unitate a neamului nostru este *amploarea* pe care a luat-o această idee ca stare şi manifestare de spirit. Unitatea de origine, unitatea de esenţă şi de structură, unitate de manifestări, aspiraţii şi idealuri, unitate de destin — iată aspectul multiplu al ideii unităţii de neam. Ea s-a amplificat în factor generator şi plinitor al tuturor componentelor procesului de unificare — sub toate aspectele — a poporului nostru şi s-a transformat într-un *etos* puternic al unităţii. Ca atare, ea a promovat remarcabila unitate de limbă şi de cultură a poporului nostru, precum şi necontenite relaţii economice şi culturale între românii de pretutindeni.

Potenţialul şi dinamica spirituală a unităţii de neam s-au vădit la maximum la acţiunile directe pentru dobîndirea unităţii naţionale şi politice a poporului

(Continuare în pag. a 3-a)

Colindăm pentru eroi

Colindăm acuma iară,
Prin frumoasa noastră ţară,
Nici un cătun nu ne scapă
Din Patria dintre ape!

Cît e România-Mare
Ne ducem pe la hotare,
Să audă fiecare
Lerui, ler frumoasă floare.

Cu busuiocul, ca salba,
Vom ajunge pe la Alba
Şi la Ţebea, pe colină,
Colindînd colindă lină.

Cu aducerile-aminte,
Colinda-vom la morminte,
Pe unde ne zac martirii,
Răpuşi fără voia Firii.

La Ip, Moisei, şi-aiurea,
Cu noi va doini pădurea,
Pe sub zările albastre,
Dînd refren colindei noastre.

Că, din uraganul ploii,
Noi, comemorăm eroii
Jertfiţi pentru Neam şi Ţară,
Lerui cu colinda, iară.

Merge-vom, cu tot aleanul
Păşind „Transfăgărăşanul",
Cu colinda în desagă,
Lerui, Românie dragă!

Miron Abrudan

Pagini de istorie naţională în vechi picturi bisericeşti

Picturile vechi bisericeşti din diferite zone ale ţării ne atrag nu numai prin măestria execuţiei lor artistice, ci şi prin faptul că ele ne reprezintă, cu durerile, cu idealurile şi aspiraţiile noastre din moşi strămoşi.

Poate mai ales sub acest aspect se manifestă forţa educativă a acestor nepreţuite valori naţionale. Binele şi răul, în permanenta lor confruntare, sînt oglindite de vechii noştri artişti plastici nu în chip abstract, ci prin trăsături concrete, adînc grăitoare pentru credincioşii care aveau să se închine în bisericile astfel împodobite.

Astfel, încă în cele mai vechi ansambluri picturale de pe teritoriul patriei noastre, de multe ori sfinţii, martirii, eroi ai tot binelui şi ai adevărului, poartă straie româneşti; dimpotrivă torturanţii, tiranii chiar răstignitorii Mîntuitorului sînt înfăţişaţi cu chipurile vrăjmaşilor şi asupritorilor neamului românesc. Iadul din celebrele fresce ale mănăstirilor moldovene, de pildă, este populat cu turci, cu tătari, cu asupritorii strămoşilor noştri. În unele biserici din Transilvania, chinuitorii au chipul jandarmilor, dintr-o epocă de tristă amintire.

Caracteristice în acest sens sînt mai ales cîteva biserici din judeţul Sibiu, pictate de fraţii Nicolae şi Alexandru Grecu la începutul veacului trecut. În redarea unor scene biblice, aceşti talentaţi pictori populari se folosesc de o seamă de aspecte din epoca lor, exprimînd prin mijloacele specifice ale picturii, un protest răspicat împotriva asupririi sociale şi naţionale a românilor din Transilvania.

Biserica parohială din Mohu, prot. Sibiu, construită în 1782, a fost pictată în frescă de fraţii Grecu, care au terminat lucrarea în 1804. Pictura are o valoare artistică deosebită. Interesant este însă mai ales faptul că cei doi pictori din Săsăuş au dat unor scene un evident caracter istoric şi revoluţionar.

Reţine atenţia cu deosebire o scenă cu Iosif în închisoare. Înţeleptul fiu al patriarhului Iacov şi al Rahilei este înfăţişat în tem-

(Continuare în pag. a 3-a)

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Întru împlinirea vieţii

(Continuare din pag. 1)

pace. Să fie omul împăcat cu sine însuşi. Să fie împăcat cu destinul lui. Să fie împăcat cu ceea ce a făcut, atunci cînd s-a căznit să facă ceva cu destinul lui. Şi să fie bună învoire, să fie deschidere către toţi oamenii. Să fie în echilibru cu sine şi cu fraţii săi, oamenii.

Despre acest *întru* aş vrea să spun cîteva cuvinte. Despre modul cum am putea face un bilanţ al acestui *întru*, al acestui *dinlăuntru* al nostru. Cît am reuşit în împlinirea noastră interioară? Cît am cristalizat acest *întru* care este însăşi fiinţa noastră? Cît am reuşit s-o facem altfel? Cît am reuşit s-o facem mai bună, mai transparentă, mai subţire, mai delicată, mai plină de bunăvoinţă, mai plină de înţelepciune, de înţelegere, de înţelegerea lumii, a existenţei, a ceea ce se întîmplă cu noi, cu fiecare din noi şi cu lumea? Cît am reuşit *să împlinim* fiinţa noastră împlinind acest *dinlăuntru* al ei?

Să ne aducem aminte cît de preocupat era Mîntuitorul de această parte dinlăuntru a fiinţei omeneşti. A făcut un rechizitoriu de procuror nemilos, atunci cînd a vorbit despre farisei, numindu-i cu cuvintele cele mai grele: Vipere, şerpi, morminte văruite! Pe dinafară arătaţi frumoşi, dar înăuntru sînteţi cadavre, le zicea! Rechizitoriul era împotriva acestui *înlăuntru* al lor, care nu semăna cu ceea ce pretindeau ei că este.

Preocuparea permanentă şi fundamentală a Mîntuitorului a fost în legătură cu *înlăuntrul* omului. Cum creşte? Cum se dezvoltă? Cum şi cu ce se *umple* acest dinlăuntru al omului, fiinţa lui, sufletul lui? Cît Dumnezeu reuşeşte să cuprindă în el? Cît loc reuşeşte să-i facă lui Dumnezeu în existenţa lui? Aceasta este măsura: cît Dumnezeu lasă să intre şi să se sălăşluiască în el? Fiindcă atunci cînd zicem: cît de bun a devenit, cît de înţelept a devenit, cît de iertător a devenit, cît de generos a devenit, înseamnă că vrem să aflăm măsura în care L-a chemat, L-a primit, L-a păstrat pe Dumnezeu în suflet, făcîndu-i *„cămară"* în existenţa lui? Nu trebuie să ne sperie acest lucru, fiindcă scris este în Scriptură: *„Eu am zis: Dumnezei sînteţi"*, şi *„Fiţi sfinţi, precum şi Tatăl vostru sînt este"*. Oare porunca de căpetenie a Mîntuitorului n-a fost aceea de a fi desăvîrşiţi? *„Fiţi desăvîrşiţi"* or, desăvîrşirea este tocmai această găzduire a lui Dumnezeu în sufletele noastre, în aşa fel, încît să ne facem din El criteriu de gîndire, criteriu de alegere între bine şi rău, criteriu de orientare în viaţă, precum e steaua polară pentru navigatori, cum e busola pentru cei care călătoresc prin păduri sau pustiuri, prin locuri lipsite de posibilităţi de orientare.

Cum reuşim oare să umplem fiinţa noastră cu Dumnezeu, s-o *împlinim*, s-o rotunjim, să dăm un sens acelui *întru*, acelui *dinlăuntru?*

Sf. Scriptură ne învaţă că putem reuşi să facem acest lucru prin împlinirea poruncilor. Mîntuitorul sintetizează poruncile Scripturii într-una singură: *„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi."* Ne controlăm iubirea de Dumnezeu prin iubirea aproapelui. Arăţi că iubeşti pe Dumnezeu, dacă-ţi iubeşti aproapele. Aşa împlineşti poruncile. Împlineşti poruncile cînd din lupta între bine şi rău din sufletul tău, reuşeşte să învingă binele. Împlineşti poruncile cînd în lupta dintre generozitate şi egoism, reuşeşte să biruie generozitatea. Îndeplineşti poruncile cînd în lupta dintre adevăr şi minciună, reuşeşte să învingă adevărul. Fiecare să se întrebe: În lupta dintre lumină şi întuneric am fost întotdeauna de partea luminii?

Iată cîteva mijloace de control pe care le avem la dispoziţie şi pe care într-o zi ca aceasta de bilanţ, e bine să le folosim. Să ne oprim o clipă în loc. O poetă contemporană, una din poetele noastre sensibile, Ana Blandiana, spune la un moment dat, într-o poezie parcă pentru noi intitulată, *Înlăuntru: „O oprire: cît să-ţi tragi răsuflarea / ca să poţi fugi din nou."* Să ne oprim o clipă. Sîntem în ora bilanţului. Să respirăm adînc şi să ne deschidem inimile. Să ne oprim o clipă. Atît cît să respirăm, să ne reîntărim, ca să putem alerga mai departe, că viaţa e o lungă alergare. Să vedem deci cît am reuşit să facem uz de bine împotriva răului? Cît am reuşit *să fim ceva?*

De obicei facem analiza acestui *să fim ceva* la modul exterior, adică ne gîndim: Ia să vedem, ce am devenit în profesiunea mea? Ia să vedem, ce am reuşit să fac din copiii mei? Am reuşit să-l fac pe unul inginer, pe altul medic, am reuşit să-i fac nu ştiu ce altceva? Întotdeauna punem problema în felul acesta: ce am reuşit *să facem?* Cît de *mari* am reuşit să fim? Ce loc mare am reuşit să ne cîştigăm în societate?

În societate însă locurile sînt diferite. Decalajul din societate persistă în toate sistemele sociale din lume, desigur diferenţierea fiind determinată de cauze diferite. Dar există totuşi un domeniu unde toţi sîntem egali, şi anume tocmai în aceasta: în ce *am reuşit să facem din noi*, din fiinţa noastră, din *lăuntrul* nostru? Aici nu mai operează aceeaşi măsură ca în viaţa socială. Poţi să fii ţăran, poţi să fii muncitor, poţi să fii profesor, poţi să fii orice, dar să fii *un om*, să fii *om cu demnitate, să fii om de bună credinţă*, să fii *om integru*, să fii *om generos, onest, bun, om de omenie, om cu respect faţă de cuvînt şi faţă de om*. Ţăranii noştri, de cînd se ştiu şi pînă astăzi, îşi păstrează o anumită demnitate, o anumită noblеţe, şi nu întîmplător folosesc cuvîntul noblеţe, pentru că ei se ştiu cu sufletul în rînd cu nobilii, cu ceea ce înseamnă cuvîntul nobil, nu totdeauna cu ceea ce erau nobilii! — Cuvîntul oricum e înnobilat de ţăranii noştri mai mult decît l-au înnobilat nobilii! Pentru ţăranii noştri cuvîntul, de pildă, era cuvînt! — noblеţea cuvîntului, căci ei ştiu dintotdeauna că pe unde iese cuvîntul, iese şi sufletul, aşadar fiecare cuvînt trebuie spus ca în faţa Dreptului Judecător, la Judecata cea din urmă. Odată spus, un cuvînt era cuvînt. Odată statornicită o lege prin cuvînt, era statornicită pentru totdeauna şi se respecta, deşi nu era scrisă nicăieri, deşi nimeni nu-l trăgea la socoteală în faţa vreunei autorităţi pe cel care n-o respecta. Dar judecata obştii era mult mai aspră decît orice judecată civilă.

Există aşadar această posibilitate ca orice ai fi în viaţa socială, să fii *egal în demnitate* cu cei mai mari, să fii *egal în omenie*, să fii *egal în înălţimea sufletească, să fii mare*, indiferent de scara socială pe care te afli şi indiferent de locul pe care îl ocupă pe această scară ceilalţi. Acest lucru e o realitate în viaţa tuturor oamenilor, a tuturor popoarelor. Se povesteşte că un servitor de lord englez, într-o dimineaţă l-a anunţat: „domnule, luaţi notă că nu mai sînt servitorul dv. Întîrziaţi sistematic la ceai şi mîncaţi urît. Nu este de demnitatea mea să servesc un astfel de om care nu se respectă pe sine şi nu mă respectă nici pe mine"!

Eşti mare atunci cînd orice ai fi te respecţi tu însuţi şi te respectă şi cei din jur. Dacă ai cîştigat respectul oamenilor, eşti mare, indiferent dacă alţii sînt mai mari decît tine pe scara socială. Eşti mare cînd ştii să te faci respectat, dacă eşti bărbat de către soţie, şi dacă eşti soţie de către bărbat. Eşti mare dacă ştii să te faci respectat de copiii tăi. Copiii privesc la părinţi ca la ceva unic. Nu contează ce e tatăl sau mama. Părintele e pentru copiii lui *mare, unic, unicul*. Nu contează că e inginer, că e muncitor, că e ţăran. Această mărime vine dinlăuntru, din calitatea sufletului, din autoritatea inimii, din forţa exemplului, din geometria interioară a fiinţei părintelui, din echilibrul logic şi frumos al vieţii lui.

Mai putem controla cum împlinim poruncile şi prin cîtă iubire reuşim să degajăm din noi în afară. Am citit undeva, într-un roman, sau poate chiar în mai multe, în romanele acelea mari, vestite, în care se exaltează sentimentul iubirii, o expresie de mare frumuseţe. Se afla într-o scrisoare de îndrăgostit, nu mai ştiu dacă era vorba de un bărbat sau de o femeie, care scria scrisoarea, dar aceasta interesează mai puţin. Scria: *„Îţi mulţumesc că exişti."* Iubirea născuse aceste cuvinte care sintetizau tot ceea ce o inimă de om ar putea să imagineze despre un alt om. Vedea în celălalt perfecţiunea, divinul. Zilele trecute am citit exact aceleaşi cuvinte într-o scrisoare a unui ucenic către un dascăl, către un mare profesor: *„Domnule profesor, vă mulţumesc că existaţi!"*

Aceasta înseamnă a afirma despre un om că *s-a împlinit*. Eu nu ştiu, nu cunosc un elogiu mai mare ce s-ar putea aduce unui om, decît să simţi că-i poţi spune acest lucru. Îl ridici aproape la categoria asemănării cu Dumnezeu. Pentru că doar Dumnezeu există etern, Dumnezeu este *„Cel ce este"*, precum s-a definit El însuşi: *„Eu sînt cel ce sînt."* Lui Dumnezeu îi mulţumim că există, şi cînd mulţumim şi altcuiva că există, l-am ridicat la o categorie supraomenească. Nu trebuie să ne înspăimînte nici aceasta. Am fost creaţi — se spune în Cartea Facerii, — după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, pe care le-am pierdut, dar pe care trebuie — este poruncă de la Dumnezeu — să le refacem, să le restaurăm. Iubirea este mijlocul cel mare al împlinirii. Poetul Lucian Blaga, într-una din poeziile lui, într-un *Psalm*, spunea:

Cît iubim
Oricît de noapte-ar fi,
Sîntem în zi,
Sîntem cu tine, Elohim.

Acestea le spunea acest Lucian Blaga care a trecut prin destul de multe îndoieli în viaţa lui, care a încercat toate căile, şi care iată, pînă la urmă tot în iubire găseşte explicaţia, sensul vieţii, sensul realizării omeneşti. Blaga a fost un mare căutător de sens, căutător de adevăr. A scris aceea minunată *Trilogie a cunoaşterii* şi totuşi într-o poezie spune:

A cunoaşte-nseamnă iarnă,
A iubi e primăvară.

Apelul la virtuţile creştine fundamentale e adesea prezent în scrisul său, de pildă în *„Iisus şi Maria Magdalena"*. O pune pe aceasta să-şi justifice cererea de iertare printr-o declaraţie uimitoare din partea ei: *„Şi-n mine-i Dumnezeu."* Dumnezeu e în adîncul sufletului fiecăruia, numai că în sufletele unora e *„rob în temniţă"*, cum tot Blaga spune, şi aşteaptă să fie lăsat *„să răsufle liber"* în noi, să fie descătuşat. El e iubirea din noi care trebuie descătuşată, lăsată să se manifeste, să lucreze.

Dar imnul cel mai teribil care s-a scris vreodată despre iubire, l-a scris fără îndoială Sf. Apostol Pavel, în cap. XIII din Epistola I către Corinteni. El arată că nimic nu se poate *împlini* cu adevărat, dacă nu se împlineşte prin dragoste. Pune în comparaţie două mari virtuţi creştine cu a treia: credinţa şi speranţa cu dragostea. Şi spune: *„De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atîta credinţă încît să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sînt. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragostea nu am, nimic nu-mi foloseşte"* (I Cor. 1—3). Iată cum dragostea le împlineşte. Va să zică poţi să devii martir pentru credinţă, poţi să ai credinţă aşa încît să muţi şi munţii din loc, dar dacă nu ai dragoste, dacă eşti rece faţă de aproapele tău, dacă el nu însemnează nimic pentru tine, la nimic nu-ţi foloseşte. *Dragostea dă măsura împlinirii*. De aceea, omul împlinit se poate defini, are trăsături precise, ştie ce vrea, ce face, ce este. Nu merge la întîmplare. E om cu lege, aşa cum opusul e „fără-de-lege". E om întreg, aşa cum celălalt e semi-om, cum în ordinea culturii avem semi-doctul. Semi-omul e căldicelul de care vorbeşte Apocalipsa: nici rece, nici cald, neîmplinitul.

Dragostea ne face generoşi. A fi generos înseamnă *a fi om pentru altul*, a fi deschis pentru altul. Pînă şi animalele sînt generoase, oricît ne-ar părea de ciudat şi oricît am şti că între ele operează dreptul celui mai puternic. Se zice: „Peştele cel mare înghite pe cel mic." Uneori însă par a opera şi printre ele şi altfel de legi, care te fac să te gîndeşti că n-ar fi străine de unele porniri spre generozitate. Cu atît mai mult trebuie să fim noi generoşi. Citeam zilele trecute o întîmplare, într-o gazetă de-a noastră, că undeva în Taiga, un pădurar a vrut să-şi facă o casă de vînătoare într-un teritoriu mai avansat în pădure. Cînd şi-a început construcţia a venit un urs care, probabil, socotea că teritoriul acela e teritoriul lui şi pur şi simplu ce zidea omul ziua, ursul strica noaptea. Mai întîi a încercat să lupte cu ursul, dar aceasta n-a dat nici un rezultat. Ursul persevera cu atitudinea lui neprietenoasă. Şi atunci omul a trecut la o altă stratagemă: aştepta ursul acolo şi-i dădea cîte ceva de mîncare, mai ales dulciuri. Şi azi aşa, mîine aşa, pînă cînd ursul s-a mai îmblînzit şi i-a dat voie să-şi termine construcţia.

Pînă aici încă nu e nimic prea interesant, dar ceea ce urmează e cu adevărat surprinzător. Ursul a continuat să-l viziteze, iar la începutul iernii, într-o dimineaţă, omul s-a trezit în faţa căsuţei lui cu ursul care îi aducea un şold de căprioară, ca şi cînd ar fi gîndit generos: să ai şi tu ceva de mîncare, cît voi hiberna în vremea iernii.

Foarte interesantă această generozitate la animale. Iată şi o altă întîmplare: un om a găsit în pădure un pui de lup şi l-a crescut la casa lui împreună cu un cîine. Cînd lupul a crescut mai mare, a fugit, a dispărut în pădure şi nu l-a mai văzut. Într-o iarnă, pe cînd omul mergea cu sania cu cai, pătrunzînd într-o pădure, o haită de lupi l-a înconjurat. După sanie venea şi cîinele lui. Haita de lupi venind din faţă, a înconjurat sania, gata să sară la cai, dar în momentul cel mai critic cîinele a sărit în mijlocul haitei de lupi, şi atunci, ca la o comandă, lupii s-au oprit, au încremenit. Cîinele s-a dus la unul din lupi, care era chiar şeful haitei — el dăduse semnalul opririi — s-au gudurat unul pe lîngă altul şi omul din sanie a recunoscut atunci pe lupul crescut de el împreună cu cîinele lui. În clipa cînd s-au recunoscut, lupul şef de haită a dat ordin în limba lui şi haita a făcut stînga împrejur şi a dispărut. Şi-a arătat în felul acesta recunoştinţa faţă de cel care-l crescuse şi faţă de fratele său, cîinele.

Dragostea naşte recunoştinţă, generozitate. Fără generozitate rămînem strînşi în egoismul nostru, egoism care înseamnă a zice şi a gîndi mereu: *eu, pentru mine, totul pentru mine, eu* în centrul pămîntului. Egoistul nu vede nimic în jurul lui. Dar egoistul nu-şi dă seama că gîndind şi făcînd aşa, de fapt se izolează şi rămîne singur, rămîne la propriile lui forţe, ca un cîine care fuge după propria lui coadă. Există o poveste din ale baronului Münchhausen care povesteşte cum căzînd într-o mlaştină, voia să se scoată afară trăgîndu-se de propriul lui păr! Aşa ajunge şi egoistul.

Sigur că e bine să ne facem şi bilanţul realizărilor în familie şi în societate. Să ne hotărîm să facem mai mult, să avem mai multă grijă de noi înşine, de copii, de familie, de ceea ce avem de gînd să facem, să creem. Dar să avem gînd anume şi faţă de sufletul nostru, de *lăuntrul* nostru. Şi pe acesta să-l lucrăm. Şi pe acesta să-l împlinim. Întrucît împlinim poruncile şi mai ales porunca iubirii, în aceeaşi măsură ne împlinim pe noi înşine. Acesta este criteriul. În măsura în care nu-l împlinim, nu ne împlinim nici pe noi înşine, nici casa noastră, nici cămara sufletului, cum spunem în cîntările bisericeşti. Ea rămîne goală. Să primim *întru* noi pe Duhul Sfînt, cum zicem în rugăciunea pe care aţi auzit-o rostită la începutul Liturghiei: „Împărate ceresc mîngîietorule, Duhul adevărului, carele pretutindenea eşti şi toate le împlineşti, vino şi te sălăşluieşte *întru* noi." Vino şi umple viaţa noastră, vino şi dă sens vieţii noastre.

În taina inimilor, a sufletelor şi a cugetelor noastre, într-o zi ca aceasta, într-o zi de veselie, de bucurie, de întîmpinare a unui *Nou An*, pe care trebuie să-l întîmpinăm cu speranţă, pe care trebuie să-l întîmpinăm cu planuri coerente, limpezi, să ne punem în gînd să facem şi din fiinţa noastră ceva, s-o rotunjim şi pe ea, să facem un pas mai departe şi în — aş zice — subţierea ei, în a o face mai spirituală, în a deveni noi adică mai buni, mai deschişi către aproapele nostru. Să găsim în această zi acele cîteva momente în care, adîncindu-ne în noi înşine, să-l căutăm pe Dumnezeu acolo şi să avem cu Dînsul o convorbire sinceră, o convorbire intimă, în legătură cu destinul care ne stă în faţă în anul care vine. Şi să-L rugăm să ne facă parte de un an fericit, de un an de pace, plin de bucurii.

UN NOU SPAŢIU EXPOZIŢIONAL LA MUZEUL BISERICII SF. NICOLAE DIN ŞCHEII BRAŞOVULUI

Prilejuit de împlinirea a 80 de ani de la naşterea cunoscutului compozitor şi muzicolog Tudor Ciortea, la muzeul bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului a fost amenajată o cameră permanentă ce vine să rememoreze activitatea acestui distins şi apreciat străduitor pe tărîmul muzicii. Acest lucru a putut fi realizat prin ajutorul nepreţuit al soţiei compozitorului — Vera Ciortea — care a donat muzeului amintit toate cele necesare pentru organizarea spaţiului expoziţional.

Tudor Ciortea s-a născut în Şcheii Braşovului într-o familie de intelectuali, tatăl său, profesorul Aurel Ciortea fiind o personalitate binecunoscută a vieţii culturale braşovene.

La muzeul amintit exista şi un fond de donaţii care a aparţinut tatălui compozitorului Tudor Ciortea, deci prezenţa acestui spaţiu expoziţional în Şcheii Braşovului este pe deplin justificată.

Tudor Ciortea a învăţat în oraşul natal clasele secundare, începînd studiul pianului la vîrsta de 5 ani, continuînd apoi ca elev al lui G. Dima, profesor de muzică la liceul „Andrei Şaguna". Urmează apoi trei ani la liceul german Honterus în orbita muzicală a lui Rudolf Lassel, eminent compozitor şi organist pe care Tudor Ciortea îl va asculta de multe ori cîntînd la orga bisericii Negre. Absolvă liceul la Cluj, unde se înscrie la Conservator, studiind paralel pianul cu Ilie Sibianu şi armonia cu Johannes Schüller (dirijori ai Operei din Cluj), cunoscuţi muzicieni, şlefuind talentul tînărului student.

La Cluj va absolvi şi „Academia de înalte studii comerciale", înfiinţată şi condusă pînă în anul 1929 de tatăl său, profesorul Aurel Ciortea. În 1926 termină facultatea de drept din Bruxelles, studiind în tot acest timp asiduu muzica cu personalităţi marcante din această ţară.

Parisul va fi oraşul care desăvîrşeşte talentul tînărului braşovean. La Şcoala normală de muzică, îndrumat de profesori prestigioşi ca Paul Ducas şi Nadia Boulanger se va perfecţiona în tainele compoziticii. Reîntors în ţară absolvă şi conservatorul din Bucureşti în anul 1931, unde va fi numit el însuşi profesor, începînd cu anul 1949, în cadrul căruia va desfăşura o muncă laborioasă şi plină de satisfacţii.

Palmaresul compoziţional al lui Tudor Ciortea este impresionant, menţionăm aici doar faptul că în numeroase lucrări s-a inspirat din locurile copilăriei şi al oraşului natal, precum din caracterul locuitorilor, în special al junilor din Şcheii Braşovului.

Faust Remus
muzeograf

Pentru mîntuirea sufletelor noastre

La dumnezeieştile slujbe, în cadrul ecteniei celei mari, sîntem îndemnaţi să ne rugăm şi „pentru mîntuirea sufletelor noastre". Îndemnul acesta, care ne angajează la rugăciune pentru mîntuirea sufletelor noastre, ne aduce totodată în atenţie mîntuirea noastră, ne atrage luarea aminte asupra propriei noastre mîntuiri. Tot în cadrul ecteniei mari mai primim îndemnul să ne rugăm Domnului „ca să fim mîntuiţi noi de tot necazul, mînia, primejdia şi nevoia". Ne sînt cunoscute, apoi, tuturor cuvintele „apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău", pe care le auzim nu numai la ectenia mare, ci şi la ectenia mică, ceea ce înseamnă că ele se repetă mai des în cuprinsul sfintelor slujbe. Auzind aceste cuvinte, noi cerem mila lui Dumnezeu şi în vederea mîntuirii noastre, adică ne rugăm lui Dumnezeu „pentru mîntuirea sufletelor noastre".

Potrivit rînduielii sfintei noastre Biserici, la dumnezeiasca Liturghie, adresîndu-ne Domnului nostru Iisus Hristos, cu rugăciune, zicem: „Mîntuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu" şi „Doamne mîntuieşte pe cei binecredincioşi". Cei care iau parte la Sfînta Liturghie au prilejul să audă spunîndu-se pentru ei, în chip de rugăciune şi de binecuvîntare: „Mîntuieşte, Dumnezeule, poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta". Pentru mîntuire şi binecuvîntare se roagă slujitorul sfinţit şi la sfîrşitul Sfintei Liturghii, în rugăciunea amvonului, cînd zice: „Cel ce binecuvintezi pe cei ce Te binecuvintează, Doamne, şi sfinţeşte pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, *mîntuieşte poporul Tău* şi binecuvintează moştenirea Ta".

La sfîrşitul dumnezeieştilor slujbe credincioşii, care sînt de faţă, au prilejul să-şi mai amintească odată de mîntuirea lor cînd aud pe slujitorul sfinţit, preot sau arhiereu, spunînd: „Hristos adevăratul Dumnezeul nostru... să ne miluiască şi să ne mîntuiască pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor".

De mîntuirea sufletelor noastre, de mîntuirea noastră în general ne amintim şi atunci cînd o cerem pentru alţi credincioşi. De pildă, la slujba logodnei, rugîndu-ne lui Dumnezeu „pentru robii lui Dumnezeu, care se însoţesc unul cu altul, prin unirea nunţii, şi *pentru mîntuirea* lor", sau la slujba cununiei, cînd ne rugăm „pentru robii lui Dumnezeu, care se însoţesc unul cu altul, prin unirea nunţii, şi *pentru mîntuirea* lor", noi ne gîndim şi la propria noastră mîntuire. Aceasta este de fapt şi dorinţa sfintei noastre Biserici, formulată în ziceri ca acestea: „Pentru ca *să se mîntuiască ei* şi noi de tot necazul, mînia, primejdia şi nevoia, Domnului să ne rugăm" şi „pentru ca să li se dăruiască lor şi nouă toate cererile cele *către mîntuire*, Domnului să ne rugăm".

Pentru împlinirea dorinţei şi rugăciunii noastre către Dumnezeu, spre a fi miluiţi şi mîntuiţi, noi cerem şi rugăciunile mijlocitoare ale Maicii Preacurate şi ale diferiţilor sfinţi, cum este Sfîntul Ioan Botezătorul, sfinţii mărităţii şi întru tot lăudaţii apostoli, sfîntul ierarh Nicolae, sfinţii mucenici, preacuvioşii şi de Dumnezeu purtătorii părinţii noştri şi, în general, ale tuturor sfinţilor. Mijlocirea sfinţilor la Dumnezeu, pentru mîntuirea sufletelor noastre o cerem, după rînduiala sfintei noastre Biserici, fie pomenindu-le numele la încheierea sfintelor slujbe sau în cuprinsul unor rugăciuni, fie rostind unele alcătuiri, în care ne adresăm sfinţilor cu rugămintea să-L roage pe Hristos Dumnezeul nostru „să mîntuiască sufletele noastre".

Dacă la sfintele slujbe ni se aduce în minte gîndul la mîntuirea noastră şi avem prilejul să ne rugăm „pentru mîntuirea sufletelor noastre", să nu uităm că „pentru mîntuirea sufletelor noastre ne putem ruga şi prin rugăciunea pe care Domnul nostru Iisus Hristos ne-a lăsat-o, adică prin rugăciunea „Tatăl Nostru". Cea de a şaptea cerere a rugăciunii „Tatăl Nostru" este o cerere de mîntuire, că şi prin ea cerem de la Dumnezeu să ne mîntuiască de cel rău. Mîntuirea de „cel rău" şi de tot ce este rău ne deschide calea spre ocolirea ispitelor, ne dă putere să fim tari în faţa încercărilor şi să fim mereu gata să iertăm pe cei ce ne greşesc, ca şi noi să primim iertare de la Dumnezeu. În felul acesta, fiind întăriţi în cele bune, ne vom face datoria pentru cîştigarea pîinii celei de toate zilele şi vom avea inima deschisă în vederea împlinirii voii lui Dumnezeu, prin care vine în lume Împărăţia cea de sus, în cuprinsul căreia se sfinţeşte, adică se preamăreşte numele lui Dumnezeu.

Iubitorii de Dumnezeu, care s-au ostenit cu rugăciunea şi cu făptuirea, pentru preamărirea lui Dumnezeu, şi-au dat seama că cei credincioşi nu trebuie să fie nişte visători ai Împărăţiei lui Dumnezeu, ci adevăraţi luptători pentru ea, pentru că „Împărăţia lui Dumnezeu nu stă în vorbe, ci în fapte" (I Cor. 4, 20) şi „silitorii pun mîna pe ea" (Mt. 11, 12). Tot aşa este şi cu mîntuirea: ne rugăm pentru ea, deoarece ne-o dă Dumnezeu; dar nu-i destul numai să ne rugăm, ci trebuie să ne şi silim pentru împlinirea ei, bine ştiind că rugăciunea trebuie să fie ajutată de fapte. Prin urmare, „pentru mîntuirea sufletelor noastre" trebuie să ne rugăm şi să ne silim. Să ne rugăm pentru ea, ca şi cînd mîntuirea ar veni numai de la Dumnezeu. Dar să ne silim pentru mîntuirea noastră, ca şi cînd ea ar atîrna numai de noi. Făcînd aşa, peste rugăciunea şi peste silinţa noastră se coboară harul lui Dumnezeu, care curăţeşte şi sfinţeşte viaţa noastră dîndu-ne mîntuirea şi deschizîndu-ne calea spre desăvîrşire şi spre îndumnezeire.

Ieromonahul *Teofil*

Pagini de istorie naţională...

(Continuare din pag. 1)

niţă alături de cei doi înalţi dregători ai lui faraon, căzuţi în dizgraţie, marele pitar şi marele paharnic (Fac. 40). După cum apreciază specialiştii, această scenă se inspiră din reprezentările

Iosif în închisoarea faraonului egiptean simbolizînd pe Horia, Cloşca şi Crişan închişi la Alba Iulia. Pictură murală executată de fraţii Grecu la biserica din Mohu.

cu capii răscoalei de la 1784 în temniţa de la Alba Iulia. Cei trei întemniţaţi au haine româneşti; căciuli de miel, ţări etc. Temniţa însăşi este înfăţişată nu ca o construcţie antică egipteană, sau în orice caz orientală, ci în stilul arhitecturii din Transilvania; chiar cele mai mici detalii ca de pildă ferestrele cu giurgiuvele, poartă amprenta acestui stil, fiind foarte asemănătoare cu ferestrele închisorii lui Horea şi Cloşca din unele reprezentări ale vremii.

Faptul nu e de mirare dacă ne gîndim nu numai la ecoul evenimentelor de la 1784 pe întreg teritoriul românesc şi la veneraţia românilor de pretutindeni faţă de eroii martirizaţi la Alba Iulia, ci şi la circulaţia largă a reproducerilor cu chipurile lui Horea, Cloşca şi Crişan. Se ştie că ei au fost pictaţi în închisoare de pictori trimişi special la Alba Iulia, unul de către împăratul Iosif al II-lea şi altul de către guvernatorul Transilvaniei. Johann Martin Will din Augsburg a executat gravuri în mai multe variante ale detenţiunii lui Horea şi Cloşca (a se vedea mai ales lucrarea lui Octavian Beu, *Răscoala lui Horea în arta epocii*, apărută în 1935). Aceste gravuri au fost reproduse şi au circulat în toată Europa.

Grăitoare sînt şi unele scene din ansamblul pictural al *bisericii din Fofeldea*, prot. Agnita, o adevărată capodoperă a fraţilor Grecu. Pictura acestei biserici, construită în 1804, a fost terminată în 1814.

Mai ales patimile Mîntuitorului au la Fofeldea trăsături cu totul originale. Astfel, scena batjocoririi şi a chinuirii Mîntuitorului în pretoriul lui Pilat este inspirată, în mod evident, din stampa care înfăţişează lupul Gheorghe Doja, conducătorul marii răscoale a iobagilor de la 1514. În această scenă, Mîntuitorul este înfăţişat şezînd pe un scaun cu o coroană de fier înroşită în foc pe cap, în timp ce doi soldaţi suflă în goarnele puse la urechile Sale, iar alţi doi îi aplică lovituri. Este de notat faptul că soldaţii nu sînt reprezentaţi în ţinută romană, cum ar fi fost de aşteptat, ci în ţinuta jandarmilor din acea epocă.

În scena cu drumul Crucii, Iisus Hristos este escortat de ostaşi în hainele soldaţilor vremii şi — pentru ca să nu mai fie nici un dubiu în ce priveşte intenţia care stă la baza reprezentării — soldatul din frunte poartă în mîna dreaptă o flintă, care — ştiau bine pictorii — nu exista pe vremea Mîntuitorului. Un alt detaliu interesant: cel ce duce crucea, puţin în faţa Mîntuitorului, desigur Simon Cirineanul, poartă ţări şi căciulă de miel, aşa cum purtau ţăranii români din Transilvania. Alte scene sînt tot atît de clare în ce priveşte sensul lor revoluţionar; arhiereul Caiafa apare în costum de paşă, cu mustaţa „în furculiţă"; acuzatorii lui Iisus la Pilat sînt înfăţişaţi în costume de juzi, gornici, „domni de pămînt" localnici, etc.

Biserica din Ţichindeal, prot. Agnita, cu hramul „Cuvioasa Paraschiva", a fost zidită în 1791. Pictura acestei biserici, terminată de fraţii Grecu în 1818, este foarte asemănătoare cu cea din Fofeldea.

Şi aici este o scenă cu drumul Golgotei foarte asemănătoare cu cea din pictura bisericii de la Fofeldea. Cel ce duce crucea este însă aici un ţăran român neaoş cu căciulă de miel, cu cămaşă lungă, românească, încinsă cu un brîu, cu ţări şi cu opinci legate cu nojiţe. Nici că se putea o mai sugestivă reprezentare a situaţiei ţăranului român din Transilvania, supus întreitei asupriri, socială, naţională şi religioasă. Românul adînc plecat sub cruce, aproape doborît de greutatea ei, este iobagul român transilvănean.

Ca şi la Fofeldea, şi aici detaliile scenei cu batjocorirea Mîntuitorului sînt sugerate de supliciul lui Gheorghe Doja. De remarcat la această scenă că privirea blîndă a Mîntuitorului din iconografia creştină este înlocuită cu alta mai încordată, sfidătoare chiar, exprimînd mai degrabă atitudinea martirului de la 1514. Unul dintre soldaţi ţine cununa de pe capul Mîntuitorului cu un cleşte de fier — un detaliu care sugerează şi mai clar ideea că este vorba de o coroană de fier înroşită în foc, cum s-a procedat la tortura lui Gheorghe Doja, şi nu cea reală de spini.

Biserica din Cornăţel, prot. Sibiu, are o pictură care prezintă multe asemănări cu cele menţionate anterior. Şi în această pictură, terminată în 1820, fraţii Grecu dau scenelor cu patimile Domnului un evident caracter social şi naţional. Este de notat mai ales scena cu Iisus în faţa lui Pilat, unde un ţăran român, în haine ca la Cornăţel, stă în picioare lîngă scaunul procuratorului, ţinînd un coş cu toartă, aluzie la legenda ouălor roşii.

Astfel de scene apar şi în alte picturi ale fraţilor Grecu, ca de pildă în cea de la biserica din Voivodenii Mici, prot. Făgăraş, jud. Braşov.

Cît de emoţionante sînt astfel de reprezentări picturale!

Ele ne grăiesc despre eroii trecutului românesc, evocă asuprirea, durerea, revolta înaintaşilor noştri. Totodată însă, scene ca cele amintite ne dezvăluie sufletul acestui neam, care nu şi-a uitat niciodată martirii, ci i-a permanentizat în conştiinţe prin tot ceea ce avea mai bun, care a găsit, în vremuri de restrişte, nebănuite mijloace de a da glas durerilor şi aspiraţiilor sale.

Închipuindu-şi împlinirea prin Crucea Vinerii Mari, poporul nostru a exprimat plastic adînca nedreptate a împilării căreia îi era supus precum şi nobleţea cauzei pentru care lupta, dînd totodată glas încredinţării că asuprirea va avea sfîrşit şi că nu va întîrzia să răsară luminatul Paşte al învierii naţionale.

Iar aducîndu-şi eroii în biserici, închipuindu-i în icoane de închinare, poporul i-a consacrat pe veci ca lumini ale sufletului său.

Dinamismul ideii unităţii de neam...

(Continuare din pag. 1)

nostru. Lumină purtătoare de sens şi forţă ce îndeamnă la faptă, ideea de unitate a impulsionat o dinamică atotcuprinzătoare, care a produs acţiuni din ce în ce mai conştiente şi mai ferme, dînd sensul şi conţinutul fundamental al istoriei poporului nostru. Etapele mari ale acţiunii pentru unire dovedesc acest lucru, căci ele au transpus ideea în fapte concrete.

Dăm un singur exemplu: Unirea realizată de Mihai Viteazul a întruchipat expresia cea mai înaltă a tendinţelor de unitate politică. Cronicarii care au descris intrarea lui Mihai Viteazul în Ardeal au înţeles că la baza solidarităţii românilor ardeleni cu oastea învingătorului de la Şelimbăr se afla „încrederea că au un domn din neamul lor". Cu toate că a durat aşa de puţin, unirea lui Mihai Viteazul a dobîndit valoarea de *simbol* şi — ca atare — a aprins şi mai puternic năzuinţele de unitate şi independenţă.

Privind desfăşurarea de ansamblu a procesului de ample dimensiuni care a dus la unificarea statului nostru, observăm că acest proces prezintă un aspect dublu: a) manifestare intensă a unei spiritualităţi puternice de integrare în unitate; b) transpunere în acţiuni a acestei stări de spirit.

Cel mai constitutiv şi mai fecund element, elementul dinamic prin excelenţă al acestui proces este *ideea unităţii de neam*. Ca un concept cheie, această idee apare într-o conexiune dintre cele mai complexe şi mai fecunde cu toate aspectele esenţiale ale procesului de unificare.

În dinamica spirituală a dezvoltării procesului de unificare, ideea unităţii de neam a desfăşurat o forţă mobilizatoare de prim ordin. Ea a constituit o continuă chemare, care a pus în mişcare toate energiile poporului nostru într-o manifestare masivă şi în continuu progres. A fost elementul prim care a susţinut lupta şi a configurat ţelurile acestei lupte, a alimentat sensul ei interior, esenţial. De aici marea diversitate şi amploare a manifestărilor unioniste de-a lungul veacurilor.

Dacă pe plan interior ideea unităţii de neam a alimentat şi dinamizat crezul statornic şi neschimbat al unităţii, pe plan exterior această idee a alimentat şi dinamizat din plin afirmarea prin luptă a aspiraţiilor spre unitate.

Privind înapoi la desfăşurarea acestui proces al devenirii noastre istorice, vedem înşiruindu-se — pe liniile de foc ale suişului ei neînfricat — punctele fireştilor împliniri: 1600, 1848, 1859, 1877, 1918, 1944. Către aceasta din urmă convergeau organic toate drumurile gîndurilor şi faptelor poporului nostru. Acest suiş ne arată pe viu că *„fenomenul românesc"* s-a închegat într-o succesiune de voinţe dîrze, aprig luptătoare, manifestate la nivelul fiecărei generaţii, ducînd mai departe testamentul unităţii şi independenţei, al aspiraţiilor unanime spre limanul unirii şi al unităţii.

Conştiinţa de sine — conştiinţa naţională — a poporului nostru este cheia de boltă a existenţei acestui popor. Or, aceasta este axată şi centrată pe ideea unităţii de neam. De aceea, putem afirma că unul din factorii specifici care concură la definirea aşa-numitului *„fenomen românesc"* este — între alţii — *ideea unităţii de neam* a poporului nostru.

Dinamismul ideii de unitate a neamului nostru culminează azi cînd visele unioniştilor capătă o realizare tot mai deplină. Este vorba despre împlinirile „fenomenului românesc" de azi, realizat de o orînduire nouă care preia gîndirea generoasă a înaintaşilor noştri concentrată în arzătoarele lor idealuri de dreptate naţională şi socială şi o trece în ordinea faptei creatoare, multilaterale. Această orînduire a ridicat unitatea de la 1918 pe o treaptă superioară: strîngerea tuturor energiilor poporului nostru într-un singur mănunchi!

Pentru noi, făgăduinţele anului 1918, ale marii Uniri, rămîn mereu, larg şi generos deschise spre zările viitorului. Unitatea în care întregul popor lucrează astăzi pentru a-şi ridica necontenit patria pe tot mai înalte culmi de cultură şi civilizaţie constituie garanţia acestui viitor luminos al naţiunii noastre socialiste. Putem deci visa, cu orizontul minţii şi al inimii larg deschise, dezvoltarea impetuoasă de mîine a întregii ţări!...

De aici desprindem îndemnul perpetuu de a ne strădui — în deplină unitate constructivă — să înălţăm România pe noi culmi de frumuseţe şi progres.

Sf. Ştefan . . .

(Continuare din pag. 1)

pildă decît pe Domnul Hristos, care era Dumnezeu. Tocmai aceasta ne face să vedem în Sf. Ştefan un suflet ajuns la un grad de mare sfinţenie. De aceea, Biserica creştină, din primele momente ale existenţii sale, l-a trecut în rîndul sfinţilor şi-l cinsteşte cu toată preţuirea, în cea de-a treia zi după sărbătoarea Naşterii Domnului Hristos.

Noi românii trebuie să purtăm o mare veneraţie faţă de Sfîntul Ştefan, căci ne-a ajutat în chip deosebit la realizarea unei mari dorinţe a noastre şi anume să avem şi noi un cămin şi o biserică în sfînta cetate a Ierusalimului.

Se ştie că, de la mînăstirile închinate, Patriarhia Ierusalimului primea sume mari de bani. Cu toate acestea nici măcar un schit cît de mic n-a construit pentru trebuinţele religioase ale închinătorilor români care ajungeau la sfintele locuri.

Simţind mare nevoie de un lăcaş sfînt, în care să se slujească în românește, prin anul 1912, un mic grup de români stabiliţi în Ierusalim s-au adunat într-un comitet şi, punînd bănuţ lîngă bănuţ, au adunat o sumă cu care au cumpărat un loc cam de o jumătate de hectar, în partea de nord-est a cetăţii sfinte. După autentificarea actului de cumpărare, au chemat un preot care le-a citit o rugăciune de mulţumire şi un fel de act de fundaţie prin care hotărau ca hramul bisericii, ce se va construi, să poarte

numele Sfîntului Ştefan, care le-a fost de ajutor. Alegerea era minunată, deoarece după cercetările îndelungate ale cărturarilor vestiţi, în această parte, a cetăţii sfinte, a fost ucis primul mucenic Ştefan.

A intervenit războiul întîi mondial şi a încetat orice activitate în problema bisericii din Ţara Sfîntă. Abia după război, prin 1930, a luat fiinţă un alt comitet, al cărui secretar şi insufleţitor a fost scriitorul acestor rînduri. Noul comitet a tipărit zece mii liste de subscripţie şi treizeci de mii foi de propagandă pe care le-a trimis în ţară. Cu suma de aproape cinci milioane colectată pînă prin 1935, Patriarhia Română a construit actualul cămin şi biserică românească din Ierusalim, unde în cele şaptesprezece cămăruţe încap pînă la 45—50 de pelerini.

Cînd s-a terminat construcţia căminului, Sf. Sinod a decis ca hramul bisericii să fie Sfîntul Gheorghe şi el martirizat în Ţara Sfîntă, în Lida, la şaizeci de km de Ierusalim.

Fiindcă Sfîntul Ştefan a ajutat pe primul comitet să cumpere locul, e bine ca el să fie considerat ca cel de-al doilea hram şi de ziua lui, la 27 decembrie, să fie cinstit cu rugăciuni de mulţumire. La ale lui rugăciuni, Dumnezeu să fie cu căminul şi cu întreg neamul românesc de pretutindeni.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● În cadrul vecerniei de joi, 20 decembrie 1984, corul studenţilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu, condus de P. C. prof. I. Popescu, a susţinut, în catedrala mitropolitană din Sibiu, un foarte reuşit concert de colinde, care a avut darul de a purta pe ascultători în ţara lui „Lerui Ler".

La sfîrşitul concertului, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, după ce a mulţumit corului şi dirijorului pentru emoţiile şi clipele de înălţare sufletească create în catedrală, a aruncat o privire asupra vechimii colindelor „venite din adînc de istorie, creştină şi românească", autorul lor fiind poporul, ele fiind primele tratate de Teologie, mărturie dînd de asemenea şi asupra continuităţii noastre pe aceste meleaguri.

Î. P. S. Sa a împărtăşit totodată cîteva sfaturi studenţilor teologi pentru comportare în vacanţa de Crăciun, îndemnîndu-i să dovedească că vin dintr-o şcoală în care au învăţat ceva, iar credincioşii să vadă în ei viitorii preoţi.

● În cadrul vecerniei de Duminică, 23 decembrie 1984, tot în catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc tradiţionalul concert de colinde, susţinut de corala catedralei, condusă de P. C. profesori Gh. Şoima şi I. Popescu. În pauză a vorbit P. C. pr. prof. Ilie Moldovan.

La sfîrşitul concertului, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, după ce a mulţumit coralei şi dirijorilor pentru acest „prea frumos concert", a făcut elogiul poporului român care a creat aceste comori de spiritualitate, aducînd apoi în atenţie cîteva înţelesuri ale Naşterii Domnului, care înseamnă în principal înnoirea sau renaşterea omului.

● După ce în ajun a primit, la reşedinţa mitropolitană, multe grupuri de colindători, marţi, 25 decembrie 1984, Naşterea Domnului, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit în catedrala mitropolitană Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi. La momentele cuvenite, Î. P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Gh. Minailuc pentru parohia Mărgineni, prot. Făgăraş, iar întru diacon pe doctorul în Teologie Aurel Jivi, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

La priceasnă, Î. P. S. Sa a prezentat credincioşilor scrisoarea pastorală trimisă la toate parohiile din Arhiepiscopia Sibiului cu prilejul Naşterii Domnului 1984.

● În anul 1984 au cerut pensionarea următorii P. C. preoţi din Arhiepiscopia Sibiului: Ciocănelea Traian (Făgăraş), Radu Terente (Vulcan — prot. Braşov), Isac Ioan (Sălişte — prot. Sibiu) şi Moldovan Leon (Cincşor — prot. Făgăraş). Consiliul arhiepiscopesc Sibiu le mulţumeşte călduros pentru munca devotată depusă cu sîrguinţă în ogorul Bisericii şi al Patriei şi le urează ani buni, cu sănătate, cu noi şi binecuvîntate împliniri.

ALBA IULIA

● Duminică, 4 noiembrie 1984, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sfînta Liturghie arhierească în Catedrala episcopală din Alba Iulia, prilej cu care a hirotonit întru diacon pe tînărul teolog Dumitru Giurgiu.

● Duminică, 11 noiembrie, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală din Alba Iulia în timpul căreia la momentul potrivit a hirotonit întru preot pe C. diacon Dumitru Giurgiu şi întru diacon pe candidatul la preoţie Eugen Sicoe.

● Vineri, 30 noiembrie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală, hirotonind întru preot pe C. diacon Eugen Sicoe pe seama parohiei Buninginea, prot. Cîmpeni şi întru diacon pe candidatul la preoţie Ioan Benchea.

ORADEA

● *Concerte de colinde.* — În legătură cu praznicul Naşterii Domnului, ca în toţi anii, întru păstrarea şi cultivarea datinilor şi obiceiurilor de Crăciun, în oraşul de reşedinţă al Episcopiei Oradiei, s-au oferit credincioşilor mai multe concerte de colinde. Şirul lor l-a deschis un grup coral format din 14 studenţi de la Institutul teologic din Sibiu şi din 22 elevi de la Seminarul teologic din Cluj, care la vecernia de vineri, 21 decembrie 1984, a prezentat un program de 20 colinde. Corul Catedralei şi corul Bisericii Sf. Nicolae au dat cîte un foarte reuşit concert de colinde în Biserica cu Lună, la vecernia de Duminică, 23 decembrie 1984, în Paraclisul episcopal de la reşedinţa episcopală (24 decembrie) şi în Biserica Sf. Nicolae (la vecernia de Crăciun, cînd a cîntat şi corul bisericii din Oradea-Velenţa), de faţă fiind un mare număr de credincioşi, P. S. Episcop Vasile a ţinut de fiecare dată cîte un însufleţit cuvînt despre însemnătatea colindelor. A doua zi de Crăciun, la vecernie, corul catedralei a concertat la biserica din cartierul C.F.R.

● *Vizitaţii canonice.* — Potrivit tradiţiei, P. S. Episcop Vasile a făcut a doua zi de Crăciun o vizită pastorală în oraşul Satu Mare, unde a săvîrşit Sf. Liturghie la biserica Sf. Arh. Mihail şi Gavriil, iar după masă vecernia în biserica cea nouă, ascultînd în fiecare biserică concerte de colinde oferite de corurile celor două biserici. A treia zi de Crăciun, ierarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din oraşul Carei, unde s-a prezentat datina de Crăciun *„Viflaimul"* de către o echipă de colindători din parohia Pişcolt. La fiecare slujbă, chiriarhul a ţinut cuvînt de învăţătură şi despre rolul colindelor în viaţa religioasă şi cultural-naţională a poporului român. Cu acest prilej, s-a făcut şi binecuvîntarea lucrărilor de înnoire interioară a bisericii parohiale din Carei.

● *Ştiinţiri de biserici.* — La 6 decembrie 1984, de sărbătoarea Sf. Ierarh Nicolae, P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din filia *Gruilung* (parohia Dicăneşti), prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară, în ultimii doi ani. Preotul-paroh Ioan Gal a fost distins cu rangul de *sachelar*, întru care a primit şi hirotesia.

În după-amiaza aceleiaşi zile, s-a oficiat vecernia în biserica parohială din *Cărăndeni*, prot. Oradea, păstorită de ieromonahul Cristache Maxim.

● Duminică, 9 decembrie 1984, ierarhul a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Vetiş*, prot. Satu Mare, în urma lucrărilor de renovare exterioară şi de recondiţionare a zugrăvelii şi picturii în interior, în ultimii ani. Preotului-paroh Vasile Coltan i s-a acordat rangul de *sachelar*, fiind şi hirotesit în acest grad.

La fiecare sf. slujbă, ierarhul a ţinut cîte un ziditor cuvînt de învăţătură.

Semnalăm . . . Semnalăm . . .

● *După Adrian Riza care într-o serie de studii publicate în rev. „Transilvania" (în special în nr. 11/1983) demonstrează originea românească a denumirii ARDEAL, Virgiliu Ştefănescu-Drăgăneşti vine şi el cu o cercetare personală şi independentă asupra aceleiaşi probleme: SENSUL ISTORIC AL DENUMIRII „ARDEAL", demonstrînd vechimea cuvîntului şi faptul că ungurii l-au găsit şi l-au împrumutat de la români în secolul al X-lea, sub forma de Erdely („Steaua", nr. 6, 1984, p. 21—22).*

● *I. Cheie-Pantea publică în „Steaua" (nr. 6, 1984, p. 28—29) un eseu intitulat:* Valenţe „poetice" ale filosofiei lui Blaga. *Stabileşte cîteva premize corect extrase din gîndirea lui Blaga, ca d. p.: „Rostul filosofiei constă în primul rînd, în funcţia ei creatoare de metafizică", sau: „Metafizicianul este creatorul unei lumi", iar „un filosof care nu ţine să devină creatorul unei lumi îşi suspendă vocaţia" (din* Trilogia cunoaşterii, *1983, p. 73—74). Spre sfîrşit încearcă să-şi susţină teza printr-un citat din* Cenzura transcendentă: *„Asupra sorţii unei viziuni metafizice hotărăsc sub aspect pozitiv ..." etc., etc. Şi conchide: „Dacă în loc de „sorţii unei viziuni metafizice" am spune „sorţii unei viziuni poetice", logica enunţului n-ar avea de suferit ..." Necazul e că dacă vrem să fie Blaga, trebuie să zicem ca el, ca să fie el. Altfel! ...*

● *Presa a notat în 1984 împlinirea de către Constantin Noica a vîrstei de 75 de ani. Elogiile i-au cuprins gîndirea în formele compuse din chiar cuvintele pe care şi le-a supus ca un îmblînzitor plin de har, şi l-au afirmat ca pe un magician neverosimil de contemporan, deşi el însuşi se pretinde contemporan cu Zalmoxis, cu Platon şi cu alţii mai aproape de noi, dar nu din vremea noastră. Iată-l prezentîndu-se el însuşi:* „Am vrut să îmbrăţişez pe cei care mă îmbrăţişează, să cuprind cuprinderea care mă cuprinde." *Filosofii vorbesc întotdeauna ca într-o limbă străină şi prin semne. Aşa pot gîndi şi pot spune ce vor, şi se înalţă cu aripi de vultur pînă sus, printre stele şi sori, făcînd cu uşurinţă dus-întorsul fizic-metafizic, ajungînd la înţelesuri prin neînţelesuri şi contopind într-un tot miraculos întrebările fără răspuns şi răspunsurile neîntrebate. Fiinţa e într-o permanentă* devenire, *într-o creştere fără oprire. Cum s-o cuprinzi? E ca un univers în continuă expansiune care ţi se strecoară printre degete, oricît ai strînge-o şi ai crede că ai prins-o.*

Mi-a plăcut ce a scris cineva despre Constantin Noica: că la el „întrebarea rămîne mai importantă decît răspunsul" şi că „drumul e mai important decît scopul călătoriei" (Mihai Zamfir, în „România Liberă", nr. 30, 1984, p. 3) C. Noica e filosoful nostru de-adevăratelea, în carne şi oase printre noi. Cine vrea să vadă un filosof, să-l privească. Nu cunosc alţii şi nici nu ştiu să mai fie. El e fereastra noastră către cei din stirpea lui, de pe unde vor mai fi fiind, aşa cum alţii sînt poeţii noştri, fizicienii noştri, chimiştii noştri etc.

● *„Printre cei vii îmi mai iau nasul la purtare, dar printre morţi sînt atîţia care mă vor face să stau la locul meu."*

Înţelept cuvînt al celui dintre înţelepţi prietenul nostru Geo Bogza. Înţelepţii vorbesc întotdeauna în numele tuturor. Şi noi deci, printre cei vii ... Numai că după ce murim, cei care rămîn vii, ca şi morţii către care mergem, ne găsesc şi ei locul *cel adevărat printre ei, şi nu totdeauna e acelaşi cu acela pe care ni l-am revendicat noi! Uneori însă e şi mai mare!*

● *Tot Geo Bogza (tot acolo,* România Literară, *nr. 49, 1984, p. 7): „Dacă oamenii anului 5000 vor avea motive să fie religioşi, convinşi de existenţa lui Dumnezeu — trebuie să fie undeva un Ordinator, a spus de curînd un precursor al acestora — ei vor privi cu compătimire la vremea în care religiile, spre a se întemeia, aveau nevoie de minuni. Minunea e însuşi universul."*

● *O frumoasă monografie a M-rii „Dintr-un Lemn" publică Arhim. Dr. Chesarie Gheorghiescu, cu binecuvîntarea noului episcop al Rîmnicului şi Argeşului, Gherasim.*

● *În mai 1984 Mircea Eliade a scris elogios, din Chicago, în revista „România Literară" (nr. 30, 1984, p. 21) din Bucureşti, un articol elogios despre Sergiu Al-George,* „cel mai înzestrat şi cel mai creator indianist român", *şi despre cartea acestuia: ARHAIC ŞI UNIVERSAL: INDIA ÎN CONŞTIINŢA CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ (Bucureşti, 1981, 295 p.). „Sergiu Al-George a reuşit să ilustreze, în mod exemplar, ceea ce am putea numi o nouă metodă comparativă pentru cercetarea şi înţelegerea creaţiilor civilizaţiilor tradiţionale. Cînd va fi cunoscută peste graniţe, o asemenea metodă îşi va arăta repede roadele." O judecată ca aceasta, semnată de Mircea Eliade, unul din cei mai mari indianişti din lume şi un comparatist pe măsură, l-ar fi bucurat imens pe Sergiu Al. George care îi aştepta părerile cu sufletul la gură. Dar sufletul i-a zburat înainte de vreme* Dincolo, *la 10 noiembrie 1981!*

Mircea Handoca, pasionatul nostru eliadist, i-a închinat un In Memoriam *(pe aceeaşi pagină cu Mircea Eliade) încheind: „SIT TIBI TERRA LEVIS,* iubite Sergiu Al. George! Dormi liniştit. Lui Mircea Eliade i-a plăcut cartea!" *E ca o binecuvîntare menită să-l mîngîie şi să-i ţină de urît o eternitate.*

● *ST. VLADIMIR'S THEOLOGICAL QUARTERLY, (New York, vol. 27, nr. 4/1983) dedică un număr întreg Documentului de la Lima:* Botez, Euharistie, Preoţie. *Teologul nostru Ion Jata care îşi face doctoratul la Fordham University, scrie un articol despre profesorul Dumitru Stăniloae la împlinirea vîrstei de 80 de ani.*

● *Revista THE ORTHODOX WORD care apare la Platina, California, U. S. A., publică un serial dedicat „Sfîntului" Paisie Velicicovski, cu largi extrase din opera sa filocalică, sub titlul „Florile cîmpului sau Crinii cîmpului". Printre altele, se arată că influenţa paisianismului s-a întins pînă departe, în America, prin cei plecaţi de la Optina. Nu ni se spune cine şi cînd l-a canonizat. Nemţenii noştri îl au şi îl pomenesc pînă azi drept „Cuviosul Părintele nostru Paisie", căci a fost al nostru, din fragedă tinereţe pînă la moarte, şi după aceea. Mormîntul său e venerat la Mănăstirea Neamţu unde a adormit după ce trecuse pe la Muntele Athos şi pe la mănăstirile Poiana Mărului, Dragomirna şi Secu. Impactul său asupra spiritualităţii şi culturii româneşti este îndeobşte cunoscut, iar ceea ce a făcut aici — traducerile din filosofii desăvîrşirii minţii şi a inimii — i-a dus faima peste mări şi ţări.*

Poporul l-a canonizat şi la noi de mult, aşa cum a făcut şi cu Daniil Sihastrul.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 ianuarie 1985 Nr. 3—4/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Trei cărţi din sec. XIX, mai puţin cunoscute, despre Eminescu*

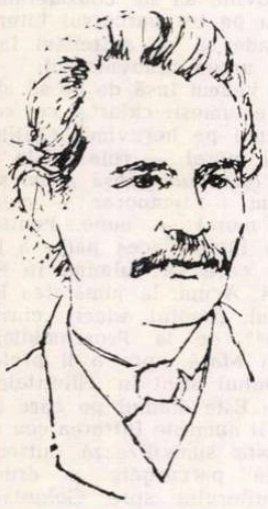

Interesul pentru Eminescu e în continuă creştere în România. An de an se adaugă noi cărţi privind viaţa şi opera sa, iar articolele şi studiile din revistele literare găsesc, cu neodihnă, creaţiei sale, tot alte şi alte dimensiuni. Deşi în catalogul poeţilor, de la Eminescu încoace, s-au adăugat an de an multe alte nume, Eminescu rămîne cel mai mare. Din cînd în cînd s-au rostit *alături* de dînsul numele Cutăruia sau Cutăruia. Şi erau mari şi ei dacă ne gîndim de pildă la Blaga şi la Arghezi. Dar nici unul n-a putut trece înaintea lui. Şi probabil nici nu va trece cineva, vreodată. De pe culme, unde să mai urci?

Eminescu a filtrat şi a scos din limba română esenţa ei de frumuseţe, divinul, inefabilul. Nimeni n-a conjugat, aşa cum a făcut-o el, cuvîntul cu gîndul şi cu simţirea, făcîndu-le să respire simfonic şi să fie în acelaşi timp muzică şi înţelepciune. Eminescu ne-a învăţat ce poate limba română şi ce putem fi noi prin „limba noastră".

Fascinaţia versului eminescian a cuprins repede sufletul românesc şi mulţi au presimţit în el, de la primele poezii, pe nemuritorul care se năştea.

Ne vom opri în cele ce urmează asupra a trei cărţi, mai puţin cunoscute, scrise de trei ardeleni, apărute în anii imediat următori morţii lui Eminescu, înainte de anul 1900, încercînd, prin prezentarea lor şi prin comparaţie, să luăm pulsul celor dintîi exegeze eminesciene care, firesc, n-au beneficiat de alte surse în afară de opera poetului. Cea dintîi e cartea canonicului de la Blaj, Alexandru Grama (1850—1896) intitulată: *Mihailu Eminescu, studiu critic* (Blaj, 1891, 213 p.); a doua e teza de doctorat în filozofie şi filologie modernă a lui Elie Cristea (1868—1939, viitorul patriarh Miron Cristea), prezentată la Universitatea din Budapesta, intitulată: *Eminescu, viaţa şi opera* (Szamosujvártt, 1895, 77 p. în l. maghiară, trad. Antonie Plămădeală în vol. *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Bucureşti, 1984, p. 249—289); a treia e cartea lui I. S. Ordeanu (publicist, născut în 1864, în Transilvania, refugiat în România), intitulată: *Eminescu, pesimist, profet şi economist*, Bucureşti, 1899, 106 p.).

Dacă nu ar fi avut proasta inspiraţie să se amestece într-un domeniu pentru care nu avea nici o chemare, Alexandru Grama ar fi putut rămîne în istoria Bisericii blăjene ca un modest dar onorabil profesor, autor al cîtorva cărţi de teologie şi de istorie bisericească. Scriind cartea despre Eminescu, şi-a cîştigat o reputaţie de Herostrat, însemnat cu fierul roşu al infamiei pentru eternitate. E socotit *detractor* prin excelenţă. Este singurul critic al marelui poet care nu găseşte *absolut nimic bun* în toată opera acestuia. I-o întoarce pe toată pe dos, şi i-o răstălmăceşte cu patimă.

Grama era convins că „publicul românesc... mai iute sau mai tîrziu, va trage dungă peste toate poeziile lui Eminescu şi le va da uitării pentru totdeauna" (p. 42). Peste *toate* deci, şi pentru *totdeauna*. Aceasta o dorea el, celui ce se entuziasmase cîndva în faţa Blajului, exclamînd: „Te salut, Romă mică!"

E de mirare că a putut gîndi astfel, un doctor de Viena şi profesor de istorie bisericească şi de drept canonic la facultatea de teologie a Bisericii din Blaj. Era autor al mai multor tratate de istorie, şi chiar al unei cărţi care trata despre *„Explicarea mecanică modernă a naturii şi credinţa în Dumnezeu"* (1881). Era redactor al revistei *„Foaia bisericească"* (1883—1886) şi membru în Comitetul de redacţie al ziarului *„Unirea"*, toate din Blaj.

Cartea asupra lui Eminescu e rea, dar e sistematică şi aparent se încadrează bine în rigorile unui studiu de literatură comparată. De altfel aşa se voieşte (p. 91). Fiecare capitol e comparat cu marile capodopere ale literaturii universale. Citează nu mai puţin de 54 de nume mari din cultura europeană. Îl foloseşte pe Gherea împotriva lui Eminescu, atunci cînd îi convine, şi tună împotriva lui cînd nu-i convine. De blamul lui nu scapă bineînţeles nici Maiorescu, nici Vulcan, nici Diaconovici, nici Slavici.

De un singur lucru nu şi-a dat seama Grama: că punîndu-l pe Eminescu în comparaţie cu toţi marii oameni ai culturii europene, din antichitate la zi, îi fixa indirect şi statura lui culturală.

Atitudinea lui Alexandru Grama e cu totul şi cu totul de neînţeles, din orice punct de vedere ar fi privită. Şi totuşi s-au găsit şi pentru dînsul cîţiva apărători. Nu detractori ai lui Eminescu, precum a fost el, ci avocaţi miloşi, cu mîinile pline de circumstanţe atenuante. Cel dintîi a fost tot un canonic de Blaj, care şi-a dezvăluit încă de atunci capacitatea de a imita pe colegul său Grama. E vorba de canonicul Augustin Bunea (1857—1909) care va încerca numai după cîţiva ani să facă cu Sava Brancovici ceea ce a făcut Grama cu Eminescu (v. Antonie Plămădeală, *Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei*, în „Telegraful Român" nr. 17—20, 21—24, 25—26, 1983).

Canonicul Bunea a rostit *„Cuvîntul funebru"* la înmormîntarea Dr. Alexandru Grama, la 14 iunie 1896, în catedrala de la Blaj, în prezenţa mitropolitului şi a tuturor oficialităţilor blăjene. N-a avut inspiraţia să ocolească subiectul „Eminescu". E drept că despre morţi se vorbeşte numai de bine, dar în cazul acesta ar fi trebuit să nu vorbească deloc. Se vede însă că a vorbit din convingere. Iată ce a putut spune: Grama „cunoştea literatura tuturor popoarelor, precum ne dovedeşte studiul său critic asupra lui Eminescu (1891) care *va rămîne pururea un op de valoare care stîrneşte în cetitor idei sublime şi simţăminte nobile"* (s. n). Ce idei ciudate avea canonicul Bunea despre *ideile sublime* şi despre *simţămintele nobile!* Îţi vine să crezi că n-a citit cartea lui Grama. Că altfel, de, va fi membru al Academiei Române! Desigur nu pentru astfel de „merite"!

Dar lucrurile nu trebuiesc minimalizate, pe motiv de necunoaştere, pentru a le căuta circumstanţe atenuante, detractorilor şi apărătorilor lor. Aşa cum observă Elena Stan *(Poezia lui Eminescu în Transilvania*, Bucureşti, 1969, (p. 87), Grama a creat un curent la Blaj. Ziarul „Unirea" a dus o adevărată campanie antieminesciană între anii 1891—1892, cu reluări în 1896 (nr. 5, din 1 februarie, p. 33—34) şi în 1899 (în „Calendarul Unirii", p. 76—79). Al. Ciura, *(Geneza unei critici*, în „Luceafărul", VIII, 1909, nr. 13 din 1 iulie, p. 292—294) şi apoi Dr. Elie Dăianu *(Eminescu şi Bla-*

(Continuare în pag. a 2-a)

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Geo Bogza îmi trimite în fiecare an, la 15 ianuarie, cîte un gînd despre Eminescu. În anul acesta mi-a scris: „15 ianuarie. Mireni şi mitropoliţi nu uitaţi să luaţi lumină din marea lumină a acestei zile".

Îi dedic cu bucurie acest „Calendar de inimă", ca să vadă că i-am urmat sfatul.

Unirea Principatelor — moment de răscruce în istoria modernă a României

La 24 ianuarie, poporul nostru sărbătoreşte împlinirea a 126 de ani de la Unirea Principatelor — Moldova şi Ţara Românească — eveniment de cea mai mare însemnătate în istoria României. Actul unirii Moldovei şi Ţării Româneşti înfăptuit în 1859, care a pus bazele statului român modern, reprezintă rezultatul firesc al unui îndelungat proces istoric.

În perspectiva istorică, lupta pentru realizarea unităţii naţionale, apare ca o permanenţă a gîndirii, a simţirii şi acţiunii poporului român. Unirea din 1859 îşi are rădăcinile împlîntate adînc şi puternic în întreaga dezvoltare anterioară a poporului nostru, ea a însemnat un punct de referinţă pentru eforturile depuse în continuu de români în lupta pentru libertate şi unitate naţională.

Năzuinţa formării unui stat unitar şi eliberat de dominaţie străină, în care românii, strînşi laolaltă, să-şi afirme în faţa omenirii propria lor menire, a dominat în întreg evul mediu gîndirea social-politică, planurile militare şi diplomatice ale înaintaşilor noştri, devenind în epoca modernă idealul suprem al întregii naţiuni române, ţelul ei politic fundamental. Exprimînd această realitate, Nicolae Bălcescu, pe la 1850, scria: „Unitatea naţională fu visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari care întrupară în sine individualitatea şi cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră şi muriră. Pentru dînsa Horea moarte cumplită pe roată suferi."

Prima unificare politică şi militară a teritoriului românesc, înfăptuită în 1600 în timpul domniei lui Mihai Viteazul, a verificat cu putere de convingere forţa şi statornicia idealului poporului român de libertate şi unitate naţională. Memoria Unirii din 1600, în toată măreţia şi plenitudinea ei, s-a transmis de la epocă la epocă, de la generaţie la generaţie. Dreptul inalienabil la unitate şi independenţă al poporului român a reprezentat, în continuare, dominanta gîndirii şi acţiunii politice, diplomatice, culturale şi militare ale marilor voievozi munteni şi moldoveni ce au urmat. Aceleaşi idealuri au înaripat permanent mintea, inima şi condeiul celor mai înaintate personalităţi ale culturii româneşti din întreg evul mediu şi în epoca modernă, au format substanţa a nenumărate scrieri tipărite în cele trei ţări româneşti, alimentînd flacăra aspiraţiilor multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida graniţelor artificiale stabilite de marile imperii pe corpul aceluiaşi popor şi aceleaşi ţări. Îmbrăţişat de popor, acest ideal a dobîndit o forţă de nestăvilit.

Hotărîrea de a înfăptui unirea a căpătat o puternică expresie în timpul revoluţiei de la 1848, din ţările române. Avînd caracter uni-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Ioan Ardelean*

Ţară

Trei surori din cerul sfînt
ne-a dat nouă Dumnezeu,
s-avem şi noi pe pămînt
ţară, grai şi curcubeu!

Şi din ceruri-nalte foarte
ai venit drept danie,
pe pămînt să n-avem moarte,
Mamă Transilvanie!

Pe pămînt să nu ne fie
nici o vorbă fără slovă,
să ne-nveţi de veşnicie
Mumă dulce, tu, Moldovă!

Cîte-un soare-n orice zi
graiul să ni-l aurească
morţii să ne fie vii,
Maică Ţară Românească!

Trei surori din cerul sfînt
s-au împreunat şi cîntă
cît dura-vom pe pămînt
românească doină sfîntă.

Pr. *Ioan Petraş*

Pustnicul de la Iordan: Sfîntul Ioan Botezătorul

După cum ne-a spus chiar Domnul şi Mîntuitorul nostru Hristos, Sfîntul Ioan Botezătorul este cel mai mare dintre profeţi: *„Adevărat vă spun că dintre cei născuţi din femei, nu s-a sculat nici unul mai mare decît Ioan Botezătorul ..."* (Matei 11, 11). La această sfîntă şi înaltă treaptă l-a condus viaţa lui curată şi profund austeră. Se îmbrăca în haine de păr aspru şi se nutrea cu lăcustele, ce erau prinse, uscate şi apoi tocate şi prefăcute într-un fel de făină.

Cum era de aşteptat, o astfel de viaţă aspră nu putea să nu atragă luarea aminte a celor care-l vedeau şi mai ales cuvintele ce-i ieşeau din gură! De aceea, vestea că, la apa Iordanului, a apărut un pustnic, cu iuţeala fulgerului, s-a răspîndit în Iudeea şi împrejurimile sale.

După cum ne istorisesc sfintele Evanghelii, în afara mulţimilor din popor, la Ioan veneau şi cei din serviciul romanilor, care se ştiau adînc vinovaţi, deoarece servesc păginilor, adică romanilor care se închinau nu numai la zei şi la oameni, ci adorau pe împărat, căruia îi aduceau chiar jertfe.

În rîndul întîi au venit vameşii (încasatorii de impozite). Aceştia se aşteptau să li se spună, în cuvinte hotărîte, să se retragă din slujba necredincioşilor. Ioan însă le grăieşte cu blîndeţe: *să*

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Ath. Negoiţă*

Ce este mîntuirea?

Ca să-l putem preamări pe Domnul nostru Iisus Hristos ca Mîntuitor al nostru, ca să ne putem ruga cît mai bine „pentru mîntuirea sufletelor noastre" şi ca să ne împlinim partea noastră de lucrare pentru mîntuirea noastră, este de trebuinţă să ştim ce este mîntuirea, în ce constă ea. Cel mai bun răspuns la această întrebare îl găsim în Sfînta Evanghelie, în acele texte în care sînt pomeniţi unii dintre aceia care au primit bucuria mîntuirii, dintre cei care s-au învrednicit de mîntuire. Asupra unor astfel de texte din Evanghelie ne vom opri cu gîndul în cele ce urmează.

Din Sfînta Evanghelie de la Luca (7, 36—50) aflăm că, odată, pe cînd Domnul Hristos şedea la masă în casa unui fariseu, o femeie din cetate, care era păcătoată, stînd jos lîngă Mîntuitorul I-a udat picioarele cu lacrimi, I le-a şters cu părul ei, I le-a sărutat şi I le-a uns cu mir. Despre acea femeie, Domnul Hristos a zis, în auzul tuturor: „Iertate sînt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit" (Lc. 7, 47), iar femeii i-a zis: „Credinţa ta te-a mîntuit; mergi în pace" (Lc. 7, 50). Luînd aminte la aceste cuvinte ale Fiului lui Dumnezeu, ne dăm seama că aci este vorba despre mîntuirea de păcate, că între mîntuire şi iertarea păcatelor este o strînsă legătură, mîntuirea cuprinzînd totdeauna şi iertarea păcatelor. Să reţinem, din această împrejurare, mai ales cuvintele „credinţa ta te-a mîntuit".

„Credinţa ta te-a mîntuit; mergi în pace" (Lc. 8, 48) i-a spus Domnul Hristos şi unei alte femei, care, atingîndu-se cu credinţă de poala hainei Lui, s-a vindecat de o boală grea şi îndelungată. În acest caz, mîntuirea înseamnă ieşire din suferinţă, înlăturarea suferinţei, înseamnă însănătoşire. Credinţa femeii a făcut ca din fiinţa Domnului Hristos să pornească putere vindecătoare şi să-i dea femeii aceleia sănătate. De aceea a zis Mîntuitorul: „Credin-

(Continuare în pag. a 3-a)

Ieromonahul *Teofil*

Trei cărți din sec. XIX, mai puțin cunoscute, despre Eminescu

(Continuare din pag. 1)

jul, în „Unirea", XXV, 1915, nr. 33, 3 aprilie, p. 3 și urm.; și în Extras), au făcut noi tentative de justificare a lui Grama, desigur sortite eșecului și rușinii, ca și cartea lui Grama.

Antieminescianismul promovat de Grama a fost în Transilvania un fenomen izolat, (Elena Stan, *op. cit.*, p. 88). Tot așa cum izolat a rămas și cazul Macedonski în vechiul regat.

Reacția față de Grama n-a întîrziat în presa de pe tot cuprinsul spațiului românesc (o bibliografie foarte largă, la Elena Stan, *op. cit.*), pînă cînd a fost acoperit de uitare, odată cu studiile care, aplecîndu-se temeinic și obiectiv asupra operei eminesciene, i-au fixat pentru totdeauna locul de frunte în cultura românească.

La puțin timp după studiul lui Grama au mai apărut cîteva studii, recenzii și cărți, despre Eminescu, în general, sensibile la geniul eminescian.

Necrologul lui Eminescu a fost scris de Vasile Goldiș (semnat G.) și publicat în *Tribuna* din 21 iunie/3 iulie 1889, p. 559. În același an, în luna noiembrie, tot în *Tribuna* de la Sibiu, Vasile Goldiș a publicat în patru numere consecutive un studiu intitulat „Pesimismul în poeziile lui *Mihail Eminescu*".

Replica transilvăneană la cartea lui Grama (despre aceasta v. și Gavril Istrate, *Alecsandri și Eminescu în Transilvania* în „Repere sibiene", vol. II, Sibiu, 1980, p. 107 și urm.) — deși scrisă fără această intenție — a venit însă din partea lui Elie Cristea (viitorul patriarh Miron Cristea, patriarh între 1925—1939), sub forma unei *Teze de doctorat* în filozofie și filologie modernă la Universitatea din Budapesta, intitulată: *Eminescu, élete és művei (Eminescu, viața și opera*, Szamosujvártt, 1895).

Despre aceasta s-a mai scris în ultima vreme, [în afară de cartea Elenei Stan, v. Prof. Gh. Bulgăr *„O carte uitată despre Eminescu, studiul teologului Ilie Cristea din 1895"*, în „Telegraful Român", 1981, nr. 25—26, p. 4. Teza lui Ilie (Elie cum își va zice el, Cristea Illés, în l. maghiară) Cristea a fost tradusă și publicată în românește de Antonie Plămădeală, în vol. *„Pagini dintr-o arhivă inedită"*, București, ed. Minerva, 1984, p. 249—289. Considerații despre conținut, în *Introducerea* la aceeași carte, p. VII—XI]. Vom nota mai întîi faptul că Elie Cristea, cu toate că în mod sigur cunoștea cartea lui Grama și campania antieminesciană a ziarului „Unirea", nu le menționează deloc. Pur și simplu le ignoră. Poate și pentru a nu fi obligat să facă din Teză o replică polemică. Teza lui e expozitivă, analitică, obiectivă. Este un adevărat studiu de literatură comparată, făcut cu rigoare științifică, din care trage concluzii serioase, cu totul în altă manieră decî o făcuse Grama. Elena Stan numește cartea lui Cristea: „prima monografie — în adevăratul înțeles al cuvîntului — asupra lui Eminescu" *(op. cit.*, p. 117). El examinează viața poetului, limba, stilul, versificația, și se pronunță în cîteva din problemele controversate asupra vieții și operei poetului, situîndu-se mereu „pe pozițiile bunului simț". Așa, spre exemplu, soluția preferată de Elie Cristea cu privire la pesimismul eminescian, căruia Grama îi dedicase aproape jumătate din cartea sa, fără să înțeleagă nimic din el, este aceea pe care critica literară o afirmă și astăzi. Iată textul lui Cristea: „Convingerea noastră e că pesimismul lui Eminescu nu are numai o singură cauză, ci este rezultatul mai multor influențe. În parte, trebuie notată starea lui psihologică, boala, societatea în care a trăit, lipsa mijloacelor materiale și, în special educația de care a beneficiat. Toate acestea l-au condus la acea suită de decepții care a degenerat apoi în pesimism. Nu putem admite ipoteza că Eminescu ar fi fost cîndva cu totul optimist. Chiar primele poezii pe care le-a scris, arată înclinații spre pesimism *(Viața)*.. Dar nu putem accepta nici ipoteza că Eminescu, dacă ar fi avut condiții materiale mai bune, ar fi rămas tot în același pesimism" (în *Pagini dintr-o arhivă inedită*, p. 270).

Cristea arată că poezia populară a fost școala primordială care l-a format, „poeziile de inspirație populară fiind adevărate modele ale genului" (p. 263). Sufletul lui Eminescu a fost „sensibil și profund" (p. 264) și reușește să trezească în cititor aceleași sentimente ca și acelea ale lui (p. 265). Comparațiile poetului sînt „foarte plastice" (p. 266) și „nu a existat încă un scriitor român care să mînuiască atît de abil arma satirei ca el" (p. 266—267), satirele fiind „adevărate perle" (p. 167). Elie Cristea identifică în poetica lui Eminescu *„metoda antagonismului"* ca mijloc de obținere a unor efecte sigure în cititori (p. 268). Luceafărul este „perla literaturii române" (p. 274).

Cristea face demonstrația patriotismului lui Eminescu curat și înflăcărat, dînd numeroase exemple din *Ce-ți doresc eu ție dulce Românie*, din *Doină*, din *Scrisoarea a III-a*. Iată observații de mare subtilitate. „Nicăieri nu găsim o frază anume patriotică — zice Cristea — dar totuși citind astfel de pasaje (se referă la *Scrisoarea a III-a* n. n.), omul își simte inima încălzită de patriotism. Aceasta este adevărata artă! O artă reușită trezește sentimente, pe cînd una cu fraze multe dar nesemnificative, ne lasă reci. Chiar și acele părți în care nici nu amintește de țară sau de popor, ne sugerează sentimente patriotice. Cine nu simte, de pildă, la citirea unor poezii de-ale lui Eminescu, dragostea de limbă și de poporul care a dat naștere la astfel de poeți?! Eminescu nu face ca alții care scriu despre limba română că e cea mai frumoasă; el scrie poezii frumoase, ca de pildă *Ce te legeni codrule*, în care ne convinge că limba noastră, mînuită de o mînă poetică așa cum e a lui, poate sta lîngă cea italiană. Cei care l-au acuzat pe Eminescu de lipsă de patriotism, s-au așteptat oare la fraze bombastice?" (în *Eminescu, viața și opera*, cf. Antonie Plămădeală, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, p. 281).

Cristea adîncește studiul său pînă la analize de amănunt cu privire la limbă, avansînd unele opinii critice, pentru vremea aceea, interesante. Astfel, are îndoieli cu privire la gerunziul prea prezent în opera eminesciană, a cărui „folosire în limba română nu a fost încă reglementată". De asemenea i se pare nepotrivit acordul gerunziului cu subiectul și introducerea unui participiu prezent nou (pasărea cîntă suspine imitîndă; ființei săltînde pe-un cal; ape lucinde; lumină pălindă). Notează și unele asonanțe. Dar dincolo de acestea, el consideră că expresiile eminesciene sînt foarte precise, iar epitetele „ornamentează limba cu asemănări de mare măiestrie poetică" (p. 285), evitînd totuși repetarea lor (p. 286). Admiră cuvintele onomatopeice (zornet, șopot, șuerat, bîzîit), cuvintele împrumutate din cronici și din textele bisericești (*văzum* din *Palia* de la Orăștie) socotindu-i stilul lui Eminescu „inegalabil" (p. 287). „Cînd citim poeziile sale, e ca și cum am asculta o melodie superbă" (p. 287), „rimele sale fiind desăvîrșite" (p. 288).

În încheiere, Cristea critică pe imitatorii lui Eminescu care și-au făcut o modă din pesimismul său dar sînt ca și cei care cîntă vinul dar beau doar apă! Eminescu este, după Cristea, „printre cei mai mari poeți ai acestui secol", și citează din poetul francez B. I. Hetrat care a spus că: „dacă Eminescu ar fi scris în limba franceză, ar fi cel mai mare poet al acestui secol" *(loc. cit.*, p. 289).

Alexandru Grama și Elie Cristea sînt, precum se poate lesne observa, pe poziții total antagonice în interpretarea liricii eminesciene. Interpretarea lui Elie Cristea rezistă și astăzi.

Cea de-a treia carte din secolul trecut asupra lui Eminescu, e cea a lui I. S. Ordeanu: *Eminescu, pesimist, profet și economist* (București, 1899). Deși numele lui nu era cu totul necunoscut și cu toate că aceasta nu este singura lui carte despre Eminescu, I. S. Ordeanu nu e amintit de nici un comentator al operei lui Eminescu. (Ion S. Ordeanu, n. 20 august 1864 în Transilvania, a făcut liceul la Blaj și Școala Centrală de Agricultură „Herăstrău din București. În 1885 a fost capul mișcării pentru serbarea centenarului morții martirilor Horia, Cloșca și Crișan. A trebuit să se refugieze în România, fiind considerat, în Ardeal, revoluționar. A fost profesor la mai multe școli de agricultură, inspector, revizor agricol ș. a. A colaborat la „Plugarul luminat", „Economia Națională", „Universul", „Voința Națională", „Naționalul", „Epoca", „Națiunea" etc. În afară de unele scrieri din domeniul agriculturii a mai scris: *Eminescu plînge în poezia sa ruina României*, 1914, și *Eminescu împărat poet* (1933). Se vede a fi fost la curent cu opera lui Eminescu și cu ceea ce se scria despre el. Nu cunoștea însă nici cartea lui Grama, nici pe cea a lui Cristea.

Interpretarea pesimismului eminescian e destul de ciudată sub pana lui Ordeanu. După dînsul, Eminescu „a fost cel mai optimist om de pe fața pămîntului" (p. 7—8). Pesimismul său era... economic. „Își are izvorul în reaua noastră organizație economică" (p. 12). După Ordeanu, *iubita* din poeziile lui Eminescu este totdeauna țara, România, căci „Eminescu nu se poate să-și fi căutat dragostea proprie" (p. 43). El plînge țara, reaua ei situație economică. „Fiecare strofă din *Doina* e un volum întreg de scrieri economice asupra țării noastre" (p. 37), iar Eminescu este „cel mai mare economist al României" (p. 47). Chiar și poezia *O, Mamă* are în vedere tot țara, pe mama tuturor românilor (p. 65).

E de înțeles de ce numele acestui „exeget" nu figurează în rîndul comentatorilor operei eminesciene. Poetul operează, după el, numai cu simboale, și totul se dezvăluie doar celui ce posedă cheia acestor simboale. Subiectul general al poeziilor eminesciene este pe de o parte: *România* — Eminescu fiind patriotul prin excelență — pe de alta: *economia românească*, dirijată de străini împotriva intereselor țării, de unde îndreptățitul pesimism al marelui poet.

Am adăugat, pe lîngă cei doi de dinainte, Grama și Cristea, și numele lui Ordeanu în expunerea noastră pentru că reprezintă totuși, și el, o încercare timpurie — înainte de 1900 — de exegeză eminesciană, deși cu totul ieșită din comun. Chiar așa fiind însă, exegeza lui e un termen de comparație cu Grama, nefiind deloc mai ieșită din comun decît a acestuia. Citindu-l azi pe Ordeanu, putem zîmbi, dar nu ne poate revolta în măsura în care ne revoltă și va revolta pe toți românii pînă la sfîrșitul veacurilor, cartea lui Grama. Îți vine să te întrebi mereu: cum a fost posibil? Și totuși a fost posibil. Așa cum a fost posibil să-și afle chiar și apărători.

Fără îndoială, numele acestora, *Grama et comp.*, ar trebui acoperite cu văluri de uitare pentru totdeauna.

Elie Cristea însă, trebuie amintit cu respect și recunoștință. El ne-a dat *cel dintîi studiu solid* — cît se putea la vremea aceea la o universitate străină — despre viața și opera marelui nostru poet național. Este *prima Teză de doctorat asupra lui Eminescu din întreaga literatură*. Și una izbutită.

Eminescu a străbătut din veacul său într-al nostru triumfător. Detractorii n-au reușit să-l împiedece nici măcar cu un pas. Și drumul său e deschis spre veacurile viitoare, din triumf în triumf, fiindcă e Cezarul nemuritor al poeziei românești. Al poeziei.

Din cîntările liturgice ale Ortodoxiei

— Heruvicul —

Cîntarea numită îndeobște *Heruvic* ne îndeamnă să părăsim preocupările străine de Liturghie: „toată grija cea lumească să o lepădăm". La prima vedere avem aici un *autoîndemn* colectiv. Însă, exprimat printr-o cîntare bisericească, el este mai curînd un îndemn al Bisericii și al capului ei, Iisus Hristos, adresat nouă. Spre o mai mare eficiență, îndemnul este pus în gura noastră, însușit.

Calea lepădării grijilor lumești nu constă în a ne da seama de grijile avute și de cele posibile și a zice aopi: nu, nu mai vreau să știu acum de ele. Există o cale *pozitivă*, mai ducătoare la scop: aceea de-a ne îndrepta mintea și simțirea afectivă spre realități spirituale sfinte. Dacă reușim să facem așa, grijile străine dispar de la sine.

Însuși Heruvicul ne antrenează pe această cale pozitivă. Căci, încă înainte de îndemnul la lepădarea grijilor lumești, ne aduce în conștiință un adevăr sublim, acela că, în timpul Sfintei Liturghii, noi îi simbolizăm pe heruvimi: „Noi care pe *heruvimi* cu taină închipuim"... Și ne mai amintește că, asemenea serafimilor, deși nu la nivelul sfințeniei lor, și noi înălțăm lui Dumnezeu cîntare „întreit sfîntă". Întreit, în înțelesul că de trei ori, consecutiv, cîntăm: „Sfinte", sau „Sfînt". („Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte"... Și: „Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul Savaot"... Iată cît de subtilă poate fi calea pozitivă a lepădării grijii lumești!).

Dificultatea înțelegerii unei simbolizări este mult mai mare decît a înțelegerii unei asemănări. Asemănarea o facem între ființe (sau lucruri) de același gen, sau de genuri apropiate. Asemănăm om cu om, sau chiar o colibă cu o casă. Pentru că și acestea din urmă au ceva comun; sînt tot locuințe, deși mult diferite. Însă entitățile investite cu semnificație simbolică aparțin unui gen diferit (inferior) față de cel superior al entităților pe care le simbolizează. Dacă e bine realizată, deși desenată pe pînză, o stemă poate simboliza o măreață realitate: patria. Cu toate că ceea ce au comun e abia sugerat. Simbolul se învăluie în mister. Cu atît mai mult cînd oameni *pămînteni* simbolizează ființe *cerești*, cum sînt heruvimii. De aci exprimarea: *„cu taină* închipuim".

În mod neașteptat, Heruvicul îndeamnă la lepădarea grijilor lumești tocmai pe credincioșii situați pe o treaptă de trăire spirituală superioară, pe cei în care putem vedea simboluri ai heruvimilor: *„Noi* care cu taină închipuim *pe heruvimi*... toată grija cea lumească să o *lepădăm*"... Însă Biserica numai *principial* ne numește simboluri ai heruvimilor. Mai mult, determinarea „noi care"... poate fi interpretată și ca întrebare: care închipuim? Sau: cîți dintre noi îi închipuim pe heruvimi?

În orice caz, *nu* toți participanții la Sfînta Liturghie se află într-o asemenea stare morală superioară. O făclie neaprinsă nu poate fi simbol al științei; una care arde și luminează poate fi investită cu o asemenea semnificație simbolică. Credincioșii care stau aproape indiferenți în biserică *nu* închipuie pe heruvimi. Dar sînt unii credincioși care, din bună vreme, *se pregătesc* pentru Sfînta Liturghie. În timpul slujbei ei ascultă în mod conștient și adînc simțit toate rostirile și cîntările liturgice, sau pe acestea din urmă chiar le cîntă.

Cu ajutor de Sus, acești credincioși pot fi imagini văzute ale ființelor spirituale sfinte, invizibile; pot închipui pe heruvimi.

Dar pe cei ce nu se ridică la o asemenea treaptă morală superioară, deși participă la Liturghie, îi uită Biserica? Nu. În multe momente ale slujbei, preotul dorește și se roagă: „Pace *tuturor*". Sau: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos..., să fie cu voi, *cu toți*". (Deci și cu cei ce încă nu închipuie pe heruvimi).

Iar dacă, după aproape două mii de ani de viață bisericească, încă ne mai rugăm pentru cei „chemați", prin aceștia îi înțelegem acum tocmai pe cei așteptați de Biserică să ajungă și ei la o viață moral-creștină adevărată, ca și ei să poată închipui pe heruvimi. Auzind că unii credincioși (cei vizați de pronumele „noi") se află într-o asemenea stare aleasă, în sufletul unor „chemați" se aprinde nobila dorință de a fi învredniciți și ei de starea aceasta și se silesc spre ea. (De altfel, poate că mulți dintre noi, deși botezați, nu sîntem — moral — decît „chemați". Așa se cuvine să ne considerăm. De aceea pe tot parcursul Liturghiei se cade să ne antrenăm într-un zelos urcuș duhovnicesc).

Să vedem însă de ce să alunge grijile lumești chiar și cei ce pot închipui pe heruvimi? Grijile lumești moral — rele să le alungăm *totdeauna*. Însă acum să lepădăm — temporar — chiar și cele moral — bune. Pentru că acum începe acea parte a Liturghiei care va culmina în Sfînta Jertfă. Acum, la jumătatea Heruvicului, preotul aduce „cinstitele daruri" de la Proscomidiar pe sfînta Masă, spre a fi prefăcute de Duhul Sfînt în „Sfințitele Daruri". Este stadiul pe care Liturgica îl numește Intrarea *cea mare*. Aceasta simbolizează cutremurătoarea parcurgere a drumului Mîntuitorului spre Golgota. De aceea, încă de pe acum, credincioșii înduhovniciți întrevăd și presimt momentul culminant al Jertfei Mîntuitorului. Mai au loc grijile lumești?

Este adevărat că pînă aici însuși preotul îndeamnă să ne îndreptăm sufletește și spre cele necesare vieții în *lume*, spre griji *lumești* bune. Îndeamnă să ne rugăm „pentru îmbelșugarea roadelor pămîntului", pentru „buna întocmire a văzduhului" și pentru alte asemenea condiții favorabile vieții *în lume*. Dar ne îndeamnă la rugăciune generoasă, altruistă. Unele îndemnuri sînt expres altruiste: „pentru *toate* orașele și satele... pentru pacea a *toată* lumea".

Și totuși, acum, la intrarea cea mare, să lepădăm chiar și aceste griji lumești bune: *„toată* grija lumească". În ce scop? Ca, în limpezimea lăuntrică realizată astfel, să putem primi „pe Împăratul tuturor", adică pe Dumnezeu-Fiul, nedespărțit de Tatăl și Duhul Sfînt. Motivare supremă!

Însă cum este posibil ca noi, care existăm în lume, să primim pe Dumnezeu „Cel nevăzut", supraexistent dincolo de lume? Taină! Creatorul, duh pur, („duh este Dumnezeu", Ioan 4, 24), se apleacă spre oameni și univers spre a-i susține și mîntui.

În mod simțit, pe „Împăratul tuturor" îl primim în Sfînta Euharistie. Sub înfățișarea pîinii și vinului primim omenitatea Fiului lui Dumnezeu, *nedespărțită* de dumnezeirea Sa, de modul dumnezeiesc de a fi. Totodată, în timpul Sfintei Liturghii, mai cu seamă cînd ne cuminecăm, primim și o întărire și sfințire a puterilor noastre sufletești. Întărite astfel, aceste puteri ne vor folosi mult la colaborarea noastră cu Dumnezeu, spre dobîndirea mîntuirii. Și ne vor fi de mare ajutor cînd vom relua activitățile noastre profesionale.

Repetăm, în timp ce, spre binele nostru, abandonarea grijilor lumești moral-rele trebuie să fie permanentă, lepădarea celor moral-bune va fi numai *vremelnică*, adică pînă la sfîrșitul Liturghiei. Dar neapărat necesară, pentru a putea urma îndemnul: „Să stăm bine, să stăm cu frică, Sfînta Jertfă în pace a o aduce". Și îndemnul final: „Cu pace să ieșim."

Pr. conf. *Gheorghe Șoima*

Unirea Principatelor . . .

(Continuare din pag. 1)

tar, revoluția pașoptistă a așezat în centrul ei dezideratele desființării servituților feudale, introducerea libertăților democratice burgheze, înlăturarea dominației străine, realizarea unității și independenței naționale. „Vrem să ne unim cu țara" strigau românii transilvăneni întruniți pe Cîmpul Libertății; iar muntenii cereau unirea pentru a „alcătui un singur stat, o singură nație, o singură Românie liberă".

Bogata moștenire ideologică și culturală a revoluționarilor pașoptiști, puternicele tradiții democratice, idealurile de unitate și libertate națională au fost preluate, amplificate și ridicate pe noi trepte, în deceniul următor, de forțele progresiste ale poporului român. Se confirma adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național". Același mare patriot, referindu-se la problema înfăptuirii unității naționale, spunea, în 1857: „Dorința cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generațiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită, și neapărată." Idealul unirii, prezent în conștiința poporului, care nutrea speranța înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forțe. Unirea, scria Cezar Bolliac, în 1850, „a fost sentimentul național în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia."

Războiul Crimeii (1853—1856) a făcut ca idealul multisecular al țărilor române, de a se uni într-un singur stat, să intre din nou în combinațiile de culise ale puterilor europene. Discutat cu ocazia tratativelor de pace de la Viena din primăvara anului 1855, iar apoi la Congresul de la Paris din 1856, a făcut din cauza muntenilor și moldovenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegațiile participante la congres s-au pronunțat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar român coincidea cu interesele lor economice și politice. În cele din urmă, congresul a stabilit consultarea poporului în privința unirii.

În acest moment, lupta pentru unire, care devenise, după expresia unui contemporan, „o necesitate ca pîinea de toate zilele", a intrat într-o fază nouă, antrenînd activ masele populare, care înțelegeau să acționeze energic pe plan intern și extern, pentru valorificarea plenară a posibilităților create. Din inițiativa lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri a luat ființă Comitetul Central al Unirii în Moldova, care și-a asumat sarcina să conducă acțiunea pentru unirea Principatelor. Un asemenea organ a luat naștere și în Muntenia.

Cu toată opoziția marilor puteri, Divanul ad-hoc al Moldovei, întrunit la 7 octombrie 1857, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România." În expunerea de motive, prezentată de Kogălniceanu, acesta spunea: dorim „unirea Principatelor pentru că sîntem același popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfîrșit, aceeași misie de îndeplinit". A doua zi, 8 octombrie, Divanul ad-hoc din Țara Românească, de asemenea, a hotărît „Unirea Principatelor într-un singur stat și subt un singur guvern".

Conferința de la Paris, din mai—august 1858, a luat în discuție raportul Comisiei europene de informare asupra situației din Principate și a adoptat o Convenție privind statutul internațional și organizarea internă a celor două țării. Cu toate că în divanurile ad-hoc se formulase dorința de unire a celor două țări, Convenția stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, dar fiecare țară să aibă domnul și guvernul ei, adunarea sa legislativă și administrație separată.

Lucrările Conferinței de la Paris au demonstrat că problema Unirii nu putea fi rezolvată pe calea negocierilor dintre marile puteri, ci numai printr-o acțiune energică a forțelor interne, care să pună diplomația europeană în fața unui fapt împlinit.

Ca urmare a unei activități intense și neobosite, și de această dată poporul și-a dovedit înțelepciunea și curajul, capacitatea de a influența și determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, Adunarea electivă din Iași proclamă în unanimitate drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

Vestea alegerii lui Cuza pe tronul Moldovei s-a răspîndit cu iuțeala de fulger prin viu grai, prin sunetul prelung și înaripat al clopotelor de la toate bisericile din țară, prin ziare și publicații, fiind primită cu un entuziasm fără margini. Această veste a trecut și dincolo de granițele țării, ajungînd pînă la Paris.

În strînsă conlucrare cu moldovenii și răspunzînd dezideratului major al epocii, Adunarea electivă din București, la 24 ianuarie 1859, l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele clipe de mare însuflețire și entuziasm „tot Bucureștiul era în picioare de la Filaret și Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa".

Referindu-se la faptul că națiunea a înfăptuit și tot ea va apăra Unirea Principatelor, poetul Dimitrie Bolintineanu scria în ziarul „Dîmbovița": „Nația ce voiește Unirea prin alegerea domnului Alexandru Ioan I va ști să facă toate sacrificiile spre a o dobîndi; că ceea ce a făcut această nație va rămîne făcut și bun pentru totdeauna. Ideile viitorului au învins ideile trecutului. Cei ce au ales domn al lor pe domnul Moldovei vor ști să-l susție, căci acest domn este simbolul naționalității și al libertății românilor."

Unirea Principatelor, „actul energic al întregii națiuni române" — după cum declara Mihail Kogălniceanu — a avut un larg ecou în teritoriile românești aflate sub dominație străină. Marele cărturar ardelean Alexandru Papiu Ilarian, spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc . . ., numai de aici își văd scăparea."

Actul unirii Principatelor române a avut un ecou deosebit și peste hotare, mai ales în țările unde lupta pentru înfăptuirea unității de stat era o problemă la ordinea zilei, cum era cazul Italiei. Astfel, la începutul lunii februarie 1859, cavalerul Benzi scria din Torino unuia din conducătorii mișcării unioniste române: „Nu pot să vă spun îndeajuns întreaga plăcere pe care am încercat-o aici aflînd despre dubla alegere a lui Cuza ca prinț al Moldovei și al Țării Românești. Acesta era cel mai înțelept și mai bun răspuns de dat tuturor intrigilor din afară și dinăuntru. Prin această dublă alegere, moldo-valahii își exprimă încă odată dorința lor în favoarea Unirii. Onoare vouă, bravi români, scumpi și buni prieteni."

Eveniment epocal în istoria României, Unirea din 1859 a pus bazele statului național român modern, a permis angajarea țării noastre pe drumul progresului și civilizației pe toate planurile. Modernizarea noului stat și racordarea lui la țările dezvoltate din Europa a condus la accelerarea evoluției social-economice a țării, a constituit cadrul favorabil pentru înfăptuirea unui șir de reforme progresiste în diferite domenii de activitate, a deschis noi și ample perspective dezvoltării țării. Unirea din 1859 și apoi cucerirea independenței de stat în 1877—1878 au constituit pașii ce au condus la desăvîrșirea unității naționale a poporului român în memorabilul an 1918.

Ce este mîntuirea?

(Continuare din pag. 1)

ța ta te-a mîntuit". Femeii păcătoase, credința i-a adus iertarea păcatelor, i-a adus mîntuire de păcate. Celeilalte femei, credința i-a adus vindecare de boală, mîntuire de suferință.

A mai zis Domnul Hristos „credința ta te-a mîntuit" și adresîndu-se unui om vindecat de lepră (Lc. 17, 19). Și în acest caz, Mîntuitorul, spunînd „credința ta te-a mîntuit", prin mîntuire a înțeles vindecarea, a înțeles curățirea de lepră.

Dar Domnul Hristos n-a pomenit numai de mîntuirea de păcat și de mîntuirea de suferință, ci a pomenit chiar și de mîntuirea de moarte. Despre mîntuirea de moarte a amintit Fiul lui Dumnezeu, cînd, fiind în drum spre casa lui Iair, cineva a adus vestea că fiica lui Iair murise. Atunci Mîntuitorul i-a zis lui Iair: „Nu te teme; crede numai și se va mîntui" (Lc. 8, 50). Și într-adevăr, cuvîntul Domnului s-a împlinit, căci El a mîntuit de moarte pe fiica lui Iair, readucînd-o din moarte la viață, prin înviere.

Păcatul, suferința și moartea sînt realități negative, care se împotrivesc binelui și fericirii omului. Domnul Hristos are putere să ierte păcatele și să înzdrăvenească firea omenească. El are putere chiar și să învieze pe cei morți.

Puterea Sa de a ierta păcatele și de a vindeca neputințele și-a arătat-o Mîntuitorul, cu prilejul vindecării paraliticului din Capernaum. Cînd I-a fost pus înainte acel paralitic, Domnul a zis către el: „Îndrăznește Fiule. Păcatele tale sînt iertate" (Mt. 9, 2). Apoi, ca să arate că „putere are Fiul Omului pe pămînt a ierta păcatele", a zis către paralitic: „Scoală-te, ridică patul tău și mergi la casa ta" (Mt. 9, 6), ceea ce s-a și întîmplat îndată.

Este important de observat că înainte de a-i da vindecare paraliticului, Fiul lui Dumnezeu i-a dat aceluia iertarea păcatelor, ceea ce înseamnă că Mîntuitorul a vrut să scoată la iveală legătura care este adeseori între păcat și boală, între păcat și suferință. Același lucru l-a scos în evidență Domnul Hristos și cînd i-a spus unui om, pe care îl ridicase din patul suferinței: „Iată te-ai făcut sănătos. Nu mai păcătui ca să nu ți se întîmple și mai rău" (In. 5, 14).

Știind Domnul Hristos că pricina cea mai de căpetenie a tuturor relelor din această lume este păcatul, El a făcut totul pentru ca oamenii să poată primi iertarea păcatelor și mîntuirea, adică deplina eliberare de sub puterea păcatului.

După învățătura sfintei noastre Biserici, întemeiată pe descoperirea dumnezeiască din Sfînta Scriptură, păcatul este călcarea legii lui Dumnezeu, făcută cu deplină voință și știință. Abaterea de la legea lui Dumnezeu poate fi împlinită cu gîndul, cu cuvîntul și cu fapta. Aceasta o înțelegem din rugăciunile de dezlegare, pe care le rostesc preoții, pentru credincioși, în care este vorba de păcate și de greșeli, făcute cu cuvîntul, cu lucrul sau cu gîndul.

Păcatele făcute de oameni, nu numai că depărtează sufletul de Dumnezeu, ci ele și slăbesc firea omenească. Ele pun în stare de vinovăție înaintea lui Dumnezeu, întinează conștiința și slăbesc puterile ființei omenești, în cel care le face.

Mîntuirea, care ne vine de la Domnul Hristos, este o lucrare potrivnică păcatului, ea fiind în primul rînd nimicirea păcatului, atît după partea lui de vină, cît și a lucrării lui de slăbire a firii. Prin urmare, mîntuirea este iertare și refacere a omului, este înoirea vieții și înobilarea sufletului. Mîntuirea este viața cea nouă în Iisus Hristos, este îmbunătățirea firii omenești, prin puterea lui Dumnezeu. Mîntuirea este schimbarea spre bine a omului, care a biruit răul, cu puterea lui Dumnezeu, este angajarea omului în bine, cu puteri înoite, sub harul Sfîntului Duh. Ea este nimicirea păcatului, cu puterea virtuții.

Karlovy Vary VI

Conferințele „Karlovy Vary", inaugurate în anul 1962, constitue întruniri ale reprezentanților Bisericilor din țările socialiste din Europa Răsăriteană și ai Bisericilor din Statele Unite, în centrul atenției acestora stînd problema păcii precum și definirea rolului Bisericilor în acțiunile de promovare a păcii.

Cea de a 6-a conferință de acest fel a avut loc între 10—13 decembrie 1984 la Karlovy Vary în Cehoslovacia, la ea luînd parte 52 de delegați. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. C. Pr. Ștefan Alexe, profesor la Institutul Teologic Universitar din București și D-l Aurel Jivi, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

La tema întrunirii: „Angajarea Bisericilor pentru pace și dreptate în Est și Vest" au fost prezentate două referate principale de către Eminența Sa Episcopul Karoly Toth, președintele Conferinței Creștine pentru Pace și de D-l William Thompson din partea delegației americane.

În cadrul discuțiilor care au urmat, atît în ședințele plenare cît și în cele pe secții, cei doi delegați ortodocși români au contribuit la precizarea înțelegerii relației dintre dreptate și pace, a noțiunii de pace dreaptă, prin raportarea la numeroase pasaje scripturistice și patristice, la întreaga viață liturgică a Bisericii Ortodoxe, care constituie temeiul angajării ei în vremea noastră pentru realizarea acestor idealuri.

Au fost împărtășite participanților informații despre climatul de pace în care cultele din Patria noastră își desfășoară activitatea lor și relațiile dintre ele precum și despre unele acțiuni specifice concrete pentru pace cum a fost, de pildă, Adunarea Cultelor din România pentru pace și dezarmare (21—23 iunie 1984).

Cei doi reprezentanți ai Bisericii noastre au făcut cunoscute poziția și inițiativele României pentru instaurarea în lume a unei noi ordini internaționale a păcii și dreptății. Între acestea amintim repetatele apeluri ale țării noastre pentru oprirea amplasării rachetelor nucleare în Europa și pentru reluarea negocierilor care să ducă la înlăturarea definitivă a acestora de pe continentul european, reducerea caracterului militar al celor două blocuri și crearea condițiilor pentru desființarea lor concomitentă, reducerea cheltuielilor militare și alocarea fondurilor respective unor programe de dezvoltare. A fost subliniată inițiativa României care a dus la proclamarea de către O. N. U. a anului 1985 drept Anul Internațional al Tineretului.

Exprimîndu-și îngrijorarea pentru stările de lucruri care amenință pacea lumii cum sînt: escaladarea cursei înarmărilor și în special a celei nucleare, tendința de militarizare a spațiului, încercarea unor state de a-și asigura propria lor securitate în detrimentul altor state, participanții la Conferința „Karlovy Vary VI" au consemnat următoarele obiective prin care Bisericile pot contribui la realizarea păcii și dreptății în lume: dezvoltarea în continuare a unor raporturi de frățietate între Bisericile din Răsărit și cele din Apus, alcătuirea unor programe pentru educarea în special a tineretului în spiritul păcii, sprijinirea unor programe ecumenice de luptă pentru pace, contribuția la înlăturarea foametei din lume, acțiuni pentru determinarea statelor să treacă la înghețarea arsenalelor nucleare ca prim pas către o dezarmare generală.

La sfîrșitul Conferinței au fost alcătuite și trimise mesaje Domnului Konstantin Cernenko, Președintele Sovietului Suprem al U. R. S. S., Domnului Ronald Reagan, Președintele S. U. A. precum și Conferinței de la Stockholm pentru dezarmare în Europa.

A. J.

Pustnicul de la Iordan . . .

(Continuare din pag. 1)

nu luați mai mult decît este rînduit (Luca 1, 13).

Au venit apoi cei din serviciul ordinei publice. Se știe că pentru menținerea ordinei, de multe ori, trebuie folosită forța brutală. De aceea, gardienii se așteptau să li se spună ca neîntîrziat să părăsească această profesiune, unde se întrebuințează forța și asprimea. Dar ca și la cei dintîi, Ioan le spune și lor: *Pe nimeni să nu asupriți, nici să pîriți pe nedrept, ci să vă mulțumiți cu lefile voastre* (Luca 3 ,14).

Cuvinte foarte aspre are Ioan pentru farisei și cărturari. Aceștia susțineau că, de îndată ce sînt moștenitorii (fiii) lui Avraam, de drept sînt și moștenitorii împărăției cerurilor, căci lui Avraam i-a promis Dumnezeu, că-l face părintele poporului ales. Dar Ioan le spune răspicat: *Pui de năpîrci . . . nu gîndiți să spuneți întru voi: părinte avem pe Avraam, căci vă spun vouă că Dumnezeu și din pietrele acestea poate să ridice fii ai lui Avraam* (Matei 3, 10). *Faceți roduri vrednice de pocăință . . .* (Matei 3, 7), căci acestea sînt cele ce duc la Dumnezeu.

În trecutul Bisericii creștine, multe au fost explicațiile asupra retragerii lui Ioan în singurătatea de la Marea Moartă. După descifrarea manuscriselor de la Qumran, s-a constatat că cei care au scris aceste documente au fost un grup de preoți, ce s-a retras în sălbatica pustietate Enghedi, din cauza decadenței morale de la templul din Ierusalim. Despre stricăciunea de la templu, au nu ne vorbește chiar Evanghelia după Ioan, unde aflăm că Domnul Iisus a alungat afară pe vînzătorii de animale și păsări, apostrofîndu-i cu cuvinte ca acestea: *Casa Tatălui este casă de rugăciune, dar voi ați prefăcut-o în peșteră de negustori* (Matei 21, 13).

Mergînd pe calea deducțiilor, unii din cercetătorii manuscriselor de la Qumran au lăsat să se înțeleagă că Sf. Ioan Botezătorul ar fi făcut parte din grupul de la Qumran, căci, fiind fiul preotului Zaharia, și el devenise preot. Se știe că la treapta preoției n-ajungeau decît descendenții din casa lui Aaron, ce făcea parte din tribul lui Levi.

Deoarece grupul de preoți retras la Qumran, de lîngă Marea Moartă, a fost identificat de către cei mai mulți din cercetătorii manuscriselor, cu secta esenienilor, ieșită din sînul poporului iudeu, cu un secol înainte de venirea în lume a Domnului Hristos, ar însemna că și Sf. Ioan a fost un esenian, pînă ce a ieșit la botezul și predica lui, la apa Iordanului.

Această discuție este încă în atenția celor care se ocupă de manuscrisele de la Qumran. Noi am menționat-o numai. Nu ne preocupăm în mod deosebit. Noi știm că în momentul botezului Domnului, Ioan nu se mai afla la Qumran, departe de Iordan cam la 60 de km, ci se afla la Enon lîngă Salim (Ioan 3, 22), pe malul Iordanului, unde își avea reședința, urmat de ucenicii săi destul de numeroși, ucenici care nu l-au părăsit decît după uciderea lui Ioan de către Irod Antipa, la uneltirile curtezanei Irodiada. Atunci ucenicii lui Ioan s-au alăturat celor ai Domnului Iisus.

Pentru zelul lui Ioan față de Legea lui Dumnezeu, pentru viața lui aspră și curată, Botezătorul s-a învrednicit să fie înaintemergătorul Mîntuitorului lumii. Biserica noastră ortodoxă îl comemorează, cu multă venerație, de trei ori pe an: la 24 iunie, sfînta lui naștere, la 29 august, tăierea capului și la 7 ianuarie, a doua zi după botezul Domnului.

Noi românii datorăm o cinstire deosebită Înaintemergătorului Domnului. La rugăciunile sale, noi românii avem o bisericuță (un schit), chiar pe locul unde a botezat el pe Iisus Hristos. Cînd ne gîndim că numai vreo două trei națiuni din întreaga lume au niște locașuri de închinăciune la Iordan, nu știm cum să mulțumim Tatălui ceresc pentru binecuvîntarea dată Bisericii noastre străbune.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Marţi, 1 ianuarie 1985, Tăierea împrejur, Sf. Vasile şi Anul nou, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la momentul cuvenit, a hirotonit întru diacon pe licenţiatul în Teologie Ovidiu Cheşcu. La priceasnă, Înalt Prea Sfinţia Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură, în care a zăbovit cu deosebire asupra bilanţului personal pe care sîntem îndatoraţi să-l facem fiecare la sfîrşit şi început de an, spre a ne da seama cît am reuşit să împlinim în bine fiinţa noastră, specificînd cîteva căi de realizare a acestei împliniri. În continuare, la reşedinţa mitropolitană a avut loc o recepţie, la care au participat: consiliul arhiepiscopesc, profesorii de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, deputaţi eparhiali, corul catedralei mitropolitane, preoţi din oraş etc., la începutul căreia P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a exprimat Î. P. S. Mitropolit Antonie, în numele celor de faţă, al clerului şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului, urări de sănătate, de pace, de mult spor în tot lucrul cel bun.

● Luni, 7 ianuarie 1985, Sf. Ioan Botezătorul, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la bisericuţa de lemn de la Schitul Păltiniş din Munţii Cibinului, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe absolventul de seminar Nicolae Nichifor.

● În zilele următoare, 9—12 ianuarie 1985, Înalt Prea Sfinţia Sa a săvîrşit în fiecare zi Sf. Liturghie arhierească în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, hirotonind întru diacon şi întru preot pe C. diaconi: N. Nichifor pentru parohia Moardăş — prot. Agnita, Aurel Colceriu pentru parohia Cîrţa — prot. Sibiu, Oct. Smădu pentru parohia Valea Zălanului — prot. Sf. Gheorghe şi Ioan Avram pentru parohia Săcădate — prot. Sibiu.

● Duminică, 13 ianuarie 1985, Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, cu care prilej a hirotonit întru preot pe C. diacon P. Haţegan pentru parohia Aita Mare — prot. Sf. Gheorghe, iar întru diacon pe teologul R. Lupu. La priceasnă, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură axat îndeosebi pe înţelesurile pe care le are cuvîntul: pocăiţi-vă, cu care atît Sf. Ioan Botezătorul cît şi Mîntuitorul Iisus Hristos şi-au început activitatea publică.

CLUJ

● *Duminică, 9 decembrie 1984,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril din Cluj-Napoca, şi a rostit un bogat cuvînt de învăţătură. La sfîrşitul Sf. Liturghii, corul acestei parohii, înfiinţat şi pregătit de P. C. consilier eparhial Octavian Picu, a susţinut un frumos şi reuşit concert de colinde. În seara aceleiaşi zile, în cadrul slujbei vecerniei, corul elevilor Seminarului Teologic, pregătit şi dirijat de P. C. Arhid. Prof. Ioan Brie, a susţinut îndătinatul concert de colinde în catedrala arhiepiscopală, în prezenţa P. S. Episcop-vicar Iustinian şi a unui mare număr de credincioşi. Despre semnificaţia şi importanţa colindelor creştine a vorbit P. C. Pr. Simion Felecan.

● Duminică, 16 decembrie 1984, în Catedrala arhiepiscopală, în cadrul slujbei vecerniei, în prezenţa unui impresionant număr de credincioşi, corul catedralei pregătit şi dirijat de P. C. Arhid. Prof. Ioan Brie a prezentat un bogat şi frumos concert de colinde. Despre semnificaţia colindelor creştine a vorbit P. C. Pr. Ioan Bizău.

ALBA IULIA

● Duminică, 2 dec. 1984, P. S. Episcop Emilian a participat la înscăunarea P. S. Timotei — noul Episcop al Eparhiei Aradului, coliturghisind cu înaltul sobor de Ierarhi.

● 6 dec. la Praznicul Sf. Ierarh Nicolae, P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Treime" din Teiuş, hirotonind întru diacon pe teologul Călin Ioan pe seama catedralei din Alba Iulia şi întru preot pe C. diacon Ioan Benchea pe seama acestei parohii.

● Sîmbătă, 8 dec. P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările Consiliului Eparhial, premergătoare Adunării Eparhiale, în care s-au analizat rapoartele generale ale celor trei secţii ale Centrului eparhial.

● Duminică, 9 decembrie, au avut loc la Centrul eparhial lucrările Adunării Eparhiale sub preşedinţia P. S. Episcop Emilian.

● Marţi, 25 decembrie, Praznicul Naşterii Domnului, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Petru Ioan Puiu. La vecernie, corala Catedralei episcopale a prezentat concertul tradiţional de colinzi.

● Miercuri, 26 dec. a doua zi de Crăciun, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala „Sf. Treime" din Blaj, unde a hirotonit întru preot pe C. diacon Vasile Brumar, pe seama parohiei Sîncel, prot. Aiud.

† Prot. Moise Popovici

În noaptea de 3 spre 4 ianuarie 1985 a trecut la cele veşnice prot. stavrofor Moise Popovici, fost duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Adormitul în Domnul s-a născut în com. Gînţaga, jud. Hunedoara, la 8 ianuarie 1903, într-o familie de preoţi. Urmează cursurile liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, precum şi ale Şcolii superioare de comerţ, apoi se înscrie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe care-l absolvă în 1925. În acelaşi an se căsătoreşte cu învăţătoarea Ana Codrin şi este numit preot în comuna Bogatu Român din Arhiepiscopia Sibiului. Aici păstoreşte 18 ani, înscriind însemnate realizări atît pe plan administrativ-gospodăresc cît şi pe plan duhovnicesc. Între alte realizări amintim construcţia bisericii din acea localitate.

La vîrsta de numai 37 de ani rămîne văduv, cu un copil de 12 ani. A luat asupra sa şi a purtat cu o pilduitoare resemnare jugul văduviei, pînă la sfîrşitul vieţii. Pentru părintele Moise Popovici, cuvîntul paulin care spune că se cuvine ca preotul să fie bărbat al unei femei (I Tim. 3, 2) a dobîndit valoare de lege care se cere să fie întru totul respectată.

În urma decesului soţiei se transferă în satul său natal. Şi aici se străduieşte să înfăptuiască lucrări trainice, avînd în atenţie în mod deosebit progresul moral-spiritual al păstoriţilor săi.

Cunoscîndu-i zelul pastoral-misionar, mitropolitul Nicolae Bălan îl cheamă, în 1946, la Sibiu, unde activează pentru scurtă vreme ca şef de birou la Arhiepiscopie, după care trece la Institutul teologic îndeplinind pe rînd funcţiile de contabil, secretar prim, iar din 1959 şi pînă la pensionare, în 1967, duhovnic.

Începîndu-şi viaţa aproape odată cu actualul secol, părintele Moise Popovici a trăit tot zbuciumul vremurilor care s-au abătut asupra ţării noastre şi asupra acestei părţi de lume. A fost martor al celor două mari conflagraţii mondiale. Aceasta înseamnă că a cunoscut din plin ce este mizeria, sărăcia, ameninţarea, teama de moarte şi tot cortegiul de încercări şi suferinţe pe care le antrenează războiul.

Trăind apoi într-o provincie românească supusă vreme îndelungată unor puteri străine, a cunoscut, de asemenea, ce este frustrarea de cele mai elementare drepturi — între care dreptul de a vorbi în propria ta limbă, de a-ţi păstra şi mărturisi credinţa moştenită de la străbuni, de a te simţi în propria ta ţară ca la tine acasă.

Descendent dintr-o familie preoţească, adormitul în Domnul s-a hotărît să îmbrăţişeze misiunea tatălui său într-o vreme în care Biserica reprezenta totul pentru românii din Transilvania. Părinţii săi şi el însuşi au socotit că aceasta este calea pe care îşi va putea servi cel mai bune neamul şi ţara.

A cunoscut, este adevărat ,şi vremuri de biruinţă şi însufleţitoare trăire românească, cum au fost la 1918, cînd poporul nostru s-a văzut, în sfîrşit, sub scutul şi calda oblăduire a României celei una, sau cum au fost în august 1944, cînd din nou dreptatea a biruit şi trupul sfîşiat al ţării s-a refăcut la loc, spre a fi românii întru toate şi pentru de-a pururi una.

În mijlocul încercărilor ,ca şi în zilele senine şi de bucurie, statura părintelui Moise Popovici a rămas mereu dreaptă. Greutatea vieţii nu l-a putut încovoia, după cum a refuzat să se lase încovoiat şi de cei peste 80 de ani pe care îi purta pe umeri. Era conştient de înalta îndatorire morală pe care i-o dicta misiunea de preot îmbrăţişată de el din tinereţe.

A cules roade bogate în munca desfăşurată cu dăruire la parohie, dar cele mai însemnate înfăptuiri le-a realizat în calitatea sa de duhovnic al studenţilor de la Institutul nostru teologic. S-a impus în faţa viitorilor preoţi prin fermitatea de caracter, prin sobrietatea ţinutei sale, prin evlavia adîncă, lipsită de orice formalisme faţă de cele sfinte, printr-o sinceră şi leală atitudine cetăţenească. Dăruit cu un har oratoric de excepţie, Părintele Moise Popovici a cucerit de fiecare dată inimile credincioşilor şi ale tinerilor studenţi al căror duhovnic a fost.

Slujba înmormîntării sale a fost oficiată, sîmbătă, 5 ianuarie a. c., în biserica Iosefini Sibiu, de către un sobor de preoţi şi diaconi. Au rostit cuvîntări de omagiere a personalităţii celui adormit P. C. pr. prof. dr. Sofron Vlad, fost rector al Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul aceluiaşi institut.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu drepţii să-l numere!

Pr. prof. *D. Abrudan*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Gelu Neamţu publică în „Crisia" X, editată de Muzeul Ţării Crişurilor (Oradea, 1980), un studiu intitulat:* Ecaterina Varga în istoriografia românească. *Avem în faţă un studiu bine informat şi mai ales bine echilibrat sub raportul obiectivităţii. Am menţiona cel puţin două lucruri care merită să fie reţinute: Ecaterina Varga, prezentată de vechea istoriografie cînd ca eroină, cînd ca aventurieră, în studiu lui Gelu Neamţu e o „figură luminoasă" (p. 115), „nici agentă provocatoare, nici înşelătoare, nici aventurieră" (p. 143), ci o femeie „iubitoare de dreptate" care „a stat în fruntea unei mişcări petiţionare populare extrem de vii" (p. 143). Argumentarea lui Gelu Neamţu rezistă.*

Al doilea lucru pe care îl elucidează Gelu Neamţu este acela privitor la rolul lui Andrei Şaguna în prinderea ei de către autorităţi pe la anul 1847, pe cînd Şaguna era numai Vicar la Sibiu. Sprijinindu-se pe documente limpezi, autorul arată mai întîi că Şaguna s-a amestecat în această afacere „din ordin", precum a spus la vremea lui şi Bariţiu. De altfel, odată cu el au mers la faţa locului şi tatăl lui I. Sterca Suluţiu, Ion Suluţiu, şi fratele său, Dionisie Suluţiu. Iosif Sterca Suluţiu face parte dintre cei care au contribuit în mare măsură la discreditarea lui Şaguna, în legătură cu episodul Ecaterina Varga. El îşi apără tatăl şi fratele, zicînd că au participat „din ordin" *la arestarea Ecaterinei Varga, dar cînd e vorba de Şaguna, se face că nu ştie că şi acesta a participat tot din ordin!*

Gelu Neamţu arată, cu probe, că Şaguna a stat de vorbă cu Ecaterina Varga în biserică nu afară, aşa că nu pot fi adevărate cele povestite cu privire la rolul lui în arestarea ei. Proba cea mai importantă, abia acum scoasă la iveală, o constituie propriile mărturii ale Ecaterinei Varga, publicate de un scriitor maghiar, Kiss András. Mărturiile au fost scrise la 4 februarie 1847, deci îndată după arestare. Ea scrie că întîlnirea s-a produs în biserică şi că nu Şaguna a luat-o, ci „domnul vice-comite şi judele nobiliar". Tot aceştia au luat-o apoi „în sania lor" şi au dus-o la Zlatna, Ighiu şi Aiud (cf. p. 123—124).

Studiul lui Gelu Neamţu e mai mult decît binevenit pentru că tema n-a încetat să intereseze pînă în vremea noastră.

Adevărul în legătură cu această problemă, de mai bine de o sută de ani, e tracasat şi supus torturilor, de resentimente confesionale prea evidente.

Gelu Neamţu restabileşte adevărul care se dovedeşte a fi exact acela povestit de contemporanii lui Şaguna şi de Şaguna însuşi (v. N. Popea, Memorialul arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei baron de Şaguna . . ., *1846—1873, Sibiu, 1889, p. 9—34), recunoscut de G. Bariţiu* (Părţi alese din istoria Transilvaniei, *I, p. 664), dovedit de Ioan Lupaş* (Un răspuns detractorilor lui Şaguna, *Sibiu, 1909; idem:* Mitropolitul Andrei Şaguna, *Sibiu, 1909 şi 1911, p. 47) de Silviu Dragomir ş. a.*

● *EXCOMUNICATORUL, roman de Déry Tibor (trad. de Constantin Olariu, B. P. T., nr. 1075, Buc., 1981), este de fapt viaţa romanţată a Sfîntului episcop al Milanului, AMBROZIE, — ajuns episcop din guvernator imperial — asupra epocii şi a moravurilor timpului. Insistă mai ales asupra controversei ariene şi a amestecului puterii imperiale în viaţa Bisericii. Excomunicatorul este însuşi Ambrozie, iar cel excomunicat e împăratul Teodosie, pedepsit pentru comiterea unor crime.*

● *Virgiliu Ştefănescu-Drăgăneşti publică în Buletinul european* NOI TRACII *nr. 114, anul XIII, 1984, p. 1—5) fondat de prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan la Milano, un studiu intitulat:* UN DOCUMENT LINGVISTIC DIN SECOLUL AL IV-LEA. *E vorba de* Biblia *lui Wulfila, şi de prezenţa în traducerea sa a foarte multor termeni latineşti, atestaţi de altfel şi de unii lingvişti străini ca Antoine Meillet, Ernst Gamilischeg, Sigmund Feist, Max Herman Jellinek, Fr. Mossé, Joseph Wright ş. a.. Şi nu numai termeni, ci şi anumite forme gramaticale prezente numai în limba noastră.*

Cum Wulfila a tradus Biblia în limba gotică pe teritoriul nostru, între anii 340—350 d. Hr., se pune întrebarea: de unde ar fi termenii de origine latină, dacă populaţia de aici ar fi fost fugită în sudul Dunării de frica vizigoţilor odată cu retragerea lui Aurelian (271—275 d. Hr.), cum susţin unii istorici din tabăra duşmanilor noştri? Este evident că Wulfila a luat şi cuvintele şi formele gramaticale din limba localnicilor, pe care o ştia.

Autorul vede în acest document încă o dovadă a continuităţii noastre pe vatra daco-română.

● *G. Popescu — Vîlcea a mai scos din noaptea arhivelor UN MANUSCRIS AL VOIEVODULUI ALEXANDRU AL II-LEA (ed. Meridiane, Bucureşti, 1984). E vorba de* Tetraevangheliarul *acestui voievod muntean (1568—1577), păstrat la mănăstirea Sucevita (ms. 28) şi restaurat de „Laboratorul de patologie şi restaurare a cărţii" de pe lîngă Biblioteca Centrală de Stat din Bucureşti. În afara studiului introductiv, care ne întîlneşte din nou cu competenţa autorului în arta miniaturilor, şi cu o bogată bibliografie, cele 50 de reproduceri de scene biblice şi portrete de voievozi sînt ireproşabil executate.*

● *Citeam „E noapte şi e frig seniori", cînd am auzit că senor Laurenţiu Fulga a trecut pragul dincolo. Mi s-a părut un firesc şi ultim capitol 145 al cărţii în care tocmai îşi povestea începutul şi aşteptarea trecerii. Îmi pare rău că nu l-am iubit suficient şi că nu i-am spus-o cînd încă l-ar fi bucurat. L-am întîlnit în casa scriitoarei Ioana Postelnicu.*

Cartea e în întregime o povestire de o ciudată dar liniştită luciditate. S-a întîlnit cu Dumnezeu încă înainte de trecere. Poate că a început o nouă carte: E ziuă şi e cald, seniori!

● *Preotul cel nou din Offenbach M., R. F. G., Corneliu-Dorin Jacotă continuă cu succes tradiţia inaugurată de pr. Tudor Alexandru, întors în patrie. A publicat nr. 7—9/1984 (anul VIII) al revistei „Viaţa creştină", al parohiei „Sf. Nicolae" din oraşul numit mai sus, cu un bogat conţinut teologic, istoric, cultural şi de informaţie bisericească.*

● *Mircea Handoca, mereu credincios lui Mircea Eliade, publică în revista* Orizont *(nr. 43, 1984, p. 3) o convorbire cu Mihai Şora despre acesta. O interesantă secvenţă de istorie culturală şi universitară dinainte de cel de al doilea război mondial.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 și 15 februarie 1985 Nr. 5—6 și 7—8/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste

Într-o atmosferă de vibrant entuziasm patriotic, de deplină unitate națională și fermă angajare cetățenească s-au desfășurat, la București, între 7—8 februarie a. c., lucrările celui de-al III-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Pe ordinea de zi au fost înscrise următoarele puncte:

1. Raport privind activitatea desfășurată și sarcinile ce revin Frontului Democrației și Unității Socialiste, organizațiilor componente, pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea al P. C. R., a Programului partidului de ridicare a patriei pe culmi tot mai înalte ale progresului și civilizației socialiste, de realizare a dezarmării, a colaborării și păcii între popoare.

2. Directivele Congresului al XIII-lea al P. C.R., privind dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1986—1990 și orientările de perspectivă pînă în anul 2000.

3. Programul directivă de dezvoltare economico-socială a României în profil teritorial în perioada 1986—1990.

4. Programul-Directivă de creștere a nivelului de trai și de ridicare continuă a calității vieții în perioada 1986—1990.

5. Programul de măsuri pentru organizarea și desfășurarea alegerilor generale de deputați în Marea Adunare Națională și în consiliile populare.

6. Proiectul Manifestului Frontului Democrației și Unității Socialiste pentru alegerile generale de deputați în Marea Adunare Națională și în consiliile populare.

7. Alegerea președintelui Frontului Democrației și Unității Socialiste.

8. Alegerea Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

9. Conferința a II-a pe țară a Organizației Democrației și Unității Socialiste.

Prima parte a lucrărilor din ziua de 7 februarie a. c. a fost marcată de magistrala cuvîntare rostită de Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Urmărită cu deosebit interes, cu deplină satisfacție și aprobare, ampla cuvîntare a înfățișat problemele fundamentale ale prezentului și viitorului României, indicînd, cu deosebită claritate și înaltă competență căile pentru făurirea mărețului program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, de ridicare a României pe noi culmi de progres și civilizație.

*

Precum se știe, cultele din țara noastră au aderat dintru început la acest larg forum al democrației și unității românești. Prin delegații lor, ierarhi, clerici și alți slujitori, ele și-au făcut simțită prezența și la actualul Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste. De la înalta tribună a Congresului, în adunările plenare sau în comisii, reprezentanți ai cultelor au dat expresie profundelor sentimente de dragoste față de Patrie și popor, de loialitate și înaltă considerație față de conducerea de stat, sentimente de care sînt animați slujitorii și credincioșii tuturor cultelor.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, mesajul la cel de-al III-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste a fost purtat la nivelul cel mai înalt, prin glasul autorizat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

Prea Fericirea Sa a rostit în plen o înălțătoare cuvîntare, spunînd:

„Pentru cultele religioase din țara noastră este o deosebită cinste și o aleasă bucurie reîntîlnirea, în acest măreț forum larg reprezentativ al națiunii române — Congresul Frontului Democrației și Unității Socialiste — cu reprezentanții tuturor categoriilor sociale și organizațiilor obștești.

Integrate în realitățile sociale și naționale ale poporului și patriei, cultele religioase din România își desfășoară activitatea lor proprie în climatul de libertate religioasă asigurată prin Constituția și legile țării, bucurîndu-se, după nevoie, de ajutorul și ocrotirea statului. În același timp, ele consideră ca o îndatorire firească și patriotică participarea la sprijinirea tuturor acțiunilor care se întreprind pentru bunăstarea oamenilor și progresul țării. Socotind că cel mai potrivit cadru în care ar putea să-și desfășoare activitatea lor politică cu rezultate cît mai eficiente este Frontul Democrației și Unității Socialiste, cultele religioase s-au integrat în viața lui. Atmosfera de înfrățire a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate și credință religioasă, a ușurat colaborarea și ajutorarea în activitate a slujitorilor și credincioșilor diferitelor culte, precum și conviețuirea lor în prietenie și bună înțelegere, Frontul Democrației și Unității Socialiste dovedindu-se o bună școală cetățenească".

După ce a prezentat rolul și locul Bisericii Ortodoxe Române în momentele importante ale istoriei poporului nostru, P. F. Patriarh Iustin Moisescu a spus: „Înalta ierarhie bisericească, preoțimea și credincioșii, însușindu-și toate aspirațiile și idealurile actuale ale poporului, se găsesc strîns uniți în jurul Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, și participă cu bucurie la înfăptuirea operei celei mari de zidire a României noi, a României fericite.

Entuziasmat de frumusețea destinului pe care și-l făurește acum și stăpîn pe soarta sa — a spus vorbitorul — poporul nostru face necontenit pași mari înainte pe calea progresului, adăugînd la realizările de ieri înfăptuirea de azi, ca temelii ale dezvoltării de mîine a patriei. Volumul și varietatea producției noastre depășesc cele mai optimiste aprecieri. Dar nimic nu se face la întîmplare; totul este bine chibzuit, științific fundamentat și într-un anumit scop realizat. Îndeosebi ultimii douăzeci de ani din istoria patriei se disting în privința realizărilor materiale și spirituale. Ei se înfățișează ca o epocă în care, în ciuda unor mari greutăți, au fost realizate cele mai importante obiective din economia națională actuală. Acestea se datorează, desigur, purtării de grijă permanente și îndrumărilor directe ale Președintelui Republicii, Domnul Nicolae Ceaușescu. De aceea, pe bună dreptate, acești ani au fost numiți în istoria Patriei „Epoca Ceaușescu".

Pentru împlinirea aspirațiilor și înfăptuirea idealurilor noastre largi — a spus P. F. Patriarh Iustin în continuare — avem toate cele de trebuință: pace în țară și bunuri materiale de tot felul, măiestria muncitorilor și hărnicia poporului, iubirea de patrie și omenia românească. Pacea în lume — idealul de totdeauna al omenirii — este pentru noi o rînduială vie, o cerință a rațiunii, o necesitate a vieții; de ea avem trebuință în toată vremea existenței noastre pe Pămînt. În zilele de acum însă, cînd plutește în văzduh umbra amenințării unui război cu înspăimîntătoare unele de distrugere, nu avem o altă datorie mai sfîntă de împlinit decît apărarea păcii și, prin aceasta, apărarea propriei noastre ființe, apărarea semenilor noștri, apărarea tuturor bunurilor de pe Pămînt. De aceea, nu vom înceta niciodată acțiunile pentru menținerea păcii. Pacea nu se înfățișează ca o simplă absență de război. Ea este o stare de existență a oamenilor, a popoarelor în prietenie, înțelegere și colaborare. Ea face parte din bunurile omului, din conținutul entității lui. De aceea, o dorim, o iubim și ne străduim s-o păstrăm intactă, puternică.

În încheierea cuvîntului meu, să-mi fie îngăduit să adresez un cuvînt cald de prețuire tuturor celor care ostenesc, cu mintea sau cu brațele, la zidirea României noi, a României fericite, în frunte cu marele ei ctitor, Domnul Președinte al [illegible], Nicolae Ceaușescu."

Din partea cultelor au mai luat cuvîntul, în cadrul celei de-a cincea comisii, Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului și P. S. Episcop Ioan Robu, conducătorul Arhiepiscopiei romano-catolice din București.

*

Vineri, 8 februarie a. c., după adoptarea documentelor dezbătute de Congres, s-a trecut la îndeplinirea unui act de o deosebită semnificație patriotică: alegerea președintelui Frontului Democrației și Unității Socialiste. În unanimitate, participanții la Congres au reales în această înaltă funcție pe Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România. S-a dat expresie încă odată, în acest chip, sentimentelor de nețărmurită dragoste, prețuire și recunoștință ale tuturor cetățenilor față de conducătorul înțelept și cutezător al destinelor României de azi.

*

Eveniment politic de o deosebită însemnătate în viața poporului nostru, Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste a prilejuit definirea cu mai multă claritate a rolului și locului acestui înalt for în cadrul societății noastre socialiste actuale, ca și mai deplina conturare a sarcinilor și răspunderilor ce revin tuturor cetățenilor în marea epopee de zidire a vieții celei noi în patria noastră.

Congresul se înscrie de asemenea pe linia efortului neîntrerupt al poporului nostru pentru consolidarea păcii mondiale prin înlăturarea pericolului războiului nuclear și instaurarea între toate popoarele a unui climat de securitate, încredere și colaborare.

De la tribuna Congresului a răsunat glasul sutelor de delegați, care au reprezentat toate categoriile de cetățeni, exprimînd voința unanimă de pace a poporului nostru.

Redacția

Biroul Executiv al Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

PREȘEDINTELE FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE

Domnul NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele Republicii Socialiste România

PRIM-VICEPREȘEDINTE AL CONSILIULUI NAȚIONAL AL FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE — **Manea Mănescu.**

VICEPREȘEDINȚI AI CONSILIULUI NAȚIONAL: **Tamara Maria Dobrin**, președinte al Biroului Executiv, **Constantin Arseni, Andrei Neagu, Eduard Eisenburger, Ana Mureșan, Constantin Niță, Iosif Uglar.**

SECRETARI AI CONSILIULUI NAȚIONAL: **Ion Catrinescu, Ion Sîrbu, Emilia Sonea.**

MEMBRI: **Radu Beligan, Maria Bobu, Nicolae Călinoiu, Nicu Ceaușescu, Mihai Gere, Ion Ursu, Doina Benea, Nicolae Giosan, Ilie Ceaușescu, Gherghina Ionescu, Ion Irimescu, Vasile Marin, Dumitru Radu Popescu, Poliana Cristescu, Tudor Mohora, Ion Mitran, Rodica Paraschiva Vîlcu.**

CONSILIUL NAȚIONAL AL FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE

Vineri, 8 februarie a. c., după îndeplinirea însemnatului act al alegerii Președintelui Frontului Democrației și Unității Socialiste, în persoana eminentului fiu al națiunii noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, s-a procedat la alegerea Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

În componența acestui organism au fost aleși, în unanimitate, 537 membri.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost aleși:

Prea Fericitul Părinte Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;

I.I. P.P. S.S. Mitropoliți: Teoctist Arăpașu al Moldovei și Sucevei, Antonie Plămădeală al Ardealului, Nestor Vornicescu al Olteniei, Nicolae Corneanu al Banatului;

P. S. Vasile Costin, Episcop vicar-patriarhal, rector al Institutului Teologic Universitar din București.

Au fost aleși, de asemenea, reprezentanți din partea celorlalte culte din țara noastră.

CONFERINȚA A II-A PE ȚARĂ A ORGANIZAȚIEI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE

Joi, 7 februarie a. c., după amiază, a avut loc cea de a II-a Conferință pe țară a Organizației Democrației și Unității Socialiste.

Au participat 1067 delegați aleși de conferințele județene și 33 delegați desemnați din partea cultelor.

După prezentarea Dării de seamă cu privire la participarea organizațiilor democrației și unității socialiste la viața economică și social-politică a țării și la sarcinile ce le revin în viitor, au avut loc dezbateri în cadrul cărora au luat cuvîntul mai mulți participanți. Din partea cultelor au rostit cuvîntări: P. S. Emilian Birdaș, Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia, D-l Tunyogi Csaba Gyula, prim-curator al Episcopiei reformate Cluj-Napoca și D-l Hans Hermannstädter, curatorul general al Bisericii evanghelice C. A. din Sibiu.

Participanții la dezbateri și-au exprimat deplinul acord cu tezele, orientările și ideile de excepțională valoare teoretică și practică cuprinse în magistrala cuvîntare rostită de Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste în plenul celui de al III-lea Congres al F. D. U. S.

Delegații la conferință au ales, în unanimitate, Comitetul Central al Frontului Democrației și Unității Socialiste, format din 245 membri. În prima sa plenară Comitetul Central a ales Biroul, alcătuit din 19 membri.

Într-o atmosferă însuflețitoare a fost adoptat, în final, textul unei telegrame adresate Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România.

PÎINE PENTRU SUFLET

Întîmpinarea Domnului

După vestirea Naşterii Domnului de către îngeri şi înainte ca Ioan Botezătorul să-L arate lumii pe Iisus ca „Miel al lui Dumnezeu" şi întemeietor al Împărăţiei lui Dumnezeu, Biserica ne cheamă să sărbătorim încă un eveniment însemnat din viaţa Domnului nostru Iisus Hristos, să venim întru întîmpinarea Lui şi, luînd pilda dreptului Simeon, să-L primim în viaţa noastră, în ajutorul nostru. Este evenimentul în care Maica Domnului împreună cu bătrînul şi dreptul Iosif, aduc la biserică pe dumnezeiescul Prunc, să-L închine lui Dumnezeu şi să împlinească toate cele prevăzute în Legea veche, pentru cei întîi născuţi, de parte bărbătească (Ieşire cap. XIII).

Era credinţa înainte de venirea lui Hristos că fiind copil de parte bărbătească putea fi Mesia cel mult aşteptat.

De data aceasta ducerea la biserică a Pruncului a fost însoţită de altă revelaţie. Acolo era dreptul Simeon căruia Duhul Sfînt îi făgăduise că nu va muri pînă ce nu va cunoaşte pe Mesia, şi mai era acolo şi proorociţa Ana, întru aceeaşi sfîntă aşteptare.

Cînd intră în biserică Maica Domnului cu Pruncul în braţe, bătrînul Simeon se desprinde de la locul lui de rugăciune, păşi sfios spre intrare şi, luînd Pruncul în braţe, rosti o minunată rugăciune:

„Acum, slobozeşte pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău, în pace, că ochii mei văzură mîntuirea Ta, pe care ai gătit-o, înaintea feţei tuturor popoarelor; lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Tău Israel" (Luca cap. II, 29—32).

Apoi, privind spre Maica Domnului continuă: *„Iată Acesta este pus spre căderea şi spre ridicarea multora din Israel şi ca un semn care va stîrni împotriviri şi prin sufletul Tău va trece sabie, ca să se descopere gîndurile din multe inimi"* (Luca II, 34—35).

Descrierea detaliată a acestui eveniment de către Evanghelistul Luca, frumoasa şi cuprinzătoarea rugăciune a dreptului Simeon pe care şi azi o rostesc bunii credincioşi, precum şi profeţia despre ceea ce va fi în lume dumnezeiescul Prunc şi suferinţele ce le va îndura din pricina Lui Prea Curata Sa Maică, vin să ne arate însemnătatea deosebită a acestui eveniment în istoria mîntuirii neamului omenesc. Icoana care înfăţişează în bisericile noastre acest moment înlesneşte înţelesul celor două dimensiuni ale momentului. Întîi, acest moment încheie şi confirmă împlinirea nădejdii drepţilor din Vechiul Testament în venirea unui Mîntuitor. Dreptul Simeon este acum cel care îi reprezintă, cel în care se împlinesc aceste nădejdi, cel care arată că ele n-au fost zadarnice. El adună în inima sa toată bucuria şi aşteptarea drepţilor, care au murit cu această nădejde.

El putea spune, deplin liniştit, că poate pleca pe drumul vieţii de dincolo de zare în bucuria că ochii săi văzură mîntuirea gătită tuturor popoarelor; văzură cum a răsărit o lumină spre luminarea tuturor neamurilor şi spre slava tuturor celor ce cred în Iisus. Rugăciunea lui descoperă caracterul universal al mîntuirii adusă de Hristos.

Sfîntul Ioan Botezătorul a încheiat şirul profeţilor care au proorocit despre venirea lui Hristos în lume, dreptul Simeon încheie şi împlineşte dorinţa celor drepţi care au adormit în nădejdea venirii lui Hristos. Ei sînt ca două punţi între Testamentul Vechi şi Testamentul Nou.

Iisus primeşte botezul pocăinţei de la Ioan, şi se lasă dus la biserică să împlinească legea curăţeniei prevăzută în Vechiul Testament. Cu aceasta trece „umbra legii" şi se arată darul lui Dumnezeu. În al doilea rînd, momentul venirii lui Iisus la biserică, şi întîmpinarea de către dreptul Simeon şi proorociţa Ana, are şi o altă semnificaţie, mai adîncă. Nu este doar momentul încheierii unei aşteptări, nici numai împlinirea unei bucurii.

Dreptul Simeon a avut conştiinţa că nu ţine în braţe un copil oarecare. El era convins că ţine în braţe pe Ziditorul lumii. „Spune Simeoane: Pe cine purtînd în braţe, în biserică te bucuri? Cui strigi şi grăieşti? Acum m-am slobozit, că am văzut pe Mîntuitorul meu. Acesta este Cel ce s-a născut din Fecioară; Acesta este, Dumnezeu cuvîntul cel din Dumnezeu, care s-a întrupat pentru noi şi a mîntuit pe om, Acestuia să ne închinăm" (Patriarhul Gherman).

Cîntările bisericeşti din această sărbătoare relevă caracterul divin şi uman al Pruncului pe care îl ţine Simeon în braţe.

„Cetele îngerilor s-au spăimîntat văzînd în braţele bătrînului pe Fiul Cel lăudat, împreună cu Tatăl şi cu Duhul şi Dumnezeul nostru".

Sedealna glasului 8 este un adevărat comentar al acestei uniuni ipostatice: „Născutu-te-ai pe pămînt Cela ce eşti împreună fără început cu Tatăl. Adusu-te-ai în biserică Cela ce eşti necuprins şi bucurîndu-se bătrînul, pe mînă Te-a luat, strigînd: Acum mă dezleagă pe mine, pe care m-ai cercetat după Cuvîntul Tău, Cel ce bine ai voit a mîntui ca un Dumnezeu neamul omenesc". Aşadar, Simeon întîmpină în Pruncul ce i se aduce pe Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat şi Om adevărat.

Sărbătoarea Întîmpinării Domnului vine să ne arate „începutul şi desfăşurarea pe pămînt a vieţii lui Hristos". Drumul Său pe pămînt este însoţit de multe taine, greu de cuprins în care cele dumnezeieşti se împreună cu cele pămînteşti. El rămîne Dumnezeu în sînul Tatălui, dar devine fratele nostru. El este „semnul" de legătură dintre Dumnezeu şi oameni, şi garanţia mîntuirii: El a venit în lume ca om adevărat, întru toate asemenea oamenilor, în afară de păcat, dar El a rămas şi este Dumnezeu adevărat. Cu putere dumnezeiască a săvîrşit minuni şi a întemeiat împărăţia lui Dumnezeu. Sfîntul Evanghelist Matei scrie: „Iisus străbătea toate cetăţile şi satele, învăţînd în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăţiei şi vindecînd toată boala şi toată neputinţa în popor" (IX, 36).

Iar Evanghelistul Luca completează, zicînd: „El a fost Domn peste toate, pus de Dumnezeu cu Duhul Sfînt şi cu putere, Care a umblat făcînd bine şi vindecînd pe toţi cei asupriţi de diavol, pentru că Dumnezeu era cu El" (Fapte X, 36—37).

Cu momentul Întîmpinării Domnului de către dreptul Simeon a încetat vremea profeţilor şi s-a desăvîrşit legea prin darul adus de Hristos. Noi căi şi posibilităţi s-au deschis pentru întîlnirea şi trăirea omului cu Dumnezeu. A venit vremea Bisericii prin care intrăm în împărăţia lui Dumnezeu. Acum Biserica ni-L face cunoscut pe Hristos, ne cheamă să ieşim întru întîmpinare şi să-L primim în inima noastră. Unele dintre biserici au hramul Întîmpinării Domnului, arătînd că în aceasta stă însăşi misiunea Bisericii de a ne apropia de Dumnezeu şi de a trăi în bucuria comuniunii cu El. La Hristos Domnul, sîntem chemaţi la fiecare liturghie cu cuvintele: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi",

Drept aceea să alergăm întru întîmpinarea Lui. În biserică ascultăm cuvîntul învăţăturii adevărate adusă de Hristos şi transmisă prin Sfinţii Apostoli. În biserică primim binecuvîntarea lui Dumnezeu, iertare de păcate şi har dumnezeiesc care ne dă putere să împlinim voia lui Dumnezeu şi să fim folositori semenilor noştri. În biserică dobîndim pacea şi bucuria vieţii de care avem atît de mult lipsă, aşa precum spune Psalmistul David: „Ajutorul meu de la Domnul Cel ce a făcut cerul şi pămîntul" (Ps. 120, 2).

Părintele VASILE

Biruinţa faptei bune

(Duminica „Înfricoşătoarei Judecăţi")

Pericopa „Înfricoşatei, sau Dreptei Judecăţi" ne prezintă tabloul magnific al modului în care, închizîndu-se uşa harului, încetînd iubirea şi îndurarea lui Dumnezeu, va intra în rol dreptatea cu judecarea şi răsplătirea faptelor fiecăruia, aşa cum au fost ele.

Fixată de Biserică înainte de începerea Postului Sfintelor Paşti, pericopa are menirea de a ne pregăti sufletele spre revizuirea conştiinţei, spre cercetarea faptelor proprii şi spre îndreptarea privirii spre iubirea Părintelui ceresc arătată prin Jertfa Domnului, de unde ne vine iertarea şi puterea de înnoire a vieţii.

Cercetînd textul pericopei remarcăm faptul că celor condamnaţi nu li se va pronunţa sentinţa asupra faptelor rele săvîrşite, ci asupra a ceea ce au omis să săvîrşească din ceea ce trebuia, sau aveau obligaţia să făptuiască.

Pe de altă parte, Dreptul Judecător va raporta toată această indiferenţă şi nepăsare, la Sine Însuşi sau la aceia cu care El s-a identificat. Astfel, Judecata reprezintă o luare de poziţie faţă de cei care au ascuns, sau înmulţit talantul cu care au fost înzestraţi.

În felul acesta, remarcăm faptul că Judecata nu face o expunere dramatică a tuturor răutăţilor săvîrşite peste veacuri, ci pune în lumină faptele bune, care rămîn biruitoare, ca singurii martori şi singur criteriu de rostire a unei sentinţe drepte şi definitive.

Că atunci, la Judecata de apoi, istoria se va deschide ca o carte în care fiecare şi-a înscris faptele sale bune sau rele, este adevărat. Domnul însă vorbind despre Dreapta Judecată din urmă, nu a voit nici să ameninţe, nici să sperie, ci să îndemne şi să încurajeze spre săvîrşirea faptelor bune, trezind tuturor încrederea în biruinţa lor definitivă şi deplină cîndva şi undeva; precum şi optimismul de a nu înceta să creşti şi să te desăvîrşeşti în săvîrşirea lor, ştiind că odată şi odată ele îşi vor primi adevărata şi bine meritata lor răsplată. O răsplată veşnică menită să asigure fericirea fără de sfîrşit în nepieritoarea comuniune cu Dumnezeu.

De aceea, nu ne-a comunicat Domnul cînd va veni şi nu ne-a lăsat să ştim nici cînd ne va chema pe fiecare la El. Nu ne-a recomandat să facem calcule, sau proorocii legate de „sfîrşitul veacului", de „cerul nou şi de pămîntul nou". Ne-a spus El tot ceea ce a considerat potrivit, nu pentru a-L aştepta într-un anume timp, ci totdeauna priveghind, cu candela mereu aprinsă, cu bucuria inimii curate şi stăpînită de o sfîntă pace, să nu încetăm a-L vedea permanent prezent printre noi, în chipul acelora care au nevoie de ajutorul nostru. Altfel spus, El vrea să continuie prin noi, prin fiecare din noi, pînă la sfîrşitul veacurilor, opera de „Samarinean milostiv". El vrea ca „Împărăţia lui Dumnezeu sădită înăuntrul nostru" (Luca 17, 2—21) să nu rămînă fără rezultat. Iar dacă aceasta înseamnă „pace, bucurie, dreptate" (Romani 14,17), aceste roade trebuie să iasă la iveală ca o adresare către semen. Le-am primit ca „dar al Duhului Sfînt" (Galateni 5, 22—23) prin Jertfa Domnului şi nu avem dreptul să le zăvorîm în cămara sufletului. Nu sînt numai pentru noi. Sînt şi pentru alţii; iar noi avem obligaţia să le facem roditoare; din ce în ce mai roditoare ... Este adevărat că nu este uşor. De multe ori este foarte greu. Tocmai de aceea, răsplata veşnică o primesc numai aceia care necontenit trudesc şi fără osteneală se străduiesc să triumfe binele, adevărul, dreptatea, iubirea, unitatea şi pacea în lume şi între oameni. Să nu mai fie, adică, nici goi, nici bolnavi, nici flămînzi, nici însetaţi, nici din aceia care nu şi-au găsit rostul util în viaţă. Pînă mai sînt unii ca aceştia, suferinţa lui Iisus nu încetează, iar noi nu putem rămîne indiferenţi faţă de ea şi faţă de ei! ...

Biruinţa faptei bune în veşnicie este continuitatea şi răsunetul ei început în viaţa de acum şi de aici. Că „sîntem călători pe pămînt" (Evrei 11, 13) este adevărat. Că nu ducem nimic din această viaţă, în parte este şi aceasta adevărat. Nu ducem nimic material; în schimb ducem ceea ce lăsăm bun: un nume bun, o operă măreaţă, o faptă împlinită pentru mai binele vieţii de aici. Un ajutor cît de mic arătat unui nevoiaş, oricare ar fi el, nu va rămîne la nici un caz nerăsplătit ... „Arată-mi în cele mici în ce fel eşti, căci nici chiar aşa tu nu eşti străin de har — spune Sf. Ioan Gură de Aur. Arată-mi precum a arătat văduva din Evanghelie, care, deşi nu avea decît doi dinari, totuşi i-a aruncat în vistierie". Sîntem, aşadar „călători", dar în această călătorie, prin faptele noastre, decidem destinul nostru veşnic! ...

Pe de altă parte, biruinţa faptei bune se impune încă din această viaţă. Că nu totdeauna reuşeşte să se impună cu promptitudine, este adevărat. Se întîmplă adesea ca aparenţele înşelătoare, minciuna, nedreptatea, să biruiască. Aceasta nu este însă o biruinţă definitivă. S-a şi formulat zicala că „adevărul umblă cu capul spart" ... Dar totuşi umblă! S-a spus apoi că „poţi cu minciuna să prînzeşti, dar nu şi să cinezi ..." Poţi duce, adică, prin şiretenie şi viclenie în eroare pe cineva, dar cînd adevărul va străluci în toată puterea lui, te va orbi şi te va arunca la stîlpul infamiei. Spunea un înţelept pe drept cuvînt că există o balanţă a dreptăţii în această lume, în viaţa şi conştiinţele oamenilor, care tinde mereu să aducă talerele balanţei în echilibrul lor normal. „Adevărul iese la lumină", ca uleiul deasupra apei, iar fapta bună rămîne biruitoare.

Multora li se pare că trebuie să aştepte prea mult şi epuizîndu-li-se puterea răbdării îşi pierd şi încrederea şi nădejdea în biruinţa faptei bune în această viaţă. Iar dacă pe deasupra le vine vreo neputinţă, sau insucces, se pierd în propria deznădejde şi învinşi le vine parcă greu să mai poată crede în biruinţa finală a faptei bune.

Există stări de descurajare şi epuizare morală, dar tocmai de aceea, Apostolul ne îndeamnă să „nu fim ca cei ce nu au nădejde" ... (I Tesaloniceni 4, 13).

Vorbind de biruinţa faptei bune, ne referim şi la importanţa ei în eliminarea răului din fiinţa proprie căci „ce folos are cel care zideşte casa altuia, dar pe a sa o distruge", remarcă un Părinte al Bisericii.

Binele pe care îl cultivăm în fiinţa proprie este asemenea razelor de soare care alungă norii ceţoşi ai păcatelor; sau a razelor de lumină care alungă întunecata noapte a patimilor ... Iubirea alungă ura, mînia, nedreptatea, invidia, restabilind pacea şi liniştea necesare bunei desfăşurări a vieţii, aşa cum după furtună natura se linişteşte şi îşi intră în normal ...

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Copacul cu nume de om

În inima Munţilor Apuseni trăieşte un copac nemuritor, cu nume de Om. La acel bătrîn înţelept mulţi au mers adesea să ceară sfat să ia suflet şi totdeauna Gorunul lui Horea le-a dat gînd şi suflet. Poate pentru că de acolo se aude glasul vîntului în frunzişul de la Ţebea, pentru că în văzduh sună limpede şi azi şuierul unei coase albastre, pe nesimţite, Horea a devenit una din permanenţele memoriei noastre. Credem în Horea ca într-unul care a pus piatră de temelie la zidirea libertăţii şi demnităţii româneşti. Acest ţăran de geniu a înţeles că libertatea românului nu poate fi primită, de sus, de la împărat, libertatea se plăteşte cu sînge, cu jertfă, cu tot ce a avut şi are mai bun acest popor. Aşa cum ne apare Horea — din istorie, din legendă, din monumentale tomuri, imaginea lui rămîne un foc nestins: faţa sa cu ochi sfredelitori, neliniştiţi, privind înainte, mult deasupra vremurilor, obrazul supt, chinuit, al vizionarului. Şi cînd te gîndeşti că meseria lui era să facă ziduri şi case de lemn pentru oameni. Într-o zi însă Horea a înţeles, tot privind în sus de-a lungul săgeţii de şindrilă, că scăpărarea vine nu din vîrful ei, ci din ochiul şi mîna omului. Astfel a devenit el unul din marii revoluţionari ai veacului al XVIII-lea, al lumii întregi.

Drumurile sale la Viena, prietenia lui cu Cloşca şi Crişan, legăturile cu izvoarele subterane ale răzvrătirilor secolului, probabilitatea de a-l fi întîlnit pe Iosif al II-lea, „luminatul Cezar", avangardismul programului său revoluţionar, aşa cum reiese din *Ultimatumul* de la Deva, adresat nobilimii baricadată în cetate, anticipînd uimitor ideile Revoluţiei franceze din anul 1789, apoi suferinţa, martiriul teribil şi ultimele-i cuvinte testamentare rostite sub roată, acolo pe eşafodul de la Alba Iulia: „Eu mor pentru naţiune!" — acestea toate şi multe altele îl consacră în calendarul celor mai mari revoluţionari ai tuturor timpurilor.

Există în istorie anumite coincidenţe simbolice": în Alba Iulia, Mihai Viteazul a intrat călare spre a săvîrşi cea dintîi unire a neamului, la Alba Iulia au stat în temniţă Horea, Cloşca şi Crişan, la Alba Iulia — Horea şi Cloşca au fost trecuţi în moarte în modul cel mai cumplit de sentinţa unui tribunal exprimînd deopotrivă ura şi teama unei nobilimi orgolioase şi barbare, în fine, la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, poporul român consfinţea Marea Unire a naţiunii întregite prin cuvîntul magistral rostit de Vasile Goldiş: „Peste soarta românilor din Ardeal este împuternicită a decide exclusiv Marea Adunare Naţională."

Cine citeşte cu atenţie poemul pe care Mihai Eminescu l-a dedicat celui mai de seamă dintre cei trei reprezentanţi ai mulţimilor răzvrătite, înţeleg un adevărat cult pentru martir, al cărui nume în accepţia poetului — „mai mult o să ţie" decît vecia munţilor: „Horea pe munte falnic stă călare / o coroană sură munţilor se pare / Iar Carpaţii ţepeni, îngropaţi în nori / Îşi vuiau prin tunet gîndurile lor / Eu am — zise-un tunet / suflet mare, greu / Dar mai mare suflet bate-n pieptul său / Fruntea-mi este albă ca de ani o mie / Dară a lui nume mai mult o să ţie."

În literatura română el e un personaj omniprezent — în poeme, în proză, în romane, în dramaturgie. Se pare că acum două veacuri însăşi polemica politică a iluministului Ion Budai-Deleanu, autorul unicei noastre epopei, are rădăcini în lupta şi eroismul lui Horea.

Apoi, neîndoielnic, Gorunul gînditor cu largi semnificaţii lirice şi filozofice din poezia lui Lucian Blaga e înrudit îndeaproape cu gorunul mitologic şi istoric de la Ţebea.

Tocmai Gorunii de la Ţebea, semnele concentrice ale cercurilor de vîrstă — ne duc cu gîndul în acelaşi timp la tradiţia de sacrificiu şi luptă a neamului, ca şi la realitatea, la clipa fierbinte — la azi, la acum, la aici. Două trunchiuri paralele se înalţă la Ţebea în lumina blîndă de toamnă sub cerul Munţilor Apuseni: Gorunul multisecular şi Gorunul tinereţii patriei, sădit în anii noi, în cei mai luminoşi ani ai patriei ,de cel ce-i este Ţării marele erou contemporan, şi simbolul demnităţii ei, Preşedintele României, Domnul Nicolae Ceauşescu.

În inima Munţilor Apuseni, veacuri de istorie încap între trunchiurile Gorunilor care poartă nume omeneşti, numele unor mari şi luminaţi fii ai patriei.

Gheorghe Ş. Grăniceri

Preocuparea lui Vasile Goldiş pentru popularizarea operei lui Mihai Eminescu în Transilvania şi Banat

Deşi cunoaşterea operei lui Mihai Eminescu în Transilvania şi Banat a început prin colaborarea la revista Familia între anii 1866—1870 iar popularizarea poeziei acestuia abia după anul 1883, an care marchează începutul adevăratei glorii literare a poetului în toată România, primul exeget al operei eminesciene în Transilvania şi Banat a fost profesorul Vasile Goldiş, viitorul conducător al mişcării naţionale din Transilvania pentru unirea acesteia cu România la 1 Decembrie 1918. Aşa după cum arată Elena Stan în competentul şi temeinicul ei volum referitor la *„Poezia lui Eminescu în Transilvania"*, Goldiş este cel care a dat „primul studiu relativ amplu" asupra poetului aici, dincoace de Carpaţi. Este vorba de cel intitulat *„Pesimismul în poeziile lui Mihail Eminescu"*, apărut în patru numere consecutive în Tribuna sibiană, în luna noiembrie 1889, la numai cîteva luni de la săvîrşirea tristului eveniment. De fapt — după cum arată tot Elena Stan — profesorul Vasile Goldiş obişnuia, totodată, în cadrul orelor de stilistică la Braşov pentru clasa a V-a, să analizeze şi comenteze adesea, între operele altor autori români, poezii eminesciene. Un asemenea interes a fost fără îndoială stimulat de faptul că Braşovul şcolar românesc şi intelectual prezenta în ansamblu, în acea vreme, un important centru de difuzare în Transilvania a creaţiei marelui nostru poet. În această direcţie, Elena Stan a omis faptul că tot Vasile Goldiş este autorul necrologului marelui nostru poet intitulat *„Eminescu"* şi publicat în „Tribuna" din 21 iunie/3 iulie 1889, p. 559, semnat cu iniţiala numelui de familie: G. Unele din ideile studiului *„Pesimismul în poeziile lui Mihail Eminescu"* sînt prezentate şi în acest necrolog. Se afirmă de pildă genialitatea luceafărului, spiritul său patriotic şi naţional, ancorarea profundă în social ce caracterizează opera lui Eminescu. Zbuciumările lui sînt *„herculice"* iar florile gîndului băteau la poarta *„duhului său"* ca să-l facă să scrie acea nemuritoare operă a sa *„de unde dragostea să nu fie gonită niciodată"*. Afirmaţia lui Ion Breazu, potrivit căreia necrologul *„Eminescu"* ar fi fost scris de Gheorghe Bogdan-Duică, nu rezistă, nici la cea mai mică analiză, deoarece se ştie că profesorul Goldiş şi-a semnat multe din articolele sale cu pseudonimul G., V. G. Ile Borg, iar în luna noiembrie 1889 îşi publică cunoscutul său studiu tot în Tribuna în care regăsim aceleaşi idei pe care le va dezvolta în alte articole publicate în Tribuna arădeană din 1910 şi în ziarul Românul din anul 1911.

Alături de alţi mari bărbaţi ai neamului, de fruntaşii revoluţiei de la 1848, Eminescu i-a putut servi deci lui Goldiş, în clasă, drept pildă vie, drept model exemplar de înaltă conştiinţă politică naţională, de dragoste înflăcărată pentru poporul lui. Şi nu numai în clasă.

Goldiş ţine la Casina română din Caransebeş, la 30 septembrie 1889, o conferinţă despre Eminescu, în cadrul unei adunări a *„Societăţii pentru fond de teatru român"*. Era prima conferinţă documentată despre Eminescu în tot cuprinsul Banatului şi al Transilvaniei. Vasile Goldiş evoca pe Eminescu (tocmai în anul morţii sale) dintr-o nevoie lăuntrică de certitudine, ca să ne primenim sufletele şi să ne întărim conştiinţa specificităţii noastre. El era convins încă de pe atunci că numai datorită lui Eminescu şi prin dialogul implicit deschis cu el, cu valorile culturii europene şi universale, cultura românească a intrat ca o valoare perenă în circuitul universal, contribuind prin acea lucrare de adîncime, tainică şi de durată, la progresul umanităţii.

Evenimentul a fost consemnat şi în revista Familia din 1889, nr. 34 şi 39, ca un omagiu adus memoriei marelui poet care debutase în această revistă: *„În şedinţa a doua (...) s-a cetit frumosul studiu literar intitulat Pesimismul în poeziile lui Eminescu de domnul Vasile Goldiş, actualmente profesor la Gimnaziul românesc din Braşov, care s-a ascultat cu cea mai mare atenţiune şi la sfîrşit iu acoperit de aplauze"*. *„Tribuna"* de la Sibiu, nr. 218 din 1889, aprecia conferinţa lui Goldiş drept o *„temă deosebit de frumoasă şi destul de bine dezvoltată"*.

Seria popularizării operei lui Eminescu continuă şi cu un cuvînt de deschidere rostit de Goldiş la o *„Serată eminesciană"*, organizată în 1903 la *Casa Naţională din Arad*, ori prin consemnarea în paginile Românului din 1911, în mod amănunţit, a desfăşurării festivităţilor de la Galaţi, ocazionate de dezvelirea unei statui a poetului, consacrînd totodată cu aceeaşi ocazie, un întreg număr al ziarului personalităţii celui ce a considerat — în mod semnificativ — că *„a întruchipat ideea mare a unităţii noastre culturale"* şi *„a ştiut să unească într-un gînd şi o simţire neamul nostru întreg"*.

Sensul naţional, patriotic al operei şi figurii lui Eminescu îl va determina pe Goldiş şi după 1918 să întreprindă sau să se aşeze unor acţiuni consacrate memoriei poetului. Astfel, în calitate de ministru al Artelor şi Cultelor şi de preşedinte al *„Astrei"*, el va saluta cu emoţie dezvelirea bustului lui Eminescu la Sînnicolaul Mare din anul 1925, se va afla, în 1926, în fruntea iniţiativei urmărind ridicarea unui monument consacrat Luceafărului la Arad (s-a înfiinţat un fond în acest scop, a avut loc o colectă publică) şi de asemenea va organiza un pelerinaj la mormîntul acestuia (cu participarea unor personalităţi ca Ioan Lupaş, Cezar Petrescu, Aristide Demetriad etc.), ocazie în care va evoca în cuvinte pline de căldură semnificaţia naţională şi universală a operei eminesciene. Merită atenţie două scrisori adresate de Vasile Goldiş lui Gheorghe Bogdan-Duică, profesor universitar la Cluj, şi lui Teodor Bucurescu, directorul gimnaziului din Sînnicolaul Mare, cu ocazia dezvelirii bustului închinat marelui poet în această localitate, scrisori pe care le reproducem în integral mai jos.

Preot *Călin Craveţ*

ANEXĂ:

1. Scrisoarea inedită către Gheorghe Bogdan-Duică, în Biblioteca Academiei R.S.R., Corespondenţă, cota S. 104(1) C.C. XVIII, Nr. 196464.

Arad, 29 Sept(embrie) 1925

Dragă Ghiţă,

În 11 octombrie a.c. se va desvălui la Sân-Nicolaul-Mare (jud. Timiş-Torontal) bustul lui Mihail Eminescu, ridicat aproape exclusiv din banii adunaţi prin şcolarii români deacolo. Este primul bust al lui Eminescu în Ardeal (respectiv) în Banat. Suntem datori să-i dăm toată consideraţia. Asociaţiunea încă a fost invitată. Eu nu pot să merg, fiind promis de mai 'nainte pentru 11 oct(ombrie) la o altă adunare la Ineu. Te rog ca să convoci urgent la şedinţă secţia noastră literară de la Cluj şi să trimiteţi voi pe cineva din acea secţie să reprezinte acolo „Astra" şi să vorbească în numele ei şi al meu. Aş(i) fi fericit dacă ai putea să primeşti Tu sarcina asta. La tot cazul însă să meargă cineva, ca să (nu) rămînem de ruşine.

Al tău iubitor amic
V. Goldiş

2. Scrisoarea către Teodor Bucurescu, directorul gimnaziului din Sînnicolaul Mare, în, Teodor Bucurescu, Eminescu în Banat, La Sînnicolaul Mare, Periam, 1928, p. 108.

Arad, 8 octombrie 1925

Mult stimate domnule Bucurescu!

Cu mare regret grăbesc a Te aviza, că îmi este absolut imposibil să viu pe ziua de 11 oct(ombrie) la Sânnicolaul Mare. Cutreer acum judeţele pentru organizarea despărţămîntului Asociaţiunii în fiecare capitală de judeţ, iară în ziua de 11 oct(ombrie) trebuie neapărat să fiu la Ineu, ca să iau parte la o mare adunare politică de acolo, care fără pa-ticiparea mea nici n-ar putea să se ţină.

Astfel trecînd alaltăieri prin Cluj, m-am înţeles cu D. profesor universitar Gheorghe Bogdan-Duică, preşedintele secţiunii literare a Astrei, ca să meargă dînsul la Sînnicolaul-Mare în reprezentarea mea şi a Asociaţiunii. Dînsul şi de altfel este cel mai autorizat să vorbească despre marele nostru Eminescu.

Vă doresc succes deplin şi Vă rog să primiţi asigurarea celor mai distinse consideraţiuni.

Devotat stimător,
V. Goldiş

Alexandru I. Cuza sprijinitor al primului gimnaziu ortodox transilvănean

Ridicat la 1850 sub egida celor două biserici ortodoxe din Braşov (Sf. Nicolae şi Sf. Treime), după îndelungate eforturi din partea celor mai clarvăzători cărturari ai Transilvaniei timpului (în mod deosebit mitropolitul Andrei Şaguna şi protopopul Ioan Popazu), gimnaziul ortodox „Andrei Şaguna" din Braşov a concentrat aspiraţiile spre cultură ale neamului românesc într-o perioadă de puternice frămîntări politice în vîltoarea cărora se păstra mereu vie flacăra unei simţiri naţionale.

Susţinut material prin benevola contribuţie a fruntaşilor locali, gimnaziul cunoaşte în primul deceniu eforturi considerabile pentru rezistenţă financiară, problemă care devenea cu atît mai dificilă cu cît după 10 ani expira şi contractul negustorilor braşoveni de susţinere materială a gimnaziului şi nu se întrezăreau şansele reînnoirii, întrucît secătuiseră posibilităţile financiare ale susţinătorilor.

În atare situaţie, în care autorităţile politice nu vedeau cu ochi buni existenţa gimnaziului braşovean, care încă de la apariţie îşi crease renume ce depăşea graniţele Transilvaniei, singura soluţie se găseşte prin uzitarea de drepturile istorice ale bisericii Sf. Nicolae, care începînd cu anul 1594 (Aron Vodă) primea anual subvenţii din Moldova şi Ţara Românească, constînd din bani, moşii sau privilegii de negoţ, oierit etc. Drept urmare, încă în anul 1855 protopopul Ioan Popazu, cel mai aprig susţinător al învăţămîntului românesc braşovean, propune comitetului „a se face paşii de lipsă" pentru obţinerea unei subvenţii din Muntenia şi Moldova în baza hrisoavelor vechi, fapt pus în aplicare abia în 1859 decembrie 25, cînd Popazu se adresează lui Ion Maiorescu, cumnatul său, acum Director al Eforiei şcolare, prin care salvase financiar încă odată gimnaziul în anul 1852, cînd multiplica la Viena 500 de exemplare din planul clădirii gimnaziale pentru a fi trimise în Moldova şi Muntenia însoţite de memorii spre obţinerea de danii din partea unor familii de renume. Acum, la 1859 adresează domnitorului Al. I. Cuza cererea braşovenilor, încheind cu propria rugăminte: „Recomandîndu-vă cu toată căldura această petiţiune subscrisul (n.n. Ioan Maiorescu) îşi ia libertatea de a vă ruga ca să nu pierdeţi din vedere că Braşovul, după poziţia sa geografică şi prin comerciul levantin susţinut de secoli prin negutători români de acolo, a fost totdeauna punctul prin care s-a menţinut oarecari *raporturi de unire* între românii din Transilvania şi între Principate şi că

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. *Vasile Oltean*
Muzeograf, Şchei, Braşov

Darul nemuririi

După urzitul pămîntului şi după aşezarea noroadelor la locurile lor, Ziditorul a chemat la Sine pe toţi conducătorii acestor noroade ca să le împartă daruri din sacul Său fermecat. Şi s-au înfăţişat înaintea Ziditorului mulţime multă de căpetenii de noroade iar Bunul Dumnezeu i-a poftit pe fiecare să ceară ce le-o dori inima.

Şi astfel, rînd pe rînd, de la cel mai mare pînă la cel mai mic şi de la cel mai slab pînă la cel mai tare, s-au perindat toţi vreme îndelungată şi fiecare cerea lucruri şi daruri care de care mai trufaşe, mai scumpe sau mai rare: unii cereau darul bogăţiilor nesecate, alţii darul meşteşugurilor iscusite, alţii darul de a stăpîni peste noroadele mai slabe sau mai mici, alţii darul ştiinţelor lumii, alţii darul biruinţelor ostăşeşti, alţii darul puterii nestăvilite, alţii darul vorbirii în multe limbi şi tot aşa toţi au cerut şi toţi au primit daruri de la Bunul Dumnezeu pînă ce sacul s-a golit. Iar la urma tuturor conducătorilor de noroade s-a înfăţişat la chemarea Ziditorului şi străbunul meleagurilor noastre pe care Bunul Dumnezeu văzîndu-l, i-a zis:

— „Conducătorule, sacul cu daruri Mi s-a golit, dar poate că mai aflu ceva şi pentru tine. Tu ce-Mi ceri?"

— „Eu, Slăvite Doamne, a răspuns cu smerenie străbunul nostru, nu am venit să cer!... Eu am venit să Te rog pentru poporul meu ca să-l iei sub ocrotirea Ta, pentru că noi sîntem aşezaţi la o răscruce de vînturi potrivnice nouă şi care de multe ori cînd se pornesc să sufle din hăurile zării, caută să ne spulbere şi să ne piardă!"...

Iar Bunul Dumnezeu a chibzuit adînc şi a cîntărit tîlcul acestor cuvinte căci I-a plăcut smerita rugăminte a străbunului nostru şi i-a zis:

— „Pentru că nu mi-ai cerut ca ceilalţi conducători daruri trufaşe şi trecătoare şi pentru că nu ai în inima ta gînduri de mărire deşartă, iată Eu îţi voi da pentru tine înţelepciune adîncă şi bunătate nemărginită pe care să le laşi ca moştenire nepieritoare tuturor căpeteniilor poporului tău ce vor urma după tine. Iar pentru poporul tău îţi dăruiesc o salbă de daruri statornice care să le fie moştenire din străbuni în strănepoţi pînă la sfîrşitul lumii. Dar mai întîi de toate să facem un adăpost temeinic poporului tău şi să punem stavilă vînturilor care caută să vă spulbere; aşa că voi porunci pămîntului să ridice din scoarţa sa un lanţ de munţi ca o cetate lîngă care să vă adăpostiţi la vreme de grea cumpănă... Iar pentru poporul tău primeşte: darul vitejiei, darul iscusinţei, darul hărniciei, darul prieteniei, darul păcii şi înţelegerii cu toate noroadele, darul cîntecelor duioase şi al jocurilor frumoase, darul libertăţii, darul vredniciei, darul roadelor bogate...

Înfricoşat peste măsură de atîtea daruri străbunul nostru îndrăzni să întrebe:

— „Slăvite Doamne, nu crezi oare că din pricina atîtor daruri se vor înmulţi vrăjmaşii şi pizmuitorii noştri şi ne vor împresura şi vor căuta să năvălească asupra noastră ca să ne cotropească ţara, să ne robească şi să ne şteargă chiar numele de pe faţa pămîntului?"

Auzind aceste cuvinte, Bunul Dumnezeu iarăşi chibzui adînc, Se gîndi ce Se gîndi şi zise:

— „Poate să ai dreptate viteazule, dar pentru că Eu nu-mi mai pot lua înapoi cuvîntul spre a împuţina sau a schimba darurile făgăduite poporului tău, iată că peste toate cele de pînă acum vă voi mai da încă un dar care va face ca numele vostru chiar cînd vă veţi afla în cele mai grele încercări din partea vrăjmaşilor, să nu fie şters de pe faţa pămîntului ci să dăinuiască în veci şi poporul tău să se ridice după fiecare încercare, tot mai tare şi mai puternic: acesta este DARUL NEMURIRII!"

A mulţumit străbunul nostru Ziditorului pentru darurile primite şi mai cu osebire pentru acest din urmă mare dar al nemuririi şi încărcat cu toate, a ajuns acasă împărţind poporului său cele primite de la Bunul Dumnezeu şi punîndu-le în lucrare cu temei.

Iar ele cu vremea au sporit şi au adus îndestulare şi fericire poporului nostru. Dar odată cu aceste noroace a sporit şi ura vrăjmaşilor care rîvneau la ele. Însă atunci cînd cei care căutau să ne şteargă de pe faţa pămîntului năvăleau asupra noastră, întîmpinau împotrivirea munţilor care ne ocroteau şi tăria braţelor care-i respingeau iar darul nemuririi ne ajuta să păstrăm peste veacuri, numele, libertatea şi pămîntul străbun.

Preot *Bîrseanu I. Ionel*

Biruinţa faptei bune

(Continuare din pag. a 2-a)

Prin nimic nu poate birui mai mult fapta bună, decît prin exemplul personal. „Mustră-i pe cei corupţi prin viaţa ta curată, iar pe cei ce au sentimente fără ruşine, prin înfrînarea ochilor tăi", spune Sfîntul Isac Sirul.

Pe de altă parte, fapta bună biruieşte fapta rea ce ne vine din partea semenului. Se spune că regele Abradakes din Suza aflîndu-se în război cu Cirus, îşi pierde soţia, Pantea, care devenind ostateca lui Cirus, putea fi chinuită, sau omorîtă. Tratînd-o însă cu multă bunăvoinţă şi auzind de aceasta, Abradakes devine aliatul şi prietenul lui Cirus. Fapta bună venită din partea semenului stinge întreg clocotul de ură, mînie şi duşmănie, asemenea nisipului aruncat pe focul aprins şi ameninţător să incendieze. Se relatează despre doi vecini aflaţi în ceartă, că unul din ei clocotind de mînie transmite celuilalt că îi va tăia picioarele de va mai veni în curtea lui; la care primeşte un răspuns plin de bunăvoinţă şi linişte sufletească, şi anume că, acela este dispus oricînd să procedeze invers: trecînd peste tensiunea dintre ei, oricînd îl va primi în casa sa cu cinstea cuvenită unui vecin apropiat. Şi din acea clipă, pacea de la început şi-a pus stăpînire peste relaţiile lor de bună vecinătate (după Arhim. Pant. Karanikolas, „Scoici şi Pietricele", Atena, 1955, trad. pr. Olimp Căciulă, în rev. „Glasul Bisericii", nr. 1—2/1958, p. 52).

Biruinţa faptei bune este evidenţiată şi prin aceea că ea devine un imn de laudă adus necontenit lui Dumnezeu. „După cum cineva uitîndu-se la frumuseţea cerului zice: „Slavă Ţie, Dumnezeule", tot aşa zice şi cînd se uită la purtarea celui credincios", spune Sfîntul Ioan Gură de Aur; iar un alt Sfînt Părinte precizează că „numind pe Dumnezeu Tată, trebuie să ne purtăm ca fiii Lui, pentru ca, precum sîntem noi mulţumiţi de Dumnezeu Tatăl nostru, tot astfel să fie şi El de noi. Să fim ca nişte temple ale lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să locuiască pururea în noi" (Sfîntul Ciprian).

Aceasta este biruinţa veşnică a faptei noastre bune ca adresare către Dumnezeu. Prin fapta bună arătăm că sîntem fiii Lui şi că iubirea Lui rămîne biruitoare în viaţa noastră. Aceasta este bucuria veşnică a comuniunii cu Dumnezeu şi asupra ei rămîne pecetluită binecuvîntarea Dreptului Judecător. „V-am îndemnat stăruitor — spune Apostolul — ca să umblaţi în chip vrednic de Dumnezeu, care v-a chemat în împărăţia Sa şi la mărirea Sa" (I Tesaloniceni 2, 20).

Rămînîndu-i statornici încă din această viaţă, să cerem Părintelui ceresc întru smerenie: „Sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşata Judecată a lui Hristos."

Sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan Gură de Aur

„Pe vasele luminii, pe fulgerele cele revărsătoare de raze, pe Vasilie cel Mare, pe Grigorie de Dumnezeu cuvîntătorul și pe Ioan Gură de Aur, să-i lăudăm acum cu toții" (Svetilna, glas 2).

În fiecare an, la 30 ianuarie, Sf. noastră Biserică săvîrșește pomenirea laolaltă a Sf. Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Dumnezeu cuvîntătorul și Ioan Gură de Aur, a căror pomenire o mai aflăm în rînduiala Sf. noastre Biserici și la zilele săvîrșirii lor din viața pămîntească. Astfel, la 1 ianuarie facem pomenirea Sf. Vasile cel Mare, la 25 ianuarie pe cea a Sf. Grigorie de Nazianz, iar la 13 noiembrie și 27 ianuarie, pe cea a Sf. Ioan Gură de Aur. Dar cum pe vremea împăratului Alexie Comnen s-au iscat neînțelegeri între creștini, pentru acordarea unei cinstiri mai mari, pe care unii o dădeau unuia sau altuia dintre Sf. Trei Ierarhi, atunci episcopul Ioan Evhaitul a rînduit ca cinstirea lor să se facă și laolaltă, în ziua de 30 ianuarie.

Sf. Trei Ierarhi Vasile, Grigorie și Ioan s-au născut din familii creștine ale căror mame: Emilia, Nona și Antuza erau modele de virtute și credință creștină, stîrnind admirația pînă și a păgînilor; au primit o aleasă educație religioasă în familiile lor, pe care au completat-o apoi și au adîncit-o prin studii sistematice în cadrul celor mai înalte școli ale timpului lor, la Cezareea Capadochiei, Constantinopol, Atena, Alexandria unde au luat contact cu întreaga cultură profană a lumii de atunci.

În anii de studii în aceste renumite centre de cultură, Sf. Trei Ierarhi au cules, ca harnicile albine, numai cunoștințele folositoare, pe care le-au adăugat celor religioase, primite în familie și în Biserică. „Nu cunoșteam decît două căi: cea a Bisericii și pe cea a școlii", ne spune Sf. Grigorie de Nazianz în scrierile sale, cînd evocă acești ani.

Toți trei ar fi putut îmbrățișa orice carieră lumească bucurîndu-se de cinstirea celor puternici ai timpului lor, dar Sf. Vasile, Grigorie și Ioan au sacrificat onorurile, avuțiile și vanitățile lumești pentru idealul creștin.

Toată agonisita învățăturii lor o pun în slujba Bisericii lui Hristos. Toți trei își întăresc cugetele prin puterea rugăciunii și Pronia divină îi desăvîrșește pentru ceea ce va însemna truda vieții lor întregi: slujirea lui Dumnezeu și a aproapelui, prin Sf. taină a preoției.

Chemați de Biserică, Sf. Trei Ierarhi acceptă cu mare greutate și după îndelungă frămîntare sufletească, să primească sf. Taină a preoției, slujirea în care văd o „lucrare cerească, pe care Dumnezeu nu a dat-o nici arhanghelilor, nici îngerilor", cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, o „artă a artelor și știință a științelor", cum arată și Sf. Grigorie de Nazianz, de la care ne-au rămas cele două tratate clasice: Despre preoție, al Sf. Ioan Gură de Aur și Despre fugă (de preoție) al Sf. Grigorie de Nazianz, opere neegalate, în care se face elogiul slujirii preoțești.

Prin viața lor jertfelnică de slujitori, Sf. Vasile, Grigorie și Ioan, au ridicat preoția creștină pe culmile iubirii lui Dumnezeu și a aproapelui, făcînd din crezul lor creștin forța nestăvilită a transformării lumii de atunci, după preceptele Evangheliei lui Hristos.

Prin lucrarea întreitei preoții, Sf. Trei Ierarhi au înțeles să ducă o luptă necurmată împotriva racilelor timpului lor. Ei s-au ridicat cu toată vigoarea împotriva sclaviei, cînd aceasta încă mai era ocrotită de legi, au apărat pe cei săraci și lipsiți, înfierînd lăcomia și zgîrcenia celor avuți, și prin strădanii care uimesc și astăzi, au pus bazele unor mari centre și instituții de asistență socială, adevărate premiere pentru acele timpuri.

Astfel, Sf. Vasile cel Mare a înființat în Cezareea Capadochiei azile de orfani și bătrîni, spitale, leprozerii, case de reeducarea tinerilor alunecați în greșeli, ateliere unde puteau găsi de lucru cei nevoiași etc. El însuși îngrijea bolnavii, în care vedea însăși chipul lui Hristos. O operă asemănătoare va realiza Sf. Grigorie la Nazianz, iar Sf. Ioan Gură de Aur va reduce la limită cheltuielile Patriarhiei din Constantinopol, pentru ca din economiile obținute, să poată ajuta azilele, spitalele și pe săracii din capitala imperiului. Dragostea lor pentru oameni nu a cunoscut margini.

Ca episcopi, Sf. Trei Ierarhi au fost confruntați cu cele mai tulburătoare erezii ale vremii, trebuind să facă față prin cuvînt și scris arienilor, precum și celor mai înverșunați adepți ai acestora, eunomienii, macedonienii, apolinariștii, împotriva cărora au scris tratate teologice dense, în care au combătut rătăcirile lor și au pus în lumină adevărata credință, riscîndu-și scaunul și chiar viața. Este cunoscut răspunsul pe care Sf. Vasile cel Mare îl dă prefectului Modest, trimis de împăratul arian Valens ca să-l determine să nu mai facă împotrivire arianismului. La amenințarea cu confiscarea averii, cu exilul, cu torturile și moartea, Sf. Vasile răspunde cu o demnă seninătate: „Confiscarea averii nu atinge pe un om care nu posedă nimic ,afară numai dacă ai nevoie de aceste zdrențe păcătoase de pe mine și de cele cîteva cărți, care sînt tot avutul meu. Cu privire la exil, nu cunosc așa ceva pentru că nu sînt circumscris de nici un loc: pămîntul pe care-l locuiesc acum nu e al meu, dar e al meu tot pămîntul unde aș putea fi exilat, sau mai degrabă pămîntul e al lui Dumnezeu, iar eu nu sînt decît un locatar în trecere. Chinurile? Ce ar putea ele lua de la un om care aproape nu mai are trup? ... Moartea îmi va fi o binecuvîntare, căci ea mă va trimite mai repede la Dumnezeu, pentru care eu trăiesc, pentru care am murit în mare parte și spre care mă grăbesc de mult."

Toți acești trei mari ierarhi ai Bisericii au făcut față celor mai critice situații, dar totdeauna ei au avut în față exemplul luminos al Mîntuitorului și al ucenicilor Lui.

În latura învățătorească a activității lor episcopale, au stăruit cu cuvîntul și cu scrisul la creșterea duhovnicească a păstoriților lor, omiliile lor exegetice întinzîndu-se asupra întregii Sf. Scripturi, iar celelalte scrieri doctrinare, care au îmbogățit patrimoniul Bisericii, au aureolat timpul în care s-au scris, atribuindu-i pe drept cuvînt denumirea de „vecul de aur al Bisericii creștine".

Operele lor, cu o tematică variată, îmbrățișînd toată gama frămîntărilor umane a acelor timpuri, în cadrul cărora Sf. Trei Ierarhi și-au spus cuvîntul, soluționînd în spiritul Evangheliei situațiile cu care au fost confruntați ,au devenit opere clasice, de referință în cîmpul de acțiune al Bisericii din toate timpurile, și au intrat în patrimoniul literaturii universale.

Pentru profunzimea gîndirii lor creștine, care s-a încumetat să privească adîncurile de taină ale Sfintei Treimi, ca și pentru expunerea sistematică a ortodoxiei în toiul luptelor doctrinare cu care au fost confruntați, Sf. Trei Ierarhi li s-a dat numele de „luceferi ai ortodoxiei", „mari dascăli ai lumii și ierarhi".

În marea sa majoritate, monahismul ortodox de totdeauna a fost așezat pe temelii definitive prin regulile, Sf. Vasile cel Mare savant alcătuite și trăite de acești titani ai ortodoxiei, iar Biserica a primit în tezaurul ei cultic, cele două Sfinte Liturghi, ale Sf. Vasile și Sf. Ioan Gură de Aur, și care, deși sînt prelucrări ale acestora după vechea liturghie a Sf. Iacob, cuprind totuși cele mai esențiale și cele mai frumoase rugăciuni alcătuite de ei. Alături de acestea, frumusețea imnelor Sf. Grigorie de Nazianz (douăzeci de mii de versuri), fac din pămîntul atîtor zbuciumări și zvîrcoliri, un paradis al întîlnirii omului cu Dumnezeu.

Sf. Trei Ierarhi au fost candelele Sfîntului Duh, care au luminat întunericul veacului al patrulea, și a căror văpae luminoasă revarsă sfințenie și lumină din lumina lui Hristos, din chipurile lor zugrăvite în toate altarele Bisericii creștine. Cezareea Capadochiei și Constantinopol, unde au păstorit ei, au rourat asupra întregii lumi creștine învățăturile și marea lor operă creștină, care va încununa Biserica pînă la sfîrșitul veacurilor.

În această zi a pomenirii lor, rugăm pe Bunul Dumnezeu să aibă în Sfînta Sa pază pe toți cei ce poartă numele acestor mari Sfinți ierarhi și totodată îndemnăm familiile creștine să dea numele sfinților acum pomeniți, noilor născuți ai lor, ca astfel să păstrăm tradiția străbună, dovedindu-ne vrednici urmași ai înaintașilor noștri care, prin păstrarea cu sfințenie a acestor nume în familiile creștine și românești, dau mărturie despre continuitatea tradițiilor noastre străbune pe aceste meleaguri.

Iar acum, datori sîntem ca în ziua pomenirii lor, să le aducem prinos de cinstire, cîntînd: „Cei ce ați fost întocmai la obicei cu Apostolii, și lumii învățători, Stăpînul tuturor rugați-vă pace lumii să dăruiască și sufletelor noastre mare milă."

† EMILIAN Episcop al Alba Iuliei

Cîteva cuvinte de învățătură ale Sfinților Trei Ierarhi

De cîte ori prăznuim pomenirea Sfinților Vasile, Grigorie și Ioan de atîtea ori sufletele noastre tresaltă de bucurie dînd slavă lui Dumnezeu pentru marele har de care Biserica creștină s-a împărtășit prin lucrarea lor, iar inimile ni se încălzesc în chip deosebit cînd contemplăm faptele și cuvintele lor minunate. Și, har Domnului, că avem ce contempla la ei. Ca unii care au jertfit totul pentru ca să aline suferințele altora, să lumineze cu învățături drepte conștiințele mulțimilor, dar mai ales ca să zidească sufletește pe om cu ajutorul unei concepții superioare, sfinții Trei Ierarhi au luptat cu un avînt și cu o credință neîntrecute ca să-i îndrume pe păstoriții lor spre cel mai înalt ideal adus pe pămînt de Fiul lui Dumnezeu cel întrupat.

Iată cum descriu unii din ei pe deoparte condițiile destul de grele, în care le-a fost dat să lucreze, dar pe de altă parte ilustrînd și curățenia sufletească pe care voiau s-o insufle și în inimile celor din jurul lor. Adresîndu-se în scris conducătorilor bisericești din Neocezareea Pontului, care se lăsaseră ademeniți de rătăcirea credinței ariene, care vedeau în Hristos un simplu om, ca unul care-și trăise și el copilăria tot în același oraș, Sfîntul Vasile declară la un moment dat: „Nu că eu aș fi om fără păcat, nici că viața nu mi-ar fi fost plină de nenumărate scăderi. Mă cunosc bine și nu încetez de a vărsa lacrimi pentru păcatele mele... dar nu înțeleg cum de voi nu vedeți gunoiul din ochii voștri atunci cînd căutați să mă judecați pe mine? Recunosc că mi-am cheltuit mulți ani din viață cu lucruri deșarte și că întreaga tinerețe mi-am risipit-o în truda zadarnică spre a dobîndi învățătura înțelepciunii omenești, dar apoi tot așa știu că m-am trezit ca dintr-un somn adînc și îndreptîndu-mi privirea spre adevărata lumină a adevărului evanghelic, convins fiind de zădărniciile înțelepciunii lumești și a măririlor trecătoare, m-am silit să-mi îmbunătățesc viața, să-mi vînd averile și să slujesc lui Dumnezeu prin aceea că slujesc fraților din jurul meu".

Să ne gîndim numai că cel care-și vînduse toată averea (pe care o avusese în trei țări), Sfîntul Vaslie (cu frații și surorile lui) s-au pus total în slujba ajutorării aproapelui. Așa a ajuns el să întemeieze cel dintîi spital creștin, unde cu toate că era de-acum episcop, nu se rușina să spele el însuși ranele leproșilor.

Tot așa, încă mai înainte, în vremea secetei urmate de foamete din anul 368, pe cînd era numai preot, Sf. Vasile se adresa bogaților de atunci cu următoarele cuvinte: „Cine fură o haină zicem că e hoț. Dar cine nu îmbracă un om gol, deși ar putea-o face, ar merita oare alt nume, mai bun? A flămîndului e pîinea pe care o dosești, a celui gol haina pe care o ascunzi în dulap, a celui descult încălțămintea pe care n-o folosești, ai celui sărac banii înnodați de tine la chimir".

„Lărgiți-vă și vă înălțați sufletul, iar nu zidurile", spunea altădată același mare Vasile, la moartea căruia au plîns pînă și păgînii și evreii.

„Casa ta poate fi mai mare ori mai mică, totuși ea te va putea mulțumi. Dar cînd săracii îți bat la poartă și-ți cer plîngînd să le stai într-ajutor, iar tu le răspunzi răstit că banii nu-ți ajung nici pentru necazurile tale proprii, eu nu te cred, pentru că văd pe degetul mîinii tale goale strălucind diamantul minciunii, pe prețul căruia mulți nenorociți ar putea fi mîngîiați".

Se știe că toți cei Trei Ierarhi au studiat la școlile cele mai vestite din vremea aceea și că chiar dascălii lor le-au propus să rămînă legați de învățămîntul ori de advocatura regimurilor obștești ale împărăției romane care păstra încă mult din rînduielile păgînismului, dar ei și-au dat seama că chemarea lor adevărată este în altă parte. În „Cuvîntul către tineri" Sf. Vasile recunoștea și el folosul științelor și al învățămîntului. despre care spunea că „nu sînt lipsite de frumusețe" dar că sufletul creștin cere ceva mai mult decît atît.

„Doi ochi trebuie să aibă creștinul și mai ales slujitorul Bisericii, mărturisește *Sfîntul Grigorie:* unul îndreptat spre poruncile Evangheliei, celălalt spre dobîndirea cunoștințelor lumești pentru a se putea folosi de amîndouă, așa cum ca să poată înainta, vîslașul se folosește de amîndouă mîinile.

Într-o vreme cînd împăratul păgîn Iulian Apostatul, (care învățase la aceleași universități cu Sfinții Vasile și Grigorie) a interzis creștinilor dreptul de a putea frecventa școlile publice alături de ceilalți cetățeni ai imperiului, Sfîntul Grigorie declara: „Cît despre mine, eu pot renunța la orice alt favor: la putere, la poziție socială înaltă, la faimă ori la avere, dar de știință și de cultură nu mă pot lipsi pentru că ele sînt ceva cu mult mai de preț, întrucît numai ele pot da omului mulțumirea cea mai deplină în viață. Și (adăuga el), prin „învățătură" nu înțeleg numai pe cea creștină, ci și pe cea lumească, în general".

Iar în alt loc declară: „Cea mai mare dorință în viața mea a fost cîștigarea învățăturii, pentru care am alergat la toate școlile din Răsărit și din Apus, mai ales la Atena, podoaba Greciei. Și multă vreme am crezut că aceasta-i cea mai desăvîrșită chemare a unui om învățat. Astăzi însă, pe toate acestea le las în urmă, punîndu-le la picioarele Mîntuitorului Hristos, căci învățătura pe care El ne-a adus-o întrece pe toate celelalte învățături.

E drept că acest geniu cu suflet de poet, care a fost Grigorie Teologul, neștiind că trebuie să lupte și contra intrigilor și a nimicniciilor, de care s-au lăsat stăpîniți din păcate și unii dintre creștinii și episcopii vremii, va ajunge să declare la un moment dat: „N-am vrut să fiu un luptător îndrăznet, de aceea n-am vrut să pun nimic mai presus decît Hristos. Căci nu mă gîndeam că trebuie să cheltuiesc pentru îmbuibare și pentru lux averile săracilor ori să umblu în trăsuri trase de cai minunat înpodobiți". Dar tot așa se știe că atunci cînd, ascultînd de chemarea neuitatului său coleg și prieten (Sf. Vasile) a venit și s-a pus în fruntea creștinilor ortodocși din capitala împărăției, în Constantinopol, rostind în chip simbolic în singura capelă rămasă ortodoxă (cu hramul „Anastasis" sau Învierea), neîntrecutele sale „5 cuvîntări teologice", prin care a combătut ca nimeni altul rătăcirea învățăturii ariene, Grigorie și-a dobîndit nu numai titlul de „Teologul", ci a ajutat și pe confrații săi ortodocși să-și recîștige toate celelalte lăcașuri de cult din Capitală. Mai știm că în urma pîrilor răutăcioase ce i s-au adus, Sf. Grigorie s-a retras de pe scaunul de arhiepiscop din Constantinopol trăind modest în orășelul său natal Nazianz, dar mult mai importantă a fost pentru Biserică lucrarea sa pe care am putea-o caracteriza prin una din declarațiile sale în care spunea „în calitate de pămînt sînt legat de viața pămîntească, dar avînd în mine și o părticică dumnezeiască, eu port mereu în suflet dorul după viața cea viitoare".

Ce să zicem despre *Sfîntul Ioan Gură de Aur*, care a fost cu vreo 20 de ani mai tînăr decît ceilalți doi ierarhi și care curînd după naștere a rămas orfan, iar mama lui Antuza n-a vrut să se recăsătorească spre a se dărui în întregime educării lui? Nu știm ce să admirăm mai mult la acest ierarh cu gura cu adevărat „de aur" mai ales cînd ne gîndim că după spusele biografilor săi, prin graiul său înaripat și prin neobosita sa advocatura a ajuns ca preot în Antiohia și apoi ca arhiepiscop în Constantinopol ca să hrănească peste 3000 de săraci pe zi.

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Prof. *T. Bodogae*

SĂRBĂTORIREA SF. TREI IERARHI LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN SIBIU

Miercuri, 30 ianuarie 1985, Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan patronii învățămîntului nostru teologic, constituie praznicul care a fost sărbătorit în chip deosebit și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Astfel, Sf. Liturghie a fost săvîrșită în catedrala mitropolitană de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, format cu deosebire din profesori de la Institutul menționat. La momentele cuvenite din cadrul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a hirotonit pe C. diacon I. Naftănăilă întru preot pe seama parohiei Breaza, prot. Făgăraș, iar pe tînărul licențiat în teologie I. Toader întru diacon. La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. onor. T. Bodogae, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii Î. P. S. Mitropolit Antonie a citit o rugăciune de mulțumire și a rostit un scurt cuvînt asupra semnificației praznicului. În continuare, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc o festivitate care a fost deschisă printr-o cuvîntare rostită de P. C. rector C. Voicu, P. C. pr. prof. S. Șebu susținînd apoi conferința festivă consacrată evenimentului sărbătorit. Au vorbit de asemenea P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care au adus în atenție aspecte din viața Sfinților Trei Ierarhi potrivite pentru formarea viitorilor slujitori bisericești. În cadrul programului corul studenților teologi, condus de P. C. arhid. prof. I. Popescu, a interpretat un mănunchi de compoziții religioase și patriotice.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, după ce a amintit împlinirea a 135 de ani de la nașterea lui Eminescu, eveniment sărbătorit în țară și peste hotare, a zăbovit asupra Sfinților Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, ca modele de studiu, rugăciune, viețuire creștină etc. pentru tinerii teologi, Ierarhi care au dovedit prin viața lor superioară că învățătura Mîntuitorului nu este utopie, că creștinismul autentic nu este în afara posibilităților noastre omenești.

Festivitatea s-a încheiat printr-un cuvînt rostit de P. C. pr. prorector D. Abrudan, care a mulțumit P. F. Părinte Patriarh Iustin, Î. P. S. Mitropolit Antonie, celorlalți Ierarhi participanți la festivitate, tuturor Ierarhilor transilvăneni pentru grija pe care o poartă Institutului.

Cinstirea lui Horea, Cloşca şi Crişan în arta gravurii şi medalisticei

Medaliile au fost create pentru a imortaliza evenimente din istoria unui popor, devenind documente pentru epoci istorice.

La noi, în acest domeniu, s-au făcut puţine încercări în decursul sec. XVII—XVIII şi ele au redat figurile unor voievozi ca Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu, Ştefan cel Mare şi alţii. Eruditul cercetător sibian Octavian Beu, născut la Orlat în 1883, doctor în ştiinţe juridice, eminent diplomat cu activitate de două decenii, a manifestat un interes deosebit pentru istoria poporului român, pentru arta plastică şi muzică. Problema răscoalei ţărăneşti de sub conducerea lui Horea, Cloşca şi Crişan l-a pasionat foarte mult, drept dovadă stînd lucrările sale în acest domeniu: „Răscoala lui Horea", studiile „Răscoala lui Horea în arta epocii", „Răscoala lui Horea în corespondenţa împăratului Iosif II cu arhiducele Leopold de Toscana" etc. Lucrarea sa „Răscoala lui Horea" editată la Bucureşti în 1935, închinată memoriei martirilor Horea, Cloşca şi Crişan, cuprinde trei capitole mari: Răscoala lui Horea în arta epocii; Scene din răscoală şi Iconografia răscoalei lui Horea.

Un număr excepţional de mare de gravuri în care artişti de renume au eternizat figurile măreţe ale lui Nicolae Ursu — Horea, Ion Oargă — Cloşca şi Gheorghe Crişan, completează descrierile din cronicile care ne dau posibilitatea de a fixa imaginea celor trei conducători ai răscoalei. Desenatori şi pictori au pornit spre Ardeal din Ausburg, de la Veneţia şi din alte centre artistice de atunci îndată ce s-a răspîndit vestea procesului de la Alba Iulia. Horea este eternizat în numeroase gravuri, siluete şi medalii. Autorul menţionează că „Horea este numit pe numeroase gravuri şi medalii „Rex Daciae" nu „Rex Transylvaniae". Cu acest „Rex Daciae" se accentuează una din principalele idei programatice ale răscoalei. Ideea dacică este punctul de plecare a unei perfecte continuităţi istorice de două ori milenare, în care se sintetizează crezul românesc al acestor ţărani luminaţi, „dreptul nostru de stăpînire asupra Ardealului".

S-au bătut două medalii în plumb, bronz şi argint. Două medalii de o rară frumuseţe sînt semnate cu iniţialele R.E. Autorul necunoscut se presupune a fi un sculptor vienez. Trei medalii de argint au inscripţia „Nicolae Urs Horia Rex Daciae şi Nos pro Cesare" executate artistic, reprezentînd pe Horea ca pe un împărat roman. Patru medalii de plumb poartă insignele lui Horea cu obişnuitele inscripţii.

Alăturat înfăţişăm medalia lui Horea în profil de un sculptor vienez ale cărui iniţiale sînt R. L. Medalia are inscripţia: „Inc. Depp. N. M. Tr. Nic. Urs. alias Hora 1784".

Horea, Cloşca şi Crişan, cei trei martiri au trăit, au muncit, au suferit şi au murit pentru dezrobirea de jugul iobăgiei şi pentru unitatea naţională, lăsîndu-ne exemplu de jertfire pentru dragostea de neamul românesc.

Carol Comşa

Preotul prof. Dr. Ştefan Lupşa

— 80 de ani de la naştere şi 20 de la adormirea sa în Domnul —

„Lumina celor drepţi arde voioasă" (Pilde 13, 14)

Iată un om cu care am fost nedrepţi, pentru că Ştefan Lupşa a fost un profesor cu bun nume şi un istoric consacrat. Deşi au trecut 20 de ani de la moartea sa nu s-a scris în Sibiu nici măcar o pagină despre activitatea sa deşi a fost fecundă.

Dacă totuşi încerc eu, profesor de Vechiul Testament şi limba ebraică, această reparaţie e pentru că Ştefan Lupşa a avut şi preocupări biblice, căci a suplinit, o vreme, catedra de Vechiul Testament şi limba ebraică la Academia Teologică din Oradea, a scris despre data naşterii lui Iisus Hristos, Raportul literar dintre cele trei Evanghelii, Data Evangheliei după Sf. Marcu, a lăsat în manuscris un interesant studiu despre Dumnezeu în Psalmi, şi a fost preot după rînduiala biblică, după rînduiala lui Melchisedec.

Pentru Biserică are, după cum vom vedea o preţuire deosebită, căci a dezlegat atîtea probleme necunoscute, menţionăm: Vechea Mitropolie a Ardealului (1948), Ilie Iorest, Sava Brancovici (1957).

Pentru a actualiza prezenţa sa în mijlocul nostru menţionăm că Ştefan Lupşa s-a născut la 7 ianuarie 1905 în comuna Miersig, în cîmpia largă ce se întinde între Tinca şi Oradea din judeţul Bihor, ca fiu al soţilor Vasile şi Ecaterina născută Budai. Tatăl, Vasile l-a putut da la liceul din Oradea numai angajîndu-se paznic la pădurile străine. Cînd a fost pe clasa a II-a la gimnaziul unguresc din Oradea i-a murit tatăl pe front, în 1916. De acum începu să dea lecţii, cu 12 coroane lunar, pentru a se putea întreţine la şcoală. Spre a scurta mizeria a făcut clasa a VIII-a deodată cu clasa a VII-a şi apoi şi-a luat bacalaureatul, cu calificativul: „foarte bun pentru urmarea tuturor studiilor superioare". Am răsfoit certificatele şcolare şi am rămas impresionat de uniformitatea lor: foarte bine, distincţie pe toată linia. I se acordă o bursă de la Episcopia Ortodoxă din Oradea, care înfiinţase o Academie Teologică şi avea nevoie de cadre didactice. A urmat Facultatea de Teologie de la Universitatea din Cernăuţi între anii 1922—1926. Paralel a studiat şi facultatea de filozofie trei ani, unde a dat 6 examene la profesorii Carol Siegel, Alex. Ieşan şi Radu Sbiera, toate cu distincţie. Aici îl interesa cu osebire istoria filozofiei moderne.

După trecerea examenelor anuale cu distincţie la toate obiectele şi în toţi anii de studiu, îşi ia doctoratul cu o teză de istorie, în care, după cum afirmă dînsul, a aplicat principiul că factorul economic decide evoluţia istorică. Pentru a-şi documenta cunoştinţele prin studii suplimentare şi examene a plecat la profesorul de istorie K. Volker din Viena. Cunoscînd limbile vechi şi moderne el fu printre cei dintîi, în vremea sa, şi aproape singurul în măsură să preţuiască documentele şi manuscrisele de acest fel, adăpostite în arhivele din Viena.

Apreciat pentru distingerea sa la examene şi pentru alesele sale calităţi spirituale este numit profesor la Academia Teologică din Oradea, cu data de 1 septembrie 1926, avînd vîrsta de abia 22 de ani. A funcţionat la Oradea, apoi în refugiu la Beiuş şi Timişoara, pînă în 1942, fiind rector între anii 1932—1942. Devenind vacantă catedra de istorie şi artele creştine la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, o obţine prin concurs, dobîndind cel mai înalt calificativ, în decembrie 1946. Aici a funcţionat pînă în 1964, data morţii sale.

Profesor cu calităţi de-o înaltă erudiţie, a pătruns adînc în tainele ştiinţei istorice. A semănat cu dărnicie studii, articole şi recenzii în paginile revistelor, a publicat manuale, a tipărit cărţi care ridică prestigiul instituţiilor pe care le-a slujit. Procedînd critic, a epuizat bogata literatură, străină mai ales, avînd şi o esenţială parte de merit prin faptul că din documentele originale, pe care le descopere şi la care se provoacă necontenit, reconstituieşte stări de fapte necunoscute sau nu de-ajuns luminate de istoricii noştri.

Făcînd cu preciziunea şi răbdarea cercetătorului serios critica izvoarelor folosite de istoricii cu reputaţie, ajunge la alte concluzii juste.

În aceste condiţii îşi tipăreşte lucrările sale la Oradea, Timişoara, Sibiu şi Bucureşti, dintre care menţionăm doar: Catolicismul şi românii din Ardeal şi Ungaria pînă la 1556, teză de dr. extrasă din revista Candela, Cernăuţi, 1929, XV+130 p.; Sf. Nicolae, biografie, Oradea 1930, 32 p.; Istoria bisericească a românilor bihoreni pînă în 1829, Oradea, 1935, 144 p.; Istoria bisericească a românilor bihoreni pînă azi, în Almanahu' Bihorului; Căsătoria unui român, Oradea 1936, 17 p., extras din ziarul Steagul N.; Istoria parohiei Ştei, Beiuş, 1942, 110 p.; Primatul Sfîntului Apostol Petru în literatura primelor 3 veacuri creştine. Extras din Mitropolia Moldovei, dec. 1942, Iaşi 1943, 90 p.; Istoria Academiei teologice din Oradea 1923—1943 şi a încercărilor de organizare a învăţămîntului teologic român în legătură cu ea. Beiuş, 1944, 310 p. şi 30 cl.; Vechea Mitropolie a Ardealului, Sibiu, 1948, 29 p. şi 2 clişee; Biserica ardeleană şi unirea 1697—1701, vol. I extras din B.O.R. Bucureşti 1949, 102 p., vol. II, din Anuarul Institutului Teologic Sibiu, 1949, 32 p.; Manual de Istoria Bisericii Române, vol. I, 464 p., Bucureşti 1957, vol. II. Bucureşti 1958, în colaborare cu Gh. I. Moisescu şi Al. Filipaşcu.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dr. *Nicolae Neaga*

Prima exegeză a „Revoluţiei lui Horea"

Pe bună dreptate, istoricul Nicolae Densuşeanu poate fi considerat primul mare exeget al evenimentelor de acum 200 de ani.

Cartea sa *„Revoluţiunea lui Horea în Transilvania şi Ungaria 1784—1785"*, scrisă pe baza documentelor oficiale, devenită astăzi o raritate bibliofilă, a apărut cu prilejul centenarului evenimentelor. Lucrarea rămîne prima sinteză obiectivă şi singura de aceste proporţii pînă în zilele noastre, pînă la reluarea acestui subiect de către Acad. David Prodan din Cluj-Napoca.

Personalitate ştiinţifică, cu dotare intelectuală rar întîlnită, Nicolae Densuşeanu, primeşte însărcinarea *Academiei Române*, încă din anul 1878 pentru a face cercetări în bibliotecile şi arhivele din Transilvania şi Ungaria, misiune care a durat 15 luni. Obiectivul principal al cercetării a fost depistarea şi identificarea de documente privind *„Revoluţia lui Horea"*, asupra căreia ne-a rămas celebrul Raport înaintat Academiei Române. Rezultă din acesta că a cercetat fondurile de cărţi şi manuscrise din 12 biblioteci şi 16 arhive, din care semnalează 785 de documente importante pentru elucidarea sîngeroaselor evenimente. O parte le foloseşte în lucrarea sa, altele fiind reluate după notele sale la aproape 100 de ani de către academicianul David Prodan.

Între localităţile investigate se numără şi oraşele Arad, Oradea, Hunedoara, Alba Iulia şi Tg. Mureş care prin instituţiile lor, la acea vreme, se prezentau ca localităţi cu importante surse documentare. Două instituţii sînt cuprinse în obiectivul său de cercetare şi anume:

— *Biblioteca contelui Teleki* (care îşi constituia colecţiile chiar în anii acelor frămîntări), ctitorul ei, pe atunci cancelar al Transilvaniei, fiind direct implicat în desfăşurarea evenimentelor.

— Din colecţiile sale, N. Densuşianu menţionează şase documente — manuscrise din care patru cu referiri la căpeteniile răsculaţilor şi două petiţiuni ale nobililor (una din ele fiind un concept al baronului Bornemisza).

— Cealaltă instituţie era *biblioteca Colegiului Reformat* de unde profesorul Iosif Koncz îi serveşte o mulţime de date interesante cu privire la revoluţie, aparţinînd lui ***Iosif Benkè***, *Ion Gyöngyösi şi Iosif Mátyás*, unele dintre ele scrise în timpul cînd căpeteniile răsculaţilor erau în detenţiune la Alba Iulia.

Toate aceste documente îi servesc istoricului drept surse pentru a arunca o lumină asupra unui moment istoric crucial cum era cel de la 1789, de-a respinge modul unilateral de tratare a acestuia de către istoricii străini ca şi tratările neveridice şi *„chiar epitetele nedemne adresate naţiunii române"* — elucidarea necesară în acea vreme, cînd drepturile politice şi sociale ale românilor sînt din nou suprimate şi cînd valul protestelor se intensifică, culminînd cu mişcarea memorandistă.

În *„căutarea şi expunerea adevărului"*, de care este călăuzit N. Densuşianu, în elaborarea lucrării vine cu o serie întreagă de argumente istorice privind suferinţele naţiunii române, ale poporului român, începînd din veacul al XIII-lea şi pînă la revoluţie, folosindu-se apoi de materialul adunat în legătură cu evenimentul propriu-zis.

În raportul lui Gh. Bariţiu privind cartea lui N. Densuşianu premiată de Academia Română, se arată că *„...opulu d-lui Densuşianu nici de cum nu poate fi considerat ca o scriere de ocaziune şi efemeră precum li s-a părut unor oameni, ci autorul ei a simţit de mai mulţi ani trebuinţa de a revărsa lumină peste un episod foarte important din istoria mai nouă a suferinţelor poporului românesc"*.

Aceste cuvinte se vor un pios omagiu omului şi cărţii sale care se mai citeşte şi azi după aproape 100 de ani, omagiu sîrguinţei şi probităţii pe care a durat-o, sufletului pe care l-a pus în ea.

Preot *Zaharia Gh. Iova*

Cîteva cuvinte de învăţătură ale Sf. Trei Ierarhi

(Continuare din pag. a 4-a)

Ce putere de convingere a putut avea acest maiestru al cuvîntului nu e uşor de spus, dar faptele lui au cutremurat nu numai pe miniştrii timpului şi pe împărăteasa Eudoxia însăşi, ci chiar liniştea împărăţiei romane pe la începutul sec. V, care-şi va cere iertare publică după 30 de ani întrucît sfîntul a ajuns să-şi sfîrşească zilele în exil, de unde i-au fost aduse moaştele şi înmormîntate într-o biserică din capitala imperiului.

Dintre virtuţile deosebite ale propovăduirii Sf. Ioan subliniem îndeosebi pe cea de dascăl al desăvîrşirii creştine. Şi ce-i mai mult, el cultiva această desăvîrşire mai ales în calitatea sa de educator al mulţimii, al laicilor sau al oamenilor cu îndeletnicirile cele mai variate. Spicuim doar cîteva din aceste cuvinte minunate.

„Dacă ai pune faţă în faţă pe filozofii care nu cred în Providenţă şi pe ţăranii oricît de simpli ar fi ei, dar care ştiu că au un suflet nemuritor şi că toţi vom trebui să dăm socoteală de faptele noastre înaintea lui Dumnezeu, ai vedea că aceştia judecă lucrurile foarte adînc, deşi ei n-au studiat în şcolile cele vestite ale elinilor" zicea el într-una din cuvîntările „despre statui".

În comentarul la Evanghelia după Matei, Sf. Ioan declara: „greşeşti, omule, dac-ai crede că Dumnezeu cere laicilor altceva decît călugărilor. Singura deosebire între ei o face căsătoria. Pentru rest, situaţia e aceeaşi. Pe Muntele Fericirilor, unde a vorbit oamenilor despre desăvîrşirea creştină, Hristos n-a vorbit călugărilor, ci oamenilor căsătoriţi". Iar explicînd „Cartea Facerii", el îndeamnă: „să cultivăm virtutea şi să ne facem plăcuţi lui Dumnezeu! Dar să nu punem vina pe grija de gospodărie, pe pretenţiile soţiei ori de grija pentru creşterea copiilor. Nici una din aceste scuze nu sînt valabile. Greşit vorbesc cei ce spun: „eu sînt mirean, am femeie, am copii. Sînt eu oare călugăr?" Dar oare numai călugării trebuie să se facă bineplăcuţi lui Dumnezeu? Oare nu ne spune învăţătura creştină că „Dumnezeu vrea ca toţi oamenii să se mîntuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului?" (I Tim. 2, 4).

Iar ca să arate că învăţătura creştină nu cere de la noi un trai aspru şi călugăresc, Sfîntul Ioan zice în explicarea epistolei către Efeseni: „îmbăiază-te şi îngrijeşte-ţi trupul, omule, plimbăte, gospodăreşte-ţi casa, hrăneşte-te cît e firesc, poţi chiar bea puţin vin, dar nu face excese".

„Dacă familia şi copiii ar fi o piedică în calea spre desăvîrşire, zice el mai departe, Creatorul n-ar fi întemeiat căsătoria". Ba mai mult: „cei căsătoriţi şi care trăiesc cu adevărat creştineşte nu sînt de loc în urma călugărilor", declară el în explicarea Epistolei către Efeseni.

În schimb, cu gîndul desigur la Sfînta Liturghie (pe care ne-a lăsat-o, prescurtînd pe cea a Sfîntului Vasile) iată cu ce cuvinte mult grăitoare ni se adresează parcă şi azi Sf. Ioan: „Multe bunătăţi s-au coborît din cer pe pămînt ca dar oamenilor: mana în pustie, ploaia care a mistuit jertfa lui Ilie după seceta de 3 ani şi 6 luni, dar cele mai mari şi mai multe daruri coboară asupra noastră începînd de la primele Rusalii şi de atunci continuă neîncetat să facă pămîntul să rodească mîntuire pentru noi".

*

De aceea, ca să încheiem înşirarea doar a cîtorva din învăţăturile celor Trei Ierarhi, am putea spune, parafrazînd un frumos cuvînt al Sfîntului Vasile, anume că „după dragostea faţă de Dumnezeu", „dragostea faţă de oameni este cel mai mare lucru pe lume". Iar dintre afirmaţiile Sfîntului Ioan Gură de Aur amintind mai întîi minunata lui observaţie din cartea a III-a a tratatului său „Despre preoţie" că „slujirea preoţească e prea grea parcă şi pentru spatele unor îngeri", să nu uităm ceea ce tot el ne-a lăsat, ca un testament, în comentarul său la Epistola către Romani atunci cînd ne-a spus: „Nu toţi preoţii putem fi un al doilea Pavel, care să ajungă să lumineze ca el întreaga lume, oraşe şi popoare întregi; dar fiecare din noi poate fi un apostol pentru cei din jurul lui: pentru femeie, pentru copii, pentru casnici, pentru prieteni şi pentru vecini". Iar în „Comentarul la Faptele Apostolilor" spune că „nimic nu-i mai frumos pentru un creştin decît să poată ajuta la mîntuirea altuia".

În chipul acesta, gîndindu-ne că „Dumnezeu ne doreşte mîntuirea mai mult chiar decît ne-o dorim noi" şi că împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Lui în cadrul Liturghiei prin care se prelungeşte peste veacuri prezenţa lui Dumnezeu la noi, facă Bunul Dumnezeu ca atît la ziua lor de pomenire, cît şi în cadrul Liturghiei pe care ne-au lăsat-o să-i simţim că ei sînt împreună rugători cu noi, după cum ne-o spun în cîntarea de Crăciun, pe care ne-au lăsat-o „Hristos se naşte, măriţi-L, Hristos din ceruri, întîmpinaţi-L", ori cum ne-o spun în alt loc „Să nu uiţi, omule, cu ce jertfă te împărtăşeşti şi la ce ospăţ ceresc eşti chemat; ele sînt ale lui Hristos cel întrupat".

Alexandru Ioan Cuza . . .

literatura română şi-a luat începutul său în Braşov, de unde cam pe la anul 1560 încoace din Tipografia diaconului Coresi s-au răspîndit prin Principate cele dintîi cărţi tipărite în limba română . . ." (doc. 1101/1860 ianuarie 5). Urmarea o aflăm din răspunsul semnat de Vasile Alexandrescu (V. A. Urechia), care în calitate de director în ministerul cultelor şi instrucţiunii publice, „cu vie plăcere s-a grăbit a supune Adunării cererea pentru încuviinţarea unui asemenea ajutoriu, şi Adunarea în simţul ei naţional, dorind a susţine acest institut de învăţămînt alipit pe lîngă o biserică română veche fondată de domni ai Moldovei, a binevoit a încuviinţa creditul anual de 18.500 lei . . ." (doc. 8047/1860 iulie 28), pentru ca la 15 mai 1861 să se primească o adresă similară din partea Munteniei în valoare de 15.750 lei, un venit total anual de 500 galbeni.

Dimensiunile valorice ale acestei subvenţii ne sînt sugerate de răspunsul epitropiei braşovene, care mulţumeşte „atît în numele reprezentanţiei, cît şi a junimei studioase însătate de izvoarele ştiinţelor, în care inimi se înalţă monument mai tare decît bronzul în memoria sublimului patriotism", ce l-a dovedit „inima cea părintească a Mării Sale, domnului Principatelor Unite, Alexandru Ioan I" (doc. 2145/1860 septembrie 19). Un imediat rezultat este evident prin completarea acestui gimnaziu la opt clase şi recunoaşterea la 13 octombrie 1860 a acestui gimnaziu complet cu dreptul de a-şi păstra „caracterul bisericesc şi naţional" şi chiar subvenţiune de 4000 fl. din partea guvernului Transilvaniei.

În viaţa şcolară braşoveană găsim o perioadă de prosperare, mărturie fiind numeroasele documente care prezintă deplasarea regulată a diferitelor delegaţii (în cea mai mare parte conduse de epitropul George R. Leca) pentru aducerea subvenţiei din Principate. Marea bucurie n-avea să dureze mult, pentru că autorităţile nu puteau vedea cu ochi buni creşterea în valoare a unui institut de învăţămînt care depăşea valoric graniţele Transilvaniei. Deja, în aprilie 1861, nesosind subvenţia, Eforia şcolară solicită comitetului parohial al bisericii Sf. Nicolae, să emită copiile după actele subvenţiei, cerere repetată la cîteva luni „ca aşa să poată decide mai iute cauza gimnaziului nostru care se află la prea onorat regest ministeriu" (doc. 2190/1861 septembrie 8). La aceasta se adaugă corespondenţa cu negustorii ieşeni (în speţă cu Nicolae Iban) care mărturisesc greutăţile pe care le întîmpină Moldova în emiterea subvenţiei (doc. 2240/1862 mai 22 şi 2245/1862 iunie 21), depăşite însă prin rezolvare favorabilă în 1862 (doc. 2255/1862 decembrie 10), fapt ce s-a completat cu o nouă subvenţie pentru ridicarea unei şcoli reale şi comerciale în anul 1868.

Odată cu detronarea lui Al. I. Cuza (1866) subvenţia se obţine din ce în ce mai greu, ajungînd ca în 1871 să se sisteze definitiv. Aflînd de această atitudine, eforia adresează corpurilor legiuitoare ale Principate un impresionant memoriu, prin care se prezintă întreaga epopee a legăturilor culturale şi economice cu Principatele, arătînd că „este un fapt istoric cunoscut tuturora că în timpurile grele, cînd confraţii noştri din România nu ştiau unde să-şi plece capul dinaintea prigonitorilor semilunei barbare şi altor inamici ai românismului . . . îşi aflau un refugiu în mijlocul românilor braşoveni . . . aici în cimitirele şi sub acoperemîntul bisericilor române repausează . . . oseminte atîtor bărbaţi . . . în arhivul bisericii Sf. Nicolae din Suburbiu (Şchei) mai multe documente dau dovadă de preţioasa îngrijire a unor domnitori români pentru susţinerea naţionalităţii şi instituţiilor religioase strămoşeşti la românii braşoveni . . . pe timpul cînd în România domnia fanarioţii şi începu era de renaştere a conştiinţei naţionale . . . se învredniciră românii braşoveni a crea pentru conservarea şi dez-

(Continuare din pag. a 3-a)

voltarea limbei române şi a simţului naţional un azil sigur fondînd şcoalele . . . convinşi că numai prin şcoală naţională se pot ridica şi românii din starea îngrijorătoare în care i-a fost adus vitregitatea timpurilor . . . tocmai cînd era organizat gimnaziul braşovean fu ameninţat cu dizolvarea, deoarece mijloacele de susţinere provenite de la binefăcătorii privaţi şi de la biserică încetară . . . în această stare critică, epitropii bis. Sf. Nicolae din suburbiul Şchei şi eforii şcoalelor . . . se adresă în 25 dec. 1859 cu o petiţiune către domnitorul de atunci al României, Alexandru Ioan I . . . cu ajutorul acestei subvenţiuni gimnaziul nostru, nu numai că reînvia, ci se puse şi în poziţie de a grăbi cu paşi repezi spre dezvoltarea şi completarea sa . . . considerînd că pentru întreaga poporaţiune română din întreaga Austro-Ungarie, în număr de trei milioane, nu există nici măcar un singur institut român pentru ştiinţele exacte sau reale . . . reprezentanţii acestei comune a întemeiat o şcoală reală infer. de 3 clase şi o şcoală academică comercială cu patru clase, tocmai aici în Braşov, cetatea cea dintîi de comerciu şi industrie în Transilvania, aşezată geograficeşte astfel încît poate întruni în sînul său tinerimea română din Transilvania şi România . . . sub atari auspicii se începu la noi anul şcolar 1870/71, cînd se răspîndi vestea vagă, însă întristătoare că din bugetul anului 1871 pregătit de fostul ministeriu s-ar fi şters împreună cu altele şi subvenţiunea pentru gimnaziu şi şcoalele reale şi comerciale române din Braşov . . . subscrisa eforie nu poate să creadă că s-ar putea afla în toată România un singur bărbat cu simţ adevărat românesc, care să voiască a şterge din bugetul statului român o sumă, care pentru românii din Transilvania este un adevărat izvor de viaţă spirituală şi faţă de care tinerii noştri vor rămîne cu miile în întuneric . . ." (doc. 2592/1870).

Încercarea a fost fără rezultat pozitiv, ea fiind preluată de acţiunile temerare ale lui Titu Maiorescu (nepotul protopopului Ioan Popazu), care prin eforturi considerabile, va obţine însă abia după treizeci de ani legiferarea definitivă a acestei subvenţii (v. lucrarea noastră „Titu Maiorescu în acţiunea de susţinere a primului gimnaziu braşovean" în „Limba română" nr. 1/1977).

Dacă Alexandru Ioan Cuza şi-a dovedit afecţiunea faţă de gimnaziul ortodox braşovean, oferind amintita danie, la rîndul lor braşovenii au trăit efervescenţa unor puternice sentimente de preţuire, sperînd în realizarea unirii celei mari şi pentru ei.

În acest context nu ne surprinde că la Braşov în acea perioadă — aşa cum dovedesc documentele aflate în arhiva istorică a muzeului bisericii Sf. Nicolae din Şchei — dascălii şcolii copiau texte folclorice închinate marelui domnitor. Între aceştia îl menţionăm pe Dumitru Oprea Braşoveanul (puţin cunoscut în literatura de specialitate, care copiază în sistem didactic în perioada alegerii lui Cuza cîntece patriotice care, sub formă orală înflăcărau sentimentul de libertate şi unitate al maselor. Semnificativă este prezenţa în manuscris (constînd din mai bine de 100 file) a poeziei „Ce e patria română?, datorată revoluţionarului paşoptist brănean Ion Cavaler de Puşcariu, care concluziona pentru tot omul că: „Pînă unde tot răsună / Limba dulce şi străbună / Limba care să trăiască / Limba românească / Pînă acolo-i frăţioare / Patria română care / Se numeşte mare." / Alături de aceasta aflăm nemuritoarea „Horă a Unirii" intitulată atît de sugestiv „Versul naţional în privirea împreunării Principatelor", cu mici modificări şi o strofă în plus faţă de textul original.

Un alt dascăl, zîrneşteanul Bratul Baiul, înaintaş al cunoscutului protopop Bartolomeu Baiulescu, îşi alcătuieşte şi el un caiet cu conţinut similar şi databil pentru aceeaşi perioadă. Alături de imnul „Deşteaptă-te Române" sau „Limba română" a lui Mateevici aflăm din nou „Ce e patria română", „Hora Unirii" precum şi alte cîntece dedicate expres lui Alexandru Ioan Cuza.

Aceste versuri, consemnate de modeştii dascăli braşoveni, pe care evident că le-au cules din folclor şi nu le-au copiat din alte manuscrise circulare (dovadă fiind mulţimea diferenţelor faţă de original) vin să dovedească o atmosferă de înaltă trăire patriotică, care domnea la Braşov în condiţiile evenimentului de la 1859.

Ca urmare, înţelegem de ce la 1866, un martor ocular, consemnează pe filele unui Catavasier grecesc nedatat încă, episodul detronării lui Cuza: „866 februarie 11. Ieram în Bucureşti, plecînd din moşia Valmuci, Balta Neagră, unde ieram arendaş, ţiind şi moşia Tovarăţu cu D. Noici tutoriu, ce o luasem pe 5 ani în 8000 galbeni şi mergînd în Bucureşti am văzut căderea prinţului Cuzia, cuprinzîndu-l noaptea pe la 5 ore d. maior Lana (n. n. maiorul Lamy, care a condus cursurile şcolii de ofiţeri în timpul lui Cuza) care în urmă a devenit general şi l-a răpus arestu a-şi da socoteală ca să afle că are datorie 700 milioane de lei. Cînd în urmă Camera a proclamat de prinţu amîndouă Principate pe Filip I, fratele regelui Belgiei. Th. Mateescu".

Astăzi cînd bucuria speranţelor de altădată s-a împlinit în condiţiile unei ţări unite, libere şi stăpînă pe soarta ei, aceste amintiri documentare îşi primesc parcă strălucirea cuvenită, ca mărturii de istorie care prilejuiesc oricui bucuria de a constata că în toate vremurile noastre am avut o istorie de care nu ne-a fost ruşine.

Noi lucrări de istorie românească

Nicolae Stoica de Haţeg, *Scrieri: Cronica Mehadiei şi a Băilor Herculane. Poveşti moşăşti scolarilor rumâneşti. Varia*, Ediţie întocmită de Damaschin Mioc şi Costin Feneşan, Timişoara, 1984, IV+231 p.

După *Cronica Banatului* (1969, ed. II 1981) şi *Mehadier Chronik* (1980), ambele editate de Damaschin Mioc, a văzut acum lumina tiparului o nouă lucrare a cărturarului Nicolae Stoica de Haţeg (1751—1833), protopop în Mehadia şi autor al unor lucrări moralizatoare şi cronici în limbile română (opt), germană (două) şi sîrbă (una), prin care făcea cunoscute fapte memorabile din istoria românilor, îndeosebi a celor din Banat, toate rămase în manuscris. Cea mai însemnată dintre ele este *Cronica Mehadiei*, cu largi digresiuni în istoria românilor de pretutindeni; o bună parte din această lucrare prezintă fapte trăite de el însuşi, în calitate de preot militar şi tălmaci în armata austriacă în timpul războaielor austro-turce de la sfîrşitul veacului al XVIII-lea. „Poveştile moşăşti", cuprind felurite povestiri, poezii, elemente de etnografie şi folclor bănăţean ş. a. Este interesant un catalog descriptiv al monedelor romane descoperite de el însuşi în Mehadia. Se redau şi scurte fragmente din circularele trimise de el preoţilor în subordine, mai ales de ordin educativ, precum şi numeroase însemnări cu privire la evenimentele contemporane autorului.

Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Galileea neamurilor

În bisericile noastre ortodoxe, aceste cuvinte sînt auzite în duminica ce urmează imediat după Botezul Domnului. Atunci se citeşte Evanghelia după Matei (4, 12—17), al cărui cuprins este acesta: „Şi Iisus auzind că Ioan a fost întemniţat, a plecat în Galileea . . . Ca să se împlinească ceea ce s-a zis prin Isaia proorocul: Pămîntul lui Zabulon şi ţinutul Neftalim, spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor. Poporul care stătea în întunerec a văzut lumină mare, iar celor ce şedeau în latura şi în umbra morţii, lumină le-a răsărit".

Galileea neamurilor sau *Galileea limbilor*, cum aveau traducerile româneşti mai vechi! După cum contextul ne lasă să înţelegem, este vorba de conglomeratul de naţii ce locuiau în Galileea, partea cea mai de miazănoapte a Ţării Sfinte. Îngrămădeala populaţiilor de aici s-a produs din două motive. Întîi că Galileea este mai fertilă decît Iudeea cea plină de deşerturi şi cu o climă aspră, iar al doilea că aci, peste stratul semitic (al amoniţilor, canaaniţilor şi fenicienilor) se împlîntaseră arienii din Asia Mică (hitiţii şi huriţii), precum şi hamiţii (din Egipt şi Libia). Desigur, aceste populaţii vorbeau limba lor maternă, iar ca să se înţeleagă între ele, începînd cu secolul al treilea înainte de Hristos, utilizau limba greacească care, după Alexandru Macedon, se întinsese peste tot Orientul Apropiat şi Mijlociu, devenind o *lingua franca* (limbă internaţională).

Aşadar avea dreptate proorocul Isaia să numească această regiune „Galileea neamurilor", sau „Galileea limbilor". După ocuparea Canaanului de către evreii ieşiţi din robia egipteană, aci în Galileea au fost aşezate două din cele douăsprezece triburi ale lui Israel şi anume cel al lui Zabulon şi Neftalim. În Galileea ele au ocupat partea de lîngă mare, deoarece dincolo de Iordan se afla tribul lui Dan.

Poporul care stătea în întunerec . . . Foarte nimerit a sintetizat proorocul Isaia starea conglomeratului din Galileea, deoarece populaţiile amintite veniseră aici cu credinţele şi obiceiurile lor, unele mai decadente decît altele. După descifrarea textelor descoperite la Ugarit (Ras Shamra), nu departe de Tir şi Sidon, s-a văzut în ce beznă se afla lumea canaanită. Bărbatul îşi putea vinde soţia şi copiii. Liberi erau numai cîţiva bogătaşi, sclavi erau aproape toţi muritorii. Vedeau zei aproape în toate lucrurile mărunte. Ca să scape de duhurile necurate, purtau tot felul de talismane şi amulete. Prostituţia sacră era în floare. Desfrîul, de asemenea. Pentru îmblînzirea zeilor nesăţioşi se jertfeau cirezi întregi. Cînd seceta şi alte flagele naturale durau prea mult, se aduceau sacrificii omeneşti în special zeului nesăţios Moloch. Se luau pruncii din braţele mamelor şi ca să nu se audă ţipetele copiilor şi strigătele maicilor, o muzică lugubră, stridentă şi zgomotoasă astupa glasul acelora.

A văzut lumină mare! Netăgăduit, cînd au auzit canaaniţii şi întreg Orientul Apropiat de învăţătura Evangheliei lui Hristos, au rămas surprinşi. Îndeosebi sclavii au tresăltat. Sînt şi ei oameni ca şi ceilalţi semeni ai lor! Ceva mai mult sînt fraţi între ei! Femeia are şi ea o demnitate; nu mai este o roabă pe vecie. Copiii se bucură de ocrotire socială şi li se poartă o grijă deosebită.

Inspirat de Duhul Sfînt, cu şapte sute ani mai înainte de Hristos, profetul Isaia a intuit aceste lucruri şi le-a însemnat cu condeiul său sublim. Viziunile sale aveau să se împlinească, cînd Mesia va veni pe pămînt.

Celor care stau în întuneric şi în umbră, le-a răsărit lumină mare. Desigur, pînă la venirea lui Hristos, viaţa acelei părţi de lume a fost în întuneric, a fost o umbră întunecoasă. A te închina la idolii cei ciopliţi din lemn, aceea era slăvirea lui Dumnezeu! A te desfrîna în crîngurile numite „sacre", aceasta arăta viaţa plăcută Cerului! A arunca de vii, în foc, suflete nevinovate, aceasta era rugăciunea cea mai puternică!

Cum să nu fie lumină mare, cînd sclavii au fost eliberaţi? Cum să nu fie lumină strălucitoare, cînd soţia a aflat că nu mai este o roabă pe vecie? Cum să nu fie lumină puternică, cînd copiii au aflat că nu mai sînt obiect de negustătorie?

Iar noi cei de astăzi cu toţii să strigăm: Mărit să fii Tu, Doamne, care ne-ai arătat lumina Ta cea sfîntă!

Pr. *Athanase Negoiţă*

Preotul Prof. Dr. Ştefan Lupşa

(Continuare din pag. a 5-a)

În afară de volumele publicate a tipărit studii de mare prestigiu în diferite reviste. Astfel menţionăm: Din trecutul mănăstirii Sîmbăta, Rev. T. apr. 1931; Mănăstirea Izbuc, Gaz. de Vest, O. 2 iulie 1951; Întemeierea Mitropoliei Moldovei, Iaşi, Calendarul Mitropoliei pe 1939; Vacanţele vlădiceşti din Ardeal. Universul, 8 martie 1936. Steagul nostru, O. 2 februarie 1936 şi 3 mai 1936, Calendarul Eparhiei Orăzii pe 1937; Grija împăratului Justinian de averea bis., T. R. 15 ian. 1937; Patriarhul M. Cristea, Calendarul Ep. Oradea pe 1939, T. R. 15 martie 1939; Sfîntul Munte, Calendarul Ep. Oradea pe 1939; Ştiri şi documente despre Biserica Ort. rom. din Ardeal după 1761; Încercarea de reunire din 1798. Omagiu Lupaş, Bucureşti 1943, p. 492—509; Relaţii culturale româno-ruse, Tel. Român, 9 septembrie 1947 şi 2 mai 1948; Creştinismul românesc a fost de la început ortodox, Studii Teologice, Bucureşti, nr. 9/1949, p. 814—837; Clerici români meşteşugari, St. Teologice, 7, 1950, p. 395—420; Biserica ort. rom. din Ardeal şi Ungaria în veacul XV. Mitropolia Ardealului, nov. 1956, p. 268—277, martie 1957, p. 219—229, ian. 1958, p. 71—86; Data naşterii lui Gheorghe Lazăr (în M. A., Sibiu, 1962; Satul lui Gheorghe Lazăr (în M. A.) Sibiu 1962.

Au rămas în urma lui 896 de documente, copii şi acte, cu conţinut istoric din Arhivele Consiliului imperial, Arhivele Statului din Sibiu, arhivele comitatelor Bihor şi Arhiepiscopiei din Ardeal, arhiva Mitropoliei din Carlovit, cea a Episcopiei latine din Oradea şi altele. Om de muncă şi caracter, spirit distins a cucerit toată iubirea celor care l-au cunoscut. Bunătatea a fost pentru Ştefan Lupşa, ceea ce este culoarea pentru o floare, săritor la necaz şi gata a-şi da tot ce avea, fără să ştie dreapta ce face stînga. Ştefan Lupşa a dus o viaţă liniară, de muncă şi caracter. Vijelia necruţătoare a morţii l-a surprins în abia al 59-lea an şi astfel în ziua însorită de 26 iulie 1964, Ştefan Lupşa a plecat pe drumul de unde nu mai este întoarcere. Azi, Ştefan Lupşa îşi doarme somnul de veci în cimitirul central al municipiului Sibiu. Cine intră pe poarta a doua a locului de veci, va zări la stînga aleii principale o cruce modestă, cum modestă i-a fost toată viaţa, pe care scrie doar:

Aici odihneşte:
Ştefan Lupşa
1905—1964

Ştefan Lupşa este un mort viu. El n-a murit, trăieşte şi azi în sufletele noastre ca o icoană curată şi înseninătoare care vrea să ne aducă frumos aminte că nu avem dreptul să-l uităm.

ȘTIRI ECUMENICE

● Către o teologie a păcii, *a fost tema unui Seminar teologic internațional care și-a ținut lucrările la Budapesta între 17—22 septembrie 1984.*

● *Conferința catolicilor europeni cu sediul în Berlin a organizat un* Colocviu *la Praga între 17—19 septembrie 1984, cu tema:* Împlinirea misiunii de pace politică și mărturia credinței într-o societate seculară. *Au luat parte 15 teologi din 12 țări europene. A prezidat Otto Hartmut Fuchs. Printre vorbitori s-au remarcat: celebrul teolog olandez Dr. E. Schillebeeckxs, Dr. F. Biot din Franța, prof. Dr. V. Lenhard din Ungaria, prof. Dr. M. Drsolic din Iugoslavia, Dr. Hausen din Danemarca ș.a. S-a cerut întărirea mișcărilor pentru pace, înghețarea producerii de arme și interzicerea armelor de ucidere în masă.*

● *Conducerea* Conferinței creștine pentru pace *(C.C.P.) s-a reunit pentru lucrări curente în Italia, la Centrul ecumenic Valletri, lîngă Roma, între 12—17 noiembrie 1984. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat I.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei și pr. Ilie Georgescu, din București.*

● *Între 15—19 octombrie 1984 a avut loc a doua Conferință creștină asiatică pentru pace, la Centrul* Amagi Sanso *lîngă Tokyo, în Japonia, sub președinția Rev. Prof. Russel Chandran din India. Tema tratată a fost:* „Să zidim o Asie liberă, în pace, dreptate și demnitate pentru toți."

● *În ultima vreme aflăm, atît din* L'Osservatore Romano, *cît și din publicația pariziană* Liaison latino-americaines *că Vaticanul ia din ce în ce mai accentuat poziție împotriva* Teologiei eliberării *care, surprinzător, cîștigă tot mai mult teren în America latină. Lui Gustavo Guttierez (inițiatorul) i se raliază tot mai mulți teologi, precum Leonardo Boff ș.a. Deocamdată sînt mulți cei care susțin punctul de vedere al* Congregației pentru unitatea credinței, *condusă de cardinalul Ratzinger (cardinalul Danneels din Belgia, episcopul Mamie din Elveția ș.a.) dar și cei care susțin* teologia eliberării *sînt numeroși. La Sao Paolo în Brazilia s-a semnat o declarație care condamnă ofensiva Vaticanului împotriva teologiei eliberării, printre semnatari fiind trei dominicani: Maurice Barth, François Biot și Jean Cardonnel și personalități ca: Georges Montaron (director la* Temoignage Chrétien). *Jacques Chatagnie (director la* La lettre), *D-na Marthe Westphal, D. Georges Casalis ș.a.*
Controversa e abia la început.

● *Pentru a treia oară* Congregația pentru doctrina credinței *(Cardinalul Ratzinger) l-a convocat la Roma pe profesorul dominican belgian Edouard Schillebeeckxs, de data aceasta pentru a da explicații asupra cărții sale* Le Ministère ecclesiastique *(Preoția bisericească) apărută în 1980. În această carte el susține că în anumite împrejurări Sf. Euharistie poate fi administrată și de către laici. Mai susține hirotonia femeilor, a persoanelor căsătorite (se știe că preoții romano-catolici sînt toți celibi) ș.a. Edouard Schilleebeeckxs a fost profesor în Olanda din 1958 pînă în 1982. Are 70 de ani. Pînă acum a scăpat de condamnare. O caută!*

● *IRÉNIKON, prestigioasa revistă a călugărilor benedictini de la Chevetogne, Belgia (nr. 2 ș. 3, 1984, p. 196—215 și p. 324—346) publică sub semnătura lui Em. Lanne (redactorul revistei) studiul: LES SACREMENTS DE L'INITIATION CHRÉTIENNE ET LA CONFIRMATION DANS L'EGLISE D'OCCIDENT (partea I și a II-a). Se știe că aceasta a fost parte din tema de pe agenda* Comisiei mixte de dialog ortodoxo—romano-catolic, *ce s-a tratat în vara trecută în Creta. Părintele Em. Lanne, membru în Comisie, încearcă să explice de ce în tradiția occidentală se face o primă mirungere îndată după botez și a doua la vîrstă matură, aceasta din urmă fiind de fapt* Taina *propriu-zisă. De asemenea încearcă să explice de ce în tradiția occidentală se dă adesea împărtășire pruncilor înainte de* Confirmare. *E un obicei vechi — arată Prea Cuviosia Sa — deși în mod normal ordinea celor trei taine de inițiere creștină este ca și în Ortodoxie:* Botez, Confirmare, Euharistie.

În nr. 3/1984 (p. 353—357) păr. Em. Lanne prezintă pe larg punctele de vedere ale Mitropolitului Antonie al Transilvaniei, publicate în Telegraful Român *din 15 iunie 1984, cu privire la aceste probleme. Em. Lanne crede că practica occidentală ar putea fi admisă paralel cu cea orientală. Nici Scriptura nu furnizează — zice P.C. Sa — o practică univocă. Dacă Apostolii vor fi fost botezați înainte de Cina cea din urmă, Duhul Sfînt le-a fost dat numai după învierea Domnului (Ioan XX, 22). De asemenea Sfîntul Duh coboară asupra lui Corneliu și ai săi înainte de a fi fost botezați (Faptele Ap. X, 44—48). Nici tradiția veche nu e univocă, nici în Occident, nici în Orient. Și-atunci, conchide Păr. Lanne, de ce să privilegiem numai practica răsăriteană? (p. 357). Păr. Lanne mai observă că pe vremea cînd cele două Biserici nu erau despărțite, aceste tradiții diferite puteau coexista fără dificultăți, de unde se poate deduce că se recomandă ca ele să poată coexista și astăzi. Este un punct de vedere care va fi desigur în atenția Comisiei mixte de dialog. Păr. Lanne nu trece cu vederea inconvenientele de a da* Euharistia *înainte de* Confirmare, *nu recomandă schimbarea ordinii administrării celor trei Taine, ba chiar arată că în noua practică (s.n.) a Bisericii catolice preoții care sînt însărcinați să administreze* Confirmarea *în locul episcopilor sînt din ce în ce mai mulți. Păr. Lanne crede de asemenea că ar putea fi luat ca un semn pozitiv și ecumenic și faptul că în catolicism se practică și o primă mirungere, de către preot, imediat după botez.*

Toate acestea sînt bune și adevărate, dar ele nu rezolvă implicațiile teologice semnalate de noi în Telegraful Român. *De altfel chiar Păr. Lanne remarcă: „Trebuie să-i fim recunoscători Mitropolitului Antonie al Transilvaniei pentru a fi evidențiat cu claritate un anumit număr de dificultăți pe care le prezintă pentru ortodocși, practica romano-catolică și teologia pe care o implică" (p. 357).*

Păr. Lanne crede că și catolicii ar trebui să arate dificultățile pe care le prezintă, și pentru ei, practica ortodoxă. Se poate să existe și o astfel de situație deși, din chiar cele scrise de P.C. Sa, s-ar înțelege că mai ales dificultățile noastre vor trebui rezolvate întîi. Studiul P.C. Sale e o încercare binevenită de reconciliere ecumenică. Credem că mai ales argumentul vechimii celor două practici ar trebui adîncit și eliberat de implicațiile teologice negative. Practica veche, convergentă, împreună cu o exegeză biblică în stare s-o justifice, ar putea scoate dialogul din impas.

● *Revista romano-catolică engleză THE TABLET (13 octombrie 1984) scrie că episcopii peruvieni în vizită la Roma au refuzat să condamne „teologia eliberării" elaborată de Gustavo Guttierez, deși chiar Papa s-a pronunțat împotriva unor aspecte „periculoase" ale acestei teologii. Episcopii peruvieni au admis că e posibil să fie așa, dar pericolele nu privesc Peru!*

Î.P.S. TEOCTIST, Mitropolitul Moldovei și Sucevei — la 70 de ani de la naștere și 35 de ani de arhierie

Începutul lunilor februarie-martie, respectiv 7 02 și 5 03, ziua nașterii și a hirotonirii Î.P.S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei a devenit pentru clerul și credincioșii acestei istorice eparhii, prilej de aleasă bucurie duhovnicească și popas sărbătoresc. Și aniversarea acestor evenimente este pentru noi toți: colaboratorii de la centrul eparhial și părinții slujitori de la catedrala mitropolitană, protopopi și preoți, monahi și credincioși un fericit prilej de a ne manifesta dragostea și devotamentul, față de Î.P.S. Sa — Părintele și chezășuitorul nostru de zi cu zi și ceas de ceas.

În mersul cel fără de oprire al timpului, un nou an, bate azi la poarta vieții păstorului nostru sufletesc. Îl primim și noi ca și Î.P.S. Sa cu bucurie, dar în același timp cu nostalgie și resemnare, așezîndu-l în domeniul amintirilor, dar și al realizărilor frumoase. Și meditînd la rostul vieții noastre pămîntești, ne dăm seama că timpul nu se măsoară numai cu lungimea anilor, ci mai ales cu roadele strădaniilor noastre spirituale și materiale. Așa spunea Plutarh, că „măsura vieții omului, este în funcție de buna ei folosire, nu de lungimea zilelor sau a anilor". Sînt oameni care trăiesc mult și care nu fac nimic, deși uneori, din teama de a nu greși, fără a-și da seamă că însăși existența lor constituie un abuz și o greșeală și sînt oameni care au trăit puțin, dar au făcut mult. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist, a îmbinat armonios anii cu faptele, lăsînd preoților și posterității, un scump tezaur de gîndire, simțire și trăire, cu adevărat părintească, creștinească și românească, cuprins în articolele, în studiile și în cărțile ce au văzut lumina tiparului, ca și în cele ce vor urma. Sînt și vor rămîne un ghid călăuzitor, pentru noi și pentru generațiile de după noi. Știm că Înaltul nostru ierarh, zi de zi și ceas de ceas, nutrește gîndul noului, gînduri înălțătoare pentru fiii sufletești ai Î.P.S. Sale și pentru sfînta noastră Biserică. Și aceasta nu de acum, ci de aproape 40 de ani în urmă, de cînd a fost rostuit cu munci de răspundere în cadrul Bisericii noastre strămoșești. Cel pe care noi îl omagiem acum, a fost la numai 30 de ani arhimandrit, exarh și apoi vicar administrativ al Mitropoliei Moldovei, în anii imediat după război, cu probleme deloc ușoare acelor vremuri. Dedicîndu-se cu trup și suflet, cu timp și fără timp, refacerii rănilor încă sîngerînde din urma războiului, vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian „pentru meritele Prea Sfinției Sale — așa cum i se adresa cu ocazia hirotoniei întru arhiereu — vădite în primul rînd printr-o credință curată în Dumnezeu, printr-o slujire devotată a Evangheliei, ... și în același timp, prin smerenia și munca depusă în serviciul poporului nostru dreptcredincios l-a ales spre a-i fi „tovarăș de muncă, de strădanie și în același timp, treptat, treptat, un reazim vîrstei" (B.O.R. nr. 3—6/1950, p. 239—240). Ajuns **între membrii** Sf. Sinod plin de viață și dornic de muncă a fost numit nu după mult timp și rector al Institutului Teologic Universitar din București, iar după aceea eparhiot la Arad, în Oltenia și din nou acasă, în Moldova lui Ștefan cel Mare. Pretutindeni și-a lăsat amprenta și gustul pentru frumos al Î.P.S. Sale, în Muntenia, în Banat, în Oltenia, în Bihor și Transilvania, unde a suplinit scaunele chiriarhale o bună vreme, și mai ales acum în Arhiepiscopia Iașilor, unde nu există biserică și mai ales cele trecute în rîndul monumentelor istorice, care să nu fie însuflețite de dragostea, de zelul și strădania pentru adevăr, dreptate și frumos. Pe plan extern, Î.P.S. Teoctist a purtat cu cinste și demnitate solia păcii și a dragostei românești, departe peste mări și țări, la nenumărate conferințe, congrese, întruniri interconfesionale și vizite reciproce între Biserici și confesiuni. Alături de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, Înaltul Teoctist face parte din marele forum al țării — Marea Adunare Națională, și F.D.U.S. Este de asemenea membru în multe organisme centrale ale „Mișcării Ecumenice". Toate acestea l-au călit și l-au urcat din treaptă în treaptă, încît noi găsim azi, în tot ceea ce face un îndemn, o îndrumare, o încurajare, o călăuză trainică.

Slujitori și credincioși deopotrivă nutresc cele mai sincere sentimente de iubire față de Î.P.S. Sa. Îl iubim, pentru că urechea ne ascultă nevoile; ochii și inima ne iartă, ne încurajează și ne mîngîie; buzele ne sărută, ne șterg amărăciunile și ne dau încredere. Întîlnirile cu Înalt Prea Sfinția Sa ne dau putere și încredere: puterea dragostei, care înlătură rezervele ascunse ale egoismului din noi; puterea dragostei, care însenînează fruntile încrețite de griji; puterea dragostei, care luminează mințile apăsate de gînduri, pofte deșarte; puterea dragostei, care topește orice împietrire de inimă. Ori de cîte ori, avem fericita ocazie de a sluji alături de Î.P.S. Sa, ne întoarcem acasă mai senini, mai buni, mai împăcați cu noi înșine, mai încrezători în puterile noastre slabe, mai alții decît venisem. Din nectarul și mierea ce radiază din bunătatea și integritatea spirituală a Î.P.S. Sale noi luăm și îndulcim pe cei rămași acasă. Pentru toate acestea și altele, asemenea acestora, știute și neștiute, cu ocazia acestor două evenimente, noi clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe, îi facem cuvenite urări de sănătate, îndelungare de zile și sporire a puterilor de muncă, spre a ne conduce cu aceeași rîvnă pe calea mîntuirii, iar pe noi avîndu-ne fii credincioși, ascultători și devotați, cu rugă caldă către Cel Atotputernic: „Întîi pomenește Doamne, pe Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru Teoctist".

Protos. *Ștefan Gușă*

Noi lucrări de istorie românească

(Continuare din pag. a 6-a)

Nicolae Stoicescu, *Unitatea românilor în evul mediu*, București, 1983, 182 p.

Cunoscut prin *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Muntenia (inclusiv București), Oltenia, Dobrogea, Moldova și Banat* (cea pentru Transilvania fiind pregătită pentru tipar), ca și printr-o serie de lucrări privitoare la istoria românilor, Nicolae Stoicescu prezintă aici una din cele mai interesante probleme din istoria noastră. După o trecere în revistă a lucrărilor consacrate acestei teme, sînt prezentate o serie de considerații cu privire la unitatea geografică a teritoriului vechii Dacii, locuit în permanență de descendenții daco-romanilor. Această unitate a pămîntului românesc a generat strînse legături de natură economică, social-politică și cultural-bisericească a românilor de pe ambele versante ale Carpaților, într-o vreme cînd ei erau nevoiți să trăiască în „țări" separate. Capitole speciale sînt consacrate unității de limbă și de cultură, care au dus la strînse legături de ordin bisericesc (p. 74—129). Să ne gîndim numai la numeroasele manuscrise și cărți tipărite care au circulat în toate țările locuite de români, la schimbările permanente de copiști, tipografi, zugravi de biserici, călugări, preoți, dascăli etc. În partea finală a lucrării este urmărită unitatea poporului nostru exprimată în terminologia istorico-geografică (Valahia, Dacia, România), precum și felul în care s-a ajuns de la conștiința unității de neam la conștiința națională, cu mărturii extrase din scrisul cronicarilor munteni și moldoveni din sec. XVII, al cronicarilor transilvăneni din sec. XVIII, ori din învățați străini. Rezultatul firesc al aspirațiilor seculare ale poporului român spre unitate națională a fost realizarea statului național unitar român la 1 decembrie 1918.

D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române*. Ediție nouă, cu adăugiri și precizări, București, 1984, 517 p.

După o ediție din 1948 și 1967, academicianul David Prodan dă la lumină o nouă ediție a valoroasei sale lucrări privind nu numai *Supplexul* din 1791 (dat în traducere românească, precum și textul original, p. 455—480, plus memoriul semnat de episcopii Ioan Bob și Gherasim Adamovici la 30 martie 1792), ci întreaga mișcare românească de emancipare politico-socială din veacul al XVIII-lea. Un spațiu larg este rezervat și episcopului-martir Inochentie Micu, considerat „inițiatorul luptei politice-naționale a românilor din Transilvania" (p. 151—198, cu reproducerea unui memoriu din 1743), precum și răscoalei condusă de călugărul Sofronie de la Cioara (p. 199—215). Capitolul „Unirea cu Biserica Romei" este redactat în bună măsură după lucrarea mai veche și tendențioasă a iezuitului Nicolae Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis* (1885) și după lucrarea lui Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. XVIII*, 2 vol., Sibiu, 1920—30. Utilizarea lucrărilor mai noi ale lui Ștefan Lupșa, Dumitru Stăniloae și chiar ale lui Silviu Dragomir (una în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, III, 1959, p. 323—339, alta în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 9—10, 1962, p. 863—937 și extras), ar fi dus la o lărgire a orizontului privind uniația din 1698—1701 și mai ales la înlăturarea părerilor greșite — puse în circulație de Nilles — că s-ar fi ținut un sinod de unire în 1697 și că unirea s-ar fi subscris din nou în sinodul protopopilor din septembrie 1700, ambele ținute la Alba Iulia.

Ștefan Pascu, *Revoluția populară de sub conducerea lui Horea*, București, 1984, 534 p.+1 h.

Acad. Șt. Pascu consideră mișcarea țărănească din 1784 drept o „revoluție", explicînd în primele pagini (12—29) motivele pentru care s-a oprit la această numire. Sînt analizate detaliat „izvoarele și istoriografia" mișcării (p. 30—57). Partea următoare a cărții prezintă situația politică, socială și religioasă a poporului român din Transilvania în sec. XVIII, care explică și cauzele izbucnirii răscoalei. Capitolele următoare expun desfășurarea ei, represiunile autorităților, prinderea conducătorilor, pedepsele aplicate, ecoul ei în conștiința poporului român și în Europa întreagă. Deosebit de util este tabelul final cu principalii conducători ai răscoalei, din care desprindem aproape 70 de nume de preoți implicați într-un fel sau altul în această mare mișcare țărănească de acum două veacuri.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Miercuri, 10 octombrie 1984, Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita protocolară de prezentare a Excelenţei Sale D-lui Gaudenz Salis, noul ambasador al Elveţiei la Bucureşti. A fost de faţă P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă, consilier patriarhal.

Vineri, 12 octombrie a. c., Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Hans Hyun membru în Bundestagul Vest-german, purtător de cuvînt în probleme interne al Partidului Uniunea Creştină Socială din R. F. G., aflat într-o vizită în ţara noastră. A fost de faţă P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă, consilier patriarhal.

Sîmbătă, 13 octombrie a. c., Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Episcopul romano-catolic Ronald Bär din Olanda, însoţit de secretarul său Rev. Win Barning. Au fost de faţă: P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal şi P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă, consilier patriarhal.

Vineri, 30 noiembrie a. c., Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe D-l Dimitrios Serbos, ambasadorul Greciei, la Bucureşti.

Duminică, 16 decembrie a. c., în sala fesivă a Palatului Patriarhal din Bucureşti, s-au desfăşurat lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti.

Luni 17 şi marţi 18 decembrie a. c., s-au desfăşurat lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Sîmbătă, 22 decembrie a. c., Prea Fericitul Patriarh Iustin a luat parte la Concertul de colinde de Crăciun şi Anul Nou, susţinute de corala Catedralei patriarhale din Bucureşti şi de coralele bisericilor Sf. Spiridon-Nou şi Domniţa Bălaşa. Au mai participat: Î. P. S. Arhiepiscop Adrian Hriţcu, de la Paris, P. S. Episcop Epifanie al Buzăului şi PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovişteanul şi Roman Ialomiţeanul.

Marţi, 25 decembrie a. c., Praznicul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos. Prea Fericitul Patriarh Iustin a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, însoţit de PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovişteanul şi Roman Ialomiţeanul şi un ales sobor de preoţi şi diaconi ai catedralei.

SIBIU

În ziua de 18 ianuarie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la un „Simpozion Eminescu" organizat de Centrul internaţional din Detroit, U. S. A., cu prilejul împlinirii a 135 ani de la naşterea poetului.

În ziua de 19 ianuarie 1985, Î. P. S. Sa a participat la un al doilea „Simpozion Eminescu" organizat de secţia de limbi romanice a Universităţii Michigan, Ann Arbor, U. S. A. Înalt Prea Sfinţia Sa a prezentat comunicarea: „Primele exegeze eminesciene în Transilvania în secolul al XIX-lea."

Duminică, 27 ianuarie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe C. diacon R. Lupu pentru parohia Araci, prot. Sf. Gheorghe, iar întru diacon pe licenţiatul în Teologie I. Naftanailă. La priceasnă, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură în care a explicat pericopa evanghelică cu Zaheu vameşul, în care a accentuat sinergismul în lucrarea de mîntuire, precum şi ideea de pocăinţă.

În ziua de 2 decembrie 1984, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală a participat la festivităţile de înscăunare a noului episcop al Rîmnicului şi Argeşului în persoana Prea Sfinţitului Gherasim Cristea. Cu acest prilej Prea Sfinţitul Episcop Lucian a rostit un cuvînt despre legăturile bisericeşti dintre Arhiepiscopia Sibiului şi Eparhia Rîmnicului şi Argeşului în decursul istoriei.

La data de 6 decembrie, Prea Sfinţia Sa a oficiat Sf. Liturghie şi slujba de resfinţire a bisericii parohiale monument istoric din localitatea Calbor, prot. Făgăraş, jud. Braşov. Cu acest prilej a ţinut un cuvînt de învăţătură potrivit acestui moment sărbătoresc. Tot în această zi, la vecernie, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a vizitat parohia Boholţ, prot. Făgăraş, jud. Braşov, unde a împărtăşit credincioşilor binecuvîntările Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie subliniind şi importanţa pregătirii concertului de colinzi în vederea apropierii sărbătorii Naşterii Domnului.

În ziua de 25 decembrie, prima zi de Crăciun, Prea Sfinţia Sa a oficiat Sf. Liturghie în parohia Sibiu-Iosefin, unde a ţinut şi un cuvînt de învăţătură despre Naşterea Domnului.

La data de 30 decembrie 1984 Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat slujba de resfinţire a bisericii parohiale din localitatea Dejani, prot. Făgăraş, jud. Braşov. Cu acest prilej, pe lîngă binecuvîntările adresate din partea Centrului mitropolitan, Prea Sfinţia Sa a ţinut şi un cuvînt de învăţătură, adecvat momentului, axat în special pe datinile de Crăciun.

Vineri, 25 ianuarie 1985, ultima zi din săptămîna de rugăciune pentru unitatea creştină, în biserica evanghelică-luterană Sf. Ioan din Sibiu a avut loc un serviciu divin cu caracter ecumenic, la care au participat şi reprezentanţi ai altor culte din Sibiu. Din partea Bisericii noastre, a luat parte, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. C. pr. prof. V. Mihoc, care a vorbit despre semnificaţiile angajării Bisericii Ortodoxe Române în Mişcarea ecumenică. A fost de faţă şi Eminenţa Sa Domnul Episcop Albert Klein al Bisericii evanghelice-luterane C. A. din Sibiu.

CLUJ

Duminică, 13 ianuarie 1985, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Apahida, prot. Cluj (pr. paroh Sabin Diţ). În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Ferenţ Ioan a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Escu, prot. Dej. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură.

Duminică, 20 ianuarie 1985, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit slujba înmormîntării protopopului pensionar Dumitru Purdea, fost protopop al protopopiatului Dej, jud. Cluj, timp de 30 de ani, care a trecut la cele veşnice joi 17 ianuarie, în vîrstă de 75 ani. Au omagiat viaţa şi activitatea răsposatului: P. C. pr. I. Deac (Dej II), Prot. reformat pens. Banyai, av. I. Bizo (membru al Consiliului Eparhial), P. C. Prot. T. Herineanu şi P. S. Iustinian.

Duminică, 3 februarie 1985, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala arhiepiscopală şi a rostit un bogat cuvînt de învăţătură despre: „Smerenia înaltă". La sfîrşitul Sf. Liturghii, conform unei vechi tradiţii, Î. P. S. Sa a săvîrşit slujba parastasului pentru vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Ivan († 3 februarie 1936).

ALBA IULIA

Duminică, 23 dec. P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Vasile Brumar. Legat de Praznicul Naşterii Domnului, începînd din ziua de 21 dec. P. S. Episcop Emilian a fost colindat la catedrala episcopală şi reşedinţă de mai multe grupuri de colindători din care amintim: — studenţii de la Institutul Teologic Universitar Sibiu (fiii Eparhiei); — elevii Seminarului teologic Cluj-Napoca (fiii Eparhiei); — grupul de colindători din parohia Vînători, prot. Tg. Mureş, îmbrăcaţi în costume tradiţionale româneşti; coralele parohiilor Tg. Mureş I, Tg. Mureş II, — grupul de colindători din parohia Deal, Bărbanţi, Ţelna, Henig, Centru I şi Lipoveni — Alba Iulia, Cugir — toate din prot. Alba Iulia, precum şi corala preoţilor din acelaşi protopopiat.

Joi, 27 dec. a treia zi de Crăciun, pomenirea Sf. Arhidiacon Ştefan, P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie în catedrala episcopală. În aceeaşi zi, la reşedinţa episcopală, P. S. Episcop Emilian a primit vizita P. S. Episcop romano-catolic din Alba Iulia Jakab Antal, însoţit de colaboratori, prilej cu care s-au întreţinut discuţii cordiale contribuind la buna vecinătate şi la promovarea ecumenismului practic în oraşul bimilenar Alba Iulia. La vremea vecerniei, în aceeaşi zi, P. S. Episcop Emilian a cercetat credincioşii parohiei Lumea Nouă — municipiul Alba Iulia, care au prezentat un frumos program de colinde.

Sîmbătă, 29 dec. P. S. Episcop Emilian, a cercetat la vremea vecerniei credincioşii parohiei Vidrasău, prot. Tg. Mureş, care au prezentat un frumos program cu tradiţiile creştineşti legate de Praznicul Naşterii Domnului. Pr. paroh Ioan Lazăr a fost distins de către P. S. Episcop Emilian cu rangul de iconom.

Duminică, 30 dec. P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala cu hramul „Buna Vestire" din Tg. Mureş, iar la momentul potrivit a rostit un bogat cuvînt de învăţătură. La agapa oferită de către preoţii din Tg. Mureş s-au interpretat de către cei prezenţi, colinde tradiţionale.

Semnalăm... Semnalăm...

Arşavir Acterian publică interesante Amintiri despre Emil Cioran *în revista „Orizont" (nr. 40, oct. 1984, p. 16). Aflăm dintr-o scrisoare trimisă din Dieppe, la 14 august 1970, gînduri interesante despre limba română. Se ştie că Cioran e socotit în Franţa mare maestru al limbii franceze, citat în antologiile şcolare, aşa încît ceea ce scrie despre limba sa maternă după atîţia ani în care a schimbat-o cu cea franceză (din 1939) e cu atît mai important:* „la langue roumaine este d'une richesse et d'une puissance d'expression inouie... il faut lire Dante en italien, en s'aidant d'une traduction: celle de Marcu me semble utile. *(Al. Marcu, traducătorul lui Dante în româneşte, n. n.).* Ne prends jamais une version française, car le française est une langue totalment inapte à rendre le souffle des grands-oeuvres poétiques. L'Iliade, en roumain est extraordinaire, en française, comique... Ezra Pound écrivait un jour qu'il avait envire d'apprendre l'araméen... et le roumain".

Dintre preoţii noştri care slujesc românilor ortodocşi de peste hotare, este în afară de orice îndoială că acela care, pe lîngă munca pastorală, desfăşoară şi o bogată activitate publicistică, este Traian Valdman de la Milano. Dacă şi-ar aduna toate studiile publicate în revistele italiene, ar face o carte care i-ar aduna prestigiul într-un argument şi mai evident. Menţionăm cîteva: La celebrazione eucaristica culmine della vita comunionale ortodossa, *în vol. EUCARISTIA SFIDA ALLE CHIESE DIVISE (p. 151—174, sub red. lui Luigi Sartori), alături de prestigioase nume ca G. J. Békés, E .Lanne, D. Gelsi, L. Sartori etc.;* Un sguardo ortodosso sulla giustificazione in Lutero, *în vol. STUDI ECUMENICI (Verona, 1983, p. 277—289);* Lutero e la reforma della Chiesa, *în vol. ECUMENISMO ANNI 80 (p. 85—91);* Perchè a te appartengono il Regno, la potenza e la gloria *(în acelaşi volum, p. 199—203), ş. a.*

În afară de acestea, Traian Valdman e prezent permanent şi în paginile revistei „Biserica românească" pe care o editează trimestrial la Milano şi care a ajuns la anul al IX-lea.

Un bun exemplu pentru ceilalţi misionari ortodocşi din Europa şi din lume.

Paul Miron a scos la Freiburg (R. F. G.) sub egida revistei Dacoromania *(Jahrbuch für östliche Latinität) condusă de D-sa, o mostră (D-sa zice „eşantion") din ceea ce se intenţionează a fi reeditarea critică (fotocopia textului original, transliterare, traducere modernă, note, glosar) a Bibliei din 1688, sub titlul generic de MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM. Eşantionul este* cartea Ruth *care ar urma să fie* Pars VIII *a* Bibliei *care, în 1988, va aniversa 300 de ani de la apariţie. Prima traducere integrală a Bibliei în româneşte, monument uriaş al limbii şi culturii româneşti.*

Revista Lumea *(nr. 44, 1984, p. 13) publică portretul şi o biografie a episcopului de culoare Desmond Tutu, din Africa de Sud, care a primit* Premiul Nobel pentru pace — 1984. *Este secretar general al Consiliului sud-african al Bisericilor şi membru în Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, cu sediul la Geneva.*

Revista muzeelor şi monumentelor *(nr. 7/1984, p. 21—24) dezbate, sub semnătura lui Alexandru Ghillis, problema" „Natural sau sintetic; opţiuni în restaurarea modernă a picturilor". Iată o temă care poate interesa Comisia noastră de pictură bisericească şi pe numeroşii restauratori care lucrează în acest domeniu, în care, competenţa este obligatorie. Dr. R. H. Marijnissen numeşte restaurarea: „ştiinţă a artei". Fiind ştiinţă ea nu se poate face cum trebuie decît „cu ştiinţă"!*

Î. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Corneanu, al Banatului, a scos de sub tipar „Rugăciuni şi învăţături de credinţă ortodoxă" (Timişoara, 1984, 328 p.). Partea de învăţătură (de la p. 134—296) cuprinde un substanţial manual de teologie ortodoxă, organizat pe scheletul celor 3 virtuţi teologice: credinţa, speranţa şi dragostea, iar ultima parte (p. 296—328) e prescurtarea unui manual de morală care tratează temele principale: conştiinţa morală, virtutea, păcatul, datoriile creştinului, familia şi sfaturile evanghelice. Un bun exemplu despre ceea ce se poate face pe scurt şi cuprinzător!

Ne-a sosit nr. 9—12 al revistei „The Altar" al parohiei române ortodoxe din Londra, editat de pr. Silviu-Petre Pululete. Ca întotdeauna, bun!

Pr. George Ţetis a fost numit reprezentant al Patriarhiei ecumenice pe lîngă Consiliul Ecumenic al Bisericilor, din Geneva. El îl înlocuieşte în această calitate pe Mitropolitul Emilianos Timiadis, trecut la pensie.

Sînt oameni care au grijă să aibă a face numai cu cei care le pot fi de folos. Ei nu cunosc imensa satisfacţie de a avea a face cu cei cărora le poţi fi de folos" (Geo Bogza, Trapez, CXVI, 425, România literară, 45, 1984, p. 7).

În revista „Anale de istorie" (anul XXX, nr. 6, 1984, p. 87 şi urm.), Aurică Simion — plecat prematur dintre noi — face o dare de seamă asupra unui SIMPOZION ŞTIINŢIFIC ROMÂNO-ISRAELIAN ce a avut loc la Bucureşti între 11—13 iunie 1984. Israel Gutman, director ştiinţific al Institutului Yad Vashem din Ierusalim a vorbit, printre altele, despre „refuzul energic şi constant al României de a-şi preda evreii naziştilor" (p. 79) iar Dr. Jean Ancel de la acelaşi Institut a vorbit despre intervenţiile făcute pe lîngă Ion Antonescu de către unii prelaţi ortodocşi români, în apărarea evreilor. Citäm: „Însă cea mai mare surpriză au avut-o cercurile evreieşti de pe urma comportării înalţilor Prelaţi ai Bisericii Ortodoxe Române. Statul evreesc a considerat că Şef Rabinul Şafran ar putea obţine o anulare a deportărilor dacă ar apela la şefii Bisericii române. Cunoscînd legăturile strînse dintre Bălan, Mitropolitul Transilvaniei şi Ion Antonescu, Şafran a trimis vorbă lui Bălan că ar dori să-l întîlnească. Spre surprinderea lui... „a răspuns la cererea mea personală — spunea Şafran — şi a venit de la Sibiu unde îşi avea sediul, la Bucureşti pentru a se întîlni cu mine. Întîlnirea a avut loc în faţa generalului Văitoianu, cumnatul lui, şi a fost dramatică. După cîteva ore, Mitropolitul Bălan m-a anunţat că a obţinut de la mareşalul Antonescu anularea deciziei de deportare a evreilor din Transilvania. La rîndul său, Patriarhul Nicodim l-a avertizat pe Antonescu că dacă nu se va pune capăt tratamentului brutal al evreilor, va demisiona, în semn de protest" (p. 90).

Foarte bun numărul 31—32 (1984) al revistei „Biserica românească", editată de Pr. Traian Valdman la Milano, în Italia.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 martie 1985 Nr. 9—10/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Alegerile din 17 martie — deschidere spre noi înfăptuiri în viaţa poporului nostru

La 17 martie a. c. vor avea loc, pe întreg cuprinsul patriei noastre, alegerile de deputaţi în Marea Adunare Naţională a Republicii Socialiste România, organul suprem al puterii de stat, precum şi alegerile de deputaţi în consiliile populare judeţene, municipale, orăşeneşti şi comunale — organe locale ale puterii de stat, ale autoconducerii şi autogospodăririi teritoriale.

Cei propuşi spre a fi aleşi sînt candidaţii Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, organismul larg reprezentativ al naţiunii noastre. Între aceşti candidaţi se numără şi reprezentanţi ai cultelor din ţară, ceea ce grăieşte de la sine despre egalitatea şi libertăţile cetăţeneşti asigurate tuturor fiilor patriei noastre, indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost propuşi spre a fi aleşi în înaltul for legislativ al ţării Prea Fericitul Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi Înalt Prea Sfinţitul Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, iar ca deputaţi în consiliile populare, alţi membri ai Sf. Sinod (la Sibiu — I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului).

Manifestul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, publicat recent, reflectă în modul cel mai clar realizările de seamă înscrise de poporul nostru pe parcursul legislaturii care se încheie ca şi obiectivele măreţe proiectate spre a fi înfăptuite pe durata de cinci ani ai noii legislaturi.

Din cuprinsul său se desprinde constatarea că şi în condiţiile grele create de criza economică mondială ţara noastră a continuat să se dezvolte, obţinînd însemnate progrese în toate domeniile de activitate.

Prin munca unită a întregului popor s-a ajuns ca în cincinalul 1981—1985 producţia industrială să înregistreze un ritm mediu anual de creştere de circa 6 la sută, industria românească realizînd în prezent o producţie de peste 100 de ori mai mare decît în 1945. În ce priveşte media producţiei agricole a anilor 1981—1984, aceasta depăşeşte cu circa 2 milioane de tone cereale media cincinalului anterior, în 1984 obţinîndu-se cea mai mare recoltă de cereale din istoria ţării, depăşindu-se o tonă pe locuitor. Realizări remarcabile s-au obţinut în domeniul investiţiilor, precum şi în celelalte ramuri ale economiei. O continuă afirmare şi înflorire au cunoscut ştiinţa, învăţămîntul şi cultura. S-a înfăptuit neabătut programul de ridicare continuă a nivelului de trai material şi spiritual al poporului. Retribuţia medie urmează să ajungă la sfîrşitul acestui an la circa 3000 de lei faţă de 2238 lei în 1980, sporind şi alte categorii de venituri bazate pe muncă. Totalul locuinţelor noi puse la dispoziţia oamenilor muncii în acest cincinal urmează să se ridice la 750.000 ceea ce a făcut ca zilnic 500 de familii să se poată muta în case noi.

Pe lîngă trecerea în revistă a acestor înfăptuiri, Manifestul conturează în acelaşi timp şi orizontul limpede şi luminos al perioadei următoare, al noii etape care începe odată cu noua legislatură şi care va fi o etapă de înflorire necontenită a României Socialiste, de ridicare a bunăstării materiale şi spirituale a poporului.

Desfăşurate în anul împlinirii a două decenii de la inaugurarea noii epoci pe care cu mîndrie patriotică o numim „Epoca Ceauşescu", alegerile de deputaţi dobîndesc o semnificaţie aparte, ele constituind un nou şi minunat prilej de exprimare a adeziunii tuturor cetăţenilor la politica internă şi externă a statului, politică vizînd progresul şi fericirea naţiunii noastre socialiste, pacea şi colaborarea internaţională.

Credincioşii şi slujitorii Bisericii noastre se vor afla alături, la 17 martie, de toţi cetăţenii patriei spre a-şi împlini cu conştiinciozitate această înaltă îndatorire obştească de a rîndui în organele puterii de stat pe cei mai buni şi mai vrednici dintre semenii noştri.

Redacţia

40 de ani de la instaurarea primului guvern democratic în România

În noul climat politic inaugurat de insurecţia naţională antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944 şi după ce masele populare, prin manifestaţii de mare amploare ca cea din Februarie 1945 de la Bucureşti, şi-au exprimat hotărîrea de a înfăptui transformări cu adevărat revoluţionare, la 6 martie 1945 în fruntea ţării a fost instaurat un guvern propus de Frontul Naţional Democrat, cel dintîi guvern revoluţionar-democratic din istoria ţării noastre. Conducerea acestui guvern a fost încredinţată Doctorului Petru Groza, preşedintele *Frontului Plugarilor*, eminent om politic însufleţit de înalte idealuri patriotice şi democratice.

Originar din părţile Devei, posedînd o înaltă pregătire juridică, Dr. Petru Groza şi-a făcut ucenicia politică în luptele pentru egalitate în drepturi a tuturor naţionalităţilor din cuprinsul fostului imperiu austro-ungar, pentru înfăptuirea idealului naţional al desăvîrşirii unităţii statului român, ideal împlinit la 1 decembrie 1918. În perioada interbelică, zguduită de lupta clasei muncitoare pentru o viaţă mai bună şi împotriva tendinţelor de fascizare a ţării el s-a alăturat elementelor progresiste întemeind *Frontul Plugarilor* care a devenit apoi una din forţele politice care au apărat şi promovat idealurile democratice, fapt pentru care guvernul de dictatură militară din anii războiului a poruncit internarea Dr. Petru Groza în lagăr. În anul 1943, aflat în fruntea *Frontului Plugarilor*, el a fost unul dintre cei dintîi oameni politici care au aderat la *Frontul Patriotic Antihitlerist*.

Toate aceste calităţi şi acţiuni au îndreptăţit desemnarea Docto-

(Continuare în pag. a 3-a)

Diac prof. *Aurel Jivi*

Portret din culori de cuvinte alese

Omagiu la împlinirea vîrstei de 75 de ani a P. F. Patriarh IUSTIN

Născut la sfîrşitul primului deceniu al secolului nostru, cel care avea să fie al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, P. F. Iustin Moisescu s-a format şi a avut de parcurs de-a lungul celor 75 de ani pe care îi sărbătorim acum, ani de mari bucurii şi de mari dureri, bucurii şi dureri personale, ca şi bucurii şi dureri ale Ţării, care nu i-au rămas străine. Studii în ţară şi în străinătate (Atena, Strassbourg), profesorat la Varşovia, la Suceava şi la Bucureşti, două războaie mondiale, în cel dintîi pierzîndu-şi tatăl, marea Unire din 1918, dezastrul din 1940, eliberarea din 1944, transformările revoluţionare care i-au urmat, au fost frămîntări de mare intensitate, prin care a trecut cu curaj, cu pricepere şi speranţă, dăltuindu-şi un chip interior tot atît de robust şi frumos ca şi cel dinafară.

Din prima tinereţe pînă în zilele acestea, impresia pe care o face celor care îl cunosc de departe şi de aproape, mai de mult sau de ieri, este aceea de om sigur pe sine, care ştie ce vrea şi ce face, care nu lasă loc întîmplării în viaţa şi în activitatea sa. Pare un stejar puternic pe care nimic nu-l poate clinti şi care este ceea ce este, pentru că asta trebuia să fie. Nimănui nu-i trece prin cap să-şi imagineze că ar fi putut fi acum altceva decît este. Pare născut Patriarh.

În tot ce întreprinde şi în relaţiile cu alţii se simte de îndată pasiunea exactităţii, pe care desigur şi-a cultivat-o în anii în care exersa cu migală exegeze nou-testamentare. Trimite şi azi, din memorie, la texte din toată Scriptura, cu indicarea locurilor precise şi a expresiilor originale, greceşti. Respinge aproximaţia şi pripeala. Pentru precizarea unui cuvînt sau a unei date, chiar dacă nu e esenţială pentru discuţie, trimite după cărţi şi enciclopedii şi caută singur în ele, şi nu se lasă pînă nu găseşte. Ştie întotdeauna unde să caute.

Paradoxal, pasiunea exactităţii şi a amănuntului nu-l face totuşi să se piardă în lucrurile mici, pierzîndu-le din vedere pe cele mari. Dimpotrivă, trece peste lucrurile mici ca un comandant care vede armata, nu nasturii de la vestoane. Se orientează după jaloane mari, cu alură de conducător obişnuit să navigheze sigur

de sine şi de drumul pe care merge. Inspiră acest sentiment şi tuturor celor din jurul său. Întotdeauna ştie mai multe lucruri decît ai crede şi decît arată.

Nu e ispitit de orgolii mărunte, de cele mai multe ori oferindu-şi, cu superioară discreţie, mai ales satisfacţii interioare, cu care nu-i place să fie surprins. Floarea discreţiei şi delicateţea cu care îşi administrează bucuriile, sînt la Dînsul semne ale unei purităţi asemănătoare albului imaculat al îngereştilor straie patriarhale. Îi repugnă tot ceea ce e zgomotos,

(Continuare în pag. a 2-a)

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Prea Fericitul Părinte Patriarh IUSTIN la 75 de ani

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin împlineşte, în acest an, binecuvîntata vîrstă de 75 ani.

Făcînd amintire despre împlinirea celor 75 ani ai Prea Fericirii Sale exprimăm nu numai bucuria numărului anilor ci, mai ales, bucuria şi recunoştinţa multor vrednicii şi daruri cu care Dumnezeu a încununat viaţa Prea Fericirii Sale. Numărul anilor nu dă valoare omului, ci numărul faptelor bune, care le săvîrşim în cursul acestor ani, după cum spunea Sfîntul Grigore de Nazianz: *„Lucrul cel mai divin pe care îl are omul este de a face bine"*.

Ceea ce formează trăsătura fundamentală a personalităţii Prea Fericirii Sale este tocmai această dorinţă de a face mereu binele, de a-şi pune viaţa în slujba Bisericii, şi Neamului, a credincioşilor şi a tuturor oamenilor. Nu a socotit bucurie mai mare decît aceea de a face binele, de a împlini voia lui Dumnezeu în mijlocul semenilor săi, de-a ajuta pe oameni să se realizeze să fie ei înşişi împlinitori ai binelui, adevărului şi iubirii de Dumnezeu şi de oameni.

„Dragostea de adevăr, de muncă şi de dreptate" au fost coordonate ale vieţii şi activităţii Sale, pe toate treptele demnităţii pe care le-a împlinit cu exemplară vrednicie.

Datorită aleselor sale calităţi, a unei munci neîntrerupte, pusă în slujba marilor idealuri ale neamului său, precum şi datorită spiritului său clarvăzător şi înţelept, urcuşul vieţii sale a mers din treaptă în treaptă spre noi şi mari demnităţi de mare răspundere. În fiecare din acestea s-a dovedit o personalitate puternică, cu o capacitate deosebită de cuprindere şi înţelegere a realităţilor noi din viaţa popoarelor şi a misiunii pe care o are Biserica în mijlocul acestei societăţi.

A făcut studii de teologie în ţară şi străinătate (Atena şi Strasbourg), în vremea cărora s-a remarcat prin pătrunderea şi valorificarea tezaurului de învăţătură a Sfintei Scripturi şi Tradiţii şi pe care le-a făcut cunoscute prin lucrări de mare valoare teologică. Lucrările de teologie patristică, neo-testamentară şi misionară sînt lucrări de referinţă de care nu se poate dispensa un teolog. „Evagrie Ponticul", „Activitatea Apostolului Pavel în Atena" (teză de doctorat), Sfînta Scriptură şi interpretarea ei în opera Sfîntului Ioan Hrisostom, Parabolele Mîntuitorului şi Ierarhia bisericească în epoca apostolică, precum şi alte studii publicate în revistele teologice din ţară şi străinătate, îl dovedesc ca pe un teolog consacrat, un exeget de prestigiu, un profesor care timp de 20 de ani, a împărtăşit la institutele teologice din Cernăuţi, Varşovia, Iaşi, Suceava şi Bucureşti învăţătura cea dreaptă a Bisericii unor serii întregi de studenţi.

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

M A M A

(OMAGIU ÎNCHINAT TUTUROR MAMELOR, DE ZIUA FEMEII)

Dintre toate vocabulele cuprinse-n nenumăratele limbi de pe glob, substantivul înzestrat cu cea mai mare încărcătură afectivă, capabil să declanşeze emoţii şi sentimente răscolitoare, este cuvîntul „Mamă", legat inexorabil de însăşi existenţa vieţii noastre pe Pămînt. E cuvîntul aşezat la temeliile vieţii, cu care începe miracolul comunicării articulate între oameni.

L-am cunoscut şi l-am rostit în ambianţa şi vraja atmosferei materne, cînd mă alintam pe braţele Mamei ce mă legăna sub seninul ochilor mari şi frumoşi care mi-au ocrotit începuturile.

Braţele ei mlădioase şi ocrotitoare m-au legănat şi m-au strîns cu dragoste la piept lîngă inima ei generoasă şi caldă.

Mîinile harnice şi grijulii m-au alintat şi m-au mîngîiat, m-au hrănit şi m-au apărat de primejdii cînd eram mic şi fără putere.

Îi simţeam dragostea cînd mă ridica spre gura sa îmbujorată şi înflorită de zîmbet. Îmi îngropam faţa-n obrazul catifelat şi simţeam iubirea fierbinte cu care mă-nlănţuia întreaga ei fiinţă.

Numai cine are privilegiul de-a dărui viaţă poate iubi cu atîta putere viaţa... această magică putere o citeam în ochii ei aprinşi şi strălucitori, în incandescenţa cărora se concentra toată bucuria vieţii ce o aprinsese în mine din flacăra vieţii ei.

Ochii aceia calzi şi senini, sub cupola cărora am primit puterea de a rosti marele cuvînt MAMA, m-au învăluit şi m-au călăuzit cu dulceaţa luminii lor pe toate cărările vieţii. Sînt ochii mamei, pe care i-am luat de-apururi în suflet şi-i port de-atunci ca pe un talisman preţios şi nepieritor.

Sub pleoapele lor se află lacrima bucuriei primilor paşi făcuţi spre braţele ei întinse spre mine.

În strălucirea dragostei lor se răsfaţă farmecul zilelor de aur ale copilăriei mele.

Lumina ochilor ei m-a călăuzit pe drumul învăţăturii şi-n ea s-a topit lacrima durerii cînd am fost prins în vîltoarea periculoasă a războiului crud.

Cu strălucirea bucuriei lor m-am întîlnit cînd mi-am durat cămin între oamenii cetăţii, şi am simţit binecuvîntarea luminii lor peste casa în care trăiesc.

Şi-acum, cînd am trecut în după-amiaza vieţii mă revigorez şi mă purific în razele ochilor Mamei, care mă-ntîmpină-n prag şi mă petrec în lungul uliţei ori de cîte ori vin s-o văd în sat, s-o îmbrăţişez şi să-i ascult cuvîntul şoptit printre lacrimi.

O, cît de plăcut, de vrăjit şi învăluitor îi era glasul cînd îmi cînta s-adorm pe-nserat în leagănul moale de sub ochii ei tutelari şi cuminţi!

Îmbrăcate-n vocea sa duioasă şi dulce poveştile prindeau viaţă aevea şi mă purtau în lumea strălucită de basm şi legendă...

Acum, atmosfera de basm şi legendă s-a spulberat în vîrtejul vremii trecute.

Anii care s-au petrecut peste fiinţa firavă a Mamei şi-au înscris urmele pe chipu-i blajin şi duios.

Braţele-i sînt împutinate şi slabe, palmele bătătorite şi aspre, iar obrazul e împodobit cu riduri fine brodate de mulţimea anilor scurşi.

Numai ochii i-au rămas neschimbaţi: fascinante mărgăritare, oglinzi miraculoase în care mi se reflectă viaţa cu toate etapele ei.

Ochii mamei îi simt şi acum. Ei mă privesc din toate unghiurile zării tării mele. Sub lumina lor binefăcătoare urzesc slovă de slovă în haina umilului meu cuvînt, pe care i-l închin cu toată iubirea şi recunoştinţa mea.

Aceşti ochi, care mi-au vegheat devenirea şi fiinţa, îi sărut cu toată dragostea, şi îi sărut Mamei, cu respect şi recunoştinţă mîinile bătătorite şi aspre de muncă, şi obrazul brăzdat de trecerea anilor, îl sărut cu iubirea şi veneraţia ce i se cuvin.

Gheorghe S. Grăniceri

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin la 75 de ani

(Continuare din pag. 1)

Datorită pregătirii sale teologice, a înţelegerii misiunii Bisericii în viaţa poporului nostru, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales în scaunul de mitropolit al Ardealului, rămas vacant prin moartea mitropolitului Nicolae Bălan (1956).

Un an mai tîrziu, în 1957, este ales cu mare entuziasm ca Mitropolit al Moldovei, iar în anul 1977, prin trecerea la cele veşnice a Patriarhului Justinian, este ales ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

În fiecare din aceste demnităţi, fie că a stat mai puţin timp, ca de pildă la Sibiu, fie mai mult, la Iaşi unde arhipăstorirea ca Mitropolit a cuprins o perioadă de mai bine de 20 ani, şi în sfîrşit, ca Patriarh, Prea Fericirea Sa a fost şi rămîne un arhipăstor cu o mare putere de pătrundere şi înţelegere a misiunii Bisericii în lume, un arhipăstor cu o mare dragoste de Biserică şi de Neam, un părinte care este mereu atent, povăţuitor al fiilor săi sufleteşti, un gospodar, un apărător al dreptei credinţe, păzitor al datinilor şi tradiţiilor, vestitor şi apărător al păcii, ecumenist de mare prestigiu care a făcut cunoscute comorile şi valenţele Ortodoxiei româneşti, un ierarh cu simţul realităţii şi cu o viziune clară a îndatoririlor pe care le au slujitorii Bisericii.

Dragostea de Dumnezeu şi de oameni, spiritul de răspundere în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei face ca Prea Fericirea Sa, să vegheze neîncetat la cîrma corabiei Bisericii, ca ea să poată conduce neabătut pe fiii ei la limanul mîntuirii.

Nu este uşor să faci o sinteză a activităţii Prea Fericitului Patriarh Iustin. Activitatea Sa multiplă, densă şi plină de roade este ca ramurile unui pom din care se hrănesc mulţi. În însăşi viaţa sa, Patriarhul tării a făcut o sinteză între preocupările de ordin teoretic şi practic, între îndatoririle pentru binele vremelnic şi cel veşnic al credincioşilor, între iubirea de Biserică şi Patrie, între rugăciune şi contemplaţie pe de o parte şi între o viaţă activă. A fost şi rămîne un cîrmaciu realist care nu pierde din vedere niciodată ţinta din urmă a vieţii: mîntuirea sufletului.

Nu este activitate care solicită prezenţa Bisericii în care Întîistătătorul ei să nu fie prezent cu cuvîntul, cu sfatul şi cu pilda.

Este îndeobşte cunoscut că în problema de căpetenie a zilelor noastre, în problema păcii, a înlăturării unui nou război care ar echivala cu distrugerea omenirii, Biserica Ortodoxă Română, îndrumată permanent de Prea Fericirea Sa, se află în rîndul acelora care vestesc şi apără pacea. Ea exprimă necontenit voinţa de pace şi bunăînţelegere a poporului nostru, vocaţia lui pentru pace. Ea exprimă însăşi esenţa învăţăturii creştine potrivit căreia pacea este în însăşi inima creştinismului.

În numeroase rînduri Patriarhul tării a arătat imperativul păcii pentru omenire, necesitatea şi roadele ei, feluritele dimensiuni ale păcii care se conjugă unele cu altele şi faptul că nu poţi vorbi despre un fel al păcii, nesocotindu-le pe celelalte sau desprinzîndu-le din legătura lor firească cu iubirea şi cu dreptatea.

Aproape că nu a fost prilej în care Prea Fericirea Sa să nu accentueze, să nu pună la inima credincioşilor români din ţară şi de peste hotare, să nu afirme hotărît în întîlnirile internaţionale nevoia de pace, de colaborare, de înlăturare a nedreptăţilor şi de instaurare a unei lumi a păcii şi a bunei înţelegeri. Pastoralele Prea Fericirii Sale sînt nelipsite de îndemnuri irenice, de lămuriri pe bază de Scriptură şi Tradiţie a „bunului suprem pe care îl reprezintă pacea".

Oricine urmăreşte viaţa şi activitatea Patriarhului Iustin poate constata cu uşurinţă legătura constantă pe care înaltul ierarh o face între Biserică şi Patrie, între datoria de a le iubi şi sluji deopotrivă.

„Urmînd pilda strămoşilor noştri, spune într-o împrejurare, care îngemănau credinţa cu dragostea de glia românească, rugăciunea cu munca şi drepturile fireşti cu datoriile obşteşti, ne vom strădui şi noi, potrivit cu nevoile vremurilor de acum să ne facem părtaşi la opera de zidire a României Socialiste, la zidirea României fericite".

Despre istoria zbuciumată a poporului nostru, despre eroismul înaintaşilor şi hărnicia celor de azi, despre tezaurul tradiţiilor spirituale şi materiale, despre ospitalitatea şi omenia poporului român, despre adînca şi statornica lui evlavie, precum şi „despre strădaniile necontenite pentru o viaţă mai bună, mai frumoasă şi mai îmbelşugată", Prea Fericirea Sa vorbeşte cu adîncă simţire şi preţuire în toate ocaziile. Ele reflectă adîncul şi entuziastul său patriotism.

„Conştiinţa Ortodoxiei noastre este contopită cu conştiinţa noastră naţională. De aceea sîntem slujitori convinşi ai Patriei noastre atît de scumpă pentru noi, după cum sîntem slujitori convinşi ai Bisericii noastre Ortodoxe, de la sînul căreia nu ne vom dezlipi niciodată".

Una din contribuţiile de seamă ale Prea Fericirii Sale în istoria Bisericii Ortodoxe Române contemporane este fără îndoială prestigiul care l-a cîştigat Biserica noastră în mişcarea ecumenică. Din anul 1961 de la Adunarea Generală de la New-Delhi Biserica Ortodoxă Română a intrat în rîndul Bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Pînă la alegerea ca Patriarh, Prea Fericirea Sa a reprezentat în acest for eclesiastic Biserica noastră cu mult prestigiu, fiind ales în organismele de conducere ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Pe lîngă multele realizări gospodăreşti care atestă simţul real şi practic al Prea Fericirii Sale, ne gîndim la construcţiile de la centrul Mitropoliei Moldovei, la restaurarea mănăstirilor, a bisericilor, la înzestrarea protopopiatelor cu sedii corespunzătoare, Prea Fericirea Sa nu a lăsat neglijată continuarea operei spirituale şi culturale a Bisericii. Sub directa îndrumare a Prea Fericirii Sale au apărut la Iaşi cărţi de învăţătură şi istorie bisericească, s-au editat opere de mare valoare care vor grăi peste timpuri despre comorile ortodoxiei româneşti.

Dar ceea ce va constitui opera de mare preţ care se leagă de activitatea Prea Fericirii Sale ca Patriarh este, între altele, fără îndoială traducerea în grai românesc a operelor Sfinţilor Părinţi. Este o lucrare de mult aşteptată, aceea de a avea la îndemînă toţi doritorii de a cunoaşte adevărurile credinţei, aceste opere care sînt „izvoare originale şi autentice ale creştinismului".

Ierarhi, clerici şi credincioşi luăm parte cu aleasă simţire la acest eveniment din viaţa Prea Fericirii Sale, care este un eveniment al întregii Biserici Ortodoxe Române şi rugăm pe Dumnezeu să dăruiască Prea Fericirii Sale ani mulţi, cu sănătate spre a duce nava Bisericii noastre la limanul cel mult dorit al mîntuirii vremelnice şi veşnice a credincioşilor ei.

Portret din culori de cuvinte alese

(Continuare din pag. 1)

teatral, căutat, ţipător. Inadecvaţiile estetice îi supără ochiul pretenţios şi spiritul obişnuit să citească, preţios, nuanţele. Aceasta nu-l izolează însă şi nu-l depărtează de cei care nu ştiu nimic nici de estetică, nici de nuanţe. La oamenii aşa cum sînt şi se apleacă spre nevoile lor cu interes neaşteptat. Neaşteptat, pentru că pare distant, dar se descoperă apropiat şi cald. Mai aspru e cu cei care se pretind a fi, ceea ce nu dovedesc a fi. Dar şi acesta e mai mult un exerciţiu interior, în forul în care îşi rînduieşte ierarhia valorilor. Se străduieşte să fie Părinte cu toţi.

Cînd te-ai aşteptat să fie mai nereceptiv, socotindu-ţi problema neimportantă, tocmai atunci e mai atent. Ştie că durerea fiecăruia e importantă. Cînd te aştepţi să pedepsească, şi cînd există motive de pedeapsă, deodată se deschide în El un resort de adîncă înţelegere şi de compătimire omenească. Şi iartă. Şi chiar atunci cînd n-are încotro şi trebuie să aprobe o pedeapsă cerută de canoane şi de canonişti, niciodată nu pronunţă sentinţe definitive şi pe viaţă. Lasă portiţe de îndreptare şi de reabilitare. E intratabil însă atunci cînd i se propune să se ignore legislaţia bisericească şi canoanele. Să fie îndulcite, dacă e posibil, da, dar să fie călcate, în nici un caz! Rînduiala bisericească trebuie păstrată cu sfinţenie.

Îşi apără colaboratorii, deşi e ca un părinte care ştie că nu e pedagogic să-ţi răsfeţi copiii. Dar să nu se atingă cineva de ei. Pe cei slabi îi ocroteşte. Pe ceilalţi îi pune la lucru şi îi urmăreşte cu exigenţă, chiar şi atunci cînd pare că-i ignoră. Nu lasă nici un lucru la jumătate. Un lucru neizbutit azi, trebuie izbutit mîine. Un plan de construcţii cu lipsuri astăzi, îşi va găsi mîine soluţia. Nu-l izbuteşte unul, va fi dat altuia. Să nu ne grăbim! Să nu ne mulţumim cu prima soluţie care ni se prezintă. Nu lasă din mînă o idee pe care a apucat a şi-o contura. O urmăreşte cu o perseverenţă demnă de statura lui majestuoasă neobişnuită cu eşecul, cu pierderea. Ceea ce şi-a propus trebuie să realizeze, pentru că întotdeauna ceea ce-şi propune e bine gîndit şi are în mintea Sa justificări absolute.

Aşa îl ştiu cei care i-au fost elevi — şi aproape tot clerul din ţară ajuns la a doua vîrstă, a trecut prin mîinile sale — şi aşa l-am cunoscut toţi, fie la cîrma Mitropoliei Ardealului, fie la cea a Moldovei şi Sucevei, fie la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, începînd din 1977. În anul viitor, 1986, va trebui să-l sărbătorim din nou, căci va împlini 30 de ani de arhierie, o îndelungă slujire a Bisericii, timp în care a fost, chiar şi cînd nu era Patriarh, deschizător de drumuri în orientarea Bisericii, atît în viaţa internă, cît şi în relaţiile internaţionale bisericeşti. Se poate spune, fără exagerare, că P. F. Sa a fost arhitectul acestor noi orientări.

Să ne aducem aminte că a fost printre fondatorii *Conferinţei Bisericilor Europene* şi membru în conducerea ei pînă la urcarea pe tronul patriarhal, cînd s-a retras pentru a lăsu locul altora.

Să ne aducem aminte că a fost conducătorul delegaţiei care a hotărît intrarea Bisericii noastre în *Consiliul Ecumenic al Bisericilor*, în 1961, la Adunarea Generală de la New Delhi şi că, de atunci şi pînă în 1977 a fost mereu ales în Comitetul central al acestei organizaţii ecumenice mondiale.

Să ne aducem aminte că a fost printre membrii fondatori ai *Conferinţei Creştine pentru Pace* şi militant pînă azi pentru pace şi înfrăţire între oameni şi popoare.

Mulţi vor fi uitat de numeroasele sale călătorii în străinătate, cînd ţara trecea prin necazuri mari ca cele provocate de inundaţii, cutremur. Să nu uităm toate acestea.

Să nu uităm nici numeroasele sale călătorii către românii stabiliţi peste hotare, pînă departe în America şi în alte continente, păstrînd cu ei legături sfinte, bazate pe dragoste şi încredere. Astăzi înşirăm numărul mare de parohii misionare, dar tînăra generaţie trebuie să ştie că P. F. Sa este iniţiatorul înfiinţării lor, pe vremea cînd a vorbi despre activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române, însemna a vorbi de activitatea mitropolitului Moldovei şi Sucevei, Iustin Moisescu. Relaţiile noastre externe bisericeşti sînt şi azi pe un bun făgaş, sînt relaţii de prietenie şi colaborare, dar ele au fost puse pe făgaş de Prea Fericirea Sa.

Se cade să ne amintim de toate acestea, acum, la această aniversare a frumoasei vîrste de 75 de ani. Cei vechi socoteau că numărul anilor descoperă cît de mult te iubeşte Dumnezeu! Cu împlinirea vîrstei de 75 de ani ne aflăm însă doar la o etapă care, pe Prea Fericirea Sa, îl găseşte în plină vigoare şi sănătate, om al acţiunii şi al speranţei. Bisericii noastre în împlinirea misiunii ei mîntuitoare şi a îndatoririlor ei patriotice.

A venit la Bucureşti de la Iaşi, după 20 de ani de păstorire a unei Eparhii mari, cu preoţi mulţi, cu biserici numeroase, şi cu minunatele şi neîntrecutele mănăstiri — monumente istorice şi de artă ale Ţării. Cine le-a văzut înainte de 1957 şi le revede azi, le găseşte înnoite, readuse la frumuseţea cea dintîi, în care le-au ctitorit voievozii, vlădicii şi poporul credincios din trecutul nostru. Ani de-a rîndul, mitropolitul Iustin Moisescu s-a consacrat acestei opere de restaurare, unice în istoria noastră, rectitorindu-le.

A venit la Bucureşti cu reputaţie de arhitect şi de constructor. E gata să-şi reia pasiunea şi aici, punînd piatră de gînd peste piatră de gînd, şi e sigur că nu-şi va da răgaz, pînă cînd ceea ce a imaginat nu va căpăta contururi materiale şi pînă nu-şi va vedea planurile realizate. Perseverent, precum s-a dovedit în toate, fără îndoială va izbuti, pentru că gîndul e dintre cele mai scumpe inimii sale de fost profesor de teologie şi de mare ecumenist al vremii. De altfel, învăţămîntul şi dotarea lui cu instrumente adecvate de lucru, i-a fost permanent una din preocupările prioritare. Pentru studenţi a iniţiat colecţiile de traduceri din Sfinţii Părinţi, pe care generaţii întregi pînă acum trebuiau să-i citească *numai* în limbi străine, atîta cît puteau să-i citească! Pentru marea majoritate rămîneau inaccesibili. Învăţau *despre* Sfinţii Părinţi, dar nu intrau niciodată *în* operele lor propriu-zise. Şi s-a văzut că teologie n-au putut face, decît aceia care s-au putut adăpa din acest izvor autentic şi autorizat al Ortodoxiei. Aşa şi-a scris şi Prea Fericirea Sa opera teologică avînd, ca puţini alţii, acces direct la surse, în limba originală, desăvîrşindu-şi studiile teologice, pînă la titlul suprem, în aceea Atenă în care a predicat Sf. Pavel, şi au studiat Sfinţii Ioan Gură de Aur şi Vasile cel Mare.

În limbajul biblic există o expresie: *„Nu sînt graiuri nici cuvinte."* Se potriveşte s-o folosim astăzi: Nu sînt graiuri nici cuvinte care să poată înmănunchea toate laturile personalităţii şi activităţii P. F. Patriarh Iustin. Am ales doar cîteva din ele, menite să-i măsoare cît de cît chipul uriaş, această întocmire armonioasă de bărbat bisericesc din fruntea Bisericii Ortodoxe Române.

Folosind culori din cuvinte alese, am schiţat acest portret provizoriu, portret de popas, la 75 de ani, în timp ce Prea Fericirea Sa trece mai departe cu inima şi cu gîndul tînăr, încărcat de planuri şi speranţe, spre noi împliniri şi desăvîrşiri, spre alţi mulţi şi fericiţi ani, pe care Î-i dorim din inimă în slujba Bisericii noastre strămoşeşti şi a Patriei.

Sfîntul Vasile cel Mare: **Cuvînt despre post**

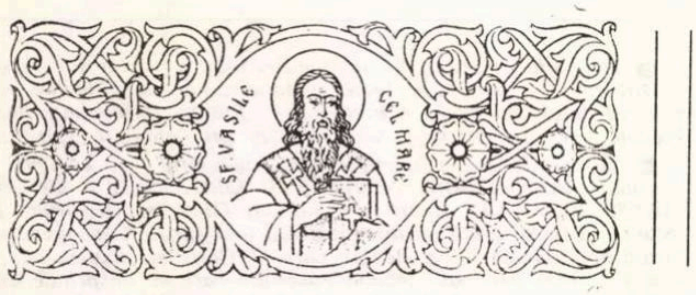

Iată ne-a sosit vremea postului și a curăției, nu numai a depărtării de bucate, ci și a curățirii de păcate. Deci izbăvindu-ne de tot păcatul, să postim cu osîrdie, bine știind că postul poate întoarce iarăși pe om spre Dumnezeu. Căci lege sfîntă e cea pe care ne-o vestește postul prin glasul apăsat al proorocilor și al apostolilor. Și ea cheamă nu numai pe bărbați și pe bătrîni, ci și pe femei și pe copii, unora înnoindu-ne tinerețele iar altora schimbîndu-ne firea în faptă bună bărbătească. „În Hristos Iisus nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească și nici parte femeiască" (Gal. 3, 28). În schimb de vom posti cu sfințenie, atunci daruri de biruință se făgăduiesc celor ce se nevoiesc și anume împărăția cerurilor, cunună netrecătoare și viață veșnică, după cum ne spune fericitul prooroc Ioil atunci cînd zice „gătiți postiri sfinte, prăznuiți sărbătoarea cea pentru toți! Adunați poporul, vestiți o adunare sfîntă, strîngeți laolaltă pe bătrîni, aduceți copiii și pruncii care sug la sîni; să iasă mirele din cămara lui și mireasa din iatacul ei. Între tindă și altar să plîngă preoții, slujitorii Domnului" (Ioil 2, 15—17). Că sfînt este chipul postului care se aduce Domnului cu sfințenie!

Așadar proorocul pe toți ne cheamă la luptă ci deosebirea este mare atît în ce privește puterea, cît și vîrsta, după cum grăiește Pavel Apostolul: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sîngelui, ci împotriva domniilor, împotriva stăpînirilor, împotriva stăpînitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății" (Efes. 6, 12). Că de va avea cineva să lupte împotriva unor vrăjmași văzuți, să zicem că poate îi va birui dacă va fi în puteri; iar dacă va fi neputincios, cine știe dacă cu anevoie va scăpa. În schimb, dacă va trebui să lupte împotriva unor vrăjmași nevăzuți, spuneți-mi ce va face dacă nu va chema pe Dumnezeu într-ajutor? Că de se întîmplă să-l cuprindă somnul, aceia priveghează; iar dacă va încerca să se ascundă, aceia se vor năpusti asupra lui chiar și acolo înăuntru.

Cumplit este vrăjmașul diavol! Multe meșteșuguri iscodește ca să te piardă: așa, odată iubirea de argint, alteori desfrînarea, beția, desfătarea ori slava deșartă. Ba, te gîndește chiar și cînd dormi, căci nici de la legile somnului nu se dă îndărăt. Deci ce vei face cînd te gîndești că ai de luptat cu atît de mulți vrăjmași? Să-ți sapi groapă adîncă și să te ascunzi în ea? Dar el va sări și peste ea!

— Oare să sapi înainte șanț?

— Dar și peste acesta va trece.

Atunci cum trebuie să ne luptăm împotriva lor? Și cum să facem față la atîta vrăjmășie, mai ales că nici nu poți vedea împotriva cui trebuie să lupți?

Eu cred că în astfel de cazuri de cel mai mare ajutor ne sînt postul și rugăciunea. Și într-adevăr, acești vicleni diavoli, care ne vrăjmășesc mai cumplit chiar și decît dușmanii văzuți, pot fi biruiți numai prin rugăciune și post, după cum i-a învățat pe ucenici însuși Domnul atunci cînd a vindecat pe lunatec și cînd a zis: „acest neam de demoni nu iese decît numai cu rugăciune și cu post" (Matei 17, 21).

Drept aceea de mare folos este oamenilor postul pentru că, iată, e în stare să întoarcă din nou fața omului spre Domnul. Căci știm că fusese propovăduită pieirea cetății Ninive în decurs de trei zile dacă locuitorii ei nu se vor întoarce spre Domnul. Or, istoria sfîntă ne spune că întoarcerea niniviteniIor către Dumnezeu a înlăturat pieirea lor, arătîndu-ne și nouă prin aceasta că dacă ne întoarcem spre Dumnezeu cu părere de rău putem birui chiar frica de moarte. Așa și-au cerut iertare și niniviteni pentru păcatele lor, căci din clipa în care au luat la cunoștință vestea pieirii orașului lor, toți niniviteni s-au pocăit cu părere de rău biruind frica morții prin rugăciune și post și dobîndindu-și astfel iertarea.

Tot prin post a pogorît și Moise Legea din cer îmblînzind pe Dumnezeu prin post pentru că iudeii s-au pîngărit între timp închinîndu-se vițelului celui de aur.

Prin post a primit și Ilie pîinea din cer, luptîndu-se cu arma postirii, și anume post de bucate, dar și depărtare de păcate.

Că de postește gura, dar mîinile se lăcomesc spre bucate străine, atunci îndată vei auzi cuvîntul Domnului „nu știți voi postul care îmi place?" (Is. 58, 6). Iar dacă te depărtezi de bucate, în schimb ocărăști pe fratele tău, vei auzi alt cuvînt al Domnului „nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură" (Matei 15, 11).

Deci curate să fie și pîntecele de bucate și mintea de păcate. Unite să fie cele dinlăuntru cu cele de afară. Nici trupul să nu se îngreuneze cu bucate, dar nici sufletul să nu se spurce cu răutate, pentru că numai în chipul acesta Dumnezeul tuturor ne poate face vrednici de împărăția cerurilor, întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia slava și stăpînirea fie în vecii vecîlor, Amin.

În rom. de pr. prof. *T. Bodogae*

Un luptător din Zarand: **protopopul VASILE DAMIAN**

S-au împlinit în ianuarie optzeci de ani de cînd, în Țara Zarandului, pe meleagurile acestea care păstrează amintirea unor mari zbuciumări și jertfe, precum și ale unor necurmate strădanii pentru emancipare națională și eliberare socială a avut loc, în zilele de 26—27 ianuarie 1905 alegerea de deputat în dieta de la Budapesta a protopopului Vasile Damian.

Faptul are o însemnătate care nu poate fi trecută cu vederea: el marchează ieșirea din pasivitate a ramurii transilvane a Partidului Național Român.

Luînd ființă în 1869, Partidul Național Român avea două fracțiuni: cea bănățeană, a cărei ședință de constituire a avut loc în 26 ianuarie/7 februarie la Timișoara, desemnîndu-și conducătorul în persoana lui Al. Mocsony și imprimîndu-și de la început un caracter militant și cea transilvană, constituită în conferința de la Miercurea din 23—24 februarie/7—8 martie sub conducerea lui Ilie Măcelaru, avînd un caracter pasiv.

Partidul Național Român a izvorît din necesitățile impuse de condițiile în care trăia poporul român din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar.

După o perioadă relativ liberală între 1860—1867, încep să fie luate măsuri aspre împotriva românilor, dar și a celorlalte naționalități înglobate în imperiu.

Prin legea învățămîntului (legea 33), prin legea naționalităților (legea 44), prin desființarea comitatelor cu administrație românească — printre care și Zarandul în 1876 — se tindea spre deznaționalizare. Urmau să fie recunoscute o singură națiune (cea maghiară) și o singură limbă oficială (limba maghiară).

Era firească și îndreptățită reacția împotriva acestei realități, care se afirma din zi în zi mai puternic.

Înconjurați de unele evenimente ce se petrec în vechea țară (războiul pentru independență din 1877), stimulați de apariția unor reviste care propagau mișcarea de emancipare de sub jug străin, cum era bunăoară „Tribuna" de la Sibiu de sub conducerea lui Slavici și Coșbuc, luînd cunoștință de Memorandul înaintat Curții din Viena, document în care se afirmă hotărîrea românilor de a se opune deznaționalizării, transilvănenii pornesc la lupta care avea să ducă, în final, la înfăptuirea marelui act de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918: unitatea națională.

Zărăndenii se încadrează cu entuziasm în această luptă.

Fruntașii români adunați la Sibiu în 10 ianuarie 1905 sînt de părere să fie ales în dieta țării vrednicul protopop de la Brad, Vasile Damian.

Alegătorii și-au primit candidatul care mergea printre ei să le expună programul său „cu brațele deschise și cu inima caldă".

De altfel, fiind în fruntea tuturor mișcărilor culturale, bisericești, școlare, economice, iar acum definindu-și și un crez politic, el întruchipa aspirațiile unui popor care se zbătea să-și făurească un viitor mai bun.

Integritatea lui morală și prestanța ținutei sale cucereau pe cei ce l-au cunoscut.

Socotindu-l figură reprezentativă, prof. Ștefan Gherman, într-un articol din „Zarandul", an II (1939), nr. 16 îl înfățișează astfel: „Statură înaltă, fizic plăcut și bine legat, mers bărbătesc, ținută majestoasă, iată ce-l făcea impozant".

Era un luptător cu un crez cinstit, sincer, de care nu s-a lepădat nici în cele mai grele clipe ale vieții lui, fiind oricînd gata de jertfă. De aceea a fost stimat și venerat.

O broșură intitulată „Alegerea protopopului Vasile Damian de deputat dietal la Baia de Criș în 26 și 27 ianuarie 1905" tipărită fără nume de autor în „Tipografia nouă" din Orăștie în 1905 descrie tot mersul acestei alegeri ieșite din comun prin dîrzenia, hotărîrea, demnitatea alegătorilor veniți din toate satele circumscripției electorale. Oricît au fost de grele condițiile în care i-au ținut oamenii stăpînirii (în frig și interzicîndu-le să-și facă foc), oricît de mari momelile cu arginți și oricît de aspre răstelile președinților, românii în frunte cu preoții și cu bătrînii satelor declarau bărbătește că votează cu Vasile Damian.

Rămîne în umbră, cu voturi mult mai puține, contracandidatul Hollaki.

Cînd s-a anunțat rezultatul, noul ales a vorbit mulțimii scurt, sobru, promitînd că va stărui să se facă în dietă legi ca toți cetățenii, să fie mulțumiți.

Primirea ce i s-a făcut la întoarcerea în Brad echivala cu o apoteoză.

La alte alegeri care au urmat „nici n-a mai cutezat cineva să pășească față de Domnia Sa" ni se spune în „Foaia interesantă" din Oradea (an I, nr. 35, p. 137).

La alegeri în 1910 găsim transpus în versuri entuziasmul pentru deputatul îndrăgit „Căci candidatul chemat în lume / Ca un apostol al neamului / E Dămianul cu falnic nume / Vechi deputatul Zarandului" („Ecouri și legenda fericirii" de Petru Irhaș, Arad, Concordia, 1914).

În viața parlamentară, luînd contact cu deputații celorlalte naționalități, s-a angajat în lupta de desființare a imperiului. Toate eforturile se făceau acum pentru apărarea națiunii, a limbii și credinței strămoșești și se extindeau apoi, în perspectiva viitorului, la ideea unirii tuturor românilor.

Pornind de la ideea că un neam nu poate fi luminat decît printr-o cultură națională în limba maternă, Vasile Damian luptă împotriva tendinței de deznaționalizare promovată de oligarhia maghiară reacționară.

Problema aceasta a perpetuării și dăinuirii noastre prin limbă — precum odinioară prin credință — a fost expusă pe larg într-o cuvîntare ținută la Hațeg în 1914, publicată în „Biblioteca poporală a Partidului Național din Transilvania și Ungaria" și reluată tot într-o cuvîntare la Buteni, unde se ridică și împotriva statului intermaghiar preconizat de Tisza.

Trecînd la revendicările noastre naționale înșiră nelegiuirile ce ni se fac mereu în școală, la judecătorie, pe teren economic și cultural.

El are mare încredere în capacitatea de jertfă a românilor, în voința lor de neînfrînt, în tăria și unirea lor în luptă.

Pentru a ușura ridicarea prin cultură îndeamnă pe intelectualii români să învețe poporul, să-l îndrumeze spre îmbrățișarea de meșteșuguri, să înființeze reuniuni și tovărășii sătești și să-i dea conștiința drepturilor sale.

Iar în 1914, cînd prin legea școlară se urmărește desființarea naționalităților, cărora li se nimicesc școlile și li se scoate limba națională din instrucție, Vasile Damian afirmă categoric că ni s-a luat prea mult pînă acum. A venit vremea să nu mai renunțăm la nici un drept ce ni se cuvine. Deci sub nici o formă nu putem renunța la limbă și la ființa noastră națională. „Nu ne-am născut noi pentru acest servilism rușinos, astfel de slăbiciuni păcătoase nu are poporul român".

Această atitudine de curaj și de mare demnitate a luat-o în cuvîntul rostit în dietă în ședința din 19 martie, privind „Chestia română". Tot atunci a respîns și acuzația de șovinism ce se aducea românilor pentru a-i priva de anumite libertăți acordate prin lege, arătînd cu exemple adînc grăitoare că dimpotrivă, claselor conducătoare li s-ar putea aduce asemenea învinuiri.

Așa după cum a promis în 1905, Vasile Damian a luptat cu răbdare și consecvență pentru drepturile obiditului său popor, pentru moții lui, din mijlocul cărora s-a ridicat, a luptat ani în șir, pînă în 1918, cînd românii din Ardeal au trăit bucuria unirii cu vechea Românie, bucurie la care a participat și el, reprezentînd Zarandul în marea adunare națională de la Alba Iulia.

Barbu Rovența

40 de ani de la instaurarea...

(Continuare din pag. 1)

rului Petru Groza ca președinte al primului guvern revoluționar-democratic al României.

La numai cîteva zile după instaurarea sa noul guvern a reîncadrat în hotarele țării teritoriul Ardealului de nord care fusese desprins prin Dictatul de la Viena.

În timpul aceleiași luni guvernul a legiferat un act de dreptate care își aștepta de multă vreme împlinirea: reforma agrară a cărei realizare începuse deja din toamna anului precedent. De acel act de dreptate au beneficiat 917.777 țărani fără pămînt sau cu pămînt puțin cărora le-au fost împărțite 1.109.562 ha, prioritate avînd ostașii care au luptat pe frontul antihitlerist. Reforma agrară s-a înfăptuit fără vreo discriminare națională, ea contribuind astfel la consolidarea unității tuturor oamenilor muncii.

În fața guvernului Dr. Petru Groza s-au aflat numeroase sarcini decurgînd din situația economiei țării la sfîrșitul războiului. Măsurile întreprinse priveau refacerea unităților economice avariate de război și aprovizionarea corespunzătoare a populației.

Noul guvern a luat cele dintîi măsuri pentru trecerea la revoluția socialistă. Un prim pas în această direcție l-a constituit etatizarea, în 1946, a Băncii Naționale a României a cărei capital a fost trecut în proprietatea statului, în slujba progresului general al țării. În strînsă legătură cu această măsură a fost reorganizarea, în cuprinsul anului următor, a Ministerului Economiei Naționale cu scopul de a supraveghea și controla producția și circulația mărfurilor, repartiția materiilor prime și a creditelor. Situația economică și financiară a țării a fost îmbunătățită prin stabilizarea monetară din 15 august 1947 prin care s-a lichidat inflația și a fost consolidată independența economică și politică a țării.

Pe plan extern, la Conferința de pace de la Paris din 1946 noul guvern român a apărat interesele naționale ale României arătînd transformări-le democratice înfăptuite la noi precum și dorința țării de a-și aduce contribuția la crearea unui climat de pace și colaborare internațională. Tratatul de pace semnat în februarie 1947, deși nu recunoștea României situația de stat cobeligerant în războiul antihitlerist, statornicea pentru țara noastră situația de stat independent, egal în drepturi cu celelalte state ale lumii și anula Dictatul de la Viena. În acest context, pînă la sfîrșitul anului 1947 România a stabilit relații diplomatice cu 23 de țări și schimburi comerciale cu 26 de țări.

Pentru o țară care și-a dobîndit independența deplină, păstrarea în continuare a unei forme de guvernămînt anacronice cum era regalitatea însemna o contrazicere în sine. Din această cauză guvernul democratic, sprijinit pe un parlament democrat și pe majoritatea poporului a propus înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii. La 30 decembrie 1947 poporul român a instituit Republica pe care o visaseră înaintașii, care să-i dea posibilitatea de a-și realiza potențele creatoare în toate domeniile de activitate, de a se impune cu adevărat în rîndul națiunilor lumii. Actul istoric de atunci nu a fost numai unul care a înlocuit termenul de regat cu cel de republică de pe frontispiciul țării ci a însemnat o schimbare profundă în chipul însuși al țării.

Cultele din România au datorat guvernului condus de Dr. Petru Groza măsurile care au fost luate pentru curmarea oricăror discriminări și pentru crearea unui climat de frățietate între toți cetățenii țării.

Constituția de la 13 aprilie 1948 a prevăzut și libera organizare și funcționare a cultelor din țara noastră, fiecare dintre ele cunoscînd după acea dată o înnoire a tuturor aspectelor vieții lor. Pe baza Constituției, la 4 august 1948 a fost promulgată Legea pentru regimul general al cultelor prin care se legifera libertatea de conștiință a tuturor cetățenilor țării, egalitatea cultelor și se crea climatul pentru colaborarea ecumenistă care există astăzi între ele.

Fiu al preotului ortodox român Adam Groza, Dr. Petru Groza a activat de timpuriu în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului în care a fost ales în 1909 într-o vreme în care acest organism bisericesc reprezenta un important forum de luptă pentru apărarea și afirmarea ființei naționale a românilor ardeleni. Pînă la sfîrșitul vieții el a continuat să activeze în cadrul unor organisme bisericești, făcînd parte din Consiliul Național Bisericesc. Aceasta nu l-a împiedicat să promoveze egalitatea dintre toate cultele și colaborarea dintre ele.

Între momentele deosebit de semnificative ale dezvoltării Bisericii Ortodoxe Române în cadrul noii orînduiri a țării, de după 6 martie 1945, trebuie amintite: adoptarea unei noi legislații bisericești, reîntregirea bisericească de la 21 octombrie 1948 precum și cea dintîi canonizare solemnă a unor sfinți ortodocși români în anul 1955.

Aceste realizări importante au deschis o nouă epocă de împliniri în istoria Bisericii noastre pentru care îndreptăm și noi acum un gînd de cinstire către momentul de la 6 martie 1945 și pentru înfăptuitorii lui.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Marți, 15 ianuarie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la lucrările Sinodului Permanent la București.

● În cursul lunii februarie a. c. P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a participat și oficiat slujbe la parohiile Turnișor — Sibiu, Trei stejari — Sibiu, Lazaret — Sibiu, Sibiu Inferior și la Capela mitropolitană a Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

ALBA IULIA

● Marți 8 ianuarie P. S. Episcop Emilian împreună cu colaboratori de la Centrul Eparhial a făcut o vizită protocolară la Reședința Excelenței Sale Jakab Antal, episcopul romano-catolic, contribuind la întărirea raporturilor de bună vecinătate și ecumenism practic între cele două Biserici surori.

● Duminică 13 și 20 ianuarie P. S. Episcop Emilian s-a aflat la Mănăstirea Rîmeți, asistînd la Sf. Liturghie.

● În perioada 21—25 ianuarie la Centrul Eparhial sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian s-au desfășurat cursurile de îndrumare misionară de scurtă durată a celei de-a 11-a serii, cu 32 preoți cursanți din Eparhie. Cu acest prilej P. S. Sa a îndrumat pe PP. CC. preoți cursanți la o pastorație eficientă în parohii, la disciplină pentru ca viața și faptele lor să constituie un permanent exemplu ziditor pentru credincioși. În cadrul acestor cursuri, joi 24 ianuarie s-a prezentat de către P. C. Cons. ad-tiv bis. Petru Pleșa un bogat material dedicat Unirii Principatelor, precum și zilei de naștere a Excelenței Sale Domnul Nicolae Ceaușescu Președintele R. S. România. În încheiere P. S. Sa a îndrumat și îndemnat pe cei prezenți la cinstirea istoriei neamului românesc, la dragoste față de popor și conducători.

● În ziua de 11 februarie a. c., P. S. Episcop Emilian a luat parte la prohodirea prof. dr. Alex. Popa, lucrător la Muzeul Unirii din Alba Iulia, în localitatea Vidrasău, județul Mureș.

ORADEA

● *Recepție de Anul Nou 1985.* — După săvîrșirea Sf. Liturghii arhierești în Catedrala episcopală, la 1 ianuarie 1985, a avut loc la reședința episcopală obișnuita recepție de Anul Nou, în cadrul căreia membrii Consiliului Eparhial, unii membri ai Adunării Eparhiale, preoții din Oradea, salariații Centrului Eparhial, buni credincioși din orașul de reședință și corul catedralei au prezentat felicitări chiriarhului locului, P. S. Episcop Vasile, de Anul Nou și de ziua numelui, urîndu-i ani mulți, cu sănătate deplină, putere de muncă, pentru o tot mai rodnică și îndelungată arhipăstorire. Cuvîntul omagial a fost rostit de păr. Marian Ioniță de la parohia Oradea-Velența II. În cuvîntul său, ierarhul a exprimat calde mulțumiri pentru ostenelile făcute, urînd tuturor un an nou fericit, plin de satisfacții în familie și la locul de muncă, într-un climat de pace perpetuă.

● *Consfătuirea de lucru cu preoții din Oradea* ce s-a ținut la 18 ianuarie 1985, sub președinția P. S. Episcop Vasile, cu participarea cadrelor de conducere de la Centrul Eparhial, a avut ca scop întocmirea unui program de activități duhovnicești, liturgice și pastorale. Pentru o reușită deplină a acestei activități, ierarhul însuși premerge, ca întotdeauna, cu exemplul, hotărînd ca în perioada de iarnă să liturghisească, pe rînd, la toate bisericile din orașul de reședință.

● *Vizitații canonice.* — Pe linia programului stabilit la consfătuirea amintită, ierarhul a săvîrșit pînă acum Sf. Liturghie la biserica din Oradea-Velența (Duminică 20 anuarie), la biserica din Oradea-Olosig (Duminică 27 ianuarie), la biserica din Oradea-Vii C. F. R. (Duminică 3 februarie) și la biserica din Oradea-Ioșia (Duminică 10 februarie), cu care prilejuri a rostit ziditoare cuvîntări de învățătură.

● *Hirotonire.* — În cadrul Sf. Liturghii din biserica de la Olosig, licențiatul în teologie Șipoș Dumitru a fos hirotonit întru diacon, iar la cea de la biserica din parohia Oradea-Vii, întru preot, pe seama parohiei Bălaia, prot. Oradea.

● *Ședința administrativă cu protopopii,* s-a ținut la data de 22 ianuarie 1985, la Centrul Eparhial, sub președinția chiriarhului, în cadrul căreia s-a făcut o retrospectivă asupra activității din anul 1984 și s-au trasat liniile majore ale activității de perspectivă pe anul 1985. Protopopii au făcut dări de seamă asupra stării religioase și social-obștești din parohii și asupra realizărilor gospodărești, relevînd părțile pozitive și negative, precum și modalitățile de rezolvare a tuturor sarcinilor, în viitor. Responsabilii de secții de la Centrul Eparhial au făcut diferite comunicări pentru buna desfășurare a activității în eparhie. Chiriarhul, în cuvîntul său, a îndrumat pe protopopi ca să supravegheze îndeaproape activitatea pastorală a preoților, care să urmărească trei obiective importante: 1. o activitate misionară mai vie și mai susținută, de apărare a credinței de orice fel de prozelitism; 2. datoria de a se afla permanent acolo unde se aduce vreo contribuție la întărirea și promovarea păcii între oameni și popoare și 3. participarea activă la acțiunile de folos obștesc, pe linie cetățenească-patriotică și de buni gospodari acasă și la biserică.

● *Vizitații canonice.* — În continuarea vizitelor pastorale începute la 20 ianuarie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit Duminică, 17 februarie 1985, Sf. Liturghie în biserica parohială *„Buna Vestire"* din Oradea, iar Duminică, 24 februarie 1985, în biserica parohială *„Sf. Treime"* din Oradea, ținînd de fiecare dată cîte un ziditor cuvînt de învățătură.

● *Cursuri de îndrumare misionară.* S-au ținut la sediul Centrului eparhial noi cursuri intensive de îndrumare misionară și pastorală, de scurtă durată, cu două serii de preoți, între 11—16 februarie 1985, cu 31 preoți din protopopiatele Satu Mare și Carei și între 18—23 februarie 1985, cu 30 preoți din protopopiatele Zalău și Șimleul Silvaniei. Cursurile au fost ținute de P. S. Episcop Vasile și de unele cadre din conducerea Centrului eparhial. O contribuție deosebită au adus cei doi profesori de la Institutul teologic universitar din Sibiu (P. C. păr. Ioan Mihălțan la seria I și P. C. păr. Ilie Moldovan la seria a II-a), invitați de chiriarh.

Expoziție de pictură pe sticlă

În perioada 5—17 februarie 1985, în sala „Arta" din Brașov a funcționat — sub patronajul Consiliului Culturii și Educației Socialiste al județului Brașov și Uniunea artiștilor plastici filiala Brașov — o expoziție personală de pictură pe sticlă a P. Cuv. arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Brîncoveanu — Simbăta de Sus, jud. Brașov, expoziție care a coincis și cu împlinirea a 70 de ani de către acest cunoscut și înzestrat artist monah, care, cu rîvnă și dăruire, duce mai departe, sub noi ipostaze, arta picturii pe sticlă, practicată cîndva pe scară largă în Transilvania.

Vizitată de numeroși iubitori ai acestei arte, expoziția s-a bucurat de multă prețuire, ceea ce rezultă și din articolul intitulat: „Un remarcabil meșter popular", apărut în ziarul brașovean: „Drum nou", nr. 12.457 din 10 februarie 1985.

ATLAS PENTRU ISTORIA ROMÂNIEI, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

După *Atlasul istoric* apărut în aceeași Editură în 1981, profesorii de istorie, precum și toți iubitorii trecutului au la îndemînă noi mărturii privind vechimea, continuitatea și unitatea poporului român, exprimate în documente cartografice. Noul atlas, lucrat de un colectiv de profesori universitari, sub îndrumarea acad. Ștefan Pascu (Ion Ardelean, Dumitru Berciu, general Ion Cupșa, Gheorghe Matei, Camil Mureșan, Ștefan Ștefănescu și Dumitru Tudor), cuprinde aproape 80 de hărți, la care se adaugă numeroase planuri de așezări și cetăți, medalioane ale unor mari bătălii din istoria românilor pentru apărarea ființei naționale (Podul Înalt, Călugăreni, Plevna, Mărăști, Mărășești, Oituz ș. a.), precum și hărți de epocă, opere ale învățaților români și străini. Prezentarea grafică este la nivelul tehnicilor cartografice internaționale ale vremii noastre. Considerăm că ar mai fi fost necesare o hartă înfățișînd relațiile economico-comerciale ale țărilor române cu alte țări și orașe în evul mediu, precum și una care să prezinte legăturile noastre culturale-eclesiastice cu statele din Europa răsăriteană și sud-estică, și cu Orientul Apropiat.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *În zilele de 24 și 25 noiembrie 1984 a vorbit la Geneva în cadrul unui Simpozion pe teme monahale, Părintele Placide Deseille, starețul unei mănăstiri ortodoxe din Franța (Ardèche). Părintele Placide este un cunoscut specialist în probleme de spiritualitate.*

● *Gheorghe Suciu prezintă (în Luceafărul nr. 44/1984, p. 6) volumul „MANUSCRISE MINIATE ȘI ORNATE DIN EPOCA LUI MATEI BASARAB", tipărit de Sultana Graia și Gheorghe Buluță (Sibiu, 1984). Se arată că domnitorul a fost sprijinit în opera sa culturală de* Doamna Elina, *despre care N. Cartojan spunea că „a fost una din acele frumoase icoane feminine care se desprinde din trecutul românesc", și de fratele acesteia Udrișteă Năsturel, despre care tot Cartojan spunea că a fost „cel mai cărturar boier al timpului său în Muntenia".*

Miniaturile rămase din vremea lui Matei Basarab aduc pînă la noi mărturia geniului artistic al unor strămoși nu întotdeauna îndeajuns de apreciați pentru ceea ce au creat. Fiind desăvîrșiți, ni se par obișnuiți. Trec de culmea mirării și noi rămînem, bieții de noi, dincoace, în „cercul nostru strîmt"!

● *Ideea de adevăr în Grecia Antică e tratată de Anton Dumitriu în ALETHEIA (ed. Eminescu, 1984, 215 p.). Dar nu e o carte* numai *despre aceasta și nu* numai *pentru aceasta o semnalăm. E o carte mare, un adevărat eveniment cultural. O delectare pentru minte și inimă.*

● *Ultimul număr al „Revistei de filozofie" din 1984 (tomul XXXI, nr. 6), adună sub genericul* Însemnări filozofice *cîteva eseuri de calitate: „Gînduri despre om într-o filozofie a basmului românesc" de Ion Militaru (p. 513—516), „Despre dialectica vieții cotidiene" de Emilia Guliciuc (p. 516—519), „Lecția lui Pythagoras", de Șerban Nicolau (p. 519—523). Acesta din urmă se oprește asupra* tăcerii *în disciplina pythagoreică, al cărei temei ai îi profundul respect față de cuvîntul rostit. „Este infinit mai greu să taci întru rostire decît să rostești întru tăcere", încheie eseistul, evident gîndind cu cuvintele lui Noica. De altfel încheierea e toată sub semnul filozofului român, cu reproduceri din* Sentimentul românesc al ființei *(Buc. 1978).*

● *Semnalăm două cărți bune despre continuitate apărute în 1984: Dan Gh. Teodor,* Continuitatea populației autohtone la est de Carpați în secolele VI—XI e. n. *(ed. Junimea, Iași) și, de același autor:* Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V—VII e. n. *(ed. Academiei R. S. R.). Același autor a mai publicat înainte încă două cărți consacrate acelorași probleme:* Teritoriul est carpatic în veacurile V—XI e. n. Contribuții arheologice și istorice la problema formării poporului român *(1978, trad. în engleză în 1980), și a doua:* Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V—XI e. n. *(1981).*

Vasile Chirică îl socotește pe arheologul și istoricul ieșan Dan Gh. Teodor, „drept cel mai bun cunoscător al realităților istorice din spațiul sud-est carpatic al României pentru toată a doua jumătate a primului mileniu al erei noastre" (Cronica, nr. 51, 1984, p. 2).

● *Revista de artă DIPLI EIKONA din Atena publică un interviu cu pictorul român Sorin Dumitrescu, interviu care s-a încheiat printr-un elogiu adus artei și icoanei bizantine, în care Sorin Dumitrescu a găsit corespondențe sufletești cu propria sa simțire și modalitate de exprimare artistică. Pictorul sesizează exact rosturile și tainele stilului bizantin, ceea ce dezvăluie, și ceea ce ascunde cu anume intenție mai mult de a sugera decît de a exprima inexprimabilul, ineîabilul, spiritualul, spiritul, realitatea de dincolo de forme. Arta bizantină a găsit mijloacele cele mai adecvate pentru realizarea acestei intenții. Dincolo de sobrietatea liniilor, și a curbelor, desenate împotriva sau pe alăturea realității, dincolo de culorile simplificate și puse alături în tonuri nete, fără culori intermediare și fără umbre, se ascunde gîndul prinderii în semne convenționale a sufletului cu toate mișcările lui, cu toată întinderea lui, cu toată geometria lui neasemenea cu nimic din ceea ce știm noi că e trupesc, că e de aici.*

Dar să-i dăm cuvîntul lui Sorin Dumitrescu:

— Emoția profundă față de arhetip care a constituit mult timp tema preocupărilor mele, a ieșit în plină lumină a conștiinței artistice odată cu descoperirea infrastructurilor afective și conceptuale ale icoanei bizantine. În genere icoana s-a apărat de orgoliul indiscret al privirii estetice, dezvăluindu-și lecția uimitoare de simplitate și adîncime abia atunci cînd „mintea coboară în inimă", cum minunat și unic a formulat patristica greacă.

Astăzi sînt convins că este cea mai înaltă formă de expresie artistică, fiind indubitabil consecința unei tandrețe teandrice petrecute acum 2000 de ani. „Theotokos", de exemplu, pe o suprafață de nici un metru pătrat, cuprinde un potențial conceptual mult superior celebrului ansamblu esoteric al piramidelor de la Giseh. E un scandal aceasta pentru înțelesul comun asemeni discursului neo-testamentar. Imaginează-ți că pe o suprafață se înfățișează deci Era cea nouă, restauratoarea cerului și a pămîntului, ocrotitoarea lumii și mama Dumnezeului lumii, cu Dumnezeu copil în brațe, copil bătrîn de păcatele lumii privind îndrăgostit la lume de sub fruntea înaltă kantiană, dar păstrîndu-și atributele gingașe ale copilăriei ș. a. m. d.

Interviul a fost publicat în rev. Amfiteatru, nr. 12, 1984, p. 10.

● *„Nădejdea" (Hoffnung) anul IX. Nr. 25—26/1984 ne vine de la Hamburg și Schleswig-Holstein (R. F. G.), editată de pr. dr. Dan Miron* în întregime în limba română, *cu colinzi pe note muzicale plină de duh românesc și de tradiții strămoșești. Printre altele un studiu interesant despre* „Podurile și punțile în ritualul funerar", *semnat Ioan Ionescu, ne introduce în semnificația unor datini străvechi și în tîlcul lor teologic. Despre datinile de Crăciun scrie interesant pr. Alex. Stănciulescu-Bîrda care se dovedește a fi și poet dăruit, publicînd o „Miorița" frumoasă. Profesorul Arhidiacon Dr. Ioan Zăgrean (profesor și al nostru) scrie* „Amintiri ... amintiri ..." *despre mitropolitul Nicolae Bălan. Ce șansă, pentru Nicolae Belu să fi avut elevi ca Dr. Ioan Zăgrean, care știe ce e aceea evocare, ce e aceea recunoștință, ce e aceea recunoașterea unei valori! Cine nu și-ar dori astfel de elevi! Tot astfel scrie și Miron Dan despre Șaguna și urmașii săi („Imaginea Sfîntului Nicolae între realitatea istorică și legenda mitică" p. 46—69). Celui din urmă îi consacră patru rînduri adăogate de mînă, pe exemplarul trimis la Sibiu, dar din inimă, și încă din inimă bună!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul,* Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 31 martie 1985 Nr. 11—12/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Realegerea Domnului NICOLAE CEAUŞESCU în funcţia supremă de preşedinte al Republicii Socialiste România, act de voinţă al întregii naţiuni

nitatea şi integritatea României, de a se dărui cu toată fiinţa cauzei socialismului şi păcii în întreaga lume.

Proclamat pentru a patra oară ca preşedinte al Republicii Socialiste România, în momentul în care tocmai se împlinesc două decenii de cînd în viaţa şi destinul poporului nostru s-a inaugurat o nouă epocă, pe care cu mîndrie patriotică o numim „Epoca Ceauşescu", caracterizată de însuşi ctitorul ei ca o perioadă „de muncă intensă şi măreţe realizări", preşedintele reales se bucură astăzi de aleasă stimă şi profund respect din partea tuturor fiilor acestui pămînt străbun. Spre Domnia Sa îşi îndreaptă întreaga suflare românească sentimentele de dragoste, preţuire şi sinceră recunoştinţă pentru activitatea ce o închină, cu dăruire şi înţelepciune, propăşirii patriei, binelui şi fericirii întregii naţiuni.

Încins cu eşarfa tricoloră şi purtînd în mîini însemnul prezidenţial al puterii de stat şi de comandant suprem al Forţelor Armate, preşedintele reales a rostit în auzul întregii asistenţe şi a milioanelor de cetăţeni ai ţării care au urmărit transmisia televizată a lucrărilor Marii Adunări Naţionale, *solemnul jurămînt* faţă de patrie, de identificare totală cu nobilele idealuri şi aspiraţii ale poporului român.

În numele Marii Adunări Naţionale, Domnul Nicolae Giosan, preşedintele acestui înalt for legislativ, a adresat Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România un respectuos şi cald cuvînt de omagiere.

În final, a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, care adresîndu-se deputaţilor prezenţi la lucrările Marii Adunări Naţionale şi prin ei întregii naţiuni, a spus între altele:

„Lucrările primei sesiuni a noii legislaturi a Marii Adunări Naţionale marchează trecerea la o nouă etapă a dezvoltării societăţii noastre, la înfăptuirea celui de al 8-lea cincinal — şi deschid o perspectivă minunată patriei noastre pînă în anul 2000.

Avem un program minunat de muncă şi luptă pentru ridicarea României Socialiste pe noi culmi de dezvoltare economico-socială. Ne propunem să străbatem o nouă cale spre înaltele piscuri ale civilizaţiei comuniste. Vom avea multe satisfacţii, dar doresc să fim pregătiţi şi să acţionăm pentru a înainta continuu spre înaltele piscuri, învingînd orice lipsuri orice greutăţi! Însăşi istoria de mai bine de 2000 de ani a patriei noastre ne demonstrează şi ne învaţă că nimic nu se obţine fără muncă, fără jertfe. Trebuie să fim deci hotărîţi de a acţiona permanent, în spirit revoluţionar, de a ţine întotdeauna sus steagul luptei revoluţionare, să facem totul pentru a înălţa tricolorul tot mai sus, spre cele mai înalte piscuri".

Această memorabilă zi de 29 martie s-a înscris ca o nouă şi luminoasă dată în istoria poporului nostru.

Redacţia

Jurămîntul preşedintelui Republicii

„Jur să slujesc cu credinţă patria, să acţionez cu fermitate pentru apărarea independenţei, suveranităţii şi integrităţii ţării, pentru bunăstarea şi fericirea întregului popor, pentru edificarea socialismului şi comunismului în Republica Socialistă România!

Jur să respect şi să apăr Constituţia şi legile ţării, să fac totul pentru aplicarea consecventă a principiilor democraţiei socialiste, pentru afirmarea în viaţa societăţii a normelor eticii şi echităţii socialiste!

Jur să promovez neabătut politica externă de prietenie şi alianţă cu toate ţările socialiste, de colaborare cu toate naţiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza deplinei egalităţi în drepturi, de solidaritate cu forţele revoluţionare, progresiste, de pretutindeni, de pace şi prietenie între popoare!

Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste şi devotament pentru strălucirea şi măreţia naţiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România!"

Întrunită în prima sesiune a celei de a IX-a legislaturi, Marea Adunare Naţională a reales, vineri, 29 martie a.c., într-o atmosferă de vibrant entuziasm patriotic şi deplină unitate naţională, pe Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste în înalta funcţie de preşedinte al Republicii Socialiste România.

Forul legislativ al ţării a consacrat astfel ferma hotărîre a întregului nostru popor de a încredinţa, pe mai departe, destinele patriei celui mai vrednic şi stimat bărbat al naţiunii noastre, care a făcut dovada şi pînă în prezent că nu are alt ideal mai sfînt decît acela de a sluji cu jertfelnicie poporul, de a apăra cu tot zelul independenţa, suvera-

TELEGRAMĂ

„Împreună cu toţi fiii patriei noastre dragi, înalta ierarhie, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române trăiesc astăzi clipe de supremă bucurie, luînd cunoştinţă de realegerea dumneavoastră în înalta funcţie de preşedinte al Republicii Socialiste România. Actul istoric al realegerii dumneavoastră în fruntea celui mai înalt for de conducere din patria noastră, constituie pentru noi toţi fiii patriei, certitudinea împlinirii marilor idealuri ale poporului nostru de a trăi în pace şi cooperare cu toate popoarele lumii, de a merge cu paşi hotărîţi pe calea progresului şi a ridicării nivelului său de viaţă materială şi spirituală. Cinstirea sinceră, plină de însufleţire şi încredere pe care v-o arată astăzi ţara întreagă, reprezintă o reînnoire a omagiului fierbinte pe care poporul îl aduce vrednicului şi neobositului său conducător, de numele căruia se leagă măreţele realizări din ultimii 20 de ani, perioadă care, printr-o spontană manifestare a conştiinţei întregii ţări, este numită „Epoca Ceauşescu". Folosim şi acest prilej pentru a vă asigura, mult stimate domnule preşedinte, că toţi slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, luînd parte în mod activ la viaţa întregii ţări prin Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, nu vom precupeţi nici un efort pentru a sprijini şi de acum încolo, cu sporită rîvnă, toate iniţiativele dumneavoastră menite să întărească unitatea noastră de gîndire şi simţire românească, să ridice pe noi trepte de propăşire materială şi spirituală patria noastră dragă, Republica Socialistă România, să apere independenţa şi suveranitatea ei şi să promoveze marile idealuri de pace, de apropiere şi de colaborare între oameni şi popoare".

† IUSTIN,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

1965—1985 Epoca unor prestigioase înfăptuiri în viaţa poporului nostru

Împlinirea a două decenii de cînd la cîrma destinelor României se află vrednicul bărbat de stat, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu, se înscrie ca un moment al unui rodnic şi cuprinzător bilanţ ce consemnează realizări măreţe în toate domeniile de activitate.

În această epocă, pe care cu legitimă mîndrie patriotică o numim „epoca Ceauşescu", ţara noastră a cunoscut un continuu proces de înflorire şi modernizare.

Industria românească este azi de 6 ori mai puternică decît în 1965.

Agricultura, înscrisă pe coordonatele noii revoluţii agrare, s-a dezvoltat de peste două ori. Statistica înregistrează la acest capitol date ca acestea:

— producţia de cereale realizată în 1984 — cea mai mare din istoria ţării — a fost de 23,6 milioane tone, cu un milion de tone mai mare decît cea din 1965.

— pe ogoarele ţării lucrează astăzi 174.000 tractoare şi peste 58.000 combine autopropulsate, faţă de 8.365 tractoare şi 292 combine în anul 1965.

— la sfîrşitul anului 1984 suprafaţa totală amenajată pentru irigaţii a ajuns la 2.612 mii hectare, faţă de 230 mii hectare în anul 1965.

— pentru creşterea fertilităţii solului, în anul 1984 agricultura a beneficiat de 1288,8 mii tone îngrăşăminte chimice, faţă de 266,4 mii tone în 1965.

Ştiinţa şi cultura au cunoscut o dezvoltare fără precedent. În prezent în ţara noastră există 677 lăcaşuri de cultură şi artă (teatre, case de cultură, cluburi şi instituţii muzicale), faţă de 481 cîte erau în 1965. Avem, de asemenea, 7925 cămine culturale, 20573 biblioteci, 5641 cinematografe şi 423 de muzee. În mediul urban şi rural îşi desfăşoară activitatea 2938 universităţi cultural-ştiinţifice, 6524 brigăzi ştiinţifice şi 5803 lectorate. Festivalul naţional „Cîntarea României" a cuprins la ultima sa ediţie 53.649 cercuri de creaţie şi 153.040 formaţii artistice, la care au participat 4.800.000 de cetăţeni.

Şcoala a înregistrat un însemnat spor cantitativ şi calitativ. Peste un sfert din populaţia ţării este cuprinsă astăzi în diferite forme de învăţămînt. În ţara noastră funcţionează în prezent, 3130 unităţi de învăţămînt de toate gradele cu predare în limbile naţionalităţilor conlocuitoare ceea ce reprezintă 10,7 la sută din totalul unităţilor de învăţămînt. Beneficiind de însemnate investiţii; baza materială a învăţămîntului s-a dezvoltat an de an. Pe întreg cuprinsul ţării au apărut mii de şcoli noi cu săli de clasă spaţioase şi dotate cu tot ceea ce este necesar pentru desfăşurarea unui proces de învăţămînt la înălţimea epocii pe care o aniversăm.

O măsură de o excepţională valoare care a fost adoptată din iniţiativa preşedintelui ţării este integrarea organică a învăţămîntului cu cercetarea şi cu producţia. I s-au deschis astfel şcolii largi posibilităţi de a pregăti tinerele generaţii pentru viaţă, pentru o activitate productivă, utilă societăţii.

Un spirit nou a fost imprimat activităţii educative urmărindu-se îndeaproape cultivarea în sufletele tinerilor a nobilelor idealuri ale poporului român de pace, muncă şi dragoste de patrie.

Între mîndrele ctitorii apărute în fecunda perioadă a acestor ultime două decenii se numără: Canalul Dunărea—Marea Neagră, Me-

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Noi pericole ce amenință darul sacru al vieții: îndatoririle noastre

Participanții la masa rotundă, Moscova, 10—13 februarie 1985

Tema de mai sus a fost dezbătută la o *Masă rotundă* organizată la Moscova între 10—13 februarie 1985, de către un Comitet de inițiativă cu caracter internațional. La întîlnire au participat mai mult de 60 de reprezentanți ai religiilor, experți și oameni de știință din 27 de țări din Asia, Africa, America de Nord și de Sud și din Europa.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. Au mai participat 26 de oaspeți din ierarhia și corpul didactic al Bisericii Ortodoxe Ruse și ai Budiștilor și musulmanilor din U. R. S. S., în afară de circa 20 de persoane însărcinate cu organizarea, traducători, etc. Notăm dintre ceilalți participanți: D-l Daljit Sen Adel (India), D-l Azam Alyakbarov (U.R.S.S.), Ven. Dr. Amritananda (Buddhist, Kathmandu, Nepal), Rev. Dr. Richard Andriamanjato (Madagascar), Prof. Dr. Wilfrid Bach (expert, Centrul pentru Climatologie aplicată și Studiul mediului înconjurător, Universitatea Münster, R. F. G.), Ven. Kushok Bakula (India), Rev. Martin Bailey (U. S. A.), Prof. Dr. Witold Benedyktowicz (Polonia), Rt. Rev. John Bickersteth, Episcop de Bath și Wells (Anglia), Prof. Dr. Carl-Reinhold Brakenhielm (Uppsala, Suedia), Dr. Aleksy S. Buevsky (U. R. S. S.), Rev. Dr. Aleksy M. Bychkov (U. R. S. S.), Î. P. S. David Mitropolit de Sukhumi și Abhazia (Sukhumi, U. R. S. S.), Ven. Khambo Lama Zhimba-Zhamso Erdyneev (U. R. S. S., Republica Buriată), Rev. Vladimir Fedorov (Leningrad, U. R. S. S.), Mr. Otto Hartmut Fuchs (romano-catolic, Berlin, R. D. G.), Ven. Kharhuugiin Gaadan (Ulan-Bator, Mongolia), Canon Raymond Goor (romano-catolic, Belgia), Î. P. S. Mitropolit Dr. Paulos Mar Gregorios (India), Mr. Abdul Valy Hadjat (ministrul Afacerilor religioase din Afganistan), Dr. Edgar Hark (Estonia, U. R. S. S.), Dr. Wolfgang Heyl (membru în Prezidiul R. F. G.), Rev. Shoji Hirayama (Japonia), Ven. Aturaliye Indaratana (Shri Lanka), Dr. Etienne de Jonghe (Belgia), Dr. Chimidijin Jugder (Buddhist, Mongolia), Dr. Ahmad Kaftaro (Musulman, Supreme Muftiu, Damasc, Siria), Mr. Mahmoud Kaftaro (Siria), Ven. Nakorn Khemapali (Thailanda), Î.P.S. Kirill, Arhiepiscop de Smolensk și Wyazma (U. R. S. S.), Prof. Totiu Koev (Bulgaria), Rev. Dr. Crispin Mazobere (Zimbabwe), Rev. Eriks Y. Mesters (Riga, U. R. S. S.), Rev. Dr. Lubomir Mirejovsky (Cehoslovacia), Rev. Kazimierz Morawski (romano-catolic, Varșovia, Polonia), Ven. Allahshukyur Pasha-Zade (Baku, U. R. S. S.), Mr. Pham Van Hieu (budist, Hanoi, Vietnam), Î. P. S. Mitropolit Filaret de Minsk și Bielorusia (U. R. S. S.), Dr. Siegfried Plath (R.D.G.), Dr. Pavel T. Podlesny (Institute of the U. S. A. and Canada Studies of the U. R. S. S. Academy of Science), Prof. Dr. Vladimir S. Preobrazhensky (Institute of Geography, U. R. S. S. Academy of Sciences), episcopul David W. Preuss (Președintele Bisericii Americane Lutherane), Dr. Boris V. Roushenbach (membru corespondent al Academiei de științe U. R. S. S.), Prof. Dr. Bruce Rigdon (McCormick Theological Seminary, Chicago, U. S. A.), Dr. Laszlo Salgo (șef rabin al Ungariei, deputat), Dr. Jorge Serrano (Center of Economic and Social Studies of the Third World, Latin American Council for Peace Research, Mexico), Rabbi Adolf Shaevich (șef rabin, Moscova), Rev. Prof. Nikolai Shivarov (Bulgaria), D-l Rüdiger Schloz (R.F.G.), D-l George Stefanov-Georgiev (Sofia, Bulgaria), Mufti Talgat Tadzhuddin (Ufa, U. R. S. S.), Dr. Thich Minh Chau (budist, Hanoi, Vietnam), Rt. Rev. Archimandrite Tiran Kyugeryan (Biserica Apostolică Armeană), Dr. Wulf Trende (Berlin-Est, R. D. G.), Episcop Dr. Karoly Toth (Ungaria), Ven. Ahmad Zabara (Suprem Muftiu, Yemen Arab Republic), Prof. Dr. Gennady P. Zhukov (Institute of World Economy and International Relations of the U. R. S. S. Academy of Science.

Lucrările au fost conduse de Mitropolitul Paulos Mar Gregorios, (New Delhi, India). Au prezentat referate speciale, interesante și documentate, mai ales specialiștii invitați din S. U. A., R. F. G., India, U. R. S. S., ș. a.

Deschizînd dezbaterile, Î. P. S. Mitropolit Paulos Gregorios a susținut referatul: *„Opriți înnebunirea de la amiază: salvați viața!"* El a prezentat rezultatele unui Congres și ale unei Comisii de savanți din Occident, care au studiat consecințele unui război nuclear (25—26 aprilie 1983, Cambridge, Mass. U. S. A. și Washington, oct.-nov. 1983), concluzii care, comparate, coincid întocmai cu cele ale savanților sovietici. Au luat parte peste 40 de savanți, printre care Paul Ehrlich (Stanford University), Carl Sagan (Cornell Univ.), Stephen Gould (Harward univ.), Norman Nyers (Oxford univ.), Rafael Herrera (Venezuela) și alții (v. rev. „Science et vie", 23 dec. 1983). O sinteză alcătuită de Carl Sagan, avînd la bază presupunerea unei explozii de 5000 de megatone de explozibil nuclear (adică 12% din stocurile existente), verificată și aceasta de computerele sovietice, ajunge la următoarele concluzii:

Explozia, după o perioadă de incendiere, încălzire maximă, iradiere, ar fi urmată de o *iarnă nucleară* provocată de smogul (aburi+fum) ce s-ar ridica pe pămînt. Iată cum descrie această *iarnă nucleară:*

a) Ea s-ar propaga pe tot pămîntul, indiferent de locul unde s-ar produce explozia nucleară;

b) În prima lună după explozie, ar urma o răcire treptată a aerului, mult sub zero grade;

c) Această răcire ar avea drept urmare schimbarea curenților de aer, urmînd viteza și în direcția vîntului;

d) Sursele de apă potabilă ar îngheța completamente în cele mai multe regiuni. Echilibrul ecologic al planetei ar fi stricat. Recoltele ar fi distruse.

e) Ființele omenești, animalele, plantele și microorganismele de pe suprafața pămîntului ar muri;

f) Întrucît phitoplanctonul din ape ar fi distrus, în cele din urmă ar înceta viața și în oceane și mări.

De fapt, chiar dacă s-ar utiliza numai 100 de megatone de explozibil nuclear (din cele circa 40.000 de megatone existente), rezultatul ar fi cam ca și cel de o explozie de 5000, desigur cu consecințe mai lente, dar nu altele.

Iarna nucleară ar apare ca urmare a poluării stratosferei cu produse radioactive, cu fum și praf. O perioadă lungă de timp soarele nu ar mai pătrunde pe pămînt, iar temperatura ar fi sub zero, deci temperatură de îngheț și vara. Vînturile ar fi perturbate, recoltele nu ar mai fi posibile. Chiar dacă ar mai supraviețui cineva, ar muri de foame.

Comunicarea savantului american George F. Carrier, intitulată IARNA NUCLEARĂ: CE SPUNE ȘTIINȚA? a fost ca un capitol de roman *science fiction*, descriind sfîrșitul lumii ca pe o catastrofă inimaginabilă și ireversibilă. Cu argumente de ordinea evidenței, profesorul american a arătat că *iarna nucleară* va fi consecința sigură a războiului atomic și, prin urmare, ar însemna distrugerea vieții. Ceea ce va rezista morții prin căldură, va cădea sub moartea prin înghețare. La acestea a adus completări academicianul sovietic B. V. Rauschenbach, care a spus că iarna nucleară ar putea dura de la 3 luni în sus, ceea ce ar fi suficient pentru a îngheța toată vegetația și a distruge viața. Iarna nucleară ar avea un caracter global: s-ar întinde în ambele emisfere, indiferent în care s-ar produce explozia.

Un călugăr budist din Nepal, Bhikkhu Amritanda, a cerut oamenilor de știință să fabrice o *bombă bună*, care să-i facă pe oameni mai buni! De aceasta e nevoie în lume. Problema și pericolele există mai întîi în mintea oamenilor, în mintea celor ce dețin puterea, deși e curios că după ce nu mai sînt conducători, toți vor pace, își aduc aminte că au familii, copii! Ar trebui să nu uite aceasta nici cînd au puterea în mînă.

Episcopul american David Preuss a chemat la deschidere și încredere. Deschidere pentru control reciproc și pentru cercetare comună. El a chemat de asemenea, susținînd propunerea delegatului român la o nouă ordine morală internațională care să dea conducătorilor marilor puteri o orientare spre pace și înțelegere.

(Continuare în pag. a 3-a)

La Bunavestire

„Astăzi este începătura mîntuirii noastre și arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu, Fiu al Fecioarei se face și Gavriil darul bine-l vestește". (Vecernie, tropar glas 4)

Sfînta noastră Biserică înalță astăzi, în pragul primăverii cînd firea renaște spre viață și lumină, imne și cîntări de laudă și cinstire către Prea Sfînta Fecioară Maria, din al cărei sîn feciorelnic s-a întrupat Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, pentru izbăvirea neamului omenesc.

Citim în paginile Sf. Scripturi a Vechiului Testament că primii oameni, ziditi de Dumnezeu întru curăție și frumusețe, întru nerăutate și nemurire, au căzut prin uneltirea potrivnicului din bucuria negrăită a părtășiei cu Dumnezeu, în osînda păcatului și a morții. Dar Cel Atotputernic, Care nu a voit ca lucrul mîinilor Sale să fie înghițit de neființă, a promis încă din paradis un Izbăvitor pentru întregul neam omenesc (Facere 3, 15).

Au trecut veacuri după veacuri, generații după generații au purtat pecetea osîndei străbune... dar pe fața pămîntului nu s-a aflat o fecioară a cărei curățenie să plece cerurile spre pămînt, să devină „chivot al cinstitei sfințenii", „ușa cea încuiată prin care să se deschidă oamenilor raiul cel de demult", afară de Fecioara Maria, fiica bătrînilor și dreptilor Ioachim și Ana, din Nazaret.

Fecioara Maria era un dar al cerului, un buchet al rugăciunilor curate ale celor doi bătrîni, din care Dumnezeu hărăzise ceea ce se poate numi astăzi, un ideal de sfințenie umană întrupată: făptura ei curată, crescută lîngă Sfînta Sfintelor a Templului din Ierusalim, unde preamărise pe Dumnezeu și unde cunoscuse Legea și Proorocii, întruchipa nevinovăția trupească și candoarea sufletească a îngerilor, un potir în floare în care cerul își oglindea privirea...

Familia Sf. Fecioare, care se pogora din David, prin dreptul Ioachim și din Aaron prin Ana, familie de obîrșie regească și preoțească în același timp, trăia retrasă în Nazaret, la adăpost de furia lui Irod, care-și pusese în gînd, încă de la urcarea sa pe tron, să distrugă rămășițele vechilor regi ai lui Israel, începînd cu Macabeii.

Aici, la adăpost din calea drumurilor mari, în Nazaretul ca un cuib de verdeață, cu rodii, smochini și cactuși în floare, departe cale de douăzeci de leghe de Ierusalim, la opt leghe spre apus de Tiberiada și tot atît de mărea Galileii și muntele Tabor, vietuia Sfînta Fecioară.

Aici în Nazaret, pana de foc a Duhului lui Dumnezeu va scrie prima pagină a Evangheliei... Aici va veni solul ceresc, Gavriil, să aducă Fecioarei cuvîntul ceresc: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei" (Lc. 1, 28). Sfîntul evanghelist Luca ne descrie uimirea Fecioarei, în cuvinte pline de duioșie: „Iar ea, văzîndu-l, s-a tulburat... Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? Și îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu. Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfîrșit" (1, 33).

Preacurata Fecioară, uimită, nu înțelege taina și întreabă cu o senină, cerească nevinovăție: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?" „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfîntul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (1, 35).

Cerul așteptă de la pămînt un cuvînt, o încuviințare, pentru întruparea Fiului lui Dumnezeu și acest cuvînt, care despică istoria și soarta lumii în două, acest cuvînt care străbate tăriile plecînd cerurile spre pămînt, ca să ridice făptura la cer, îl spune Sfînta Fecioară arhanghelului Gavriil: „Iată roaba Domnului. *Fie* mie după cuvîntul tău" (1, 38).

„Fie..." În urma acestui cuvînt, lucrarea zămislirii Fiului lui Dumnezeu în pîntecele Sfintei Fecioare se desăvîrșește prin Duhul Sfînt: Dumnezeu pogoară în omenire, luînd chipul omului, spre a-l izbăvi din păcat și moarte.

„Fie..." Pe această temelie de diamant se fundamentează începutul mîntuirii noastre și cultul Prea Sfintei Fecioare, căci aceleia care a purtat în pîntecele său pe Iisus Fiul lui Dumnezeu, omenirea i-a păstrat, pe drumul a două milenii de trăire creștină, cel mai înălțător și cel mai pios cult: o adîncă cinstire, care întrece pe cea adusă îngerilor și sfinților. Prin întruparea, din pîntecele Prea Curatei Fecioare Maria, a Mîntuitorului lumii, Fecioara din Nazaret a întrecut în cinstire orice făptură, căci curățenia vieții ei, smerenia cu care a primit să fie Maică a Cuvîntului, depășește strădaniile noastre de a înțelege adîncimile acestei taine.

Întru cinstirea Preacuratei, de-a lungul timpului Biserica a alcătuit mulțime de imne, cîntări, a așezat zile de sărbătoare, în care este preamărită de toți credincioșii.

Alcătuitorii de imne, acatiste și cîntări, i-au dat binemeritatele numiri de: „pom al vieții, raiul desfătării, cămară însuflețită și palat frumos, scaun de heruvimi, împărăteasa îngerilor, ușă a lui Dumnezeu, lauda cetelor cerești, liman neînviforat, nădejdea celor deznădăjduiți, grabnic ajutătoare".

Pictori celebri au zugrăvit chipul Prea Curatei Fecioare pe pînze care trezesc uimirea celor ce le privesc, compozitorii au căutat să redea prin sunete frumusețea cerească a sufletului ei, iar credincioșii de pretutindeni și de totdeauna, au dat numele ei sfînt fiicelor și femeilor lor. Întru cinstirea ei, s-au ridicat altare, căci Prea Curata Fecioară, prin sfințenia vieții ei, s-a învrednicit a fi, nu numai Maica lui Dumnezeu, ci și Maica tuturor credincioșilor.

Pe dealul Golgotei, Mîntuitorul a lăsat pe Sfîntul Evanghelist Ioan să poarte grijă Maicii Sale, iar acesteia, i-a lăsat întreaga lume să-i poarte de grijă. Prin testamentul însîngerat al Crucii, Prea Sfînta Maică a lui Iisus este Maica noastră, a tuturor.

Cultul Sfintei Fecioare a devenit, cu timpul, cultul întregii Biserici, căci, cum nu vom preamări pe aceea care s-a făcut vas ales dumnezeiești întrupări, împlinitoare a tainei celei „din veac ascunsă și de îngeri neștiută"? Prin curăția și sfințenia ei, Prea Curata s-a făcut împlinitoare a Sfatului dumnezeiesc și grabnic ajutătoare și solitoare la tronul Celui Prea Înalt, a neamului omenesc.

În nevoi, în necazuri, în strîmtorări de ori ce fel, noi căpătăm prin rugăciunile noastre, sprijin și mîngîiere, căci Maica Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, duce rugăciunile noastre Fiului său și mijlocește necurmat pentru noi, ca un adevărat pom al vieții, ale cărui frunze „sînt spre tămăduirea neamurilor" (Apoc. 22, 2).

În largurile vieții, unde se trece și se zbuciumă viața noastră, Sfînta Maică a Domnului este farul călăuzitor și limanul cel neînviforat, văpaia călăuzitoare care ne călăuzește spre Împărăția Fiului ei. De aceea, plecîndu-ne genunchii cu umilință în ziua acestui măreț praznic, să-i aducem prinosul cinstirii noastre:

„Veniți toți credincioșii să facem prăznuire Maicii lui Dumnezeu, cea care ne izbăvește pe noi din mîinile diavolului, cel ce urăște binele, precum a izbăvit pe femeia care se ruga ei și a înviat-o de și-a spovedit păcatul. Vezi, dar, suflete al meu, pentru ce te lenevești și nu strigi către Maica lui Dumnezeu: Doamnă atotstăpînitoare, ceea ce ai născut cu nespusă minune pe Domnul cel iubitor de oameni, pe Acela roagă-l să ne mîntuiască pe noi". Amin.

EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

„Sfîrşit creştinesc vieţii noastre"

(TEXT LITURGIC)

După cum ştim şi mai ales după cum simţim de atîtea ori, cultul Bisericii noastre, în centrul căruia stă Sf. Liturghie, cuprinde o negrăită comoară de daruri duhovniceşti, de rugăciuni, de învăţături, de simboluri, cu un cuvînt, o bogată hrană sufletească pentru toate împrejurările vieţii noastre.

Aşa de pildă, la fiecare Sf. Liturghie auzim pe preot sau diacon rostind de două ori, la ecteniile de după Ieşirea Mare şi de după prefacerea Sf. Daruri, şi cuvintele: *„Sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neîntinat, în pace... să cerem"*, cuvinte care ne aduc aminte de un mare adevăr pe lîngă care trecem adesea cu destulă neatenţie, de multe ori, prinşi în vîltoarea vieţii, uitîndu-l chiar cu totul.

Iată însă că Sf. Biserică, ca bună mamă duhovnicească ce ne este, ne pune mereu înainte această realitate cu implicaţii eterne pentru noi fiii ei, ca de altfel pentru toţi oamenii. Încheind sau încoronînd o activitate, „o viaţă de om", cum se spune adesea, şi lansîndu-ne spre cea care urmează dincolo de mormînt, sfîrşitul, felul cum încheiem această viaţă pămîntească, startul pe care îl luăm spre veşnicie — nu ne poate fi indiferent.

De aceea, în textul liturgic de mai sus, cerem de la Dumnezeu, în a cărui atotputernică şi nevăzută mînă stau toate, să ne rînduiască, să ne facă parte, să ne ajute ca sfîrşitul vieţii noastre pămînteşti să fie mai întîi de toate *„creştinesc"*, acest sfîrşit adică să ne găsească pregătiţi din toate punctele de vedere pentru a trece ca şi creştini buni, adevăraţi, pe celălalt tărîm, nu luaţi prin surprindere, cum se întîmplă de atîtea ori, împărtăşiţi cu Sf. Cuminecătură; să fie apoi acest sfîrşit *„fără durere"*, adică să nu fie năpraznic, cu chinuri, cu suferinţe trupeşti şi sufleteşti pe care să nu le putem purta. Să fie de asemenea acest sfîrşit *„neîntinat"*, să ne găsească adică în stare de veghe ca pe fecioarele înţelepte, cu inima, cu conştiinţa neîncărcată, cît mai nepătată; să fie, în sfîrşit, *„în pace"*, adică senin, liniştit, cum se stinge în chip firesc o luminare, cum Soarele se lasă lin spre seară, cu socotelile vieţii bine încheiate, împăcaţi cu Dumnezeu, cu semenii, cu noi înşine.

Avînd în vedere că viaţa ne rezervă adesea atîtea şi atîtea surprize, atîtea zdruncinări, avînd în vedere că nici unul nu ne cunoaştem sfîrşitul: cînd, unde, cum, că sînt atîţia factori, unii în afara voii noastre, care acţionează, care contribuie la ruperea firului vieţii noastre pămînteşti, această cerere, înţelept cuprinsă în cultul Bisericii noastre, este deci cît se poate de întemeiată.

În afară de cele arătate pînă aici, viaţa ne confirmă de atîtea ori ceea ce Biserica ne învaţă că, în linii mari, este o strînsă legătură între modul cum încheiem această viaţă şi felul în care ne-o trăim. Aşa de pildă, o viaţă trăită în fărădelegi, în patimi, în păcate grele, se încheie, ca şi viaţa regelui Irod, în chip nefiresc, nu de puţine ori în condiţii nepotrivite, adesea dramatice, în zdruncinări teribile, în frămîntări, în dureri, în chinuri. *„Moartea păcătoşilor este cumplită"* — ne spune Psalmistul (33, 20) şi tot el ne arată că „pe cel rău răutatea îl ucide" (Ps. 33, 21), sau cum ne învaţă în altă parte Sf. Scriptură — cînd ne atenţionează prin cuvintele: „Cei ce ară nelegiuiri şi seamără răutate au parte de asftel de roade". În această privinţă, se cunosc, nu numai din literatură, ci şi din viaţa de toate zilele destule cazuri de oameni cu viaţă morală josnică, de oameni fără scrupule, de oameni fără caracter, care au făcut avere din fărădelegi, din furt, din înşelăciuni, din luarea pîinii de la gura multor orfani, văduve şi altor oameni necăjiţi, dar care au un sfîrşit pe măsura vieţii lor necreştineşti. „E falsificată viaţa noastră, e falsificat şi sfîrşitul nostru" — cum potrivit spune undeva marele gînditor C. Noica. Cu adevărat deci, „moartea păcătoşilor este cumplită" (Ps. 33, 20), din care motiv sîntem atenţionaţi în cuvinte ca acestea: „În toate faptele tale adu-ţi aminte de sfîrşitul tău şi în veci nu vei mai păcătui" (Is. Sir. 7, 36).

Pe de altă parte, o viaţă trăită cu adevărat creştineşte, în dragoste de adevăr, de bine, de muncă cinstită, de omenie, trăită, cum ne învaţă Sf. Biserică, după voia lui Dumnezeu, are de regulă un sfîrşit liniştit, cu adevărat creştinesc, cum ne rugăm la Sf. Liturghie, ceea ce întăreşte şi Sf. Scriptură cînd zice: „Pînă am trăit şi am îmbătrînit n-am văzut pe cel drept părăsit" (Ps. 36, 35), ori: „Cei blînzi vor moşteni pămîntul şi se vor desfăta de mulţimea păcii" (Ps. 36, 11), sau: „Pe toate căile tale gîndeşte la dînsul (la Dumnezeu) şi el îţi va netezi căile tale" (Pilde 3, 6) ori: *„Ferice de cei ce-şi păzesc neprihănită calea"* (Ps. 118, 1).

Ba mai mult, sînt cazuri, şi nu puţine, despre care duhovnicii noştri desigur ne pot vorbi, de fii ai Bisericii cu viaţă îmbunătăţită, care, aşa cum scria de curînd un venerabil Ierarh al nostru ,se întîlnesc „cu Dumnezeu înainte de trecere" la cele veşnice.

Ştim cum, atunci cînd era acuzat pe nedrept, în preajma uciderii sale, faţa Sf. Arhidiacon Ştefan era „ca faţa unui înger" (F. Ap. 6, 15). De altfel, aşa cum ne spun „Actele martirice", documente istorice de netăgăduit, mulţi martiri din epoca primară a Bisericii mureau cu zîmbetul pe buze, comportîndu-se ca şi cînd ar fi fost „dezbrăcaţi de trup", ca şi cînd „Domnul însuşi este de faţă şi vorbeşte cu ei" — cum relatează un asemenea document martiric.

Fer. Ieronim ne spune despre Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan că, cunoscîndu-şi sfîrşitul, în ziua sortită a luat cu el pe cineva, a ieşit la marginea Efesului unde a cerut să se sape o groapă, în care s-a aşezat şi a închis ochii trupeşti pentru totdeauna.

„Să ştiţi că marţi plec la Tatăl ceresc" — a spus starеţul Ioanichie, mort în anul 1945, de la Mănăstirea Sihăstria. „Şi într-adevăr, marţi la ora 10 a murit", ne informează I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului în valoroasa lucrare: „Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă" (Sibiu, 1984, p. 296).

Ne este cunoscută personalitatea marelui doctor, teolog, muzician etc. Albert Schweitzer, „doctorul fără de arginţi" cum l-am putea numi, din inima Africii (Lambarene — Gabon), mort în 1965, care, înainte de a trece pe celălalt tărîm, „a deschis ochii mari, privind în depărtarea infinitului", şi a rostit foarte clar: „E minunat",. citim în cartea „Albert Schweitzer", de Crişan I. Mircioiu (Cluj Napoca 1983). „O femeie africană — reţinem tot din această carte — stînd la uşă se lamenta: Mare doctor, ai venit să ne vindeci şi să ne îngrijeşti pe noi africanii, bolnavi şi leproşi. Îţi mulţumim şi să fie să ai parte de o călătorie liniştită" (p. 218), iar „o negresă bătrînă îi spune fiicei sale, trecînd prin faţa cosciugului: Să ştii că de acum încolo sînt în cer doi bătrîni, „Bunul Dumnezeu" şi „Marele Doctor" (p. 219).

„Ferice — aşadar — de cei ce-şi păzesc neprihănită calea" (Ps. 118, 1).

Pentru astfel de motive, „memento mori" — adu-ţi aminte de moarte, era pentru mulţi dintre cei vechi un avertisment păstrat mereu înaintea ochilor lor sufleteşti.

Cunoscînd înţelesul adînc al cuvintelor de la Sf. Liturghie asupra cărora ne-am oprit mai sus, şi străduindu-ne să ne călăuzim viaţa pe cărările împlinirii voii lui Dumnezeu, să rugăm deci pe Părintele ceresc ca, atunci cînd soarele vieţii noastre pămînteşti va scăpăta către asfinţit, să ne rînduiască „sfîrşit creştinesc, fără durere, neîntinat, în pace", să ne aibă în paza Sa cea sfîntă ca trecerea pe celălalt tărîm să ne fie fără zdruncinări, senină, lină, aşa cum un rîu îşi varsă apele în apele unui fluviu, purtîndu-i-le apoi spre tărmurile largi ale mării.

Arhid. *Gh. Papuc*

Dr. IOAN BORCIA (1835—1883)

Eminent jurisconsult consistorial şi avocat public în Sibiu, statornic sprijinitor al mitropolitului Andrei Şaguna, fiu al Săliştei, dr. Ioan Borcia a văzut lumina zilei în comuna aceasta fruntaşă a Mărginimii în anul 1835, ca fiu al parohului şi locţiitorului de protopop Dimitrie Borcia (1807—1865). Tînărul Ioan, inteligent şi talentat, a urmat cursurile gimnaziale la Sibiu, unde a continuat apoi „cursul juridic" (Academia de drept), perfecţionîndu-se profesional la Facultatea de drept din Graz unde obţine diploma de doctor (în drept).

Revenit la Sibiu, se afirmă în viaţa publică ca unul dintre primii avocaţi români forţînd barierele vieţii publice transilvănene închise multe veacuri „inteligenţei" române. Căsătorit cu Sevastia T. Ciurcu (din Braşov), decedată după doi ani de căsnicie, dr. I. Borcia se recăsătoreşte cu Maria B. Cioranu (din Răşinari), provenită din stirpea Cioranilor (bunicul ei, Coman Cioranu, 1804—1864, a fost fruntaş al comunei Răşinari, sprijinitor şi prieten al lui A. Şaguna).

Dr. I. Borcia a dovedit un atasament deosebit şi a dat dovadă de multă solicitudine faţă de Mărginime şi mărgineni, faţă de Săliştе şi sălişteni. „Căci el, luptătorul cel curajos şi inteligent — spunea Zaharia Boiu în discursul funebru rostit la înmormîntarea lui Ioan Borcia —, el a scuturat praful arhivelor, a „scrutat" cărţile cele sigilate ale istoriei, şi a scos la lumină drepturi îngropate, ba aproape chiar şi uitate...".

În anul 1871 alcătuieşte celebra Petiţie a scaunelor filiale Săliştе şi Tălmaciu (înaintată ministrului Florent), aducînd, juridic şi istoric, dovezi pentru a convinge autoritatea ministerială „că legile urbariale nu pot fi aplicate la comunele şi locuitorii din scaunele filiale Săliştе şi Tălmaciu..., că referinţele noastre de posesiune nu pot fi tratate cu drept şi nici nu pot fi judecate prin sau înaintea tribunalelor urbariale..., că referinţele noastre de posesiune, care în atîtea rînduri au format obiectul pertractărilor şi sfătuirilor dietale, nu pot fi regulate şi rezolvate în mod legal decît prin mijlocirea înaltului guvern pe cale legislativă". Prin acest document se exprima „dorinţa îndreptăţită" ca localităţile (comunele) scaunelor filiale Săliştе şi Tălmaciu „să fie lăsate neconturbate în posesiunea şi proprietatea munţilor, pădurilor, păşunilor, rîurilor şi în toate drepturile comunale şi alodiale şi ca să li se restituie fără nici o răscumpărare şi acele drepturi alodiale, anume dreptul la cîrciumărit în ambele scaune, dreptul de moară în scaunul Tălmaciu...", declarîndu-se „că faţă de concetăţenii noştri saşi şi faţă de naţiunea (naţionalitatea n. n. D.P.) săsească, pe care o apreciem, nu simţim nici un dor de răzbunare şi nici ură în sufletele noastre pentru faptele unor funcţionari de-ai lor, ci numai ne apărăm drepturile şi libertăţile noastre violate; din contră voim să trăim în bună înţelegere cu concetăţenii noştri saşi...".

Începuturile „Reuniunii de meseriaşi" din Săliştе sînt legate de numele şi contribuţia dr. I. Borcia. Existau, aici, în anul 1879 circa 80 de meseriaşi „de diferite branşe" care se întruneau sporadic „în crîşme".

În anul următor, după mai multe „sfătuiri" la care participau aproximativ 30 de meseriaşi, s-a format un „comitet de iniţiativă" ai cărui reprezentanţi s-au prezentat la dr. Ioan Borcia în Sibiu cu rugămintea „să le compună statutele". „D-sa — îşi amintea unul dintre delegaţi — ne-a primit cu cea mai mare dragoste, făgăduindu-ne că dorinţa noastră, a meseriaşilor, se va realiza cît mai curînd posibil. D-sa ne-a lucrat statutele pe cari le-am subscris toţi membrii şi aşa le-a trimis d-lui ministru spre aprobare! Pe motive de tot ridicole au fost respinse în două rînduri; abia la a treia încercare s-au aprobat în 20 martie 1882. La şedinţa de constituire din 1882 s-au prezentat 34 meseriaşi însoţiţi de Dr. I. Borcia care cu o vorbire aleasă şi binesimţită a arătat meseriaşilor marea însemnătate şi importanţă a înfiinţării reuniunii pentru înaintarea şi binele meseriaşilor".

Dr. I. Borcia devine primul dintre preşedinţii „Reuniunii meseriaşilor români" din Săliştе după ce, precum s-a amintit, alcătuise statutele „într-un stil corect, sobru şi plin de precizie".

Prin calitatea ce o deţine de „fiscal şi defensor matrimonial pe lîngă Consistoriul arhidiecezei greco-orientale transilvane", dr. I. Borcia a cercetat, ordonat şi scris istoria fondurilor bisericeşti, a cîştigat o serie de procese „învechite, încurcate şi aproape disperate", a îmbunătăţit şi perfecţionat legile şi aşezămintele ei, fiind apreciat, cu deosebire, de mitropolitul Andrei Şaguna.

Modest, retras, sobru (după cum îi era şi stilul!), mereu activ pînă în ultimele clipe ale existenţei, dr. I. Borcia „nu era omul aparent al afectaţiunii, al vorbelor, al reclamei, ci al tăcerii şi lucrării, omul faptelor". Fire de artist, dotat cu sensibilitate şi har poetic, în tinereţe (pe la 23 de ani) a compus poezii, pasiune transmisă unuia din cei trei fii ai săi, prof. dr. Ionel Borcia, căruia i-au fost publicate o parte din creaţiile poetice în nr. 114 din Biblioteca poporală a „Asociaţiunii" cu titlul „Înviere şi alte poezii".

După o boală grea şi „ascunsă", trece al cele veşnice în decembrie 1883, urmînd ca activitatea profesională şi obştească s-o continuie şi desăvîrşească mai tîrziu un alt fiu al său, Lucian Borcia, dr. în drept, unul „din puţinii mari jurişti transilvani" care „a făcut totul pentru a înălţa profesiunea pînă la apostolat".

Dumitru Peligrad

Noi pericole ce ameninţă...

(Continuare din pag. a 2-a)

Au mai vorbit: Rudiger Schoz (R. F. G.) care s-a ocupat de consolidarea şi reconstruirea conştiinciozităţii, Carl Reinhold Braakenhiel (Suedia), Lama Gh. Gaadau (Mongolia), Dr. Thich Minch Chau (Vietnam), Aturalye Indaratana (Shri Lanka), Dr. Pharamaha Makorn Khemapalt (Tailanda), Sh. Hirayama (Japonia), Kazimierz Morawski (Polonia, membru al Consiliului de Stat), Ahmad Zobara (Muftiu suprem, Yemen), Dr. J. Martin Bailey (U. S. A.), C. Mazobere (Zimbabwe), şi alţii.

A luat cuvîntul şi reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, *Dr. Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului, care a spus printre altele:

„Mă bucur că ne revedem în jurul acestei Mese rotunde, la cea de a treia întîlnire, reprezentanţi ai religiilor, savanţi şi experţi din toată lumea. Am ascultat cu interes referatele oamenilor de ştiinţă, domnii Carrier, Bach, Rauschenbach, Preobrajenski şi alţii. Perspectivele sînt, după cum am putut înţelege, sumbre. Ni s-au făcut demonstraţii ştiinţifice, venite din partea unor specialişti. Desigur, viitorul rezervat omenirii în eventualitatea unui război, le este cunoscut şi conducătorilor marilor puteri. Şi atunci cum se explică că trebuie atîtea eforturi ca să se lase convinşi că trebuie să renunţe la război? Nu cred ei în consecinţele lui catastrofale? Sau le riscă? Le riscă pe seama omenirii? Ce se întîmplă cu noi, oamenii? Ne pierdem simţul de orientare şi ne prăbuşim inevitabil în catastrofă, într-o catastrofă provocată chiar de noi înşine? Sîntem ca într-un teatru al absurdului: pregătim o sinucidere colectivă şi ne plîngem împotriva ei, dar continuăm să fabricăm arme, bombe, arme nucleare, tot mai distrugătoare, tot mai ucigătoare forţînd deznodămîntul! Parcă am fi într-un vis în care nu mai sîntem capabili să ne schimbăm direcţia spre catastrofă. Dar sîntem totuşi treji, aşa că totuşi nu sîntem condamnaţi fără apel. Putem schimba direcţia. Putem rămîne la raţiune. Putem evita absurdul. Aceasta trebuie să fie chemarea noastră ca reprezentanţi ai religiilor. Să ajutăm ca omenirea să se trezească din visul întunecat şi înspăimîntător, şi să vadă, şi să se întoarcă la lumina zilei, a speranţei, a luciditătii, a raţiunii.

S-a vorbit aici, de „războiul stelelor", de înarmarea în cosmos, care e ultima dintre „strategiile" imaginate, de fapt ultima dintre nebunii. E sigur că pentru o vreme, dacă nu e stopată la vreme, competiţia dintre marile puteri se va muta în spaţiu. Dar cînd se va echilibra în spaţiu, se va relua pe pămînt, şi vom trăi mereu coşmarul cursei înarmărilor ajuns deja la paroxism. Soluţia nu e decît în echilibrarea prin reducerea armamentelor şi a armelor în primul rînd a celor două blocuri militare NATO şi Tratatul de la Varşovia, prin reducerea lor pînă la nivelul cel mai de jos, care să nu mai pună în pericol omenirea.

România propune de mult acest lucru, odată cu propunerea şi a înghetării cheltuielilor militare şi reducerea lor deocamdată cu 10 la sută, urmînd ca după aceea să se treacă la o reducere treptată. În legătură cu spaţiul cosmic, se propune organizarea unei conferinţe mondiale care să reglementeze folosirea cosmosului numai în scopuri paşnice.

Ca oameni ai religiilor, ce răspunderi ne revin nouă? Noi nu avem putere. Avem totuşi puterea de a sensibiliza conştiinţele credincioşilor şi de a le arăta pericolele ce ne stau în faţă şi care contrazic cele mai elementare precepte ale credinţelor noastre. Căci toţi, de orice religie sîntem, respectăm porunca: *„Să nu ucizi"*, glorificăm viaţa şi pe autorul ei. Am tot spus mereu: Să fim apărători ai păcii. A fost bine. Dar eu cred că trebuie să facem un pas mai departe. Pacea o iubim toţi. Toţi credincioşii noştri iubesc pacea. Trebuie să-i facem *activi*, să-i facem să devină o *forţă a păcii*, o *forţă activă în apărarea păcii*. Pasivitatea nu mai impune într-o lume în continuă competiţie militară. Nu e timp de aşteptat. Nu există alternative. Şi ameninţarea ne priveşte pe toţi, nu numai pe unii. Să fim o voce, unică, limpede, puternică.

Aşa cum am mai vorbit şi în anii trecuţi aici, la această Masă rotundă, despre necesitatea unei *noi ordine morale internaţionale*, reiau această idee şi mă bucur că am auzit-o azi şi de la d-l Rauschenbach şi de la d-l Serrano. Aceasta trebuie să fie mai ales chemarea noastră. Să arătăm că războiul e imoral, că morală e apărarea vieţii, că morală e interzicerea cursei înarmărilor şi a războiului, că morală e o nouă ordine economică internaţională, care să organizeze viaţa omenirii pe principii de echitate şi egalitate, că morală e respectarea convenţiilor şi a principiilor de bază ale relaţiilor internaţionale, a egalităţii în drepturi a tuturor popoarelor, a independenţei şi suveranităţii internaţionale, a neamestecului în treburile interne, a renunţării la forţă şi la ameninţarea cu forţa, că morală e lucrarea împreună pentru progres şi dezvoltare, nu lucrarea unora împotriva altora, nu dreptul forţei şi al celui mai puternic. A spune şi a milita pentru toate acestea, este îndatorirea noastră, a religiilor, a credincioşilor noştri, de orice credinţă, de orice rasă, şi de orice neam ar fi".

La sfîrşit s-a redactat o *Declaraţie* a Mesei rotunde destinată presei şi s-au trimis scrisori preşedintelui Sovietului Suprem al U. R. S. S., preşedintelui S. U. A. şi primului ministru al Indiei, ca preşedinte al grupului ţărilor nealiniate, cerîndu-le să facă totul pentru dezarmare şi pace!

Epoca unor prestigioase înfăptuiri în viaţa poporului nostru

(Continuare din pag. 1)

troul bucureştean, Transfăgărăşanul, marile hidrocentrale de pe Dunăre şi de pe principalele ríuri ale ţării, moderne citadele industriale, puternice cetăţi ale ştiinţei, vaste sisteme de irigaţii.

Toate aceste înfăptuiri sînt rezultatul muncii înfrăţite a întregului nostru popor, condus cu eroism şi bărbăţie de eminentul preşedinte Nicolae Ceauşescu.

Pecetea puternicei sale personalităţi s-a imprimat pe tot ce s-a înălţat nou şi durabil în patria noastră.

Domnia Sa a făcut să crească continuu prestigiul ţării noastre peste hotare, purtînd pe toate meridianele globului solia de pace şi înfrăţire a poporului nostru. Sînt binecunoscute pe plan mondial iniţiativele şi demersurile stăruitoare ale preşedintelui ţării noastre pentru salvgardarea cauzei păcii, pentru oprirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmarea generală şi totală, pentru instaurarea unei noi ordini economice mondiale, pentru garantarea la independenţă şi dezvoltare pentru toate popoarele.

Pe arena internaţională, numele preşedintelui ţării noastre este nu numai binecunoscut dar şi pronunţat cu respect şi înaltă preţuire. Sînt sugestive în această privinţă cuvintele rostite de către un înalt demnitar străin (Spiros Kyprianou, preşedintele Republicii Cipru) despre cel care ne conduce spre noi şi importante înfăptuiri: „Preşedintele Nicolae Ceauşescu este una dintre personalităţile cele mai distinse ale lumii contemporane. Cînd stai de vorbă cu preşedintele României îţi dai seama că vorbeşti cu o personalitate care cunoaşte perfect nu numai ceea ce este de făcut în ţara sa, dar şi ceea ce trebuie făcut în întreaga lume. Preşedintele României crede în pace şi crede în înţelegere".

Beneficiind de largi posibilităţi de manifestare, garantate prin constituţie, slujitorii şi credincioşii Bisericii noastre împărtăşesc sentimente de satisfacţie şi îndreptăţită mîndrie pentru toate succesele înregistrate de poporul nostru în aceşti ultimi douăzeci de ani şi se angajează să sprijine în continuare eforturile sale şi ale conducătorilor pentru ridicarea patriei noastre pe noi trepte de progres şi civilizaţie, pentru triumful cauzei păcii şi instaurarea în lume a unui climat de securitate şi colaborare.

Noi lucrări de istorie românească

Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva Catihismului calvinesc.* Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mirela Teodorescu, Bucureşti, Ed. Minerva, 1984, 231 p.+32 p. facsimile.

Broşura mitropolitului moldovean este o replică la cunoscutul *Catehism calvinesc* tipărit la Prisaca lîngă Alba Iulia, în 1642 (nu 1640, cum s-a crezut mult timp), „cu porunca" principelui Gheorghe Rákoczy I şi „cu svatul şi cu îndemnătura şi cu cheltuiala" superintendentului calvin Gheorghe Csulay, un român maghiarizat, în cadrul cunoscutelor planuri de calvinizare a românilor patronat de principii Transilvaniei. Editoarea susţine că s-a tipărit la Dealu, cum afirmaseră mai de mult Ioan Bianu şi Dan Simonescu, în anul 1645. Un bogat studiu lingvistic (p. 45—182), precede textul transliterat (p. 183—230), urmat de cele 32 pagini facsimile.

N. Iorga, *Studii asupra evului mediu românesc.* Ediţie îngrijită de Şerban Papacostea, Bucureşti, 1984, 459 p.

Volumul reuneşte 26 de studii ale savantului român, cele mai multe publicate iniţial în *Analele Academiei Române, Memoriile Secţiei Istorice,* privind intervalul de la retragerea autorităţilor romane din Dacia pînă la mijlocul veacului al XVI-lea. Reţinem studiile: *Problema părăsirii Daciei de către împăratul Aurelian; Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în evul mediu; Carpaţii în luptele dintre români şi unguri; Din nou despre campania turcă a lui Ioan de Hunedoara în 1448; Lucrări noi despre Vlad Ţepeş; Veneţia în Marea Neagră; Relaţiile Moldovei cu Polonia ş. a.* De un deosebit interes sînt şi studiile de istorie bisericească: *Condiţiile de politică generală în care s-au întemeiat Bisericile româneşti în veacurile XIV—XV; Patrahirul lui Alexandru cel Bun: cel dintîi chip de domn român; Cea mai veche ctitorie de nemeşi români din Ardeal, 1408—1409* (biserica din StreisînGiorgiu, cercetare infirmată de recentele descoperiri picturale şi epigrafice); *Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi Mitropolia Ardealului.* Fiecare studiu se încheie cu „Întregirile" lui Şerban Papacostea, necesare în urma cercetărilor făcute de la apariţia studiilor lui N. Iorga şi pînă azi. Este anunţat un nou volum cu studii privind intervalul dintre secolul XVI—secolul XIX.

Bibliografia românească modernă, 1831—1918, vol. I (A—C), Bucureşti, 1984, XXXI +911 p.

Masivul volum, ieşit recent de sub tipar, continuă *Bibliografia românească veche,* apărută în patru volume, sub redacţia lui Ioan Bianu, Nerva Hodoş şi Dan Simonescu (vol. IV, cu întregiri şi completări), la care se adaugă un volum de *Contribuţii la b.r.v.* (Tîrgovişte, 1973), elaborat de Daniela Poenaru. Prin publicarea noului volum, se îndeplineşte un vechi deziderat al marilor cărturari din a doua jumătate a veacului trecut, care au militat pentru crearea unui corpus bibliografic al ştiinţei şi culturii naţionale. Lucrarea a fost încredinţată, în 1957, cunoscutului bibliograf George Baiculescu, secondat de cîţiva colaboratori, apoi altora, iar acum apare sub îndrumarea dr. Gabriel Ştrempel, cunoscut prin studiile sale asupra vechii culturi româneşti, ajutat de numeroşi alţi oameni de carte. În vederea elaborării lucrării, au fost cercetate, în primul rînd Biblioteca Academiei Române, care deţine peste 80% din fondul românesc existent, la care se adaugă numeroase alte biblioteci, inclusiv a Sf. Sinod şi a Institutelor teologice ortodoxe din Bucureşti şi Sibiu. Acest prim volum (literele A—C) însumează peste 16 000 de titluri de lucrări (o serie de traduceri nu intră în acest număr, deşi sînt consemnate). Între autori se numără şi o serie de ierarhi, profesori de teologie sau preoţi cu preocupări cărturăreşti: Timotei Cipariu, Sava şi Daniil Popovici Barcianu ,Nicolae Nifon Bălăşescu, Silvestru Bălănescu, Petru Barbu, Dimitrie Boroianu, Veniamin Catulescu, Ştefan Călinescu, Barbu Constantinescu, Calistrat Coca şi alţii.

Pr. prof. M. *Păcurariu*

Mireasma cuvîntului

rupe-se catapeteasma literei, acoperămîntul acesta
ca un cer peste faţă
rupe-se dar să privim, a murit
odată cu moartea şi-ntiorîndu-se
porţile s-au deschis, ca o inimă
ca inima mea s-au deschis, ridicaţi-vă
porţi, să intre
în iad, ca-ntr-un suflet de om
Lumina cu toată puterea Cuvîntului

Tăcere, glas
ilăcări
zăpadă
Treime. Iubirea
de o fiinţă

Lumina

Ajută-mă, izvor eşti, numai raze
Cel ce pe cei însetaţi
îi chemi la Tine
Iată, vin,
învie
şi dăruieşte-mi glas şi rugăminte
să fiu numai un rug aprins şi numai
o glăsuire fără trup şi fără
nimic ce mi-ar putea fi zid şi noapte
numai în Tine pururea să ard
de focul răcorind al Învierii.

O, pasăre, o cer, o, desfătare,
O iubire, o lumină, o noapte
acoperind cu taine marea taină
Ca sorii gînd al veşnicului Soare
răsai lumină, vino iar, aproape
Şi fi-mi lumină unde-i numai noapte
Şi viaţă, unde sufletul e vină
Şi unde-i doar pustiu, să fie ape.

Daniel Ilie Turcea

Semnalăm... Semnalăm...

● *Urmînd de aproape pe Mircea Eliade* (De la Zalmoxis la Genghis-Han, *Bucureşti, 1980*), *Victor Kernbach scrie în „Revista de filozofie" (anul XXXI, nr. 4, 1984, p. 350—357) un studiu intitulat: FORMAREA CREŞTINISMULUI POPULAR ÎN DACIA. Cronologia pătrunderii creştinismului la noi e corectă, bazată pe izvoarele cele mai serioase: Eusebiu de Cezareea, Tertulianus şi Origenes, trecerea Sfîntului Andrei pe aici şi „retransmiterea" noii învăţături prin soldaţii romani creştinaţi. Se fac de asemenea consideraţii exacte cu privire la „baza latină" a creştinismului nostru, atestată prin terminologia religioasă fundamentală (cruce, creştin, Dumnezeu, sfînt, botez, rugăciune, etc.), ca şi cu privire la unele rezonanţe bizantine: episcop, cler. Elementul slav a dat limbii noastre doar cuvinte „auxiliare", în sensul de secundare şi de dublare, căci deşi liturghia slavonă se va fi introdus la noi prin sec. X, din ea „populaţia românească medie nu înţelegea mai nimic" (p. 352).*

Că în acel trecut îndepărtat, creştinismul a fost asimilat şi sub o formă folclorică, în sensul adoptării şi adaptării lui la ethosul local, mai ales în lumea tărănească, e prea firesc şi deloc vinovat. Sănătatea filozofică a strămoşilor noştri, educaţi în spiritul înţelepciunii lui Zalmoxis, i-a făcut să înţeleagă creştinismul aşa cum era el: eliberat de bigotisme şi fanatisme. Dacii erau senini în faţa morţii şi trăiau eternitatea anticipînd-o ca pe o eliberare, ceea ce le dădea linişte şi pace pe pămînt, îi făcea să fie neînfricaţi, viteji. Creştinismul nu le-a adus o altă viziune despre dincolo, *şi nici una sumbră despre* aici. *Poate tocmai de aceea a şi fost asimilat atît de uşor. Mircea Eliade numeşte „creştinismul ţărănesc" al strămoşilor noştri „creştinism cosmic", şi se explică: acesta „proiectează misterul cristologic asupra naturii întregi" (vezi şi* Aspecte ale mitului, *Bucureşti, 1978, p. 160 şi urm.). E adevărat că a integrat creştinismul în folclorul de sorginte păgînă — proces firesc — dar Mircea Eliade arată că divinităţile şi miturile păgîne au fost „creştinate" şi că „păgînismul" nu a mai putut supravieţui decît creştinat, deci că n-a fost vorba de o „păgînizare" a creştinismului.* (Aspecte ale mitului, *p. 161). De aceea şi creaţiile folclorice „sînt impregnate de un spirit creştin, iar nu „păgîn": totul se învîrte în mijlocul mîntuirii omului prin Hristos; în jurul credinţei, a speranţei şi a iubirii aproapelui, în jurul lumii care este „bună", pentru că a fost creată de Dumnezeu-Tatăl şi pentru că a fost răscumpărată de Dumnezeu-Fiul"* (Aspecte ... *p. 162).*

Că „acest creştinism popular a prelungit fără doar şi poate pînă în zilele noastre anumite categorii ale gîndirii mitice" (Eliade, Aspecte, *p. 163) şi că „populaţia rurală românească şi-a elaborat o formă religioasă folclorică nepereche" (V. Kernbach,* Formarea ..., *p. 357 cu Dumnezeu-moşneag şi cu Sf. Petru care vin în contact pe pămînt, cu Sîntilie şi Sînvăsii (p. 355) — e adevărat, dar aceasta arată tocmai modul şi calitatea asimilării creştinismului în viaţa de toate zilele a strămoşilor noştri, ca pe ceva firesc, apropiat, ca pe o categorie primară şi esenţială a vieţii lor. Şi nu l-au falsificat. La biserică au rostit formulele dogmatice tot atît de firesc şi cu aceeaşi credinţă. Studiul lui Victor Kernbach nu se desfăşoară pînă la aceste consideraţii, dar le implică.*

● *Nr. 95/1984 al revistei pariziene ... LE MESSAGER ORTHODOXE e dedicat Muntelui Athos. Printre altele publică şi un „Petit Paterikon contemporain", în care găsim şi cîţiva „sfinţi bătrîni" români: Părintele Enoh, de la chilia Kapsala, mort în 1980, Părintele Filaret, vieţuitor tot la Kapsala şi Părintele Vartolomeu care a murit în 1982 la Stavronikita.*

● *Editura Minerva a tipărit sub titlul OPERE,* Răspunsul împotriva catihismului calvinesc *al mitropolitului Varlaam (1645), ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mirela Teodorescu (Bucureşti, 1984). Întregul* Răspuns *e transcris dar redat şi în facsimile la sfîrşit. Spicuim din* Introducere: *„Răspunsul pune în valoare talentul de polemist al autorului, ilustrat prin caracterul energic şi, uneori, vehement, atît în fond, cît şi în formă, al atacului întreprins împotriva opiniilor adverse, precum şi puterea de a convinge pe cititori de justeţea propriilor afirmaţii". Autoarea considera Răspunsul ca „deosebit de important în evoluţia literaturii şi a limbii noastre de cultură" (p. 7). De menţionat faptul că Varlaam scrie* Răspunsul *„către creştinii de Ardeal" ... „cu noi de un neam român" şi face din păstrarea unităţii de credinţă — ameninţată atunci de calvini în Transilvania — temeiul păstrării unităţii de neam şi al păstrării individualităţii lor etnice (p. 8).*

De acum înainte Varlaam nu va mai fi pentru cultura românească doar autorul Cazaniei *(1643). Prin reeditarea* Răspunsului *după 339 de ani, statura lui culturală va mai creşte încă şi ni-l va ţine mereu aproape.*

● *Un eseu bine echilibrat asupra lui Eugen Ionescu semnează Eugen Simion:* Hugoliada lui Eugen Ionescu, *(în rev. Ramuri, nr. 12, 1984, p. 7). Eugen Ionescu l-a executat la un moment dat pe Victor Hugo, i-a ridiculizat „retorismul", l-a „desumflat", l-a „demolat", iar Eugen Simion îl execută, cu delicateţe, e drept, pe Eugen Ionescu. Acesta din urmă, din „poftă demolatoare", a accentuat mai ales părţile negative din viaţa poetului, uitînd să se ocupe de poezia lui. A prezentat un Hugo „farsor", cabotin, excelînd într-o, de fapt, antibiografie, exclusiv ironică şi distrugătoare. Eugen Simion, în replica urmărind restabilirea echilibrului critic, îl citează pe Gide care spunea despre lirica lui V. Hugo — deşi „cu năduf" — că „este cea mai importantă pe care a produs-o Franţa". „Asupra farsorului — scrie Eugen Simion — sîntem lămuriţi (din eseul lui Eugen Ionescu n. n.),* mai rămîne de dovedit ce făcea în acest timp geniul din farsor".

Pentru a situa bine lucrurile, amintim că eseul lui Eugen Ionescu: Viaţa grotescă şi tragică a lui Victor Hugo, *a fost scris şi a apărut în 1935—1936 în rev. „Ideea europeană" (nr. 2—4, 5—6; a fost reprodus în parte în rev. „Secolul 20", 2, 1972 şi tradus şi publicat în l. franceză la Gallimard în 1982).*

Cred că încheierea lui Eugen Simion, notată mai sus, cu privire la V. Hugo, e foarte aproape de a se potrivi şi cu privire la Eugen Ionescu!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 și 15 aprilie 1985 Nr. 13—14 și 15—16/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Saul din Tars — martor al Învierii

După o iarnă grea, semne de primăvară bucură din nou inimile noastre și, odată cu aceasta, după perioada Postului Mare și după amintirea tristă a Săptămînii Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, Patimi care au culminat cu răstignirea și îngroparea, sufletele noastre se bucură astăzi de *Învierea* Sa. Precum în succesiunea anotimpurilor, fiecare iarnă e urmată neapărat de primăvară, tot așa și în desfășurarea vieții creștine, fiecare Săptămînă a Patimilor e urmată neapărat de Înviere și de Săptămîna Luminată. Ne întristăm odată cu Hristos cînd moare pe cruce și cînd moartea Lui pare a ne spune că prin moarte se termină totul și că dincolo de ea nu mai există nimic, — și ne bucurăm împreună cu Hristos cînd, împotriva tuturor așteptărilor, a treia zi după îngropare învie, în trupul care fusese mort, voind să ne învețe prin aceasta că prin moarte nu se termină totul, că sufletul nu moare și că atunci cînd vom muri și noi, sufletele noastre vor supraviețui.

Învierea e re-întruparea lui Dumnezeu pe pămînt, o naștere din nou, o re-naștere în trup transfigurat, fiind replica în mărire și glorie a întrupării prin Nașterea în smerenie la Betleem. Acum, cel născut în peșteră își descopere, la vedere și la înțelegerea oricui, adevărata identitate dumnezeiască, puterea și slava. Prin Înviere își legitimează învățătura, își explică minunile și își împlinește promisiunile. Reîntors printre oameni, în slavă, prin Înviere, ca un Dumnezeu, El nu va mai pleca din lume așa cum pleacă oamenii, prin moarte. Dacă prima plecare i-a scandalizat și i-a descurajat pe cei care îl credeau atotputernic, a doua plecare i-a umplut de sfîntă uimire și de speranță. Biruind moartea, El o va ocoli acum, și va pleca în chip minunat înălțîndu-se în fața ucenicilor, precum se și cădea unui Dumnezeu ce se întorcea întru ale Sale.

A înviat Hristos cu adevărat? Cînd răspundem la vestea ce ni se anunță în aceste zile, cu: *Adevărat a înviat*, credem noi cu adevărat în *Înviere*? — Credem, fără îndoială. Credem așa cum au crezut moșii și strămoșii noștri și simțim Învierea ca pe evenimentul cel mai însemnat din viața noastră și din tot destinul nostru, în El stînd cheia înțelesului vieții noastre pămîntești și a vieții noastre veșnice. Dar în afară de credința noastră, moștenită din neam în neam, avem noi alte argumente care ne fac să credem în Înviere?

Există martori ai Învierii lui Iisus Hristos? — Există. Ei ne sînt prezentați de către autorii cărților Noului Testament și mărturia lor, fiind contemporană, venind din partea unora care *au văzut* și au trăit evenimentul, este — convingătoare pentru noi. Aceștia L-au întîlnit pe Iisus după Înviere și au stat de vorbă cu El, au mîncat și au călătorit împreună cu El, după ce îl văzuseră „cu ochii lor" mort și-L îngropaseră cu mîinile lor. Mărturia lor e nemijlocită, directă, trăită de ei.

Cel dintîi lucru constatat de femeile mironosițe Duminică dimineața, cînd s-au dus, după obicei, cu miresme la mormînt, a fost faptul că mormîntul era gol (Matei XXVIII, 6). Și gol a rămas pînă azi. Dar mironosițele L-au și întîlnit pe Cel înviat, chiar acolo, în preajma mormîntului. El le-a întîmpinat firesc, cu cuvîntul: *Bucurați-vă!* Era singurul cuvînt care putea spune totul, care putea cuprinde în el toată întîmplarea, care putea transforma toate cuvintele ce s-ar fi putut spune într-un simțămînt adînc, luminos și cald, în simțămîntul copleșitor al bucuriei, care nu mai are nevoie de cuvinte. Apoi L-a văzut Petru, cel care se lepădase în timpul Patimilor și care trăise adînc disperarea și deziluzia. Nu se așteptase la un asemenea deznodămînt cum fusese cel al Patimilor și al morții. Apoi L-au văzut ceilalți apostoli și, în cele din urmă, I-a pipăit ranele Toma, cel care se îndoise la auzul noutății Învierii și care, convingîndu-se, a exclamat: „Domnul meu și Dumnezeul meu!"

Iată martori, arătați de evangheliști cu numele, martori care mai trăiau încă în momentul în care s-au scris și au început a circula Evangheliile și care au putut fi verificați spre a confirma cele puse pe seama lor. Ei au fost primii propovăduitori ai creștinismului, întemeiați pe certitudinea *Învierii* constatate de ei înșiși. Pe convingerea lor ne întemeiem și noi, pînă azi, credința noastră.

Dar a mai existat un martor. Îl chema Saul și era un tînăr foarte învățat, o speranță a vremii, om de încredere al mai marilor templului. Numele său apare pentru prima oară în legătură cu uciderea cu pietre a primului martir creștin, arhidiaconul Ștefan (F. Ap. VIII, 58). Saul a fost încredințat cu paza hainelor celor ce aruncau cu pietre, fiind printre cei care fuseseră de acord cu uciderea (F. Ap. VIII, 60).

Cartea Faptele Apostolilor ni-l arată ca pe un mare prigonitor al creștinilor. Va fi auzit de Înviere, dar nu credea în ea. Era din orașul Tars, din provincia nordică Cilicia, din Asia Mică și probabil nu fusese martor nici la propovăduirea Mîntuitorului, nici la patimi, nici la Înviere. Fie că fusese în orașul său, fie că fiind din cînd în cînd în Ierusalim, se ținuse de-o parte, ocupîndu-se cu studiul pe lîngă marii învățați ai vremii. Era un zelos al Legii vechi. Ajuns la oarecare poziție oficială în momentul în care, după Înviere și Înălțare, creștinismul începuse să se întindă tot mai mult, și se înmulțeau comunitățile întemeiate de apostoli și de ucenicii lor, Saul a primit misiunea de a lichida creștinismul.

Textul Sfintei Scripturi îl descrie astfel: *„Saul însă pustia Biserica, pătrunzînd prin case și tîrînd bărbați și femei, îi arunca în temniță"* (F. Ap. VIII, 3). Teritoriul acțiunilor sale era probabil limitat la început numai la Ierusalim. Părîndu-i-se prea puțin și auzind că noua învățătură se răspîndește și în alte părți, *„Saul, răspîndind groază și ucidere asupra ucenicilor, a mers la arhiereu și a cerut de la el scrisori către sinagogile din Damasc, că dacă ar afla pe unii care ar urma calea învățăturii lui Hristos, fie bărbați ori femei, să-i aducă legați la Ierusalim"* (F. Ap. IX, 1—2). El nu știa că ceruse să meargă

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

„Învierea Domnului", icoană pe sticlă din zona Făgărașului, sec. XIX

ZIUA ÎNVIERII

Ziua Învierii și să
ne luminăm cu
prăznuirea / Și
unii pe alții să ne
îmbrățișăm, / Să
zicem fraților și
celor ce ne urăsc
pe noi; / Să ier-
tăm toate pentru
Înviere și așa să
strigăm: / Hristos
a înviat din morți,
/ Cu moartea pe
moarte călcînd /
Și celor din mor-
minte / Viață dă-
ruindu-le.

Autocefalie și Patriarhie românească

Se împlinesc, la 25 aprilie, o sută de ani de cînd Patriarhia ecumenică de Constantinopol (azi Istanbul), a recunoscut autocefalia Bisericii Ortodoxe românești. Și tot acum în luna februarie, s-au împlinit 60 de ani de cînd Biserica românească autocefală a fost ridicată la treapta supremă, în cadrul Ortodoxiei, cea de Patriarhie. Două aniversări ale unor fapte petrecute în sfera vieții eclesiastice, dar pe atunci au avut adînci implicații și în viața noastră de Stat.

În terminologia canonico-juridică a Bisericii, prin autocefalie se înțelege independența, neatîrnarea, autoguvernarea sau conducerea de sine a unei Biserici ortodoxe naționale (din gr. avtos=însuși, de sine; kefali=cap, fig. conducere). Nu este identică cu suveranitatea de care vorbim în relațiile interstatale, pentru că orice Biserică ortodoxă autocefală rămîne în interdependență cu celelalte, sub raport dogmatic, canonic și cultic.

În primele veacuri ale erei noastre, fiecare Biserică își avea

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Prof. Dr. *Mircea Păcurariu*

Pîine pentru suflet

Învierea Domnului în propovăduirea Apostolilor

Minunea Învierii Domnului este, fără îndoială, cea mai mare minune pe care se întemeiază dumnezeirea lui Iisus Hristos, precum și farul luminos care arată dragostea lui Dumnezeu față de lume și motivul pentru care a fost trimis în lume Fiul lui Dumnezeu, adică acela de a mîntui lumea și de a da oamenilor posibilitatea împlinirii dorului după nemurire.

(Continuare în pag. a 5-a)

Părintele VASILE

Intrarea Domnului în Ierusalim

— mărturia textelor scripturistice despre activitatea lui Iisus Hristos în Duminica Floriilor —

Odată cu intrarea Mîntuitorului Hristos în Ierusalim începe precum se știe „Săptămîna Patimilor", o săptămînă deosebită față de celelalte, ultima din viața Sa pămîntească, care duce către biruința Lui asupra morții și a învierii din mormînt. Vorbind despre aceasta, proorocul Isaia, cu mult timp înainte zicea: „Domnul

(Continuare în pag. a 3-a)

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Tradiții pascale

De unele din marile noastre sărbători, praznice împărătești, cum se numesc ele în limbajul bisericesc, sînt legate anumite tradiții, ce se reflectă atît în cult, cît și în viața particulară a creștinului ortodox. Astfel, Nașterea Domnului sau Crăciunul este precedată de umblatul cu steaua, cu icoana de către preot și cu Ajunul cîntat de copii. La Florii se împart, în biserică, ramuri de salcie binecuvîntate, care amintesc de ramurile pe care mulțimea le așternea în calea Domnului la intrarea în Ierusalim, iar la Rusalii se împart, tot în biserică, frunze de tei sau nuc, simbolul limbilor ce s-au pogorît asupra

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *Gabriel Cocora*

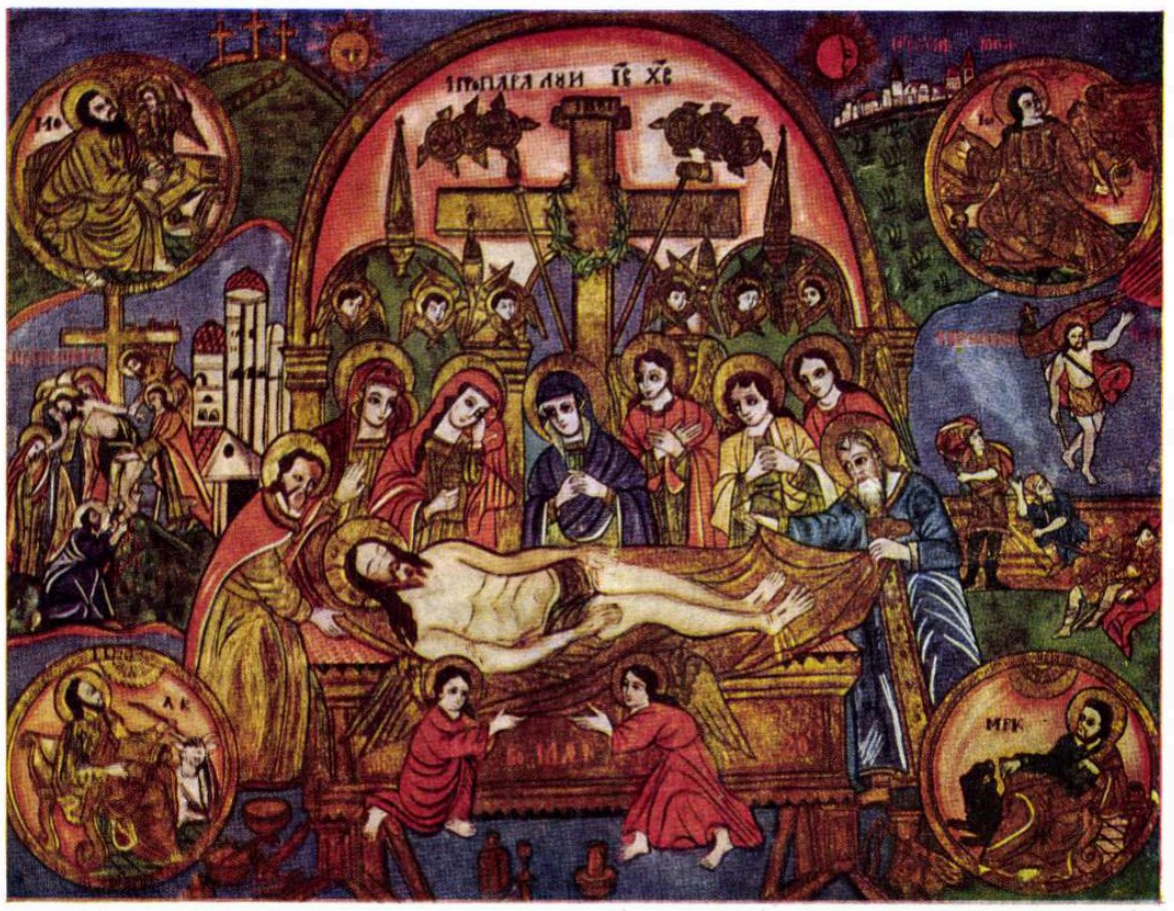

„Punerea în mormînt", pictură pe sticlă, de Savin Moga, 1850

Saul din Tars — martor al Învierii

(Continuare din pag. 1)

întru întîmpinarea altui destin, și că drumul Damascului îi va schimba și viața și numele și că va face din el un personaj de importanță mondială, co-autor al Bibliei, învățător al neamurilor și, în cele din urmă, martir tocmai pentru cauza împotriva căreia primise să lupte.

*

Oricît ne-ar părea de imposibil, tocmai acest Saul va fi martorul de care am amintit, adăugat la cei pomeniți mai înainte. El va fi martorul cel mai aprins al Învierii lui Hristos. Tocmai el se va transforma din prigonitor în apărător. Același zel pe care îl pusese în prigonirea creștinilor, îl va pune de acum încolo în apărarea lor și în răspîndirea noii învățături.

Cum s-a putut întîmpla aceasta? Ce s-a putut petrece cu dînsul, încît să-l transforme în opusul a ceea ce era pînă atunci, încît să-l facă să iubească fierbinte ceea ce ura cu foc? Ce anume a putut să-i zdruncine într-atîta convingerile? — O demonstrație a cuiva? — În demonstrații nu-l întrecea nimeni! Credința lui în Legea veche era de granit. Mila de victime? — Mila, dacă ar fi avut-o, putea să-l facă cel mult să-și înceteze opresiunea, uciderile și arestările, dar nu să treacă de partea victimelor, îmbrățișîndu-le credința pe care o considera nu numai absurdă, dar și împotriva Legii care pentru el era sfîntă! Dacă n-am ști ce s-a întîmplat, ar fi foarte greu să ne imaginăm și să ne explicăm o astfel de transformare radicală. În principiu, nimic nu părea a fi în măsură să-l întoarcă de pe drumul său, din credința și din lupta sa împotriva creștinismului care atunci se năștea.

Și totuși, s-a întîmplat ceea ce nimeni, și nici el nu-și imaginase. S-a întîmplat singurul eveniment care putea fi în stare să-l zdruncine, să-l transforme, să-l convertească la credința pe care o persecuta, să-i demonstreze că nu avea dreptate, că religia care se întemeia pe Învierea lui Hristos era cea adevărată și că el, Saul, se afla în eroare.

Acest eveniment a fost întîlnirea cu Iisus Hristos, întîlnirea cu Cel înviat.

Unui asemenea argument nu i se putea rezista. Nimeni nu i-ar fi putut rezista. El știa că Iisus murise. De aceasta nu s-a îndoit nimeni, niciodată. Nici iudeii, nici romanii. Cei care L-au răstignit, au permis îngroparea numai după ce au constatat moartea. După Înviere au lansat zvonul că ucenicii i-au furat și i-au ascuns trupul și că de aceea mormîntul a fost găsit gol. Dacă Saul ar fi găsit trupul mort, ascuns undeva, poate aceasta și căuta de fapt la Damasc — aceasta ar fi fost marea lui victorie. Argumentul material — găsirea trupului mort —, i-ar fi confirmat teza teoretică, adică imposibilitatea Învierii. Dar el L-a întîlnit pe Iisus viu, și astfel s-a confirmat că mormîntul rămăsese gol prin învierea celui ce fusese îngropat acolo. Și iată scurta convorbire dintre cei doi:

— *„Saule, Saule, de ce mă prigonești?* — l-a întrebat *Iisus, iar el a zis: Cine ești, Doamne? — Zis-a Domnul: Eu sînt Iisus pe care tu îl prigonești".* Și Iisus a adăugat, folosind o metaforă, sau poate o zicală a vremii: *„Cu greu îți este să lovești cu piciorul în bolduri"* (F. Ap. IX, 4—5), cu alte cuvinte: să te lupți cu adevărul. E cu neputință. Împotriva evidenței nu mai poți face nimic! Iată evidența: *„Eu sînt Iisus".* Era ca și cum i-ar fi spus: Eu sînt cel pe care tu îl crezi mort. Sînt viu. Am înviat. Toți cei ce cred în Înviere, cred într-un fapt adevărat. Aceasta este noua religie pe care o voiește Dumnezeu, nu cea pe care o aperi tu. Eu sînt cel promis: Mesia, despre care au vorbit profeții. Te crezi învățat: citește-i cum trebuie. Dar Iisus nu i-a spus toate acestea, pentru că pentru o minte ca a lui Saul toate se cuprindeau în afirmația simplă și zdrobitoare: „Eu sînt Iisus".

În fața evidenței, Saul a cedat. În fața evidenței se cedează. Orice minte sănătoasă procedează așa. Pentru Saul era acum evident: Hristos a înviat! Există. E viu. Vorbește cu el. În clipa aceea a mai avut doar tăria să mai pună singura întrebare care își mai avea un rost: *„Doamne, ce voiești să fac?"* (F. Ap. IX, 6). I s-a spus ce trebuie să facă și a făcut precum i s-a poruncit. Toată întîmplarea se găsește în cartea Faptele Apostolilor.

Și așa, Saul a devenit Pavel, sfîntul apostol Pavel, cel intrat în ceata apostolilor, martor al Învierii, pe baza acestei întîlniri cu Iisus, marele apostol al neamurilor, cel care a convertit la creștinism toată Asia Mică și sudul Europei, cel care a prins în formule geniale învățătura lui Iisus, distanțînd-o de iudaism, cel care a scris cunoscutele *Epistole* care fac parte din Noul Testament, și care sînt citite împreună cu *Evangheliile* la toate slujbele creștine.

Propovăduirea sa s-a sprijinit permanent pe faptul cunoscut și controlat de el, al Învierii Domnului. Învierea justifică totul. Ea justifică noua învățătură și noua credință. Învierea e temeiul logic al creștinismului. Marele logician, Sfîntul Pavel, pune în ecuație logică toată propovăduirea sa și tot sensul creștinismului și al credinței noastre: *„Dacă Hristos n-a înviat, atunci zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră"*, scrie el Corintenilor, și prin ei și nouă (I Cor. XV, 14). Fără credință în înviere, creștinismul nu înseamnă nimic. Ar fi o învățătură omenească, un sistem filozofic, ca oricare altul. Cu credința în Înviere, el înseamnă totul: este garanția adevărului și a mîntuirii noastre. E dumnezeiesc.

Învierea a fost pentru Saul garanția dumnezeirii celui înviat și a învățăturii Sale. Aceasta l-a transformat în Sfîntul Apostol Pavel. Ce frumos conchide el, că învierea lui Hristos ne garantează că *„cel din urmă vrăjmaș a fost astfel învins: moartea* (I Cor. XV, 26). Moartea care ne pune atîtea probleme, care ne aduce atîtea dureri, care chinuie mințile cele mai luminate și blochează avînturile faptei și ale gîndului, ei bine, moartea a fost învinsă: moartea nu există! Sufletul nu moare. Trăiește și va învia. Dacă a înviat Hristos, învierea și nemurirea sînt evidențe nu numai logice, ci faptice.

Iată demonstrația acestui martor care L-a văzut pe Hristos și care a devenit marele Pavel.

Ne-am reamintit de mărturia lui, pentru ca prin ea să ne întărim credința în Învierea lui Hristos și în nemurirea noastră și să ne hotărîm să fim mai buni, mai drepți, iubitori de dreptate, iubitori unii față de alții, iertători și generoși.

„Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut"

(Ioan XX, 29)

Mîntuitorul ne descopere fericirea de a crede. Cuvîntul spus Apostolului Toma îi dezvăluie această putere. „Pentru că M-ai văzut ai crezut; fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan XX, 29). Care este rațiunea acestei fericiri?

S-a spus că Mîntuitorul se referea aici, mai întîi la Patriarhii și Profeții Vechiului Testament, îndeosebi la Avraam numit și „părintele credinței", care răspunzînd apelului divin, iese dintr-o lume care „slujea altor dumnezei" (Ios. XXIV, 2), primește făgăduința cu o credință care covîrșește înțelegerea umană, spre exemplu, în sacrificiul lui Isaac, pentru a se face, în final, părtaș „desăvîrșirii" (Evr. XI, 39—40). Se referea Mîntuitorul de asemenea la toți cei care în Noul Testament își vor întemeia credința pe mărturisirea celor ce L-au văzut pe Hristos în trup. Și încă mai profund, pe comuniunea în Duhul Sfînt cu Hristos, în Biserică; în rugăciune, în Cuvîntul Evangheliei și Sfintele Taine, în viața credincioșilor, în care, ca într-un „nor de martori" (Evr. XII, 1) se oglindește în fiecare, în felurite nuante, chipul lui Hristos.

Plecînd îndeosebi de la acest din urmă înțeles, noi vedem în cuvintele adresate Sfîntului Apostol Toma definiția însăși a credinței. Rostind mai întîi: „pentru că M-ai văzut ai crezut", Mîntuitorul arăta că vederea sensibilă, pipăirea fizică a rănilor Lui, impune de la sine un anumit fel de credință; un fapt credibil, întemeiat însă pe evidență. Dar credința în esența ei, mai presus de evidența simțurilor trupești, deschide și mai profund ochii duhului. „Propriu credinței este să accepte ceea ce încă n-a fost văzut" zice Sfîntul Ioan Hrisostom. Credința merge înaintea vederii. Iar Hristos, în slujirea Sa de refacere a „chipului", face apel, trezește și cultivă în noi tocmai aceste forțe, simțuri ale spiritului, în capacitatea lui de ieșire din sine, de depășire de sine și deschidere făgăduințelor divine; de deschidere unui infinit de posibilități. În această capacitate de a ieși din sine, de a se depăși prin credință, prin răspunsul la un apel divin, prin care poartă interior un țel căruia i se dedică și crește prin el, în ființă, noi sesizăm o dimensiune fundamentală a spiritului nostru uman, a vocației noastre de a ne zidi după chipul și asemănarea cu Dumnezeu.

În Hristos, apelul divin era de față, concret, „făgăduința" împlinită. În El, Dumnezeu — infinitul divin invizibil — este revelat în trup. Iar accesul la dumnezeiescul din El se face prin această putere harică a credinței. Și Mîntuitorul în tot timpul slujirii Sale, solicită spiritul să citească în prezența lui în trup, în cuvintele și faptele Lui ca prin niște semne — spre pildă, semnul lui Iona, al înmulțirii pîinilor — mesajul divin, să vadă în El prezența reală a lui Dumnezeu și a „Împărăției Lui". În acest sens le deschide ucenicilor mintea ca să înțeleagă Scripturile (Luca XXIV, 45). Căci în „tainele împărăției cerurilor" este posibil ca „văzînd, să nu vezi și auzind să nu înțelegi".

Și însuși modul ei de a fi și de a se realiza (al împărăției), înseamnă o neîncetată acțiune creatoare prin manifestarea energiilor divine pe „scara lui Iacob", care solicită spiritul la înțelegere. Spre pildă, acum cînd Hristos rostește cuvîntul: „Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut", El se afla pe tărîmul de dincolo, al învierii, iar Toma pe tărîmul de dincoace. Apostolul, una a văzut și altceva a crezut, observă Sfîntul Grigorie al Romei. El a văzut un om purtînd semnele (crucii) și prin acestea a crezut în dumnezeirea Celui înviat. Învierea însăși se descoperea ca o nouă stare, ca un nou „eon" la care e chemat spiritul să se înalțe. De aceea, în zilele învierii prezența lui Hristos printre ucenici prezintă un vădit caracter de pedagogie divină. El este cînd văzut, cînd nevăzut. Apelează aci la sensibilitatea lor fizică, aci la sensibilitatea lor spirituală. Mariei Magdalena, care potrivit structurii feminine, e aplecată mai mult spre sensibilitatea fizică, Hristos îi spune: „Nu te atinge de Mine. Nu M-am suit încă la Tatăl", de unde voi trimite Duhul Sfînt pentru a primi înțelegerea spirituală a stării de înviere. Celor doi ucenici spre Emaus, le apare mai întîi ca un necunoscut, îi introduce apoi în negrăita taină a trecerii prin „pătimire" la „preamărire", îi inițiază în tîlcul Scripturilor, le binecuvintează și le frînge pîinea spre a-i împărtăși cu trupul Său cel înviat și în sfîrșit, cînd li se deschid ochii și Îl recunosc, El se face nevăzut (Luca XXIV, 15—31). La ceilalți ucenici intră „prin ușile încuiate", dar îi îndeamnă: „pipăiți-Mă și vedeți...". Pe Toma, în îndoiala lui transformată proniator, îl provoacă și la atingerea sensibilă și la vederea spirituală. O continuă gradație de înălțare de la trup la duh. Se face nevăzut sensibil pentru a-i învăța să-L poarte spiritual, inteligibil. Căci și după această stare de înviere, urmează cea de înălțare și ședere de-a dreapta Tatălui.

Dar, virtutea înzestrată cu un asemenea har de a întinde punți între tărmuri, fundamental între uman și divin: apoi între cel de aici și cel al învierii, al înălțării, ai întregii revelații, este credința. Această însușire ține de ființa ei, în timp ce nădejdea îi întreține vie flacăra. Oglindind în el revelația, spiritul se angajează în realizarea ei. Experiența marilor înaintași îi stă înainte. Despre Avraam, Mîntuitorul afirmă: „A văzut ziua Mea și s-a bucurat" (Ioan VIII, 56). Iar despre Moisi, Sfîntul Pavel spune: „A rămas neclintit ca acel care vede pe Cel nevăzut" (Evr. XI, 27). Hristos Însuși o experimentează pentru noi, ca model, îi insuflă viața Sa dumnezeiască, întrucît și El „pentru bucuria pusă înainte-I a suferit crucea, n-a ținut seama de ocara ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu" (Evr. XII, 2). De aceea este și numit „începătorul și desăvîrșitorul credinței" (Evr. XII, 2).

În acest spirit, lumina acestei virtuți ne lansează pe treptele suite de Hristos în iconomia mîntuirii. „Duhul Adevărului care rămîne în noi" (Ioan XIV, 17) luminează și întărește duhul nostru, îl solicită să suie mereu prin credință și înțelegere duhovnicească, „prin credință înțelegem" (Evr. XI, 3), de la o treaptă la alta. De la ceea ce se vede, la ceea ce încă nu se vede; de la ceea ce sînt, la ceea ce încă nu sînt; de la „cele pe care le știm, la cele pe care nu le știm... de la cele arătate, la cele încă nearătate", cum doxologește Liturghia. Căci statutul persoanei umane, vocația noastră stă nu doar în ceea ce sînt, văd sau am acum, ci și în ceea ce sînt chemat să devin asemenea Protochipului Hristos. Cum se spune, „omul este și devine". Vocația noastră de ființă înzestrată cu spirit și în

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. *Constantin Galeriu*

Ouă roșii

Pămîntul se cutremurase,
S-a-ntunecat în miezul zilei,
Iar sus pe Golgota murise
Iisus împărțitorul milei.
Apostoli și mironosițe
Erau cutremurați de-un dor
De a mîntui sfintele moaște
Și-a le-ngropa în legea lor.
Pilat nu le-a-mplinit rugarea.
Cezarul, poate, se temea
Că luat de dînșii trupul rece,
Cum proorocise — va-nvia.
Maria Magdalena însă,
Cea credincioasă lui Iisus,
A înroșit un coș cu ouă
Și cinste lui Pilat le-a dus.

Pilat, uimit de-așa minune,
Uitîndu-și gîndurile grele
I-a zis Mariei Magdalene
Să ceară ceva pentru ele.
S-a înroșit mironosița
Și-a îndrăznit să-l roage-ncet:
„Dă-mi mie trupul de pe cruce
Al lui Iisus din Nazaret..."
Pilat s-a turburat o clipă,
S-a hotărît apoi să-l deie.
A luat din mîna ei ploconul...
Ce, să se teamă de-o femeie?
Mironosița-nvingătoare
Cu doi apostoli mai străini
Culcară-ntr-un mormînt de piatră
Pe cel încununat cu spini.

S-a străjuit apoi mormîntul
Și piatra se pecetlui,
Dar Cel ce-a întrupat Cuvîntul
A înviat a treia zi.

Maria Cunțan

Intrarea Domnului în Ierusalim

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu mi-a deschis (calea) iar eu nu m-am împotrivit nici nu m-am dat înapoi" (50, 4—5).

Intrarea Domnului în Ierusalim este precedată de minunea învierii lui Lazăr din morți care a prilejuit multă neliniște în rîndul sinedriștilor ce căutau, din acea zi, prilej potrivit să-L omoare. De aceea — spune Sf. Ap. Ioan — „Iisus nu mai umbla pe față printre iudei". Chiar de acum, „Iisus a plecat din Betania într-un ținut aproape de pustie, într-o cetate numită Efraim (după fiul lui Iosif), rămînînd acolo cu ucenicii Săi" (Ioan 11, 54).

Cu șase zile mai înainte de Paști Iisus se întoarce în Betania, unde mai înainte cu o zi l-a înviat pe Lazăr din morți. „Mulțime mare de iudei, din împrejurimi și Ierusalim, aflînd că Iisus se află aici au venit nu numai pentru dînsul ci să-l vadă și pe Lazăr cel înviat". Înconjurat de ucenici, de cei ce-L urmau, Iisus a plecat din Betania, cu simplitatea Sa din totdeauna, spre Ierusalim. Împlinind o proorocie referitoare la misiunea Sa, prezisă cu cinci sute de ani mai înainte, aflîndu-se în preajma satului Beitfaghe (la nord-est de Muntele Măslinilor, și 3 km de Ierusalim), Iisus a trimis acolo pe doi dintre ucenicii Săi, spunîndu-le: „Mergeți în satul care este înaintea voastră, și intrînd în el, veți afla un mînz legat, pe care n-a șezut nimeni pînă acum, dezlegîndu-l aduceți-l aicea ... și aducîndu-l și-au pus hainele peste asin și Iisus a șezut pe el" (Marcu 11, 1—7). Proorocul Zaharia, profetind despre acest eveniment, a grăit așa: „Bucură-te fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată împăratul tău vine la tine, smerit șezînd pe mînzul asinei" (9, 9). Părinții bisericești, tîlcuind șederea lui Iisus pe mînzul asinei, au arătat că „aceasta înseamnă supunerea neamurilor către Hristos. Iar așezarea hainelor peste asin semnifică întinderea propovăduirii Evangheliei la neamuri pe care apostolii le-au adus și le-au supus lui Hristos, împărtășindu-le lucrările dumnezeiești".

Continuînd drumul spre Ierusalim, traversînd Muntele Măslinilor, Iisus era întîmpinat de mult popor „care își așternea hainele înaintea Lui, alții așterneau ramuri pe cale ... iar unii îl întîmpinau cu ramuri de finic în mîini". Atît cei ce mergeau înainte cît și cei ce veneau pe urmă strigau, zicînd: Osana! Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului. Binecuvîntată este împărăția ce vine a părintelui nostru David: Osana întru cei de sus" (Marcu 11, 8—10). Sfîntul Evanghelist Luca arată că în timp ce Iisus se apropia de „coborîșul muntelui Măslinilor, toată mulțimea ucenicilor, bucurîndu-se a început să laude pe Dumnezeu, cu glas tare, pentru toate minunile pe care le văzuseră, zicînd: Binecuvîntat este Împăratul care vine întru numele Domnului: Pace în cer și slavă întru cei de sus" (Luca 19, 37—38). Văzînd această primire măreață ce se făcea lui Iisus, fariseii, nemulțumiți de popularitatea și de cinstirea ce i se făcea Lui, ziceau între ei: „Vedeți că nimic nu folosiți! Iată, lumea s-a dus după El" (Ioan 12, 19). „Unii dintre farisei — apropiindu-se de Iisus — au zis către El: Învățătorule, ceartă-ți ucenicii", pentru că, după părerea lor, ar exagera. Cunoscînd că acestea trebuiau să se împlinească, Iisus, ca o mustrare, le spune: „Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga" (Luca 19, 39—40).

Apropiindu-se de cetate care se arăta în toată strălucirea ei, mai mult materială decît spirituală, Iisus „plîngînd pentru ea" rostește următoarea profeție: „O, dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sînt spre pacea ta! Dar acum ascunse sînt de ochii tăi. Vor veni zile peste tine — zice Domnul — cînd dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strîmtora din toate părțile, și te vor face una cu pămîntul, și pe toți fiii tăi care sînt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale" (v. 41—44)

Ajungînd în Ierusalim, Sfîntul Evanghelist Matei relatează că „toată cetatea s-a cutremurat, întrebîndu-se: „Cine este acesta"?, care este primit cu atîta cinste. „Iar mulțimile răspundeau: Acesta este Iisus, proorocul din Nazaretul Galileii" (Matei 21, 10—11). În rîndul mulțimilor se aflau și elini din cei ce se suiseră să se închine la praznic. După porunca legii vechi, care zice: „Nu vei putea jertfi Paștele în nici una din cetățile tale, decît numai în locul pe care-l alege Domnul Dumnezeul tău, unde se va chema numele Lui acolo" (Deut. 16, 5—6), în fiecare an poporul se aduna la Ierusalim să prăznuiască Paștele. Impresionați de cele ce se petreceau, cît și de cele ce auziseră despre Iisus „aceștia (elinii) au venit la Filip, cel ce era din Betsaida Galileii și l-au rugat zicînd: voim să-L vedem pe Iisus. Filip a venit și a spus lui Andrei și amîndoi au venit și I-au spus lui Iisus". Textul Sf. Evanghelii nu arată că Iisus să fi vorbit numai elinilor, ci adresîndu-se mulțimilor care au venit să-L vadă le-a relevat învățătura despre proslăvirea Lui. „A venit ceasul — a spus Domnul — ca să fie proslăvit Fiul Omului". Pentru a pricepe proslăvirea, care urma să aibă loc prin moartea și învierea Sa, Iisus rostește parabola grăuntelui de grîu, spunînd: „Adevărat zic vouă, dacă grăuntele de grîu, cînd cade în pămînt, nu va muri, rămîne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă". Dacă Fiul Omului, nu va muri, vrea să spună Iisus, dîndu-și viața pentru mulți, rămîne ca un fapt obișnuit, de uitat. Murind însă pentru mulți, va aduce roadă, va da viață lumii.

Pricepînd îndoiala și necredința lor față de El, Iisus dovedește această mîhnire sufletească prin următoarea Sa mărturisire: „Sufletul Meu este tulburat și ce voi zice? Părinte izbăvește-Mă de ceasul acesta? Nu! Doar pentru aceasta am venit, în ceasul acesta". Cu gîndul de a-i face, și de data aceasta, să înțeleagă obîrșia Sa cerească cît și neîntrerupta Sa legătură cu Tatăl adresează lui Dumnezeu, de față cu mulțimile, această rugăciune: „Părinte proslăvește-Ți numele". „L-am proslăvit și iarăși îl voi proslăvi", răspunde cu bunătate Dumnezeu. Înspăimîntați de cele petrecute, unii credeau: „tunet s-a auzit"; alții „înger i-a vorbit" .Pentru a nu-i lăsa în nedumerire, în nepricepere, Iisus le deslușește această taină, spunîndu-le: „Pentru voi s-a făcut glasul acesta". În toată lucrarea Sa pămîntească Dumnezeu L-a proslăvit pe Fiul Său. Omniprezența Sa se dovedește și în această împrejurare. El, Iisus Hristos, va fi proslăvit de Tatăl, mai ales, prin învierea Sa din morți, prin înălțarea Lui, în slavă, de pe pămînt la cer.

Dezvoltînd învățătura despre înălțarea Sa de pe pămînt, cu ce moarte avea să moară, Iisus primește să întrețină un dialog cu ascultătorii Săi, de aceea aceștia intervin întrebîndu-L: „Noi am auzit din Lege — spuneau ei — că Hristosul rămîne în veac; și cum zici Tu că Fiul Omului trebuie să se înalțe"? De data aceasta, cu gîndul de a nu-i face pe farisei să se tulbure și mai mult, Iisus nu zice că este Hristosul, ci se prezintă pe Sine ca Lumina care luminează în întuneric și că prezența ei în lume nu va fi timp îndelungat. Explicînd aceasta le spune: „Încă puțină vreme Lumina este cu voi. Umblați, dar, cît aveți Lumina ca să nu vă apuce întunericul. Cel ce umblă în întuneric — învață Mîntuitorul — nu știe unde merge". Îndemnul Său, în final, este: „Credeți în Lumină ca să fiți fiii Luminii". „Dacă-Mi slujește cineva, întărește și mai mult îndemnul Său, să-Mi urmeze. Căci acolo unde voi fi Eu, va fi și slujitorul Meu".

Toate acestea Iisus le vorbea poporului pentru a înțelege misiunea și învățătura Lui. „Fariseii — spune Sf. Ap. Ioan — tot nu credeau în El, nici în minunile pe care le săvîrșea". „Vorbindu-le toate acestea Iisus a plecat și s-a ascuns de ei" (Ioan 12, 20—36), pentru că s-au vorbit să-L prindă și nu găseau ce să-I facă „căci tot poporul mergea după El ascultîndu-L" (Luca 19, 48). Sfintele Evanghelii relatează, în continuare, despre activitatea Mîntuitorului Hristos la templu „vindecînd orbi și șchiopi" (Matei 21, 14), unde a rămas profund întristat de cele ce se întîmplau acolo (Luca 19, 45), cu vînzările și cumpărările ce se făceau în locul cel sfînt.

Sfîrșindu-se ziua, cu împliniri profetice, cu preziceri pentru cetate și înviere; plină de învățături, de îndemnuri, de vindecări săvîrșite în atmosfera sărbătorească, cu multele ei rituri; făcîndu-se seară „Iisus cu cei doisprezece a ieșit la Betania" (Marcu 11, 11), locul Său de odihnă pentru puținele zile cît mai avea de petrecut pe pămînt.

Tradiții pascale

(Continuare din pag. 1)

sfinților Apostoli, primind puterea Sfîntului Duh, ale cărui șapte daruri le simbolizează frunzele de nuc, care, în marea lor majoritate, au șapte lobi.

La Paști, la slujba oficiată în biserică se folosește lumina luminării și credincioșii participă și ei cu luminarea aprinsă de la făclia preotului, la îndemnul: „Veniți de primiți lumină", simbolul Domnului Iisus Hristos, care însuși s-a definit ca fiind lumina lumii (In. 8, 12), iar noi sîntem, după mărturia sfîntului Apostol Pavel și a sfîntului evanghelist și Apostol Ioan „fii ai luminii" (I Tes. 5, 5; I In. 1, 7). El s-a născut din Tatăl ca lumina din lumină cum mărturisim în Crez și se îmbracă „cu lumina ca și cu o haină" (Ps. 103, 2).

Învierea Domnului este deci *Sărbătoarea luminii,* pentru că acum, zice o cîntare, „toate s-au umplut de lumină și cerul și pămîntul și cele dedesubt". Drept urmare a acestei stări, o altă cîntare ne îndeamnă „să ne apropiem purtători de lumină la Hristos cel ce a ieșit din mormînt ca un mire", pentru că acest mare praznic, îl definește o altă nouă să ne împărtășim ... de lumina fără umbră a Împărăției Tale".

O altă tradiție legată de această mare sărbătoare este și salutul, deosebit de celelalte zile. Acum, creștinul ortodox își manifestă puternica sa convingere în Înviere, timp de 40 de zile, cu salutul „Hristos a înviat" și răspunsul „Adevărat a înviat".

Dar de „sărbătoarea sărbătorilor" și a „praznicilor praznic" cum e definită Învierea Domnului de către o altă cîntare bisericească, este legată o puternică tradiție culinară, ce constă în consumare de carne de miel și ouă roșii.

Mielul este o reminiscență din ritualul Paștilor evreilor, perpetuat de evreii creștinați. El însă nu mai face parte din ritualul ce se ține, cu strășnicie de către aceștia, cînd fiecare familie consuma carnea friptă cu ierburi amare a unui miel de un an, fără să-i zdrobească oasele. Aceasta se făcea în aminitrea scoaterii lor din robia Egiptului (Ieșire 12). Acest ritual era un „așezămînt veșnic pentru voi și pentru copiii voștri (Ieșire 12, 24), deci numai pentru evrei. În creștinism mielul este simbolul Mîntuitorului care se jertfește „pentru noi și pentru a noastră mîntuire".

Ioan Botezătorul l-a arătat mulțimilor pe Mîntuitorul, zicînd: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (In. 1, 36). N-a dat nici o explicație pentru că se cunoștea profeția proorocului. Isaia (53, 7—8), care sublinia printre altele: „ca un miel spre jurghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund așa nu și-a deschis gura sa".

Textul din Isaia a fost preluat în slujba Proscomidiei, cînd se pregătesc Sfintele Taine, iar înainte de împărtășanie, la Sfînta Liturghie, preotul zice: „sfarmă-se și se împarte mielul lui Dumnezeu", iar pîinea care se transformă în Trupul Domnului se numește *Agneț,* adică Miel.

În slujba Învierii întîlnim și cîntarea: „ca un mielușel de un an, cea binecuvîntată de noi cununa Hristos, de voie pentru toți s-a jertfit, Paștele cele curătitoare".

Denumirea de Paști — pesah — o întîlnim, prima dată, la Ieșire 12, 11, care înseamnă trecere: evreii scoși din robia egipteană, au fost trecuți, în mod minunat, prin Marea Roșie.

Și Mîntuitorul, prin jertfa de pe cruce și apoi prin Înviere, ne-a trecut din robia păcatului la libertate. De aceea, una din cîntările Paștilor zice: „Paștile Domnului, Paștile! Că din moarte la viață și de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cîntăm cîntare de biruință". Iar o altă cîntare ne amintește: „Paștele care au deschis nouă ușile raiului".

Paștile este și *sărbătoarea bucuriei,* pentru că primul cuvînt adresat sfintelor femei mironosițe, de către Domnul Hristos înviat, a fost: „bucurați-vă" (Mt. 28, 9). De aceea, dăm urmare îndemnului unei cîntări din canonul Învierii: „Paștile cu bucurie unul pe altul să ne îmbrățișăm! O Paștile izbăvirea de întristare, că astăzi din mormînt ca dintr-o cămară, strălucind Hristos pe femei le-a umplut de bucurie". În consecință, Sfinții Părinți au hotărît ca la slujba înmormîntării din Săptămîna luminată să nu se pună canonul înmormîntării, ci să se facă slujba Învierii.

Dar Paștile este și *ziua iertării,* după cum ne îndeamnă o altă cîntare: „să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere". Potrivit acestui îndemn, dăinuie frumosul obicei ca în această zi mare, finii să vină la nași să ia iertăciune, ciocnind ouă roșii.

Creștinul ortodox, în cursul anului, consumă ouă sub diferite forme, dar la Paști ouăle trebuie să fie vîrtoase și înroșite! Acum se fac și alte culori (sau se încondeiază) și nu se consumă decît după ce s-a ciocnit, zicînd: Hristos a înviat și răspunzînd Adevărat a înviat.

În jurul ouălor roșii s-au țesut mai multe legende, unele legate de viața Mîntuitorului, înainte de Răstignire, iar altele, în legătură cu Maica Domnului. Oul însă e simbolul vieții și al învierii. Din el iese o ființă, după ce a ciocnit coaja, așa cum Mîntuitorul a înviat din mormînt. De aceea și noi ciocnind oul, mărturisim învierea, zicînd: Hristos a înviat și răspunzîndu-se: Adevărat a înviat.

Am înfățișat cîteva tradiții pascale, unele din ele puternic ancorate în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție, iar altele au la bază logica și rațiunea.

„Patimile Domnului", pictură pe sticlă de Matei Țimforea, 1903

Cuvînt de învăţătură despre Cina cea de Taină

1. *Pregătirea aperceptivă (introducere)*

Cartea Sfîntă ne arată că Mîntuitorul spune Sfinţilor Apostoli „că după două zile sînt Paştile şi Fiul Omului se dă să fie răstignit" (Matei 26, 2), precum şi că „arhiereii şi bătrînii poporului s-au adunat în curtea arhiereului care se chema Caiafa şi s-au sfătuit să-L prindă pe Iisus cu vicleşug şi să-L omoare ..." (Matei 26, 3—4). Apoi, mergînd în Betania este miruit în casa lui Simon Leprosul, de o femeie, „cu mir de mare preţ" (Matei 26, 6—13), după care, ştiind că se va despărţi de cei pe care El i-a ales şi care i-au urmat trei ani pe drumuri prăfuite, aclamaţi, sau huiduiţi de multe ori, a dorit ca să le asigure o rămînere continuă alături de ei, sub o formă cu totul nouă, neînţeleasă, dar adînc simţită în viaţa lor sau a celor ce vor crede în El pînă la sfîrşitul veacurilor.

2. *Anunţarea temei*

Această formă este împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Său, care s-a săvîrşit pentru prima dată în Joia Sfintelor Patimi, cu prilejul Cinei celei de Taină la care ne vom referi în cele ce urmează.

3. *Tratarea*

Iată ce ne spun Sfintele Evanghelii despre acest eveniment central în opera de mîntuire săvîrşită de Domnul nostru Iisus Hristos. „Iar mai înainte de sărbătoarea Paştilor, ştiind Iisus că i-a venit ceasul ca să se mute din lumea aceasta la Tatăl, a arătat că iubind pe ai Săi care erau în lume, pînă în sfîrşit i-a iubit" (Ioan 13, 1), aflîndu-se încă în Betania o localitate cam la 3—4 km de Ierusalim, a trimis pe Petru şi pe Ioan (Luca 22, 8), ca „intrînd în cetate (Ierusalim) iată, vă va întîmpina un om ducînd un vas de lut cu apă. Mergînd după el în casa unde va intra, ziceţi stăpînului casei: Unde este încăperea în care să mănînc Paştele cu Ucenicii Mei? Şi el vă va arăta un foişor mare, aşternut". Acolo gătiţi (Luca 22, 10—12). Era desigur casa unei cunoştinţe apropiate sau prieten al Domnului, poate casa lui Ioan Marcu, Sfîntul Evanghelist de mai tîrziu. În seara aceleiaşi zile, de joi, a venit Iisus din Betania, în Ierusalim, la casa unde era pregătită cina şi s-au aşezat la masă. Obiceiul era să stea la masă culcaţi sprijiniţi pe cotul stîng şi să mănînce cu mîna dreaptă, bucatele din farfurie.

Apoi, Iisus „s-a sculat de la cină şi şi-a pus veşmintele şi luînd un ştergar s-a încins. După aceea a turnat apă în lighean şi a început să spele picioarele Ucenicilor şi să le şteargă cu ştergarul cu care era încins. Deci, a venit la Simon-Petru şi acela i-a zis: Doamne, au tu vrei să-mi speli picioarele? Răspuns-a Iisus şi i-a zis: Ceea ce fac eu tu nu ştii acum, iar după acestea vei pricepe. Zis-a Simon-Petru Lui: Doamne, în veac nu-mi vei spăla picioarele. Răspuns-a Iisus lui: De nu te spăl n-ai parte de Mine. Zis-a Simon Petru: Doamne, spală-mi nu numai picioarele, ci şi mîinile şi capul. A zis Iisus: Cel ce s-a scăldat, nu are trebuinţă decît picioarele să i se spele, căci este curat tot; şi voi sînteţi curaţi, dar nu toţi. Căci ştia pe cel ce avea să-L vîndă... Deci, după ce le-a spălat picioarele şi şi-a luat veşmintele, şezînd, iarăşi le-a zis: Înţelegeţi ce v-am făcut? Mă numiţi Învăţător şi Domn şi bine ziceţi, că sînt. Deci, dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul v-am spălat picioarele, pildă v-am dat, ca precum v-am făcut eu şi voi să faceţi" (Ioan 13, 4—15).

Iar, apoi „mîncînd ei, a luat Iisus pîinea şi mulţumind a frînt şi a dat Ucenicilor şi a zis: „Luaţi mîncaţi, Acesta este Trupul Meu". Şi luînd paharul şi mulţumind, le-a dat zicînd: „Beţi dintru Acesta toţi, Acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26—28).

„Aceasta să faceţi spre pomenirea Mea" (Luca 22, 19), „Şi zic vouă, că nu voi mai bea de acum dintr-această roadă a viţei, pînă în ziua aceea cînd îl voi bea cu voi în Împărăţia Tatălui Meu" (Matei 26, 29). „Şi mîncînd ei" (Matei 26, 21), „Iisus S-a tulburat cu duhul şi a mărturisit şi a zis: „Amin, amin, grăiesc vouă că unul din voi Mă va vinde" (Ioan 13, 21).

„Iar întristîndu-se foarte a început să-i zică fiecare dintre ei: Nu cumva eu sînt Doamne? Iar El răspunzînd a zis: Cel ce a întins cu mine mîna în blid, acela mă va vinde. Şi Fiul Omului va merge precum este scris despre El, dar vai acelui om prin care Fiul Omului se vinde. Bine era de nu se năştea. Şi răspunzînd Iuda, cel ce L-a vîndut: Nu cumva sînt eu Învăţătorule? Zis-a lui: Tu ai zis" (Matei 26, 22—25).

„Şi după pîine a intrat în el Satana. Deci i-a zis Iisus: Ceea ce ai să faci, fă mai degrabă. Şi nimeni din cei ce şedeau la masă n-a ştiut pentru ce i-a zis acestea; că unii socoteau, devreme ce Iuda avea punga, că-i zice Iisus: „Cumpără cele ce ne trebuie pentru sărbătoare, sau să dea ceva săracilor. Şi după ce a luat pîinea, a ieşit îndată şi era noapte" (Ioan 13, 27—30). În continuare Domnul le vorbeşte Sfinţilor Apostoli despre „smintirea care-i va cuprinde", peste cîteva clipe, prevestind Sfîntului Petru lepădarea. Şi îndeamnă în acelaşi timp să se iubească unul pe altul, aşa cum El i-a iubit pe toţi; făgăduindu-le un Mîngîietor, Duhul Adevărului, încheind cu rugăciunea către Părintele ceresc pentru rămînerea lor şi a celor ce vor crede prin ei, în iubirea Lui.

Îi asigură, în sfîrşit, despre Învierea Sa din morţi. „Şi după ce au cîntat laude, au ieşit la Muntele Măslinilor" (Matei 26, 30).

(Intuiţia se poate face arătînd tabloul Cinei celei de Taine)

4. *Recapitularea — Aprecierea*

Urmărind relatarea Sfintelor Evangheliii a Cinei de Taină, se pune întrebarea: Care este momentul instituirii ei? (Atunci cînd Iisus a luat pîinea, a frînt-o, a binecuvîntat-o şi a dat-o Sfinţilor Apostoli zicînd: „Acesta este Trupul Meu..." şi cînd le-a oferit paharul cu vin, mulţumind a dat Sfinţilor Apostoli zicînd: „Beţi dintru acesta toţi, Acesta este Sîngele Meu..."). Care este Taina ce nu poate fi pătrunsă, cu mintea omenească, dar este simţită în sufletul credincioşilor? (Împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului sub forma pîinii şi a vinului). Este reală transformarea pîinii şi vinului în Trupul şi Sîngele Domnului? (Am văzut că Sfintele Evanghelii ne redau cu claritate cuvintele Domnului, care ne comunică exact, fără nici un echivoc: „Acesta este Trupul...", „Acesta este Sîngele..." Nu spune că Acesta „înseamnă" sau „simbolizează", ci „este"). Cînd s-a prefăcut Pîinea în Trupul Domnului? (Evanghelia ne spune că a „binecuvîntat şi apoi le-a dat, zicînd...), dar, vinul în Sîngele Domnului? (După ce „a mulţumit"...)

Prin faptul că Domnul oferă Sîngele Său, ca al unui nou Legămînt, ne arată că moartea Lui care va urma are un caracter violent şi nu va fi o moarte naturală fiindcă numai în astfel de situaţii se varsă sînge. În al doilea rînd, că are un caracter de sacrificiu ca Omul care moare nevinovat, pentru a răscumpăra pe cei vinovaţi; se sacrifică pentru ei.

(Vasile Gheorghiu, Sfînta Evanghelie după Matei cu comentariu, Cernăuţi 1925, p. 730).

Am văzut că la Cina cea de Taină, Mîntuitorul transformă în Trupul Său „pîinea" dospită ceea ce înseamnă că Cina nu coincide cu Paştele Iudeilor, cînd se mînca numai azimă.

Paştele Iudeilor începeau la 14 Nissan şi se terminau la 21 Nissan, ţinînd deci 7 zile.

Era sărbătoarea eliberării de sub robia egipteană.

Cu acest prilej se sacrifica un miel de un an la templu, se servea seara în familie, împreună cu un amestec de plante amare şi azimă; cei care mîncau stăteau în picioare şi nu aveau voie să iasă din casă în acea noapte (Numerii 9, 12). Noi am văzut că la Cină se spune că au şezut toţi; că au mîncat din farfurie, „au întins", deci puteau avea mîncări lichide; că Iuda a ieşit noaptea afară, iar Apostolii au considerat că merge ca să cumpere cele necesare pentru sărbătoare; că în chiar acea noapte a ieşit afară şi Mîntuitorul cu Sfinţii Apostoli, mergînd spre Muntele Măslinilor. În sfîrşit, cina a avut loc joi 13 Nissan şi nu în 14 Nissan, iar textul ne spune clar „pîine" şi nu „azimă".

Se cere vreo pregătire pentru cei ce se împărtăşesc cu Trupul şi Sîngele Domnului? (Se cere. Am văzut că Mîntuitorul pe lîngă pilda de smerenie pe care o da Apostolilor spălîndu-le picioarele, face aceasta şi ca simbol al curăţiei sufleteşti şi trupeşti...

Apoi, am văzut că Iuda după ce s-a împărtăşit cu nevrednicie, „după ce a luat pîinea", „a intrat satana în el"; adică şi-a luat osîndă (Ioan 13, 27).

5. *Asocierea*

Prefacerea vinului în Sîngele Domnului la Cina cea de Taină stabileşte un „nou legămînt". Era obiceiul la cei vechi ca orice legămînt să fie întărit cu jertfa unui animal cu care se stropeau cei ce se legau, spre a fi o luare aminte pentru cel ce nu ţine legămîntul „că va plăti" cu sînge călcarea lui...

Dumnezeu a încheiat şi cu poporul ales un legămînt după darea Legii pe Muntele Sinai. Profeţii însă au prevestit un nou legămînt, (Iezechil 16, 60; Osea II, 19; Ieremia 31, 31—34), superior celui dintîi, prin care oamenilor li se vor şterge fărădelegile. Legămîntul „Legii noi" îi cuprinde „pe mulţi", adică pe toţi păcătoşii care se împărtăşesc din el, acordîndu-le iertarea lui Dumnezeu; şi în acelaşi timp îi cheamă „pe toţi" oamenii, avînd deci o adresare şi un caracter universal.

6. *Generalizarea*

Oferind la Cina cea de Taină Trupul şi Sîngele Său sub forma pîinii şi vinului, Mîntuitorul rămîne prezent în Biserica Sa prin lucrarea Sfîntului Duh spre a încheia cu oamenii un nou legămînt de iertare a păcatelor şi de împăcare cu Dumnezeu, şi a lor, unii cu alţii.

7. *Aplicarea*

Fidelă poruncii Mîntuitorului de a repeta Cina cea de Taină „întru pomenirea Lui", Biserica are în centrul vieţii ei, Trupul şi Sîngele Domnului pe care-L oferă credincioşilor spre iertarea păcatelor cu prilejul dumnezeieştii Euharisti, oficiată în fiecare Duminică în cadrul Sfintei Liturghii.

Momentul prefacerii cinstitelor daruri în Trupul şi Sîngele Domnului este, — aşa ca la Cina cea de Taină — cînd, asemenea Domnului, care a „binecuvîntat" şi „a mulţumit", tot astfel la rugăciunea de invocare a Sfîntului Duh rostită de preot, cînd strana cîntă „Pe Tine Te lăudăm...", are loc pe Altarele Bisericilor prefacerea. Această rugăciune de invocare a Duhului Sfînt se numeşte „epicleză". La momentul potrivit, credincioşii se împărtăşesc cu Trupul Domnului sub forma pîinii dospite, aşa cum a fost şi la Cina cea de Taină.

Prin poruncile ei, Biserica îndeamnă pe credincioşi să se împărtăşească cu Trupul şi Sîngele Domnului primind în felul acesta o hrană duhovnicească, spre iertarea păcatelor, spre viaţa şi sănătatea sufletului şi trupului. (Se va cînta cu credincioşii „Cu Trupul lui Hristos vă cuminecaţi").

Pr. Prof. *Sorin Cosma*

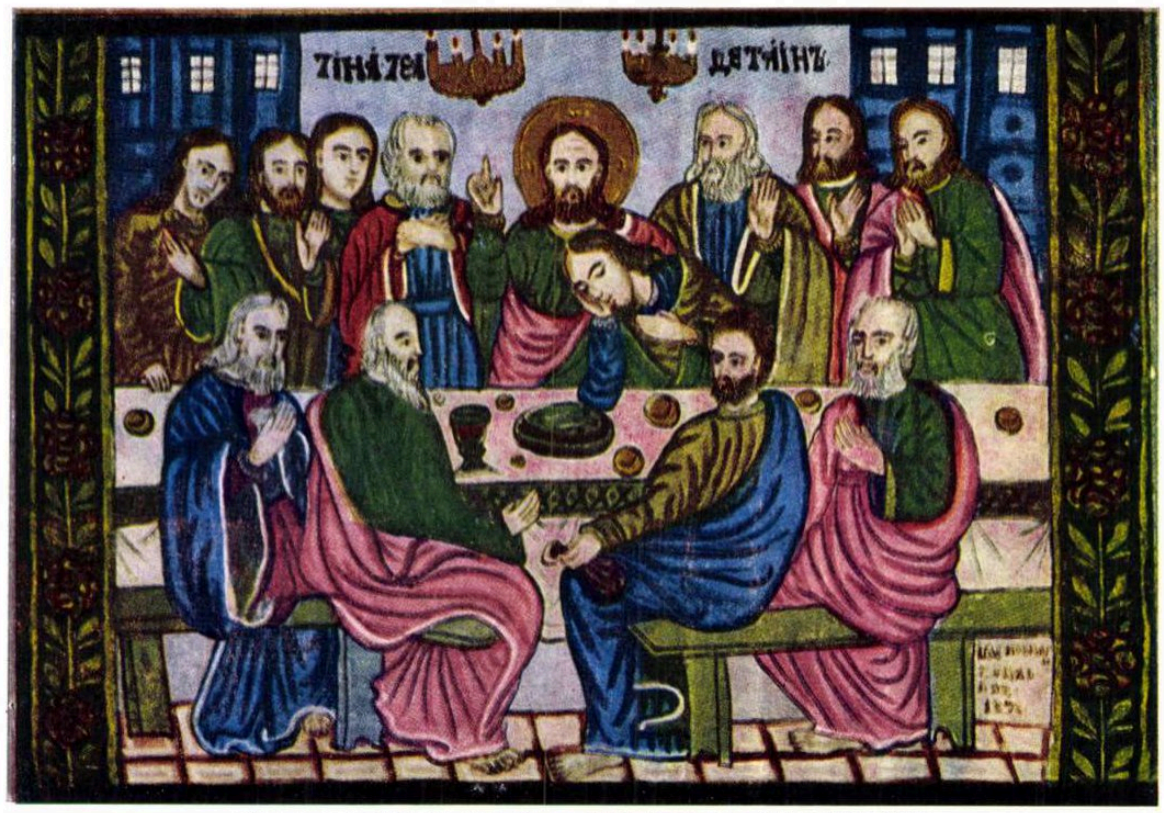

„Cina cea de Taină", icoană pe sticlă din Valea Şebeşului, 1892

Arta încondeierii ouălor în Ţara Oltului

Meşteşugul încondeierii ouălor ocupă un loc binemeritat în arta populară din Ţara Oltului, situîndu-se la nivelul unei valoroase creaţii artistice prin gama variată a motivelor decorative, prin regulile compoziţiei, prin colorit. Obiceiul încondeierii ouălor practicat în trecut în majoritatea satelor, a fost părăsit de vreo 10—20 de ani în unele localităţi ca: Drăguş, Sîmbăta de Sus, Hîrseni etc., o dată cu dispariţia ultimei generaţii de bătrîni. Se mai păstrează sporadic şi restrîns doar în cîteva localităţi ca: Breaza, Lisa, Perşani, Şercaia, Bucium etc.

Încondeierea ouălor, operaţie numită local „închistrire" este practicată în exclusivitate de femei înainte de Paşti, de obicei în „Joia verde" sau „Vinerea seacă".

În ceea ce priveşte tehnica de lucru, procedeul pare a fi destul de simplu. Înainte însă de a se trece la decorarea propriu-zisă, gospodinele aleg ouăle cu coaja albă şi netedă, pentru ca motivul să apară cît mai alb pe fondul colorat. Ouăle sînt şterse bine sau chiar spălate ca să fie coaja curată.

Pentru închistrire se foloseşte în zonă o unealtă numită „condei". Ea este confecţionată dintr-un beţigaş de lemn, despicat la vîrf, în despicătura căruia se introduce un cilindru de aramă răsucit în prealabil pe un ac de cusut, pentru a se obţine un orificiu care să permită scurgerea cerei topite.

Operaţia încondeierii ouălor decurge în felul următor: se ţine oul cu mîna stîngă, iar cu mîna dreaptă se moaie condeiul în ceara topită din capacul pus pe marginea sobei, se trece apoi prin flacăra lumînării ce este la îndemînă şi se trag „dungile", în „cruciş" şi în „curmeziş", împărţindu-se astfel suprafaţa oului în 4—8 cîmpuri, în care se înscriu motivele. Se introduc apoi ouăle în vopsea galbenă rece, se scot, se lasă pentru uscat un timp, după care se scriu cu ceară topită pe galben. Se introduc apoi în vopsea roşie în care se şi fierb 8—9 minute. Se scot cu o lingură, se şterg bine cu o cîrpă pentru a se îndepărta ceara şi se ung cu untură sau cu ulei, pentru a primi un luciu.

În ornamentare se respectă neîndoios şi aici legile artei noastre populare: simetria, repetiţia, alternanţa.

În privinţa distribuirii motivelor, remarcăm preferinţa pentru împărţirea fiecărei feţe a oului în două, patru sau opt cîmpuri, motivul repetîndu-se în fiecare cîmp de-a lungul sau de-a latul axelor trasate orizontal şi vertical, mai rar desfăşurîndu-se pe toată suprafaţa oului, ceea ce creează o simetrie perfectă.

Motivele sînt prezentate de obicei în mod stilizat, reflectînd din plin lumea şi mediul înconjurător, putîndu-se grupa după temele tratate în:

a) motive astrale: soarele, steaua simplă şi dublă, calea lactee, (calea rătăcită) etc;

b) motive de inspiraţie directă din viaţa socială: fierul plugului, grebla, harşeul, secera, furca, frîul calului, cîrligul ciobanului, brîul ciobanului, hamul calului etc.;

c) motive zoomorfe: coarnele berbecului;

d) motive vegetale: frunza stejarului, frunza plopului, ghinda, ghioceii, trifoiul, floarea soarelui, pomul vieţii, coprina etc.

În majoritatea satelor, primul ou încondeiat reprezintă „fierul plugului", plugul fiind prima unealtă care intră în brazdă, vestind venirea primăverii. În Lisa, primul motiv încondeiat este „frunza plopului", pentru că „ea dă prima, primăvara". În Bucium primul ou este roşu, neîncondeiat.

Arta încondeierii ouălor în Ţara Oltului constituie un document de cultură populară străveche, care transmis prin tradiţie stă cu cinste alături de celelalte genii ale artei noastre populare, demonstrînd din plin talentul, spiritul creator şi gustul pentru frumos al populaţiei româneşti din zonă.

Teodorescu Virginia
Muzeograf pr.

Cîntările Învierii în evlavia creştină

În noaptea Sfintelor Paşti şi în zilele următoare, ascultăm cu emoţie cîntarea de biruinţă, care vesteşte învierea Mîntuitorului: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le.

Evlavia credincioşilor se revarsă în acest imn, prăznuind „omorîrea morţii, sfărîmarea iadului şi începutul altei vieţi veşnice" (Canonul Paştilor, Cîntarea a 7-a).

Începutul unei alte vieţi veşnice — iată evenimentul cel mai de seamă în istoria mîntuirii neamului omenesc. Iisus Hristos a biruit moartea prin jertfa şi învierea Sa. În lumea de pînă atunci, stăpînită de puterea morţii, Mîntuitorul deschide orizontul unei alte lumi, unde nu moartea are ultimul cuvînt, ci viaţa şi încă viaţa cu atribut de veşnicie. Şi acest lucru se datoreşte faptului că Hristos Cel înviat este Dumnezeu întrupat, iar învierea Sa a învins puterea stricăciunii şi a morţii, „tuturor viaţă răsărind" (cînt. a 5-a).

Prin asumarea umanităţii în Persoana Sa, Hristos menţine Biserica în Sine şi prin înviere dăruieşte credincioşilor puterea nemuririi. Sau cum se exprimă, cîntarea bisericească:„ ... din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi" (cînt. 1).

De aceea în învăţătura şi în trăirea duhovnicească creştină, Învierea este un eveniment unic, fără egal şi constituie piatra de temelie a credinţei şi a nădejdii, potrivit cuvintelor Sfîntului Apostol Pavel: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră". „Dar Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi. Căci precum în Adam toţi mor, aşa şi în Hristos toţi vor învia" (I Cor. 15, 14; 20—22).

Din această cauză învierea Domnului este cinstită în slujbele tuturor duminicilor. Bucuria Învierii nu s-a stins şi nu se va stinge niciodată în sufletele creştinilor. Ea a inspirat pe numeroşi scriitori de imne bisericeşti, care, printr-o măiestrie neîntrecută a cuvîntului şi a cîntării, au prezentat într-un stil emoţionant măreţia Învierii şi adevărurile de credinţă legate de ea.

Astfel s-a născut cartea numită Penticostarul care cuprinde rînduiala tuturor slujbelor, începînd din duminica Sfintelor Paşti şi încheindu-se în prima duminică după Rusalii, adică Duminica tuturor Sfinţilor.

Cuprinsul cărţii prezintă, pe de o parte, bogăţia învăţăturilor referitoare la Învierea Domnului împărtăşită credincioşilor, iar pe de altă parte ni se înfăţişează îndemnuri şi datorii creştineşti, care trebuiesc urmate în viaţă, pentru ca şi noi să ne facem părtaşi ai Învierii Sale.

Din Învierea lui Hristos s-a revărsat o bucurie netrecătoare peste Biserică, atît peste cea pămîntească cît şi peste cea cerească. Căci Iisus Hristos aparţine deopotrivă atît cerului cît şi pămîntului, fiind Dumnezeu adevărat şi om adevărat. De aceea la învierea Sa „toate s-au umplut de lumină: cerul şi pămîntul şi cele de desubt" (Cînt. a III-a), deci „cerurile să se veselească după cuviinţă şi pămîntul să se bucure şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută că a înviat Hristos, veselia cea veşnică" (Cînt. 1). Cu nimic nu se poate compara Învierea Domnului, care „a sfărîmat încuietorile cele veşnice" şi „a deschis nouă porţile raiului". Ea este „a praznicelor praznic şi sărbătoare a sărbătorilor" (Cînt. a 8-a).

Paştile Vechiului Testament a fost sărbătoarea eliberării poporului iudeu din robia faraonilor egipteni. Fără îndoială era sărbătoarea unei mari bucurii. Dar în comparaţie cu Paştile creştine, ea rămîne doar o umbră, o preînchipuire a eliberării din robia cea neasemuit de grea a păcatului. Paştile iudaic sărbătorea eliberarea unui singur popor dintr-o robie omenească şi vremelnică. Paştile „cele noi cele mari şi preasfinţite" ale lui Hristos cuprind tot neamul omenesc, pe care El l-a dezrobit din păcatul strămoşesc universal, care a adus după sine moartea veşnică. Numai Hristos Fiul lui Dumnezeu, Cel fără de păcat, a putut să învingă puterea păcatului şi a morţii. Moartea n-a putut pune stăpînire pe Hristos Cel fără de păcat, căci moartea are putere numai atunci cînd este prezent păcatul. De aceea Paştile noastre sînt „nouă şi sfinte", sînt Însuşi „Hristos Izbăvitorul, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii, Paştile care au deschis nouă uşile raiului" (Stihira 1 a Paştilor de la Laude). Dacă pe drumul eliberării iudeilor din robia lui faraon, Dumnezeu le-a dat apă dintr-o stîncă, creştinii sînt îndemnaţi să bea „băutură nouă, nu din piatră

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. *Mihail Colotelo*

„Punerea în mormînt", icoană pe sticlă, Ţara Oltului, sec. XIX

Învierea Domnului în propovăduirea Apostolilor

(Continuare din pag. 1)

Dacă prin cel dintîi Adam a venit în lume moartea, prin Iisus Hristos, cel de al doilea Adam, a venit viaţa veşnică.

Minunea Învierii Domnului a impresionat atît de mult şi atît de adînc pe Sfinţii Apostoli încît în propovăduirea lor ocupă un loc central, permanent, în timp ce celelalte evenimente sau minuni săvîrşite de Mîntuitorul se pare că au rămas în umbră. Ele sînt cuprinse în cele patru evanghelii, dar faptul învierii este nelipsit din viaţa şi propovăduirea Apostolilor.

Dealtfel Apostolii se declară, cîte unul sau toţi, martori ai acestui fapt minunat care le dă atîta credinţă în Dumnezeu şi putere de a-L mărturisi încît Apostolul Pavel scrie romanilor următoarele cuvinte: „Sînt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpînirile, nici cele de acum nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălţimea, nici adîncul, nici o altă făptură nu ne va despărţi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Iisus Hristos, Domnul nostru" (Romani VIII, 38—39).

La vestea femeilor mironosiţe că Hristos a înviat „unii s-au îndoit". Dar după ce Petru şi Ioan alergaseră la mormînt, pe care l-au aflat gol, auzind acestea, Apostolii s-au „mirat". Mirarea s-a transformat în certitudine, după ce Iisus li s-a arătat în mai multe rînduri, timp de 40 de zile, şi ei au devenit martorii cei ce L-au văzut pe Iisus înviat.

Realitatea şi adevărul învierii Domnului devenise pentru ei un fapt indiscutabil, fiindcă au fost în repetate rînduri martorii acestui adevăr. Aceasta le-a dat îndemnul şi curajul ca în propovăduirea lor să afirme neîncetat Învierea Domnului.

În Faptele Apostolilor, cea dintîi istorie a vieţii creştine, în care se află descrisă mai ales activitatea Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, aproape că nu este capitol în care să nu se afle propovăduirea minunii Învierii Domnului de către Apostoli.

„Hristos s-a înfăţişat pe Sine viu după patima Sa, prin multe semne doveditoare timp de 40 de zile şi vorbind despre împărăţia lui Dumnezeu" (Fapte I, 3).

În prima vorbire a Ap. Petru, în ziua pogorîrii Duhului Sfînt, după care s-au botezat ca la treimii de suflete şi a luat fiinţă în mod văzut Biserica creştină, el a spus: „Pe Acest (Iisus), fiind dat, după sfatul cel rînduit şi după ştiinţa cea dinainte a Lui Dumnezeu, voi L-aţi luat şi pironindu-L prin mîinile celor fără de lege, L-aţi omorît. Pe care Dumnezeu L-a înviat, dezlegînd durerile morţii, întrucît nu era cu putinţă să fie ţinut de ea" (Fapte II, 23—24).

În a doua predică a Ap. Petru în pridvorul lui Solomon, după ce vindecase pe un olog, a spus poporului care stătea uimit: „Bărbaţi israeliţi, de ce vă miraţi de acest lucru, sau de ce staţi cu ochii aţintiţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am făcut pe acest om să umble? ... Dumnezeul părinţilor noştri a slăvit pe Fiul Său, Iisus, pe care voi L-aţi predat şi L-aţi tăgăduit în faţa lui Pilat ... Iar voi aţi omorît pe Începătorul vieţii, pe care însă Dumnezeu L-a înviat din morţi şi ai cărui martori sîntem noi" (Fapte III, 12—15).

Auzind membrii sinedriului despre propovăduirea lui Petru şi Ioan şi despre minunile ce le săvîrşea Iisus prin ei, i-au chemat la judecată, poruncindu-le să nu mai propovăduiască Învierea lui Iisus.

Petru a răspuns în faţa sinedriului, cu mult curaj: „Pe Hristos pe care voi L-aţi răstignit, Dumnezeu L-a înviat din morţi, întru Acela stă acesta sănătos înaintea voastră" (Fapte IV, 10).

„Judecaţi, a spus mai departe Petru, dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm de voi mai mult decît de Dumnezeu. Căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut şi auzit" (Fapte IV, 19—20).

Împărtăşind poporului care îi aştepta afară şi se ruga, „ei mărturiseau cu şi mai multă putere despre învierea Domnului Iisus Hristos şi mare har era peste ei toţi" (Fapte IV, 33).

În urma acestora Apostolii Petru şi Ioan au fost închişi. Dar în timpul nopţii un înger a deschis uşile temniţei şi le-a zis: „Mergeţi şi grăiţi poporului în templu, toate cuvintele vieţii acesteia"(Fapte V, 20).

Fiind chemaţi din nou la judecată, Apostolii au răspuns: „Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decît pe oameni. Dumnezeul părinţilor noştri a înviat pe Iisus pe care voi L-aţi omorît" (Fapte V, 29—30).

Faptele Apostolilor ne istorisesc o întîmplare din viaţa Sf. Ap. Filip. Acesta mergea de la Ierusalim la Gaza. Pe drum a întîlnit un famen care se întorcea de la Ierusalim. Mînat de Duhul Sfînt Filip s-a apropiat de famen, care citea din proorocul Isaia. Filip l-a întrebat dacă înţelege ceea ce citeşte. Famenul i-a răspuns că nu înţelege dacă nu-l călăuzeşte cineva şi a rugat pe Filip să se urce în carul lui şi să-i explice. Locul din Scriptură era de la Isaia: „Ca un miel care se aduce spre junghiere şi ca o oaie fără de glas înaintea celui ce o tunde, aşa nu şi-a deschis gura Sa" (Isaia LIII, 7). Filip i-a tălmăcit acest verset, binevestind pe Iisus. Mergînd pe cale au ajuns la o apă. Famenul a cerut să fie botezat. Filip l-a întrebat dacă crede în Iisus şi famenul a răspuns: „Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu" (Fapte VIII 33—37). Este mărturisirea care o făcuse cu mult înainte Natanail şi apoi Apostolul Petru, mărturisire care stă la temelia propovăduirii Apostolilor.

În activitatea misionară a Apostolilor, prin care chemau pe iudei şi pe păgîni la Hristos, propovăduirea Învierii Domnului era nelipsită.

Aflîndu-se în casa sutaşului Corneliu, care venise la credinţă, Petru rosti o cuvîntare despre Iisus Hristos din Nazaret, zicînd: „Pe Acest Iisus Dumnezeu L-a uns cu Duhul Sfînt şi cu putere. Acesta a umblat făcînd bine şi vindecînd pe toţi cei asupriţi de diavol, pentru că Dumnezeu era cu El. Şi noi sîntem martori pentru toate cele ce a făcut El şi în Ierusalim; pe Acesta L-au omorît, spînzurîndu-L pe lemn. Dar Dumnezeu L-a înviat a treia zi şi I-a dat să se arate, nouă celor ce am mîncat şi am băut cu El, după învierea Lui din morţi" (Fapte X, 38—41).

În propovăduirea Învierii lui Iisus, Apostolii leagă această minune de patimile Domnului care au premers şi care formează în istoria mîntuirii neamului omenesc un tot inseparabil. Ei adeveresc moartea şi învierea prin mărturia lor directă. Dar, uneori în propovăduirea lor arată că toate acestea au fost profeţite din Vechiul Testament. Aşa de pildă, aflîndu-se Pavel în Pisidia Antiohiei şi vorbind despre patimile şi învierea Domnului arată că acestea au fost prezise de proorocul David prin cuvintele: „Nu vei lăsa pe Sfîntul Tău să vadă stricăciune, căci David prin moartea sa a văzut stricăciune, dar Acela pe care Dumnezeu L-a înviat n-a văzut stricăciune".

În vorbirea sa, Pavel arată şi roadele învierii Domnului, zicînd: „Prin Acesta vi se vesteşte iertarea păcatelor şi că, de toate cîte n-aţi putut să vă îndreptaţi în Legea lui Moise, întru Acesta tot cel ce va crede se îndreptează" (Fapte XIII, 38—39).

Din propovăduirea Apostolilor nu lipseşte învăţătura că Hristos Cel înviat va fi Acela care va judeca lumea.

„Dumnezeu a hotărît o zi în care va să judece lumea întru dreptate, prin Bărbatul pe care L-a rînduit, dăruind tuturor încredinţare prin învierea Lui din morţi" (Fapte XVII, 31).

Nu putem omite din propovăduirea Apostolilor despre Învierea Domnului cele scrise de Apostolul Pavel în prima epistolă către Corinteni Cap. XV.

Sf. Pavel scrie: „V-am dat întîi de toate, ceea ce şi eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi, că a fost îngropat şi că a înviat a treia zi după Scripturi".

Apoi înşiră arătările pe care le-a auzit de la vizita făcută în Ierusalim (Gal. I, 18) dar, mai presus de toate, el L-a văzut pe Iisus pe drumul Damascului, deci şi el este un martor.

În scrisoarea sa, Apostolul arată legătura între Învierea lui Hristos şi învierea cea de obşte, într-o înlănţuire logică de neînlăturat. „Dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, sîntem mai de plîns decît toţi oamenii"; „Dar acum Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi" (I Cor. XV, 19—20) şi noi vom învia".

Încheind enumerarea unora dintre textele biblice care ne arată locul şi importanţa minunii Învierii Domnului în propovăduirea Apostolilor, putem spune că toţi apostolii au propovăduit prin grai viu sau prin scris minunea Învierii Domnului, nu numai unul sau altul, şi, ceea ce este mai însemnat este faptul că toţi au pecetluit această învăţătură prin moartea lor martirică, în afară de Apostolul Ioan care, deşi a pătimit mult, a murit la adînci bătrîneţe în Efes.

Minunea Învierii Domnului a constituit în viaţa primilor creştini sîmburele din care a crescut viaţa cea nouă în Hristos, legătura cu moartea şi învierea lui Hristos prin Taina Botezului şi mărturisirea de temelie a învăţăturii creştine.

„Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut"

(Continuare din pag. a 2-a)

dialog cu infinitul, este menită să se realizeze în Dumnezeu, în infinit.

Ce săracă ar fi existenţa oricăruia dintre noi, dacă s-ar limita doar la nivelul unei anumite stări fără a mai avea speranţa unui viitor. Şi ce nefericire ar fi pentru noi, un non-sens, ca, dotaţi cu vocaţia de a răspunde Revelaţiei în plenitudinea ei, cu un suflet pentru care nu se poate da nimic „în schimb ... nici chiar lumea întreagă" (Matei XVI, 26), şi să fim lipsiţi de posibilităţi corespunzătoare, de virtuţi, pentru a ne realiza. Ce suferinţă ar implica o asemenea existenţă statică, o încremenire a spiritului!

Înţelegem atunci şi cuvîntul grav al Mîntuitorului rostit către ucenici înainte de jertfa Sa: „Vă este de folos ca să Mă duc Eu, căci dacă nu Mă voi duce, Mîngîietorul nu va veni la voi" (Ioan XVI, 7). Mîntuitorul „se duce", dar nu se depărtează; ci se desparte de o trecătoare condiţie de existenţă, „după trup" limitată, şi trece la o prezenţă spirituală în Duhul Sfînt, care depăşeşte limitele sensibilităţii fizice, limitele spaţiului şi timpului.

În Duhul Sfînt — Mîngîietorul, în Biserică, Hristos avea să fie de aici înainte nu numai cu ucenicii, care Îl vedeau acum împreună cu Toma, şi de la care se va „duce" în ziua Înălţării, ci cu toţi, „în" toţi acei care Îl vor primi şi al căror progres, la apelul continuu al Revelaţiei, în infinitul vieţii lui Hristos, în iubirea şi în sfinţenia vieţii Lui, devine fără limite. „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. II, 9). În acest sens Apostolul defineşte virtutea credinţei, drept: „Încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea celor nevăzute" (Evr. XI, 1); dovedire certitudine, întemeiată în întruparea Fiului lui Dumnezeu. Iar în această posibilitate a unei înaintări, a unei „creşteri" spirituale fără limite, înrădăcinate în Hristos şi orientate slujirii vieţii semenilor, stă fericirea credinţei.

O mărturie despre existenţa unei noi biserici româneşti ortodoxe, din sec. al XVII-lea, în Alba Iulia

Cu ocazia expoziţiei dedicată împlinirii a 350 de ani de la moartea principelui Gabriel Bethlen (1560—1629) organizată la Budapesta, între exponate a figurat şi un plan-document cartografic, al cetăţii şi oraşului Alba Iulia, datat la mijlocul secolului al XVII-lea. Ulterior, acest plan a apărut pe plicul discului „Musique de la Rennaissance en Transylvanie" editat la Budapesta, alături de planul cetăţii bastionare din secolul al XVIII-lea care s-a ridicat la Alba Iulia.

În planul oraşului intitulat „Pianta d'Alba Iulia", aparţinător unui arhitect italian necunoscut, printre obiectivele arhitectonice din Cetatea şi oraşul vechi Alba Iulia apare pe latura de nord, consemnată cu litera „D" o biserică ortodoxă, românească „Chiessa de greci". (A se vedea: Gh. Anghel, *„Fortifications médiévales d'Alba Iulia"*, în *Chateau* Gaillard, XI, Caen, 1983, p. 19—28).

Această mărturie cartografică evidenţiază prezenţa, continuitatea şi existenţa unei populaţii româneşti numeroase la Alba Iulia şi ne oferă plăcut prilej pentru o retrospectivă asupra etnogenezei noastre pe coordonatele ei firesti, daco-romane şi creştine, în cuprinsul cărora s-a dezvoltat, pe parcursul a două milenii, viaţa materială şi spirituală a poporului român, adevăr istoric relevat prin descoperirile arheologice din ultimii ani, precum şi prin studiile aprofundate în spiritul documentării ştiinţifice actuale, prin care poporul român se identifică cu originea sa bimilenară, precum şi aşezarea lui în contextul culturilor materiale şi spirituale ale popoarelor europene.

Este îndeobşte cunoscut că, Alba Iulia, oraş bimilenar, a fost centrul militar, economic şi administrativ al Daciei romane, la poalele Apoulon-ului dacic de la Piatra Craivii, a cărui semantică, cu toată dîrzenia moştenirii dace se va impune în titulatura vechiului Apulum roman din sec. II—III, pînă cînd migraţia slavă, consolidînd vechiul castru roman, va adăuga un nou nume bătrînei cetăţi, Bălgrad — cetate albă — Alba Iulia.

Dîrzenia dacă cu frămîntătură latină, al cărei potenţial e definitoriu în întruchipările cnezilor, voievozilor, a lui Mihai Viteazul, precum şi a lui Horea, Cloşca şi Crişan, în cea a lui Avram Iancu şi a tuturor fiilor acestui pămînt, pe care silniciile vremii nu i-au îngenunchiat, precum şi geniul roman al dăltuirii în piatră şi în cuget, au pus plămada statorniciei şi dăinuirii noastre de aici şi „pînă la Marea cea mare".

Descoperirea unei noi biserici româneşti în Alba Iulia, în contextul existenţei celor două biserici din complexul vechii Mitropolii a Transilvaniei, pune în evidenţă doi factori impertanţi:

1. Existenţa în Alba Iulia, încă a unui lăcaş care, alături de cele

(Continuare în pag. a 8-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

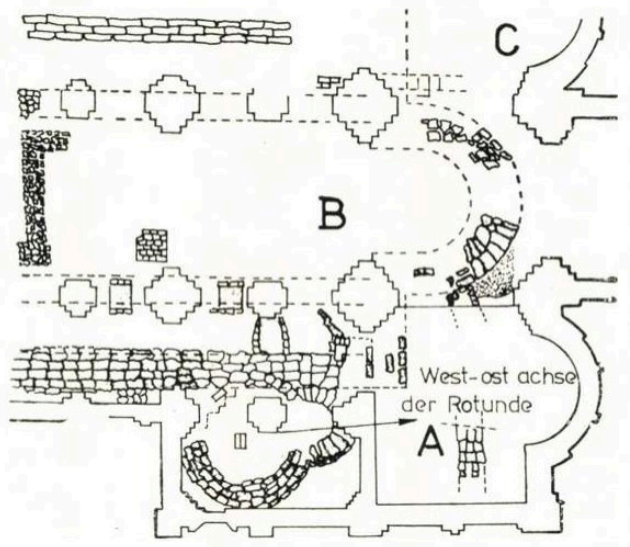

Planul rotondei din catedrala romano-catolică din Alba Iulia

Planul catedralei romano-catolice: A) Rotonda denumită şi baptisterium, descoperită în nava laterală de sud a catedralei romano-catolice din Alba Iulia, datînd din sec. IX. Este după cît se pare cel mai vechi monument medieval bizantin de piatră din Transilvania despre care se crede că a fost locaş de cult, poate primul sediu al Episcopiei de rit răsăritean din Alba Iulia; B) Catedrala din sec. XI ridicată pe ruinele baptisteriului I rotonda; C) Catedrala II din sec. XIII sub care s-au descoperit vechi edificii daco-romane şi româneşti

Autocefalie şi Patriarhie românească

(Continuare din pag. 1)

propria ei autocefalie sau independenţă. Dar după reorganizarea administrativ-teritorială a imperiului roman de către Diocleţian şi Constantin cel Mare, a urmat o acţiune similară şi în sfera vieţii bisericeşti, urmîndu-se, pe cît posibil, organizarea administrativă-teritorială de stat. Aşa au apărut, pe lîngă episcopii, — existente mai de mult, — mitropoliile, exarhatele şi patriarhiile. La Sinodul IV ecumenic din anul 451 din Calcedon (un fel de „Congres mondial" al tuturor episcopilor din „lumea" de atunci) s-au fixat cinci scaune patriarhale: Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim. Datorită împrejurărilor istorice, primul scaun s-a dezvoltat diferit de celelalte patru, în cadrul fostului „imperiu roman de apus", pe cînd celelalte şi-au desfăşurat mult timp activitatea în cadrul „imperiului roman de răsărit", numit mai apoi „bizantin". Pentru că patriarhul Romei — sau papa — s-a văzut la un moment dat şi conducător politic în Italia, iar în 754 s-a creat un „stat papal, un stat „terestru" ca oricare altul, care a dăinuit pînă în 1870, a putut să-şi impună autoritatea asupra întregii Europe de Apus, să impună limba latină în cultul tuturor popoarelor ajunse sub autoritatea sa spirituală. În schimb, în Răsărit, pe lîngă cele patru Patriarhii menţionate mai sus, s-au organizat şi alte Biserici, pe principii etnic-teritoriale, sau „Biserici naţionale", fiecare cu individualitate proprie, bine definită, dezvoltate în anumite condiţii istorice, într-o anumită zonă geografică, cu credincioşi de acelaşi neam. Ele au fost, rînd pe rînd, recunoscute ca autocefale, încît cu timpul termenul „autocefal" era aproape echivalent cu termenul „naţional". Aşa au fost Bisericile Ortodoxe din Cipru, Georgia, Bulgaria, Serbia, Rusia, Grecia, România, iar după primul război mondial cele din Polonia, Cehoslovacia, Albania, Finlanda, mai nou din Japonia şi Statele Unite ale Americii.

În ce priveşte Biserica din ţările româneşti, trebuie să precizăm că deşi Patriarhia ecumenică i-a recunoscut autocefalia abia în 1885, totuşi, ea s-a organizat pe principii etnic-teritoriale încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, îndată după crearea celor două state româneşti independente Ţara Românească şi Moldova; acelaşi lucru s-a petrecut şi în Transilvania, deşi în împrejurări istorice diferite. În decursul unei jumătăţi de mileniu, Bisericile din Ţara Românească şi Moldova s-au bucurat de toate atributele care reveneau — după canoane — unei Biserici autocefale. De pildă, fiecare din ele avea cîte un mitropolit (la Argeş — Tîrgovişte — Bucureşti, respectiv Suceava — Iaşi) şi cîte trei sau patru episcopi (Roman, Rădăuţi, Huşi, respectiv Rîmnic, Buzău, Argeş), încît puteau constitui un „sinod local", care să conducă Biserica respectivă în mod autocefal. Şi-au stabilit singure legile sau rînduielile de organizare şi de conducere; şi-au ales singure pe toţi episcopii, inclusiv pe primul ierarh, toţi români (cu unele excepţii, impuse de împrejurări istorice deosebite, mai ales în epoca fanariotă) recunoscuţi de domnul ţării şi hirotoniţi în ţară, drept care constituie elementul principal al autocefaliei; toate şi-au exercitat jurisdicţia asupra credincioşilor din cuprinsul eparhiilor lor; au adoptat limba naţională în cult; au introdus elemente specifice, naţionale-locale, în arhitectura, pictura şi muzica bisericească; au tipărit cărţi de doctrină sau de cult, nu numai în limba română, ci şi în limbile altor popoare ortodoxe; şi-au organizat propriul învăţămînt pentru pregătirea clerului; au angajat discuţii teologice şi au întreţinut relaţii cu alte Biserici autocefale-naţionale, toate acestea fără aprobarea vreunei autorităţi bisericeşti din afara hotarelor ţării. Trebuie să reţinem şi faptul, deosebit de concludent, că mitropoliţii români, şi cu atît mai puţin episcopii lor sufragani, n-au făcut parte niciodată din Sinodul Patriarhiei din Constantinopol (un fel de organ „colectiv" de conducere al acesteia), deci Bisericile noastre nu erau — şi nu puteau fi — considerate ca părţi componente ale aceleia. Mitropoliţii celor două ţări erau îndatoraţi doar să pomenească la slujbe pe patriarhul ecumenic, să primească mirul de la Constantinopol, deşi uneori s-a sfinţit şi la noi (aceasta constituind un alt atribut al autocefaliei) şi să anunţe Patriarhia că a fost ales (deşi uneori această formalitate nu s-a respectat).

Rezultă că Bisericile din Ţara Românească şi Moldova au avut — în tot decursul evului mediu — toate atributele care revin, după canoane, unei Biserici autocefale. Nu trebuie să trecem cu vederea nici faptul că aproape o jumătate de mileniu Bisericile din ţările noastre — ca şi domnii lor — au fost principalele susţinătoare, sub raport material, ale tuturor aşezămintelor bisericeşti de la Muntele Athos, din Balcani şi Orientul Apropiat, a celor patru Patriarhii amintite mai sus; tot datorită lor au apărut nenumărate cărţi de cult sau de doctrină, în limbile slavonă, greacă şi chiar arabă, pentru ortodocşii aflaţi sub dominaţie otomană.

Cu toate acestea, nu exista o recunoaştere formală a autocefaliei Bisericii din Ţara Românească şi Moldova din partea Patriarhiei ecumenice. Problema autocefaliei începe să se pună după anul 1821 şi mai ales în preajma Unirii Principatelor, fiind cerută, între altele, în Divanul Ad-Hoc al Moldovei. Ea s-a şi realizat, la scurt timp după unirea Moldovei cu Ţara Românească într-un singur stat, cu numele România. Prin aşa numitul *„Decret organic pentru înfiinţarea unei autorităţi sinodale centrale"*, semnat de Alexandru Ioan Cuza la 3 decembrie 1864, prin care se urmărea unificarea organizaţiei bisericeşti din cele două ţări, s-a precizat, chiar în primul articol: *„Biserica Ortodoxă Română este şi rămîne independentă de orice autoritate bisericească străină întru tot ce priveşte organizarea şi disciplina"*. Era prima legiferare oficială a autocefaliei sau independenţei noastre bisericeşti, deşi s-a făcut fără respectarea rînduielilor canonice, potrivit cărora autoritatea bisericească era cea chemată să solicite recunoaşterea acestei autocefalii, şi nu cea de stat. Cu toate protestele patriarhului ecumenic, domnul Unirii, ca şi mitropoliţii Nifon al Ungrovlahiei şi Calinic Miclescu al Moldovei, au respins cu multă demnitate şi înalt patriotism orice încercare de imixtiune a patriarhului în problemele bisericeşti de la noi.

Autocefalia a fost prevăzută apoi în prima Constituţie a României, promulgată la 1/13 iulie 1866, ca şi în *Legea Organică* din 1872, prima lege sinodală după care urma să se conducă Biserica în noul stat creat la 1859. Proclamarea Independenţei de Stat, la 9 mai 1877, ca şi recunoaşterea ei de către Congresul de pace de la Berlin, din 1878, a determinat autorităţile noastre de Stat şi bisericeşti să înceapă noi demersuri pe lîngă Patriarhie, în vederea recunoaşterii autocefaliei, căci, într-un stat independent trebuia să existe şi o Biserică independentă. Dar atitudinea ostilă a Patriarhiei a amînat rezolvarea acestei probleme, ba chiar a agravat-o în 1882, cînd s-a sfinţit Mirul la Bucureşti de către toţi ierarhii români în funcţie atunci.

Abia la începutul anului 1885 au început noi tratative cu patriarhul de atunci Ioachim IV, în vederea recunoaşterii formale a autocefaliei Bisericii româneşti. La scrisorile mitropolitului primat de atunci al României, Calinic Miclescu, şi ale ministrului Cultelor D. A. Sturdza, patriarhul şi sinodul său au emis obişnuitul „Tomos" al autocefaliei din 25 aprilie 1885, prin care Biserica românească era *recunoscută* ca autocefală. Tot atunci, au fost înştiinţate de acest lucru şi celelalte Biserici Ortodoxe autocefale (cele patru Patriarhii vechi, apoi Bisericile din Rusia, Grecia, Serbia şi Cipru). Toate au trimis scrisori de răspuns, cu felicitări şi urări de prosperitate pentru Biserica din ţara noastră. Deci practic, întîlnim trei etape în acest proces privind autocefalia Bisericii româneşti: *proclamarea ei* în ţară, prin Decretul lui Cuza şi prin Legea Organică din 1872, *recunoaşterea* Patriarhiei ecumenice şi *acceptarea sau confirmarea* din partea celorlalte Biserici existente atunci.

Trebuie să mai consemnăm aici şi faptul că Biserica Ortodoxă din Transilvania, prin forţa împrejurărilor istorico-politice, a fost pusă de autorităţile habsburgice sub jurisdicţia Mitropoliei Ortodoxe Sîrbe din Carlovit (1723 şi 1786). Ea a ieşit din această situaţie datorită marelui mitropolit Andrei Şaguna, în 1864, cînd s-a restabilit vechea Mitropolie Ortodoxă a Transilvaniei, cu trei eparhii (Sibiu, Arad, Caransebeş). Prin *Statutul Organic* dat de Şaguna în 1868, ea avea toate atributele unei Biserici independente sau autocefale, deşi n-a mers mai departe în a cere recunoaşterea ei din partea Patriarhiei ecumenice şi acceptarea sau confirmarea din partea celorlalte Biserici. Împrejurările politice erau de aşa natură că nu se putea face acest lucru. O situaţie asemănătoare avusese şi Biserica din Bucovina — pînă în 1873 pusă de Habsburgi sub dependenţa Carlovitului — ridicată în acel an la treapta de „Mitropolie exemptă", adică neatîrnată, independentă, cu două eparhii sufragane în Dalmaţia.

După realizarea statului naţional român unitar, prin actul de la 1 Decembrie 1918, a urmat o nouă etapă în istoria Bisericii din România întregită şi anume unificarea organizaţiei bisericeşti. În 1919, Bisericile Ortodoxe din Transilvania, Banat şi Bucovina, precum şi Biserica din Basarabia s-au alipit la Biserica autocefală din vechea Românie. Unificarea deplină a organizaţiei bisericeşti s-a încheiat abia în anul 1925, cînd Camera Deputaţilor şi Senatul au aprobat (24 martie, respectiv 3 aprilie) noua *Lege* (cu 46 articole) şi *Statutul de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române* (cu 178 articole), promulgate la 6 mai 1925. Amîndouă urmau principiile de bază ale Statutului Organic al lui Andrei Şaguna din 1868, şi anume sinodalitatea şi participarea mirenilor la conducerea tuturor treburilor bisericeşti.

Dar în acelaşi an, a avut loc şi ridicarea Bisericii româneşti la treapta de Patriarhie, lucru cerut încă din 1919 de felurite Congrese preoţeşti sau de oameni politici şi de cultură. Înfiinţarea Patriarhiei era imperios cerută din mai multe considerente. În primul rînd era prestigiul statului naţional român unitar, făurit prin jertfele de sînge ale atîtor eroi români de pretutindeni, apoi Biserica românească se situa pe locul al doilea, sub raport numeric (14 milioane de credincioşi), după cea rusă, avînd 5 mitropolii şi 18 eparhii; cu puţin înainte se restabiliseră două Patriarhate ortodoxe în jurul nostru: în Rusia şi în Serbia; existau pe atunci două Facultăţi de Teologie, cinci Academii teologice şi mai multe seminarii, cu profesori de mare prestigiu, care au început să participe la numeroase întruniri peste hotarele ţării. La toate acestea, se adăuga prestigiul pe care-l dobîndise Biserica românească în cursul veacurilor prin patronarea şi sprijinirea atîtor aşezăminte bisericeşti şi culturale din Balcani şi Orientul Apropiat, aflate sub dominaţie otomană.

Din aceste considerente, la 4 februarie 1925 Sf. Sinod a hotărît ca Biserica noastră să fie ridicată la treapta de Patriarhie, iar mitropolitul primat de atunci, transilvăneanul Miron Cristea, să devină primul patriarh. Propunerea sinodală a fost pusă în discuţia Senatului (12 februarie) şi a Camerei deputaţilor (17 februarie) şi primită cu multă însufleţire (89 voturi în Senat, cu două contra, iar în Cameră cu unanimitate, 156 voturi). Legea a fost promulgată la 23 februarie şi publicată în Monitorul Oficial din 25 februarie. Potrivit vechiului obicei, primul patriarh Miron a adresat o scrisoare tuturor Patriarhiilor şi Bisericilor Ortodoxe autocefale, în care, după o lungă expunere istorică, le înştiinţa de hotărîrea luată de Biserică şi aprobată de forurile de Stat de la noi. Patriarhul Vasile II, potrivit tradiţiei, ca un „primus inter pares", a dat obişnuitul „Tomos pentru recunoaşterea Patriarhiei Române", cu data de 30 iulie 1925, iar celelalte Biserici au trimis scrisori cu felicitări şi urări frăţeşti. Ceremonia investiturii din partea conducerii de Stat şi a instalării lui Miron Cristea ca patriarh, a avut loc în ziua de Duminică, 1 noiembrie 1925. Pe lîngă reprezentanţii autorităţilor de Stat de la noi, mai erau de faţă 21 de trimişi a şapte Biserici Ortodoxe dinafară, precum şi conducătorii tuturor cultelor religioase din ţară.

Sub conducerea patriarhilor Miron Cristea (1925—1939), Nicodim Munteanu (1939—1948), Justinian Marina (1948—1977), prestigiul Bisericii din România a crescut mereu, atît în ţară, cît şi în toată lumea creştină, s-a dezvoltat cultura teologică, învăţămîntul, arta bisericească, iar pe plan extern s-au încheiat o serie de legături cu alte Biserici creştine.

Sub actualul patriarh, Dr. Iustin Moisescu (ales în 1977), Biserica Ortodoxă Română îşi continuă activitatea bimilenară pe tărîm misionar, cultural şi patriotic, sprijinind marile idealuri de azi ale poporului român, pe care l-a slujit cu devotament netărmurit în tot decursul istoriei. Ea participă cu tot elanul la Mişcarea ecumenică (iniţiată îndată după încheierea primului război mondial), al cărei ţel final este unirea tuturor creştinilor şi sprijinirea aspiraţiilor lumii contemporane de progres, de pace şi bună înţelegere între oameni şi popoare, indiferent de neam, de orînduire socială, de convingeri politice sau religioase.

Înviere

Şi stelele
şi galaxiile,
haosul cu tăriile
se nasc,
stihiile,
ce pe oameni îi pasc,
au o copilărie,
cresc,
au o maturitate,
îmbătrînesc,
ştiu de singurătate
şi mor
într-un crepuscul policrom,
tulburător.
Asemenea nouă
lăsînd în urma lor,
o boare de rouă ...
Iar din pulberea
exploziilor lor,
veşnic se nasc
alte stele,
alte lumi
de prin genuni,
alte galaxii şi constelaţii
prin poenele rănitelor spaţii
cum explodăm şi noi,
fără zgomot,
în moarte
şi putrezim,
ca seminţele toate,
care
cad
cetini de brad,
mor,
smerite în ritmul lor,
putrezesc toamna,
tac sub hermina iernii
pentru primăvară,
ca deapururi,
iară şi iară,
să renască,
să învieze
prin HAR
înmugurite
şi să,
iar, înflorească,
din giulgiurile
propriilor frunze
putrezite ...

Cristofor Dancu

Cea de a 75-a aniversare a zilei de naştere a Prea Fericitului **IUSTIN**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Urmare hotărîrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, duminică 3 martie 1985, în Duminica Ortodoxiei s-a sărbătorit la Patriarhia Română, cea de a 75-a aniversare a zilei de naştere a Prea Fericitului Patriarh Iustin Moisescu.

Acest mare popas aniversar a început cu săvîrşirea Sfintei Liturghii a Sf. Vasile cel Mare în catedrala patriarhală din Bucureşti, de către Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor, înconjuraţi de un ales sobor de preoţi şi diaconi.

La Sf. Liturghie au asistat membrii Sfîntului Sinod, Vicarii administrativi, Directorii, Consilierii patriarhali şi Consilierii Arhiepiscopiei Bucureştilor, Rectorii celor două institute teologice, din Bucureşti şi Sibiu, profesori universitari onorari şi activi, doctoranzi şi studenţi teologi şi o mare mulţime de credincioşi.

La momentul potrivit, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit al Olteniei, în numele membrilor Sf. Sinod şi al tuturor celor de faţă a ţinut un înălţător cuvînt, în care a omagiat viaţa, opera şi activitatea Prea Fericitului Patriarh Iustin. Î. P. S. Sa a arătat, mai întîi că timp de douăzeci de ani Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost un mare ierarh de recunoscut prestigiu al Bisericii noastre, ca mitropolit al Moldovei. Mai înainte de aceasta, aproape douăzeci de ani a fost ilustru profesor universitar de teologie în ţară şi peste hotare, toate acestea urmînd celorlalţi aproximativ douăzeci de ani de pregătire şcolară şi instruire teologică în ţară şi în străinătate.

După ce, cu opt ani în urmă Prea Fericitul Iustin a fost instalat în scaunul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ne-a învăţat pe toţi că mergînd pe făgaşul slujirii poporului, Biserica noastră soarbe din izvorul curat al tradiţiilor româneşti, din învăţătura Sfintei Scripturi, îndeplinindu-şi astfel rostul său în viaţa poporului, identificîndu-se astfel cu năzuinţele sale cele mai nobile. Întotdeauna Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a purtat cu înţelepciune şi tenacitate mesajul creştin al păcii, al bunei voiri şi al împreună-lucrării în armonie, atît în sînul Sfintei Biserici, cît şi în raporturile ei cu celelalte religii şi culte în ţară şi peste hotare. Totodată, Prea Fericitul Patriarh Iustin păstrează în inima sa, bună, o mare preţuire şi o fierbinte dragoste faţă de întreaga ierarhie, faţă de clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, faţă de toţi fiii poporului nostru. În continuare Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a arătat că Prea Fericitul Patriarh Iustin ne este nouă tuturor slujitorilor altarului, marele pilduitor care, prin profunzimea cunoaşterii învăţăturii scripturistice, apostolice şi patristice ne-a învăţat o teologie a tuturor timpurilor şi cu deosebire a epocii noastre; o teologie a încrederii, a speranţei în dreptatea şi pacea care vor birui şi se vor instaura în lume.

În încheierea înălţătorului Său cuvînt, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a spus: „Ne unim cu toţii glasul inimii, rugînd pe bunul Dumnezeu să Vă dăruiască plenitudinea bucuriei, încununarea cu mulţumirea şi liniştea lăuntrică, pentru că îndelung, luminos, neistovit şi rodnic V-aţi străduit pentru slava Sfintei noastre Biserici, pentru binele poporului, cinstind pilduitor numele de creştin şi deopotrivă numele de român!"

În continuarea festivităţii care s-a desfăşurat în Catedrala patriarhală, a luat cuvîntul Prea Fericitul Patriarh Iustin care a mulţumit mai întîi lui Dumnezeu pentru darul mulţimii de zile pe care i l-a trimis cu dărnicie; a mulţumit membrilor Sfîntului Sinod şi tuturor celor de faţă pentru participarea la acest moment festiv; apoi în numele întregii ierarhii, al preoţimii şi al tuturor dreptcredincioşilor creştini a adresat cuvinte de mulţumire şi recunoştinţă faţă de înalta conducere de stat în frunte cu Dl. Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii, pentru larga înţelegere şi sprijinul pe care le acordă Bisericii noastre.

În continuarea cuvîntului său, Prea Fericitul Patriarh Iustin a vorbit despre păstrarea statornică a dreptei credinţe de către Biserica noastră, ca şi despre rîvna poporului român pentru păstrarea unităţii naţionale; despre dorinţa care şi-a manifestat-o poporul în decursul vremurilor ca ierarhii care conduc destinele bisericeşti ale românilor să fie din partea locului; ca şi despre dorinţa pe care Biserica noastră a manifestat-o dintotdeauna de a fi liberă, de a se conduce singură, de a fi neatîrnată de o altă Biserică, de a fi deci autocefală; ca şi despre statornicirea, în decursul vremurilor a unor legături trainice între stat şi Biserică.

În încheierea cuvîntului său Prea Fericitul Patriarh Iustin a vorbit despre pace şi marea ei necesitate în zilele noastre, spunînd: „De pace este nevoie totdeauna şi pretutindeni pentru desfăşurarea vieţii omului pe pămînt în condiţii normale. Dar, dacă se ţine seamă de ceea ce ar putea face din întreaga lume un nou război, în condiţiile dezvoltării tehnico-militare şi acum spaţiale, cînd pămîntul însuşi s-ar putea transforma într-o planetă sau o stea ca oricare alta, luminoasă şi frumoasă de la distanţă, dar rece ca gheaţa ori fierbinte ca focul, lipsită însă de viaţă, atunci nimic nu poate fi considerat mai frumos, mai bun sau mai înţelept ca glasul celui care propovăduieşte pacea. Cea mai mare parte din omenire este pe deplin conştientă de acest adevăr. Ea ţine minte că în ultimele zeci de ani a trecut de mai multe ori pe marginea prăpastiei. De aceea, astăzi, în fruntea oamenilor care sînt preţuiţi pentru înfăptuirile lor excepţionale ea pune pe oamenii păcii, pe făcătorii de pace."

Festivitatea din catedrala patriarhală s-a încheiat cu Polihroniul îndătinat în cadrul căruia toţi cei de faţă au cîntat „Mulţi ani trăiască!" pentru Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române sărbătorit de ierarhii, clerul şi credincioşii ortodocşi români din toată ţara.

La ieşirea din Catedrala patriarhală, o mare mulţime de preoţi şi credincioşi au înmînat Prea Fericirii Sale frumoase buchete de flori, semnul dragostei şi alesei preţuiri pe care i-o poartă.

La Palatul patriarhal Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost felicitat cordial de D-l Ioan Cumpănaşu, Preşedintele Departamentului Cultelor.

În timpul unei scurte recepţii care s-a servit în holul central al Palatului patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Iustin a trecut în revistă bogăţia de daruri, cadouri şi atenţii, şi mari buchete şi coşuri de flori oferite Prea Fericirii Sale cu prilejul acestui strălucit jubileu, de membrii Sfîntului Sinod, de Sectoarele Administraţiei Patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, de preoţi, credincioşi şi alţi oaspeţi.

Potrivit tradiţiei, în sufrageria cea mare a Palatului patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Iustin a oferit un prînz în cinstea tuturor celor care l-au sărbătorit şi omagiat cu prilejul aniversării frumoasei vîrste de 75 de ani. La masa festivă au luat parte membrii Sfîntului Sinod, vicarii administrativi, directori, consilierii Administraţiei Patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, profesori universitari de teologie, onorari şi activi şi alte persoane oficiale din cadrul Administraţiei Patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor.

În timpul mesei festive, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a citit un deosebit de frumos portret alcătuit din culori de cuvinte alese, cu un excepţional talent literar, în cinstea aniversării a 75 de ani a Prea Fericitului Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române.

Agapa frăţească oferită de Prea Fericitul Patriarh Iustin cu prilejul celei de a 75-a aniversări a zilei sale de naştere s-a desfăşurat într-o deosebit de frumoasă şi înălţătoare atmosferă de frăţietate şi dragoste.

Ziua de 5 martie va rămîne înscrisă pentru totdeauna în fila de cronică a Bisericii noastre strămoşeşti, ca un popas aniversar închinat Prea Fericitului Patriarh Iustin, vrednic conducător, eminent teolog şi strălucit cărturar, omul ales de Dumnezeu şi de credincioşii ortodocşi români, care şi-a dedicat viaţa celui mai înalt ideal de slujire a Bisericii şi a neamului, în cea mai glorioasă epocă din istoria poporului nostru.

Devotamentul cu care se identifică în împlinirea măreţelor idealuri ale minunatului nostru popor, dăruirea cu care slujeşte aspiraţiile umanitare ale lumii contemporane şi credinţa cu care propovăduieşte evanghelia păcii îi înscrie numele în istoria Bisericii, ca un ctitor al spiritualităţii ortodoxe româneşti şi îl aşează în galeria marilor ierarhi care au slujit pînă la jertfelnicie aspiraţiile spirituale şi naţionale ale poporului nostru.

Pr. *Ion Bănăţeanu*

CÎNTĂRILE ÎNVIERII...

(Continuare din pag. a 5-a)

stearpă, făcută cu minuni ci din mormîntul lui Hristos, izvorul nestricăciunii, întru care ne întărim" (Cînt. a 3-a din Canon).

Prăznuirea Sf. Învieri presupune însă trebuinţa înnoirii vieţii. Însuşi Hristos e numit „Adam Cel nou", „Paştile cele noi", „Jertfa cea vie", care vesteşte că „trecut-a umbra legii şi harul a venit", iar „Învierea toată lumea a luminat". Ierusalimul cel vechi, care a răstignit pe Hristos rămîne în umbră. În locul lui apare Ierusalimul cel nou, adică Biserica, căreia i se cîntă, pînă la Înălţare, „Luminează-te, luminează-te noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit". În acelaşi context al învierii, credincioşii sînt îndemnaţi: „Veniţi în ziua cea vestită a Învierii, să ne împărtăşim din rodul cel nou al vieţei în Împărăţia lui Hristos" şi „să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos, strălucind cu neapropiata lumină a Învierii" (Cînt. 1). Prin înnoirea duhovnicească a vieţii, la care ne călăuzeşte Învierea Domnului noi putem deveni „poporul cel sfînt, al lui Dumnezeu (Cînt. a 4-a). La această stare ajungem însă numai atunci cînd mergem cu Hristos, cu dragostea Lui, cu duhul Lui de slujire faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele nostru.

Pe plan duhovnicesc, răstignirea şi învierea cu Hristos e acţiunea omului care „răstigneşte şi îngroapă" tot ce este păgubitor binelui, tot ce este împotriva vieţii, tot ce demoralizează şi pricinuieşte păcatul, pentru ca să „învieze" cu „simţirile curăţite" o făptură şi o putere nouă spre împlinirea voii lui Dumnezeu, spre împlinirea binelui.

Cuvîntul „paşti" însemnează, în tîlcuire românească, „trecere" (conform sinaxarului din Penticostar), adică trecere de la o stare la alta. Hristos a înfăptuit trecerea noastră de la starea de păcat, de osîndă, de întristare la starea de mîntuire, la izbăvirea de întristare, la o concepţie duhovnicească superioară în care triumfă învierea şi pacea. Prin învierea Sa, Hristos re-creează, rezideşte lumea, o reaşează în starea de vrednicie, după învăţătura sinaxarului: „... smulgînd tot neamul omenesc din adîncul iadului, l-a suit la cer şi l-a adus iarăşi la vechea vrednicie a nemuririi".

Şi fiindcă Hristos a săvîrşit mîntuirea omului din iubire faţă de neamul omenesc, rugîndu-se chiar şi pentru vrăjmaşii Săi, credincioşii sînt îndrumaţi să rămînă însufleţiţi de puterea aceleiaşi iubiri, luminîndu-se cu prăznuirea Învierii „şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm, să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru înviere" (Şi acum la Stihirile Paştilor). Învierea este o biruinţă a iubirii între Dumnezeu şi om, realizarea unei păci între cer şi pămînt. Pentru credincioşi, Învierea este chezăşia învierii noastre, este simţirea vieţii nemuritoare, ca răsplată a iubirii. În acest sens Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan ne asigură: „Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă, pentru că iubim pe fraţi; cine nu iubeşte pe fratele său rămîne în moarte" (I Ioan 3, 14).

Învierea Domnului şi tot timpul Cîntărilor Penticostarului aduce bucurie sfîntă şi netrecătoare tuturor credincioşilor. Cunoaşterea acestor Cîntări ne întăreşte dreapta credinţă şi contribuie la înnobilarea vieţii noastre sufleteşti cu iubire creştinească şi cu mîngîiere.

De Paşti

Îmi amintesc de Paşti, la noi acasă:
O zi de primăvară, luminoasă,
Cu adieri de aer parfumat,
Cu sunete de clopote pe sat.
Îmi amintesc de-o linişte deplină,
De vişini înfloriţi într-o grădină,
De flori de zarzări care s-au desprins
Şi au căzut, de parcă ar fi nins.
Zburau prin flori albinele uşoare
Ca nişte stropi de aur rupţi din soare,
Şi-n liniştea aceea din grădină
Era ca un concert de violină:
Parcă-mpleteau deasupra mea în zbor
Un nevăzut hamac fermecător ...
Era aşa senin şi-aşa de bine!
Şi mă temeam de roiul de albine.

Îmi amintesc de oamenii din sate,
Cu haine noi şi feţe luminate,
Cum s-adunau la-ncrucişări de drum,
La sfaturi lungi ... de parcă stau şi-acum.
Şi-mi amintesc de-o droaie de copii,
Cum alergau de veseli şi zglobii.
Pe un tăpşan alăturea de sat,
Pe care-am fost şi eu şi m-am jucat ...
Era-n cerdac la noi atîta soare,
Era-n pămînt atîta sărbătoare.

Şi tremur tot cînd îmi aduc aminte
Că port în minte-atîtea dragi morminte.
De-atunci muri şi tata, şi-am plecat
Noi toţi copiii de-acolo din sat,
Dar simt şi azi în mine, luminoasă,
O zi de Paşti, demult, la noi acasă;
De cîte ori e-april şi zi cu soare,
Îmi amintesc ... şi sufletul mă doare.

Demostene Botez

O mărturie despre existenţa...

(Continuare din pag. a 6-a)

semnalate de Visconti în harta de la 1711, ca aparţinînd mitropoliei Transilvaniei, rectitorită de Mihai Viteazul, denotă o prezenţă ortodoxă românească de necontestat şi, totodată, o netăgăduită afirmare a unei organizări bisericeşti, legată de centrul Voievodatului Transilvaniei, localizat în Alba Iulia.

2. Spiritualizarea structurilor etnice şi sociale ale elementului român, majoritar în acest Voievodat, prin inseparabila unitate dintre elementul român şi creştin.

Care va fi fost însă evoluţia în timp a factorului românesc şi creştin în Alba Iulia?

Scara arheologică, ale cărei mărturii consemnează evoluţia locului Alba Iulia, atestă existenţa castrului roman, unde a fost sediul Legiunii a XIII-a Gemina, existent în forma sa iniţială, probabil pînă la venirea slavilor. Concomitent cu acesta, a existat şi un centru urban a cărui populare este pusă în lumină de descoperirea în ultimul timp a unei mari necropole în partea de N. V. a oraşului.

Aici, în perioada 106—271, a avut loc un amplu proces de osmoză daco-romană, care a plămădit poporul român, menţinînd în structura sa fundamentală caracterele esenţiale definitorii, atît dace, cît şi romane.

Nu putem spune cum va fi arătat Alba Iulia în acest timp. Dar se ştie că, după retragerea aureliană (271), procesul de romanizare se va consolida treptat, iar vestigiile paleocreştine, datate din sec. III—VI, descoperite în Alba Iulia şi împrejurimi denotă orientarea spirituală, cardinală, a poporului român, credinţa sa creştină din leagăn, la baza căreia a stat predica şi misiunea creştină apostolică a ierarhilor din Scythia Minor, rînduiţi de Sf. Apostol Andrei, conjugată cu vestirea noii credinţe de către ostaşii legiunilor romane şi funcţionarii administraţiei imperiale.

O străveche mărturie despre aceasta ne-o oferă rotonda din Alba Iulia peste care s-a suprapus catedrala romano-catolică din sec. XI—XIII.

Este de presupus că migraţia slavilor a adus, odată cu ea şi unele influenţe în viaţa materială şi spirituală a locuitorilor de pe teritoriul vechii Dacii, între care şi schimbarea toponimicului oraşului. Legat de istoricitatea elementului slav, ca atare, pot fi menţionate doar influenţe de limbă, precum şi unele îndeletniciri intrate în uz. Elementul român însă îşi va desfăşura şi consolida viaţa sa materială şi spirituală pe coordonatele sale fireşti: conştiinţa propriei sale etnicităţi şi credinţa creştină.

Puţinătatea unor documente este însă departe de a ne face să credem că, în zorii înfiinţării primelor formaţiuni politice prestatale, Voievodatul românesc al Alba Iuliei, nu a însemnat o prezenţă creştină bine conturată în viaţa românilor de pe aceste meleaguri. Se ştie că, potrivit tradiţiei bizantine, organizările voievodale erau urmate şi de organizarea bisericească, ceea ce a determinat pe marele iluminist ardelean Gh. Şincai în „Cronica românilor" (vol. I, Buc. 1978, p. 46) să emită ipoteza că Bălgradul ar fi fost sediul mitropoliei românilor din Gothia (Dacia, n. n.), bazat tocmai pe faptul că în acest leagăn al poporului român, era posibilă şi o organizare superioară a vieţii noastre bisericeşti.

Dar ceea ce se ştie, şi cercetările arheologice converg cu adevărul istoric, este faptul că, începînd cu cea de a doua jumătate a sec. VIII, îşi face apariţia la Alba Iulia un nucleu prestatal românesc: Voievodatul Alba Iuliei, în al cărui centru este de presupus existenţa unei organizări bisericeşti superioare ca factor unificator de prezenţă românească, atestat şi de existenţa unei rotonde în plan circular (Rotonda Ecclesia), cel mai vechi monument creştin din piatră descoperit pe pămîntul Transilvaniei, în cadrul amplelor săpături arheologice întreprinse la Catedrala romano-catolică în perioada 1968—1975.

Rotonda de la Alba Iulia, care a putut servi drept capelă pentru voievod prezintă analogii în scaunele episcopale ortodoxe din Morisena-Cenad, Dăbîca, Biharia, tot atîtea sedii de formaţiuni politice prestatale, în care au rezidat Voievodatele, ducatele şi cnezatele româneşti din Transilvania, pe care le-au găsit şi de care fac amintire maghiarii în cronicile lor (cronica notarului Anonymus al regelui Bela).

Se ştie că maghiarii au venit în Cîmpia Panonică spre sfîrşitul sec. IX unde, au deprins felul aşezat de viaţă al băştinaşilor, apoi au trecut în mod sistematic la ocuparea Transilvaniei şi totodată la înlăturarea unor instituţii social-politice şi bisericeşti autohtone.

În această situaţie, centrul religios al Bălgradului este silit să peregrineze de la Alba Iulia, la Dăbîca, Rîmeţ, Hunedoara, Feleac, Prislop, Geoagiu, Lancrăm, Ineu, Vad, Maramureş, Lipova, etc., preluînd uneori autoritatea şi prerogativele voievozilor români. Astfel îi vom întîlni pe vlădicii români pribegi din vremea începuturilor şi pînă la 1541, cînd este recunoscut Principatul autonom al Transilvaniei, făcînd scaune de judecăţi, cu autoritate voievodală, statornicind obşti ţărăneşti şi împlinind nevoile românilor oprimaţi.

Ar fi greşit însă să spunem că viaţa spirituală a românilor din Transilvania, s-a desfăşurat numai în aceste făgaşe silnice. Nu, pentru că în faţa acestor forţe expansioniste, elementul român majoritar a opus una din acele forţe de netrecut ale etnicităţii şi identităţii sale de neam şi credinţă creştină. Acea credinţă a făcut din Rîmeţii Apusenilor, datat documentar la anul 1377 de către inscripţia descoperită în 1973 în biserica Mănăstirii, inscripţie de pe al 2-lea strat de pictură, ale cărei începuturi pot fi mult mai vechi, să fie un centru de iradiere a conştiinţei de neam şi de credinţă strămoşească.

Desigur, expansiunea maghiară, în ceea ce a avut ea esenţial a dat o nouă înfăţişare Alba Iuliei. Vedem, astfel cum Rotonda dispare sub temeliile impunătoarei catedrale romano-catolice, dar — în acelaşi timp — marcăm prezenţa elementului autohton printr-o viaţă spirituală neconsemnată de cronici, trăită la nivelul obştilor creştine, dar a cărei afirmare va irumpe timpul — anticipînd zorii lumii de azi — prin dîrzenia fiilor acestui pămînt: Mihai Viteazul, Horea, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu şi alţii.

Dîrzenia fiilor acestui pămînt fac, ca după 1541 odată cu apariţia Principatului independent al Transilvaniei, stăpînirea vremelnică să dea românilor ceea ce de veacuri era al lor: o cîrmuire bisericească autonomă în cadrul căreia să se evidenţieze caracterele ei originare: dreptul de a fi ei înşişi — fii ai unei noi Rome, şi de a mărturisi crezul lor deopotrivă român şi creştin.

Abia acum încep să graviteze pe orbita Alba Iuliei, care nicicînd nu a încetat să fie leagănul poporului român, înjghebări bisericeşti de durată, prin restaurnicirea scaunului Mitropoliei la Bălgrad după peregrinările amintite mai sus.

Atestarea arhiepiscopului Ghelasie şi a pictorului Mihu de la Crişul Alb la 1377 pe cel de al doilea strat de pictură al bisericii din Rîmeţ, din apropierea Alba Iuliei, convingerea că bătrîna Mitropolie a Bălgradului a existat mereu, iar reaşezarea sa la Bălgrad în 1572, începînd cu mitropolitul Eftimie, însemna odată mai mult reaşezarea în drepturile ei de altădată, în cadrul Principatului independent al Transilvaniei. Odată cu aceasta, nu întîrzie să se facă cunoscut şi sprijinul fraţilor de peste munţi, culminînd cu rectitorirea de către Mihai Viteazul a Mitropoliei Bălgradului (1597) prin zidirea unei noi biserici în incinta Mitropoliei, iar trei ani mai tîrziu, în 1600, marele voievod va realiza , în Alba Iulia, visul de veacuri al poporului român, prin unirea politică a celor trei Ţări Româneşti sub un singur sceptru: Transilvania, Moldova şi Ţara Românească.

Revenind la documentul cartografic de la mijlocul secolului al XVII-lea denumit „Pianta d'Alba Iulia" în care se remarcă existenţa unei biserici notată cu litera „D" „Chiesa de greci", care nu apare în harta lui Visconti, dorim să precizăm că aceasta este cea de a 3-a biserică din Alba Iulia, existentă în secolul al XVII-lea. Deci românilor după 1713, cu ocazia lucrărilor pentru edificarea noii cetăţi bastionare a împăratului Carol al VI-lea al Austriei, li s-au dărîmat în Alba Iulia trei biserici. Această biserică în Alba Iulia în acea vreme atestă odată mai mult existenţa unei populaţii româneşti cu o organizare politică, culturală şi bisericească de străveche tradiţie românească ortodoxă.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *Centrul Ortodox de la Chambesy—Geneva, Elveţia, a scos, sub îndrumarea Î. P. S. Mitropolit Damaschinos Papandreu, vol. IV din colecţia „Studii teologice", cu titlul: LA THEOLOGIE DANS L'EGLISE ET DANS LE MONDE (Teologia în Biserică şi în lume, Chambesy, 1984, 390 p.). Remarcăm în cuprins studiul prof. Ion Bria:* Teologia ortodoxă în România astăzi *(în l. franceză, p. 167—175). Autorul tratează despre felul cum se pregăteşte astăzi clerul în România, şi scoate în evidenţă aspecte ale teologiei care se bucură de atenţie specială din partea teologilor români. Un capitol se ocupă de tînăra generaţie de teologi şi de domeniile lor de cercetare. Avem în faţă o bună sinteză în care se scot în evidenţă: contribuţia românească la Teologia ecumenică, raportul Biserică—lume, deschiderea şi coherenţa raporturilor teologie—doxologie—lume, identificînd un stil şi o orientare globală care pot fi socotite caracteristice ale vocaţiei teologiei româneşti prezente şi de perspectivă.*

● *A apărut o carte din care nu se poate înlătura, fără pagubă, nici un rînd, nici un cuvînt: CA SĂ FII OM ÎNTREG, de Geo Bogza (Bucureşti, 1984, 458 p.).*

● *Am citit un roman despre UN OM NOROCOS (de Octavian Paler, Bucureşti, 1984, 381 p.). Ce mai norocos!*

● *Dan Ciachir scrie cu deosebită vibraţie interioară despre un eseu al prof. D. Stăniloae din „Almanahul literar 1985", editat de Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti (redactor responsabil Bujor Nedelcovici). Eseul se intitulează ECHILIBRUL SUFLETULUI ROMÂNESC (vezi Suplimentul literar-artistic al Scînteii Tineretului, nr. 52, 1984, p. 4). Constanta pe care îşi structurează prof. D. Stăniloae eseul, este dreapta socoteală, sau discernămîntul, ca virtute a echilibrului, a frumuseţii sufletului românesc care a ştiut şi ştie mereu să se păstreze în armonie între antiteze.*

● *Fănuş Neagu descopere într-o cronică ... sportivă („Luceafărul", 51, 1984, p. 10), că* „Lumea s-a născut pe Vîrful cu Dor", *adică acolo unde se afla el în momentul cînd scria. „Ninge în capul meu şi deasupra munţilor", scrie el, şi i se va fi părut că asistă la o Geneză în alb, imaculată ca Rugăciunea lui Eminescu, împlinind sufletul cu rosturi de dincolo de căutări şi de îndoieli. Lumea — ar spune Noica — s-ar fi putut naşte şi la Păltiniş. Şi aici ninge, şi tot aşa precum ningea la Vîrful cu Dor, căci zăpezile cad întotdeauna în acelaşi timp pe pămînt şi pe inimile noastre, şi în capetele noastre. Eu m-aş rîndui acum alături de Noica — scriu la Păltiniş —, deşi odinioară am trecut şi eu, iarna, pe două sănii de tinereţe, pe la Vîrful cu Dor, spre închinare la templul cel de sus, cu cele două Mume, care veghează peste pămîntul românesc, şi sufletul meu se bucura. Unde te afli la un moment dat, în această binecuvîntată Ţară, acolo e „cel mai frumos", acolo e sorgintea lumii!*

Fănuş Neagu, de va fi avînd şi păcate — cine ştie! — se va mîntui prin cuvintele care se fierb în sufletul său de mare poet şi se aştern pe hîrtie ca nişte flori de pomi de paradis, ca şi acestea cu care îşi sfîrşeşte cronica despre care vorbim, pretextată a fi sportivă: „Sînt fericit, vă anunţ, că lumea e frumoasă". *Autorul lumii e fericit şi El, cînd poate anunţa că şi oamenii sînt frumoşi.*

● *Reluînd într-o formă nouă, mult lărgită, teza de doctorat în teologie intitulată* „Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română pînă în sec. XVII — Izvoare, traduceri, circulaţie" *(1982), Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, publică un volum masiv intitulat: PRIMELE SCRIERI PATRISTICE ÎN LITERATURA NOASTRĂ. Sec. IV—XVI. (Craiova, 1984, 638 p.). Introducerea şi un rezumat final în limbile engleză şi franceză, pot da şi străinilor o idee asupra temei.*

● *Editura Politică a tipărit, în 1984, o carte menită să încălzească şi să bucure conştiinţa românească. E vorba de CONTINUITATEA DACO-ROMANILOR ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNĂ ŞI STRĂINĂ, 230 p. E o carte de argumente şi de mărturii invincibile, culese cu migală şi pricepere, din autori români şi străini, din arheologie, numismatică, epigrafie, toponimie, etnografie, filologie, din gîndirea logică şi din bunul simţ. Toate de ordinea evidenţei. Capitolul V se ocupă de „creştinarea daco-romanilor" (p. 137—145) dovedind originea apostolică a creştinismului românesc şi constituind, şi aceasta, un argument al continuităţii. Fiecare capitol e urmat de o largă şi aleasă bibliografie, din care orice cercetător de bună credinţă îşi poate alcătui convingeri indubitabile. Cartea e semnată de doi istorici cunoscuţi pentru competenţa şi rigoarea studiilor lor: N. Stoicescu şi I. Hurdubeţiu.*

● Îndrumătorul Bisericesc, misionar şi patriotic *(nr. 6 1985, 130 p.), al Mitropoliei Banatului, în afara celor obişnuite într-o asemenea publicaţie (calendar, şematisme etc.) conţine studii axate mai ales pe probleme de cult şi de tradiţii locale.* Datini şi obiceiuri străvechi din Banat legate de sărbătorile de peste an, *semnează Prot. Iova Firca, iar Pr. prof. dr. Petru Rezuş, identifică şi interpretează interesante* Elemente religioase în folclorul bănăţean, *culegeri proprii de versuri şi ziceri, dezvăluind încă unul din multiplele sale dăruiri, pe lîngă acelea de povestitor, romancier, poet şi istoric literar, fără a trece sub tăcere pe acela de teolog întotdeauna bine informat şi deschizător de orizonturi noi.*

● *În „Studii de Istorie a Banatului" (X, Timişoara, 1984, 295 p.), editate de Universitatea din Timişoara, Pr. Gheorghe Naghi scrie despre* „Combaterea Legii învăţămîntului — Apponyi (1907), în coloanele gazetei „Drapelul" *(p. 142—152).*

● *După „Continuitatea Daco-Romanilor în istoriografia română şi străină" (Buc., 1984) pe care a scris-o împreună cu N. Stoicescu, Dr. Ion Hurdubeţiu semnează o premieră în limba română:* ISTORIA SUEDIEI *(Bucureşti, 1985, 380 p.), folosind „cele mai temeinice studii privind trecutul poporului şi statului suedez" (Dumitru Almaş în Prefaţă, p. 6). La sfîrşit,* Imnul naţional suedez: *TU VECHE, TU LIBERĂ, e tradus în versuri libere de prof. Dr. Al. I. Ciurea. O bibliografie de 148 de titluri dă mărturie despre rigoarea informaţiei.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 133 Sibiu, 1 mai 1985 Nr. 17—18/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Participarea României la războiul antihitlerist

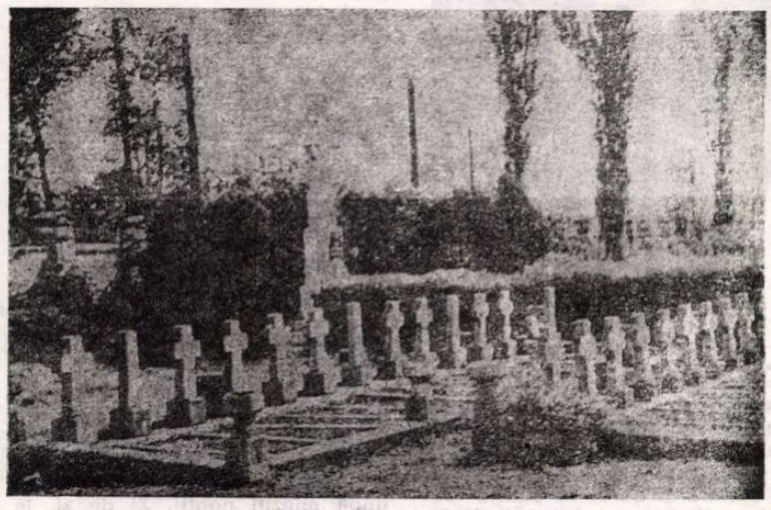

Cimitirul eroilor români din Timișoara

La 9 Mai, poporul nostru sărbătorește împlinirea a 108 ani de la proclamarea independenței de stat a României și 40 de ani de la victoria asupra Germaniei fasciste.

Cu patru decenii în urmă, la 9 mai 1945, a luat sfîrșit, pe continentul European, unul din cele mai dramatice momente ale istoriei, războiul declanșat de Germania hitleristă. Cel de-al doilea război mondial, prin extindere, număr de participanți, tehnică militară și distrugeri de vieți omenești, bunuri materiale și spirituale, a depășit conflictele armate cunoscute pînă atunci de omenire. Această conflagrație a durat 6 ani și a atras în orbita sa 61 de state de pe tot globul. În timpul războiului au fost mobilizați 110 milioane de soldați, dintre care 67 milioane au căzut uciși, răniți sau mutilați, alte milioane de oameni au fost exterminați sau au căzut victime bombardamentelor; operațiile militare s-au desfășurat pe teritoriile a 40 de state din Europa, Asia și Africa, iar cheltuielile de război s-au ridicat la 930 miliarde de dolari.

România, alături de celelalte state ale lumii, și-a adus contribuția sa umană și materială la lupta împotriva fascismului și instaurarea păcii în Europa și pe întreg globul pămîntesc.

Pentru țara noastră, războiul antihitlerist a început la 23 august 1944, odată cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. După înlăturarea dictaturii militaro-antonesciene, România s-a alăturat coaliției antihitleriste, angajîndu-se cu întreaga armată, cu toate forțele ei umane și materiale în lupta pentru eliberarea teritoriului țării, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei precum și a unei părți din Austria pînă la capitularea necondiționată a Germaniei naziste.

Armata română, concomitent cu acțiunile militare pentru lichidarea trupelor germane din interiorul țării, a luat măsuri pentru a împiedica pătrunderea pe teritoriul național a unor forțe germane și ungare din exterior. Măsurile de acoperire a frontierei de vest s-au dovedit justificate, cînd, la 5 septembrie 1944, inamicul a dezlănțuit o puternică ofensivă în Crișana și Banat. Atacul dușman s-a lovit însă de rezistența trupelor române, care au oprit înaintarea inamică și au trecut la ofensivă. Prin lupte grele, forțele române, împreună cu trupele sovietice, au înaintat pînă pe linia Mureșului și au alungat adversarul din Crișana și Banat.

La 6 octombrie 1944, armatele române și sovietice din compunerea Frontului 2 ucrainean au început o mare acțiune ofensivă, numită operația Debrețin, care avea ca scop înfrîngerea trupelor inamice din partea de nord-vest a României și în partea de est a Ungariei.

În cadrul acestei operații, armatele române au acționat astfel:

— Divizia 3 munte, comandată de generalul de divizie Leonard Mociulschi și Divizia „Tudor Vladimirescu", acționînd la vest de Munții Apuseni, și-au adus contribuția la eliberarea orașului Oradea, desăvîrșită în 12 octombrie 1944, iar Corpul de cavalerie român, la eliberarea orașului Salonta.

— Armata 4 română, încadrată în gruparea de la dreapta Frontului 2 ucrainean, a trecut la ofensivă la 9 octombrie în Podișul Transilvaniei. Prin lupte deosebit de grele, diviziile române, după ce au rupt apărarea dușmanului la nord de Mureș și Arieș, au continuat înaintarea pe direcția Apahida—Carei. Nimicind rezistențele inamice în Munții Meseș și Făget, trupele române au ieșit în Cîmpia Tisei superioare. După zdrobirea adversarului, diviziile române 9 și 18 infanterie au eliberat, la 25 octombrie orașul Carei, iar Divizia 11 infanterie română, învăluind pe la sud-vest inamicul din zona Satu Mare, și-a adus contribuția la nimicirea dușmanului din acest sector. În cursul zilei, trupele române și sovietice din sectorul Carei — Satu Mare au trecut frontiera româno-ungară.

În timpul operației de acoperire și al luptelor pentru eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei — între 1 septembrie—25 octombrie 1944 — armata română a acționat cu 27 de divizii, cu un efectiv de 274.919 oameni, a eliberat 872 localități, dintre care 8 orașe — între acestea menționăm Sfîntu Gheorghe, Odorhei, Tîrgu Mureș, Carei — și a participat, alături de trupele sovietice, la eliberarea orașelor Cluj, Oradea, Salonta și Satu Mare, a provocat inamicului însemnate pierderi materiale și umane — 21.434 prizonieri și morți. Pe timpul acestor lupte, din rîndurile armatei române au căzut 49.741 militari, morți, răniți și dispăruți.

După eliberarea teritoriului național, armata română a participat la luptele pentru eliberarea Ungariei, în cadrul operațiilor Debrețin și Budapesta.

La operația Debrețin, declanșată la 6 octombrie 1944, au luat parte 5 divizii române în cadrul Grupării principale a Frontului 2 ucrainean, care au rupt pozițiile Armatei 3 ungare și Armatei 6 germane, pătrunzînd spre nord, în Cîmpia Tisei. Divizia 3 munte și Divizia „Tudor Vladimirescu", împreună cu mari unități sovietice, au eliberat prin lupte sîngeroase, în zilele de 19 și 20 octombrie 1944, orașul Debrețin. Corpul de cavalerie din Armata 1 română, care a manevrat orașul pe la vest, și Divizia 2 munte, care l-a manevrat pe la est, și-au adus contribuția la eliberarea Debreținului. Armata 4 română, care acționa împreună cu flancul drept al Frontului 2 ucrainean, a nimicit forțele germane și ungare din zona orașului Nyiregyháza, ajungînd pe cursul superior al Tisei.

În continuare, armata română a luat parte la operațiunea Budapesta, acționînd cu 3 divizii în cadrul grupării principale a Frontului 2 ucrainean pe direcția Budapesta, iar cu 14 divizii în nord-estul Ungariei.

Declanșarea operației a avut loc la 29 octombrie 1944. Corpul 7 armată română, compus din 3 divizii, a înaintat, prin lupte deosebit de grele, spre capitala Ungariei, a rupt centura fortificată de apărare a Budapestei, alcătuită din trei poziții eșalonate pe o adîncime de cca 30 de km și, la 1 ianuarie 1945, a ajuns la porțile orașului. Timp de două săptămîni, Corpul 7 armată, comandat de generalul de corp de armată Nicolae Șova, a purtat lupte aprige în interiorul Budapestei, cucerind hipodromul, cazarma Franz Joseph, Poșta centrală, Gara de est, Facultatea de medicină veterinară și numeroase obiective. Cînd a ajuns la mai puțin de 2 km de Dunăre, în dimineața de 16 ianuarie 1945, Corpul 7 armată română a fost scos de pe frontul Budapestei și trimis pe cel din Cehoslovacia.

Armata 4 română, în lunile noiembrie și decembrie, continuă

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Ioan Ardelean*

Eroilor cinstire

(ECTENIE)

Și pentru că trăit-au cum alții să învețe
Și pentru că plătit-au cu scumpa tinerețe,
N-am laude așternute pe pietre sau hîrtie,
Ci-i ruga mea strigată la porți de veșnicie:

Vă chem cu glas de clopot ce dăngăne-n amurg
Vă chem cu glas de ape ce susură și curg
Veniți copiii țării o clipă pîn-acasă
V-așteaptă mama țară cu-mbelșugată masă...

Că pîinea bunăstării și fericirii noastre
Ne-ați plămădit-o aprigi cu sufletele voastre
Și-i bine să se știe; eroii n-au morminte,
Eroii au doar semne de aducere aminte...

Iar dac-au jertfit țării o inimă curată
Chiar de-au căzut în luptă, ei nu pier niciodată.
Slăviți să fiți cît neamul în care-ați viețuit
Și glia ce vlăstare ca voi a odrăslit!...

Pr. *Mircea Ov. Balomir*

Blaga despre Şaguna

Pentru orice aparținător al Mitropoliei de altă dată a Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului — acesta îi era titlul oficial — ierarhul care a restaurat-o, vrednicul de pomenire Andrei Șaguna, reprezenta bărbatul providențial cu însușiri deosebite, întruchiparea năzuințelor de mai bine pe plan național și bisericesc, realizatorul unora din visurile cele mai scumpe românilor transilvăneni de odinioară. El a creat o epocă și, mai mult decît atîta, un anume „stil", un anume „spirit" care dăinuiește și astăzi în eparhiile pe care le-a oblăduit. Nu e de mirare deci că numeroși ani după săvîrșirea sa din viață, pe lîngă împlinirea rînduielilor menite să-i perpetueze amintirea, a fost și este cinstit prin cuvînt și slovă, scoțîndu-se în evidență numeroasele merite cu care și-a aureolat activitatea. Elogii i-au adus nu doar specialiști și diletanți, admiratori convinși sau de ocazie, dar în același timp — cînd li s-a îmbiat ocazia — personalități din cele mai marcante cum a fost Lucian Blaga.

Scriitorul și filozoful Blaga s-a apropiat de Șaguna atît prin formația sa de tinerețe — în satul natal, apoi la Brașov și Sibiu a studiat în școli legate de numele marelui mitropolit — cît și prin identificarea sa totală cu istoria neamului. Or, Șaguna a umplut unul din capitolele luminoase ale trecutului nostru apropiat și nimeni nu-l putea trece cu vederea, mai puțin Blaga.

N-am intenția să inventariez aici paginile rămase de la Lucian Blaga închinate mitropolitului Andrei Șaguna. Ele reprezintă articole apărute în publicațiile vremii (vezi Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, ediție îngrijită de Mircea Popa, Cluj-Napoca, 1973, pp. 208—209) precum și cîteva conferințe. Una din ele care n-a mai fost rostită este amintită în corespondența purtată cu istoricul și publicistul Vasile Netea (Bazil Gruia, *Blaga inedit: amintiri și documente*, Cluj-Napoca, 1974, pp. 158, 160, 161). Manuscrisele rămase de la Blaga și păstrate la Academia R. S. R. conțin textul inedit al altei conferințe cerută de „Cercul juridic transilvan" și încadrată în ciclul „Dreptatea românească și luptătorii ei" (Biblioteca Academiei R. S. R., secția manuscrise, nr. A 1787). Am citit cu emoție textul în creion al acestei conferințe și mărturisesc, dincolo de orice intenție de a nesocoti valoarea numeroaselor studii de specialitate, că n-am găsit în altă parte o sinteză mai veridică și pătrunzătoare asupra personalității mitropolitului Andrei Șaguna și a giganticei sale opere.

De la început Lucian Blaga declară a fi ezitat să vorbească despre Șaguna. „Date fiind anume polemici ce au avut și mai au loc între diverși teologi și mine, în calitatea mea de apărător al libertății gîndirii filozofice, spune Blaga, mă temeam că eventuala mea hotărîre de a vorbi despre un subiect, cel puțin în parte bisericesc, să nu fie greșit interpretată. Gîndindu-mă însă mai de aproape, am ajuns la concluzia că divergențele dintre mine și teologi sau, dacă vreți, divergențele dintre teologi și mine, cad pe un plan cu totul secundar și devin un fel de furtună într-un pahar cu apă, atunci cînd e vorba despre Dreptatea românească și luptătorii ei. Și iată-mă astfel în fața domniilor voastre gata de a vorbi, cu toată căldura despre un mare mitropolit".

În continuare Blaga recurge la o amintire personală, comună de altfel nouă tuturor celor care, așa cum arătam la început, ținem de eparhiile aflate oarecînd sub oblăduirea nemuritorului ierarh.

(Continuare în pag. a 3-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

PÎINE PENTRU SUFLET

Binefacerile rugăciunii

Coborînd Iisus cu cei trei ucenici, Petru, Iacob și Ioan, fratele lui de pe muntele Taborului, unde s-a schimbat la față și a arătat strălucirea Lui dumnezeiască, la poalele muntelui i-a întîmpinat un om supărat, rugîndu-l să-i vindece copilul de o boală grea, care-l chinuia de multă vreme. Omul spunea că a alergat în toate părțile să-și tămăduiască fiul, a venit și a cerut acest lucru chiar apostolilor și nici ei n-au putut să-l vindece.

Văzînd Iisus durerea acestui părinte și cunoscînd credința cu care venise la El i-a vindecat îndată copilul. Ucenicii au rămas nedumeriți; cum de ei n-au putut să-l vindece și au întrebat despre aceasta pe Iisus. El le-a spus că au fost neputincioși să-l vindece pentru că au avut puțină credință. Apoi a adăugat: *„Acest neam de demoni (copilul era stăpînit de un duh rău) nu iese decît cu rugăciune și cu post"* (Matei XVII, 14—21).

Așadar rugăciunea împreună cu postul sînt două mijloace terapeutice, două mijloace pe care folosindu-le putem căpăta sănătate trupească dar, în mod deosebit, sănătate sufletească. Ele sînt două căi prin care dobîndim curățenia vieții sufletești, și putem înainta spre desăvîrșirea la care ne cheamă Hristos.

A vorbi sau a scrie despre rugăciune nu e un lucru ușor. Cei ce au trăit în rugăciune, Părinții Bisericii și scriitorii bisericești din primele veacuri ca Evagrie Ponticul, Diadoh al Foticeii, Ioan Gură de Aur și Origen ne-au lăsat scrieri de mare valoare din care se poate cunoaște valoarea rugăciunii în viața credincioșilor, obstacolele care stau în calea ei, precum și binefacerile pe care le aduce.

Ei nu uită să amintească faptul că rugăciunea este un dar, dat omului de Dumnezeu. Dumnezeu a dat omului capacitatea de a sta de vorbă, de a „conversa" precum spune Evagrie Ponticul cu Părintele său, așa precum conversează un copil cu tatăl său. Părintele ceresc așteaptă să conversăm cu El, să facem efortul de a ne apropia de El, de a-I împlini voia. El ne ajută pentru aceasta și de aceea ne-a dat favorul să ne putem ruga.

După cum vaporul cînd pleacă în cursă nu poate porni, dacă nu dezleagă legăturile care-l țin legat de țărm și dacă nu ridică ancora din adîncul liniștit al mării, tot astfel sufletul nu se poate ruga dacă nu face un efort, o

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 3-a)

Participarea României...

(Continuare din pag. 1)

ofensiva în nord-estul Ungariei, rupînd apărarea inamică din masivul Hegyálja, şi la 18 decembrie a depăşit frontiera Ungaro-cehoslovacă.

Diviziile 2 şi 3 munte, care acţionau ceva mai la vest, au trecut Tisa şi au dus lupte grele pe căile de pătrundere spre Miskolcz, după care au înaintat în masivul muntos Bükk, şi la 26 decembrie au atins frontiera ungaro-cehoslovacă. Divizia „Tudor Vladimirescu — Debreţin", care acţiona mai la vest, a înaintat prin lupte de o mare intensitate în Munţii Mátra şi, la 1 ianuarie 1945, a ajuns pe rîul Ipel, păşind pe pămîntul Cehoslovaciei.

În luptele pentru eliberarea Ungariei, armata română a participat cu 17 divizii, un corp aerian, însumînd 210.000 de militari, a eliberat 1.237 localităţi, dintre care 14 oraşe, a provocat inamicului pierderi grele în personal şi tehnică de luptă, şi a pierdut 42.700 de oameni.

În ultima parte a războiului antihitlerist, începînd de la 18 decembrie 1944, armata română a luptat pe teritoriul Cehoslovaciei. În prima etapă, Armata 4, prin lupte crîncene, a rupt sistemul de fortificaţii ocupat de adversar în zona frontierei de sud-est a Cehoslovaciei. În etapele a doua şi a treia, înaintînd în dispozitivul inamic, diviziile române au străpuns apărarea acestuia în masivul Silická, încercuind zona oraşului Roznava, unde a nimicit o grupare de forţe ungară. Trecînd la urmărire, Armata 4 a ajuns pe cursul superior al Hronului, a cucerit Munţii Tatra Mică şi Metalicii Slovaci, a luptat în zona oraşelor Zvolen şi Banska Bystrica. Pînă la sfîrşitul lunii aprilie, diviziile române au zdrobit inamicul în Munţii Tatra Mică şi Carpaţii Albi, au forţat rîurile Vah şi Morava.

Concomitent, Armata 1 română a purtat lupte grele în masivul Javorina şi, înaintînd, a ajuns pe cursul mijlociu al Hronului. Continuînd ofensiva, diviziile Armatei 1, au cucerit Munţii Nitra, au forţat rîurile Nitra şi Vah, au străbătut Munţii Carpaţii Albi, eliberînd oraşul Kromeriz, la 4 mai 1945, şi oraşul Kojetin, la 6 mai.

În perioada 7—12 mai 1945, cele două armate române au participat la operaţia Praga, prin acţiuni de urmărire a forţelor duşmane pînă la nimicirea acestora.

Pe teritoriul Austriei au acţionat Regimentul 2 care de luptă în zona Vienei, şi o brigadă de căi ferate.

În luptele purtate pe teritoriul Cehoslovaciei, armata română a participat cu 16 divizii de infanterie şi cavalerie, un corp aerian, o divizie de artilerie antiaeriană, o brigadă de căi ferate şi un regiment de tancuri, cu un efectiv de 248.000 de militari. Îndeplinindu-şi cu cinste misiunile încredinţate, ostaşii români au eliberat 1.722 de localităţi, dintre care 31 de oraşe, au provocat inamicului mari pierderi umane şi materiale şi au capturat aproape 21.000 de prizonieri, iar din rîndurile lor au căzut 66.000 de oameni.

Efortul militar al României în războiul antihitlerist a fost deosebit de semnificativ. Astfel, armata română, cu un efectiv de 538.536 oameni, a luptat împotriva fascismului timp de 260 de zile, a înaintat peste 1.000 km în dispozitivul inamic, de la Mureş pînă la 80 km de Praga, a escaladat 17 masivi muntoşi, a forţat 12 cursuri de apă, a eliberat 3.831 localităţi, dintre care 53 de oraşe, a provocat adversarului mari pierderi în oameni — 118.000 prizonieri şi peste 18.000 morţi — şi tehnică militară. Pe timpul luptelor, armata română a pierdut 167.525 de oameni, morţi, răniţi şi dispăruţi.

Pentru faptele lor de arme, ostaşii români au fost citaţi prin ordine de zi şi comunicate de război, şi peste 300.000 dintre ei distinşi cu decoraţii de război româneşti, sovietice, cehoslovace şi ungare.

Pe lîngă efortul militar, ţara noastră a adus şi o deosebit de preţioasă contribuţie economică la războiul antihitlerist. România a pus la dispoziţia frontului petrolul şi cerealele sale, numeroase obiective industriale, căile şi mijloacele de comunicaţie, aerodromurile, porturile, şantierele navale. Industria noastră a dat frontului 540.000 tone de carburanţi, peste 400 de tunuri şi aruncătoare de mine, 33.000 de tone de muniţie. Ţărănimea a livrat armatei 220.000 tone de făină de grîu şi carne, peste 142.000 tone de grăunţe şi furaje.

În ansamblu, efortul economic al ţării noastre în războiul antihitlerist se ridică la 770 milioane de dolari valută 1938, iar dacă la acestea se adaugă şi valoarea pagubelor şi distrugerilor provocate de trupele inamice în retragere — 350 milioane dolari — atunci efortul economic al României depăşeşte un miliard de dolari.

Contribuţia militară şi economică a României în războiul antihitlerist a fost apreciată elogios pe plan internaţional. Astfel, reprezentantul U.R.S.S. la Conferinţa de pace de la Paris, spunea că „începînd de la 23 august 1944 România a devenit unul dintre cei mai activi participanţi la lupta împotriva Germaniei hitleriste, a acordat ajutor Naţiunilor Unite şi, în primul rînd, Uniunii Sovietice". Postul de radio Paris aprecia că România a contribuit la scurtarea războiului „cu cel puţin şase luni"; iar un deputat englez afirma că „România este a patra ţară ca efectiv pe frontul împotriva Germaniei".

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai, ziua proclamării independenţei de stat a României şi Ziua Victoriei asupra fascismului, aducem un cald şi binemeritat omagiu memoriei celor căzuţi pe cîmpul de luptă, şi tuturor acelora care şi-au adus preţioasa lor contribuţie la înfrîngerea fascismului şi la instaurarea păcii în lume.

Mormîntul eroului român Panaitescu — Budina — Cehoslovacia

Pr. prof. dr. Sofron Vlad la a 85-a aniversare

„Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri"

(Evrei 13, 7)

Prin aceste cuvinte, Sf. Ap. Pavel evidenţiază necesitatea unei legături spirituale permanente, între ucenic şi învăţător. În acest sens, amintirea ne poartă şi la dascălii noştri de la Institutul Teologic din Sibiu. Aici, părintele profesor Dr. Sofron Vlad (care la 2 aprilie 1985 a pornit pe cel de-al 85-lea an al vieţii), a funcţionat 22 de ani. Exemplul său de muncă şi de viaţă, a rămas viu în mintea şi inima atîtor generaţii de absolvenţi ai Institutului. Iată de ce, cerem îngăduinţă să ne exprimăm, pentru Prea Cucernicia Sa, sentimentul de aleasă cinstire şi deplină recunoştinţă.

În exprimarea acestui sentiment-omagiu, ne vom referi doar la acele detalii biografice şi aspecte bibliografice, care-i dezvăluie sufletul frămîntat, gîndul şi înaripareа simţirii creştineşti şi româneşti.

Consecvenţi cu intenţia formulată, precizăm că, părintele Sofron se trage din vîrjosul trunchi al celor ce au fost, veacuri de-a rîndul, „talpa ţării". În rădăcină cu sufletul credincios al truditorilor pămîntului, şi-a plămădit cea mai bună parte a sufletului său.

Născut în atmosfera şi spiritualitatea lumii ţărăneşti a satului Inuri, situat aproape de străvechiul oraş Alba Iulia, personalitatea sa reprezintă o prelungire firească a educaţiei din căminul părintesc. De la părinţi a primit, împreună cu cei 12 fraţi ai săi, o educaţie în armonie cu sacra tradiţie a strămoşilor noştri, în nepărmurita dragoste de Biserică şi de Patrie.

A cunoscut şi a trăit începuturi deosebit de aspre şi de grele. Anii de studiu îi poartă paşii prin mai multe aşezări transilvănene şi de dincolo de Carpaţi. Setea de cultură şi dorul de ştiinţă teologică, îl duce şi în străinătate: în Franţa şi în Germania. Pretutindeni unde a studiat, a fost mereu „întîiul între colegi!"

Pe tot parcursul vieţii, a fost şi a rămas un transilvănean. Zdravăn trupeşte şi sufleteşte, cu un pronunţat simţ practic, a fost un preot oţelit, un înflăcărat misionar, un adevărat părinte. În activitatea sa didactic-pedagogică, de peste 42 de ani, din care 31 în învăţămîntul teologic universitar, s-a călăuzit de convingerea că profesorul, în special preotul-profesor, trebuie să întrupeze, în propria fiinţă, frumuseţea legilor morale. Această înţelegere i-a guvernat voinţa şi viaţa, împlinind tot ceea ce a simţit că e chemat să săvîrşească, în marea misiune a preoţiei.

Primul atribut al personalităţii sale, este un pronunţat cult al muncii neobosite. Din muncă şi din datorie face, pentru sine şi pentru obştea Institutului Teologic, legea superioară întru zidirea edificiului fiinţei spirituale şi morale. „Prin trudă şi răbdare spre înălţimi!... Înainte de toate datoria de a nu lăsa darul, talantul să se risipească!" Aceasta i-a fost conştiinţa şi deviza vieţii întregi.

Ne aducem aminte de acum 25—30 de ani. Îl vedem, cu o uimitoare voinţă, drămuindu-şi timpul, folosind fiecare clipă din zorii dimineţii pînă tîrziu, uneori după miezul nopţii. Zi de zi, la ora 6 dimineaţa, cele dintîi lu-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. *Gheorghe Răţulea*

Accente majore ale Ortodoxiei

În întîlnirile şi conferinţele ecumenice, teologii ortodocşi sînt adesea solicitaţi să prezinte în mod condensat profilul Ortodoxiei, învăţăturile şi practicile majore în jurul cărora se concentrează Tradiţia ortodoxă în ansamblul ei. Iată cîteva din aceste accente majore:

Ortodoxia este înainte de orice o lume a *teologiei*, a unei teologii care ţine să protejeze misterul de nepătruns al Cuvîntului lui Dumnezeu, nicidecum verbalizarea sau sistematizarea credinţei. Teologia începe cu cuvîntul lui Dumnezeu (Prologul Evangheliei după Ioan), dar nu elaborează, reduce sau epuizează revelaţia acestui Cuvînt, ci face numai transparentă bogăţia descoperirii divine. De aceea ea recurge mai degrabă la comunicarea simbolică, la limbajul metaforic, la iconografie, imnologie şi doxologie, decît la verbalizarea conceptuală. Simbolul, icoana, cuvîntul sînt ca o poartă de intrare din lumea de aici spre lumea transfigurată, lumea care va să vină. Teologia este ca o icoană pe sticlă din Transilvania: dincolo de spaţiul rece şi rigid al sticlei se descoperă prezenţa sinceră, epifania lui Dumnezeu printre noi. Dumnezeu este *de-o fiinţă* cu oamenii, vor să spună aceste icoane. Ceea ce este inima pentru iubire aceea este contemplarea pentru teologie. Starea teologiei este uimirea minţii în faţa Revelaţiei lui Dumnezeu: „Nici un cuvînt nu este deajuns spre lauda minunilor Tale".

Un loc important în Ortodoxie îl au tainele şi cultul în general, care nu sînt altceva decît celebrarea sacramentală a credinţei. Pe scurt, taina este apropierea personală a vieţii lui Dumnezeu. Nu este uşor de pătruns în complexitatea cultului ortodox, de aceea critici superficiali îl reduc la ritual. Or, comunitatea liturgică rosteşte Crezul, care pune în mişcare întreaga acţiune euharistică. Actul liturgic are dedesubtul lui actul de credinţă, sau viaţa cultică a Bisericii este o viaţă de credinţă. Accentul nu este pe Crezul care-l rosteşte comunitatea, ci pe Biserica ce se identifică cu mărturisirea de credinţă. Slujbele cele mai populare nu sînt altceva decît o dogmatică doxologită. *Boboteaza* conţine o adevărată teologie a creaţiei, *Înmormîntarea* este o meditaţie despre destinul fiinţei umane şi despre lumea care va să vină.

Spiritualitatea liturgică are un rol primordial. Ea este plină de dinamism, căci cultul nu este static ci centrifug, şi mişcare şi înaintare către „tron". În această înaintare, creştinii se întăresc şi se dăruiesc reciproc, se încredinţează unul altuia, se dezleagă unul pe altul: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăruim". Cultul este mediul în care toate problemele umane sînt cugetate şi spuse în comun, public. Viaţa comună provine din Pîinea comună, ospitalitatea din Cuminecătură.

Simbolul Ortodoxiei este *Pantocratorul*, a cărui inimă se găseşte pe cupolă în punctul central al crucii pe care o formează locaşul bisericesc. El este Domnul în lumina învierii. Biserica Ortodoxă începe citirea Noului Testament în noaptea Învierii cu Evanghelia după Ioan, anume cu intenţia de a face această legătură între Cuvîntul creator şi Domnul răstignit şi înviat: „Astăzi s-a spînzurat pe lemn Cel ce a spînzurat pămîntul pe ape". De altfel, proclamarea învierii se face în afară de templu, în mijlocul creaţiei, deoarece bucuria învierii aparţine tuturor, umanităţii ca întreg. Jertfa lui Hristos nu se aduce pentru răscumpărare din vina moştenită, ci pentru a vindeca stricăciunea, boala şi moartea care sapă firea umană, după principiul: „În noi lucrează moartea, iar în voi viaţa" (2 Cor. 4, 12).

Biserica este acţiunea permanentă a lui Dumnezeu în lume, comunitatea organizată care menţine Noul Testament — Tradiţia lui Iisus Hristos, prin puterea Duhului Sfînt care s-a pogorît peste Apostoli la Cincizecime. Începînd cu Cincizecimea, în Biserică şi prin Biserică se realizează misterul recapitulării în Hristos a celor ce sînt aleşi de Dumnezeu. Taina acestei recapitulări este Euharistia. Hristos, capul Bisericii este comemorat şi celebrat în fiecare Euharistie. Iar unde este Hristos, acolo este Biserica universală (Ignatie al Antiohiei, *Către Smirneni* 8, 2). Biserica întreagă, în plenitudinea ei, se manifestă în Euharistia locală. De aceea, Biserica universală nu este compusă din Biserici locale independente, ci Biserica locală este Biserica universală într-un anumit loc. Bisericile locale sînt într-o perfectă simfonie, formînd o unică realitate conciliară.

Poporul credincios formează o comunitate harismatică, avînd darul de a menţine unitatea Bisericii în Tradiţia Apostolilor şi a Sfinţilor. Aceasta împiedică o parte a Bisericii, ierarhia, să devină o putere clericală sau o autoritate independentă. Ortodoxia a dat prioritate propovăduirii Evangheliei la „naţiuni", de aceea ea a încurajat formarea de comunităţi liturgice locale, a promovat particularitatea culturală a fiecărei naţiuni, autonomia şi autocefalia bisericească pe bază etnică.

Asceza constituie o notă specifică a pietăţii ortodoxe. Ea constă mai ales în nepotrivirea deliberată faţă de duhul şi stihiile acestei lumi, rezistenţa de a fi „din lume". Asceza ia forma cea mai disciplinată în spiritualitatea monastică, dar şi în împotrivirea pînă la capăt contra puterilor răului, adică martiriul.

În multe ţări, Biserica Ortodoxă are o lungă experienţă de existenţă istorică fără privilegiile „establishmentului". A fi în lume, în simfonie, dar nu din lume. Ea ştie să trăiască fără posibilităţile sociale şi politice ale statului religios şi ale claselor bogate. Tradiţia apostolică numeşte pe profeţi *arhiereii* Bisericii. În lipsa lor, rolul profetic revine săracilor: „Dacă n-aveţi profet, daţi-o pîrga roadelor săracilor" (*Didahia* 13, 3—4).

Ortodoxia are acea viziune eshatologică despre recapitularea tuturor în Hristos. El este „locul tuturor" (Ps. 86, 8), lumea — oikoumene — care va să vină. Biserica se roagă pentru „plinătatea" lui Hristos. Cîtă vreme această plinătate nu s-a realizat, Biserica este incompletă. De unde marea răspundere pentru scandalul diviziunilor confesionale, pentru faptul că mulţi dintre cei chemaţi n-au apucat încă să vină.

Pentru a face faţă acestei răspunderi, Ortodoxia n-a recurs însă la misionarism ilegitim, la campanii de prozelitism şi la ecumenism incoerent. Cu spiritul ei de modestie, Ortodoxia este mai degrabă conştientă că are o chemare tainică proprie, aceea de a rămîne statornică în credinţă, de a rămîne fidelă pînă la urmă, astfel ca atunci cînd va veni Domnul să găsească un pic de credinţă pe pămînt, să afle cîţiva ucenici care priveghează, să existe cîteva fecioare întîmpinînd cu candelele aprinse pe Mirele care vine la miezul nopţii.

Pr. Prof. *Ion Bria*

Blaga despre Şaguna

(Continuare din pag. 1)

„Numele lui Andrei Şaguna, se confesează Blaga, deşteaptă în sufletul meu o foarte veche amintire, o amintire din cea dintîi copilărie. Mă duceam întîia oară la şcoală, în satul natal. Pe un perete atîrna un singur portret, al unui om foarte bătrîn, cu barba mare. Mi-am zis: trebuie să fie Dumnezeu-Tatăl, adică bătrînul al cărui chip îl mai văzusem eu pe prapurii bisericii. Cînd am prins a silabisi, mare mi-a fost mirarea citind sub portret numele: Andrei Baron de Şaguna. Mult mai tîrziu, cînd pe băncile liceului, am citit excelenta monografie a profesorului Ioan Lupaş despre Andrei Şaguna, am înţeles că imaginaţia mea de copil greşise, ce-i drept, dar nu prea tare".

După ce arată împrejurările în care i s-a încredinţat conducerea eparhiei din Sibiu, situaţia pe care a găsit-o aici şi activitatea pe care a desfăşurat-o pe plan bisericesc, cultural şi naţional, Blaga încearcă să explice elementele care au stat la baza succesului lui Şaguna în fruntea treburilor bisericeşti ardelene. Pe de-o parte a fost conştiinţa „drepturilor ce le avea ca român şi a drepturilor la care putea să aspire". Pătruns de justeţea cauzei poporului în numele căruia acţiona, Şaguna a folosit autoritatea şi relaţiile pe care şi le-a creat în scopul împlinirii deziderateloi româneşti. „Cînd umbla cu trăsura cu patru cai, observă Blaga, el nu făcea decît să îmbrace într-o formă sensibilă conştiinţa despre sine însuşi ca exponent al unui neam întreg în lumea imperială" (scil. habsburgică).

Pe de altă parte la temelia lucrării arhipăstoreşti a lui Şaguna a stat „credinţa ortodoxă pe care şi-o însuşise în toată adîncimea ei", o credinţă ortodoxă de larg orizont, îmbrăcînd formele celei mai pure ecumenicităţi. Dar Ortodoxia aşa cum a înţeles-o Şaguna, „una în esenţă, nu poate să fie uniformă în modurile ei", deoarece „naţionalitatea este modul predestinat de manifestare al Ortodoxiei". Astfel în cel mai curat spirit şagunian, Ortodoxia trebuia să se împletească cu slujirea poporului, a naţiunii.

În felul acesta Şaguna i-a împrumutat Ortodoxiei un caracter viu, dinamic, activitatea sa însăşi împreunînd totdeauna gîndul cu fapta. „Şaguna, observă Blaga, n-a trăit pentru a gîndi, nici nu a gîndit pentru a gîndi, el obişnuia să gîndească numai în vederea acţiunii... Activismul lui Şaguna era metodic adaptat, fără de a-şi pierde vigoarea, la situaţii; plin de supleţe, dar dominînd contingenţele, concesiv în măsura în care nu i se cerea să trădeze conduita singur compatibilă cu interesele naţionale. Şaguna nu era numai un înţelept al cuvîntului şi al sfatului, el era şi un înţelept al acţiunii. În afară de dogmele Bisericii el nu mai credea decît în una singură: în eficacitatea acţiunii".

În jurul acestor idei Lucian Blaga însăilează numeroase consideraţii referitoare la viaţa şi opera mitropolitului Andrei Şaguna, unele mai interesante şi mai profunde decît altele. Iconomia rîndurilor de faţă este de aşa natură că ele nu pot fi reproduse în întregul lor. Iată însă partea finală a conferinţei şi unele din ultimele rînduri ale manuscrisului:

„La sfîrşitul vieţii sale, în anul 1873, mitropolitul Şaguna ar fi fost îndreptăţit să privească cu mulţumire la roadele culese şi mai ales la ostenelile depuse. El ar fi putut să spună ca Domnul de pe prapurii bisericii după truda celor şase zile ale creaţiunii: sînt bune toate foarte. Dar el a stins aceste cuvinte între buze, căci a voit să se înfăţişeze smerit în faţa tronului ceresc. În moarte el s-a unit cu pămîntul... pe care l-a înălţat mai mult decît toţi înaintaşii săi. Ca loc de unde ţinea să purceadă la judecata din urmă, el şi-a ales cimitirul satului ciobănesc al Răşinarilor. Munţii din spate vor fi treptele învierii sale".

Cu alt prilej Lucian Blaga a vorbit despre „imponderabila magie" pe care o exercită Şaguna. „Magia" aceasta l-a influenţat şi pe el, cum de asemenea ne influenţează pe noi urmaşii săi. Ceea ce însă nouă ne este greu să tălmăcim în cuvinte, scriitorul şi filozoful Blaga a făcut-o în maniera sa unică. Cine îşi va lua osteneala să parcurgă textul manuscris rămas de la el, sînt convins că va dobîndi o înţelegere mai adîncă a timpului în care a trăit mitropolitul Andrei Şaguna şi a lucrării providenţiale pe care a săvîrşit-o în folosul Bisericii strămoşeşti şi a neamului românesc.

Binefacerile rugăciunii

(Continuare din pag. a 2-a)

tensiune spre a se apropia de Dumnezeu şi dacă nu aruncă ancora credinţei, a nădejdii şi a iubirii de Dumnezeu. Acestea îi ajută să înainteze pe valurile întinse ale vieţii şi să ajungă la portul întîlnirii cu Dumnezeu. Altfel furtuna împiedică corabia să înainteze sau o sfarmă.

Rugăciunea poate să apară ca un strigăt de disperare într-o situaţie de primejdie, de limită. „Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă". Este un strigăt care apare mai ales la crepusculul acestei vieţi. *„Din adîncuri am strigat către Tine, Doamne, auzi rugăciunea mea"* (Ps. 129, 1).

Dar este mai bine cînd rugăciunea porneşte din iubirea şi adoraţia lui Dumnezeu. Cînd porneşte din dorul inimii după Dumnezeu, cînd se revarsă ca o mulţumire pentru ajutorul primit. În acest caz rugăciunea este o expresie a credinţei că Dumnezeu este un Tată care poartă grijă de făpturile Sale.

Dar este şi mai bine cînd rugăciunea devine un fel de contemplaţie, exprimă mulţumirea de a-L simţi pe Dumnezeu aproape, cînd vrea să stea în „coliba" în care doreau să rămînă cei trei apostoli împreună cu Iisus pe Tabor.

Oricum, rugăciunea este un act de iubire şi adoraţie faţă de Dumnezeu.

Ea este efortul omului în tensiunea lui de a comunica cu Dumnezeu, cu Acela care este Înţelepciunea supremă, Puterea absolută, Acela care este Ziditorul vieţii.

Ar fi greşit să simţim rugăciunea ca o simplă recitare mecanică de cuvinte. Ea este un mijloc de spiritualizare a vieţii, fiindcă ea dă celui ce se roagă o transfuzie de energie divină. „Un om simplu, ca şi un intelectual îl poate simţi pe Dumnezeu tot aşa de bine cum simte căldura soarelui sau parfumul florilor" (Alexis Carrel).

A te ruga înseamnă a recunoaşte că Dumnezeu este Tatăl tău şi a dori să te întorci acasă în căldura căminului familial.

A te ruga nu este un lucru uşor. O spun aceasta cei ce cunosc exerciţiul rugăciunii şi poate din această cauză mulţi nu se roagă.

Cînd se propulsează un vehicol în văzduh este necesară multă forţă ca să învingă presiunea atmosferică. Tot aşa cînd dorim să ne rugăm, trebuie mult efort, multă jertfă, multă „lepădare de sine". Trebuiesc străpunse sau înlăturate obstacolele care stau în calea rugăciunii. Acestea sînt: egoismul, falsitatea, orgoliul, fariseismul, lipsa de credinţă, de nădejde şi de iubire. Acestea toate trebuiesc părăsite spre a ne putea înălţa pe aripile rugăciunii.

În Sfînta Scriptură întîlnim multe exemple de rugăciuni, primite de Dumnezeu ale căror binefaceri s-au arătat îndată.

Vom aminti de rugăciunea fiului risipitor care, „venindu-şi în fire" a zis: „Tată greşit-am la cer şi înaintea ta şi nu sînt vrednic să mă numesc fiul tău, primeşte-mă ca pe unul din argaţii tăi". Rezultatul îl cunoaştem. Tatăl l-a primit, i s-a făcut milă de el şi alergînd a căzut pe grumazii lui şi l-a sărutat" (Luca XV, 11—30).

Rugăciunea prin care cerem iertare de păcate este totdeauna binefăcătoare. Avem lipsă de iertarea păcatelor. Păcatele stau ca un nor întunecos între noi şi Dumnezeu. Dar mai puternică decît păcatul este iubirea lui Dumnezeu cea atotputernică. Nimeni să nu se plîngă, nimeni să nu deznădăjduiască. Părintele nostru ceresc este bun, milostiv şi îndelung răbdător.

Să-i cerem iertare pentru multele păcate pe care le facem dar, în acelaşi timp, să ne iertăm şi noi unii altora greşelile.

Pildă de rugăciune *stăruitoare* ne dă cananeianca, care s-a rugat pentru fiica ei. Mîntuitorul nu i-a îndeplinit cererea de prima dată. Ea a stăruit, a stăruit mereu, pînă cînd Mîntuitorul văzînd credinţa ei i-a zis: „O, femeie, mare este credinţa ta, fie ţie după cum voieşti". Şi s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela" (Matei XV, 28).

Cît de grăitoare este şi rugăciunea vameşului care, intrînd în biserică se ruga zicînd: „Dumnezeule, fii mie milostiv păcătosului" (Luca XVIII, 3). Comparînd-o cu rugăciunea fariseului mîndru şi disprefuitor, ne dăm seama că smerenia este una din condiţiile de căpetenie ale unei adevărate rugăciuni. Mîntuitorul însuşi a zis: „Acesta s-a coborît mai îndreptat la casa sa decît acela" (Luca XVIII, 14).

Apostolii s-au rugat şi ei lui Iisus să le împlinească cererile. Ei au cerut mai ales două lucruri. Odată s-au adresat Mîntuitorului zicînd: „Doamne, dă-ne mai multă credinţă" (Luca XVII, 5) Bună şi folositoare cerere. Între rugăciune şi credinţă este o strînsă legătură. Unde nu este credinţă nu este nici rugăciune şi unde nu este rugăciune nu este nici credinţă adevărată. Credinţa întreţine rugăciunea şi rugăciunea la rîndul ei hrăneşte credinţa. Amîndouă duc la săvîrşirea faptelor bune.

A doua cerere a ucenicilor către Iisus a fost: „Doamne, învaţă-ne să ne rugăm" (Luca XI, 1). Ei au cerut aceasta deoarece în acel timp erau foarte multe feluri de a se ruga şi mai ales predomina cantitatea rugăciunilor nu calitatea lor. Iisus le-a spus rugăciunea Tatăl nostru. Chiar din primele cuvinte ale Rugăciunii Dumnezeu este Părintele tuturor, nu numai al unuia sau al altora, deci toţi oamenii sînt fii ai aceluiaşi Părinte ceresc şi fraţi întreolaltă.

Este drept, unii dintre apostoli au cerut altă dată să-i facă mai mari în împărăţia sa. Dar Iisus le-a respins cererea lor spunînd „Nu ştiţi ce vreţi" (Mt. XX, 22; Marcu X, 38).

Vorbind despre rugăciune, nu putem să nu amintim despre rugăciunea făcută de Iisus către Dumnezeu-Tatăl, mai ales despre rugăciunea din Grădina Ghetimani şi despre rugăciunea rostită pe cruce.

În Ghetimani Iisus a sfîrşit rugăciunea Sa cu cuvintele: „Dar nu voia Mea să se împlinească, ci voia Ta" (Luca XX, 42). Ţinta rugăciunii adevărate este împlinirea voiei lui Dumnezeu. Întrebat odată un Părinte bisericesc: ce să cerem mai întîi lui Dumnezeu acela a răspuns: „Cere-L pe Dumnezeu şi cere să facă voia Lui". Cine are pe Dumnezeu are tot ce-i trebuie. Cel ce se sileşte să facă voia lui Dumnezeu are cel mai desăvîrşit program de viaţă creştinească.

Fiind pe cruce, în mijlocul unor mari dureri a exclamat: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu de ce M-ai părăsit". Dar îndată a spus: „În mîinile Tale îmi dau sufletul Meu, şi a încheiat cu cuvintele: „Săvîrşitu-s-a", deplin încredinţat că s-a împlinit lucrarea mîntuirii neamului omenesc pentru care a venit în lume.

Este drept şi aceea că nu toate rugăciunile se împlinesc, sau se pare că nu se împlinesc. Aceasta din mai multe motive. Dacă este drept să ceri lui Dumnezeu ceea ce este necesar, folositor mîntuirii trupului şi sufletului, este însă absurd să ceri să ţi se împlinească un capriciu sau să dobîndeşti ceva fără să munceşti. De multe ori cerem lui Dumnezeu lucruri trecătoare în locul celor veşnice. Cerem împlinirea unor capricii sau ambiţii, care de fapt ne duc la pieire, ne rugăm fără să avem destulă credinţă. Mai cuprinzător, putem spune că sînt rugăciunile noastre ineficace pentru că nu trăim în duhul rugăciunii: sîntem egoişti, falşi, mincinoşi, orgolioşi, incapabili de credinţă, de iubire şi jertfă. Toţi aceşti idoli, toate aceste ziduri care ne împresoară sufletul trebuiesc dărîmate ca să răzbată în suflet raza harului divin. Nu întîmplător psalmistul David se ruga: Inimă curată şi duhul umilit nu va fi urgisit. „Nimeni nu s-a rugat vreodată fără să fi învăţat ceva, fără să obţină ceva" (Emerson).

Dacă un bolnav grav se roagă, chiar dacă el nu se vindecă, rugăciunea îl ajută să treacă printr-o transformare profundă, să-i reapară credinţa, să capete o nouă înţelegere a suferinţei şi a vieţii, să dobîndească căinţă şi astfel se naşte omul cel duhovnicesc.

Negrăite sînt binefacerile rugăciunii. Cel ce se roagă îşi îmbunătăţeşte viaţa. Devine mai virtuos. Ispitele şi păcatele nu-l pot clătina re pe drumul cel drept al vieţii.

Cel ce se roagă stă mereu în legătură cu izvorul vieţii, cu Dumnezeu, de la care primeşte ajutor în îndeplinirea îndatoririlor lui în societate. Se vorbeşte în zilele noastre despre simţul răspunderii în toate ramurile de activitate. Cel ce se roagă are conştiinţa că nu munceşte numai pentru sine, că prin munca şi rugăciunea lui este în strînsă legătură cu toţi ceilalţi. Pentru el munca este o rugăciune a mîinii şi rugăciunea este o muncă a inimii. El nu desparte pe om în două, ci îl socoteşte ca pe o singură entitate în trebuinţe trupeşti şi sufleteşti deopotrivă. El este convins că în orice activitate s-ar afla munca lui valorează nu numai timpul în care lucrează sau cîştigul material, ci mai ales binele şi contribuţia pe care o aduce el la binele şi propăşirea tuturor, pentru sine, pentru familie, pentru sănătate, pentru poporul din care face parte. Oamenii care se roagă sînt perseverenţi, hotărîţi, au simţul răspunderii, dobîndesc echilibrul sufletesc şi încrederea în puterile lor. Rugăciunea are un efect curativ-terapeutic.

Ar fi greşit să socotim că rugăciunea duce la pasivism şi resemnare. Ea este asemenea unei scări care se reazămă cu un capăt de pămînt, cu celălalt se înalţă spre cer. În conţinutul ei vehiculează toate cele ce sînt spre trebuinţă sufletului şi trupului. Prin ea se transfigurează întreagă realitatea, fiind ca o rouă care înviorează întreagă făptura.

„Rugăciunea este *aripa* credinţei, *roadă* a nădejdii, *oglindă* a dragostei, *pecete* a virtuţii şi *zăvorul* păcatului".

Ea este izvor nesecat de sfinţenie şi de trăire creştinească, este *pavăză* care ne ocroteşte de boldul ispitelor; este *cheia* cu care deschidem porţile cerului şi lăsăm să se coboare asupra noastră harul lui Dumnezeu.

Rugăciunea *îmbărbătează* pe cel deznădăjduit, *ridică* pe cel căzut, *mîngîie* pe cel întristat, *înviorează* pe cel obosit de povara vieţii, *întoarce* la pocăinţă pe cel păcătos, *întăreşte* pe cel îndoielnic în credinţă, *smereşte* pe cel trufaş, pe cel aspru îl *îmblînzeşte*, pe cel pizmaş îl potoleşte şi către lucrarea de fapte bune pe toţi îi povăţuieşte" (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti, 1952, p. 214).

„Rugăciunea, spune Sf. Ioan Gură de Aur, lucrează ca apa asupra focului, este ca o ancoră de mîntuire pentru sufletul ameninţat să se înece".

„Rugăciunea dă puritate în privire, calm în atitudine, bucurie senină în expresie. Scoate la iveală tezaurul ascuns din sufletul omului". Ea înmulţeşte puterile lui.

Scurtă sau lungă, rostită cu glas tare, cîntată sau în cuvinte, rugăciunea luminează mintea, încălzeşte inima, întăreşte voinţa şi aprinde în adîncul conştiinţei lumina care-l călăuzeşte pe om în viaţă spre tot lucrul bun.

INTERVIU

Recent a avut loc vizita în țara noastră a Prof. Dr. Ernest Gordon, președintele asociației „CREED" din Statele Unite ale Americii. În ziua de 17.IV a. c. oaspetele a fost primit de către Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului și a fost condus să viziteze Institutul Teologic, Tipografia mitropolitană, catedrala și muzeul de icoane pe sticlă de la Sibiel.

Etapa următoare a vizitei a constituit-o Clujul, unde în ziua de 18.IV. a. c. au avut loc întîlniri cu conducători ai unor culte din localitate. Aici, la Cluj-Napoca, Prof. Dr. Ernest Gordon a avut amabilitatea de a acorda redactorului responsabil al „Telegrafului Român" un interviu.

După ce i s-au prezentat cîteva date în legătură cu „Telegraful Român", cea mai veche publicație religioasă cu apariție neîntreruptă în țara noastră, Prof. Dr. Ernest Gordon a arătat: „Am aflat încă de ieri despre „Telegraful Român", pe cînd vizitam tipografia mitropolitană. Ne-a fost înmînat de către I. P. S. Mitropolit Antonie, numărul de Paști. Am rămas deosebit de impresionați de calitatea prezentării, care este excepțională. Ne declarăm de aceea bucuroși de a acorda un interviu redacției acestui ziar".

Redăm în continuare conținutul acestui interviu.

Întrebare: Ați petrecut în România una din cele mai mari sărbători creștine: Învierea Domnului. Am fi bucuroși să cunoaștem în ce măsură ați fost satisfăcut sufletește de atmosfera pe care ați simțit-o în sînul comunităților pe care le-ați vizitat?

Răspuns: O imagine care îmi revine în minte și care m-a impresionat foarte mult a fost în dimineața de Paști, în timpul călătoriei noastre, cînd am văzut pe coasta unui deal o turmă de oi cu păstorul ei. Oile mergeau spre răsăritul soarelui ca și cum ar fi fost atrase de puterea acestui astru. Priveliște foarte frumoasă!

Curînd după aceea am văzut, în prima așezare umană pe care am întîlnit-o în cale, foarte mulți oameni care se îndreptau spre biserică, atrași parcă și ei de o putere, dar a unui alt răsărit: al vieții din mormînt.

Ziua de Paști petrecută în România a fost o zi minunată. Ea ne-a convins pe deplin de adevărul învierii lui Hristos. Aceasta este impresia pe care ne-a procurat-o sărbătoarea Paștilor.

Cu cîteva zile în urmă am văzut oamenii cum își făceau pregătirile pentru sărbătoarea Învierii. A fost și acest fapt un mesaj deosebit pentru noi. Ni s-a oferit astfel o dovadă despre tăria credinței în Înviere, care ne-a inspirat și ne-a fortificat sufletește. Am avut ocazia de a constata că deși ne aflăm în spațiu și în timp, prin credința noastră în Hristos cel înviat, înălțat și preamărit, noi transcendem aceste condiții date. Participarea credincioșilor din țara dvs. la slujbele de Paști ne-a ajutat să ne transpunem într-o altă lume. La Sibiu am constatat cea mai mare participare la slujbă pe care am văzut-o vreodată.

Întrebare: V-am ruga să binevoiți a arăta acum, după ce-ați poposit de mai multe ori pe meleagurile românești, care sînt impresiile dvs. asupra vieții religioase din țara noastră?

Răspuns: Am fost de trei ori pînă în prezent în România. Prima dată a fost o vizită scurtă la București. Anul trecut am vizitat Patriarhia. Vizita actuală este cea de a treia. Este mai lungă decît celelalte și mi-a plăcut cel mai mult. Referitor la întrebarea dvs. aș vrea să vă spun că am găsit poporul român foarte religios și comunicativ. Există o trăsătură profund religioasă în viața poporului, a tuturor credincioșilor din această țară, ceea ce denotă faptul că creștinismul este puternic în România, lucru care este îmbucurător.

Întrebare: În timpul vizitei dvs. ați avut prilejul să luați contact cu conducători, ierarhi și slujitori ai mai multor culte. V-ați aflat, de asemenea, mai ales aici în Transilvania, și în mijlocul unor comunități creștine de altă naționalitate decît cea română. V-am ruga să ne împărtășiți constatările dvs. în legătură cu relațiile dintre culte și cu situația naționalităților conlocuitoare din patria noastră.

Răspuns: Atît la București cît și la Sibiu am întîlnit oameni care erau conștienți că sînt români, pătrunși sincer de sentimentul patriotismului. Chiar și aici, la Cluj-Napoca, cei care sînt de origine maghiară se simt ca acasă, lucrează bine alături de ceilalți cetățeni, socotindu-se parte integrantă din România.

În urma întîlnirii cu toți conducătorii diverselor grupări religioase pe care le-am vizitat, am avut impresia că și ei ca și păstoriții lor sînt însuflețiți de același puternic sentiment al patriotismului și de dorința sinceră de colaborare cu alții.

Întrebare: V-am ruga dacă binevoiți să vă pronunțați, în ansamblu, asupra acestei ultime vizite făcute în România.

Răspuns: Foarte pe scurt vreau să exprim aprecierea mea deosebită pentru vizita făcută. Mulți oameni din S. U. A. vor fi bucuroși să afle că am transmis salutul lor poporului român.

Preot prof. dr. Sofron Vlad...

(Continuare din pag. a 2-a)

mini se aprind în cabinetul său de lucru. La orice oră este gata să dea, din belșugul sufletului său, bună îndrumare și răspuns competent oricui îi adresează întrebări. Știe să convingă și să orienteze voința pe făgașul unei luminoase viețuiri. Sincer și deschis, din strîngerea-i de mînă puternic prietenească, înțelegi că te afli în fața unui caracter neînfrînt.

În înalta funcție de rector la două școli teologice (din Oradea — Timișoara și Sibiu), vreme de 20 de ani, s-a orientat după cuvintele Mîntuitorului: „Acela care vrea să fie mai mare, să slujească tuturor" (cf. Matei 20, 26). A insistat și s-a angajat, cu pasiune, pentru ca luminile Evangheliei să fie asociate cu destinul lor etic cu fapta ziditoare concretă.

Convins, de faptul că, pentru a putea învăța pe alții trebuie multă învățătură generală si profesională, a indicat studenților o bogată și semnificativă bibliografie.

Ca un doctor al sufletului, cu o robustă înțelepciune, avertiza nu cu intenția de a sancționa, ci pentru a preveni o eventuală abatere. Cu tactul unei îndelungate experiențe duhovnicești, mustra nu pentru a înfrunta, nici pentru a jigni, ci pentru a îndrepta. Suferea mult cînd întîlnea dezordine. Sufletul i se zbătea dureros, cînd un tînăr se cheltuia pe sine în exces care-i măcinau timpul, sănătatea, viața. Exigent, ascundea în ființa sa o inimă duioasă pentru omul întreg. Purta, în sufletul său simțitor, dorința de a ajuta. Se interesa de nevoile studenților avizați la un sprijin material deosebit.

Ca profesor de Noul Testament — disciplină pe care a predat-o 13 ani — a pledat pentru transpunerea credinței teoretice în acțiunea dragostei creștine. Aceeași nobilă preferință este vizibilă și în studiile teologice publicate în presa bisericească. Ocupîndu-se de „Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de problemele sociale" (vezi Studii Teologice an VI nr. 3—4 1954), adună adevărați „grăunți de aur". În lucrările sale, accentuează demnitatea și egalitatea ființei umane, cu aceleași drepturi în fața bucuriei și a mîntuirii.

În predici și conferințe, în intervențiile sale la diferitele întîlniri teologice interconfesionale, este preocupat de îndreptarea conștiinței spre realizările practice ale Evangheliei. La catedra istoriei Bisericii Române, vreme de 18 ani, a întărit, în inima ucenicilor săi, sentimentul iubirii de Biserică, de pămîntul căruia îi aparținem.

Aceasta este creștineasca și profund umana rînduială după care a viețuit, viețuiește și acum, părintele profesor Sofron Vlad.

Silințele dascălului și părintelui nostru, convingătoarea sa lecție de hărnicie și de rară modestie, de cinste și onoare, să o răsplătim printr-o rodnică activitate. Să fim „o scrisoare de laudă" (cf. II Cor. 3, 1—3) pentru neobositul și devotatul nostru părinte. Exemplul vieții sale, armătura fortificată a caracterului său, ne îndeamnă și azi spre aleasă viețuire creștinească și cetățenească. Părintele ceresc, să-i dăruiască sănătate deplină, întru mulți și fericiți ani!

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Miercuri, 20 martie 1985, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a avut loc o consfătuire de lucru cu corpul profesoral de la Institutul menționat și Ierarhi din Mitropoliile Ardealului și Banatului și anume: I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Timotei al Aradului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul de la Arhiepiscopia Sibiului și P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Hunedoreanul de la Episcopia Aradului.

Condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, consfătuirea a analizat probleme de învățămînt teologic, de educație și disciplină, cît și de formare patriotică a tinerilor teologi și a viitorilor noștri preoți.

În legătură cu aceste probleme conducerea Institutului a prezentat un referat pe marginea căruia au luat cuvîntul o seamă de părinți profesori, precum și Ierarhii prezenți.

Concluziile consfătuirii au fost formulate de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a apreciat munca intensă ce se desfășoară în cadrul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, recomandînd totodată susținerea și în continuare a spiritului de exigență, atît în lucrarea de instruire, cît și în cea religios-morală și cetățenească, pentru ca viitorii noștri preoți să poată desfășura o activitate cît mai eficientă în parohiile care li se vor încredința spre păstorire.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ioan Alexandru și-a adunat într-un volum eseurile publicate în presa din ultimii ani, sub titlul IUBIREA DE PATRIE (vol. II, ed. Eminescu, 1985, 352 p.). Citățm din eseul de introducere: „Iubirea pînă la mistuirea de sine pentru neamul propriu, așa cum transpare din celebrele epistole pauline, este realitatea marilor inspirați pînă astăzi" (p. 9).*

● *Maria și Nicolae Zahacinski au publicat la ed. Litera „Elemente de artă decorativă populară românească" ocupîndu-se mai ales de decorarea ouălor, cu o prefață de Nicolae Dunăre.*

● *În colecția „Cogito" au apărut AFORISME ȘI REFLECȚII de G. Călinescu (Ed. Albatros, 1984, 202 p.), ediție îngrijită de I. D. Pîrvănescu și pr. Al. Stănciulescu-Bîrda, cu o prefață de I. C. Chițimia. Un Călinescu redus la esențe și servit sub formă de pilule de înțelepciune. Strălucitoare!*

● *Cel de al cincilea Colocviu internațional „Sf. Grigore de Nisa" (Mainz, 6—10 sept. 1982) și-a publicat lucrările într-un volum masiv intitulat THE BIOGRAPHICAL WORKS OF GREGORY OF NYSSA, Philadelphia, 1984, 274 p. Printre colaboratori figurează cu o comunicare și profesorul nostru Pr. Dr. Teodor Bodogae cu:* Zur Rumänischen Gregor von Nyssa — Forschung *(p. 265—270) care indică o bogată bibliografie românească, printre care lucrările prof. D. Stăniloae, Olimp Căciulă, Ștefan Alexe, Ion Bria, Constantin Voicu, Nicolae Fer și, bineînțeles ale prof. T. Bodogae. Salutăm în acestea o prezență de mare prestigiu în cîmpul cercetărilor pe plan internațional.*

● *O masivă monografie intitulată EPISCOPIA ROMANULUI a publicat în Editura acestei episcopii pr. Scarlat Porcescu de la Iași. De la* „Chronica Romanului și a episcopiei cu asemenea numire" *(2 vol., 1874, 1875) a episcopului Melchisedec, este fără îndoială cea mai importantă contribuție în materie. Același autor s-a mai ocupat de istoria episcopiei Romanului în trecut (1941) dar s-a oprit numai asupra secolului al XV-lea. Prezenta monografie beneficiază de o bogată exemplificare iconografică și de un foarte util „glosar", un adevărat dicționar de termeni bisericești și de arhaisme, unele din ele greu de înțeles astăzi (p. 387—398).*

● *Editura muzicală publică în colecția „Izvoare ale muzicii românești", vol. IX, CÎNTECE DE LUME de Gheorghe Ciobanu (București, 1985, 288 p.), cu o introducere erudită, glosar și o foarte largă bibliografie. Conține 187 de cîntece, unele pe texte de Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, Eliade Rădulescu, Anton Pann, marea majoritate fiind însă culese de autor din popor. Un adevărat tezaur de suflet românesc.*

● *„Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic" al episcopiei Oradiei, purtînd numărul II (Oradea, 1985, 114 p.), bogat ilustrat, apărut în condiții grafice excepționale (cu calendarul în roșu și albastru), cuprinde șase capitole: I. Evenimente din viața Patriei și a Bisericii; II. Pagini de istorie și cultură, III. Din învățătura Bisericii Ortodoxe (în special despre sfințenie), IV. Predici (la sărbătorile sfinților), V. Din frumusețile Patriei și VI. Aniversări: sărbătorirea a 200 de ani de la zidirea Catedralei din Oradea (1784—1984).*

● *O reinterpretare a unora dintre clasicii noștri, prin căutarea unor note specifice și prin relevarea unor laturi ignorate ale oamenilor și operelor, ne oferă Mircea Zaciu în VIATICUM (Cartea Românească, 1983, 307 p.). Se ocupă de G. Asachi „cel de nime iubit", se întreabă „Cine se teme de Heliade?", pe Kogălniceanu îl crede un prozator „manqué", pe Negruzzi „independent". Scoate în relief „lumea fictivă" a lui N. Filimon, descoperă un Hașdeu „nordic", descoperă legături între Ion Luca Caragiale și Edgar Allan Poe, pe Slavici îl aduce printre moderni, la Iorga punctează ceremonialul călătoriei, pe Goga ni-l prezintă în trei ipostaze, la Bacovia identifică un portret în proză, iar pe E. Lovinescu îl cercetează prin oglinda aburită a scrisorilor trimise și primite. Mai face cîteva scufundări în „fîntînile argheziene" și se întoarce — mereu ne vom întoarce, toți — la Eminescu și Alecsandri.*

VIATICUM înseamnă bani *sau* hrană de drum, agoniseală, *iar mai lărgit,* comuniune, consolare, mîngîiere *și chiar* pradă. *Pentru cei mai mulți* lectura *e* hrană, *comuniune și* mîngîiere, *pentru critici e uneori* pradă! *Pentru Mircea Zaciu e delectare și descoperire de noi orizonturi care ne înfrumusețează viața, precum pentru Montherlant — soldatul, frumusețea unui peisaj putea fi ocrotitoare în război. Cum să mori într-un peisaj de mare frumusețe? Cum să nu fii fericit în comuniune cu o mare, robustă și frumoasă literatură? Mircea Zaciu s-a întors la clasici nu numai cu mintea care caută să înțeleagă și să identifice sensuri, ci și cu inima care vrea să bată în același ritm cu inimile lor, căci frumusețea nu e întreagă dacă e numai a minții, și nu e întreagă nici dacă e numai a inimii.*

● *Noul episcop al Aradului, Timotei Seviciu, a editat un bogat* Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic, *pe anul 1985.*

● *A trecut, nu de mult, în lumea de dincolo, un om de mare frumusețe sufletească și un scriitor rafinat care numai cu mare greutate își scotea textele din sertar spre a le încredința tiparului. Era de o exigență rară față de cuvîntul tipărit. Ispitit de tainele marilor religii, vehicula între ele sau, cînd le pătrundea pe unele, se închidea în ele și trăia bucurii ascunse celor din jur. I se vedeau doar pe față de printre cuvinte și gesturi. Nu e de mirare deci, că în literatura noastră a fost atras în special de figura exotică a lui Mateiu Caragiale — de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta o sută de ani — și de „hermetismul"* Crailor de la Curtea veche. *A descifrat în carte chei și simboluri aproape oculte, făcînd legături plauzibile între Crai și* Vêdânta, *și* Sankhya, *și* Cavalerii Sf. Ioan de la Ierusalim, *și* Cavalerii Ordinului de Malta, *apelînd des la René Guenon — și aceasta spune multe — pentru împlinirea demonstrațiilor.*

Toate acestea se află într-o carte singulară, interesantă, intitulată Al patrulea hagialîc, *cu subtitlul* „Exegeză nocturnă a Crailor de la Curtea veche" *(Cartea Românească, 1981, 168 p.) ultima lăsată de Vasile Lovinescu. Un titlu și o carte pe măsura autorului, ei, menită, se pare, să rămînă în umbră ca și tainele vieții lui, să fie citită dar nu pomenită, să i se împrumute chei dar să nu fie folosite la vedere, pentru că nu mai par a se potrivi vremurilor noastre. Vasile Lovinescu a fost, într-un fel, el însuși un* Crai de curte veche!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 mai 1985 Nr. 19—20/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Adunarea festivă dedicată celei de a 40-a aniversări a victoriei asupra fascismului şi „Zilei independenţei de stat a României"

Joi, 9 mai 1985, a avut loc în Capitală, în prezenţa Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România şi a Doamnei Elena Ceauşescu, adunarea festivă dedicată celei de a 40-a aniversări a victoriei asupra fascismului şi a „Zilei independenţei de stat a României".

Cuvîntul de salut adresat conducătorului statului nostru a fost rostit de Domnul Emil Bobu, membru al Comitetului Politic Executiv, secretar al C. C. al P. C. R.

Domnul Manea Mănescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C. C. al P. C. R., vicepreşedinte al Consiliului de Stat a vorbit despre semnificaţia celor două evenimente hotărîtoare pentru destinele patriei şi ale poporului nostru, pentru cauza păcii şi colaborării între popoare.

Cuvîntarea a fost urmărită cu viu interes de către toţi cei prezenţi în Marea Sală a Palatului Republicii Socialiste România, care au aclamat îndelung pentru patria noastră socialistă, pentru harnicul şi talentatul nostru popor, pentru conducătorul încercat al destinului naţiunii noastre, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu.

Adunarea festivă s-a încheiat într-o însufleţitoare atmosferă de entuziasm şi mîndrie patriotică.

S-a exprimat şi cu acest prilej hotărîrea fermă a tuturor cetăţenilor ţării de a cinsti şi duce mai departe tradiţiile de luptă ale poporului român, de a nu precupeţi nici un efort pentru apărarea şi întărirea independenţei ţării, a cuceririlor revoluţionare ale poporului.

Redacţia

Un moment de seamă din istoria Patriei: Unirea Ţărilor Române realizată sub Mihai Viteazul

În anul acesta, se împlinesc 385 de ani de cînd s-a realizat prima mare unire politică a românilor din cele trei Ţări Române de către marele erou al poporului nostru, Mihai Viteazul. Ajuns domn în 1593, într-o perioadă de mari frămîntări interne, marele domn izbuteşte în scurt timp să înlăture pentru moment, pericolul tot mai ameninţător al turcilor. Victoria repurtată împotriva oştilor lui Sinan Paşa la Călugăreni, la 13/25 august 1595, avea să-l consacre pentru totdeauna ca un strălucit comandant de oşti şi apărător al pămîntului strămoşesc. Victoria lui a avut un ecou puternic în toată Europa de atunci şi a dat noi speranţe popoarelor oprimate din Balcani că va urma în curînd ceasul izbăvirii lor. Dar o ofensivă antiotomană nu se putea realiza numai cu forţele interne, adică cu oastea munteană. Era necesară o coaliţie a mai multor state care să pornească, aşa ca Iancu de Hunedoara, în interiorul Balcanilor şi să se îndrepte spre Constantinopol.

Încercările sale de-a obţine ajutoare militare de la popoarele vecine, îndeosebi de la principele Transilvaniei şi împăratul Germaniei, n-au dus la nici un rezultat. De aceea, şi-a dat seama că numai românii din toate cele trei „ţări" existente atunci, ar putea începe o luptă comună împotriva turcilor şi să ridice împotriva lor şi alte popoare asuprite de ei. Drept aceea, în anii 1599—1600, Mihai realizează pentru prima oară în istorie, unitatea politică a teritoriilor româneşti. La 1 noiembrie 1599 intra triumfal, după alte izbînzi militare, în Alba Iulia, iar în mai 1600 a unit sub domnia sa şi Moldova. În urma acestor strălucite victorii, în hrisoavele pe care le va emite de acum înainte se va intitula: „Io Mihail voevod, din mila lui Dumnezeu, domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată ţara Moldovei". Evenimentele care au urmat, cu uciderea sa mişelească pe Cîmpia Turzii, au năruit tot ceea ce realizase marele domn în anii 1599—1600.

Se cuvine să subliniem faptul că Mihai Viteazul a fost un domn cu alese sentimente faţă de tradiţiile poporului din Transilvania şi un mare sprijinitor al Bisericii de aici. Interesul lui Mihai pentru românii din Transilvania se vede din sprijinul dat Bisericii ortodoxe. „În anul 1597

(Continuare în pag. a 2-a)

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

CENTENARUL AUTOCEFALIEI

Festivităţile de la Bucureşti

Duminică, 5 mai 1985, a fost marcată în mod festiv împlinirea a 100 de ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

La ora 9,30, în biserica „Sf. Spiridon" din Bucureşti a fost oficiată Sf. Liturghie de către un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi, cu participarea membrilor Sf. Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, a profesorilor de la cele două institute teologice de la Bucureşti şi Sibiu, a consilierilor patriarhali, a membrilor Consiliului Naţional Bisericesc şi a numeroşi credincioşi.

Au luat parte ca invitaţi conducători ai unor culte din ţara noastră.

La momentul potrivit, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, secretarul Sf. Sinod, a dat citire Pastoralei adresată slujitorilor bisericeşti, cinului monahal şi binecredincioşilor creştini de către Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu prilejul comemorării evenimentului menţionat.

Pastorala a fost citită în toate parohiile de pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române.

La ora 13 a avut loc, în sala sinodală, şedinţa solemnă a Sf. Sinod dedicată aniversării a 100 de ani de la recunoaşterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

A luat parte D-l Ion Cumpănaşu, Preşedintele Departamentului Cultelor.

După deschiderea şedinţei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, care a rostit cuvîntarea festivă de cinstire a acestui eveniment.

Î. P. S. Sa a apreciat recunoaşterea autocefaliei ca un act de dreptate şi îndreptăţire istorică, în acelaşi timp.

De dreptate, pentru că Biserica Ortodoxă Română, cea din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, împărtăşind viaţa poporului, adeseori greu încercat, a păstrat neştearsă lumina credinţei şi duhul ei autentic, patristic şi filocalic". Era prin urmare apţă, pe deplin maturizată spre a se putea conduce de sine şi spre a-şi putea împlini rostul mîntuitor în sînul unui popor pe care l-a asistat întru cele spirituale de la începuturile fiinţării sale.

De îndreptăţire istorică „pentru că poporul român, cucerind independenţa de stat cu vitejie legendară şi cu jertfele fiilor săi a trecut în rîndul popoarelor independente, ca o ţară independentă". Această cucerire istorică impunea un statut bisericesc pe potrivă. „Independenţa a fost aceea care a înlesnit şi grăbit recunoaşterea oficială a autocefaliei" — a subliniat Î. P. S. Mitropolit Teoctist.

Prezentînd în continuare principalele etape ale dezvoltării şi organizării Bisericii pe teritoriul patriei noastre, vorbitorul s-a oprit asupra momentului actului de la 25 aprilie 1885 cînd a fost emis Tomosul patriarhal, care afirma răspicat: „Biserica Ortodoxă Română să fie şi să se zică şi să se recunoască de toţi neatîrnată

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

TELEGRAMĂ

Domniei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Cu sentimente de aleasă preţuire şi deosebit respect, membrii Sfîntului Sinod, întruniţi în şedinţă solemnă pentru comemorarea Centenarului Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu reprezentanţi ai clerului şi credincioşilor din cele 13 Centre eparhiale, de faţă fiind şi conducători ai altor culte religioase din ţara noastră, exprimă Domniei Voastre, şi cu acest memorabil prilej, gratitudinea şi recunoştinţa lor faţă de neobosita activitate pe care o consacraţi înălţării patriei pe noi trepte de civilizaţie şi progres şi pentru triumful păcii în lume.

Este îndeobşte cunoscut că marile izbînzi obţinute de poporul nostru în perioada ultimilor 20 de ani — pe care pe drept cuvînt şi cu mîndrie patriotică o numim „Epoca Ceauşescu" — în înaintarea pe drumul edificării noii societăţi, al propăşirii necontenite a patriei şi al ridicării bunăstării materiale şi spirituale a poporului, precum şi înaltul prestigiu de care se bucură astăzi România în lume, sînt strîns legate de numele Dumneavoastră, distins bărbat de stat, patriot luminat şi om de mare omenie, care v-aţi dedicat întreaga viaţă şi activitate slujirii, cu abnegaţie şi devotament, a idealurilor fundamentale ale poporului, cauzei păcii şi colaborării internaţionale.

Ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române cunosc că, ori de cîte ori poporul român a păşit pe o nouă treaptă a organizării sale de stat, Biserica, urmîndu-şi învăţătura ei, a îmbrăcat forme noi de organizare în armonie cu realităţile din viaţa ţării. Astfel, marile înfăptuiri din viaţa poporului nostru: organizarea formaţiunilor statale româneşti, Unirea Principatelor, independenţa de stat a României şi făurirea statului naţional unitar român, au adus şi importante împliniri bisericeşti, între care organizarea mitropoliilor româneşti în secolul al XIV-lea, recunoaşterea Autocefaliei Bisericii noastre în anul 1885 şi ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie în anul 1925.

Călăuziţi de exemplul Domniei Voastre, participanţii la acest popas sărbătoresc au evocat, cu adîncă emoţie, împlinirile Bisericii Ortodoxe Române care, în tot trecutul ei, ca şi în cei o sută de ani de la recunoaşterea Autocefaliei, a adus întreaga sa contribuţie la realizarea aspiraţiilor poporului, a năzuinţelor lui de unitate, libertate şi independenţă, împlinindu-şi, astfel, misiunea sacră de slujire a ţării şi a neamului românesc.

Cu bucuria sufletească pe care o trăim la aniversarea acestui act istoric din viaţa Bisericii noastre cu rezonanţe naţionale, vă aducem, multe stimate Domnule Preşedinte, prinos de mulţumire şi recunoştinţă pentru condiţiile de deplină libertate religioasă în care se desfăşoară activitatea Bisericii Ortodoxe Române, a celorlalte culte şi vă încredinţăm de întregul nostru devotament, de preţuirea şi dragostea noastră nemărginită, cinstindu-vă strădaniile pe care le depuneţi în apărarea păcii în lume şi pentru zidirea unei ţări noi, frumoase şi bogate, liberă, puternică, deplin stăpînă pe soarta sa.

Vă dorim ani mulţi şi rodnici, plini de sănătate şi satisfacţii la cîrma neamului românesc, întru gloria şi propăşirea Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

PREŞEDINTELE SFÎNTULUI SINOD,
† IUSTIN
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

AUTOCEFALIA*

Ce minunat lucru să te conduci după propriul tău cap! Aceasta înseamnă să fii *autocefal*. Românul nu prea suferă să aibă pe altul pe cap, de unde şi vorba „nu sta pe capul meu", cu mai multe înţelesuri, dar mai ales cu acela de a fi lăsat în pace să-ţi vezi singur de capul tău şi de treburile tale. A se conduce după propriul său cap, defineşte însuşirea omului de fiinţă evoluată, liberă, civilizată, însuşirea omului dumnezeesc dotat cu raţiune şi cu toate instrumentele autoconducerii.

Ne aflam, în 1885 cînd Patriarhul de Constantinopol ne-a recunoscut formal autocefalia, după *Neatîrnarea* şi Independenţa din 1877, obţinute prin jertfe directe, sabie la sabie şi piept la piept. Anul 1877 a fost anul restaurării demnităţii noastre româneşti şi omeneşti, după secole în care a trebuit să-i îndurăm pe turci pe capul nostru ca să putem supravieţui în condiţii de vecinătate cu mari puteri imperiale ale vremii care n-au prea făcut exces de iubire faţă de vecini în istoria lor. Anul 1877 a fost ieşirea din ceea ce nu era chiar o sclavie, dar nu era nici libertate. Sînt cunoscute relaţiile noastre cu Imperiul otoman şi nu e cazul să mai insistăm acum asupra lor. Am vrea să spunem însă, aici, că după marea victorie din 1877, nu se putea ca Biserica Ortodoxă Română să nu se trezească şi ea şi să nu dorească să scape şi ea de „turcii" ei, care nu erau chiar turci, dar erau tot la Istanbul — vechiul Constantinopol, turcit — şi în mare măsură cu mentalităţi asemănătoare. Trebuie să ne imaginăm că în sufletele Sinodalilor ortodocşi ardea acum dorinţa şi a independenţei şi neatîr-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit la Bucureşti cu prilejul sărbătoririi a 100 de ani de la recunoaşterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

AUTOCEFALIA

(Continuare din pag. 1)

nării bisericești, după ce se obținuseră cele politice. În frămîntarea lor — care pînă la urmă s-a prefăcut în acțiune și a și dus la autocefalie — trebuie să vedem încă o dovadă a con-simțirii și a con-lucrării Bisericii noastre cu națiunea și cu poporul, tradiție de lungă durată la noi.

Trebuie să facem, cu acest prilej festiv, cîteva precizări care vor scoate în evidență o mare asemănare între situația relațiilor noastre bisericești cu Constantinopolul ortodox și heghemon pînă la 1885, și situația relațiilor politice a românilor cu Imperiul otoman pînă la 1877.

Mihail Kogălniceanu, omul providențial al națiunii române în ceasul ei de mare cumpănă și de mari decizii, spunea în Parlamentul de la București, în 1877: *„Mai întîi de toate domnilor, să ne facem întrebare: ce am fost înainte de declararea războiului? Fost-am noi dependenți către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? Fost-am noi vasali ai Turciei? Avut-am noi pe sultanul ca suzeran? Străinii au zis aceasta; noi nu am zis-o niciodată. Noi nu am fost vasali. Sultanul nu a fost suzeranul nostru. Însă, era ceva: erau niște legături sui generis; niște legături care erau slabe cînd românii erau tari; niște legături care erau tari cînd românii erau slabi"*. După ce arăta că turcii și-au afirmat și arogat cu de la ei putere pretențiuni și drepturi, de noi niciodată recunoscute în fapt, Mihail Kogălniceanu se întreba: *„Ne întrebați acum ce sîntem? ... Sîntem o națiune liberă și independinte"*.

Tot așa, prin alte cuvinte dar cu același conținut, s-a pus problema și în 1885, cînd ne-am hotărît să fim autocefali.

Domnilor, aș putea zice și eu, parafrazîndu-l pe Kogălniceanu: fost-am noi vreodată cu totul supuși altora, bisericește? Fost-a Patriarhul de Constantinopole stăpînul nostru? Niciodată. Au existat între noi niște legături *sui generis*, constînd mai mult din pretențiile Constantinopolului de heghemonie. Noi l-am considerat pe Patriarh întotdeauna *primus inter pares* — primul între egali — și am păstrat cu el numai unitatea dogmatică, așa cum am păstrat-o și cu celelalte Biserici ale Răsăritului, pentru a ne afla în unitatea credinței.

Dar să dăm cuvîntul, mai bine și mai elocvent, unui contemporan, unui membru al Sfîntului Sinod din 1885 și anume învățatului episcop al Romanului Melchisedec Ștefănescu. Iată ce spunea în Senat în ziua de 3 decembrie 1885, printre altele: *„Domnilor, de cum am început a avea pricepere și am putut învîrti un condeiaș în mînă, eu am fost cel dintîi care am susținut tare credința noastră națională, că Biserica noastră este independentă, și această credință nu am inventat-o noi cei de astăzi, ea a fost chironomisită (moștenită (n.n.). Cei ce au cetit istoria știu că noi de veacuri am avut Biserică autocefală. Cînd venea de la Patriarhul* (de Constantinopol n.n.) *sau de aiurea de undeva vreo pretenție atăcătoare în autocefalia Bisericii noastre, atunci Mitropoliții și boerii noștri o respingeau. Și trebuie să știți că Patriarhii în timpii trecuți aveau putere mare. Pentru ce? Pentru că erau aproape de Sultanul ... Cu toate acestea, în timpii aceia, cînd se făcea din partea Patriarhiei* (de Constantinopol n.n.) *vreo pretenție care atingea dreptul Bisericii noastre, se respingea* (s.n.). *Tot așa s-a urmat necontenit pînă astăzi ... Eram independenți înlăuntrul nostru ..."* Prin *Tomosul de recunoaștere* a autocefaliei, spune Melchisedec, *„toți au recunoscut ceea ce noi recunoscusem de mult": „Biserica noastră este autocefală pe destinele și poziționea sa"* (rev. B.O.R. IX, 1885, nr. 11, p. 957—959).

Cît de asemănătoare erau cele două situații! Cele două cuvîntări nu puteau să nu fie și ele asemănătoare. Împrejurări istorice scăpate de sub controlul nostru, ne-au adus în situația de a ne lega la un moment dat — deși la timpuri și din motive diferite — și de Sultani și de Patriarhii de Constantinopol. Am văzut din cuvîntarea episcopului Melchisedec al Romanului că Patriarhii nu erau cu totul în afară de puterea și influența Sultanilor. Aceștia purtau sabie și adesea de sabia lor au căzut capete de Patriarhi! Și dacă în interior Sultanii își exercitau puterea și asupra Patriarhilor, în exterior îi ajutau să fie și ei un fel de Sultani ajutîndu-i în dorința de stăpînire și prin Biserică. Același lucru îl făcuseră și Împărații bizantini înainte de 1453, anul cînd Sultanii au luat locul Împăraților, după căderea Constantinopolului.

În ceea ce ne privește pe noi, legătura cu Patriarhia de Constantinopol nu ne-a făcut în perioada premergătoare anului 1885 vreun bine notabil. Tot așa a fost și cu celelalte Patriarhii răsăritene. Mai mult i-am ajutat noi pe dînșii, decît ei pe noi, considerîndu-i noi pe ei căzuți sub stăpînire necreștină și în nevoie. E și aceasta o dovadă a unor stări de lucruri deosebite, în orice caz nu de o supunere cum pretindeau ei și alți străini. Mărturiile despre generozitatea noastră și de conștiința domnitorilor noștri de apărători ai creștinătății — sarcină asumată după căderea Bizanțului — sînt peste tot: la Athos și în tot Orientul, pînă departe în muntele Sinai.

Autocefalia, declarată formal în 1885, ne-a redescoperit autonomia străbună, avută în fapt dacă nu în drept, și ne-a re-pus în funcție ca pe un drept acum recunoscut de toți, propriul nostru sistem de conducere, capacitatea de a ne vedea noi înșine de noi, prin capul nostru. Și, de atunci încoace, s-a dovedit că o putem face. Chiar mai bine decît o făceam cînd aveam pe alții pe capul nostru.

Astăzi serbăm evenimentul cu solemnitatea cuvenită și ne bucurăm că o facem în lumina și a sărbătorilor naționale, 9 mai 1877 și 9 mai 1945, zile cînd am obținut, de două ori, Neatîrnarea și Independența, odată de turci, a doua oară de nazism.

Sărbătorim autocefalia în România de azi, în care esența tuturor preocupărilor e proclamarea continuă și apărarea fermă a *Independenței*, a *Neatîrnării* de nimeni, a *Suveranității naționale*. Și adăugăm: în viața noastră creștină a *Autocefaliei* Bisericii Ortodoxe Române.

Sărbătorim într-un climat de consens național și bisericesc idealuri realizate în 1877, în 1885 și 1945 care ne fac să stăm cu fruntea sus ca români și ca ortodocși, și ne țin deschise perspectivele propășirii și ale împlinirilor.

Festivitățile de la București

(Continuare din pag. 1)

și autocefală, administrîndu-se de propriul și Sfîntul ei Sinod".

„Pînă aici — apreciază Î.P.S. Sa — a fost o cale lungă și anevoioasă, calea dreptei credințe și a roadelor ei de iubire statornică a lui Dumnezeu și a oamenilor, cale bătătorită de episcopi, monahi, învățați și martiri pentru Hristos, de-a lungul și de-a latul ținuturilor locuite de strămoșii noștri daco-romani".

După ce s-a referit și la al doilea act însemnat din viața noastră eclesiastică: ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie, Î.P.S. Sa a prezentat, în final, însemnatele realizări înscrise în viața Bisericii noastre străbune, în perioada care a urmat proclamării autocefaliei și în mod special în această epocă de adînci transformări înnoitoare în viața poporului nostru.

Î.P.S. Sa a evidențiat contribuția deosebită pe care a adus-o Biserica Ortodoxă Română, prin ierarhii, clerul și credincioșii ei la promovarea ecumenismului contemporan, a cauzei păcii și colaborării internaționale.

La încheierea ședinței solemne a Sf. Sinod, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dat citire telegramei adresate Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România. Textul telegramei a fost aprobat în unanimitate.

S-a întocmit, de asemenea, un act sinodal, dedicat evenimentului, care a fost înscris în condica sfîntă a Patriarhiei Române și semnat de către toți membrii Sf. Sinod.

La orele 14 a avut loc o agapă, la palatul patriarhal. În acest cadru a rostit o cuvîntare Î.P.S. Mitropolit al Ardealului (cuvîntarea se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român").

Din partea oaspeților au luat cuvîntul P.S. Episcop Ioan Robu al Arhiepiscopiei Romano-Catolice București și Eminența Sa D-l Episcop Nagy Gyula al Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca.

Aducînd salutul clerului și credincioșilor pe care îi reprezenta, P.S. Episcop Ioan Robu a spus între altele: „Sînt bucuros să particip la această sărbătoare a Bisericii Ortodoxe Române surori și mă declar impresionat de frumoasa evocare de trăire creștină de pe teritoriul țării noastre încă din primele veacuri, evocare făcută în cuvîntarea festivă a Î.P.S. Mitropolit Teoctist. Departe de noi în timp, sfinții martiri și mărturisitori care au trăit pe aceleași meleaguri ca și noi ne-au lăsat exemplul urmării și slujirii lui Hristos".

D-l Episcop Nagy Gyula a apreciat ca un lucru întru totul firesc proclamarea autocefaliei, dat fiind faptul că: „Biserica Ortodoxă Română a păstrat timp de secole apa limpede a izvorului Evangheliei, a cercetat cu rugăciuni necontenite voința lui Dumnezeu, îndeplinindu-și sarcinile cu o slujire responsabilă, potrivit Evangheliei.

Semnele acestei slujiri — a arătat Eminența Sa — sînt vizibile în aceea că: ea întotdeauna a revendicat și a exercitat cu conștiință fermă independența sa; ea însăși și-a determinat legile sale bisericești interne, ordinea, organizarea, cîrmuirea, păstorirea credincioșilor, adoptînd limba poporului său, a națiunii sale în serviciile religioase. A folosit obiceiuri și motive caracteristice locale-naționale în arhitectura sa, în pictura bisericească, în ornamentare și în muzica bisericească. A tipărit cărți bisericești de doctrină sau de cult, s-a îngrijit de pregătirea preoților, păstrînd întotdeauna legături bune și strînse cu celelalte Biserici ortodoxe naționale autocefale ... ca și cu toate Bisericile creștine din țară și de peste hotare".

În final a vorbit Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului care a evidențiat un adevăr confirmat pe deplin de istoria noastră bimilenară și anume că dacă ne-am preocupat permanent de independența noastră sub toate aspectele, dacă am dorit fierbinte să ne conducem după propriul nostru cap, nu este mai puțin adevărat că „nu ne-am făcut niciodată de cap" — cum glăsuiește un proverb al poporului nostru. N-am fost adică extremiști nici exclusiviști. Ca națiune și ca Biserică ne-am afirmat deopotrivă pașnici, manifestînd un respect adînc față de independența și suveranitatea altor popoare și altor Biserici, iar la noi în țară am cultivat cele mai bune raporturi cu naționalitățile conlocuitoare, cu celelalte culte cu care împreună am promovat noua formă de bună conviețuire și colaborare a ecumenismului practic.

Episcopul Grigorie Gheorghe Comșa

50 DE ANI DE LA TRECEREA SA LA CELE VEȘNICE

Descendent dintr-o familie de învățători români din localitatea Comana de Sus — Făgăraș, viitorul episcop al Aradului vede lumina zilei la 13 mai 1889. Școala primară o face în comuna natală. Între anii 1900—1908 urmează liceul de stat din Făgăraș, iar după obținerea bacalaureatului, urmează Institutul teologic la Sibiu, unde, în timpul celor trei ani de studii, a avut calitatea de bibliotecar și vicepreședinte al Societății de lectură „Andrei Șaguna", dovedind frumoase aptitudini publicistice. Încă din anii 1910 devine colaborator al revistei „Telegraful Român".

Consistoriul mitropolitan, apreciind înclinația sa spre carte, cît și dragostea față de Biserică și neam, îi acordă o bursă la Budapesta pentru a studia Dreptul. După terminarea facultății, devine doctor în Drept. Paralel, studiază și la Facultatea Teologică catolică din capitala maghiară. Revine, apoi, la Sibiu unde, la 10 octombrie 1915, este hirotonit diacon pe seama catedralei mitropolitane. I se încredințează pentru un an conducerea „Telegrafului Român" și funcționează totodată ca profesor de religie la Gimnaziul de stat din Sibiu, îndeplinind și funcția de secretar al Fundației „Emanuil Gojdu".

Între 1920—1921 își continuă studiile la Facultatea de Teologie din București, devenind licențiat. Ulterior obține titlul de Doctor în Teologie.

La 3 mai 1925 a fost ales episcop al Aradului. La mănăstirea Sinaia este tuns în monahism.

La 14 iunie 1925 în catedrala mitropolitană din Sibiu este hirotonit întru episcop de către mitropolitul Nicolae Bălan și episcopii: Vartolomei al Rîmnicului — Noului Severin și Iosif Bădescu al Caransebeșului, precum și de Arhiereul Filaret Musta de la Caransebeș. Înscăunarea la Arad a avut loc la 12 iulie 1925.

În perioada respectivă, un pericol destul de mare pentru legea străbună îl reprezenta sectarismul. Pentru combaterea acestui flagel ce atenta la „unitatea sufletească" a neamului, a folosit toate mijloacele pastorale: vizitații canonice, editarea și distribuirea de broșuri religioase, predici pastorale și misionare, înființarea unui fond de propagandă religioasă „Grigorie Episcopul" etc.

Datorită activității sale pe plan bisericesc, cultural și misionar a fost ales membru de onoare al Academiei Române, al „Ateneului N. Iorga", al Academiei Artelor Frumoase din Timișoara, al Societății Scriitorilor Români, etc.

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot *Zaharia Gh. Iova*

Un moment de seamă ...

(Continuare din pag. 1)

ridică la Alba Iulia o mănăstire, lîngă zidul cetății, unde a fost înmormîntat Aron vodă al Moldovei". Ea va fi și locul de reședință a mitropolitului „Ioan vlădica ot Bălgrad". Preocupat de întărirea și dezvoltarea vieții spirituale a ctitoriei sale, „în 1597 Mihai trimite aici ca egumen pe clericul călugăr Serghie de la Tismana". La Brașov trimite, în calitate de ajutor de protopop, pe preotul Neagoslvav (din satul copilăriei lui), care va osteni un timp la biserica Sf. Nicolae din Șchei. Cît i-au „îngăduit împrejurările" el „a însemnat un sprijin real acordat tuturor comunităților românești care alcătuiau majoritatea populației", mărturisesc documentele vremii.

În anul isprăvirii ctitoriei sale, de la Alba Iulia, a fost îngropat acolo vornicul Danciu din Brîncoveni, tatăl viitorului domn Matei Basarab. După părerea unor istorici români, în această biserică ar fi fost așezat spre veșnică odihnă și trupul marelui Domn, iar capul i-a fost dus la mănăstirea Dealu, lîngă Tîrgoviște. Primul care a menționat acest lucru a fost cronicarul Gheorghe Brancovici († 1711), fratele mitropolitului Sava al Ardealului, care a putut cunoaște acest lucru de la oamenii în viață, care vor fi cunoscut exact cum s-au petrecut lucrurile. Este regretabil că biserica lui Mihai, din Alba Iulia, n-a dăinuit multă vreme. Autoritățile habsburgice, după ce au cucerit Transilvania, au dat dispoziții ca ea să fie distrusă (1714).

Această soartă tristă au avut și celelalte ctitorii ale sale ardelene și anume bisericile din Făgăraș și Lujerdiu în județul Cluj, despre care amintesc mai multe izvoare contemporane. Tot așa, se știe sigur că el a ajutat străvechea mănăstire de la Rîmeț (jud. Alba) și biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului în jurul căreia activase, cu puțin timp înainte, diaconul tipograf Coresi. Acestei biserici i-a făcut o frumoasă danie familia sa (doamna Stanca și copiii Pătrașcu și Florica), ca dar după moartea sa, în 1602, și anume moșia Micșănești din județul Ilfov.

Mai pomenim aici și faptul că la stăruințele lui Mihai Viteazul egumenul Serghie de la Tismana, apoi un timp la Alba Iulia, a fost numit episcop în Muncaci, avînd jurisdicție și peste credincioșii români din Maramureș. S-a arătat interesul său pentru soarta preoților ardeleni. La rugămintea lui, Dieta Transilvaniei a hotărît ca acești preoți să fie scutiți de toate sarcinile iobăgești. Din această pricină, preoții ardeleni l-au sprijinit în toate acțiunile sale întreprinse după cucerirea Ardealului. Ne dovedește acest lucru o altă hotărîre a Dietei, luată după uciderea lui, potrivit căreia toți călugării și preoții români care-l ajutaseră, să fie expulzați din Ardeal.

Aceeași atitudine binevoitoare a manifestat-o și pentru Biserica din Moldova, îndată după ce a ajuns domn al acestei țări. Pentru că mitropolitul și episcopii de Roman și Rădăuți s-au refugiat în Polonia, cu familia domnitoare a Movileștilor, domnul unirii a convocat un sinod de arhierei care au hotărît să aleagă ierarhi noi, în locul celor care-și părăsiseră țara. Astfel, la cîrma Mitropoliei a fost pus Dionisie Rally Paleologul, care se dădea drept descendent al împăraților Paleologi și care era un sfetnic al domnitorului: la Roman a fost ales Filotei, iar la Rădăuți Anastasie Crimca, marele cărturar și caligraf, viitor mitropolit al țării și ctitor al Dragomirnei.

Înseamnă că domnul „unirii" a intenționat să aibă nu numai o singură țară, a tuturor românilor, ci și o Biserică organizată, care să slujească interesele poporului său. Poate că în planurile sale, el se va fi gîndit și la organizarea unitară a Bisericii românești de pretutindeni. Ucis pe Cîmpia Turzii la 9/21 august 1601, se va reveni la situația anterioară politico-socială. Cu toate acestea, domnia lui Mihai Viteazul a lăsat urme adînci în conștiința românilor de pretutindeni. Faptele sale de vitejie au inspirat pe ostașii români care au luat în cursul Războiului de independență din 1877, în primul război mondial, în 1916—1918 și în războiul antihitlerist, de la încheierea căruia se împlinesc tocmai acum 40 de ani. Faptele lui vor însufleți mereu pe toți fiii neamului românesc ca să nu-și uite originea, să nu-și uite limba, să nu-și uite credința strămoșească, să nu uite pămîntul în care s-au născut.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

SCHITUL DURĂU

Din cele aproape 20 de mănăstiri, schituri, sihăstrii și chilii existente pe masivul Ceahlău, începînd din vremea geto-dacilor și pînă în zilele noastre, singura care mai supraviețuiește cu viață monahală, este Durăul. Unele au dispărut, iar altele sînt azi biserici parohiale.

Începuturile schitului Durău, care administrativ aparține ca și celelalte mănăstiri din zonă Mitropoliei Moldovei și Sucevei, cu conducere proprie, se pierd în bogate legende, tradiții ori folcloristica localnicilor. Tradiția păstrată din om în om și consemnată ulterior pe o placă mare de marmoră, aplicată pe unul din pereții exteriori ai bisericii, amintește de existența aici a unei străvechi sihăstrii și mai apoi a unui schit de maici condus pe la 1600 de *maica Mariana*, călugărită Melania, zice-se fiică de voevod moldovean. După unii ar fi vorba de Vasile Lupu, al cărui frate hatmanul Gheorghe pe la 1639, ridica și el în apropiere o biserică de piatră, rămasă pînă azi în istorie cu numele de „Palatul Cnezilor". Întrucît muntele era împînzit de sihaștri, care după Sf. Liturghie se retrăgeau în sălbăticia locurilor pentru asceză severă, nu cunoaștem prea multe lucruri despre ocupația maicilor. Postul aspru, rugăciunea, meditația, citirea pravilei trebuie să fi fost ocupația lor de căpetenie. Oricum, pe la 1779, este amintită în documentele vremii o altă stareță *Nazaria*, care spre anii 1800 se retrage cu toată obștea de aici în munții Vărateculuí, punînd bazele primei așezări de călugărițe aici, lăsînd locul lor, de la Durău pustnicilor, doritori de sihăstrie de la mănăstirile Hangu, Neamț și Secu. Astfel, trei călugări mai înstăriți, veniți de la Neamț și Secu, pe nume *Ghervasie*, *Pimen* și *Macarie* ajutați de unii negustori din împrejurimi, ridică în locul bisericuței de lemn, în care slujiseră maicile timp de aproape 200 de ani, actuala biserică din piatră, între anii 1830—1835. Tabloul votiv din biserică arată pe acești trei călugări ținînd în mîini macheta actualei biserici, întocmai ca formă și plan cu cea de lemn. Planul bisericii în formă de cruce, este cel obișnuit cu elemente specifice stilului moldovenesc, împrumutînd în exterior și ceva din neoclasic. De dimensiuni mari, biserica are împărțirea tradițională în pridvor, pronaos, naos și altar, deasupra acoperișului de tablă avînd trei turle înalte, care se proiectează cu multă grație pe fondul verde-cenușiu al Ceahlăului. Cinci ferestre laterale și altele două în pridvor dau bisericii o luminozitate deosebită. Pridvorul s-a pictat de meșteri anonimi, în tempera, la 1835. Aceiași meșteri anonimi au pictat și icoanele din catapeteasmă, o frumoasă operă de artă, sculptată în lemn de tei. Afară de „Judecata de apoi" scena centrală de pe un întreg perete, una dintre cele mai izbutite realizări ale genului, în pridvor mai avem scene biblice ca: „Ruga din Ghetsimani, Învierea lui Lazăr", cuvioși, tabloul votiv, mitropolitul Veniamin Costache, cel care sfințește biserica, etc. Intrarea din pridvor în pronaos se face printr-un frumos portal de marmoră albă, lucrat la Constantinopol, pentru „Sihăstria Durăul din muntele Pionul, în anul 1835" — așa cum glăsuiește inscripția de deasupra ușii. Întrucît mitropolitul Veniamin Costache supune mănăstirea Hangu de care aparținea la acea vreme și Durăul, mănăstirii Vărateс, intenționa să aducă aici maici. Opoziția călugărilor și a celor care ajutaseră la ridicarea noii biserici, fac ca aproape o sută de ani biserica să rămînă nepictată în interior, pînă la 1935, cînd doctorul Paul Gotcu — mare admirator al Durăului, se împrietenește cu N. Tonitza și pune la cale pictarea bisericii. Și ceea ce conferă Durăului o deosebită valoare artistic-națională este tocmai pictura în ceară de Tonitza, ajutat de studenții de la belle-arte din Iași printre care Corneliu Baba, Petre Hîrtopeanu, Călin Alupei, Varahil Moraru, M. Cămăruț, N. Popa, etc. Tonitza privind cu un ochi în Bizanț unde sfinții erau prezentați aproape transfigurați a luat de aici frumosul psihic, iar cu celălalt ochi privind în apus a luat de aici frumosul fizic, realizînd astfel un stil al lui, cu totul aparte, nu copiat și nici împrumutat. Părerea unanimă a specialiștilor și chiar a noastră, cei care poate ne pricepem mai puțin la artă, este că Tonitza s-a debarasat total de vechile canoane hieratice, folosind îndeosebi elemente specifice zonei: flora și fauna Ceahlăului, deschizînd orizonturi noi în pictura religioasă a vremii. Totuși, părerea noastră este că ceea ce a realizat marele maestru la Durău, nu trebuie socotit neapărat rezultatul unui nonconformism, care vizează oricum originalitate, ci este un crez al pictorului de a crea o artă pur românească, de la care el nu va abdica niciodată. Tonitza folosește foarte multe elemente specifice zonei, umanizînd la maximum scenele biblice. Folosind culori diluate în ceară, lasă impresia vagă că pictura ar fi numai schițată și neterminată. Realismul, umanizarea personajelor biblice, localizarea lor în mediul ambiant, cît și surprinzătoarele efecte de lumină, obținute prin folosirea encausticii, dau Durăului o notă cu totul specifică. Și așa cum Grigorescu a pictat pe Maica Domnului folosind de model cea mai frumoasă femeie din zonă, tot așa Tonitza la Durău în locul păstorilor din țara sfîntă, în scena Crăciunului pictează țăranii de pe valea Bistriței sau dacii de altădată, îmbrăcați cu cămăși albe pînă la genunchi, cu bondițe, încinși cu chimire, purtînd opinci în picioare și bărbi patriarhale. Sînt și azi localnici care își recunosc bunicii în pictura de la Durău. Și tot aici, la strana dreaptă, în scena Nașterii Mîntuitorului Hristos, Tonitza face de o parte și alta a geamului, ca decor, masivul Ceahlău, care, în colțul din dreapta, înspre altar se profilează la orizont, în toată măreția sa. Nu lipsesc de aici nici florile stilizate, ale Ceahlăului, între care „Floarea de colț", precum și turmele de mioare. În scena Paștelui, în spatele soldaților romani care străjuiesc mormîntul se înalță creasta Carpaților. Doi dintre soldații romani sînt pictați cu bărbi, sugerînd etnogeneza noastră, din daci și romani. Ceea ce atrage atenția în mod deosebit, atît la pruncul Iisus din scena Crăciunului, cît și în scena „Adormirii Maicii Domnului", unde Mîntuitorul Hristos ține în mîini sufletul Maicii Domnului, sînt, specific lui Tonitza „ochii de copil". Afară de cele două scene amintite, Nașterea și Învierea, pictura de la Durău mai cuprinde scena Adormirii Maicii Domnului, Botezul, Pogorîrea Sf. Duh, pe cupole Sf. Treime, Pantocratorul și Sf. Fecioară cu Pruncul, evangheliștii și simboalele acestora, sf. ierarhi (în altar), medalioane cu chipurile unor sfinți, în număr de șaisprezece; îngeri, heruvimi și serafimi, precum și ochiul lui Dumnezeu. Afară de biserică, așezarea monahală de la poalele bătrînului Ceahlău, mai cuprinde: o clopotniță de lemn cu trei nivele și casa mitropolitului Veniamin Costache — ambele monumente istorice, construite la începutul secolului trecut, o clopotniță din piatră de la începutul sec. XX, care adăpostește și un paraclis cu hramul „Schimbarea la Față" frumos pictat în stilul encausticii lui Tonitza. Aici avem o colecție de icoane vechi provenind de la fostul schit Cerebuc, datate a fi din sec. XV—XVI. La ultimul nivel sînt cele șapte clopote. În incintă sînt și alte două case de lemn, în stil țărănesc, acoperite cu șiță. Monahii oficiază zilnic cele 7 laude, întreține biserica, împletind munca cu rugăciunea, făcîndu-se tuturor toate.

Protos. *Ștefan Gușă*

Misiunea Bisericii la „naţiuni"

Ortodoxia, păstrînd tradiția apostolică, este o comuniune de Biserici locale, adică cu jurisdicție limitată, autonome și autocefale, adică cu sinod propriu și conducere de sine, care se află în simfonie unele cu altele formînd o unică Biserică conciliară, Tocmai de aceea, Ortodoxia n-a acceptat o „supra-Biserică" sau o ierarhie recunoscută universal. Chiar dacă anumite centre patriarhale, stabilite în fostele capitale imperiale, respectiv, Roma și Constantinopol, au obținut anumite privilegii (de pildă, patriarhul de Constantinopol are acum dreptul de a convoca conferințe panortodoxe, după consultare cu conducătorii celorlalte Biserici autonome și autocefale), acestora nu li s-a concedat vreodată un *primat* asupra Bisericii universale, nici dreptul de a interveni în afacerile interne ale celorlalte Biserici. Ortodoxia n-a acceptat nici teoria celei de a „treia Rome", teorie care ar duce la pretenția la supremație a oricărei capitale politice.

De asemenea, Ortodoxia n-a recunoscut o succesiune a episcopilor de Roma de la Apostolul Petru, care le-ar da dreptul să se intituleze episcopi ai Bisericii universale, aceasta nu numai din cauza că un episcopat al lui Petru la Roma nu poate fi probat, ci și pentru că autoritatea concedată de Hristos lui Petru nu putea să aibă acest caracter.

Sistemul conciliar și ecleziologic în care se află Bisericile ortodoxe locale presupune nu numai jurisdicție limitată, ci și identificarea fiecărei Biserici locale cu propriul ei popor la care a fost trimisă, în sens de națiune particulară, după principiul: „Episcopii din fiecare națiune (ethnos) trebuie să recunoască pe primul dintre ei în calitate de întîistătător (Al 34-lea canon apostolic). Deoarece Ortodoxia a conceput misiunea Bisericii „la națiuni", ea n-a imaginat o Biserică universală independentă de națiuni și popoare particulare. În perioada sinoadelor ecumenice, perioadă de referință pentru istoria Bisericii ecumenice, cele cinci patriarhate autocefale (Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim) au fost organizate după principiul teritorial și etnic. Acestea au rămas autonome și autocefale chiar atunci cînd teritoriile lor au fost încorporate în aceeași unitate statală, deoarece s-a respectat caracterul lor național.

Acest fapt se explică mai ales prin aceea că Biserica Ortodoxă a organizat un anumit fel de misiune, anume *misiunea la națiuni*. Această concepție misionară are o bază teologică profundă: Dumnezeu sfințește nu numai ființele umane luate în mod individual, ci și creația luată ca un întreg, umanitatea în realizarea ei etnică și în configurația ei culturală și istorică. De aceea Biserica Ortodoxă s-a adresat „neamurilor", adică grupurilor etnice constituite ca atare, afirmînd identitatea lor, transfigurînd particularitatea lor.

Istoria Bisericilor locale sau naționale, inclusiv Biserica Ortodoxă Română, trebuie deci să fie înțeleasă în lumina acestei practici misionare unice: misiunea la națiuni. Ecleziologia autonomiei și autocefaliei se bazează și pe această realitate misionară. În orice caz, ecleziologia ortodoxă nu poate fi acomodată cu misionarismul tardiv al societăților misionare occidentale, care n-au înțeles sensul „misiunii la națiuni" practicată de ortodocși, urmărind fie convertirea individuală (protestanții), fie plantarea de unități ecclesiastice în teritorii necreștine, ca extindere geografică a Bisericii romane (catolicii).

Patriarhia Română a revendicat dreptul de a practica jurisdicția sa asupra parohiilor române constituite în afara limitelor recunoscute, mai întîi, fiind că acestea nu sînt stabilite pe teritoriul altei Biserici autocefale, apoi, pentru că acestea au fost înțelese ca extindere misionară și pastorală la credincioșii de aceeași națiune.

Astăzi toate Bisericile Ortodoxe locale au jurisdicție în limitele statelor din care fac parte, avînd la bază pentru organizarea lor ierarhică și pentru autocefalia lor canonică, originea etnică, naționalitatea credincioșilor dintr-un teritoriu limitat recunoscut. Ambele principii, teritorial și etnic, au fost, în decursul istoriei, interpretate și aplicate în mod foarte divers și chiar contradictoriu. Dar Biserica Ortodoxă n-a tolerat nici *filetismul*, adică îngroșarea elementului etnic pînă la șovinism și ura de rasă, cu excluderea, din motive politice, a altor grupuri de aceiași națiune, nici pretenția unei anumite Biserici locale la jurisdicție exclusivă în țări străine, adică diaspora (cazul Patriarhiei de Constantinopol), nici stabilirea unei Biserici autonome și autocefale pe teritoriul altei Biserici autonome și autocefale (cazul Bisericilor uniate: maronită, melchită și siro-iacobită din Damasc, Siria).

Pr. prof. *Ion Bria*

PSALM

al Sf. Grigorie de Nazianz (329—390)

Cum aș putea slăvirea din toate cîte sînt
s-o-ncheg în glăsuirea mea, fără de cuvînt,
cînd iarăși mărginirea să Te cuprindă-ncearcă,
în gînd și în simțire? Tu, totdeauna, parcă,
Te lămurești în fire, fără să-ți spui pe nume,
fiindcă-a Ta ființă-i dincolo de-astă lume.
Zidirea însă-ntr-însa răsfrînge slava Ta
și-n sinea ei ți-o poartă, ca jarul într-o stea.
Spre Tine se înalță de-apururi rugăciuni,
că viața dreaptă-i ca un sobor sfînt de minuni,
și Tu cuprinzi înaltul și-adîncul, ca o mare,
și ești etern într-altă solemnă-nsingurare.
Prin Tine tot viază și tot prin Tine moare,
cum curg pe ceruri păsări și pe pămînt izvoare,
și știu că Tu ești unul și-n trei că ființezi
și în oglinda lumii pe Tine Tu Te vezi.
Avînd atîtea nume, cum să Te mai numesc,
cînd un sodom de veacuri mărirea ți-o vestesc?
Mă miruiește-n taină, la margini de cuvînt,
ca să te cînt întruna, cum am eu legămînt.

(Traducere de Pr. prof. *Petru Rezuș*)

Episcopul Grigorie Comșa

(Continuare din pag. a 2-a)

A fost un colaborator permanent al revistelor: „Biserica și Școala" și „Revista Teologică".

Pentru întărirea vieții religioase a întemeiat „Biblioteca creștinului ortodox" și „Biblioteca preotului ortodox".

Episcopul Gr. Comșa a fost un vrednic vestitor al cuvîntului dumnezeiesc. El arăta că „toate aceste predici sînt menite să țină locul Nostru întru învățarea iubitului cler și popor. Dintre cele mai importante lucrări ale sale cu caracter pastoral și misionar pot fi amintite: „Predici pentru toate duminicile de preste an și alte ocasiuni", în 1918, în colaborare cu Gh. Maior; „Predici la sărbătorile bisericești" — 1925; „Veniți la Hristos. Predici la toate duminicile anului bisericesc" — 1926; „De la leagăn pînă la moarte" — 1927; „Haina de nuntă" — 1935, apărută la Arad, la care se adaugă „Istoria predicei la români" — 1918, apărută la București, care este prima încercare în acest sens din literatura noastră bisericească. La acestea se adaugă zecile de titluri ale unor broșuri religioase — toate editate întru întîmpinarea prozelitismului sectar cu care era confruntată eparhia.

Episcopul Gr. Comșa a fost și un însuflețit patriot. El a venit pe scena vieții bisericești dintr-o regiune care cunoscuse din vechime o permanentă legătură cu „Țara", în care erau vii tradițiile de luptă ale unei populații mîndre de trecut și încrezătoare în viitor.

În anii războiului, împărtășește soarta preoțimii române din Transilvania.

După realizarea unității naționale este numit secretar de resort la Președinția Consiliului Dirigent de la Sibiu. Peste un an trece în serviciul Ministerului Cultelor și Artelor, ajungînd chiar director general, post în care va rămîne pînă la alegerea sa ca episcop al Aradului (pr. Gh. Lițiu, „Episcopii Eparhiei Aradului în vremea celor 70 de ani ai Calendarului Eparhial, 1878—1948", Arad, 1947, p. 1—3).

Gr. Comșa se dovedește a fi și un precursor al ecumenismului. Pe această linie se înscrie vizita pe care i-o face episcopul catolic de Alba Iulia, Carol Gustav Majlach la 5 aprilie 1926, la reședința episcopală din Arad, iar ulterior și alții.

În aprilie 1935 se îmbolnăvește grav, iar după o scurtă suferință, se stinge din viață în ziua de 25 mai 1935 fiind înmormîntat în gropnița vlădicilor arădeni de la mănăstirea Hodoș-Bodrog.

I-a fost scurtă viața, în schimb pe atît de bogată activitatea — fapt pentru care posteritatea îl pomenește cu pietate, păstrîndu-i vie memoria.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Joi, 11 aprilie 1985, la slujba de seară I. P. S. Mitropolit Antonie a citit două din cele douăsprezece pericope evanghelice, cuvînt de învăţătură rostind P. C. prof. V. Mihoc. După ce au vizitat Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la sfînta slujbă a participat şi un grup de peste 20 studenţi şi profesori de la Facultatea de Teologie din Groningen—Olanda, conduşi de prof. dr. I. Roldanus. ■ Vineri, slujba prohodului a fost săvîrşită de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. Cuvînt de învăţătură a rostit P. C. prof. onor. T. Bodogae. ■ Duminică, 14 aprilie 1985, slujba Învierii precum şi Sfînta Liturghie au fost săvîrşite de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, la priceasnă, a prezentat credincioşilor, scrisoarea pastorală trimisă tuturor parohiilor din Arhiepiscopia Sibiului cu prilejul Învierii Domnului din acest an. Seara la ora 18 în catedrala mitropolitană din Sibiu, I. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit vecernia Sfintelor Paşti sau „Învierea a doua", în cadrul căreia pericopa evanghelică a fost citită în 12 limbi. La sfîrşitul sfintei slujbe, înalt Prea Sfinţia Sa a hirotesit întru iconomi-stavrofori pe P. C. profesori I. Moldovan şi V. Mihoc, după care a rostit un cuvînt de învăţătură. ■ Luni, 15 aprilie 1985, a doua zi de Paşti, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Crihalma, prot. Făgăraş, căreia i s-au făcut reparaţii generale şi a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală. În cadrul Sfintei Liturghii ce a urmat I. P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe teologul I. Roman, iar după Sfînta Liturghie C. preot Alexe Apopii, parohul local, pentru munca depusă a fost distins şi hirotesit „iconom". ■ Duminică, 21 aprilie 1985, a avut loc sfinţirea bisericii noi, cu hramul Sf. Nicolae, din parohia Dacia, prot. Rupea, această micro-catedrală din zonă, ridicată cu ajutorul Sf. Patriarhii, a Centrului arhiepiscopesc Sibiu şi jertfelnicia credincioşilor, îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală, executată de doamna Ursu, preot paroh fiind Gh. Rusu. Slujba sfinţirii a fost săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, de faţă fiind şi reprezentanţi ai comunităţii evanghelice din localitate, în frunte cu D-l Dootz Michael. Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian, care a zăbovit cu deosebire asupra rostului Bisericii în viaţa credincioşilor. ■ Duminică, 7 aprilie 1985, Floriile, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu. La priceasnă, a explicat credincioşilor cîteva din înţelesurile praznicului. La sfîrşitul Sf. Liturghii s-a oficiat un parastas în amintirea mitropolitului Nicolae Colan, la împlinirea a 18 ani de la adormirea sa în Domnul. ■ Marţi, 7 mai 1985, a avut loc la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, la recomandarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o consfătuire de lucru cu personalul de la colecţiile muzeale bisericeşti şi centrele de concentrare a pieselor de P. C. N. de pe teritoriul Arhiepiscopiei Sibiului. Desfăşurată sub conducerea P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, în cadrul consfătuirii P. C. cons. cult. Gh. Papuc a prelucrat ultimele dispoziţii în problemele de P. C. N., subliniind răspunderea ce ne revine tuturor în a ocroti cu maximă grijă valorile de orice fel moştenite de la înaintaşi, iar D-l Gh. Ban, de la O. J. P. C. N.—Sibiu, a dat o seamă de îndrumări tehnice de specialitate, privitoare la această problemă. ■ Împlinind 200 de ani, biserica din Şinca Veche, prot. Făgăraş, i s-au făcut reparaţii generale, în urma cărora biserica a fost resfinţită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, Duminică, 28 aprilie 1985. C. pr. S. Popovici, parohul local, distins şi hirotesit „sachelar", a făcut o scurtă dare de seamă asupra parohiei şi lucrărilor executate. La sfîrşitul Sf. Liturghii, cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul. ■ Joi, 2 mai 1985, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita preşedintelui C. C. al C. E. B., Heinz Joachim Held, însoţit de pastorul Uve Peter Heidelgsfeld, consilier la oficiul relaţiilor externe ale Bisericii Evanghelice din R. F. G. Cu acest prilej distinşii oaspeţi au vizitat Centrul mitropolitan şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu, aşezămîntul de la Păltiniş, precum şi colecţia de icoane pe sticlă de la Sibiel.

ALBA IULIA

■ Duminică, 10 martie 1985, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală din Alba Iulia şi a hirotonit întru preot pe C. diac. Vasile Roman pentru parohia Blaj-Izvoarele, prot. Aiud. ■ Duminică, 24 martie 1985, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Ioan Şerban. ■ La Praznicul Bunei Vestiri (25. III. 1985), P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală, hirotonind întru preot pe C. diac. Ioan Şerban pentru parohia Sărmaş, prot. Luduş şi întru diacon pe candidatul la preoţie Iosif Zoica. În după-amiaza aceleiaşi zile P. S. Sa a primit vizita ambasadorului Canadei la Bucureşti Jaques Simard. În aceeaşi zi oaspetele a vizitat Mănăstirea Rîmeţ, admirînd bisericuţa veche, cu cele 8 straturi de pictură, biserica nouă şi atelierul de covoare. ■ În 6 aprilie 1985, P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită protocolară Excelenţei Sale Jakab Antal, episcopul romano-catolic din Alba Iulia, prilejuită de prăznuirea Sf. Paşti de către Biserica Romano-Catolică. ■ În Duminica Floriilor, 7 aprilie 1985, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală din Alba Iulia, cu care prilej a hirotonit pe C. diac. Iosif Zoica întru preot pe seama parohiei Poiana Aiudului, prot. Aiud. ■ La Praznicul Învierii Domnului, P. S. Episcop Emilian, înconjurat de soborul slujitor al catedralei a săvîrşit slujba Învierii în curtea catedralei, iar la ora 10, în Duminica Învierii a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească. În după-masa aceleiaşi zile, P. S. Episcop Emilian înconjurat de soborul de preoţi ai catedralei, din oraşul Alba Iulia şi suburbii, la ora 18 în catedrala episcopală a săvîrşit „A doua Înviere" cu citirea Sf. Evangheli în 12 limbi. ■ A doua zi de Paşti, 15 aprilie 1985, pe linia tradiţiei împămîntenite P. S. Episcop Emilian s-a aflat în mijlocul credincioşilor din oraşul Blaj, săvîrşind Sf. Liturghie arhierească în catedrala din acest oraş. ■ A treia zi de Paşti, 16 aprilie 1985, P. S. Episcop Emilian a primit vizita P. S. Episcop romano-catolic Jakab Antal din Alba Iulia şi colaboratori, vizită ce a constituit încă un pas la promovarea ecumenismului practic şi a legăturilor frăţeşti dintre culte. ■ Pe linia tradiţiei legată de judeţul Mureş, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Duminică, 21 aprilie a. c., Sf. Liturghie arhierească în catedrala cu hramul „Înălţarea Domnului" din Tg. Mureş, cu care prilej a rostit un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

■ Duminică, 10 martie 1985, P. S. Episcop Vasile a făcut un popas duhovnicesc în mijlocul credincioşilor din cartierul *Oradea-Şeleuş*, săvîrşind Sf. Liturghie în biserica parohială, păstorită de pr. Gheorghe Henţ, iar după-masă a asistat la slujba vecerniei în Catedrala episcopală, cu ambele prilejuri rostind cîte un cuvînt de învăţătură. ■ În 25 martie 1985, de praznicul Bunei Vestiri, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Cizer*, prot. Şimleu, păstorită cu vrednicie de preotul Nicolae Gudea, care a fost distins, cu acest prilej, cu rangul de *iconom*. Arhipăstorul a ţinut un amplu cuvînt de învăţătură. ■ Duminică, 24 martie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii, cu hramul „Sf. Arh. Mihail şi Gavril", din parohia *Stîrciu*, prot. Şimleu, păstorită cu mult zel de preotul Ştefan Morlocan, căruia i s-a acordat rangul de *iconom*. În după-amiaza aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat vecernia în biserica parohială din *Şeredei*, prot. Şimleu, păstorită cu bune roade de preotul Pamfil Vlaicu. La fiecare slujbă, arhipăstorul a ţinut cîte un cuvînt de învăţătură. ■ În ultima Duminică din martie, P. S. Sa a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii, monument istoric, din parohia *Sînmartin*, prot. Oradea, păstorită de tînărul preot Ioan Păşcuţă, distins, cu acest prilej, cu rangul de *sachelar*. Şi aici ierarhul a rostit un însufleţit şi ziditor cuvînt de învăţătură. ■ Duminică, 21 aprilie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Giungi*, prot. Carei, în urma lucrărilor de renovare în interior şi exterior, în ultimii ani. Preotul-paroh Lucian Tihai a fost distins cu rangul de *sachelar*. Ierarhul a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură. ■ Duminică, 28 aprilie 1985, P. S. Sa a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia *Motiş*, prot. Zalău. Pr. paroh Tr. Scurt a fost hirotesit întru *iconom*. Ierarhul a ţinut cuvînt de învăţătură. ■ A doua zi de Sf. Paşti (15 aprilie 1985), P. S. Episcop Vasile, potrivit unei vechi tradiţii, a săvîrşit Sf. Liturghie pentru credincioşii din oraşul *Beiuş*, jud. Bihor, în biserica „Din Deal". P. S. Sa a ţinut un amplu şi edificator cuvînt de învăţătură. ■ În Duminica Floriilor, de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (7 aprilie 1985), P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în mijlocul unui sobor de preoţi şi diaconi în biserica-catedrală (Biserica cu Lună), ţinînd cuvînt de învăţătură. În după-amiaza aceleiaşi Duminici, în cadrul vecerniei de la aceeaşi biserică, corul catedralei, de sub conducerea P. C. păr. Traian Codilă, a oferit credincioşilor, adunaţi în mare număr, un reuşit concert religios.

LA AL 133-LEA AN DE APARIŢIE*

Aşteptat de preoţi şi credincioşi, la Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut, cu binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, *Îndrumătorul bisericesc, misionar şi pastoral*, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1985, al 133-lea an de *apariţie neîntreruptă*.

Lucrarea se deschide cu un cuvînt înainte semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie, care prezintă pe scurt traiectoria acestei venerabile publicaţii.

În continuare, în Îndrumător găsim gînduri omagiale consacrate Preşedintelui ţării, la împlinirea a două decenii de cînd se află în fruntea Patriei.

Simţăminte de stimă şi filială dragoste sînt exprimate şi P. F. Părinte Patriarh Iustin, la împlinirea vîrstei de 75 de ani.

După o seamă de date legate de organizarea Bisericii Ortodoxe Române, activitatea ei peste hotare etc., Îndrumătorul bisericesc de la Sibiu urmează îndătinatele compartimente, care au intrat în bună măsură în conştiinţa cititorilor lui, aflat astăzi în aria întregii noastre Patriarhii.

La cap.: *„Învăţături şi îndrumări arhiereşti"*, I. P. S. Mitropolit Antonie, semnează două substanţiale materiale, primul fiind intitulat: „Cei ce învaţă pe alţii să se înveţe mai întîi pe ei înşişi", axat, ca şi materialul cu puternice rezonanţe din Îndrumătorul bisericesc din 1983, pe înaltele chemări şi exigenţe ale misiunii preoţeşti.

„Patria, vatra noastră străbună" este al doilea capitol al Îndrumătorului în care ne reţin atenţia materiale ca: „Cunoaşterea istoriei Patriei, îndatorire de seamă a tuturor fiilor ei", „Frumuseţi de ieri şi de astăzi ale Patriei" ş. a., articole de mare actualitate aflînd şi la cap.: *„Pentru pacea a toată lumea"*.

La cap.: *„Aniversări — Comemorări"* sînt încrestate marile evenimente din acest an, pe plan bisericesc cît şi patriotic.

După: *„Experienţe pastorale"*, un bogat capitol al Îndrumătorului pe care îl semnalăm are drept generic: *„Sfinţii, modele de viaţă creştină şi mijloace de pastoraţie"*, în care cititorul găseşte nu numai o orientare în ceea ce priveşte locul Sfinţilor în Biserica ortodoxă, aceste întrupări concrete şi speciale ale idealului evanghelic de vieţuire în lume, ci şi un mic manual aghiografic, cu vieţi de sfinţi români şi proveniţi din sînul altor popoare, din veacul nostru şi din alte perioade istorice.

Un tabel statistic sau *ematism* — cuprinzînd toate parohiile din Arhiepiscopia Sibiului, cu menţionarea tuturor bisericilor şi specificarea dacă sînt pictate, cînd şi de cine, cît şi a preoţilor slujitori — încheie acest Îndrumător bisericesc, misionar şi pastoral.

* Lucrarea poate fi comandată la Librăria eparhială din Sibiu, str. 1 Mai 35.

Diacon Ioan Ivan şi Preot Scarlat Porcescu, **Mănăstirea Neamţ,** Iaşi, 1983, 372 p.

O monografie aşteptată cu interes, de multă vreme. O datorăm distinşilor cărturari moldoveni, diaconul Ioan Ivan, care — deşi aparţine clerului de mir — şi-a legat viaţa de ctitoria muşatină, trăind aici, ca profesor de Seminar, mai bine de trei decenii, şi preotul Scarlat Porcescu, fostul vicar administrativ al Arhiepiscopiei Iaşilor, un alt înzestrat cercetător al istoriei Bisericii şi culturii medievale din Moldova. I. P. S. Mitropolit Teoctist, într-un însufleţit „Cuvînt înainte", subliniază rolul duhovnicesc, cultural-artistic, social-umanitar şi patriotic pe care l-a îndeplinit mănăstirea Neamţ în cele peste şase veacuri de existenţă. Osteneala autorilor n-a fost zadarnică, pentru că ne-a oferit o monografie completă, temeinic documentată, într-o limbă aleasă, care poate sluji ca model pentru altele, care aşteaptă de mult să fie scrise. O bună parte din lucrare cercetează istoria mănăstirii, începînd din vremea lui Petru Vodă Muşat şi pînă în zilele noastre, inclusiv a schiturilor dependente de ea (Bogoslovul, Bolniţa, Vovidenia, Pocrovul, Icoana ş. a.) Biserica mare, cu hramul Înălţarea Domnului, ctitoria lui Ştefan cel Mare din 1497, ocupă locul central (istorie, arhitectură, pictură etc.). Pagini numeroase sînt consacrate activităţilor cultural-artistice desfăşurate în mănăstire, mai ales în secolul XV, cînd au trăit aici copişti şi miniaturişti de seamă, ca acel Gavriil Uric, cu celebrul său Tetraevanghel greco-slav din 1429, azi la Oxford, sau Teodor Mărişescu, Nicodim, Casian şi atîţia alţii. De asemenea, se prezintă pe larg activitatea tipografiei, înfiinţată în 1807, cu peste 160 de cărţi imprimare pînă în 1872 şi alte peste 300 numai în perioada interbelică, sub îndrumarea fostului stareţ, apoi mitropolit şi patriarh Nicodim Munteanu; muzeul cu obiectele de valoare istorică-artistică, biblioteca cu manuscrisele şi cărţile ei rare, şcolile care au funcţionat în incinta mănăstirii, bolniţa, care a îndeplinit un frumos rol umanitar etc. Viaţa duhovnicească de asemenea şi-a avut reprezentanţii ei de seamă, dintre care consemnăm doar pe Pahomie, ctitorul Pocrovului şi pe vestitul stareţ Paisie, cu noile sale rînduieli de viaţă monahală. De mănăstirea Neamţ îşi leagă numele peste 60 de vlădici, fie călugăriţi aici, fie din cei care au învăţat în şcolile de aici au avut oarecari rosturi în viaţa ei. Autorii au izbutit să dea un şir de 143 de stareţi, la unii cu indicare exactă a anilor în care au cîrmuit obştea, care uneori s-a ridicat pînă la 700 de vieţuitori. Un rezumat cuprinzător (c. 10 pagini) — în limbile franceză, engleză şi germană — oferă şi străinilor posibilitatea de a cunoaşte, măcar în parte, trecutul mănăstirii.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Un nume nou în cîmpul cercetării literare: Ioana Vuşdea cu o monografie POMPILIU ELIADE (Ed. Univers, 1985, 251 p.). O restituire de mult aşteptată care, fără îndoială, va stimula şi ajuta studiul istoriei literaturii şi a literaturii comparate la noi.*

● *A fost retipărită o carte de mare utilitate, şi nu numai pentru specialişti în istoria artei: VALOAREA ARTEI ÎN RENAŞTERE (ed. Meridiane, Bucureşti, 1984), de Alexandru Marcu.*

● *După mai mult de o sută de ani o restituire de mare valoare culturală, atunci ca şi azi, ne atrage atenţia şi ne îndatorează s-o recomandăm celor cărora se adresează şi nu numai lor: RITORICĂ PENTRU TINERIMEA STUDIOASĂ, (Bucureşti, 1984, 381 p.) de Dimitrie Gusti (n. 1818 Iaşi, † martie 1887) Ediţia, cu tot ce comportă o asemenea chemare la a doua viaţă cu o bună introducere, e semnată de Mircea Frînculescu. Vorbirea, se spune, ne vine de la mamele noastre — Limba maternă — dar cei vechi credeau că vorbirea frumoasă şi convingătoare comportă reguli şi deprinderi deosebite şi acestea se învaţă mai tîrziu, iar ştiinţa care le cuprinde a fost numită* Retorică. *Secolul trecut a acordat* Retoricii *un loc de frunte în pregătirea culturală şi la noi. Secolul nostru a abandonat-o. Ce păcat!* Retorica *lui Dimitrie Gusti împlineşte un mare gol, în lipsă de altceva mai la zi. Nu e numai o ediţie pentru biblioteci.*

● *Virgil Cândea scrie în revista americană „Comuniunea românească" (anul XII, nr. 25—26, 1984), editată de George Alexe, un articol intitulat UMANISM ROMÂNESC ÎN BIBLIOTECI AMERICANE. Cunoscutul profesor şi editor al operei lui Dimitrie Cantemir a avut şansa să descopere în Biblioteca Universităţii Harward (Houghton Library) manuscrisul autograf al* Vieţii principelui Dimitrie Cantemir, *alcătuită de fiul său Antioh, în limba franceză, precum şi manuscrisul versiunii originale latine a* Istoriei creşterii şi descreşterii Imperiului otoman. *Manuscrisul a fost folosit de Voltaire care îl împrumutase de la Antioh Cantemir şi a ajuns în America din Franţa. Virgil Cândea l-a fotocopiat şi desigur îl vom avea în curînd în româneşte, întregind astfel moştenirea cantemirească şi făcînd o nouă dovadă a marii supraţeţe geografice pe care s-a răspîndit opera acestui inegalabil umanist român.*

● *George Alexe scrie despre TRADIŢIE ŞI LIBERTATE ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ, de Antonie Plămădeală, în revista sa americană „Comuniunea românească" (XII, 25—26, 1984).*

● *„Istoria controversată a Şcheilor" se intitulează un studiu al lui Alexandru Surdu în revista* Astra *din Braşov (nr. 1, 1985, p. 12—13). Oricît ar părea cuiva de ciudat, s-au găsit unii care să conteste originea românească a locuitorilor Şcheilor. Se ştie că Iorga a numit românimea din Şchei „cea mai puternică obşte românească". Se ştie că la 3 noiembrie 1918 şcheienii s-au constituit într-o reală „Republică românească" şi că în frunte cu Vasile Saitu au plecat la Alba Iulia cu mare entuziasm. Se ştie că „Deşteaptă-te Române" s-a născut la Braşov. Ei bine, un Nicolae Sulică, Sterie Stinghe, Constantin Lacea au căutat totuşi să dovedească originea sud-dunăreană a românilor din Şchei. Alexandru Surdu aduce argumente istorice, arheologice, folclorice şi etnografice că aceşti locuitori cu un cunoscut simţ românesc din cele mai vechi timpuri, sînt localnici, autentici, mari patrioţi. Cum s-ar explica toate acestea dacă n-ar fi români? E argumentul cel mai puternic, de cel mai evident bun simţ!*

● *În odele şi satirele lui Horaţiu apar* Dacus asper *(dacul aspru),* rigidi Getae *(asprii geţi),* profugi Scythae *(sciţii nomazi) care scăpau cu fuga de primejdii: „mai bine trăiesc* asprii geţi *care îşi strîng laolaltă recolta de pe ogoarele neîmpărţite prin semne de hotar şi, după ce le-au cultivat nu mai mult de un an, alţii le iau locul, iar sclavul însărcinat cu muncile se bucură de o soartă egală,* aequalis sors*". Romanii erau foarte atenţi la pericolul dinspre părţile dacice. Horaţiu spune că toţi se întrebau: „Ce-ai mai auzit despre daci? —* Numquid de Dacis audisti?*" (Satire 1, 6, 53). În schimb, geţii din dreapta Dunării, cînd aveau interese, cum a fost atunci cînd îi atacau* Costarnii, *se aliau cu romanii, cum a făcut unul din conducătorii lor, Roles care s-a aliat cu generalul roman H. Licinius Grassus, devenind* socius et amicus populi Romani *(Dio Cassius, în* Istoria Romană, *LI, 23—26). Despre acestea şi despre altele, ca de pildă despre regele dac* Cotiso *(Horaţiu, Oda III, 8) care era din munţi, căci* Daci montibus inhaerent *(Dacii erau nedespărţiţi de munţi, cf.* Florus, *II, 28), scrie Ioan Micu: HORAŢIU DESPRE PROFILUL MORAL AL STRĂBUNILOR NOŞTRI (în Magazin istoric, XIX, 3, 1985, p. 15—17).*

● *Profesorul şi compozitorul Nicolae Lungu a fost sărbătorit pe scena Atheneului Român, (Săptămîna, 13, 1985). Adăugăm şi omagiul nostru.*

● *Nu chiar un interviu, dar în orice caz o interesantă pagină de jurnal: „*Cu Mircea Eliade la Chicago*", publică Monica Spiridon în „România Literară" (nr. 7, 1985, p. 19). Profesorul predă la* Meadville Lombard School of Theology. *Printre altele a fondat în America „*Review of the History of Religions*" pe care o conduce împreună cu Joseph Kitagawa şi Charles Long. În momentul de faţă coordonează o monumentală* Enciclopedie *a Istoriei Religiilor (The Encyclopedy of the History of Religion) în 16 volume care va apare pînă în 1986, înainte de a împlini 80 de ani. Aflăm că Mircea Eliade e la curent cu ceea ce se scrie în ţară, cunoaşte scriitori şi firească, are preferinţe. „În primul rînd Marin Sorescu", pentru poezie şi teatru dar şi mulţi alţii: Marin Preda, Nichita Stănescu, Ştefan Bănulescu, Dumitru Radu Popescu, Ana Blandiana. Odată cu intrarea în cea de a treia etapă a vieţii şi activităţii, — pensionarea — se va stabili din nou la Paris. Va fi o întoarcere glorioasă în oraşul care n-a ştiut cum să-l primească şi să-l păstreze cu vreo 35 de ani în urmă. Dar de fapt Mircea Eliade nu se mai poate întoarce nicăieri. E de mult pretutindeni..*

Şi pretutindeni scrie şi visează româneşte, cum i-a mărturisit lui Claude-Henri Rocquet.

● *Un „Omagiu lui Mircea Eliade" publică G. Carageani în rev. „Convergenţe româneşti" (nr. 4, 1985, p. 32—34) editată de C. Michael-Titus la Londra.*

● *Revista „Orizont" (9, 1985) acordă o pagină întreagă (p. 16) amintirii lui Albert Camus. Semnează Jean-Paul Sartre (trad. Margareta Gyurcsik) şi Mircea Mihăieş.*

ANTONIE P

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 şi 15 iunie 1985 Nr. 21—22 şi 23—24/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O nouă şi elocventă expresie a voinţei de pace a poporului român: Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

Problema fundamentală a epocii contemporane este oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a celor nucleare şi trecerea la dezarmarea generală şi totală, la înlăturarea definitivă a armelor nucleare, la garantarea celor mai bune şanse pentru o pace trainică în lume.

Omenirea, prin ceea ce are ea mai de valoare, adică prin conştiinţele pătrunse de simţul responsabilităţii morale, se arată preocupată mai mult ca oricînd de propria sa soartă, asupra ei planînd pericolul războiului nimicitor. Pe toate meridianele, dar mai ales aici în Europa, continentul de unde au izbucnit cele două conflagraţii mondiale, s-au intensificat manifestările antirăzboinice, s-au organizat acţiuni pentru salvgardarea cauzei păcii.

Solidar cu soarta tuturor popoarelor, dăruit de la obîrşia sa cu o nedezmînţită vocaţie paşnică, poporul român s-a alăturat dintru început luptei pentru pace, pentru înlăturarea războiului, iniţiind şi inspirînd acţiuni menite să contribuie la instaurarea în lume a unui climat favorabil păcii şi colaborării. Aici, la noi acasă, ca şi în diverse organisme şi foruri internaţionale, poporul nostru, prin reprezentanţii săi autorizaţi, prin glasul eminentului său conducător — Domnul Nicolae Ceauşescu —, Preşedintele Republicii Socialiste România, a făcut permanent dovada voinţei sale nestrămutate de pace.

O mărturie în acest sens este *Apelul pentru dezarmare şi pace al* Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada, lansat la Plenara Consiliului Naţional al F. D. U. S. din 23 mai 1985.

Document de o deosebită însemnătate, cuprinzînd în sine idei şi propuneri de o inestimabilă valoare, Apelul ca şi Chemarea Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, a generat în întreaga ţară sentimente de deplină adeziune.

Aceste sentimente încălzesc şi sufletele noastre ale credincioşilor şi slujitorilor cultelor. Pacea este un bun comun, un ideal care ne priveşte în egală măsură şi pe noi. Pînă la aşezarea lumii pe temeliile solide ale dreptăţii şi păcii, pînă la înlăturarea pericolelor care ameninţă viaţa, glasurile noastre vor fi alături de ale celor care caută din răsputeri „să se ferească de rău şi să facă bine, să obţină pacea şi s-o urmeze", precum mărturiseşte psalmistul (Ps. 33, 14).

Credinţa noastră ne orientează constant pe calea păcii şi buneivoiri între oameni. Pacea este concepută în învăţătura noastră ca un corolar al mîntuirii. În Sf. Scriptură întîlnim foarte frecvent îndemnuri ca acestea: „Pace să aveţi între voi" (Mc. 9, 50); „Trăiţi între voi în bună pace" (Col. 3, 13); „Căutaţi pacea cu toată lumea" (Evr. 12, 14). Toate aceste temeiuri ne determină să ne simţim răspunzători faţă de toţi oamenii, faţă de pacea care este a tuturor. Fiecare este răspunzător de pacea altuia. Toţi avem aceeaşi responsabilitate pentru pacea generală.

Apelul pentru dezarmare şi pace lansat la recenta Plenară a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste ne mobilizează la acţiuni concrete, ne determină să ne exprimăm propria adeziune, ceea ce şi facem cu toată convingerea, încredinţaţi fiind că ne îndeplinim o sacră îndatorire faţă de Dumnezeu pe care îl mărturisim ca fiind Domnul şi Stăpînul vieţii şi faţă de semenii noştri cu care împărtăşim acelaşi destin.

În cadrul Plenarei Consiliului Naţional al F.D.U.S. a luat cuvîntul, din partea Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, care a spus:

„Asemenea tuturor fiilor patriei, şi noi, slujitorii cultelor nutrim convingerea nestrămutată că avem la cîrma naţiunii noastre conducătorul care poartă neabătut crezul şi voinţa poporului român, din mijlocul căruia s-a ridicat, veghind pururea, cu inima şi cugetul înaripate, pentru rostuirea fericită şi înţeleaptă a ţării, pentru soarta păcii şi a vieţii în întreaga omenire.

Strămoşeasca vocaţie de pace a poporului român se afirmă acum în mod plenar pe toate meridianele globului prin înţelepciunea, dăruirea şi conştiinţa pilduitoare ale mult stimatului preşedinte al României, domnul Nicolae Ceauşescu, care şi-a cucerit o binemeritată recunoaştere mondială ca erou al păcii.

Pentru tot ceea ce aţi făcut şi faceţi întru fericirea şi propăşirea neamului nostru, întru statornicirea păcii şi bunei conviewţuiri între toate naţiunile, vă exprimăm profunda noastră recunoştinţă şi admiraţie şi vă asigurăm, mult stimate domnule preşedinte, că şi noi nu vom precupeţi nici un efort pentru a sprijini în mod activ titanica dumneavoastră strădanie.

Biserica Ortodoxă Română, ca membră a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, a aflat cele mai potrivite mijloace pentru a contribui cu toate posibilităţile sale la înfăptuirea generoaselor hotărîri ale acestui for al întregului nostru popor. În acest spirit, salutăm cu bucurie marile şi valoroasele iniţiative spre rezolvarea bunului suprem al omului de totdeauna şi de pretutindeni — viaţa, pacea.

Chemarea lansată astăzi de Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste va găsi, sîntem convinşi, un larg ecou în rîndul slujitorilor Bisericii noastre şi vă rugăm să fiţi sigur că şi de această dată vom face tot ceea ce ne stă în putinţă pentru a contribui la înfăptuirea acestor deziderate arzătoare ale întregii omeniri.

Bucurîndu-se de climatul libertăţii religioase, pentru care aducem cele mai respectuoase mulţumiri domnului preşedinte Nicolae Ceauşescu, cultele din ţara noastră îşi unesc eforturile şi, în deplină frăţietate, organizează periodic conferinţe interteologice, sprijinind cu hotărîre politica de stat pentru pace şi colaborare pentru dezarmare şi făurirea unei lumi fără războaie.

Ca toţi fiii harnicului nostru popor, trăim clipe de mîndrie patriotică atunci cînd participăm în diferite organisme mondiale creştine şi constatăm ecoul larg al iniţiativelor şi acţiunilor de dezarmare şi pace ale României, ale dumneavoastră, mult stimate domnule preşedinte.

Din aceeaşi conştiinţă a slujirii păcii, ne exprimăm deplinul nostru sprijin faţă de Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste".

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

A 45-a Conferinţă teologică interconfesională de la Sibiu

TELEGRAMĂ

Domnului **NICOLAE CEAUŞESCU**

Preşedintele Republicii Socialiste România
Preşedintele Frontului Democraţiei
şi Unităţii Socialiste

BUCUREŞTI

În unitate de cuget şi simţire cu toţi fiii patriei, noi reprezentanţii cultelor participanţi la cea de-a 45-a Conferinţă teologică interconfesională care a avut loc, în zilele de 5 şi 6 iunie a.c. la Sibiu, ne exprimăm voinţa şi hotărîrea de a susţine din inimă, prin cuvînt şi fapte, Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, adresat în numele întregului popor român partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările Europei, Statele Unite ale Americii şi Canada.

Ne exprimăm totala adeziune şi mîndrie patriotică faţă de noua şi strălucita Dumneavoastră iniţiativă concretizată în Apel şi dorim a mărturisi şi cu acest prilej admiraţia deplină şi profundul respect ce le nutrim faţă de Dumneavoastră, eminentul şi încercatul conducător al destinelor patriei noastre socialiste, personalitate proeminentă a lumii contemporane. Totodată, exprimăm ataşamentul nostru sincer şi deplin faţă de politica internă şi externă a statului nostru, faţă de eforturile susţinute şi iniţiativele Dumneavoastră pentru salvgardarea păcii, pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear care ar pune în primejdie bunul cel mai de preţ al omenirii — însăşi viaţa pe pămînt.

Ca slujitori ai altarelor ne angajăm să sprijinim în continuare toate acţiunile dedicate dezarmării, securităţii şi păcii — chezăşia fericirii şi propăşirii tuturor popoarelor, şi a salvării civilizaţiei umane de un cataclism nuclear.

Împreună cu întregul popor român împărtăşim convingerea că această nobilă misiune de pace al cărei strălucit iniţiator şi exponent sînteţi Dumneavoastră, mult stimate Domnule Preşedinte, reprezintă încă o contribuţie istorică a României la acţiunile întreprinse pentru salvarea civilizaţiei umane de coşmarul morţii atomice. Raţiunea păcii trebuie să învingă, iar viaţa să triumfe pe planeta noastră.

Participanţii la Conferinţa teologică interconfesională

Sibiu, 6 iunie 1985

În zilele de 5—6 iunie 1985, s-au desfăşurat, la sediul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, lucrările celei de a 45-a Conferinţe teologice interconfesionale.

Au participat conducători ai unor eparhii din Ardeal şi Banat, episcopi şi arhierei vicari, profesori de la Institutele teologice universitare din Bucureşti, Sibiu, Cluj-Napoca şi Alba Iulia, directori ai seminariilor teologice, redactori ai revistelor patriarhale şi mitropolitane, doctoranzi în teologie, alţi invitaţi.

În prima zi a desfăşurării lucrărilor au fost prezentate următoarele referate:

1. Referat principal: *„Îndatorirea Bisericilor în faţa noilor pericole ce ameninţă pacea şi viaţa pe planeta noastră"*, susţinut de Pr. prof. Dr. Vasile Mihoc, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

2. Primul referat secundar: „Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos şi pacea pe pămînt", (în perspectiva ortodoxă) susţinut de Pr. prof. Dr. Alexandru Stan, de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

3. Al doilea referat secundar: „Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos şi pacea pe pămînt" (în perspectiva protestantă), susţinut de Dr. Tamaş Iuhasz, de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca.

Pe marginea referatelor au avut loc completări şi discuţii.

În final au fost prezentate următoarele concluzii formulate de Comisia rectorilor şi prorectorilor:

Cea de-a 45-a Conferinţă teologică interconfesională, convocată de către Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la sediul acestuia, în ziua de 5 iunie 1985, a dezbătut tema generală: „Îndatorirea Bisericilor în faţa noilor pericole ce ameninţă pacea şi viaţa pe planeta noastră", în trei referate dintre care primul a avut titlul mai sus menţionat, iar celelalte două referate secundare au avut ca titlu comun: „Împăcarea şi înnoirea lumii în Hristos şi pacea pe pămînt", cu abordare ortodoxă şi protestantă.

Prin referatele şi discuţiile angajate s-a urmărit aprofundarea temei generale menţionate mai sus, precum şi implicarea şi angajarea responsabilă a Bisericilor noastre în eforturile generale întreprinse pentru apărarea vieţii şi salvgardarea păcii în lume.

S-a constatat cu satisfacţie o identitate de vederi în ce priveşte obiectivele majore ale contemporaneităţii şi o reală apropiere în ce priveşte fundamentarea teologică a temei cît şi în ce priveşte îndatoririle ce revin Bisericilor în contextul situaţiei conflictuale, deosebit de grave, în care se află lumea de azi.

Axată pe aceste preocupări, Comisia rectorilor şi prorectorilor prezintă următoarele concluzii:

1. La patru decenii de la terminarea celui de-al doilea război care a cauzat moarte şi atîta suferinţă, omenirea este din nou confruntată cu pericolul unui nou război nimicitor, a unei noi conflagraţii şi mai periculoase care ar duce la distrugerea totală a vieţii şi civilizaţiei pe planeta noastră.

2. Pericolul care ameninţă astăzi omenirea, este fără precedent datorită stocurilor uriaşe de armament nuclear care s-au acumulat, continuării în ritm accelerat a cursei înarmărilor, amplasarării rachetelor cu rază medie de acţiune în Europa şi militarizării spaţiului cosmic, toate acestea constituind o permanentă şi gravă ameninţare a însăşi existenţei umane pe planetă şi un nou atentat la adresa păcii şi securităţii mondiale.

(Continuare în pag. a 2-a)

Un mileniu de la atestarea documentară a Voievodatelor din Transilvania, conduse de Gelu, Glad şi Menumorut

La sfîrşitul secolului al IX-lea, populaţia de limbă latină din Cîmpia Pannonică, Cîmpia Tisei, care se îndeletnicea cu agricultura şi creşterea vitelor a venit în contact cu triburile năvălitoare fino-ugriene, numite maghiari, sau unguri.

Erau originari din mijlocul Asiei, din regiunea de la apus de munţii Altai. Au ocupat succesiv ţinuturile de stepă între cursul mijlociu al Volgii şi munţii Urali, apoi cele dintre Don şi Nipru, pe la 830, ca să ajungă pe la 889 în Atelkuz, adică „în ţara dintre rîuri" (Bugeacul de mai tîrziu), fiind ameninţaţi de către pecenegi, care, şi ei împinşi de uzi, apăruseră în Europa de est pe la 860.

În faţa primejdiei pecenegilor, maghiarii se unesc într-o puternică uniune de triburi şi aleg conducător pe Árpád, şeful unuia din triburi. În anul 895 maghiarii sub conducerea lui Árpád au încheiat o alianţă cu împăratul bizantin Leon Filozoful împotriva bulgarilor. Atacînd pe bulgari, maghiarii au suferit o grea înfrîngere, au fost nevoiţi să părăsească Atelkuzul şi s-au îndreptat spre Cîmpia Pannonică sub conducerea lui Árpád. O dată stabiliţi aici, ungurii au început expediţii în toate părţile. Împăratul german Otto cel Mare i-a învins în anul 955 la rîul Lech şi expansiunea lor spre apus a fost oprită.

Din Cîmpia Pannonică, unde ungurii supuseră pe urmaşii străvechii populaţii romanice, încep expansiunea lor de cuceriri spre răsărit, unde se afla *Ultra silvam, Ultrasilvana* sau *Transsilva* (=ţara peste, dincolo de pădure). Ocuparea Transilvaniei de către unguri va începe pe la anul 1000 şi va dura circa două secole, pînă pe vremea aducerii Cavalerilor Teutoni.

Cronica notarului anonim al regelui Bela, *Gesta Hungarorum* (=Faptele ungurilor), alcătuită în secolul al XII-lea, fie între 1131

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *I. Ionescu*

Sesiune Ecumenică Europeană la Sofia

Între 24—27 aprilie 1985 au avut loc, la Sofia, lucrările Sesiunii 1985 a Prezidiului şi Comitetului Consultativ al *Conferinţei Bisericilor Europene.* Au participat *membrii Prezidiului:* Î. P. S. Alexy, Metropolit de Tallinn şi Estonia (U. R. S. S.), André Appel (Franţa), Dr. Gerhard Heintze (R. F. G.), P. S. Episcop Jeremia de Sassima în locul Î. P. S. Mitropolit Chrysostomos de Myra, Dr. Werner Krusche (R. D. G.), Dr. R. J. Mooi (Olanda), Episcop Patrick C. Rodger, de Oxford (Anglia).

Membrii Comitetului Consultativ: Mitropolitul Antonie al Transilvaniei (România), Prof. Peter Wilhelm Böckman (Norvegia), D-na Inga-Brita Castrén (Finlanda), D-na Marjolaine Chevallier (Franţa), Rev. Edward Czajko — în locul superintendentului Adam Kuczma (Cehoslovacia), Pastor Benjamin Fedichkin (U. R. S. S.), Synodalsenior Dr. Miloslav Hajek (Cehoslovacia), Episcop Armin Härtel (R. D. G.), Î. P. S. Arhiepiscop Iriney de Vienna şi Austria (U. R. S. S.), Pastor Jean-Pierre Jornod (Elveţia), Episcop Hans-Gernot Jung (R. F. G.), Prof. Konstantin Komarov (U. R. S. S.), Episcop Attila Kavács (Ungaria), OKR Klaus Kremkau (R. F. G.), D-na Prof. Dr. Fairy von Lilienfeld (R. F. G.), Rektor Wilhelm Nausner (Austria), Dr. Alexandros Papaderos (Grecia), Pastor Rui A. Rodrigues (Portugalia), Dr. Duncan Schaw (Anglia), Dr. W. Peter Stephens (Anglia), Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei (România), Prof. J. Veenhof (Olanda).

Consultanţi: Mgr. Jean-François Arrighi — Secretariatul pentru Unitatea Creştină, Roma, Î. P. S. Metropolit Chrysostomos de Peristerion (Grecia), D-l John Dean — United Bible Societies (Anglia), D-l Jean Fischer (Elveţia), reprezentînd Conferinţa Bisericilor Protestante din Ţările latine ale Europei, D-na Nicole Fischer, Preşedinta Comitetului pentru pregătirea Adunării Generale (a IX-a), Dr. Ivo Fürer — Consilium Conferentiarum Episcopalium Europae, secretar (Elveţia), D-l Uffe Gjerding — reprezentant al Consiliului Ecumenic al Bisericilor din R. F. G., Rev. László Páli — Ecumenical Youth Council in Europe (Ungaria), D-na Judit Pasztor — Ecumenical Forum of European Christian Wamen (Ungaria), Rev. Jan Slamp — Consultative Committee on Islam in Europe (Olanda).

Funcţionarii de la Geneva ai Conferintei Bisericilor Europene: D-ra Regula Grunder, secretară (Elveţia), Prof. Dumitru Popescu, Director de studii (România), Mr. Hans Schmocker, contabil (Elveţia), D-ra Ada Silenzi, secretară (Italia), Dr. Theo Tschuy, director comisia Drepturile omului (Elveţia), Dr. Glen Garfield Williams, secretar general (Anglia).

Au mai participat, în afară de D-l Jean Fischer, încă trei *candidaţi la postul de secretar general al Conferinţei Europene, domnii:* Martin Conway (Anglia), Rev. Jaakko Launikari (Finlanda), OKR Dr. Helmut Zeddies (R. D. G.).

Au mai luat parte în calitate de *oaspeţi:*

Î. P. S. Mitropolit Pangratie de Stara Zagora (Bulgaria), I. P. S. Mitropolit Filaret de Vidin (Bulgaria), Prof. Totyu Koev (Bulgaria), Assoc. Prof. Slavcio Valchanov (Bulgaria), Episcop Metodie Dimitrov Stratiev — Romano-Catolic (Bulgaria), Rev. Franz Nonov Tobiev, Romano-Catolic (Bulgaria), Pastor Dimpo Mitev Zhelev (Bulgaria), Pastor Stefan Maximov (Bulgaria), Pastor Pavel Ivanov — Preşedintele Uniunii Bisericilor Congregaţionaliste Evanghelice (Bulgaria).

(Continuare în pag. a 7-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

A 45-a Conferinţă teologică...

(Continuare din pag. 1)

3. În lumina învăţăturilor noastre de credinţă această situaţie gravă, existentă la ora actuală, trebuie privită ca fiind contrară voinţei lui Dumnezeu şi operei de împăcare şi reînnoire a lumii în Hristos.

4. Mîntuitorul Iisus Hristos, în lucrarea Sa de împăcare şi reînnoire a lumii, a înlăturat prin întrupare, cruce şi înviere, vrăjmăşia dintre om şi Dumnezeu, dintre om şi semenii săi, a restabilit relaţia filială de la început cu El şi a reînnoit, în acelaşi timp, firea umană asumată de El, refăcînd chipul lui Dumnezeu în om şi creaţia în totalitatea ei.

5. Ca o consecinţă a împăcării şi înnoirii noastre în Hristos, pacea este dar dumnezeiesc şi misiune de realizat în viaţa credincioşilor, precum şi mărturie permanentă despre prezenţa şi lucrarea lui Hristos în Biserică şi în membrii ei.

6. Pacea adusă de Hristos în lume se actualizează şi prelungeşte în trupul Său eclesial, iar roadele ei trebuie să se reverse asupra întregii lumi.

7. Împăcarea şi pacea în Hristos este o componentă esenţială a împărăţiei lui Dumnezeu care este pace, dreptate şi bucurie de la Duhul Sfînt avînd şi o dimensiune eshatologică, de tensiune continuă între ceea ce avem şi ceea ce trebuie să vină.

8. Pacea ca lucrare a lui Hristos şi misiune permanentă a noastră implică următoarele îndatoriri pentru Bisericile noastre:

a) rugăciunea stăruitoare pentru pacea a toată lumea şi unitatea ei;

b) propovăduirea Evangheliei păcii şi slujirea împăcării (II Cor. 5, 20), printr-o mărturie creştină comună spre edificarea împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt;

c) intensificarea acţiunilor de educare a credincioşilor în spiritul păcii, înţelegerii şi colaborării;

d) sensibilizarea şi conştientizarea credincioşilor pentru realizarea păcii lui Hristos în sînul Bisericilor noastre şi în relaţiile interumane;

e) intensificarea acţiunilor de apropiere şi adîncire a unităţii creştine pentru slujirea în comun a împăcării şi înnoirea lumii;

f) solidarizarea cu toţi factorii care luptă pentru înlăturarea pericolului războiului nuclear şi realizării în lume a unei noi ordini morale, singura chezăşie fermă a depăşirii momentului critic prin care trece omenirea azi.

9. Deplin solidare cu iniţiativele şi acţiunile poporului nostru pentru apărarea păcii şi înlăturarea pericolului unui război nuclear, Bisericile creştine din ţara noastră se angajează cu toate mijloacele lor specifice pentru edificarea unei lumi a păcii şi dreptăţii pe planeta noastră.

Joi, 6 iunie a. c., între orele 9—11, D-l consilier din Ministerul Afacerilor Externe — Mircea Mitran, a expus în faţa aceleiaşi asistenţe din ziua precedentă, la care s-au adăugat reprezentanţi ai altor culte din ţara noastră, conferinţa: *„Epoca Ceauşescu: Epoca afirmării plenare a României în lume. O politică externă activă în consens cu marile idealuri de securitate, pace şi dezarmare ale omenirii."*

Conferinţa, urmărită cu viu interes, a fost urmată de întrebări, la care vorbitorul a dat răspunsurile cuvenite.

Între orele 11—13 a avut loc o manifestare în cadrul căreia s-a dat citire *„Apelului pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, S.U.A. şi Canada"*, în Plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, din 23 mai 1985. Luînd cuvîntul, mai mulţi participanţi, au exprimat adeziunea lor sinceră şi deplină faţă de această nouă iniţiativă de pace a poporului român.

În final a fost adoptat textul unei telegrame adresate Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România.

Un mileniu de la atestarea documentară a Voievodatelor...

(Continuare din pag. 1)

şi 1141, în cazul cînd avem de a face cu Bela al II-lea, fie între anii 1173—1196, dacă este vorba de Bela al III-lea, relatează, întemeindu-se pe mărturii anterioare, felul în care a fost ocupată ţara Transilvaniei de către maghiari.

Anonymus, aminteşte de existenţa la finele secolului IX a trei ducate sau voievodate: unul în Crişana, între rîurile Someş şi Mureş, cu centru în cetatea Biharea şi condus de Menumorut; al doilea în Banat, între Dunăre şi Mureş, cîrmuit de Glad şi avînd un centru la Cuvin (Keve); al treilea era în Transilvania, sub porţile Meseşului, la izvoarele Someşurilor, condus de Gelu Românul, cu reşedinţa prin apropierea Clujului, poate la Dăbîca.

Anonymus povesteşte mai întîi cucerirea voievodatului din Crişana, tratativele dintre trimişii ducelui maghiar Árpád şi „ducele" bihorean Menumorut, desfăşurate în cetatea Bihara, schimbul de daruri, cererea trimişilor maghiari adresată ducelui bihorean de a le ceda ţara, refuzul energic al lui Menumorut de a le satisface cererea „nici din dragoste şi nici din frică". Menumorut aminteşte trimişilor lui Árpád, că ţara de azi au stăpînit-o şi strămoşii săi şi ea se bucură de sprijinul împăratului de la Constantinopol.

Urmarea a fost trimiterea unei oşti împotriva lui Menumorut, şi ocuparea cetăţilor Sătmar şi Biharea; după aceea, împăcarea dintre Menumorut şi Árpád, prin căsătoria fiicei lui Menumorut cu fiul lui Árpád şi lăsarea cetăţii Biharea lui Menumorut, cît timp trăieşte el.

Ţara ducelui Glad, a fost atacată de maghiari, care au întîmpinat rezistenţa oastei de călăreţi şi pedeştri a ducelui Glad, formată din români, pecenegi şi bulgari. Înfrînt, ducele Glad s-a retras în cetatea Cuvin, şi a cerut pace, după ce cetatea a fost ocupată.

În *Gesta Hungarorum* se motivează cauzele cuceririi şi al celui de-al treilea voievodat, din Podişul Transilvaniei: dorinţa căpeteniei maghiare Tuhutum de a stăpîni ţara Transilvaniei, despre bunătatea şi rodnicia căreia auzise şi unde stăpînea românul Gelu. Obţinînd îngăduinţa lui Árpád, Tuhutum a plecat cu oastea sa dincolo de păduri *(ultra silvas)* împotriva lui Gelu. Lupta a fost pierdută de Gelu, care a încercat să se salveze „în cetatea sa de lîngă rîul Someş", însă a fost ajuns şi ucis lîngă rîul Căpuş. În această situaţie, locuitorii voievodatului, din proprie voinţă, au dat mîna şi au ales căpetenie pe Tuhutum, căruia i-au depus jurămînt la Aşchileu.

Ţara Transilvaniei lui Gelu cuprindea teritoriul intercarpatic, de la Porţile Meseşului înspre apus, pînă la marginea sudică şi estică a Podişului Transilvaniei.

Românii sau *„blacii"* sînt amintiţi de notarul anonim atît în Transilvania cît şi în Pannonia, adică în cîmpia Dunării şi Tisei. El arată că pe cînd ungurii se aflau încă la nord de Carpaţi, în ţara rutenilor, au fost îndemnaţi de „ducii" acestora să treacă munţii şi să coboare în Pannonia, ţară foarte bună, udată de ape bogate în peşte şi pe care „o locuiau slavii, bulgarii şi românii".

Oamenii acestor locuri din Transilvania practicau toate îndeletnicirile principale ale vremii: lucrarea pămîntului sau agricultura, creşterea vitelor, mineritul, meşteşugurile: olăritul, fierăria, lemnăritul, ţesutul etc., îndeletniciri pe care oamenii autohtoni ai pămîntului, românii, nu le-au părăsit niciodată. Dovada cea mai evidentă o prezintă terminologia referitoare la aceste ocupaţii şi la produsele lor. Lucrarea pămîntului, creşterea vitelor, oieritul, mineritul, meşteşugurile, toate sînt de origine latină: lucru, lucrare (labor), a lucra (laborare), bătătură, pămînt (pavimentum), ogor (ager) cîmp (campus), cultivarea pămîntului (cultura), a creşte (crescere), animale (animalis), minerale (mineralis), olari (ollarii), lucrare în fier (ferroneria), lemnărie (lignaria), ţesătoria (textoria) etc., apoi acţiunile şi produsele acestor ocupaţii: a ara (arare), a semăna (seminare), a culege (colligere), a secera (sicilire), a măcina (machinare), a cerne (cernere), pîine (panis), grîu (granum), mei (millium), orz (hordeum), secară (secale) etc., bou (bovem), vacă (vacca), junincă (iuvenca), viţel (vitellus), cal (caballus) mînz (traco-dac), porc (porcus), oaie (ovis), caş (caseus), brînză (traco-dac), zer (traco-dac), urdă (traco-dac), stînă (traco-dac), lînă (lana) etc. Aurul (aurum) şi argintul (argentum) se exploata din munţii Apuseni, se spăla aur din nisipul rîurilor Arieş, Criş, se scotea sare (salis) din ocnele Transilvaniei, de la Dej, Cojocna, Turda, Sibiu etc.

Societatea era organizată în obşti sătesti, pe văile rîurilor şi în depresiunile naturale. Obştile erau conduse de juzi, jupani şi cnezi, ajutaţi de „oameni buni şi bătrîni" şi grupate în voievodate, care aveau cetăţi de apărare întărite şi oaste de luptă organizată.

Pătrunderea triburilor maghiare în voievodatele româneşti din Transilvania a avut caracterul unor expediţii de cucerire, asemănătoare cu cele înfăptuite de aceste triburi şi în alte părţi ale Europei după aşezarea lor în Pannonia. În expediţiile lor spre apus au ajuns pînă în Franţa şi Italia de azi, apoi în Peninsula Balcanică, în Bulgaria şi Imperiul bizantin, în Moravia Mare şi în fine în Transilvania, bogată în ape şi cîmpii de care aveau nevoie pentru animale, bogată în sare, în fier şi metale preţioase.

Populaţia autohtonă românească şi-a continuat nestînjenit viaţa sa mai departe, cu felul ei de organizare, de tradiţii, de port, de limbă şi credinţă în Transilvania pînă astăzi.

Din cîntările liturgice ale Ortodoxiei

— Pe Tatăl —

Deşi bine cunoscut, redăm textul integral al cîntării: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită".

Să tîlcuim acest text? Ar însemna să redăm conţinutul întreg al unui tratat de Dogmatică. Un rezumat? Îl face Simbolul Credinţei. Totuşi, cel puţin să vedem ce are să se înţeleagă prin „fiinţa" divină şi prin atributul „nedespărţită".

Termenul „fiinţă" (divină) *nu* are înţeles de *suport* sau bază existenţială a Persoanelor treimice. Persoanelor divine existarea Le este intrinsecă. Prin „fiinţă" mai curînd avem să înţelegem — direct — fiinţare, mod de a fi viu. Mai corespunzător spus: suprafiinţare, supraexistare, supervieţuire. Supra, (super) deoarece Dumnezeu fiinţează cu totul deosebit de entităţile create, infinit superior.

Modul de a fi al lui Dumnezeu este *absolut*, de la Sine şi prin Sine. Acest mod îl arată însuşi numele lui Dumnezeu: „Eu sînt", (Ieşire 3, 14). Adică *Existarea* în mod personal, viu, absolut. *Viu*, căci nu există persoane decît vii. De aceea însuşi pronumele „Eu" implică viul personal. Iar caracterul *absolut* al existării lui Dumnezeu îl arată densitatea semantică maximă a numelui Său. Adausul „cel ce sînt" („Eu sînt cel ce sînt") nu clatină cu nimic fermitatea primei părţi a numelui lui Dumnezeu: „Eu sînt". Totodată, asociind acest nume cu enunţul „Duh este Dumnezeu" (Ioan, 4, 24), deducem trăsătura principală a Duhului divin, „natura" lui: *duh existenţial* (supraexistenţial); suflu al puterii de a fi personal la modul absolut; mod incomparabil şi inexprimabil.

Prin cuvintele „Treimea cea de o fiinţă" avem să înţelegem deci, că Cele trei Persoane divine fiinţează *în acelaşi* (unic) mod. La fel, cînd, în alt context, mărturisim că, din veşnicie Tatăl comunică „fiinţa" Sa celorlalte două Persoane, avem să înţelegem că, prin naştere şi purcedere, Le face părtaşe de aceeaşi fiinţare la modul absolut, adică de supraexistare personală, de la Sine şi prin Sine, cum supraexistă Tatăl; altfel Ele nu ar fi Persoane *divine*.

... Trecînd acum la atributul „nedespărţită", („Treimea ... nedespărţită") se cuvine a înţelege că Persoanele divine Se manifestă veşnic *împreună;* sînt *un* Dumnezeu. De acest adevăr vom ţine seamă chiar şi în rugăciunile în care ne adresăm unei singure Persoane, de exemplu, Sfîntului Duh, în rugăciunea „Împărate ceresc". Ne adresăm Persoanei a Treia, dar avem în vedere toate Persoanele. De aceea Biserica a rînduit ca şi acestor rugăciuni să le urmeze o formulă de preamărire adresată *întregii* Sfintei Treimi: „Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh".

... Cîntarea „Pe Tatăl" continuă un îndemn rostit de preot: „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gînd să mărturisim". *„Să ne iubim"* ... A iubi nu înseamnă a căuta ca *tu* să te simţi bine în prezenţa unei alte fiinţe, beneficiind de ceea ce îţi poate dărui ea. E bine să ştii că iubirea este puterea (virtutea) de a cugeta, simţi şi *voi* binele a ceea ce există în afara ta, *binele altora*. Prin *binele* altora înţelegem săltarea lor pe noi trepte existenţiale. De exemplu, a iubi un bolnav, înseamnă a cugeta, a simţi afectiv şi voi (a ajuta la) însănătoşirea lui.

Cînd auzim: „Să ne iubim unii pe alţii"... simţim şi înţelegem că preotul ne îndeamnă pe fiecare, nominal, să cugetăm, să simţim şi să voim binele tuturor celorlalţi credincioşi participanţi la Liturghie. Astfel, conştiinţa şi sentimentul că nu numai eu îi iubesc pe ceilalţi oameni din biserică, ci şi că ei toţi sînt îndemnaţi să mă iubească, îmi dau puteri sufleteşti deosebit de vii. Oameni fiind, în momentele solemne sau dramatice ale vieţii, avem trebuinţă şi de asemenea puteri sufleteşti provenite de la *oameni* şi prin oameni. Acum, la mărturisirea împreună a credinţei în Sfînta Treime, ne aflăm în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. conf. *Gheorghe Şoima*

Și s-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui

Înălțarea Domnului la cer este praznicul cinstit cu deosebită evlavie de credincioșii Sf. Biserici.

Despre acest eveniment scriu sfintele Evanghelii și Faptele Apostolilor. Astfel Sf. Evanghelist Marcu povestește că Mîntuitorul, după învierea Sa din morți, S-a arătat de multe ori ucenicilor Săi și le-a dat puterea de a boteza și a propovădui Evanghelia „la toată făptura", apoi „S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu" (Marcu 16, 15—19). Sf. Evanghelist Luca adaugă că Iisus a învățat pe Apostoli și „le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile" (Luca 24, 45), amintindu-le că în numele Lui trebuie „să se propovăduiască pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile" (Luca 24, 46). Apoi „i-a dus afară pînă spre Betania și, ridicîndu-Și mîinile, i-a binecuvîntat și pe cînd îi binecuvînta, S-a depărtat de ei și S-a înălțat la cer" (Luca 24, 50—51). În Faptele Apostolilor, pe lîngă cele amintite în Evanghelie, se mai precizează că Iisus Hristos S-a arătat apostolilor, după învierea Sa, timp de 40 de zile, „vorbind cele despre împărăția lui Dumnezeu" (Fapte 1, 3), adică pregătindu-i ca să poată înțelege și purta toate sarcinile și învățăturile în misiunea „slujirii la zidirea Trupului lui Hristos" (Efes. 4, 12), la călăuzirea credincioșilor spre împărăția lui Dumnezeu.

Între îndemnurile date Sf. Apostoli, care ni s-au păstrat scrise, a fost și acela ca ei să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte „făgăduința Tatălui", adică primirea Duhului Sfînt și cu această „putere de sus" să mărturisească pe Hristos „pînă la marginea pămîntului" (Fapte 1, 4—8).

Și în timp ce apostolii Îl priveau „Iisus S-a înălțat și un nor L-a luat de la ochii lor" (Fapte 1, 9). „Și privind ei, pe cînd El mergea la cer, iată doi bărbați au stat lîngă ei, îmbrăcați în haine albe", care le-au spus că Iisus va veni iarăși la ei (Fapte 1, 11—12) și le va rămîne mereu călăuzitor. În Evanghelia sa, Sf. Luca mai adaugă că, în clipa Înălțării, apostolii „închinîndu-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare" (Luca 24, 52).

Apostolii sînt martorii Învierii lui Hristos și tot ei rămîn martorii Înălțării Sale la Cer. Ei au trăit din plin bucuria de a vedea pe Domnul înviat, cu firea Sa omenească înduhovnicită, transfigurată și nestricăcioasă, care depășea proprietățile obișnuite ale materiei, cu un trup plin de putere și sfințenie, pe care „moartea nu-L mai stăpînește" (Rom. 6, 9), care intra și ieșea prin ușile încuiate (Ioan 20, 19) și se făcea „nevăzut de ei" (Luca 24, 31). Apostolii au înțeles și au propovăduit că și noi „Vom fi părtași ai învierii Lui" (Rom. 6, 5). Bucuria lor devine și mai mare cînd Iisus Hristos „S-a înălțat întru slavă" (I Tim. 3, 16). Căci prin Înălțarea Sa la ceruri, firea Lui omenească a ajuns la un atît de înalt grad de sfințire, încît s-a învrednicit chiar de șederea de-a dreapta Tatălui. Prin Iisus Hristos Cel înălțat „întru slavă", firea omenească ajunge la o stare culminantă de înduhovnicire, la o deplină umplere de infinitate dumnezeiască, fără a înceta să fie însă o fire omenească reală. În Trupul Său îndumnezeit, Hristos a unit umanitatea cu dumnezeirea, unind în Sine pe credincioșii Bisericii. Această învățătură este exprimată și în cîntările bisericești din rînduiala Praznicului Înălțării: „Pogorîndu-Te din cer la cele de pe pămînt și împreună sculînd, ca un Dumnezeu, chipul lui Adam, cel ce zăcea jos în temnița iadului, l-ai ridicat, Hristoase, la ceruri cu înălțarea Ta și împreună-șezător pe scaunul Părintelui Tău l-ai făcut, ca un milostiv și de oameni iubitor" (sedealna de la utrenia Înălțării). Sau în altă cîntare: „Firea omenească, Hristoase cea căzută prin stricăciune, o ai ridicat și cu suirea Ta o ai înălțat și împreună cu Tine pe noi ne-ai proslăvit" (canonul Praznicului).

Prin natura Sa umană îndumnezeită pe care Mîntuitorul Hristos a dus-o pe vecie lîngă Tatăl ceresc, noi sîntem uniți în chip duhovnicesc, cu Părintele și cu Duhul Sfînt și astfel ni s-au deschis și nouă părțile cerești, despre care proorocea psalmistul David (Ps. 23, 7—10).

În același timp, Înălțarea la cer a Domnului Hristos nu-L desparte și nici nu-L distanțează de Biserica Sa, ci Îl menține și mai mult în deplină comuniune cu toți cei ce cred în El; de altfel aceasta este făgăduința Sa dată apostolilor (Matei 28, 20).

Praznicul Înălțării ne mîngîie deci că nu sîntem niciodată singuri în lume, că Mîntuitorul ne privește neîncetat cu dragoste și ne ajută mereu în strădaniile noastre de a ne agonisi „Comoară în cer" (Matei 6, 20) El ne deschide porțile cerești, atunci cînd și noi Îi deschidem inima noastră și-L primim fără șovăire.

El a poruncit apostolilor, înainte de Înălțarea Sa să nu se depărteze de Ierusalim și această poruncă are pentru creștini o valoare nesfîrșită în sensul ca să nu ne îndepărtăm de Ierusalimul cel nou, adică de Sf. Biserică, care este locul unde primim sfințirea, unde putem realiza înălțarea noastră duhovnicească și unde primim darul Sf. Duh.

Aici, în Biserică ne pregătim mîntuirea, slujind lui Dumnezeu și semenilor noștri.

Pr. *Mihail Cololelo*

Convertirea lui Saul din Tars

(Sf. Apostol Pavel)

Este știut faptul că la Cincizecime, odată cu pogorîrea Sfîntului Duh, la predica Sf. Apostol Petru au primit botezul Sf. Treimi, ca la 3000 de suflete, constituindu-se astfel prima comunitate creștină, sau Biserica Domnului nostru Iisus Hristos.

Fiindcă acest eveniment s-a întîmplat la Ierusalim, cetatea sfîntă — cum i se spunea, reprezentanții Legii Vechi nu au văzut cu ochi buni acest fapt și au pornit prigoana împotriva închinătorilor Domnului mai întîi în cetățile apropiate, iar apoi mai departe, încît pe toți, pe cîți îi prindeau, îi duceau la Ierusalim, îi judecau, îi expuneau la chinuri și dacă nu se lepădau de noua lor credință, îi omorau. Așa a fost cazul Sf. arhidiacon Ștefan, omorît cu pietre pentru statornicia sa în credință.

Cartea Faptele Apostolilor ne spune că printre cei care au participat la uciderea primului martir creștin, a fost și un tînăr pe nume Saul, care păzea hainele celor ce omorau pe Sf. Ștefan.

Să vedem mai îndeaproape cine a fost Saul și ce ne spune Cartea Sfîntă despre convertirea lui.

Saul era originar din Tarsul Ciliciei, în Asia Mică. S-a născut între anii 2—5 d. Hristos.

Părinții erau evrei: tatăl său un zelos cunoscător, împlinitor și apărător al legii mozaice. Fiindcă Tarsul era cub stăpînirea romană, tatăl primise și titlul de cinste de „cetățean roman".

Dorea ca și fiul său, Saul, să devină de asemenea un bun cunoscător și zelos împlinitor al Scripturilor Sfinte, motiv pentru care cînd acesta avea vreo 16 ani este trimis să studieze la Ierusalim, la picioarele celui mai vestit dascăl al timpului Gamaliel. Se reîntoarce apoi din nou în Tars, cînd ar fi avut 25 ani, ca unul care aduce cu el zestrea cunoașterii temeinice a Scripturii, devenind și un zelos împlinitor al ei. Cît a stat la Ierusalim nu l-a întîlnit pe Iisus, după aceea însă auzise de El ca despre unul care și-a luat îndrăzneala să se considere Fiul lui Dumnezeu și să „aducă critici" Legii mozaice.

Știa Saul prea bine că profeții amintesc de venirea lui Mesia. Îl așteptau cu toți. Dar Mesia avea în primul rînd menirea de a elibera poporul iudeu de sub orice stăpînire și de a-l așeza pe el stăpîn peste celelalte popoare.

Iisus nu făcea proba unui astfel de Mesia. El avea o poziție foarte modestă, urmat de cîțiva oameni prea simpli pentru a putea fi socotiți ca ucenicii lui Mesia. El învăța blîndețea, iubirea, supunerea față de Dumnezeu și față de legi. Auzise că Iisus a murit prin răstignire. Îl liniștise această veste, dar nu prea mult, fiindcă îl va răscoli și îl va determina să se angajeze în acțiune o altă veste, anume că ucenicii Lui propovăduiesc pretutindeni că Iisus a înviat. Iar credința în învierea lui Iisus cîștigă tot mai mulți adepți. Zelosul apărător al Legii străbune nu poate să rămînă indiferent, atît timp cît Legea însăși era în pericol... Va trebui să se întreprindă o acțiune hotărîtă împotriva ucenicilor lui Iisus. Și aceasta cu multă dîrzenie și fără prea multă pierdere de timp. Astfel se înrolează ca prigonitor al închinătorilor Domnului, „învoindu-se la uciderea lui Ștefan" (Fapte 8, 1) și apoi „pustia Biserica, mergînd prin case tîrînd bărbați și femei, îi da la temniță" (Fapte 8, 3). Mai mult decît atît, „încă suflînd cu amenințare și cu ucidere împotriva ucenicilor Domnului, mergînd la marele preot, a cerut de la el scrisori către sinagogile din Damasc, ca de ar afla pe vreunii care merg pe calea aceasta, atît bărbați cît și femei, să-i aducă legați la Ierusalim" (Fapte 9, 1—2).

Cînd a ajuns la porțile Damascului, o lumină orbitoare din cer l-a trîntit în pulberea pămîntului și o voce venită dintr-o altă lume i se adresează prin cuvintele: „Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?" O întrebare la care el nu putea să răspundă. El avea conștiința împăcată că se află pe calea cea bună, că face o slujbă către Dumnezeu. Și totuși, din cer, din lumina cea necuprinsă a lui Dumnezeu, o voce îi cere socoteală cu privire la acțiunea de prigonire a creștinilor, la care cu atîta hotărîre și dîrzenie se angajase. Și fiindcă nu poate da nici un răspuns, întreabă la rîndul său: „Cine ești Doamne?" Iar acum spre surprinderea lui, primește răspunsul pe care nu-l aștepta: „Eu sînt Iisus pe care tu îl prigonești". Cade învins și nu înțelege nimic, nu știe despre ce ar putea fi vorba... Pe Iisus nu l-a văzut niciodată, auzise doar de El. Nu l-a întîlnit în timpul vieții lui și deci nu l-a nici cunoscut. Îl știa mort și era convins că așa este. De aceea se află pe drumul Damascului, cu atîta zel și cu atîta hotărîre să prigonească pe toți aceia pe care el îi considera cu toată convingerea că propovăduind pe Iisus cel înviat nu numai că răstoarnă credința strămoșilor, dar ei înșiși se află în întuneric, în neadevăr. Unii ca aceștia prezentînd un pericol și prin aceea că determină și pe alți să mărturisească învierea Domnului. Lumina cerească îi descopere lui Saul că el, tocmai el se află în întuneric, tocmai el era pe drumul greșit...

Și dezarmat de zelul lui, învins de lumina care îl prăbușește în pulberea drumului, continuă dialogul cu Cel ce-i ceruse socoteala faptei sale și care îl oprise aici, care nu-l mai lăsa să comită și alte crime față de aleșii Domnului. „Și tremurînd și spăimîntat fiind, a zis: „Doamne ce voiești să fac? Și Domnul a zis către el: Scoală-te și intră în cetate si ți se va spune ce trebuie să faci" (Fapte 9, 6). Și a fost dus de mînă în cetate, fiindcă lumina cerească de-a dreptul l-a orbit. Iar trei zile nu și-a revenit, neputînd nici mînca, nici bea nimic. Domnul se descopere în vedenia unuia din aleșii Săi, pe nume Anania, spunîndu-i acestuia că pe o uliță din Damasc ce se numește „Dreaptă" se află Saul din Tars, care se roagă și mergînd să pună mîna pe el pentru a-și recăpăta vederea. Anania auzind de numele prigonitorului Saul este cuprins de teamă și parcă nu-i vine să creadă că despre el poate fi vorba, sau tocmai la el să se refere porunca Domnului. Atunci i se descoperă lui Anania tot adevărul: „Mergi, că vas ales îmi este acesta, ca să poarte numele meu înaintea oamenilor și a împăraților și a fiilor lui Israel; căci eu îi voi arăta cîte trebuie să pătimească el pentru numele meu" (Fapte 9, 15—16).

Ascultînd porunca Domnului, Anania mergînd, a intrat în casa unde era Saul și atingîndu-se de el, au căzut niște solzi de pe ochii lui și văzînd, a început să mănînce și să prindă putere. Apoi s-a botezat și a spus tuturor celor din Damasc marea minune care i-a schimbat viața. De atunci nu se mai numește Saul, ci Pavel.

Propovăduind pe Hristos cel înviat, tulbura pe iudei în așa măsură încît aceștia au hotărît să-l omoare. Aflînd aceasta, este ajutat de ucenicii Domnului să scape noaptea, fiind lăsat peste zid într-un coș. Mergînd la Ierusalim a căutat să se alipească de ucenicii Domnului, care însă la început se temeau de el, cunoscîndu-i numele și acțiunile lui de prigonitor al mărturisitorilor Domnului. Iar un ucenic, Varnava, l-a dus în fața Apostolilor asigurîndu-i pe aceștia că în lumina cerească de pe drumul Damascului, Domnul însuși i s-a arătat și l-a oprit din prigonirile sale, transformîndu-l într-o făptură nouă, devenind din prigonitor, un propovăduitor al învierii. Cu aceasta, „Saul" a rămas în pulberea drumului și se ridică din pulbere „Apostolul Pavel" care va face cunoscută Evanghelia Domnului în toată lumea.

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Visarion Roman — la centenarul morții sale

Prin activitatea cultural-economică și politică desfășurată la Sibiu, în a 2-a jumătate a secolului al XIX-lea, V. Roman se înscrie în rîndul celor mai de seamă personalități românești din Transilvania și Banat, care au militat și scos în evidență prin opera lor, într-o epocă de ascensiune a relațiilor capitaliste în economie, lupta de emancipare social-economică a românilor transilvăneni și bănățeni și aspirațiile lor de unitate națională.

Reconstituind firul vieții sale frămîntate, consemnăm că s-a născut la 5 iulie 1833, în familia lui Andrei Roman, dascăl și cantor bisericesc în comuna Dîrlos, situată nu departe de Mediaș. Din copilărie va cunoaște alături de părinții săi, și surorile sale, Maria, Ana și Rafila, viața năpăstuită și plină de lipsuri a țăranilor iobagi din zona Mediașului.

Trimis la îndemnul mamei sale, Paraschiva, de la școala din Dîrlos, unde a învățat să citească și să scrie cu tatăl său, copilul Visarion învață între 1841—1844 la școala primară confesională din Mediaș, iar după absolvire urmează gimnaziul inferior la Dumbrăveni pînă în anul 1847. După revoluție continuă și termină cursurile gimnaziale la liceul romano-catolic din Sibiu, unde obține, deși cursurile se desfășurau în limba germană, calificative de „eminent" și „foarte bine" pe baza cărora se înscrie în 1852 la Institutul pedagogic și teologic ortodox din localitate pe care-l absolvă în 1854, cu calificativul „întîia eminență".

Remarcat și apreciat încă din timpul anilor de studii de corpul profesoral, la propunerea episcopului Andrei Șaguna va fi numit profesor suplinitor la catedra de pedagogie a acestui unic institut de învățămînt superior românesc din Transilvania. În anul următor este atestat învățător la școala din Rășinari, de unde revine la Sibiu, în 1857 ca redactor la ziarul „Telegraful Român" unde desfășoară o bogată activitate publicistică, de informare, educație pedagogică și de trezire a conștiinței naționale în rîndul românilor transilvăneni și bănățeni.

Din această perioadă și pînă la moartea sa, Visarion Roman se va integra în mediul social-economic și cultural sibian unde, pe lîngă așezămintele românești de interes național, s-a constituit o societate intelectuală românească în mijlocul căreia a găsit condițiile cele mai prielnice de desfășurare a unei rodnice activități publice cu caracter național.

În acest centru stabil și de influență autoritate religioasă, culturală și politică, care a jucat în această perioadă istorică, alături de celelalte centre culturale românești, ca Blajul, Brașovul, Oradea, Aradul și Timișoara, cel mai important rol în viața națională românească, el va trăi și va înfăptui cele mai de seamă din realizările sale din domeniul pedagogic, cultural și economic.

După această perioadă preocupat de promovarea învățămîntului românesc, pregătește editarea revistei pedagogice „Amicul Școalei" (1860—1865), prin care pe lîngă problemele de organizare a învățămîntului și perfecționarea personalului didactic, urmărește popularizarea primelor cunoștințe de pedagogie, de psihologie, de istoria pedagogiei, de metodică și pentru formarea caracterului moral al țărănimii și a conștiinței naționale."

Paralel cu editarea acestei publicații pedagogice, de specialitate V. Roman editează un calendar-carte „Amicul Poporului" (1861—1862) prin care tinde să realizeze un program larg de educație a poporului.

Orientarea lui V. Roman spre preocupări exclusiv economice din 1865, este pusă în evidență de prima realizare publicistică, de profil economic, care apare în 1866, revista „Progresul". Scopul acestei publicații, era să răspîndească cunoștințe în legătură cu trebuințele practice ale țăranilor români, urmărind nu numai îndepărtarea ignoranței din lumea satelor transilvănene, ci și „darea de mijloace prin care țăranul să-și înmulțească starea sa materială, avuția lui".

În anul 1877, cînd războiul de independență era în plină desfășurare, V. Roman, conștient de semnificația politică și națională a evenimentelor ce se petreceau în România în urma proclamării independenței naționale, își propune să afirme din nou, în acest moment de conjunctură istorică, unitatea de neam, cultură, limbă și teritoriu a românilor transilvăneni și bănățeni, prin editarea revistei „Albina Carpaților" (1877—1880), „foaie beletristică și științifică".

Titlul inițial al revistei „Albina Daciei" reprezentînd un simbol care amintea și demonstra continuitatea poporului nostru pe ambele versante ale Carpaților nu a fost admis de autoritățile maghiare, sub pretextul că cuvîntul „Dacia" din titlu nu este îndreptățit din punct de vedere istoric și legal și el aparține categoriei de cuvinte care sînt folosite în repertoriul cuvintelor ostile statului maghiar.

Revista „Albina Carpaților" prin rolul pe care l-a avut în promovarea valorilor culturii românești și europene cît și valențele sale de cultivare a patriotismului în rîndurile poporului român, a adus o contribuție importantă la afirmarea unității noastre culturale și naționale, la consolidarea și dezvoltarea conștiinței naționale a poporului nostru.

Paralel cu această bogată activitate publicistică, pentru a-și întreține familia numeroasă, activează ca bibliotecar-arhivar al „Astrei" (1861—1865), ocupă postul de notar al comunei Rășinari (1862—1865), de agent bancar pentru Sibiu și împrejurimi la „Erste ungarische allgemeine Asseburanz-Gesellschaft" din Budapesta (1866—1868), apoi de inspector achizitor al băncii române-săsești de asigurare „Transilvania" din Sibiu (1868—1870), iar din 1872 postul de director al băncii „Albina" din Sibiu.

Perseverent și predispus spre realizări practice, menite să contribuie la îmbunătățirea stării materiale țărănești, V. Roman întreprinde, în 1867, demersuri oficiale la guvernul Transilvaniei pentru aprobarea statutelor primei Cooperative românești de credit „Societatea de păstrare și împrumut" din Rășinari, iar din 1869 va mobiliza într-un „Comitet fondator" al băncii Albina, cele mai marcante personalități politice, economice și sociale românești, Alexandru și Antonie Mocioni, Iacob Bologa, Timotei Cipariu, Paul Dunca și Ion Hannea.

În cadrul Băncii „Albina" din Sibiu desfășoară timp de peste un deceniu, o epuizantă operă de lansare și consolidare, într-o perioadă de criză financiară și politică europeană, a acestui institut de credit al burgheziei românești din Transilvania și Banat, care va deveni în deceniile următoare, pînă la 1918, un suport de sprijin financiar economic pentru cele mai importante acțiuni și realizări pe tărîm cultural, economic și politic.

Luînd în considerație opera acestei prestigioase personalități sibiene, contribuțiile sale la progresul culturii românești, relevînd „înaltele merite ce v-au creat lucrările, studiile și operele Dv. literare și științifice" Academia Română din București, l-a ales în 1877, membru corespondent al ei.

Odată cu dramaticul său sfîrșit de la 11 mai 1885, la o vîrstă în care era încă în plină putere de muncă, a dispărut din societatea românească transilvăneană un spirit dinamic și practic, un cărturar al națiunii și ctitor de instituții economice, peste a cărui operă nu trebuie să lăsăm niciodată să se așternă vălul uitării noastre, ci să meditățm la mesajul umanist-național al ei.

M. St. Grigorie

Taina mîntuirii în Hristos: Venirea Duhului Sfînt

Cu înălţarea Sa la cer, Hristos n-a părăsit lumea pe care a creat-o şi a liberat-o de moarte. El rămîne pururea cu noi, dar ne-a trimis un „alt mîngîietor" (Ioan 14, 16) Duhul Său Sfînt, care de la Tatăl purcede. Tradiţia ortodoxă consideră venirea Duhului Sfînt peste Apostoli şi ucenici la Cincizecime (Fapte 2, 1—33) ca ultim act în iconomia mîntuirii al cărei autor principal este Iisus Hristos: „Cel ce din sînurile Tatălui s-a deşertat pe Sine şi din cer pe pămînt s-a pogorît şi a luat toată firea noastră cea omenească şi a îndumnezeit-o; şi după aceea iarăşi s-a suit la ceruri şi a şezut de-a dreapta lui Dumnezeu şi Tatălui, şi a trimis peste Sfinţii Săi ucenici şi Apostoli pe Duhul cel dumnezeiesc şi sfînt, de-o-fiinţă şi de o putere, întocmai slăvit şi împreună veşnic; şi printr-însul i-a luminat pe ei şi prin ei toată lumea" (*Apolis*, Vecernia din Duminica Rusaliilor).

Numirile Duhului Sfînt în imnologia ortodoxă sînt pline de poezie şi de simbolism: Dumnezeu şi îndumnezeitor, Viaţa şi Duhul de viaţă făcător. Lumina şi de lumină dătător, Binele şi vistierul bunătăţilor. În afară de aceasta, tradiţia ortodoxă a subliniat cîteva aspecte importante ale lucrării Duhului Sfînt:

„Mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit" — text care se zice la Botez şi înmormîntare — este o referinţă la cele două braţe ale lui Dumnezeu, Fiul şi Duhul, prin care lumea a fost creată şi transfigurată: „Sfinte Dumnezeule, Cel ce toate le-ai făcut prin Fiul cu împreună lucrarea Duhului Sfînt; Sfinte tare, prin care am cunoscut pe Tatăl şi prin care Duhul Sfînt a venit în lume; Sfinte fără de moarte, Duhule mîngîietor, Care din Tatăl şi în Fiul te odihneşti" (*Stihira*, Vecernia din Duminica Rusaliilor). Duhul Sfînt este Cel care susţine în existenţă totul: „Prin Sfîntul Duh tot sufletul viază" (Cîntările utreniei).

Căderea în păcat a omului a adus nu numai corupţia şi dezordinea în creaţie, ci şi pierderea Duhului Sfînt. „Părăsirea" lumii păcătoase de către Dumnezeu se vede în această lipsă de Duhul Sfînt, pe care toţi profeţii Vechiului Testament o deplîng. Psalmistul se roagă: „Duhul Tău cel Sfînt nu-l lua de la mine" (Ps. 50, 12). Acest Duh vine, la întruparea Fiului lui Dumnezeu, să sfinţească şi să umple firea umană. La Botezul Domnului are loc această restituire a Duhului umanităţii pe care o părăsise. Tot astfel se explică şi Taina Mirungerii prin care Duhul se redă unei persoane nou botezate din abundenţă.

Venirea Duhului Sfînt peste Apostoli şi ucenici la Cincizecime constituie o autorevărsare a lui Dumnezeu în umanitate şi istorie, asigurarea fermă că împăcarea prin crucea lui Hristos între Dumnezeu şi lume este o realitate unică şi ireversibilă. De aceea „nimeni nu poate să spună: Domn este Iisus, decît în Duhul Sfînt" (I Cor. 12, 3). Duhul însuşi vine nu numai să amintească pe Hristos cel răstignit ci şi să ne antreneze şi să ne conducă spre Hristos cel înviat. În Biserica veche mărturisirea lui Hristos cel răstignit reprezintă criteriul esenţial de a discerne prezenţa Duhului. Oricine contrazice pe Hristos cel răstignit nu este de la Duhul. Duhul ne duce la Hristos şi ne aduce pe Hristos, dar totdeauna pe Hristos care poartă semnul crucii. Hristos cel înviat a fost recunoscut după semnele cuielor.

Duhul este mîngîietorul şi apărătorul creştinilor, în numele lui Hristos. El vine în ajutorul slăbiciunilor credincioşilor şi se roagă pentru ei cu suspine de negrăit (Rom. 8, 26). Viaţa în Duhul Sfînt are cîteva exigenţe principale:

— „Unde este Duhul Domnului acolo este libertatea" (II Cor. 3, 17). Creştinii au primit „libertatea Duhului" sau libertatea fiilor lui Dumnezeu (Rom. 8, 21), de aceea ei constituie un factor înnoitor şi creator în toate domeniile vieţii umane. Datorită acestei libertăţi, creştinii pot privi spre cer, pot imagina, pot deveni imitatori ai lui Dumnezeu pe pămînt. Libertatea se manifestă în dezlegare reciprocă şi în stabilire de relaţii drepte cu semenii. Numai cei liberi se pot acredita şi dezlega reciproc. „Nu poţi fi fericit, dacă împilezi pe aproapele tău" (*Epistola către Diognet*, X, 5).

— Duhul este cel care împarte darurile Sale, şi le împarte cum voieşte. Biserica şi creştinii sînt chemaţi nu numai să recunoască aceste daruri, ci şi să le fructifice pentru bunăstarea tuturor. Căci darurile, izvorînd din acelaşi Duh, nu se exclud unele pe altele. În comunitatea creştină trebuie să existe loc pentru fiecare dar în parte şi pentru conlucrarea tuturor slujitorilor corespunzătoare acestor daruri. Cei ce au primit misiunea de a „chivernisi" (I Tim. 3, 4—5), aceia sînt datori să asigure simfonia acestor daruri.

— Avînd în vedere „covîrşitoarea bogăţie a harului" (Efes. 2, 7) viaţa creştină este o continuă creştere în plinătatea Duhului. Punctul de plecare în această „creştere" este botezul, căci toţi cîţi în Hristos au fost botezaţi, sînt îmbrăcaţi în Duhul Sfînt (Ioan 17, 33), primind unul din darurile Sale:

„Niciunul dintre cei ce s-au botezat şi cred în Hristos nu rămîne nepărtaş de harul Duhului, dacă nu s-a predat pe sine la toată lucrarea duhului potrivnic şi nu şi-a întins credinţa prin fapte necuvenite, sau nu conviezuieşte cu trîndăvia şi cu nepăsarea. Dar cel ce a păzit pîrga Sfîntului Duh, pe care a primit-o din Sfîntul Botez, nestinsă, sau dacă s-a stins a înviorat-o prin faptele dreptăţii, nu se poate să nu primească şi plinirea ei de sus. Iar prin buna sa nevoinţă se învredniceşte, primind plinătatea Duhului, sau de cuvîntul înţelepciunii lui Dumnezeu spre învăţătura Bisericii; sau de cuvîntul cunoştinţei tainelor lui Dumnezeu prin acelaş Duh, ca să cunoască tainele Împărăţiei cerurilor; sau de credinţa din inimă, prin acelaş Duh, spre a crede în făgăduinţele lui Dumnezeu ca Avraam; sau de darul vindecărilor, în acelaş Duh, spre tămăduirea bolilor; sau de lucrarea puterilor, spre a alunga draci şi a face semne; sau de proorocie, spre a vedea înainte şi a spune cele viitoare; sau de deosebirea duhurilor, spre a cunoaşte cine grăieşte în Duhul lui Dumnezeu şi cine nu; sau de tălmăcirea diferitelor limbi; sau de darul mîngîierii celor întristaţi; sau de darul cîrmuirii turmei şi a poporului lui Dumnezeu; sau de dragostea faţă de toţi şi de darurile ei, de îndelungă-răbdare, de bunătate şi de toate celelalte. Iar dacă nu va fi cineva părtaş de niciunul din acestea, nu pot să spun că unul ca acesta e credincios, sau că face parte din rîndul celor ce-au îmbrăcat pe Hristos de la dumnezeiescul Botez." (Nichita Stithatul, *Capete*, III, 86, în Filoc, rom., vol. 6, p. 347—348).

Cei ce caută Duhul lui Dumnezeu şi darurile Acestuia trebuie să le caute în Biserică, deoarece ea este templul viu în care Duhul s-a coborît la Cincizecime (Fapte 2, 1). Dumnezeu a ales să lucreze în şi prin această comunitate, în care a trimis Duhul Său, prin care vine împărăţia Sa şi prin care se face voia Sa, precum în cer şi pe pămînt (Matei 6, 10). Biserica, condusă de Cuvîntul lui Dumnezeu, predică, învaţă, celebrează, judecă, face totul sub lucrarea Duhului Sfînt. Este de datoria tuturor credincioşilor să nu stingă Duhul Sfînt în viaţa lor şi în viaţa Bisericii ca instituţie. „Nu stingeţi Duhul" (I Tes. 5, 19) este mai degrabă un avertisment, deoarece Duhul nu poate să fi stins. Rugăciunea proprie Bisericii este: „Vino, Duhule Sfinte".

Pr. prof. *Ion Bria*

Funcţia ochilor în economia gestuală

După strălucita perioadă dominată de numele şi renumele lui Solon, în antica Eladă, şi după „epoca de aur" a lui Pericles, cele două mari etape de dezvoltare şi înflorire a elocinţei antice, în istoria „vorbirii frumoase" se înscrie perioada patristică a Bisericii creştine. Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti au reluat dialectica şi arta elocinţei eline, care-şi pierduse strălucirea, odată cu prăbuşirea democraţiei ateniene. Perioada patristică marchează, în istoria retoricii, o nouă etapă, cu specificul creştin, cu nimic inferioară perioadelor precedente. La această culme Sfinţii Părinţi au ajuns prin studiul Sfintei Scripturi şi, desigur, prin cunoaşterea temeinică a principiilor şi procedeelor retoricii vechi.

În „Agora" (elină) sau în „Forum" (roman) se bucura de succese deosebite oratorul înflăcărat, cu glas puternic şi plăcut, cu gesturi largi, variate, patetice şi mimică adecvată. Quintilian vorbea de două categorii sau tipuri de oratori: atici şi asianici. Unii (primii) „concentraţi şi plini" (pressi et integri), ceilalţi (asianicii) „umflaţi şi goi" (inflati et inanes). Marele orator Cicero practicase în tinereţe genul asianic, iar la bătrîneţe genul moderat al aticilor.

Mutatis mutandis, şi în rostirea predicilor creştine se pot surprinde aceste categorii. Şi în zilele noastre se poate vorbi de un stil potolit, controlat, curat şi plăcut sau de un stil vehement, strident, confuz... Particularităţi de temperament, de pregătire, vîrstă ş. a. Predicatorul creştin însă are, sau ar trebui să aibă, în orice împrejurare şi la orice vîrstă, o ţinută solemnă, o distincţie a formei şi a gestului, potrivite conţinutului doctrinal.

Într-un articol precedent (Telegraful Român, anul 132, nr. 33—34 şi 35—36, din 1 şi 15 septembrie, 1984, p. 5 şi 7) am vorbit despre valoarea limbajului gestual, cu referiri speciale la gestica mîinilor. Dar, desigur, limbajul gestual nu include numai mişcarea mîinilor pentru a uşura comunicabilitatea cuvîntului. Gestul, ca şi limbajul propriu-zis, este o traducere a gîndirii — întîia formă de comunicare interumană —. Expresivitatea maximă este realizată de folosirea armonică a tuturor mijloacelor gestuale.

Încerc, acum, cîteva reflecţii asupra funcţionalităţii ochilor în alcătuirea gesturilor.

Dacă limbajul mîinilor este mai pregnant, limbajul ochilor este mai discret, mai subtil şi, de multe ori, mai expresiv. Mai ales în viaţa socială. O privire poate „transporta" o mai mare încărcătură de simţire, de căldură sau răceală, de modestie sau trufie, de bucurie sau tristeţe. Ochii apără sau acuză, stimulează sau inhibă. Ochii rîd, ochii plîng... Şi acest dar al lacrimilor numai omul îl are, cu o largă şi variată gamă de semnificaţii. Ochii omului au totdeauna o expresie. Şi un mister...

În oratorie ochii şi mişcarea mîinilor reprezintă valori egale şi numai împreună (adăugînd şi ţinuta întregului corp, faţa, buzele etc.) alcătuiesc un ansamblu coerent, care însoţeşte sau, uneori, înlocuieşte cuvîntul, ideea. Dacă privirile nu au disponibilităţile graiului, ca mijloace de comunicare a gîndirii, ele au o mai largă arie de comunicare. Din priviri se pot înţelege între ei nu numai cei lipsiţi de funcţia organelor fonice, ci şi cei care vorbesc graiuri diferite. Ochii au graiul lor universal. Poeţii, pictorii caută cu asiduitate nu numai culoarea sau forma ochilor, ci, ceea ce este mai caracteristic, expresia lor.

Dacă la mişcarea mîinilor, în rostirea predicilor, se poate renunţa (respectînd recomandarea: decît gesturi nepotrivite, mai bine fără ele), la ochi, la priviri nu se poate renunţa. „Animus în oculis habitat" (sufletul locuieşte în ochi), spune un aforism latin. Şi Sfînta Scriptură evidenţiază valoarea practică şi simbolică a ochiului. „Luminătorul trupului este ochiul. Deci dacă va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat" (Matei 6, 22; Luca 11, 34 etc).

Despre valoarea privirilor în acţiunea cuvîntărilor bisericeşti nu se îndoieşte nimeni. Mai dificilă este problema alcătuirii unui „cod" al privirilor, al modului cum trebuie să privim în ochii ascultătorilor în timpul expunerii. Ele, privirile, ca şi întreg limbajul gestual, sînt subiacente comportamentului general psiho-fizic. O normă, o gestică general valabilă însă nu se poate stabili. Dacă o idee poate fi exprimată într-o propoziţie sau într-o frază în mod identic, de mai mulţi vorbitori, gestul nu se supune acestei posibilităţi. Sfaturile şi normele recomandate de retorică, spunea Quintilian, nu sînt nici generale, nici invariabile. Nu există încă metode sigure şi unice care să producă oratori desăvîrşiţi. Există totuşi mijloace general valabile care ajută la formarea şi dezvoltarea vorbitorului (predicatorului): studiul personal şi exerciţiul. Sfaturile altora au valoare stimulativă. Ele se bazează pe observaţii şi experienţe îndelungate. Iată de pildă, ce recomandă un autor, acum mai bine de un secol, cu referire la gesturi şi în special la ochi: „Primul lucru ce trebuie să observe oratorul în acţiune este espresiunea fisionomiei sale, sau mişcările obrazului. Cicerone cere ca oratorul să aibă o fizionomie plăcută, căci faţa este oglinda sufletului: *sunt în ore omnia*... În fisionomie trebuie să distingem două feluri de trăsuri: mobile şi imobile. Imobile sînt acele părţi care nu se schimbă niciodată, precum nasul, bărbia etc.; iar mobile, acele care se pot mişca, precum ochii şi buzele. Ochii exprimă mai mult sentimentele sufletului; buzele pe ale inimei. Oratorul deci trebuie să evite a închide ochii, care e un defect al acelora care recitează şi se tem ca să nu uite. A închide ochii e a stinge lampa sufletului. Nu trebuie asemenea a fixa ochii la un singur obiect, nici să se preumble privirile asupra auditoriului într-un mod curios şi necuviincios; trebuie iarăşi cineva să evite de a se uita în jos ori la o parte, de a clipi din ochi, de a contempla prea mult bolta edificiului etc." Şi un autor din zilele noastre: „... cuvîntătorul bisericesc să ia seama şi la elocinţa ochilor: să nu fie reqizi şi mărîţi sau lîncezi şi amorţiţi, zburdalnici şi fără astîmpăr sau nesiguri şi plini de pofte, sau cu privirea piezişă, sau ahtiaţi de plăcere, părînd că cer sau promit ceva...".

Deci, în general, privirea predicatorului trebuie să fie naturală, caldă, senină, determinată de caracterul învăţăturii pe care o propune. Să privească fără teamă în acel ochi al mulţimii, care adeseori parcă se măreşte, se desface ameninţător sau se „topeşte" într-un singur ochi imens... Uneori vorbitorul încearcă această stranie senzaţie care-l înspăimîntă şi-l face să... evite „ochiul magic". De această spaimă trebuie să se elibereze prin deprinderea cu „ochiul mulţimii" chiar din anii de studiu, vorbind cît mai des în faţa colegilor, de pildă (practică omiletică).

Pr. Dr. *Marcu Bănescu*

Timpul Spovedaniei şi al Împărtăşaniei

A spune că o lucrare s-a executat la timp înseamnă că respectiva lucrare s-a făcut nici mai devreme, nici mai tîrziu. În urma mai multor lucrări şi acţiuni neexecutate la timp, s-a născut proverbul: nu lăsa lucrul de azi pe mîine.

Sfînta Scriptură zice: „Pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire de sub soare" (Eccl. 3, 1).

Şi pentru spovedanie şi împărtăşanie este un timp, pe care îl prezentăm în lucrarea de faţă.

Porunca a patra bisericească prevede: „Să ne spovedim şi să ne cuminecăm în fiecare din cele patru posturi mari de peste an, ori, dacă nu putem, cel puţin odată pe an, în postul Sf. Paşti" (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti, 1952, p. 360).

Posturile mari de peste an, în ordinea cronologică, sînt: 1. postul Paştilor; 2. postul Sf. Ap. Petru şi Pavel; 3. postul Adormirii Maicii Domnului şi 4. postul Crăciunului.

Despre durata fiecărui post ne arată *Calendarele bisericeşti*, *Îndrumătoarele bisericeşti* şi *Cărţile de rugăciuni*.

De ce Biserica a fixat posturile mari de peste an ca cel mai potrivit timp pentru spovedanie şi împărtăşanie? Pentru că în acest timp, creştinul poate posti mai mult, se poate ruga mai mult, poate săvîrşi fapte de milostenie mai multe, cu alte cuvinte, creştinul se poate pregăti mai bine pentru împărtăşanie.

Se pune întrebarea: Poate creştinul să se spovedească fără să se împărtăşească? Răspundem: Creştinul se poate spovedi fără a se împărtăşi, dar nu se poate împărtăşi fără a se spovedi. „De scaunul mărturisirii se poate apropia creştinul *oricînd* simte trebuinţa de a-şi uşura sufletul de păcate" (Învăţătura de credinţă..., p. 360).

Cît priveşte împărtăşania, aici factorul timp este hotărîtor. Creştinul trebuie să respecte timpul posturilor stabilite. În ziua cînd se împărtăşeşte, începînd de la ora doisprezece noaptea, el nu trebuie să mănînce nici să bea nimic, nici să fumeze, nici să ia medicamente. Trebuie de asemenea să se ferească de orice păcat sau întinare (Tipic Bisericesc, Bucureşti, 1976, p. 73). Copiii se pot împărtăşi *îndată* după botez şi spovedi după şapte ani împliniţi (Aghiasmatar, 1984, p. 235).

Faţă de bolnavi şi mai cu seamă faţă de cei ce sînt pe patul de moarte trebuie să avem o grijă deosebită. „Pentru că mărturisirea păcatelor, *mai mult decît oricînd în cursul vieţii*, aduce celui pe moarte iertarea acestor păcate, liniştirea cugetului, împăcarea cu Dumnezeu şi cu semenii pe care îi va fi nedreptăţit, urît sau păgubit cu ceva, sau cu care va fi fost certat. Cît priveşte Sfînta Împărtăşanie, ea fiind arvuna vieţii şi chezăşia învierii (Ioan VI, 54), alcătuieşte merinda cea mai scumpă şi *mai de pe urmă*, de care nici un creştin nu trebuie lipsit şi pe care mortul o ia pe drumul cel lung al veşniciei" (Învăţătura de credinţă..., p. 118).

Unii creştini auzind cuvintele Sf. Ap. Favel „Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănînce din pîine şi să bea din pahar. Căci cel ce mănîncă şi bea cu nevrednicie, osîndă îşi mănîncă şi bea, nesocotind trupul Domnului" (I Cor. 11, 29—30), *amînă împărtăşania la bătrîneţe*, pentru motivul că nu sînt vrednici. Noi însă vrednici de Trupul şi Sîngele Domnului nu o să fim niciodată. Aceasta nu înseamnă ca noi să fim indiferenţi faţă de Marea Taină, ci să ne pregătim din tot sufletul şi inima noastră. Noi ne împărtăşim cu Trupul şi Sîngele Domnului avînd credinţa şi speranţa în marea milostivire a lui Dumnezeu.

Amînarea spovedaniei şi împărtăşaniei nu are nici un fel de temei. Ea vine din ispita diavolului, care prin această înşelătorie vrea ca omul *să rămînă cît mai mult timp fără Sfintele Taine* şi astfel să pună stăpînire peste om.

Sfinţii Părinţi ca Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Simion Noul Teolog au sesizat lucrul acesta. Sf. Ioan Gură de Aur spune în una din rugăciunile sale: „Nu cumva rămînînd departe *multă vreme* de împărtăşirea Ta, să fiu prins de lupul cel înţelegător"; lupul cel

(Continuare în pag. a 5-a)

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Din cîntările liturgice...

(Continuare din pag. a 2-a)

tr-un asemenea moment solemn şi dramatic. Solemn, pentru că mărturisim dogma *fundamentală* a învăţăturii Bisericii, şi dramatic, pentru că există o inexprimabilă *distanţă* între puterile noastre sufleteşti, slabe, şi măreţia neasemuită a lui Dumnezeu, înaintea Căruia vrem să facem mărturisirea. Şi numai avînd toţi conştiinţa şi sentimentul iubirii reciproce, vom primi şi puterea de a fi „într-un gînd", adică în unitate de gîndire teologică şi în unitate de *mărturisire* a credinţei. *Iubirea reciprocă constituie condiţia primordială a unităţii de credinţă.*

Desigur că îndemnul preotului este din partea Bisericii şi a Capului ei, Iisus Hristos. Însă este însuşit; este şi un autoîndemn. Căci nu preotul încheie rostirea, ci *noi* toţi, mai ales care cîntăm, sîntem cei care încheiem, numind pe cine să mărturisim. Preotul: „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gînd să mărturisim"... Noi: (să mărturisim) pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh"...

A cînta această încheiere constituie abia unul dintre multiplele moduri de a mărturisi Sfînta Treime. Mărturisirea credinţei creştine este un act mult mai solemn şi mai angajant decît să poată fi exprimat numai prin cîntare. La Sfînta Liturghie caracterul puternic angajant al mărturisirii credinţei îl afirmă conştiinţa şi simţirea în care rostim Simbolul Credinţei. Cînd din tot sufletul rostim *„cred"*, voim ca noi, oameni neputincioşi, să facem mărturisire înaintea lui Dumnezeu Cel Atotputernic; voim să-L avem martor pe Dumnezeu. (Cuvintele „martor" şi a „mărturisi" se înrudesc).

Mărturisim împreună, însă la singular: „cred". Ne angajăm toţi, deodată, însă *personal, în răspundere proprie*. De aceea exprimarea „cred" mă angajează cel puţin tot atît de puternic şi profund ca atunci cînd rostesc: „jur!" (Aşa trăia acest moment venerabilul preot Gheorghe Maior, care, atunci cînd, în biserică, rostea cu voce tare: „cred", cutremurat se oprea puţin şi numai după aceea continua: într-unul Dumnezeu"...).

Să încheiem aceste rînduri, reamintind că textul cîntării „Pe Tatăl"... continuă îndemnul la iubire reciprocă: „Să ne iubim unii pe alţii"... Cel mai sfînt îndemn.

Satul natal
(Sat de Dor)

Pe măsură ce mă adîncesc în ani fac tot mai multe propuneri în satul meu, din poarta de Apus a ţării şi, cu cît îl văd mai des, mă simt mai însetat de izvoarele lui existenţiale, ale căror murmure tainice le aud necontenit şoptind în adîncul sufletului meu. E un glas de taină şi vis, de simţăminte şi doruri ce se trăiesc dincolo de puterea convenţională a cuvintelor, în teritoriul sacru al amintirilor peste care s-aşează *inexorabil* colbul discret al timpilor trecuţi.

Din *inefabilul* acestei complexe, intime şi calde trăiri îmi apare silueta modestă a casei în care am văzut prima dată lumina zilei, unde am murmurat primele cuvinte şi am făcut întîii paşi din viaţa ce mă aştepta cu ispitele şi vămile ei nebănuite. În pragul casei şi-n bătătură mă întîmpină imaginea tulburătoare şi fascinantă a mamei, a tatălui şi a fraţilor — unice şi nepreţuite efigii săpate de-a pururi în măsura amintirilor nepieritoare şi dragi.

La porţi, pe uliţi, în grădini, ori în cîmp răsar: vecinii, prietenii, colegii, tovarăşii de *joc*, de gînd şi de vis, care-mi străjuie vîrsta de aur a copilăriei — nestemat din comoara vrăjită a satului meu.

De sub dulcea povară a amintirilor ridic privirea şi văd turnul cu clopot de-aramă sub care dorm bătrînii-n morminte tăcute şi grele. Sînt moşii şi strămoşii ce ne leagă de glia pe care-au sîngerat şi-au asudat să ne-o lase întreagă şi rodnică nouă şi celor ce vor veni după noi. Ei sînt rădăcinile noastre trainice, adînc înfipte-n trecutul de zbucium şi glorii din care-a răsărit prezentul şi care prefigurează biruinţa deplină a luminii de mîine.

În inima satului dăinuie biserica, unde şi-au hrănit şi şi-au sfinţit sufletele toate generaţiile care s-au perindat pe aici. Alături este şcoala, izvor de lumină, de înţelepciune şi simţire, în care bunul şi devotatul învăţător ne-a condus mînuţele pe tăbliţa de grezie, ajutîndu-ne să cunoaştem farmecul vrăjit al slovelor şi puterea miraculoasă a cifrelor. Acolo am trăit fiori de profunde şi nebănuite emoţii, cînd dascălul evoca cu vocea lui gravă şi caldă nenumăratele jertfe din existenţa milenară a neamului nostru. Ori de cîte ori cîntam „Hora Unirii" la 24 Ianuarie, sau cînd, la semnul lui discret, murmuram „Presăraţi pe-a lor morminte..." de ziua eroilor, inimile ne vibrau şi băteau cu febrilitate, gata să iasă de sub cămăşile albe peste care era petrecut tricolorul.

Sat cu nume de misiune ostăşească — Grăniceri a cunoscut toate vitregiile istoriei prin care a trecut poporul român, dar a rămas statornic în etnicitatea fiinţei sale fizice şi morale, purtîndu-şi cu fală comoara spirituală revărsată în arta cu care-şi împodobeşte existenţa, în obiceiuri şi datini cu strălucire de basm, în demnitatea şi omenia transmise din bătrîni spre zilele luminii de azi.

E satul care l-am purtat în suflet pe toate cărările vieţii şi la care mă întorc întotdeauna cînd mă cearcă temeri sau ispite, îndoieli sau furtuni triste ţi sau mîhniri. El mă ajută să rîd şi să plîng, să oftez şi să cînt, îmi surîde şi mă dojeneşte, îmi zîmbeşte şi mă ceartă — însă întotdeauna mă cheamă irezistibil cu glasul fascinant al sirenelor celeste care l-au vrăjit pe rătăcitorul Ulise.

În el mă-ntorc ca la izvoarele vieţii, căci din el am primit viaţă, în el m-am trezit la cunoaştere şi-n el am deprins rostirea în limba dulce şi frumoasă a neamului meu.

În liniştea serilor lui, sub cerul cu spuza de stele, am ascultat glasul tainic al pămîntului străbunilor mei şi-am trăit sentimentul eternităţii, care parcă plutea tutelar peste casele mici cu grădini foşnitoare, peste cumpeni de fîntîni adînci şi peste lespezi reci de morminte tăcute. De aceea socot că poetul Blaga avea dreptate cînd spunea în limbajul său metaforic: „Eu cred că veşnicia s-a născut la sat". În această veşnicie ne încadrăm şi noi, vertebra (veriga) de azi a coloanei fără sfîrşit, înălţată din veac aici în pămîntul din umbra Carpaţilor noştri.

Purtîndu-ne satul în suflet ca pe cea mai de preţ comoară moştenită din părinţi, să-l păstrăm şi să-l înobilăm prin osîrdia fiecăruia dintre noi, ca să-l lăsăm urmaşilor şi urmaşilor urmaşilor noştri integru şi prosper, cu neasemuita-i frumuseţe şi autenticitate românească.

Gheorghe Ş. Grăniceri

„Ai lui Dumnezeu împreună lucrători sîntem"*

(I Cor. 3, 9)

Prin grija Sf. Sinod al Bisericii noastre, la Conferinţa preoţească din luna aprilie a. c. ni s-a dat spre dezbatere o temă menită să ne mişte lăuntric, să ne facă mai active toate puterile noastre pozitive, să ne deschidă ochii mari, privirile minţii spre noi înşine şi spre nevoile sufleteşti ale obştei din jurul nostru, să ne trezească din amorţeala morală în care unii cădem adesea, să ne reamintească îndatorirea de a ne înnoi şi reînnoi mereu făptura noastră spirituală, precum firea este reînnoită atît de minunat în aceste zile de către Soarele binefăcător al primăverii.

Păstrarea şi întărirea dreptei credinţe este în primul rînd o temă a noastră, a tuturor slujitorilor bisericeşti, căci pentru a o păstra şi întări în rîndul credincioşilor noştri este nevoie să o avem întîi în noi înşine clară şi bine temeluită, mereu „vie şi lucrătoare" — cum ne spune Apostolul neamurilor. Numai în astfel de condiţii sîntem cu adevărat „ai lui Dumnezeu împreună lucrători" (I Cor. 3, 9), cum ne-a decretat Sf. Apostol Pavel, care ne-a şi arătat prin toate ale sale ce uriaşă răspundere implică această negrăită onoare pe care Ziditorul a toate ne-o face nouă făpturilor Sale.

Împreună lucrător cu Dumnezeu este desigur orice om care pune o cărămidă la înfrumuseţarea şi desăvîrşirea acestei lumi, dar în primul rînd sîntem noi, ambasadorii Săi, trimişii Săi speciali, noi cei ce am fost investiţi anume, prin Sf. Taină a Hirotoniei, să-L vestim în lume, să-i facem cunoscută voia, să arătăm concret credincioşilor, poporului lui Dumnezeu, cum se spune astăzi în vocabularul ecumenic, cum trebuie înţeleasă şi cum trebuie trăită credinţa în Dumnezeu. La astfel de îndatorire se referea desigur Sf. Apostol Pavel cînd scria lui Timotei — episcopul: „Odorul cel bun ce ţi s-a încredinţat să-l păzeşti prin Duhul cel Sfînt care locuieşte întru noi" (II Tim. 1, 14) şi cînd îi cere lui şi urmaşilor lui întru hirotonie să se arate „lămurit înaintea lui Dumnezeu" — în clar deci cu toate cele privitoare la Dumnezeu — „lucrător neprihănit, drept învăţînd cuvîntul adevărului" (II Tim. 2, 15). Tot pe Timotei — episcopul îl îndeamnă şi pe noi în acelaşi timp: „Lucrul cel încredinţat ţie păzeşte-l" (I Tim. 6, 207), nefiind vorba desigur de un obiect oarecare, ci de comoara de învăţătură de credinţă şi morală a Bisericii care se răspîndea în lume, ceea ce rezultă şi din alte sfaturi cînd zice: „Luptă-te lupta cea bună a credinţei, prinde-te de viaţa cea veşnică... pentru care ai dat mărturia cea bună înaintea multor martori" (I Tim. 2, 12). „Ai dat mărturia cea bună...", declaraţia solemnă, aşadar, pe care o dăm şi noi astăzi tot înaintea multor martori, care se solidarizează cu noi în a confirma că sîntem vrednici de învestirea care ni se face cînd ni se împărtăşeşte harul sfînt al hirotoniei.

Tema conferinţei noastre vine deci să ne răscolească lăuntric, să ne facă să rupem şi să aruncăm cămăşile false din noi, ca oarecînd Iona şi ninivitenii la care fusese trimis; ne obligă această temă să ne cercetăm cu scrupulozitate toate ungherele sufletului nostru şi să vedem dacă am fost fideli la ceea ce liberi şi nesiliţi de nimeni am declarat că vom urma, spunînd că „nu voi uita niciodată în viaţa mea cuvintele Sf. Apostol Pavel care cer ca preotul să fie fără prihană, bărbat al unei singure femei, treaz, întreg la minte, cuviincios, îndemînatic a învăţa pe alţii, nebeţiv, nedeprins să bată, ci blînd, nesfadnic, neiubitor de argint" ş.a.m.d.

Tema conferinţei ne reaminteşte, iară şi iară, că preoţia nu-i meserie, cum îndrăznim unii dintre noi a o coborî, ci misiune, înaltă chemare, lucrare din lucrarea Atotputernicului şi marelui Ziditor a toate, spre a răspîndi cît mai multă lumină în sufletele credincioşilor noştri, lucrare pentru a face să crească cît mai mult dragostea între oameni, buna cuviinţă, cumînţenia, pacea, bunătatea, hărnicia, generozitatea, altruismul, dăruirea, cinstea, omenia şi altele asemenea acestora.

Ne reaminteşte această temă şi aceea că misiunea noastră înseamnă „rîvnă" sfîntă, care să ne mistuie profund, cum l-a mistuit pe Iisus, Domnul nostru, cînd a văzut templul din Ierusalim transformat în „casă de negustătorie" (Ioan 2, 16), că misiunea noastră înseamnă dragoste fierbinte de adevăr, de frumos, de dreptate, de muncă, de tot ce poate înălţa viaţa, făcînd-o mai frumoasă, mai luminoasă, mai bună, mai demnă de trăit.

Tema conferinţei ne mai cere să ne reînnoim făgăduinţa că nu vom uita cuvintele Domnului adresate profetului Isaia şi desigur şi nouă în acelaşi timp: „Tu eşti sluga mea întru care eu mă voi preamări" (Is. 49, 3), că noi adică, fiind investiţi cu aşa de înaltă chemare din partea lui Dumnezeu, trebuie să păstrăm nealterată credinţa în El şi să dăm tonul în lucrarea de formare religios-morală a credincioşilor noştri.

Tot acum, cu un astfel de prilej, ne vom reaminti şi cuvintele adresate de Părintele ceresc proorocului Iezechil şi, de bună seamă, şi nouă în egală măsură: „Iată te-am pus străjer", peste poporul lui Dumnezeu desigur, „vei asculta deci cuvîntul ce-mi va ieşi din gură şi-l vei vesti ca din partea mea" (Iez. 3, 17), „pentru a abate pe cel rău de la calea lui cea rea, ca să trăiască", iar de „nu-l vei înştiinţa... eu voi cere sîngele lui din mîna ta" (Iez. 7, 18), text care-l va fi cutremurat şi pe vrednicul vlădică Antim Ivireanul, cînd se adresa credincioşilor săi cu astfel de mişcătoare cuvinte: „Am datoria să priveghez cu osîrdie şi făr-de lene ziua şi noaptea şi în tot ceasul pentru folosul şi spăşenia (mîntuirea) tuturor de obşte, învăţîndu-vă şi îndreptîndu-vă cu frica lui Dumnezeu pe calea cea dreaptă", căci „în seama mea v-a dat Stăpînul Hristos, să vă pasc sufleteşte ca pe nişte oi cuvîntătoare şi de gîtul meu spînzură (atîrnă) sufletele voastre şi de la mine va să le ceară pe toate, iar nu de la alţii, pînă cînd vă voi fi păstoriu." Mişcătoare imagine, profund grăitoare conştiinţă preoţească, imagine şi conştiinţă pe care să le avem mereu vii şi care se cuvine să caracterizeze cît de cît şi lucrarea noastră, a fiecăruia.

*

Într-o carte nu de mult apărută: „Ca să fii om întreg", (Bucureşti, 1984), Geo Bogza, acest scriitor adînc înrădăcinat în solul spiritual al înţeleptului nostru popor, scrie şi aceste semnificative cuvinte: „Legămîntul meu a fost să nu fac niciodată nimic şi să nu consimt vreodată la ceva, de care, la o dreaptă şi severă judecată a conştiinţei, aş putea să mă ruşinez" (p. 224).

Dacă un om de litere are un asemenea cinstitor crez, de cîtă grijă, de cîtă pricepere, de cîtă atenţie, de cîtă ştiinţă, de cîtă dragoste, de cîtă rîvnă, de cîtă neodihnă, de cîtă cumînţenie, de cîtă dăruire, de cît foc lăuntric trebuie să dăm noi dovadă, cei ce avem în miezul muncii noastre sensibilizarea şi formarea conştiinţei, pentru a nu roşi, nu numai în faţa propriei noastre conştiinţe, ci şi în faţa credincioşilor care privesc la noi şi, cu deosebire, în faţa Dreptului Judecător, cînd va cere de la noi toate aceste suflete, toate aceste conştiinţe.

Arhid. Gh. Papuc

* Gînduri pe marginea temei de la Conferinţa preoţească din luna aprilie 1985.

Psalm 3

Din mila Ta-i cîntarea, ca-n cioburi de oglinzi,
cînd bolta ca o piele de cort Tu o întinzi;
cu soarele, cu luna şi stelele-n cuvinte
ea-ncape doar în parte, slăvindu-Te, Prea Sfinte.
Cum să cuprindă versul, atunci, din slava Ta
decît fărîma-aceasta, ca-n salbă o mărgea?
Cînd, la sfîrşit, în cîntec, Divinule, Te caut,
Te-ai irosit cu dînsul, ca prin spărturi de flaut,
iar eu toată iubirea în vers din nou o pun.
O, în nimicnicie-s o creangă de alun,
în leagăn de cuvinte, cînd ard, ca pe comori,
în cînt fugare flăcări, ca de atîtea ori!
Dar Tu, ca o mireasmă, împodobeşti o floare
şi fără Tine-ntr-însul cuvîntul meu iar moare.
Tot ciocănind în piatră, aleg un alt cuvînt
şi-umplîndu-l cu iubire fierbinte-i cel mai sfînt
şi, încercînd tot cerul să-l prind ca într-un ciob,
eu acestor cuvinte-mi dau seama că sînt rob.
Primeşte-mă deci, Doamne, şi din sfărîmături,
căci ţie-un cînt de slavă ţi-aduc din mii de guri!

Pr. prof. *Petru Rezuş*

Timpul Spovedaniei...

(Continuare din pag. a 4-a)

înţelegător este satana. Sf. Simion Noul Teolog spune: „Să nu mă răpească cu vicleşug înşelătorul, aflîndu-mă *depărtat* de harul Tău"; înşelătorul este satana.

Amînarea spovedaniei şi a împărtăşaniei pe ziua de mîine este riscantă; căci „nu este nimic mai nesigur pe lumea aceasta ca timpul viitor. Astăzi trăim, ne bucurăm, rîdem, facem planuri şi mîine poate groparul ne va săpa mormîntul".

CONCLUZIA:

Spovedania şi împărtăşania sînt legate de timpul posturilor şi între ele. Nu se poate vorbi de împărtăşanie, fără spovedanie care îi premerge.

Spovedania şi împărtăşania nu se pot amîna pe ziua de mîine pentru două motive: 1. ziua de mîine este foarte nesigură şi 2. satana pune stăpînire peste omul nespovedit şi neîmpărtăşit de multă vreme.

„Ca să fii om întreg..."

Oamenii vorbesc despre cărţi, dar tot mai mult vorbesc cărţile despre oameni şi despre lucruri care trebuiesc cunoscute de ei.

O astfel de carte este şi recentul volum al lui Geo Bogza intitulat: Ca să fii om întreg.

Scriitorul a urmărit, cu multă pătrundere, ceea ce Cartea noastră de căpătîi, Sfînta Scriptură, ar numi: desăvîrşirea omului.

Cînd tînărul din Evanghelie (Mt. 19, 16, Mc. 19 17 şi Lc. 18,18) dornic să fie luminat asupra rostului uman, s-a adresat Mîntuitorului, cu o sfîntă pasiune, zicînd: „Ce să fac?" Domnul nu i-a îngăduit nici o concesie ci i-a fixat toate elementele necesare pentru a deveni om întreg, pentru a primi „botezul măreţiei şi eternităţii."

La fel ne învaţă şi Geo Bogza. Ca să fii om întreg în viziunea sa, înseamnă să fii cu băgare de seamă, să nu te oboseşti în a-ţi păstra sufletul curat şi a te uimi de minunile lumii". Va trebui: să ai simţămîntul că „sorii din univers sînt opera unui dimiurg, că atîta timp cît pămîntul va fi luminat de soare, pe El nimeni nu-l va tăgădui. Ca să fii om întreg trebuie să cunoşti un izvor în care să-ţi speli sufletul de tristeţe, de oboseală şi de moarte".

În această deschidere spre omul întreg, spaţiul florei, codrul care-i „frate cu românul" însoţesc, cu o putere ieşită din comun, împlinirea celor în comuniune organică cu natura:

„Ca să fii om întreg binecuvîntează fiecare fir de iarbă, binecuvîntează fiecare castan şi fiecare iasomie, binecuvîntează fiecare plop şi fiecare brad, binecuvîntează fiecare salcie şi fiecare tei, care împrăştie mireazmă... ele spală sufletul de funingine şi ne întăreşte credinţa că nu funinginea va învinge."

Istoria poporului nostru a lămurit valorile umane şi a fixat, într-un fel sau altul, măsura omului întreg: „Un om întreg e pururea înconjurat de slavă şi de iubire. În mintea acestuia şi în sufletul lui stau cei trei: voievodul de la Suceava, voievodul celei dintîi Uniri şi poetul care a dovedit că un român poate fi Geniu".

Excursul intitulat: Toată apa mării (n-ar ajunge pentru a spăla o pată de sînge) e pedagogic şi instructiv, ca şi aforismul: „Faptul că toate vieţile de pe pămînt sfîrşesc cu moartea nu dovedeşte că moartea e ţinta vieţii".

Capitolul Munţii păcii, sau cele intitulate: Un paradis regăsit, Cain şi Avel, Înger şi Demon, Dincolo de puntea lumii, Santa Maria, Omul absolut, conţin multe idei universal valabile, fiindcă „există o splendoare pe care o uităm tot mai mult, care nu e doar negarea războiului, ci însăşi splendoarea dintru început a lumii".

Motive pentru reflexie şi pentru creiativitate îi oferă scriitorului bogatul cerc al falnicilor munţi, pe care-i asociază idealului care este al oamenilor de pretutindeni şi de totdeauna, cînd zice: „Sînt împotriva munţilor cu zgură şi a norilor cu fum, fiindcă toţi ducem o cruce, fiindcă: luaţi mîncaţi acesta este trupul şi sîngele meu."

Cărţile scrise cu talent şi vervă, despre bine şi despre frumos, despre „omul întreg" se citesc totdeauna cu plăcere, cu interes şi cu mult folos.

Nicolae Neaga

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

Mănăstirea Hurezi

Mănăstirile presărate pe pămîntul scumpei noastre patrii sînt nu numai locuri de retragere şi nevoinţă duhovnicească, dar şi valori de civilizaţie şi cultură, ce au înflorit de-a lungul secolelor şi atestă credinţa vie a poporului nostru.

Printre aceste valori artistice monumentale se numără şi mănăstirea Hurezi, pe care pe bună dreptate o putem încadra în fruntea ctitoriilor brîncoveneşti şi în fruntea mănăstirilor aşezate pe plaiurile oltenesti.

În partea dreaptă a drumului D.N. 67 Rm. Vîlcea—Tg. Jiu, în apropierea munţilor Căpăţînii, strejuită de codri, într-un loc plin de farmec, este aşezată mănăstirea Hurezi, construită de Constantin Brîncoveanu între anii 1690—1697. Luminatul domn, după aşezarea lui pe scaunul Ţării Româneşti a purces, în al doilea an al domniei la înălţarea monumentului, precum glăsuieşte hrisovul de întemeiere al mănăstirii: „Printr-al doilea an al domniei noastre, pus-am temelie şi am început a zidi mănăstirea".

La biserica mare s-a lucrat patru ani şi are hramul Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena patronii voievodului Brîncoveanu. În continuare s-a făcut ansamblul de clădiri, cu două niveluri, parter şi etaj, ce delimitează curtea interioară de formă dreptunghiulară. Frumoasele arcade suprapuse ale porticelor de la parterul şi etajul acestor construcţii, ce înconjoară curtea pe trei laturi, contribuie la întregirea aspectului unitar al incintei şi la imprimarea unei note solemne.

Pe latura de apus se află elegantul foişor al lui Dionisie, construit între anii 1752—1753. de meşterul Iosif, sub îngrijirea arhim. Dionisie Bălăcescu.

Pelerinii însetaţi de hrană sufletească ajungînd în faţa mănăstirii sînt întîmpinaţi cu cuvintele biblice: „Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului". Într-adevăr cînd te afli în acest loc simţi cum ţi se revarsă în suflet binecuvîntarea cerească.

Registrele picturale din biserica mănăstirii Hurezi ne reprezintă toate scenele în legătură cu activitatea Mîntuitorului, toate etapele istoriei creştine.

Începînd cu protopărintele nostru Adam vedem desfăşurîndu-se scene din Vechiul Testament; amănunţit este redată viaţa ultimului prooroc şi înainte mergător al Domnului, Sfîntul Ioan Botezătorul, apoi, activitatea Mesianică a Domnului nostru Iisus Hristos; rolul Maicii Sale în viaţa creştină; Martiraje ale sfinţilor următori, adică ale tuturor sfinţilor celor 12 luni de peste an.

Pe peretele ce desparte naosul de pronaos, sînt prezentate luptele lui Constantin cel Mare cu împărat Maxenţiu din sec. IV în care a biruit prin semnul Sfintei Cruci.

Alături de aceste scene cu caracter religios, s-a introdus în iconografia mănăstirii Hurezi şi evocări cu caracter istoric, ca de pildă, tabloul votiv: Domnul Constantin Brîncoveanu cu cei patru băieţi şi Doamna Maria cu cele şapte fete, în total 11 copii. În continuare pe ceilalţi pereţi, vedem un lung cortegiu de personaje: spiţa neamurilor basarabilor şi cantacuzinilor, ascendenţi ai lui Constantin Brîncoveanu. Efectul acestei monumentale desfăşurări de personaje este deosebit de viu şi impresionant. Din ansamblul general al zugrăvelilor se degajă o impresie de solemnitate şi armonie. Artiştii au redat şi elemente de floră şi faună legate de zona mănăstirii.

Ulterior, sub formă de cruce, s-au mai construit în afara incintei, cîteva biserici precum urmează: în partea de sud o biserică cu hramul Sf. Arhangheli ce serveşte ca lăcaş de închinare pentru credincioşii din Romani. La est „bolniţa" ctitorită de doamna Maria, soţia lui Brîncoveanu cu hramul „Adormirea Maicii Domnului". La vest, schitul Sf. Ştefan, ctitorit de fiul lui Brîncoveanu, Ştefan Brîncoveanu. La nord se află un frumos schit cu hramul Sf. Apostoli. Acesta are ca ctitor pe Ioan Arhimandritul, starețul mănăstirii din timpul lui Brîncoveanu.

Studiind cu atenţie întregul ansamblu arhitectonic, sculptural şi pictural al mănăstirii Hurezi, ne dăm seama de inestimabila sa valoare istorică, religioasă şi culturală artistică.

Pînă astăzi mănăstirea Hurezi ne transmite dovada iubirii de neam şi ţară a voievodului martir, zelul său pentru promovarea artei şi culturii româneşti.

Moment culminant în istoria artei româneşti, ea exprimă limpede şi cuceritor aşa numitul „Stil Brîncovenesc" care a exercitat îndelungată vreme o puternică influenţă în toată ţara.

Monahia Stavrofilia

† Prot. Stavrofor Prof. Dr. Isidor Todoran

Miercuri, 29 mai 1985, a trecut la cele veşnice Prot. stavrofor profesor Dr. Dr. Isidor Todoran, personalitate proeminentă a învăţămîntului teologic ortodox din ţara noastră.

Profesor de vocaţie, cu aleasă pregătire teologică şi filosofică, neobosit îndrumător a multor generaţii de studenţi, personalitate de înaltă ţinută morală, cărturar distins cu o bogată activitate publicistică, patriot luminat şi ecumenist convins, părintele profesor Isidor Todoran şi-a înscris la loc de cinste numele între mari dascăli şi teologi din istoria teologiei şi culturii româneşti.

S-a născut în 29 mai 1906, în com. Ibăneşti, jud. Mureş, din vrednici părinţi, David şi Floarea. Elev eminent, după terminarea liceului, a făcut studii teologice şi filosofice strălucite, obţinînd titlul de doctor în teologie, în 1935, la Universitatea Mihăileană din Iaşi, ca şi titlul de doctor în filosofie, în 1942, la Universitatea din Cluj şi Sibiu. O scurtă perioadă, între 1929—1936, a fost profesor de liceu la Cluj, apoi profesor universitar, de Teologie Dogmatică, vreme de 40 de ani, la Academia Teologică din Oradea şi Cluj, pînă în 1952, iar din 1952 pînă la pensionarea sa în 1976, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde între 1969—1976, a ocupat şi funcţia de rector al acestuia. În anii grei ai refugiului a fost utilizat un timp la catedra de sociologie în cadrul Universităţii din Cluj-Sibiu.

În 1933 se căsătoreşte cu Ileana Viorica Moldovenescu, conferenţiar universitar, şi în acelaşi an este hirotonit întru diacon şi preot.

Chipul său de dascăl de vocaţie, model de sobrietate şi seriozitate, impresiona nu numai prin vastele sale cunoştinţe, dar şi prin marea sa putere de pătrundere şi sinteză, ca şi prin uşurinţa de a face accesibile problemele cele mai dificile şi abstracte ale gîndirii teologice, într-o expunere clară, logică şi concisă şi care te obliga să gîndeşti şi să răspunzi la fel de ordonat şi de sistematic. Căci sobietatea sa era dublată de o mare exigenţă, tocmai din dorinţa fierbinte de a ne ridica şi forma, pentru a egala. Era în acelaşi timp şi un suflet mare, nobil, dotat cu un mare echilibru şi simţ pedagogic în îndrumarea studenţilor, respectînd personalitatea şi libertatea lor şi învestind mari speranţe în toţi cei buni. Prin exemplara lui slujire la catedră s-a ridicat pe cel mai înalt piedestal, neîntrecut de nimeni, fiind respectat şi admirat de toţi.

Paralel cu activitatea didactică, care i-a fost atît de dragă, pr. prof. Is. Todoran a desfăşurat o bogată activitate de cercetare şi publicistică, materializată în o mulţime de lucrări, studii şi articole de mare valoare şi în care au fost abordate probleme deosebit de importante şi actuale, atît din punct de vedere teologic, bisericesc şi ecumenic, dar şi umanist ca: Problema cauzalităţii în argumentul cosmologic, Bazele axiologice ale binelui, Tehnică şi spirit, Transmisibilitatea răului, Filosofia religioasă a lui Nicolae Berdiaeff ş.a.

A colaborat în calitate de coautor la Manualul de Teologie Dogmatică şi Simbolică, 2 volume, Bucureşti, 1958, ca şi la Catehismul de la Sibiu, 1956. Simţindu-şi probabil sfîrşitul aproape a lucrat pînă în ultimile clipe la terminarea manualului de Teologie Dogmatică pentru Seminarele teologice, atît de aşteptat de elevii şi profesorii Seminarilor teologice din întreaga Patriarhie Română, tocmai cunoscîndu-se bogata sa experienţă didactică şi calităţile sale neîntrecute de pătrundere, claritate şi sinteză.

Ca rector s-a îngrijit de instaurarea unei vieţi cu adevărat universitare şi s-a preocupat de asigurarea schimbului ei de mîine al cadrelor didactice, atît prin formarea lor exigentă, dar şi prin promovarea cu curaj şi cu o mare investiţie de încredere a majorităţiii elementelor didactice tinere.

În activitatea sa neobosită de aproape cinci decenii în slujba Bisericii Ortodoxe Române, pentru care a fost cinstit cu diferite medalii şi distincţii, Pr. prof. Is. Todoran s-a manifestat şi ca teolog ecumenist de mare prestigiu, nu numai pe plan intern, în bunele relaţii cu toţi colegii de la Institutul Teologic Protestant din Cluj şi Sibiu, precum şi în cadrul Conferinţelor teologice-interconfesionale, dar şi pe plan extern, în diferite comisii teologice de dialog, exprimînd pretutindeni voinţa de înţelegere şi conlucrare a Bisericii şi poporului nostru.

Prohodirea rămăşiţelor pămînteşti ale adormitului în Domnul, Prot. prof. Is. Todoran a avut loc în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, în ziua de 3 iunie 1985, de către P. S. Episcop Iustinian Chira, înconjurat de un impunător sobor de preoţi şi diaconi. Din sobor au făcut parte P. C. Arhid. Prof. rector C. Voicu, Pr. Prof. prorector D. Abrudan, Pr. Prof. Ioan Ică şi Pr. Prof. C. Galeriu. A fost de faţă şi Î.P.S. Dr. h. c. Teofil, Arhiepiscopul Clujului.

Personalitatea celui mutat la viaţa veşnică a fost omagiată de P. S. Episcop Iustinian Chira, P. C. Arhid. Prof. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P. C. Prof. C. Galeriu, din partea Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, Pastor Prof. Dr. Péntek Árpád, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj-Napoca, P. C. Prof. Ion Zăgrean şi P. C. Preot paroh Gheorghe Simu.

Arhid. Rector C. Voicu a dat citire Scrisorii de condoleanţe din partea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, adresată familiei celui mutat la cele veşnice.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu drepţii să-l numere.

Pr. prof. *Ioan I. Ică*

Al treilea dialog general Ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi Federaţia Luterană Mondială

Pînă în prezent, între Biserica Ortodoxă şi Federaţia Luterană Mondială au avut loc două întruniri generale ecumenice: în 1981 la Helsinki, în 1983 la Limasol, în Cipru. Cel de-al treilea dialog general a avut loc la Allentown în S. U. A. între 23—31 mai 1985.

Tema dialogului de la Allentown a fost: *„Revelaţia divină."* Şedinţele s-au ţinut în Colegiul Muhlenberg.

Au participat din partea Bisericii Ortodoxe delegaţi ai Patriarhiilor din Constantinopol, Antiohia, Ierusalim, Moscova, România, Bulgaria şi a Bisericilor din Cipru, Georgia şi Finlanda.

Federaţia Luterană Mondială a fost reprezentată prin delegaţi din Cehoslovacia, Etiopia, Republica Federală Germania, Republica Democrată Germania, Ungaria, India, România şi Statele Unite ale Americii.

Din România a participat P.S. Vasile al Oradiei şi Prof. Dr. Hermann Pitters din Sibiu.

S-au citit patru referate. Din partea ortodoxă: Mitropolitul Vladimir de Rostov şi Novocherskasc: „Învăţătura revelaţiei lui Dumnezeu ca temei al Sfintei Scripturi în mărturisirea luterană" şi Mitropolit Hrisostom de Peristerion: „Revelaţia divină în perspectiva dialogului dintre Biserici."

Din partea luterană s-a citit referatul Prof. Dr. Georg Kretschmar: „Dialogurile care au avut loc pînă în prezent între Bisericile ortodoxe şi luterane, atît bilaterale cît şi generale şi concluziile lor" şi Prof. Dr. Wolfgang Ullmann: „Puncte de convergenţă între Biserici cu privire la revelaţia divină."

Pe marginea referatelor s-au purtat discuţii şi completări constructive. Delegaţii din România au luat parte activă la discuţii, arătînd legătura strînsă dintre Scriptură, Tradiţie şi Biserică, ca lucrări ale Duhului Sfînt, prin care se manifestă revelaţia divină.

O subcomisie a prezentat concluzia semnată de toţi participanţii, din care redăm punctele principale:

1. Dumnezeu pe care nu L-a văzut nimeni (Ioan 1, 18) s-a revelat în istorie fiinţei umane, prin cuvîntul şi puterea Sa (prin energie). Această revelaţie a lui Dumnezeu începe cu crearea lumii (Fapte 14; 15, 17) este desăvîrşită prin acţiunea Sa protectoare (iconomia) în Hristos, în revărsarea Duhului Sfînt şi în promisiunea noii creaţii.

2. Dumnezeul treimic, în care credem şi Îl mărturisim şi-a revelat înţelepciunea divină şi voinţa milostivă în fapta Sa mîntuitoare care ni-L arată ca: creator, mîntuitor, sfinţitor şi ca judecătorul întregii omeniri.

Făgăduinţa lui Dumnezeu în Vechiul Testament, cînd vorbeşte părinţilor prin profeţi în multe şi variate căi (Evr. 1, 1) precum şi împlinirea ei în Iisus Hristos nu e numai istoria revelaţiei lui Dumnezeu ci, de asemenea, şi istoria salvării omenirii. Revelaţia este cuvîntul lui Dumnezeu şi cuvînt despre Dumnezeu; este în acelaşi timp cuvînt pentru soarta şi mîntuirea tuturor oamenilor.

3. Dumnezeu Însuşi salvează fiinţele umane din rătăcirea şi alienarea (înstrăinarea) lor; îi aduce la viaţă autentică şi la creaţie nouă (II Cor. 5, 17). Centrul acestei mîntuiri este trimiterea Fiului Său, care „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire s-a coborît din cer şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt în Fecioara Maria şi s-a făcut om", s-a ridicat la o nouă viaţă, după Scripturi. El s-a ridicat la ceriu şi a fost aşezat de-a dreapta Tatălui.

Prin înălţarea Domnului, Tatăl (revărsă) trimite pe Duhul Sfînt asupra oamenilor şi prin aceasta duce la desăvîrşire revelaţia. Acelaşi Duh Sfînt care a grăit prin profeţi, lucrează şi în kerigma apostolică, prin mărirea Fiului, dăruind cunoştinţe mîntuitoare tuturor credincioşilor (Ioan 14; 13—16) pînă la împlinirea tuturor făgăduinţelor în Împărăţia lui Dumnezeu.

Revelaţia lui Iisus Hristos este înfăptuită şi actualizată în Biserică, ca Trup al lui Hristos. Misterul pascal şi al Cincizecimii au întemeiat Biserica Noului Testament, în care revelaţia este trăită proclamată şi transmisă. Duhul Sfînt susţine viaţa Bisericii, pînă în ziua cea din urmă, prin proclamarea Evangheliei, în deplinătatea tradiţiei apostolice şi transmiterea ei din loc în loc şi din generaţie în generaţie, nu numai prin cuvînt dar şi prin întreaga viaţă a Bisericii.

Sfînta Scriptură este o expresie inspirată şi autentică a revelaţiei Domnului şi a experienţei Bisericii la începuturile ei. În experienţa continuă a Bisericii, a vieţii ei întru Hristos, în credinţa, iubirea şi supunerea credincioşilor lui Dumnezeu, în rugăciunea lor, Sfînta Scriptură, devine o carte vie a revelaţiei împreună cu kerygma Bisericii, cu dogma şi viaţa. Ele nu se contrazic.

Prin călăuzirea Sfîntului Duh, dogma Bisericii este în acord cu Sfînta Scriptură, de aceea dogma însăşi devine o înţelepciune de neînlocuit a adevărului revelaţiei. Astfel prin călăuzirea Sfîntului Duh, revelaţia divină trăieşte în Biserică prin Sfînta Scriptură şi prin Sfînta Tradiţie.

De asemenea subcomisia a propus continuarea dialogului într-o nouă întrunire în anul 1987, la o dată care se va comunica ulterior.

Tema viitoarei întruniri este: *Scriptura şi Tradiţia.*

*

La lucrările dialogului a luat parte şi noul preşedinte al Federaţiei Mondiale Luterane, episcopul Kaldy şi secretarul general Dr. Karl Mau, ceea ce a dat o importanţă deosebită lucrărilor lui şi o speranţă mai mult în roadele lui.

Cel de-al treilea dialog general ortodox-luteran a însemnat un nou pas în legătura dintre Ortodoxie şi Luteranism. Prin cunoaşterea mai profundă a celor două Biserici creştine, el contribuie la apropierea dintre Biserici şi la slujirea marelui ideal de pace şi unitate a omenirii.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Preot SCARLAT PORCESCU, **EPISCOPIA ROMANULUI,** Bucureşti, 1984, 415 pag.

Autorul este binecunoscut în istoriografia bisericească de azi, prin studiile închinate unor ierarhi moldoveni (mitropoliţii Iosif, Varlaam, Veniamin Costachi, episcopii Macarie şi Melchisedec de la Roman), prin monografiile unor lăcaşuri de închinare din Moldova (Catedrala mitropolitană din Iaşi, Mănăstirea Neamţ — în colaborare cu prof. Ioan Ivan), ca şi prin lucrări mai vechi consacrate eparhiei Romanului. Lucrarea pe care o prezentăm — rod al mai multor ani de cercetări — întregeşte şi continuă *Chronica Romanului şi a Episcopiei,* tipărită acum 110 ani, în 1874—1875, de învăţatul episcop Melchisedec Ştefănescu, membru titular al Academiei Române.

Autorul prezintă succesiv istoricul „tîrgului" Roman, începuturile Episcopiei, rolul titularilor ei în viaţa culturală, economică şi social-umanitară a oraşului, şirul episcopilor eparhioţi, biserica episcopală de la Roman şi clădirile din incintă, mănăstirile, schiturile şi bisericile — monumente istorice din eparhie, obiecte de cult, manuscrise şi cărţi vechi aflate în patrimoniul Episcopiei.

Un rezumat în limba franceză, un glosar cu termeni vechi, indice şi numeroase ilustraţii întregesc cuprinsul acestei valoroase lucrări, pe care o recomandăm cu toată căldura iubitorilor trecutului românesc.

M. Păcurariu

Dialogul Ecumenic dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania

Între 6—13 mai 1985, s-a desfăşurat, la Techirghiol, dialogul bilateral între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică Lutherană din Republica Federală Germania.

Tema principală a dialogului a fost: *Mîntuirea în Iisus Hristos şi tămăduirea lumii.* Asupra temei generale a prezentat un referat *P. S. Vasile Coman al Oradiei.*

Tema principală a fost împărţită în trei sub-teme, asupra cărora s-au prezentat referate de către ambele delegaţii, precum urmează:

a) *Credinţă şi iubire în dobîndirea mîntuirii.*
Referenţi: *Prof. D. Stăniloae şi Diacon Ioan Caraza*
Dr. Heinz Joachim Held.

b) *Mîntuirea ca împăcare.*
Referenţi: *Prof. Dr. Ioan Ică*
Episcop Dr. Gerhard Heintze.

c) *Mîntuirea, nouă creaţie a lumii.*
Referenţi: *Prof. Dumitru Radu*
Prof. Dr. Hans Helmut Esser.

Alte referate s-au ţinut asupra temei *„Mîntuirea în Hristos şi dezvoltarea mîntuirii în viaţa comunităţii.* Referent *Prof. Dr. Hermann Pitters* şi *„Mîntuirea în Hristos şi sfinţirea lumii în învăţătura şi tradiţia rînduielilor reformate din Transilvania".* Referent *Dr. Zóltán Gálfy.*

Dezbaterile s-au desfăşurat într-o atmosferă ecumenică, fiecare delegat şi-a expus punctul de vedere al Bisericii lui. După cum se poate vedea în decursul dezbaterilor s-au aflat asupra unor teze puncte de consens, asupra altora convergenţe, fiind şi unele puncte deosebitoare. Deosebirile s-au manifestat asupra unor înţelesuri deosebite al cuvintelor care încearcă să explice Taina Mîntuirii. Toate punctele comune, convergente şi deosebitoare sînt arătate în comunicatul care s-a trimis Bisericilor respective spre luare la cunoştinţă.

În general s-a observat că teologia protestantă nouă a evoluat în ceea ce priveşte condiţiile mîntuirii prin „sola graţia" şi „sola fide" într-o înţelegere mai largă, recunoscînd valoarea Tainelor Bisericii şi valoarea faptelor bune în însuşirea mîntuirii obiective.

Mai mult decît la dialogurile anterioare prezentul dialog a făcut paşi însemnaţi şi în evidenţierea dimensiunii orizontale a ecumenismului, adică în arătarea contribuţiei la care sînt chemate Bisericile creştine în susţinerea păcii şi a bunei înţelegeri între oameni şi popoare. Noţiunea împăcării cu Dumnezeu, nu poate fi străină de datoria Bisericii de a sluji idealul superior al împăcării dintre popoare.

Această latură a fost remarcată în cuvintele introductive ale P. S. Vasile şi ale Prezidentului Held, precum şi în intervenţiile celor doi preşedinţi.

S-a amintit despre împlinirea a 40 ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial, despre demersurile pe care le-au făcut cele două Biserici pentru încetarea cursei înarmărilor, îndeosebi a celor nucleare şi pentru apărarea păcii.

S-au arătat şi de o parte şi de alta dorinţa popoarelor pentru instaurarea unui climat de pace şi dreptate în lume.

În mod deosebit s-a vorbit despre ziua biruinţei împotriva forţelor întunericului, pe care germanii l-au sărbătorit la 8 mai a. c. iar noi românii la 9 mai. Cu acest prilej s-a săvîrşit în biserica de lemn o liturghie, din partea delegaţiei române, condusă de P. S. Vasile al Oradiei, iar a doua zi o slujbă evanghelică de către Episcopul Heinze. În amîndouă slujbele s-a stăruit asupra datoriei de a acţiona mereu pentru apărarea păcii.

În ziua de vineri, 10 mai, delegaţii la dialog au făcut o excursie în Dobrogea, vizitînd locurile şi monumentele cele mai însemnate, care vorbesc despre începuturile poporului român şi ale Bisericii ortodoxe în acest ţinut de etnogeneză şi cristogeneză a poporului român.

În acest sens au fost vizitate următoarele centre: Constanţa, Histria, Niculiţel cu bazilica unde au fost descoperite moaştele martirilor din secolul al IV-lea, mănăstirea Cilic-Dere şi mănăstirea Cocoşul, unde delegaţia a fost primită de Î. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului şi Dunării de Jos.

Sîmbătă, în 11 mai 1985, s-a lucrat asupra comunicatului comun pînă la orele 12, cînd delegaţia a plecat spre Bucureşti şi de acolo spre Cluj.

Ziua de Duminică a fost destinată vizitei la Biserica Evanghelică S. P. din Cluj, la Biserica Reformată şi la Institutul Teologic Reformat din Cluj-Napoca precum şi o vizită la Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului.

În ziua de 13 mai delegaţia a fost primită la ora 12 la Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

Se poate spune că dialogul ecumenic dintre Biserica Ortodoxă Română şi cea Evanghelică din R. F. G. a adus o contribuţie în apropierea dintre cele două Biserici şi dintre cele două popoare.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Sesiune Ecumenică Europeană la Sofia

(Continuare din pag. a 2-a)

Lucrările au fost prezidate de Pastorul Dr. André Appel (Preşedintele Bisericilor protestante din Alsacia, Strassbourg).

Oprindu-se asupra faptului că în anul acesta, 1985, sărbătorim 40 de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial, Dr. Appel a spus că pentru creştini şi pentru Bisericile din Europa problema este: „Ce au de spus cu acest prilej? Într-un fel, toţi am fost implicaţi în al doilea război mondial. Privind înapoi, ce avem de învăţat de la o asemenea perioadă tragică? Şi cum putem noi contribui la instaurarea unei păci mai trainice?" În continuare, Dr. Appel a exprimat teama faţă de repetarea unor asemenea catastrofe şi perioade ca cea hitleristă, care modifică însăşi fiinţa omenească, făcînd-o capabilă de a săvîrşi orori inimaginabile, condiţionînd-o pentru a face răul. Oamenii au dovedit că pot fi mai răi decît animalele, cînd sînt puşi în condiţii de viaţă ca cele din Germania lui Hitler. El a menţionat însă şi faptul că şi după război, în unele părţi ale lumii se mai face apel la tortură, că se înmulţesc teroriştii, ceea ce e în măsură să alarmeze omenirea şi s-o determine să treacă la măsuri de apărare şi îndreptare.

Referindu-se la tensiunile încă existente în Europa, după 40 de ani de la încheierea războiului, vorbitorul a pledat pentru o mişcare de reconciliere şi, în această privinţă, a invitat Bisericile să se facă instrumente ale acestei necesare reconcilieri între oameni şi naţiuni. Conferinţa Bisericilor Europene a jucat un rol important în această privinţă, în anii ce au trecut; ea trebuie să-şi reintensifice eforturile spre împiedicarea violenţei, a exploatării şi, în special, spre împiedicarea războiului.

Viitoarea Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene (Sterling, Scoţia, septembrie 1986) va trebui să elaboreze şi să propună, în această privinţă, măsuri concrete, la care să ceară adeziunea tuturor Bisericilor Europei. E drept că Europa nu mai este cea din 1945, că s-au făcut mari progrese economice dar, din cauza tensiunilor politice şi economice, ea mai trăieşte încă în frică şi incertitudine. Pe teritoriul Europei s-au instalat şi se instalează mereu rachete care nu sînt semne de pace şi speranţă.

Evitînd tonul prea pesimist, Dr. Appel a arătat că sînt totuşi şi motive de speranţă, cum sînt mişcările pentru pace şi acţiunile întreprinse în anul acesta, în special în cadrul „Anului internaţional al Tineretului", încercîndu-se a se mări contactele între tineri şi a se angaja tînăra generaţie în idealuri constructive şi împotriva războiului. Vorbitorul a amintit şi faptul că anul 1985 este de asemenea şi „Anul Muzicii", aniversîndu-se creatori precum Schütz, Bach şi Händel.

Ascultat cu mult interes, discursul de deschidere a lucrărilor a fost apreciat ca fiind foarte realist şi constructiv. Evocarea „Anului Muzicii" i-a făcut pe toţi cei prezenţi să se gîndească la fericirea de a trăi în ritmul muzicii, într-o lume armonică, a frumuseţii şi a păcii şi nu în ritmul muzicii bombelor. Bombele sînt tot ce poate fi mai inuman, o dovadă de înaopiere şi regres, tocmai în veacul în care se vorbeşte tot mai mult de progres şi de civilizaţie.

Ca de obicei la astfel de lucrări, a urmat raportul Secretarului General G. G . Williams.

În cadrul aniversărilor, în afară de acelea menţionate de Dr. Appel, Dr. Williams a amintit împlinirea a 10 ani de la semnarea Actului Final de la Helsinki, arătînd ce răspunderi revin Bisericilor din Europa în vederea respectării hotărîrilor asumate acum zece ani de aproape toate naţiunile Europei, Statele Unite şi Canada.

A făcut apoi o trecere în revistă a activităţii *Conferinţei Bisericilor Europene* în decurs de un an de la ultima întîlnire, remarcînd îndeosebi munca secretarului pentru studii, condus de Pr. prof. Dumitru Popescu, din România. O atenţie deosebită a acordat documentului ecumenic B. E. M. (Botez, Euharistie, Preoţie) care urmăreşte refacerea unităţii creştine, şi a arătat ce se face în Europa pentru grăbirea procesului de analiză şi recepţionarea lui.

O bună parte din Raport s-a ocupat de stadiul pregătirilor pentru a IX-a Adunare Generală a Conferinţei, care va avea loc în anul viitor în Scoţia, Marea Britanie.

Alegerea noului secretar general al Conferinţei Europene, în locul D-lui Williams care se va retrage în 1986, a ocupat o bună parte din timpul lucrărilor de la Sofia. Comitetul de propuneri — din care a făcut parte şi Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului — şi-a încheiat dezbaterile în ziua de 23 aprilie, după ce a stat de vorbă cu 4 din cei 19 candidaţi, care fuseseră selecţionaţi în primăvară, la şedinţa din oraşul St. Albans, Anglia. Aceştia 4 au fost: Martin Conway (Anglia), Jean Fischer (Elveţia), Iakko Launikari (Finlanda) şi Helmut Zeddies (R. D. G.). Comitetul de numiri a hotărît, la propunerea delegatului român, de a fi selecţionat dintre cei patru, Dr. Jean Fischer, pentru următoarele motive:

— A dovedit foarte de timpuriu în viaţa sa ataşament faţă de Biserică, fiind timp de 8 ani misionar în Africa;

— A fost timp de 19 ani director al CICARWS-ului (Comitetul pentru într-ajutorarea Bisericilor) din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor;

— A ajutat Bisericile sărace din Europa, mai ales pe cele protestante din zone masiv catolice din sudul Europei;

— A ajutat unele ţări cu prilejul calamităţilor suferite de pe urma inundaţiilor şi a cutremurelor.

— Înţelege problemele Estului şi pe cele ale Vestului şi se manifestă ca un om de echilibru şi dialog;

— Vorbeşte fluent trei limbi: engleza, franceza şi germana şi o limbă africană.

Acestea şi alte calităţi personale l-au impus drept candidat, în cele din urmă unic, la postul de Secretar general al Conferinţei Bisericilor Europene.

Raportul Comisiei de propuneri a fost pus la vot. Dr. Jean Fischer a obţinut mai mult de două treimi din voturi şi a fost astfel proclamat ales.

S-a convenit ca ceremonia de luare de rămas bun de la D-l Williams şi de întîmpinare a D-lui Jean Fischer să aibă loc în cursul celei de-a IX-a Adunări Generale de la Universitatea Sterling, în Scoţia, în anul 1986.

Tot în legătură cu problemele de personal s-a cerut şi prelungirea angajării ca secretar de studii a preotului Dumitru Popescu, aprobîndu-i-se prelungirea pînă la sfîrşitul anului 1987.

Pr. D. Popescu a prezentat un larg Raport arătînd cîte întruniri a organizat ca director de studii şi cu ce teme. Activitatea de studii s-a orientat în special în analizarea de către Biserici a *Documentului* de la Lima, B. E. M. (Botez, Euharistie, Preoţie). Au fost organizate două colocvii în 1984 (Bucureşti, România şi Iserholm (R. F. G.) şi alte două în 1985, la Görlitz (R. D. G.) şi Groydon (Anglia). Rezultatele se anunţă a fi satisfăcătoare, dar procesul de recepţie e încă în curs.

Profesorul Popescu a prezentat apoi stadiul pregătirilor în vederea celei de-a IX-a Adunări Generale din punctul de vedere al pregătirilor teologice. A arătat că a pregătit textul unei cărţi ce va fi distribuită participanţilor şi a rînduit, împreună cu *Comitetul de pregătire,* temele principale, secundare, şi temele studiilor biblice, potrivit cu tema generală a Adunării generale: SLAVĂ LUI DUMNEZEU — PACE PE PĂMÎNT.

În legătură cu textul cărţii au avut loc discuţii largi, fiind mai ales dorită a fi aconfesională, simplă şi mobilizatoare. A luat cuvîntul şi autorul acestor rînduri care a spus printre altele:

„Textul, aşa cum ne este prezentat, este un foarte bun început şi nu-i trebuie mult spre a fi desăvîrşit. Din intervenţiile de pînă acum a reieşit că fiecare confesiune doreşte să-şi regăsească în broşură teologia şi tradiţia sa. S-a obiectat, de pildă, că nu se vede deloc tradiţia reformată. Eu aş zice că nici nu se poate ca fiecare confesiune să se regăsească în ea, şi nici nu trebuie să fie aşa. Dacă dorim aşa ceva, trebuie să facem capitole confesionale. Şi cîte ne-ar trebui! Părerea mea e că broşura trebuie să rămînă ... *creştină,* cu o teologie de consens, deasupra deosebirilor confesionale. Evident că nu trebuie să existe nici o urmă de critică împotriva vreuneia din tradiţii sau a unor idei teologice. Aceasta ar scoate-o din echilibru. Să vorbim doar de acele lucruri care ne sînt comune tuturor şi, slavă Domnului, sînt destule. Altfel n-am putea sta împreună aici şi nu vom putea sta nici la Adunarea Generală. Broşura trebuie să ia din fiecare tradiţie ce are mai bun şi mai ferit de răstălmăciri şi de contradicţii cu alte tradiţii. Expunerea să fie pozitivă şi expozitivă — iar conţinutul axact pe ideile temei. Să vorbească de slava lui Dumnezeu, creatorul şi proniatorul lumii, de datoriile oamenilor faţă de Dumnezeu şi a unora faţă de alţii, şi în mod special să expună poziţia creştină în problema păcii şi a războiului, a cursei înarmărilor şi a dezarmării. Desigur textul va trebui să fie revizuit de Comisia de studii şi, ne dăm seama că e greu să aduci la un singur numitor teologi de diferite confesiuni, dar credem că profesorul D. Popescu va reuşi, aşa cum a reuşit şi cu această primă versiune."

Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu a făcut la urmă o sinteză a discuţiilor insistînd asupra ideii complementarităţii celor două tradiţii, răsăriteană şi apuseană, atunci cînd se abordează problemele practice ale vieţii creştine, atitudinea faţă de viaţă, pace, război etc. A făcut apel la toţi cei prezenţi să promoveze în continuare prietenia şi colaborarea, în aşa fel încît Conferinţa Bisericilor Europene să rămînă în continuare un loc de întîlnire a Bisericilor de pe acest continent, şi să dea mărturie comună despre voinţa lor de pace şi prietenie între oameni şi popoare.

Conferinţa a aprobat apoi propunerile cu privire la numărul de delegaţi la Adunarea Generală din 1986, din partea fiecărei Biserici. Bisericii Ortodoxe Române i s-au repartizat cinci locuri. Alte trei locuri au fost repartizate la trei Biserici protestante din România. S-a apreciat apoi că întîlnirea de anul trecut de la Riva del Garda şi Trento (Italia), a însemnat un uriaş pas înainte în ecumenism, rostindu-se în comun Simbolul Credinţei, aşa cum a fost el alcătuit de Sinodul I şi II Ecumenic, *fără Filioque.* S-a hotărît ca o nouă întîlnire între Conferinţa Bisericilor Europene şi Consiliul Conferinţelor romano-catolice europene să aibă loc în 1988. Nu s-a stabilit locul.

La sfîrşit s-au făcut recomandări pentru funcţiile de Preşedinte şi de vice-preşedinte ai viitoarei Adunări Generale. Pentru aceste funcţii au fost recomandaţi: Episcopul Patrick Rodger (Anglia), Mitropolitul Antonie Plămădeală (România), Episcopul Joung (R. F. G.), D-na Pauline Webb (Anglia) şi D-na Athanasiu (Grecia).

Se vor alege la Adunarea Generală un Preşedinte şi doi vice-preşedinţi.

La sfîrşitul lucrărilor s-a redactat şi s-a votat un *Mesaj* către Biserici cu prilejul aniversării a 40 de ani de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, în Europa.

S-a cerut trecerea la dezarmarea treptată şi în special la dezarmarea nucleară, cerîndu-se realizarea unui echilibru de forţe la nivelul cel mai de jos, prin dezarmare.

Participanţii la lucrări au fost primiţi de S. S. Patriarhul Maxim al Bulgariei.

Delegaţii români au făcut o vizită şi parohiei ortodoxe române din Sofia, păstorită de Preotul Alexandru-Armand Munteanu.

† IUSTINIAN CHIRA MARAMUREŞANUL, Episcop-vicar, **DARURILE BISERICII,** Editura Arhiepiscopiei ortodoxe române Cluj-Napoca, 1983, 255 pag.

Prezentul volum, în care găsim înmănunchiate diverse articole, dintre care unele au văzut anterior lumina tiparului în „Telegraful Român", „Mitropolia Ardealului", „Glasul Bisericii". „Îndrumătorul bisericesc" de la Cluj-Napoca şi Sibiu, iar altele sînt inedite, se înfăţişează ca o carte de învăţătură hărăzită prin excelenţă educaţiei religios-morale şi patriotice a credincioşilor Bisericii noastre şi nu mai puţin păstorilor lor sufleteşti, care de asemenea pot agonisi din cercetarea ei multă hrană duhovnicească.

Cuprinsul se împarte în şase părţi.

În prima parte găsim grupate, sub genericul *„Biserica"* mai multe materiale în care sînt expuse învăţături esenţiale ale Ortodoxiei, precum: Despre Biserică şi darurile ei, despre numele de creştin, despre dreapta credinţă, despre Harul lui Dumnezeu, despre Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, despre sărbători, despre chipul preotului şi despre Sf. Liturghie. Un articol mai extins este dedicat Monahismului, iar altul păcii a toată lumea.

Partea a doua se intitulează: *„În lumina învierii"* şi însumează zece articole ce proslăvesc evenimentul central al creştinismului: Învierea Mîntuitorului Hristos. În legătură cu acest eveniment este prezentată şi învăţătura ortodoxă despre învierea de obşte, judecata particulară şi universală, răsplata şi pedeapsa după moarte.

Urmează grupajul de articole intitulat: „Naşterea Domnului" în care este înfăţişat praznicul bucuriei şi al păcii, cu referiri la frumoasele datini româneşti legate de el.

Sub titlul general *„Reflecţii"* avem adunate treisprezece articole de cuprins divers. Amintim dintre ele: Muncă şi rugăciune, Despre „educaţia" bătrînilor, Îndemn la cumpătare, Din rănile războiului, Chemări spre culmi, Primăvara, Şoaptele firii etc.

O parte însemnată a cărţii, cea de-a V-a, avînd titlul: „Iubirea de patrie" este alcătuită din articole închinate frumuseţilor şi comorilor naturale şi artistice, unor mari personalităţi culturale ale neamului precum Eminescu şi Brîncuşi. Deosebit de sugestiv este articolul intitulat: „În calea tuturor bunătăţilor" o replică dată cronicarului care a socotit ţara noastră aşezată în calea tuturor răutăţilor — Autorul face referire aici la minunatele şi mult rîvnitele daruri de care beneficiază ţara noastră prin aşezarea ei geografică şi prin contextul cultural spiritual în care s-a format şi s-a dezvoltat poporul român.

Ultima parte a cărţii cuprinde o selecţie de elemente din bogatul tezaur al cultului ortodox, precum: rugăciunile începătoare, psalmul 50, Simbolul de credinţă, Decalogul, cele 9 porunci bisericeşti, Paraclisul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Între alte calităţi deosebite care caracterizează preţioasa carte a P. S. Episcop-vicar Iustinian Mamarmureşanul menţionăm bogata ei ilustrare cu icoane şi scene din Biblie, dintre care unele frumos colorate. În ansamblu, prezentarea grafică este excepţională.

Varietatea cuprinsului, expunerea clară şi nuanţată a ideilor, stilul plăcut, patosul şi profunda evlavie care se degajă din cuprins, imprimă cărţii trăsături care îi pun în lumină certa ei valoare.

Pr. prof. *D. Abrudan*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Vizite ale unor oaspeţi de peste hotare la Prea Fericitul Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Luni, 21 ianuarie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Monseniorul Albert Rauch, directorul Institutului ecumenic romano-catolic, pentru Bisericile de răsărit, de la Regensburg — R.F. Germania, însoţit de Monseniorul Dr. Nicholaus Wyrwol, Directorul Departamentului relaţiilor Bisericii Romano-Catolice cu conducerea de stat a Landului Saxonia inferioară. A fost de faţă P.C. Vicar Pr. Constantin Pîrvu.

Joi, 31 ianuarie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Jussi Montonen, ambasadorul Finlandei la Bucureşti, într-o vizită protocolară.

A fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

Marţi, 19 februarie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Charles van Straten, noul ambasador al Olandei, la Bucureşti, într-o vizită protocolară.

A fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

Miercuri, 13 martie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Demetrio Boersner, Ambasadorul Venezuelei la Bucureşti, într-o vizită de curtuoazie.

A fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

Luni, 1 aprilie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe P.C. Pr. Ic. Stavr. Pavel Ardeleanu, noul Vicar al Vicariatului ortodox român de la Gyula, R.P. Ungaria.

Marţi, 2 aprilie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Eminenţa Sa Episcopul John Sattertwait de Gibraltar, din partea Bisericii Anglicane din Marea Britanie, însoţit de Preotul Bisericii anglicane din Bucureşti. Au fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul şi P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă, Consilier-patriarhal.

Miercuri, 17 aprilie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe Dr. Bernard Ohse, din R.F. Germania jurnalist al ziarului „Deutsche Welle". Au fost de faţă: P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul şi P.C. Cons. Arhim. Nifon Mihăiţă.

Joi, 25 aprilie a.c., — P.F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Maurice Badrus, Ambasadorul Libanului la Bucureşti. A fost de faţă P.S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

SIBIU

■ Duminică, 19 mai 1985, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a sfinţit biserica „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" din parohia Arpaşu de Jos, prot. Sibiu, căreia i s-au făcut reparaţii generale şi a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală executată de V. Niţulescu. Răspunsurile au fost date de corul bisericii, condus de tînărul teolog Dan Dragomir. C. Pr. M. Dobrea, parohul local, distins şi hirotesit „sachelar", a făcut un istoric al parohiei şi al lucrărilor ce s-au executat cu sprijinul vrednicilor săi credincioşi, iar Î.P.S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură. ■ Miercuri, 22 mai 1985, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, pe doamna Magdalena Cuza Cioci-Marconi din Buenos Aires (Argentinia). ■ Zidită cu o jumătate de veac în urmă, în timpul preotului I. Branea, urmînd în mic stilul catedralei mitropolitane din Sibiu, biserica din Tălmaciu, prot. Sibiu, a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală, executată de D-l I. Căzilă. Astfel înnoită, biserica a fost resfinţită de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 26 mai 1985. Au vorbit: P.C. prot. D. Luca (Sibiu), C. preot paroh M. Creţu, parohul local, distins şi hirotesit iconom stavrofor, iar la sfîrşit cuvînt de învăţătură a rostit Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a tălmăcit Evanghelia zilei şi despre primul Sinod ecumenic, cinstit în Duminica respectivă. ■ Între 24—31 mai 1985 a avut loc la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, prima serie de cursuri de scurtă durată din acest an, cu preoţi de pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, fiind conduse, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, de P.C. cons. Gh. Papuc. Bucurîndu-se, miercuri 29 mai a.c., de prezenţa în mijlocul lor şi de îndrumările Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, preoţii cursanţi au participat la un bogat program de muncă şi rugăciune, cuprinzînd: prelegeri, seminarii, sfinte slujbe, predici etc. ■ Din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, a vizitat şi a oficiat Sfinta Liturghie în perioada martie—mai 1985 la următoarele parohii: Sibiu-Inferior, Sibiu-Lazaret II, Mohu, Avrig, Sita Buzăului, Întorsura Buzăului, Sibiu-Iosefin, Sibiu-Cibin, Sibiu-Cetate, Mănăstirea Brîncoveanu—Sîmbăta de Sus, Dacia—Rupea, Orlat, Şinca Veche, Toderiţa, Şeica Mare, Galeş, Tilişca, Cristian—Braşov, Rîşnov, Bran—Predeal, Bran—Cetate, Moieciu de Jos, Cheia—Braşov, Braşov-Cetate, Muzeul Sf. Nicolae-Braşov. P.S. Sa a participat la Conferinţele preoţeşti din protopopiatele Sibiu, Mediaş, Agnita, Făgăraş, Braşov.

Luni, 27 mai 1985 P.C. Preot Ioan Matei, responsabilul echipei de filmare al Patriarhiei, a prezentat pentru studenţii Institutului Teologic Universitar din Sibiu, mai multe filme despre unele evenimente din viaţa Bisericii Ortodoxe Române.

Marţi, 28 mai 1985, a avut loc în acelaşi cadru o altă proiecţie de filme, dedicate unor personalităţi ale istoriei şi culturii româneşti din Transilvania. Proiectarea şi prezentarea filmelor a fost făcută de către D-l Paul Orza de la Studioul cinematografic Alexandru Sahia. A participat Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

În aceeaşi zi, la ora 12, a avut loc, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, conferinţa P.C. pr. Gheorghe Cunescu, din Bucureşti, dedicată Centenarului V. Voiculescu.

ALBA IULIA

■ Cu prilejul conferinţelor preoţeşti din luna mai — a căror temă a fost „Apărarea păcii şi vieţii pe pămînt, îndatorire a tuturor oamenilor, — cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial", Prea Sfinţitul Emilian a prezidat întîlnirile de la următoarele protopopiate din Eparhie: — În ziua de 10 mai la protopopiatul Aiud. ■ În ziua de 14 mai la protopopiatul Şiguşoara. ■ Miercuri 15 mai la protopopiatul Tg. Mureş. ■ Joi 16 mai la protopopiatul Reghin. ■ Vineri 17 mai la protopopiatul Luduş.

ORADEA

■ Duminică, 19 mai 1985, a avut loc slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Solduba*, prot. Carei, în urma lucrărilor de reparaţii exterioare şi interioare, în ultimii ani, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi strădania preotului-paroh Viorel Paşca, cărora li s-a înmînat o scrisoare arhierească de apreciere şi felicitare. ■ Între 13—17 mai 1985, s-au ţinut la sediul celor şapte protopopiate din eparhie lucrările conferinţelor pastoral-misionare ale clerului, avînd ca temă: *Apărarea păcii şi a vieţii pe pămînt, îndatorire a tuturor oamenilor* (cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial). Pe marginea referatelor susţinute, un mare număr de preoţi s-a înscris la discuţii, arătînd datoria pe care o avem cu toţii, clerici şi credincioşi, de a fi — în spiritul învăţăturii creştine şi al tradiţiei poporului nostru, apărători ai păcii şi vieţii pe pămînt.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Romulus Diaconescu scrie despre „Istoria clipei" de Cristian Popişteanu (Ramuri, 1, 1984, p. 16). Aşa trebuie să se scrie despre cărţi: să te facă să le doreşti, să le cauţi. Bineînţeles cînd merită. Aş zice: şi invers, dar e mai bine ca fiecare să-şi facă o părere proprie despre cărţile contestate. Există desigur şi un fel de a scrie „bine" despre cărţi, care înşeală cititorii, deşi „tămîierea" miroase de departe. Romulus Diaconescu lasă foarte mult să vorbească substanţa însăşi a cărţii despre care scrie subliniindu-i temele variate, numind personagiile prezente în ea: printre alţii Nicolae Iorga, Arnold J. Toynbee, André Malraux, V. V. Tilea, Martha Bibescu şi un mare actor, Toma Caragiu. „Istoria clipei" e un fel de „Carte cu prieteni", şi cînd aceştia sînt de talia celor de mai sus, e evident că e greu să scrii prost despre ei şi în compania lor!*

● *Notăm dintr-un eseu al lui C. Noica intitulat ELOGIUL CULTURII EUROPENE (Ramuri, 2, 1985, p. 11), creionat pe marginea lucrării* Traumzeit *(1978) de Hans Peter Duerr, autor şi a două volume despre Mircea Eliade:*

— „Merită să ne reamintim cu fiecare prilej că, dintre toate roadele pămîntului, omul este singurul care nu se coace niciodată... El rămâne ingenuu toată viaţa"

— Cultura de astăzi „a început de mult, cu socraticul ştiu că nu ştiu, *şi — după ce a trecut printr-o fază de falsă maturitate cu iluminismul şi de teribilă încredere în adevărurile ei — acum iarăşi îşi cunoaşte ignoranţa şi cel mult se apropie de indianul:* nu ştiu că nu ştiu; s-ar putea să ştiu".

—Închişi în cultura lor, indienii n-au înregistrat în Analele lor faptul că Alexandru Machedon le-a trecut gardul.

— „America ar fi trebuit să fie descoperită în sec. XIX. Era mai bine pentru ea şi pentru noi".

— „În gîndirea contemporană problema nu mai este „de ce?", ci fantezistul „de ce nu?"

— „Pentru adîncimi trebuie pietate".

Cum se leagă toate, acestea între ele, se poate afla numai *parcurgînd întreg eseul.*

● *„VARIETĂŢI PE ACEEAŞI... TAINA" — e titlul unei cronici plastice la expoziţia lui Eustaţiu Gregorian, semnată de Ion D. Sîrbu. Nu e o cronică precum altele. E o meditaţie. „Poate că e bine să credem şi să ne-o spunem uneori că, în fond, toţi poeţii lumii scriu un singur poem, o singură carte, că toţi muzicienii cîntă o singură (şi ultimă) durere, că asemeni lui Goethe sîntem în căutarea „originarului", reîntorcîndu-ne obsesiv şi tandru, la acel* peisaj matrice, *care alcătuieşte miezul şi ascunde esenţa tuturor obsesiilor —, durerilor speranţelor şi deznădejdilor noastre... Există secrete în om şi în lume: există şi mistere. Ele, cu ajutorul ştiinţei sau filozofiei, se pot descoperi. Dar există în adîncul fiecăruia din noi, în sufletul nostru colectiv, o TAINA (majusculele autorului, n.n.) care nu se poate nici afla şi nici spune în întregime... Aflarea unui secret bucură şi satură. Neaflarea Tainei, ne mută în reverie şi meditaţie, ne obligă să căutăm în pod şi în pivniţă, în istorie şi folclor, sub zăpadă şi sub ţărînă, acea mirabilă sămînţă din care s-a zămislit totul" (Ramuri, 2, 1985, p. 13).*

● *Marin Sorescu scrie în două numere din Ramuri (1 şi 2, 1985) despre AVANGARDA CU GARDA DESCOPERITĂ. Consideraţiile istorice, însăilate inteligent, cum era şi de aşteptat de la Marin Sorescu, ascund dar sugerează o dezvăluire extraordinară: că avangarda a rămas o introducere fără tratare, că n-a mai fost urmată de nimic în sensul celor pregătite. Ca şi Hippy-ştii din anii şaizeci care au devenit familişti şi funcţionari cuminţi şi conformişti, avangardiştii s-au întors şi ei, mai înainte, încă, la literatura cuminte, şi bine au făcut. Cînd unii s-au luat după ei cu „jos-urile", („Jos arta"), cum spune Marin Sorescu, s-a produs un început de demolare a valorilor abia ocolită la timp, înainte de a deveni o catastrofă ireversibilă. Poate că o rămăşiţă a mai supravieţuit totuşi: teatrul absurdului. Urmează să vedem cine îl va revendica pînă la urmă: literatura, arta sau filozofia? Oricare o va face îşi va băga pureci în cojoc!*

● *Am citit în „Cronica" (10, 1985, p. 5) cîteva poezii parcă mai ieşite din comun şi dintr-o frămîntare de gînd şi simţire care, dacă nu va rămîne doar o sclipire de o zi, ar putea prevesti un viitor de poet. De fapt de poetă: Manuela Horopciuc.*

● *Arhiepiscopia Tomisului şi a Dunării de Jos a tipărit în condiţii grafice excepţionale RUGĂCIUNI ŞI ÎNVĂŢĂTURI DE CREDINŢĂ ORTODOXĂ (Galaţi, 1984, 346 p.) sub redacţia pr. Igor P. Jechiu.*

● „Poetul îngerilor avea ceva din aura sfinţeniei laice": *Şerban Cioculescu despre V. Voiculescu (Ramuri, nr. 12, 1984, p. 6). În 1984 V. Voiculescu ar fi împlinit 100 de ani. Şerban Cioculescu scrie despre el cu dragoste şi se bucură că i-a fost permanent alături, chiar şi atunci cînd mulţi s-au lepădat de marele poet.*

● *Foarte bun nr. 21 (anul VII, 1985) al revistei „Strana românească" din Bruxelles, editată de preotul Vasile Palade împreună cu o echipă redacţională alcătuită din: Peiciu Ştefan, Diaconescu Paula, Vidik Rodica, Răceală Florica, Manoliu Maria şi Ioniţă Eugen. Printre altele se reproduce o conferinţă a lui Nicolae Iorga intitulată: Concepţia românească a ortodoxiei (p. 14—24), texte de prof. Teodor M. Popescu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Mircea Muşat, Dumitru Almaş, Dan Tărchilă, Vasile Netea, Fănuş Neagu, Cezar Baltag ş.a. Un lung şi frumos poem* Eminescu este semnat de Elena Guţu. *Alte poezii: de Răzvan Ionescu, Traian Rusu Şirianu, Ioan Alexandru. Articole despre Transilvania semnează Dean Milhovan-Mitu şi Ioan Alexandru.*

● *Vicariatul ortodox român din R.S.F. Iugoslavia cu sediul la Vîrşeţ a editat o frumoasă* Carte de rugăciuni *(Vîrşeţ, 1984, 56 p.) şi un* Anuar bisericesc *pe anul 1985 în care, în afară de obişnuitul calendar, sînt şi pagini de învăţătură creştine, istorioare morale şi Şematismul Vicariatului cu date despre clerul fiecărei parohii şi despre fiecare biserică. Vicariatul editează şi o revistă care apare odată la două luni, SEMĂNĂTORUL, cu un bogat cuprins informativ din viaţa parohiilor româneşti ortodoxe, din viaţa ecumenică şi cu îndrumări pentru preoţi şi credincioşi.*

● *Între 8—15 august 1985 va avea loc la Tampere, Finlanda, a IV-a Conferinţă a Consiliului Ecumenic al tineretului din Europa. Printre alte probleme care figurează pe ordinea de zi sînt şi acestea: 1. Despre dreptate şi pace şi 2. Probleme de ecologie — cum să se păstreze puritatea Creaţiei.*

ANTONIE P.

Dr. NESTOR VORNICESCU, Mitropolitul Olteniei, **PRIMELE SCRIERI PATRISTICE ÎN LITERATURA NOASTRĂ, sec. IV—XVI,** Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1984, 638 p., 17×24 (Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române)

Sub acest titlu, cu semnificaţie mai largă şi mai corespunzător cuprinsului cărţii, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor Vornicescu şi-a retipărit Teza de doctorat în Teologie, publicată iniţial în „Mitropolia Olteniei" (nr. 1—2, 3—4, 5—6/1983) şi în volum, cu titlul *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română pînă în sec. XVII* (Craiova, 1983, 448 p).

Diferenţa de pagini (aproape două sute) se datorează faptului că Înalt Prea Sfinţitul autor a adăugat volumului doctorand capitole noi, precum, un *Cuvînt înainte* ad hoc (p. 11—14), *Simbolul Quimque numit şi „Atanasian"* (p. 433—462), *„Apocalipsul Sfîntului Apostol Pavel"* (p. 463—498), *Cărţi de cult şi canonice* (p. 499—563).

Capitolele noi continuă şi întregesc demonstraţia din capitolele precedente —*Scrieri patristice la Dunărea de Jos în vremea Sfinţilor Părinţi, Scrieri patristice în Bisericile vecine (bulgară, sîrbă şi rusă) în sec. IX—XVI, Circulaţia scrierilor Patristice între Răsărit şi Apus pînă la sfîrşitul secolului XVI, Scrieri patristice în limba greacă la români în sec. XIV—XVI, Texte patristice în versiuni slavone în ţările române în sec. XIV—XVI, Vechi traduceri româneşti din scrierile patristice — Cuvînt de învăţătură al Sfîntului Ioan Gură de Aur în noaptea Sfintelor Paşti* — demonstraţie amplă, în care se arată şi se dovedeşte, documentat şi cu rigoare ştiinţifică, vechimea existenţei istorice a poporului român pe locurile sale etnografice, precum şi continuitatea, niciodată întreruptă, a prezenţei lui în spaţiul carpato-ponto-danubian, iar aceste mărturii noi, de provenienţă teologică-bisericească, dau cărţii Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nestor „o valoare deosebită teologică şi istorică-culturală românească", cum a şi remarcat Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie la examenul de doctorat.

În *Cuvînt înainte*, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor anunţă, sintetic şi anticipativ, concluziile cercetărilor şi studiilor sale, anume că, prezenţa textelor patristice şi circulaţia lor la poporul român, din cele mai vechi timpuri, străromâne, sînt mărturie categorică care atestă îndubitabil, pe de o parte, originea apostolică a creştinismului românesc şi a existenţei Bisericii creştine româneşti în epoca patristică şi, pe de altă parte, vigoarea şi viabilitatea poporului român, puterea lui de receptare, de asimilare, de creare şi manifestare a spiritualităţii lui — geniul său creator, religios, cultural, artistic, iar acestea dovedesc, totodată, vechimea existenţei istorice a poporului român şi continuitatea lui neîntreruptă pe locurile naşterii şi formării lui: meleagurile carpatice-dunărene-pontice, în hotarele istorice.

Atrage atenţia asupra faptului că textele patristice au provenit din exterior, dar receptarea, asimilarea creatoare şi lărgirea circulaţiei lor au fost determinate de factori interni.

Mai relevă valoarea ecumenică a textelor patristice, prin care Biserica românească a avut şi a întreţinut legături reciproce cu celelalte Biserici ale popoarelor vecine, n-a cunoscut graniţe între Răsărit şi Apus, între Nord şi Sud.

Iar faptul că textele patristice au fost în limba greacă dovedeşte că, cronologic, spiritualitatea şi cultura românească sînt mult anterioare celor similare ale popoarelor vecine ...

Încît, pe bună dreptate, corespunzător adevărului istoric, Înalt Prea Sfinţitul autor a investit textelor patristice româneşti o însemnătate deosebită culturală-literară, constituind o contribuţie specială a Bisericii Ortodoxe Române la istoria şi dezvoltarea culturii naţionale româneşti.

Cuvîntul înainte şi cartea în rezumat sînt traduse în limbile franceză şi engleză, pentru ca să fie accesibile şi cititorilor străini.

Cartea *Primele scrieri patristice în literatura română sec. IV—XVI* se bucură de aprecieri elogioase — total îndreptăţite — din partea istoricilor şi a cercetătorilor literari (vezi „Flacăra" nr. 13/1985, „Ramuri" nr. 4/1985, „Săptămîna culturală a Capitalei" nr. 16/1985...). Au declarat ca merit excepţional, că lucrarea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nestor Vornicescu a coborît, cronologic, cu *un mileniu vechimea culturii româneşti.*

Pr. *Gh. Cunescu*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 iulie 1985 Nr. 25—26/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Documentul BEM în Teologia ortodoxă românească

— Stadiul actual al discuţiilor —

Documentul BEM (Baptism, Eucharist, Ministry, *Botez, Euharistie, Preoţie, Convergenţă în credinţă*) elaborat la Lima în 1982 a fost primit cu mult interes de teologii din România, cu un anumit entuziasm, şi într-o stare de expectativă optimistă. El a fost în atenţia a trei *Conferinţe teologice interconfesionale* (Sibiu, 18 mai 1978, după versiunea Accra 1974, 17 mai 1984 şi 27 nov. 1984, după versiunea Lima) şi a mai multor teologi care au scris despre el, deşi nu foarte mulţi.

Tema a surprins oarecum şi sentimentul de surprindere persistă. E ca şi cum s-ar zice: *E prea frumos să fie adevărat!* Pe de altă parte: *„E prea îndrăzneţ ca să ne putem obişnui cu el aşa, deodată."* După atîtea secole de despărţire, acum ni se propun dintr-o dată formule de unitate surprinzătoare, aproape de necrezut, mai ales cînd vin din partea protestanţilor.

Acestea au fost atitudinile după prima lectură. După a doua lectură, teologii noştri au comparat credinţa ortodoxă cu propunerile *Documentului* şi, adîncindu-l, au descoperit şi deosebirile care mai persistă. Nimeni nu s-a putut declara de acord cu ceea ce *Documentul schimbă*, sau *inovează*, sau *interpretează* altfel decît interpretarea tradiţională. Toţi au văzut însă în formulele *Documentului* o invitaţie la reflecţie, şi şi-au mărturisit speranţa că noile formule propuse, vor fi adîncite în lumina tradiţiei teologice comune — cea de dinainte de despărţire — ca şi în lumina unor posibile reinterpretări a tradiţiilor de după despărţire a confesiunilor angajate în dialog.

Iată mai departe stadiul actual al discuţiilor din teologia românească, asupra *Documentului* în cauză.

Primul lucru care a creat dificultăţi, a fost chiar cuvîntul convergenţă din titlul *Documentului*. Ce înseamnă *convergenţă* în materie de credinţă şi doctrină? Pînă unde poate merge o convergenţă care nu e identitate? Şi ce presupune convergenţa? Presupune ea o credinţă comună în formule deosebite? Sau dimpotrivă: o formulă comună referitoare la o problemă de credinţă, dar cu conţinuturi diferite? Care sînt convergenţele propuse de BEM? Ei bine, ele par a fi de ambele feluri. *Documentul* are multe ambiguităţi de limbaj, de aceea convergenţele propuse trebuie studiate una cîte una, clarificate şi apoi oferite spre acord. Înainte de clarificarea şi acordul asupra limbajului, nu se va putea păşi mai departe.

În cercetarea teologilor din România n-au fost încă luate toate problemele care prezintă astfel de dificultăţi. Iată una care a fost discutată. Ea se referă la cuvîntul *Ministeriu* din titlu. Ce înseamnă el pentru ortodocşi, şi ce înseamnă pentru protestanţi? E vorba de acelaşi lucru? Are el acelaşi conţinut? În aparenţă, la modul foarte general, da. Cînd însă treci la definirea concretă a conţinutului, descoperi că ortodocşii pot înţelege un lucru, protestanţii altul. Dificultatea a întîmpinat-o, firesc, chiar traducătorul textului în româneşte. După consultări şi cu alţi teologi, chiar şi cu unii ierarhi, a hotărît să-l traducă pe *Ministry* din versiunea engleză, sau *Ministère* din versiunea franceză, cu *Slujire*, motivînd că în înţeles protestant, şi în înţelesul dat de autorii *Documentului*, *Ministry* nu e restrîns numai la preoţia sacerdotală, cu hirotonie şi succesiune apostolică, ci are în vedere o arie mai largă, în care intră şi preoţia credincioşilor, şi diaconia socială etc.

Traducătorul român a vrut să redea conţinutul fidel al cuvîntului, aşa cum e el înţeles în mod curent în lumea protestantă. Dacă a făcut bine sau nu, se va vedea. Pe noi, nu acest *Ministry*, ca slujire în general, ne interesează. Noi credem că dialogăm şi că trebuie să dialogăm, în *Document*, despre *Taina Preoţiei*, nu despre slujire în general. Protestanţii vor crede că noi le aprobăm „preoţia" lor, şi o credem ortodoxă, cînd noi, în realitate, aprobăm doar slujirea lor în general, sub forma predicii, a misiunii, a instituţiilor de caritate etc. Teologii noştri au şi afirmat că, cu aceasta, cu slujirea în general, putem uşor cădea de acord. Cealaltă e altceva. Convergenţa cu cealaltă trebuie precizată ca atare, depăşind orice ambiguitate. Prin termenul *Ministry*, preoţia nu e numai diminuată, ci e total contrafăcută. E altceva. Ceva ce vine din mandatul general dat tuturor creştinilor, sau din mandatul comunităţii, nu dintr-o instituire sacramentală. În cazul acesta — au observat unii teologi — şi *Botezul* şi *Euharistia* vor suferi o puternică eclipsare, căci vor fi săvîrşite de o preoţie nesacramentală.

În general, Preoţia sacramentală nu este dezvoltată suficient în *Document*. Discuţia a ocupat o bună parte din dezbaterile unei Conferinţe interconfesionale (27 nov. 1984) care a avut loc la Bucureşti. Dacă rămînem la *Ministry = slujire*, s-a spus, putem cădea de acord cu textul şi putem uşor realiza o convergenţă cu protestanţii, dar nu vom fi vorbit despre *Taina Preoţiei*, ci despre altceva, cu totul diferit. Astfel de convergenţe ar fi false convergenţe. De aceea s-a cerut, în primul rînd, clarificarea noţiunilor cu care operăm în *Document*. Dacă rămînem tot la *Ministry*, cu atît de largă arie în limbile occidentale şi cu un anumit echivoc de conţinut chiar în acele limbi, termenul va trebui să fie foarte bine definit *şi pentru occidentali*, ca să ştie despre ce vorbesc, şi a nu promova false convergenţe. În sensul larg al lui *Ministry*, spre exemplu, ar putea intra şi aşa-zisul ministeriu al femeilor, cu care finalmente s-ar putea realiza o convergenţă, dar dacă vorbim de Preoţia—Taină, slujirea femeilor nu mai intră în conţinutul termenului.

Clarificarea termenilor e şi o problemă de onestitate. Să nu se lase impresii false cuiva. Cînd se va ajunge la o convergenţă, aceea să fie reală. Altfel nu va trece de pragul unei săli de dialog. Nu va fi receptată, pentru că poporul lui Dumnezeu nu va primi formule echivoce.

Una din Conferinţele interconfesionale din România s-a ocupat şi de problema *recepţiei*. Aşa cum este acum, ca text propus convergenţei — căci el nu este încă text de convergenţă, BEM nu poate fi supus recepţiei, în sensul în care se receptează şi s-au receptat în istorie adevărurile de credinţă. Cuvîntul *recepţie*, în stadiul în care se află BEM acum, este impropriu. Documentul e supus *discuţiei*, nu recepţiei. Despre recepţie în sens autentic, vom putea vorbi *numai* după ce îl vom definitiva şi îl vom primi la nivel panortodox.

O recepţie *acum* ar însemna să ne aşteptăm la un *da* sau la un *nu*, ca la un referendum. Acest lucru însă nu se poate propune nici măcar unei Conferinţe sau unui Simpozion. Acum se discută în vederea nu a receptării, ci a îmbunătăţirii textului şi a realizării metodice a unor convergenţe pas cu pas, capitol cu capitol. Recepţia va fi cea finală, pe calea cunoscută şi validată în istorie, aşa că discuţiile în legătură cu aceasta sînt premature. Ceea ce putem face acum, e să validăm un *proces de recepţie*. Să-l recunoaştem, dar nu fără a arăta ce mai aşteptăm de la dînsul. Nu ştim dacă am putea zice că am putea vorbi de o *recepţie parţială*. Acest lucru n-ar însemna însă nimic, dacă n-am specifica ce *anume* recepţionăm şi ce nu.

Am evocat aceste lucruri, pentru că ele au ocupat o bună parte din timpul convorbirilor interconfesionale din România.

Teologii ortodocşi români au trecut şi la analiza *Documentului* propriu-zis.

1. Ei descopăr cu privire la *Botez* cele mai multe puncte de convergenţă, constatînd totuşi şi existenţa unor fraze cu caracter ambiguu, care, dacă ar mai fi lucrate, ar duce la şi mai multă claritate. Nu toate ţin însă de aspecte doctrinare fundamentale.

Unii teologi au totuşi şi obiecţiuni mai serioase. Ei consideră termenul *semn* din BEM, cu privire la Botez, ca nefiind prea fericit ales. *Semne* există şi în Botezul din Ortodoxie. Apa, untdelemnul, gesturile rituale pot fi *semne, simboluri*, dar Botezul nu e *numai* simbol, ci şi Taină, încorporare la Hristos, deci ceva mult mai mult şi de altă natură. BEM vorbeşte şi de „încorporare" la trupul lui Hristos, dar nu conjugă aşa cum s-ar cuveni *semnul* cu *încorporarea*.

Teologii noştri găsesc în BEM şi o anumită deschidere spre Taina Mirungerii, a Confirmării, mai mare decît cea din *Documentul* din 1974. (Accra). Totuşi, aşa cum este prezentată în *Document*, Taina Mirungerii este absorbită de Taina Botezului, ceea ce face divergenţă faţă de doctrina ortodoxă.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Gînduri despre pace

„Cînd spun ROMÂN, spun LIBERTATE
Şi PACE spun pe-acest pămînt
În lume-i doar o ROMÂNIE
Şi tricolorul ei ni-i SFÎNT".

Românul dintotdeauna a fost iubitor de pace, făcător de pace, dătător de pace, luptător neînfricat pentru pace. Poporul nostru, martir de veacuri la el acasă, n-a ştiut ce-i războiul de acaparare. El n-a trecut niciodată hotarele ţării şi n-a jinduit după bunul şi pîinea nimănui; a stat la el acasă, s-a mulţumit totdeauna cu multul sau puţinul ce l-a avut, apărîndu-şi „sărăcia, nevoile şi neamul" sau cum scria marele Iorga, apărîndu-şi „credinţa şi pămîntul ce i le-a dat Dumnezeu şi-asupra cărora nimeni n-a avut, nu are şi nu poate să aibă nici un drept". Istoria ne este martoră fidelă, că moşii şi strămoşii noştri n-au rîvnit la pămîntul altora, dar l-au apărat pe-al lor, ca pe lumina ochilor. Aşa am fost şi-aşa am rămas noi, popor paşnic şi liniştit, care n-am pus mîna pe armă, decît atunci cînd cuţitul a ajuns la os şi n-am mai putut răbda. Au plîns destul şi-au vărsat şiroaie şi pîraie de sudoare, de lacrimi şi de sînge nevinovat, părinţii şi părinţii părinţilor noştri. Au plătit destul tribut, prea mult şi prea scump, poate, pentru privilegiul ce-l avem noi astăzi, de a trăi în pace. Păşim la fiecare pas, peste osemintele lor, de multe ori fără să ne dăm seama, uitînd adesea să le aprindem un pai de lumînare în semn de recunoştinţă, căci datorită lor sîntem ce sîntem şi avem ce avem, în acest spaţiu carpato-danubiano-pontic, unde n-am venit de nicăieri. Cei care au venit de aiurea şi care n-au avut nimic comun cu trăirea şi simţirea noastră românească s-au dus în goana cailor şi s-au spulberat, precum vîntul pleava, rămînînd în istorie doar cu numele.

De aceea socotim că viaţa e prea scurtă în comparaţie cu veşnicia, ca să rămînem reci şi nepăsători, în aceste ceasuri de cumpănă, cînd bătrîna Europă, leagăn al civilizaţiei, martoră şi în acelaşi timp martiră a două războaie mondiale, se află din nou pe punctul de a deveni un focar de distrugere. De aceea, nu mai vrem eroi pe cîmpurile de luptă, ci vrem eroi în fabrici, şi uzine, pe ogoare şi-n laboratoare. Am dat destui martiri şi-au căzut destui eroi, la Posada, la Baia, la Lipnic, pe Cîmpia Mierlei, la Cîmpia Turzii, la Codrii Cosminului, la Valea Albă, la Vaslui, la Gorăslău, la Mirăslău, la Plevna, la Oituz, la Mărăşti, la Mărăşeşti şi-n atîtea alte părţi, pe care numai bunul Dumnezeu le mai ştie. Drumurile şi potecile ne-au fost bătătorite de

(Continuare în pag. a 2-a)

Protos. *Ştefan Guşă*

Sf. Apostoli Petru şi Pavel

„Mărimu-vă pre voi, Apostolii lui Hristos care cu învăţăturile voastre toată lumea aţi luminat, şi toate marginile pămîntului către Hristos le-aţi adus." (Din Polieleul sfinţilor.)

În această zi de cumpănă de anotimpuri şi vreme binecuvîntată de Dumnezeu cu holde aurii ce se leagănă în lanurile bogate în acest an, toţi cei ce sîntem „ziditi pe temelia Apostolilor" întru credinţa cea în Hristos (Efes. 2, 20), înălţăm în sfintele noastre biserici imne de cinstire şi fierbinte rugă, întru sărbătorirea celor ce au fost stîlpii de neclintiţi ai Bisericii creştine; luminătorii ai credinţei şi purtătorii Evangheliei lui Hristos în lume, Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel.

Din adînc de istorie creştină, de cînd Crucea Domnului Hristos a fost înfiptă, biruitoare ca un stindard pe frontispiciul Bisericii, unind cugetele credincioşilor din toate timpurile în acelaşi crez şi trăire creştină, chipurile celor doi mari nevoitori ai răspîndirii creştinismului între neamuri. Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, ne apar într-o tot mai vie şi pilduitoare lumină.

Istoria creştinismului gravitează în jurul acestor două mari personalităţi care au dominat viaţa Bisericii de la Cincizecime şi pînă la dărîmarea Templului din Ierusalim.

1. *Sfîntul Apostol Petru*, împreună cu fratele său Andrei, fiii lui Iona,

(Continuare în pag. a 2-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Candela nestinsă de la Putna

Cronologia spune prea puţin. Nu se poate spune acelaşi lucru despre cronologia semnificaţiilor istorice.

1504, iulie 2. La această dată, în cetatea de scaun a Sucevei, a păşit pragul veşniciei Ştefan cel Mare, domnul care a dat Moldovei cea mai puternică strălucire.

Moartea lui se datoreşte ranei primită în faţa Chiliei (1465), la care s-au adăugat, pe parcurs, suferinţele produse de podagră sau gută. În tot timpul, voievodul s-a îngrijit de sănătate, a avut chiar cultul sănătăţii. A apelat la medici din toate părţile. Rana nu s-a cicatrizat niciodată. La începutul lui 1504 are loc chinuitoarea cauterizare, dar fără rezultate pozitive.

În noaptea de 1 spre 2 iulie s-a produs deznodămîntul, după cum s-a consemnat pe acoperămîntul de mormînt, din stofă, cusut anume la porunca fiului şi succesorului său, Bogdan al III-lea: „Io Ştefan voievod... a domnit în ţara Moldovei 47 de ani şi 3 luni şi... s-a mutat în lăcaşul cel veşnic în anul 7012, luna iulie, ziua a doua, marţi, în ceasul al patrulea din zi". După caracterizarea dramaturgului Barbu Ştefănescu Delavrancea, s-a stins ca un „apus de soare" strălucitor, plîns de ţara întreagă şi de toată creştinătatea.

Trupul neînsufleţit al voievodului a fost dus la Putna, una din capodoperile de arhitectură materială şi spirituală ridicate în anii domniei sale. „Iară pre Ştefan vodă — scrie Gr. Ureche — l-au îngropat ţara cu multă jale şi plîngere în mănăstire, în Putna, care era zidită de dînsul. Atîta jale era, de plîngea toţi ca după un părinte al său, că cunoştiia toţi că s-au scăpat de mult bine şi de multă apărătură".

Peste resturile pămînteşti ale voievodului s-a aşezat o lespede de marmură de Carrara, cioplită încă din timpul vieţii lui, cu următorul text slavon: „Bine cinstitorul domn, Io Ştefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al ţării Moldovei, fiul lui Bogdan voievod, ctitor şi ziditor al acestui sfînt lăcaş, care zace aici. Şi s-a strămutat la lăcaşurile de veci în anul 7... luna ... şi a domnit ani...". Nimeni n-a completat după moartea lui Ştefan anul şi data morţii. Poate nici nu era nevoie. El a rămas viu în mintea şi în inimile noastre, ale tuturor. S-a învrednicit de recunoştiinţa nemuritoare a neamului său, care, „neputîndu-l sfinţi în biserică, l-a înălţat cu mult peste fiinţa omenească în necontenita, spornica poezie a legendei" (N. Iorga).

Epoca ştefaniană se încheie şi urma sa a rămas asupra ţării ca o pecete asupra unui hrisov: cel sfînt, cel Mare. „O, Ştefan! tu eşti mare şi la mormîntul tău!" (M. Eminescu).

Panteonul naţional de la Putna a căpătat o prestanţă unică; zeci de mii de oameni vin în fiecare an aici, întru rememorarea faptelor şi gîndului marelui voievod. Ctitoria sa rămîne un loc de adîncă reculegere, de emoţii de neşters.

„La sfînta Putnă, unde măria sa şi-a aşezat singur mormîntul şi piatra cu inscripţie între flori de acantă, nu s-a stins niciodată candela aprinsă în iulie 1504." Ea va rămîne strajă veşnică la mormîntul celui ce a aşezat Moldova pe un înalt piedestal de istorie universală, erou fără seamăn prin care vorbim lumii întregi cu o îndreptăţită mîndrie românească.

Pr. *Ieremia B. Ghita*

Picu Pătruţ redivivus...

Da, artistul popular excepţional de talentat din Săliştea Sibiului, Picu Pătruţ, este viu, prin lucrările sale nemuritoare de artă, în expoziţia ce i s-a făcut la Muzeul Satului din Bucureşti, organizată de Uniunea Artiştilor Plastici din R. S. România şi de Muzeul Satului şi de Artă Populară, în lunile mai şi iunie 1985.

Nici nu se putea un loc mai nimerit pentru un asemenea creator de artă şi pentru asemenea artă, care înfăţişează satul transilvan românesc — satul uman, etnic, geografic, istoric, social, cultural, religios, de la mijlocul secolului trecut.

Picu Pătruţ — cu numele complet: Picu Procopie Pătruţ — a văzut lumina zilei în Săliştea Sibiului, „satul celei mai depline frumuseţi româneşti în faţă, trup, port, limbă, moravuri, sat mare şi bogat, care seamănă mai mult cu un fel de mică republică a ţăranilor români", cum l-a descris N. Iorga, sat şi oameni care, pe linia credinţei, au dat pe Sfîntul Mărturisitor Oprea Miclăuş, mort în închisoare pentru Legea Românească, pe Episcopul Mărturar Dionisie Romano, pe Arhimandritul Gherghe de la Cernica, pe maica Mina Hociotă — „a doua *Ecaterina Teodoroiu* a neamului românesc." (Dr. Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget şi simţire românească*, Bucureşti, 1981, p. 459).

Picu Pătruţ a trăit anii vieţii sale (pînă la 1872) în acest fel de sat şi de oameni, le-a cunoscut trecutul şi viaţa, sufletul, năzuinţele şi nădejdile, s-a identificat cu ele. Se poate spune şi despre el că a fost „suflet în sufletul neamului meu", şi el, ca şi poetul care s-a numit astfel (G. Coşbuc), i-a cîntat bucuria şi-amarul.

A crescut, s-a format, a trăit, a creat artă sub binecuvîntarea bisericii săteşti, ca eclesiarh (crîsnic). Aici şi-a înjghebat o bază de învăţătură şi de cultură, pe care a sporit-o autodidact cu lecturi de cărţi literare; avea bibliotecă personală. De aici şi opera sa este precumpănitor religioasă-bisericească, contribuind (şi încheind înfloritor) o tradiţie românească multiseculară de îndeletnicire cu cartea — scrierea, copierea, împodobirea, tipărirea de cărţi, ocupaţie mai mult călugărească.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Gh. Cunescu*

Documentul BEM în Teologia ortodoxă românească

(Continuare din pag. 1)

2. Cu privire la *Euharistie*, se apreciază în general importanța acordată tainei ca Taină, și recunoașterea locului ei în centrul vieții creștine și pentru mîntuire. E criticat însă accentul prea mare pus pe *îndreptarea externă, juridică*, ca act de *satisfacție* adus Tatălui. E criticat de asemenea caracterul exclusiv *memorial* al Euharistiei, cînd accentul cade pe *anamneză*. Se critică și faptul că prin Euharistie păcătosul devine *păcătos îndreptat*, deci nu se restaurează complet, nu este subiectul unei transformări ontologice care îl face nu *păcătos îndreptat*, ci făptură nouă, înnoită. Se mai critică și faptul că deși *Documentul* vorbește de o prezență reală a lui Hristos în elementele Euharistice, totuși rămîne la teoria impanației, *in pane, cum pane, sub pane*. Pîinea și vinul rămîn semne sacramentale ale Trupului și Sîngelui lui Hristos.

Se mai obiectează și lipsa relației dintre Euharistie și Spovedanie, care bine tratată ar putea duce la un consens și asupra Tainei Pocăinței.

Teologii ortodocși români cred însă că o depășire a acestor lipsuri, prin mai multă precizie, ca și prin echilibrarea *Documentului* cu afirmațiile cu conținut corect, ortodox, abundente și acestea în text, e posibilă. E posibilă tocmai pentru că *Documentul* nu omite afirmarea ortodoxă a credinței, dar din rațiuni de satisfacere și a protestanților, încearcă și o ajustare pe măsura unor teorii protestante. În fond, e vorba de un efort ecumenic meritoriu, deși nu va putea rămîne așa cum e acum.

Ca și la Botez, cuvîntul *semn* din textul BEM, referit la Euharistie, este de asemenea considerat ambiguu. Ar fi mai bun acela de *element, materie, gest*, după caz. Acestea nu pot fi răstălmăcite d.p.d.v. dogmatic. De altfel, prea mult și prea des se vorbește în *Document* de *semne*.

Teologilor noștri li se pare de asemenea evazivă, *„asigurarea* iertării păcatelor" prin Euharistie. De ce nu simplu: se primește *iertarea păcatelor*, cum zice Sf. Scriptură: „Spre *iertarea păcatelor*." Aceiași teologi constată însă cu bucurie afirmarea fără echivoc în BEM a prezenței reale a lui Hristos în Euharistie. În această lumină, *adăugarea* și a sensului de *memorial* poate fi acceptată. Noi îl scoatem din echivoc prin traducerea noastră românească, prin *pomenire*.

Unii teologi români cred că în toate cele trei Taine, despre care se vorbește în BEM, este prea insuficient evidențiat rolul și acțiunea Sf. Duh. De pildă, ei găsesc că BEM-ul urmează tradiția apuseană în considerarea că prefacerea darurilor în Euharistie se petrece în timpul rostirii cuvintelor de instituire și nu ca la noi, prin invocarea Sf. Duh. Patima, jertfa, moartea și Învierea Domnului s-au petrecut *după* instituirea Euharistiei la *Cina cea de Taină*, deci nu atunci cînd s-au pronunțat cuvintele de instituire. Or, Euharistia este prezența lui Hristos cel ce pătimește, se jertfește, moare și învie. *Cina cea de Taină* și evenimentele de mai sus n-au fost concomitente. Aceste probleme nu sînt elucidate în cap. al XIV-lea din BEM, intitulat *„Euharistia ca invocare a Duhului Sfînt"*. Finalul capitolului privind Euharistia a fost de asemenea criticat de teologii români, pentru că invită la „desueta formulă a intercomuniunii euharistice" înainte de realizarea unității de credință.

3. Și în capitolul consacrat *Preoției* se află teze pe care teologii ortodocși români le acceptă. Ei obiectează totuși faptul că la hirotonirea preotului, deși e acceptată și hirotonia de către episcop, se lasă totuși loc și comunității ca instituitoare (hirotonitoare).

Comunitatea este prezentă și în practica ortodoxă, trebuind să răspundă la întrebarea: *„Vrednic este?"*, dar nu ea hirotonește. Unii teologi cred însă că dacă se recunoaște și se reține rolul esențial al episcopului în hirotonire, textul BEM poate fi considerat convergent în această privință.

Dar sînt alții care văd în textul care spune că *„Biserica instituie"* preoția, o formă nouă, voalată, a *„mandatului comunității"*, de aceea propun evitarea ambiguității.

Obiecțiuni se aduc însă și acelor pasaje din BEM care spun că Bisericile care au succesiune apostolică, recunosc continuitatea în credința apostolică, în cult și în misiune, Bisericilor care nu au menținut episcopatul de succesiune apostolică. În aceasta se vede o diminuare a importanței succesiunii apostolice. O reconciliere cu noi, în astfel de condiții de ambiguitate, este considerată inacceptabilă. „Continuitatea în credința apostolică", e altceva decît „succesiunea apostolică". Sau, să se spună explicit că e același lucru. Preoția generală a poporului dreptcredincios nu e negată de ortodocși precum se știe (I Petru II, 5—9), dar reactualizarea lui Hristos prin Taină, se face prin preoția sacramentală. Aceasta dă sens și „preoției" credincioșilor. Se încearcă d.p., derivarea preoției instituite, sacramentale, din cea obștească, a credincioșilor. Se zice: „Este necesar ca Bisericile să-și ia ca punct de plecare chemarea întregului popor al lui Dumnezeu." Or, noi pornim de la Ioan XV, 16: *„Nu voi m-ați ales pe Mine, ci Eu pe voi."* Iată de ce un teolog scrie în termeni destul de radicali: „Despre *preoție* încă nu se poate vorbi în BEM. Aspectul de Taină este încă indescifrabil, iar caracterul încă predominant descriptiv al textului, cu numeroasele sale sugestii și consolidări de poziții protestante, nu lasă să se întrevadă o apropiată formulare comună a temei." Aceasta pentru că Ministry e înțeles ca *slujire* în general, nu ca *Preoție*.

Teologii noștri obiectează și asupra părerii *Documentului* BEM cu privire la cele trei trepte ierarhice, despre care se spune că n-au fost întotdeauna prezente în Biserică, și sînt rezultatul unei evoluții, Biserica avînd competența de a le restructura. Noi știm că ele sînt prezente chiar în Noul Testament, ca și în scrierile Părinților Apostolici. Restructurarea ar putea privi numai pe protestanți.

Teologii români apreciază însă cu satisfacție un mare progres al *Documentului* de la Lima, față de cel anterior, de la Accra.

Evident, așa cum avertiza cîndva profesorul Nikos Nissiotis, nimeni nu trebuie să se aștepte ca, în BEM, să-și găsească propria sa mărturisire de credință (Geneva, iulie 1982). Dar în etapa în care încă discutăm, toți trebuie să judecăm din punctul de vedere al mărturisirii noastre. Și chiar și după aceea, *Documentul* va trebui să corespundă Mărturisirii noastre așteptînd de la el *minunea* de a corespunde și conștiinței celorlalți parteneri de dialog, tot așa cum vor aștepta și ei de la noi aceeași minune. De aceea, *Documentul* trebuie făcut al *tuturor* oricît de greu ar fi. El va fi al tuturor sau al nimănui. Altă perspectivă pentru ecumenism nu există.

După cum s-a putut observa, n-am reținut în această prezentare decît cîteva din punctele de convergență și de consens, notate de teologii români. Ele sînt mult mai multe. Ar fi fost și acelea interesante de prezentat, dar am considerat mai utilă prezentarea obiecțiunilor. Convergențele se vor impune de la sine. Divergențele trebuie scoase în evidență pentru a le rezolva împreună cu partenerii noștri de alte confesiuni. Și ei, fără îndoială, ne vor comunica divergențele lor. Pe acelea va trebui să le considerăm din nou și abia atunci va trebui să ne punem în valoare convergențele noastre cu *Documentul* și să ni le apărăm. Aș vrea să mai notez că teologii români, relevînd *ambiguitățile* de limbaj, știu că multe au fost folosite *anume* pentru a deschide posibilități alcătuirii unei declarații comune. Ici și colo ele devin *ambivalențe* — un fel de două adevăruri asupra aceluiași lucru. Nu e greu de observat aceasta. A le evita, înseamnă a închide niște uși. A le accepta, ar fi a accepta compromisul. Probabil există și alte posibilități, care vor fi descoperite în viitor.

În general, teologii români ortodocși consideră că *Documentul* BEM e un pas mare înainte și o expresie curajoasă a dorinței și a speranței de unitate a tuturor creștinilor. (Și-au spus părerile, fie în Conferințele interconfesionale, fie în studii speciale și referate: Î. P. S. Nicolae Corneanu, Profesorii D. Popescu. I. Bria, D. Stăniloae, D. Radu, C. Galeriu de la București, și profesorii I. Ică, I. Floca, asist. I. Sauca de la Sibiu, Anca Manolache, semnatarul acestor rînduri și alții).

*

Patriarhia Română, în vederea răspunsului ce trebuie trimis Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a instituit o Comisie alcătuită din: Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, Mitropolitul Nicolae Corneanu al Banatului și profesorii: Dumitru Stăniloae, Dumitru Radu, Constantin Galeriu și Ștefan Alexe din București, și Ioan Ică și Ioan Floca din Sibiu. Această comisie urmează să-și prezinte observațiile pentru sesiunea din toamnă 1985 a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Pînă atunci vom avea și concluziile Conferinței de la Boston (11—18 mai 1985), unde reprezentanți ai tuturor Bisericilor ortodoxe vor analiza *Documentul*. Expunerea de față constituie prezentarea acolo a stadiului analizelor făcute de teologii români.

Sfinții Apostoli Petru și Pavel

(Continuare din pag. 1)

au fost chemați să devină „pescari de oameni" (Mt. 4, 19), în timp ce-și dregeau mrejele pe țărmul Tiberiadei. Harul Domnului a fost lucrător în ei dintru început: și-au lăsat mrejele, casa, rudele și au urmat pe Domnul la cea dintîi chemare.

Alături de ceilalți Apostoli, Sfîntul Petru urmează pe Domnul timp de trei ani și jumătate, nedespărțit de El, într-o dăruire totală, relatată de Sf. Evanghelist Matei: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu" (Mt. 16, 16).

Sfîntul Apostol Petru este cel mai în vîrstă dintre cei doisprezece Apostoli, dar și cu temperamentul cel mai înflăcărat. Pentru aceasta și pentru sufletul său mare în dăruire și curat, îl iubește Domnul. Îl ia cu Sine în munte la Schimbarea la Față, sau cînd se roagă în sudori de sînge în Ghetsimani. Deși îl iubește Petru greșește în curtea pretoriului, cînd îl tăgăduiește pe Iisus Hristos (Mt. 26, 74), după care își amintește legămîntul de a nu se despărți de El (Mt. 26, 35) și o adîncă durere îl cuprinde căci „Petru ieșind afară a plîns cu amar", ne spune evanghelistul. Bătrînul Apostol va plînge neîncetat, pînă ce Domnul îi va dărui iertarea definitivă (In. 21, 17).

Cincizecimea, care a „îmbrăcat cu putere de sus" pe Apostoli, însemnează începutul uriașei strădanii a Sfîntului Petru pentru propovăduirea Evangheliei lui Hristos. Fostul Pescar vorbește plin de îndrăzneală mulțimii și botează în numele lui Hristos cinci mii de oameni la Cincizecime, înfruntă Sinedriul, iar glasul său de tunet are un larg ecou în inimile celor de un neam cu el, care trec la noua credință. De aceea spune Apostolul Petru mai marilor, de la templu: „Noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut și auzit" (F. Ap. 4, 20).

Cu darul și din puterea lui Hristos, predica sa este însoțită de semne și minuni: în numele Celui răstignit, ologii se vindecă, morții se scoală, iar umbra Apostolului vindecă neputințele și alungă demonii și lucrările lor necurate.

Împlinindu-și chemarea în sînul neamului său, Sfîntul Apostol Petru răspîndește cu aceeași rîvnă cuvîntul Evangheliei în Babilon și apoi la Roma, unde după tradiție este răstignit pentru Hristos, în anul 67, sub domnia lui Nero.

2. Celălalt mare Apostol, *Sfîntul Pavel*, a fost chemat de Domnul Hristos să-I fie „vas ales" care să-L poarte înaintea neamurilor, în calea spre Damasc. Acolo, prigonitorul Saul căuta să dezlege taina mormîntului gol, necrezînd în învierea lui Hristos. După ce pustiise Biserica din Ierusalim, pornea acum spre Damasc, „suflînd amenințarea și uciderea împotriva ucenicilor Domnului" (F. Ap. 9, 1). Pe această cale întîlnește pe Hristos, aude chemarea Lui, este orbit de lumina Lui, este transformat din prigonitor în Apostol și este trimis la misiune creștină pînă la sfîrșitul vieții.

Viața Sfîntului Apostol Pavel este un miracol, este puterea harului lui Hristos într-o lucrare paradoxală ca însăși făptura Apostolului: un om mărunt, cu statura de trei coți, cum îl descrie Sf. Ioan Gură de Aur, cu fața ciupită de vărsat, bolnăvicios, care pornea să cucerească pentru Hristos, o lume.

Acesta era Apostolul care avea să predice Evanghelia lui Hristos în marile metropole ale imperiului roman, în fața „înțelepților lumii", el era cel ce avea să clatine din temelii edificiul unui imperiu întărit de tot ceea ce geniul roman avea ca reazem: statul universal, armata, dreptul, așezămintele publice și credințele religioase păgîne culminînd cu cultul imperial.

Dar puterea lui Hristos covîrșește alcătuirile omenești. Aceasta o cunoaște bine Pavel, om cu o vastă cultură a timpului său, cetățean roman de drept, devenit acum „rob" al lui Hristos, „apostol chemat" (Rom. I, 1), în numele și cu puterea Căruia pornea în vastul imperiu roman, mare cît lumea, să cheme neamurile la renașterea, mîntuirea și bucuria veșnică în Domnul.

De acum, Sfîntul Apostol Pavel nu mai este un prigonitor al creștinilor, el este Apostol, Apostolul prin excelență, în a cărui suferință stă bucuria mărturisită a marilor sale împliniri: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine" (Gal. 2, 20).

„În osteneli mai mult, în închisori mai mult, în bătăi peste măsură, la moarte adeseori ... luînd lovituri de bici, bătut cu vergi, bătut cu pietre ... În călătorii adeseori, în primejdii pe rîuri, în primejdii de la tîlhari, în primejdii de la neamul său, în primejdii de la păgîn ; în primejdi, în cetăți, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoși; în osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete, în posturi de multe ori, în frig și în golătate" (II Cor. 11, 23—27), a răspîndit Sfîntul Apostol Pavel cuvîntul Evangheliei lui Hristos pe continentul european, ajungînd pînă în Iliria și Macedonia (Fapte 16, 9—12) de-a lungul și de-a latul imperiului roman.

Puterea sa uriașă de dăruire, în contrast cu entitatea disparentă a unui om față de un cîmp atît de vast de acțiune și misiune creștină, a fost puterea harului primit de Pavel în calea spre Damasc.

În cele trei călătorii misionare ale sale, Sfîntul Apostol Pavel a întemeiat comunități creștine, cărora le-a purtat grija pînă la sfîrșitul vieții. Mai mult decît oricare alt Apostol și-a dat seama că ierarhia bisericească este coloana vertebrală a trupului tainic al lui Hristos-Biserica — fapt care a determinat așezarea de preoți în comunitățile pe care le-a întemeiat.

Testamentul spiritual al Apostolului neamurilor — cele patrusprezece Epistole adresate Bisericilor născute prin truda sa, este o profundă sistematizare a învățăturii creștine. În epistolele către Tesaloniceni tratează probleme de eshatologie — venirea a doua a Domnului; în Epistolele mari Romani, I și II Corinteni, Galateni, tratează problema mîntuirii; în Epistolele adresate către Efeseni, Coloseni, Filipeni și Filimon dezbate probleme hristologice: persoana Mîntuitorului; în Epistolele către Tit și Timotei sînt tratate probleme de bună organizare a Bisericii; iar în Epistola către Evrei este evidențiată superioritatea Legii celei Noi față de Vechiul Așezămînt.

Sfîntul Apostol Pavel a întrecut pe toți ceilalți Apostoli în rîvnă și durere. Acest colos al Bisericii primește cununa martiriului sub același persecutor Nero, după tradiție în aceiași zi cu Sf. Ap. Petru prin tăierea capului, mărturisind cuvintele: „Lupta cea bună m-am luptat" (II Tim. 4, 7).

Sfinții Apostoli Petru și Pavel sînt coloanele de granit care stau la temelia Bisericii creștine. Evanghelia Domnului Hristos pe care au propovăduit-o cu o rîvnă fără de seamăn, a așezat pe pămînt o rază a Împărăției lui Dumnezeu: Biserica creștină, corabia cu care sufletele oamenilor pășesc în veșnicia bucuriei în Domnul.

Gînduri despre pace

(Continuare din pag. 1)

mame, care-și acopereau cu poala hainei copii căzuți la datorie. Pentru aceasta, nu mai vrem mame fără prunci și nici prunci fără mame, ci vrem ca și mamele și pruncii să se culce și să se trezească odihniți și liniștiți, nu în iureșul și haosul mitralierelor și bombelor, ci în freamătul pădurii, în susurul izvoarelor, în ciripitul păsărilor.

Mîntuitorul Iisus Hristos pe care noi îl propovăduim a fost prin excelență „Domnul Păcii", iar Evanghelia pe care ne-a lăsat-o este un testament al păcii: „Pacea Mea las vouă, pacea Mea dau vouă". În literatura teologică ortodoxă, și mai ales cultul nostru ortodox, prin excelență Sf. Liturghie, precum și în celelalte taine, ierurgii și slujbe bisericești, pacea ocupă un loc de frunte. Omul a fost creat ca să trăiască, iar moartea și-a agonisit-o singur, ca preț al păcatului. De aceea datori sîntem, ca cei ce luptăm și combatem celelalte păcate, să luptăm și să combatem cu toată ființa noastră, acest păcat odios, care reprezintă o violare a legilor naturale sădite de Dumnezeu în om, un mijloc violent, care răpește omului ceea ce el are mai scump și mai sfînt — dreptul la viață. Ce folos — spunea Antim Ivireanul — a ține stomacul gol de bucate, iar inima plină de pofte și gînduri spurcate? Ce folos, am zice noi astăzi, de sănătate și belșug dacă ar lipsi dragostea, înțelegerea, armonia, pacea ca să ne bucurăm de toate aceste bunuri. Ce mare păcat, că mulți semeni ai noștri își risipesc inteligența și-și irosesc avuția, pentru a semăna ură și neîncredere între oameni. Păcat, că în fața bombelor cu neutroni, nu ne putem apăra, decît cu voința și dorința noastră fierbinte și sfîntă, de a ne lăsa în pace. Și totuși, cei cărora nu le mai ajunge, ar trebui să dea înapoi filele istoriei și să-și amintească că imperii mari au mai fost, ca cele ale lui Alexandru Macedon, Baiazid, Mohamed, Napoleon, Hitler. Și ce-a rămas din ce-au făurit ei, prin foc și sabie? Nimic. Toți s-au prăbușit sub osînda propriilor lor păcate, ca odinioară cei de la Turnul Babel. Iar noi, slujitorii sfintelor altare, la care au îngenunchiat părinții și părinții părinților noștri, ca cei ce facem parte dintr-o instituție, nu numai harismatică, depozitară a unor mijloace de mîntuire, ci dintr-un organism viu, o comunitate vie de credincioși, loiali conducerii noastre de Stat, ne arătăm din nou adeziunea noastră totală, la apelul F. D. U. S.-ului și la toate celelalte întruniri în slujba păcii, fie la noi acasă, fie peste mări și țări, acolo unde dreptul la viață este amenințat.

Sîntem mîndri și o spunem cu cea mai mare satisfacție, bucurîndu-ne, că glasul autorizat și bine cunoscut al României, al Președintelui Nicolae Ceaușescu, numit pe drept „erou al păcii pe planeta noastră", s-a făcut puternic auzit, în cele mai îndepărtate colțuri ale omenirii. Alăturîndu-ne lui și cerînd pace cu întreg poporul, ne întîlnim la fiece pas cu umbrele lui Mircea, Ștefan, Mihai, Cuza, Bălcescu etc., care au luptat și au apărat aceeași cauză sfîntă și care acum își dorm nestingheriți somnul de veci în pămîntul gliei, cu care au fost înfrățiți, în panteonul neamului, în sanctuarul sfințeniei, al jertfelniciei și al nemuririi.

Picu Pătruț redivivus ...

(Continuare din pag. 1)

Monah, doar *extramuros*, a fost și Picu Pătruț. Și-a dedicat viața, talentele, forțele, timpul tot, cărților — scrierii lor artistice.

Întruchipare, cu totul rară și desăvîrșită, a geniului artistic al poporului, Picu Pătruț s-a dovedit deosebit de dăruit: scriitor, poet, caligraf, desenator, pictor, miniaturist, gravor, cîntăreț, compozitor, folclorist, bibliofil, patriot ...

Ca și poporul, a creat și el multilateral, divers, continuu, abundent, inepuizabil.

Ca și arta poporului, lucrările sale artistice, cărțile scrise și înfrumusețate de el cu ornamente și tablouri colorate, sînt învestite cu valori inestimabile naționale, sortite nemuririi și fac parte din patrimoniul artistic-cultural al țării.

Opera artistică a lui Picu Procopie Pătruț este cuprinsă în cca 40 (patruzeci) volume, totalizînd aproape 10.000 (zece mii) pagini, cu 3000 (trei mii) tablouri miniaturi colorate și 550 (cincisute cincizeci) poezii originale, însoțite de melodii proprii și auzite și notate.

Citîm scrierile mai principale (după Catalogul expoziției):

Biblia de la Sankt Petersburg (1819), cu 139 tablouri miniaturi și un adaos de 250 p. cu prefețele altor cărți bisericești și alte texte; *Stihos adecă viers* — 1400 p.; *Viersuri la toate praznicele* — 354 p.; *Viersuri la toate praznicele* — 610 p.; *Viersuri de Crăciun și la alte praznice* — 398; *Carte de rugăciuni* — 144 p.; *Canonul cel Mare* — 124 p.; *Un caiet de versuri religioase și morale* — cu poezii de Picu Pătruț — p. 59—68; *Un caiet de versuri* — 96 p.; *Un caiet de versuri profane* — 98 p. (s-au păstrat cîteva poezii de V. Alecsandri și D. Bolintineanu); *Irozii*, teatru, versuri de Anton Pann și prima poezie originală a lui Picu Pătruț, din anul 1837; *Patriarșii legii vechi* — copia traducerii unei ediții franceze din 1839; *Divanul* — copie după Dimitrie Cantemir; *Isaac Lachedeum* — copie după Al. Duma în traducerea lui Gh. Baronzi; *Crucea de argint* — copie după Eugène Sue, tradusă de Ioan Eliade Rădulescu; *Canoanele Precestii* — 406 p.; *Moartea lui Avel* — copie după S. Gessner, tradusă de Al. Beldiman, cu anexă: *Soboarele sfinte din toată lumea; Manual creștinesc* — copie după Gherasim Gorjan (1936) ș.a.

Scrierile — copii și originale — le-a scris în alfabetul chirilic (alfabetul bisericesc al epocii), dar ușor citibil și într-o limbă românească populară, cu unele influențe livrești. Viersurile le-a scris în metrică populară, lesne de memorat și de cîntat. Reproducem un fragment din poezia *Viers de primăvară*. După ce descrie reînvierea naturii: „Copacii au înfrunzit. / Uscăciunea au pierit. / Pomii frumos înfloresc, / Erburile acum cresc; / Cîmpurile învierzesc, / Roduri noao să ivesc; / În văzduh păsările / Zboară-n toate părțile; / Cîntă și priveghitoarea / Strîngînd în văzduh cîntarea", a încheiat: „Tot omul să desfătează / Este la cîmp și lucrează."

A dat o riguroasă grijă datării scrierilor. La fiecare scriere a notat anul copierii și anul cărții copiate, iar la versuri, anul „izvodirii" și anul „prescrierii".

Ornamentele și tablourile miniatură le-a pictat și desenat cu culori naturale (după știința populară, ca și albastru de Voroneț), vii și armonios îmbinate, cu mult simț artistic. În tablourile miniatură a prezentat scena din cartea copiată, anume momentele esențiale, prinse și înfățișate concret, individualizate; dar și scene din viața și munca poporului, precum tabloul la secerat, și scena din martirologiul național — uciderea Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava, decapitarea lui Constantin Brîncoveanu, tragerea pe roată a lui Horea ...

Cel care a adunat, a păstrat și a salvat opera lui Picu Procopie Pătruț a fost tot un sălișteanu: profesorul Onisifor Ghibu. În anul 1905, a umblat din casă în casă în Sălișteu, a căutat scrierile lui Picu Pătruț și le-a prezentat, pentru întîia oară, într-o expoziție, la primul muzeu etnografic al Transilvaniei, organizat la Sibiu de Astra. Cu acest prilej a scris cîteva articole (în „Telegraful Român") despre „scriitorul ascet", cum l-a numit pe Picu Pătruț, și scrierile sale. Mai tîrziu a legat în volume scrierile, copii și originale, ale excepționalului artist popular din Sălișteu, a stăruit, din toate puterile, să-l impună atenției artistice-culturale a țării și să-i tipărească operele. N-a reușit! Le-a păstrat cu multă grijă (astăzi se află la Octavian Ghibu — București, fiul profesorului). De la Onisifor Ghibu a rămas, în manuscris, un studiu amplu despre Picu Pătruț, cu concluzia fermă că „Picu Pătruț este cel mai mare miniaturist popular român din toate timpurile" (din Catalogul expoziției din Muzeul Satului).

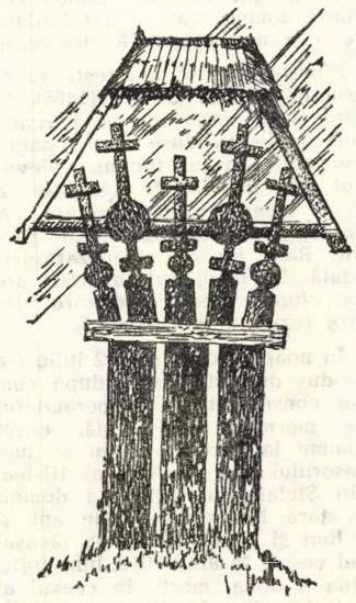

Credinţă şi mîntuire

Potrivit mărturiei sfîntului Evanghelist Marcu, după sfînta Sa înviere, Domnul nostru Iisus Hristos, trimiţînd la propovăduire pe sfinţii Săi ucenici, le-a zis: „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede şi se va boteza se va mîntui, iar cel ce nu va crede se va osîndi" (Mc. 16, 15—16). Luînd aminte la aceste cuvinte ale Domnului Hristos, înţelegem că Evanghelia se propovăduieşte în vederea mîntuirii şi că de mîntuire se învrednicesc cei ce cred în Evanghelie, deci în Iisus Hristos Mîntuitorul, pe care Îl prezintă Evanghelia. Prin urmare, de mîntuire se învrednicesc cei ce cred în Evanghelia propovăduită de ucenicii Domnului Hristos şi trăiesc pe temeiul credinţei înnoitoare, ca unii care s-au unit, prin Botez, cu Fiul lui Dumnezeu întrupat, cu Domnul Hristos, despre care mărturiseşte Evanghelia că „va mîntui pe poporul Său de păcate" (Mt. 1, 21). Gel ce crede în Evanghelie, pe măsura credinţei sale, primeşte în fiinţa sa dumnezeiasca Evanghelie şi o face realitate de viaţă. A crede în Evanghelie înseamnă a crede în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Cine crede în Evanghelie dă răspuns afirmativ la întrebarea „crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" (In. 9, 35). Credinţa este mijlocul de legătură între credincios şi între Hristos, în care crede acela. După mărturia sfîntului Apostol Pavel, Hristos se sălăşlueşte, prin credinţă, în inimile credincioşilor (Ef. 3, 17), lucrînd în fiinţa lor cele ale mîntuirii. În acest înţeles spune Domnul Hristos: „Cel ce va crede şi se va boteza se va mîntui".

Legătura între credinţă şi Evanghelie a avut-o în vedere Domnul Hristos şi atunci cînd a spus cuvintele: „S-a împlinit vremea şi s-a apropiat Împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie" (Mc. 1, 15). Potrivit acestor cuvinte, rostite de Fiul lui Dumnezeu, credinţa în Evanghelie, unită cu pocăinţa de păcate, îl pregăteşte pe credincios pentru Împărăţia lui Dumnezeu, îl face pe cel ce crede vrednic de Împărăţia lui Dumnezeu. Fără îndoială, în Împărăţia lui Dumnezeu intră cei ce se mîntuiesc. Ori în vederea mîntuirii este de trebuinţă credinţa în Evanghelie; o credinţă care duce la Botez şi care angajează la pocăinţă. Despre pocăinţă ştim că este părăsirea păcatelor, unită cu părerea de rău pentru păcatele făcute şi cu silinţa de a face cît mai mult bine. Astfel înţeleasă, pocăinţa are partea ei de lucrare în vederea mîntuirii, fiind partea omului la nimicirea răului din el însuşi şi la împlinirea binelui; acestea fiind de fapt şi cele două laturi ale mîntuirii: înlăturarea răului şi realizarea binelui.

Cînd ne gîndim la credinţă şi mîntuire, este firesc să ne vină în minte cuvintele „credinţa ta te-a mîntuit", cuvinte pe care Domnul Hristos le-a rostit în mai multe împrejurări, referindu-se fie la mîntuirea de păcate (Lc. 7, 50), fie la mîntuirea de boală (Lc. 8, 48; 17, 19).

Credinţa care mîntueşte este desigur o credinţă care angajează, este o credinţă lucrătoare, este credinţa care biruieşte lumea din noi (I In. 5, 4) şi Îl aduce pe Hristos în fiinţa noastră, în mijlocul nostru. Credinţa care mîntuieşte, după cuvîntul Sfîntului Isaac Sirul, „are putere să zidească firea nouă", şi zideşte de fapt fire nouă, pentru că, după afirmaţia sfîntului Apostol Pavel, „dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă" (II Cor. 5, 17). La o astfel de credinţă s-a gîndit Sfîntul Apostol Pavel, cînd, întrebat fiind de temnicierul din Filipi: „Ce trebuie să fac, ca să mă mîntuiesc?" (F. Ap. 16, 30), a răspuns: „Crede în Domnul Iisus şi te vei mîntui tu şi casa ta" (F. Ap. 16, 31).

Ca să fie mîntuitoare, credinţa trebuie să fie şi mărturisitoare. O spune aceasta lămurit Domnul Hristos, cînd zice: „Oricine care va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu celui din ceruri. Iar de oricine care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, şi Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu celui din ceruri". (Mt. 10, 32—33). Ea trebuie să fie şi o credinţă care angajează la împlinirea voii lui Dumnezeu, căci a zis Domnul Hristos: „Nu oricine care Îmi zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia Cerurilor, ci care face voia Tatălui Meu celui din ceruri" (Mt. 7, 21). Acelaş lucru l-a avut în vedere Fiul lui Dumnezeu şi cînd a zis: „Dacă rămîneţi în cuvîntul Meu, sînteţi cu adevărat ucenicii Mei; şi veţi cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (In. 8, 32). Aceste cuvinte le-a spus Domnul „către Iudeii care crezuseră în El". Potrivit acestor cuvinte, la libertatea fiilor lui Dumnezeu, la cunoaşterea adevărului ajung numai aceia dintre credincioşi, care au atîta credinţă, cîtă este de trebuinţă ca să rămînă în cuvîntul Mîntuitorului, ca să împlinească dumnezeieştile Lui porunci.

Cît de necesară este credinţa pentru mîntuire ni se arată lămurit şi în tălmăcirea pe care a dat-o Mîntuitorul însuşi parabolei semănătorului. În acea tălmăcire, Domnul a spus: „Sămînţa este cuvîntul lui Dumnezeu. Cei de lîngă cale sînt cei care aud, dar vine diavolul şi ia cuvîntul din inima lor ca nu cumva, crezînd să se mîntuiască" (Lc. 8, 11—12).

Din cele ce ni se spun în dumnezeiasca Evanghelie în legătură cu mîntuirea, înţelegem că se mîntuiesc numai cei ce cred în Evanghelie, cei ce au o credinţă lucrătoare la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, o credinţă care angajează în lucrarea de înlăturare a răului şi de împlinire a binelui, o credinţă care, mai presus de toate, Îl aduce pe Mîntuitorul nostru în fiinţa şi în viaţa noastră, pînă la aşa măsură, încît să purtăm în noi chipul Lui (Gal. 4, 19). iar prezenţa Lui în viaţa noastră să se facă cunoscută din realitatea mîntuirii noastre. La o astfel de stare duce „credinţa lucrătoare în iubire" (Gal. 5, 6). La o credinţă ca aceasta fiindu-ne gîndul, să ne rugăm împreună cu sfinţii ucenici ai Mîntuitorului, zicînd: „Dă-ne mai multă credinţă" (Lc. 17, 5). Şi mărturisindu-ne puţinătatea credinţei, să zicem cu tatăl fiului demonizat: „Cred, Doamne! Ajută necredinţei mele" (Mc. 9, 24). La toate acestea să adăugăm şi dorinţa sinceră de a ajunge la „unirea credinţei şi la împărtăşirea Sfîntului Duh", ca „pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Ierom. *Teofil Părăian*

O dată însemnată în istoria monahismului românesc:

DIATA stareţului Gheorghe de la Cernica (1785)

În prima zi a lunii septembrie 1785, prin bariera de răsărit a Bucureştilor, ieşeau doi oameni îmbrăcaţi în haine călugăreşti. Se duceau să caute un schit părăsit, închinat Sfîntului Ierarh Nicolae, aflător în ostrovul zis al Cernicăi, după numele vornicului Cernica Ştirbei care ctitorise acolo, la 1608, o mănăstire. Unul dintre călugări era ieromonahul Macarie, eclesiarhul Mitropoliei, bun cunoscător de elină şi diortositor de texte, om de rară cultură, umblat pe la Sfîntul Munte şi foarte preţuit de mitropolitul Grigorie II al Ungrovlahiei. Celălalt călugăr, tot ieromonah, cu numele de Gheorghe, ardelean de origine, venise de tînăr în Ţara Românească; poate din cauza uniaţiei, ucenicise în Bucureşti pe lîngă un arhiereu grec care-l făcuse rasofor, apoi plecase la Sf. Munte. Cei doi ieromonahi erau prieteni de multă vreme, se cunoşteau de la Sfeta Gora şi amîndoi îşi încrucişaseră drumurile cu Paisie de la Neamţ. Macarie cu cultura lui bogată şi cu iscusinţa diortosirilor, îl luminase pe Paisie, cum însuşi avea să mărturisească, în privinţa traducerii şi îndreptării de texte patristice după izvoare. Gheorghe îi stătuse lui Paisie cîţiva ani în preajmă la Athos, apoi se numărase printre călugării români care întruneau jumătate din obştea paisiană care venise pe două corăbii, la Galaţi, în anul 1763. Gheorghe petrecuse în Moldova, în obştea lui Paisie 18 ani, trecuse prin mănăstirile Dragomirna, Secu şi Neamţ, cărora le fusese econom. În vara lui 1781 se despărţise de Paisie, spunîndu-i că se întoarce la Athos. Ajuns la Bucureşti, atît vechiul său prieten Macarie, cît şi mitropolitul Grigorie, îl rugară să rămînă aici, în Ţara Românească: ierarhul dorea să aibă o mănăstire cu viaţă de obşte, ţinută după tipicul adevărat, rînduieli care se pierduseră prin vitregia vremurilor şi a domniilor fanariote. Ieromonahului Gheorghe i se oferiseră cîteva mănăstiri mari şi îndestulate, însă el ceruse schitul părăsit din ostrovul Cernicăi, locaş uitat pînă şi de oamenii din apropiere, pe care cei doi călugări îi întrebau pentru a şti încotro să se îndrepte.

Acestea sînt în mare, datele pe care ni le oferă tradiţia: în primul rînd *anonimul* istoric al mănăstirii Cernica şi, respectiv, Casian Cernicanul Monahul, autorul din 1870 al cărţii intitulate: *„Istoriile Sfintelor Monastiri Cernica şi Căldăruşani"*.

S-au împlinit, în luna februarie din anul acesta, două veacuri de la scrierea unui aşezămînt spiritual românesc, atît ca valoare în sine cît şi cu valoare de simbol, acea *„Scară gînditoare duhovnicească"*, pe care a confirmat-o canonic mitropolitul Grigorie al II-lea, la 13 martie 1785 şi a rămas în istorie sub numele de *Diata* (testamentul, n. n.) *Stareţului Gheorghe de la Cernica.*

Meditînd asupra acestui îndreptar spiritual, ne întrebăm în ce măsură este stareţul Gheorghe un „paisiot", adică un *ucenic* al lui Paisie de la Neamţ, şi în ce măsură este el un înnoitor, un deschizător de drumuri pentru cinul monahal şi pentru Biserica ţării sale. Desigur, o facem în limitele impuse de spaţiu şi de specificul unui articol.

Opera şi personalitatea stareţului Gheorghe de la Cernica au stîrnit de mult interesul istoriografiei noastre bisericeşti. Un prim moment se înregistrează în jurul anului 1900, cînd revista *Biserica Ortodoxă Română* tipăreşte mai multe studii şi articole privitoare la rolul Cernicăi şi la marile sale figuri: cuviosul Gheorghe şi Sf. Calinic. În 1902, publică acolo N. Iorga studiul intitulat *Manuscriptele Mănăstirii Cernica.* În anul 1906, în revista *Păstorul Ortodox*, episcopul Gherasim Timuş se ocupa pe larg de acelaşi aşezămînt. Un al doilea moment îl reprezintă, în perioada interbelică, documentata lucrare a preotului istoric D. Furtună: *„Ucenicii stareţului Paisie în Mănăstirile Cernica şi Căldăruşani"*, (Bucureşti, 1928). Al treilea şi cel mai important moment ni se pare cel din ultimii ani, cînd, pe de o parte Pr. prof. Dumitru Stăniloae, în studiul intitulat *Din istoria isihasmului în România*, 1979, şi pe de o parte, I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, în studiile *Neagoe Basarab, domn al culturii româneşti* şi *Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură românească* — pun problema unei *spiritualităţi* şi a unei *direcţii cernicane.* Ne mărturisim opţiunea pentru acest al treilea moment, viu şi înnoitor. Spaţiul nu ne îngăduie să citäm din aceste contribuţii o serie de pasaje. Reţinem însă cîteva din ideile-cheie. În studiul pomenit, Părintele Stăniloae insistă asupra caracterului *diferit* al isihasmului românesc, a cărui trăsătură este „interesul pentru cei din jur" şi socoteşte

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. *Calinic Argatu,*
stareţul Cernicăi

Un pătrar de veac de la trecerea la cele veşnice a vrednicului episcop al Aradului, Andrei Magieru

Printre ierarhii de vie memorie a istoricului scaun eparhial arădean se numără şi episcopul Andrei Magieru.

Aurelian Iancu Pavel Magieru s-a născut la 27 iunie 1891 în localitatea Saturău — azi, comuna Brazii, lîngă Gurahonţ (jud. Arad), ca fiu al protopopului de Buteni, Traian Magieru şi al Anei Babuţia. După tată se trage din satul Vidra, com. Vîrfurile din ţinutul de odinioară a „Ţării Hălmagiului". Şcoala primară o face în satul natal şi la Timişoara, iar studiile gimnaziale la liceele din Arad şi Beiuş. Între anii: 1909—1913, cu ajutorul unei burse primite din partea episcopului I. Ig. Papp, urmează cursurile Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, unde are ca dascăli o întreagă pleiadă de eminenţi profesori. Tot aici, la 16 martie 1916, îşi va lua doctoratul, în Teologie, cu calificativul „magna cum laude". Urmează apoi, 2 ani, cursurile Facultăţii de litere din Budapesta, specialitatea — limbile germană şi latină.

În ianuarie 1917, la propunerea mentorului şi părintelui său sufletesc R. Ciorogariu, este numit secretar al Consistoriului orădean, iar din 1920 devine secretar eparhial.

În anii 1918—1919 Aurelian I. Magieru a luat parte la comisia pentru deciderea frontierei româno-ungare, fiind translator în discuţiile purtate de delegaţia română cu misiunea ofiţerilor francezi condusă de generalul Troussau, trimisă de conferinţa de Pace de la Paris.

În România întregită, A. Magieru a fost „mîna dreaptă" a venerabilului episcop Roman Ciorogariu. Se interesează de sediul noii eparhii (Oradea). În perioada 1 nov. 1921—1 mart. 1926, A. Magieru ocupă funcţia de consilier referent, iar ulterior, vicar episcopesc, pînă la 4 iulie 1926, cînd a fost hirotonit ca arhiereu al eparhiei orădene.

În condiţiile reînfiinţării eparhiei orădene, care se afla în pericol de a fi desfiinţată, se numără printre cei care, împreună cu alţi colegi preoţi, se preocupă de înfiinţarea Academiei teologice la Oradea, care şi-a deschis porţile în anul 1923, fiind primul ei rector şi avînd totodată calitatea de titular al catedrei de Studiul Biblic al Noului Testament.

Vreme de aproape 10 ani (1926—1936), Bihorul a fost beneficiarul înţelepciunii venerabilului şi încercatului vlădică Roman unită cu vigoarea tinereţii arhiereului Andrei Magieru-Crişanul, într-o pilduitoare colaborare în folosul Bisericii şi al neamului (cf. Gh. Liţiu, Episcopul dr. Andrei Magieru, în Mitropolia Banatului XXX — 1980; 10—12, pag. 719).

În anul 1935, vacantîndu-se scaunul eparhial de Arad, clerul şi credincioşii acestei străvechi episcopii solicită într-un glas ca ierarh pe Andrei Magieru, fiu al meleagurilor arădene. Alegerea sa a avut loc la 10 decembrie a aceluiaş an, iar la 2 februarie 1936, în cadrul unor mari şi entuziaste manifestări de bucurie a întregii suflări româneşti arădene, întronizarea, cu care prilej îşi argumentează revenirea pe plaiurile natale: „pentru că mă cheamă acasă mormîntul tatălui meu" (rev. „Biserica şi şcoala", LX — 1936, 6—7, p. 42).

Episcopul A. Magieru a desfăşurat o amplă activitate: publicistică, pastoral-misionară şi predicatorială. Publică în paginile unor reviste, ca: „Revista teologică", „Biserica şi şcoala", „Calea mîntuirii", „Telegraful Român", ş. a.

A fost un sprijinitor fervent al învăţămîntului teologic, atît la Oradea cît şi la Arad, cu fapta şi cu condeiul, aducîndu-şi un substanţial aport la formarea „viitorilor apostoli" ai altarelor străbune, cum îi numea el însuşi.

Cu diferite prilejuri a rostit sute de predici bine documentate scripturistic şi patristic în care îndemna pe credincioşi să păstreze „unitatea de credinţă, evlavie şi viaţă a Bisericii strămoşeşti".

A. Magieru s-a dovedit a fi un precursor al ecumenismului. Astfel, la 29 sept. 1938 a fost vizitat la reşedinţa eparhială de către episcopul anglican Harold Buxten, primul episcop străin care a vizitat eparhia arădeană.

Episcopul A. Magieru a fost şi un însufleţit patriot. În cuvîntul de mulţumire de la agapa organizată după festivitatea întronizării sale a relevat crezul său naţional de care a dat dovadă toată viaţa: „sînt românul care vreau să trăiesc numai atît timp, cît Ţara şi Naţiunea mea este liberă". Este crezul pentru care statul român îi va acorda în perioada interbelică o serie de decoraţii, iar în anii mai apropiaţi nouă, „Steaua Republicii Populare Române".

În condiţiile schimbărilor petrecute în ţara noastră după 23 August 1944 şi a întrevederii unui „nou orizont" cum îl numeşte episcopul Andrei, acesta nu pregetă să ia condeiul şi să devină dătător de ton.

Anii din urmă ai vieţii episcopului Andrei au fost întunecaţi de o suferinţă grea, care i-a întrerupt prea devreme firul lucrării sale pastoral-misionare rodnică odinioară. Se stinge din viaţă la 13 mai 1960, în vîrstă de 69 ani, fiind înmormîntat în gropniţa episcopilor arădeni de la mănăstirea Hodoş-Bodrog.

Vrednicul de amintire episcopul A. Magieru a fost „ierarhul luminat", care a cîrmuit cu înţelepciune şi blîndeţe, în vremuri de mari prefaceri istorice, corabia Bisericii noastre la graniţa de vest a ţării.

Cele prezentate le socotim un pios omagiu aceluia care a fost „preot-model", iar la vreme, un „vlădică vrednic" şi care a rămas în această ipostază, atît în imaginea contemporanilor săi, cît şi a urmaşilor.

Pr. *Zaharia Gh. Iova*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Elena Stan, **Momentul „Tribunei" sibiene (1884—1903),** Bucureşti, Editura Minerva, 1985, 271 p. (seria „Monumente şi sinteze")

Este binecunoscut rolul pe care l-a îndeplinit presa românească din Transilvania în redeşteptarea conştiinţei naţionale şi în pregătirea actului unirii de la 1 decembrie 1918. Se cuvine să menţionăm aici *Gazeta Transilvaniei* şi *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* de la Braşov, tribune ale idealurilor paşoptiste, *Telegraful Român* la Sibiu, *Albina* şi *Federaţiunea* la Pesta, *Familia* lui Iosif Vulcan la Oradea, *Orientul Latin* la Braşov, *Amicul Familiei* la Gherla etc. În 1884, la o sută de ani de la răscoala lui Horea, apare *Tribuna* de la Sibiu, sub conducerea lui Ioan Slavici, care va sluji, timp de două decenii, cu un rar devotament, idealurile politice-sociale, economice şi culturale ale românilor transilvăneni, influenţînd, prin activitatea ei, întreaga politică a Partidului Naţional Român. Pe lîngă evidenţierea rolului lui Slavici, autoarea menţionează şi contribuţia altor redactori şi colaboratori interni: Ioan Bechnitz, Teodor Păcăţian, Valeriu Braniştе, Septimiu Albini, Ioan Russu-Şirianu, I. N. Roman, George Coşbuc, Elie Dăianu, Silvestru Moldovan ş.a. Rolul Tribunei în viaţa naţional-politică şi culturală românească este subliniat în trei mari capitole: Direcţii social-politice, Semnificaţia culturală şi Tendinţe etico-literare. Lectura cărţii ne convinge uşor că, alături de mai vechile *Gazeta Transilvaniei* şi *Telegraful Român, Tribuna* a reprezentat un alt „moment" de seamă în istoria presei româneşti din Transilvania dinainte de 1918.

M. Păcurariu

Victor V. Grecu, **Revoluţia, unirea, independenţa în Transilvania,** Cluj-Napoca, 1984, 213 p.

Cunoscut lingvist şi istoric, Victor Grecu prezintă în cartea de faţă noi contribuţii la istoria Transilvaniei româneşti din veacul trecut, legate de Revoluţia din 1848, Unirea Principatelor şi Războiul de Independenţă. Sînt studii publicate în anii trecuţi în diverse reviste de specialitate, reunite acum în volum. Unele din ele prezintă personalitatea şi lupta marilor patrioţi Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, Alexandru Papiu Ilarian. Un alt studiu înfăţişează „Ecourile Unirii Principatelor în Transilvania"; este subliniat, între altele, şi aportul „Telegrafului Român" la popularizarea acestui eveniment de maximă importanţă în istoria României moderne. Un studiu mai extins se ocupă cu „Unitatea limbii şi unitatea naţională în Transilvania în secolul trecut" (p. 126—161). Din toate studiile se desprinde felul în care aceste trei momente hotărîtoare în istoria poporului român au fost gîndite, pregătite şi sprijinite în Transilvania, toate concluziile lor. Lucrarea se încheie cu rezumate cuprinzătoare în limba franceză, pentru fiecare studiu, şi indice de nume.

M. Păcurariu

DIATA stareţului Gheorghe de la Cernica

(Continuare din pag. a 3-a)

mişcarea sau direcţia cernicană o cale de sine stătătoare şi *nu un derivat al paisianismului.*

Aceste adevăruri sînt reflectate şi de nevoia pe care a simţit-o stareţul Gheorghe, în iarna lui 1785, bolnav fiind, de a da un aşezămînt duhovnicesc fiilor săi. Putea să transcrie, de pildă, dacă ar fi fost un simplu „ucenic", aşezămîntul mănăstirii Dragomirna, redactat de Paisie sau un alt text paisian. Cuviosul Gheorghe nu a făcut-o. Obştea multinaţională paisiană şi obştea cernicană, în care preponderenţi erau muntenii şi transilvănenii, mereu în creştere numerică, erau două realităţi deosebite. Gheorghe introduce în *Diată,* oricît de măsurat şi de duhovnicesc i-ar fi limbajul, elementul *etnic.* Monahii cernicani nu mai sînt asemenea paisienilor, exclusiv cetăţeni ai „Ierusalimului ceresc", ci şi membri ai unei naţii, conştienţi de părtăşia lor cu poporul cărora le aparţin. Cînd *anonimul* istoric al Cernicăi sau Casian enumeră stareţii de la Cernica, ei încep caracterizarea cu definirea naţionalităţii: „român de neam" sau „de neam pămîntean". Realitatea evidentă încă de la moartea stareţului Gheorghe, din decembrie 1806, cînd o mînă necunoscută scrie în pomelnicul Mănăstirii Cernica: „Stareţul Gheorghe a răposat la văliat 1806 dechemvrie 3, duminecă spre luni, la 8 ceasuri şi jumătate din noapte. A şezut stareţ 25 de ani şi anii vieţii lui au fost ca de 75. Mărunt de statură, *de neam ardelean, născut în părţile Săliştei,* a fost călugărit la Sfetagora...".

Graţie unor jalbe, ştim că la cîţiva ani de la moartea stareţului, la Căldăruşani erau 82 de ardeleni, 83 de „valahi", adică munteni şi 14 călugări moldoveni. „Ungurenii" (în sens de români transilvăneni) sînt mereu în creştere la sfîrşitul sec. XVIII şi începutul sec. XIX atît la Cernica, precum şi la Căldăruşani. Să notăm că aceste „valuri" de monahi transilvăneni vor fi urmate de venirea în Ţara Românească a unui mare număr de intelectuali ardeleni.

Reîntorcîndu-ne la paralela dintre cuviosul Gheorghe şi Paisie, observăm că ultimul părăseşte Athosul pentru a găsi un adăpost liber şi potrivit pentru sine şi ucenicii săi. Gheorghe face la Cernica operă de restaurator, nu numai duhovnicesc. Primele iniţiative şi gesturi ale stareţului Gheorghe sînt în ordinea *faptei:* defrişează pădurea, curăţeşte, împreună cu ucenicii care sporesc pe zi ce trece, locul din apropierea bisericii şi alungă fiarele sălbatice din preajmă, taie cherestea, repară lăcaşul şi ridică chilii... Iar noaptea îi învaţă pe ucenici pravila şi tipicul. Ucenicii săi nu sînt călugări formaţi, ci novici, culeşi din masa poporului. Observăm un echilibru perfect între muncă şi rugăciune. Şi un interes pentru lume, căreia stareţul îi slujeşte. El produce o adevărată fascinaţie asupra mirenilor, care nu odată colaborează la opera sa: de la banul Dudescu, soţia sa şi doamna Golescu, care înzestrează obştea şi biserica, pînă la domnitorul Nicolae Mavrogheni, care ia masa cu obştea şi caută prietenia stareţului. Casian ne spune că domnitorul şi cuviosul Gheorghe se legaseră fraţi de cruce şi amîndoi se retrăgeau pe potecile ostrovului să vorbească „cuvinte de taină".

Latura operei de înnoire *morală* şi *culturală,* ca o cunună a celei duhovniceşti, este binecunoscută. Şi aici voiam să subliniem un aspect. Şcoala cernicană nu se rezumă la copierea, după surse autorizate, de texte liturgice şi patristice sau la muzică bisericească. Ea este chiar o şcoală *literară.* La 1822, Sf. Calinic scrie versuri, după ce la 1795 se scrisese o altă lungă povăţuire în versuri. Stihuri se vor scrie în epocă şi la Mănăstirea Căldăruşani. Protasie va alcătui o biografie; Sf. Calinic va scrie la rîndul său despre normele de viaţă monahală. De mare frumuseţe artistică sînt însăşi paginile *Diatei* stareţului Gheorghe... Se reînnoda firul şcolii literare bisericeşti. Fiindcă sînt paginile *Anonimului,* care narează istoria Cernicăi, dar mai ales paginile lui Casian, care relevă doi *scriitori* a căror povestire se deapănă în spiritul şi cu farmecul celei mai alese rostiri cronicăreşti; şi ne miră cum de nu s-a observat lucrul acesta. În anul 1869, cînd Casian scrie *Istoriile...,* limba română suferise de pe urma contactului exclusiv cu neologismele, suferise de tentativa de italienizare a lui I. Heliade Rădulescu şi avea să sufere de pe urma etimologismului abstract al latinizaţilor — tendinţe ce vor fi combătute de clasici: de Maiorescu, Odobescu şi Caragiale. Aceasta în vreme ce în scrisul limpede şi cumpănit al lui Casian abia dacă întîlneşti un neologism la cîteva pagini. Nu fiindcă autorul l-ar evita deliberat, ci fiindcă limba lui e „limba vechilor cazanii". Fiindcă în spirit şi în literă, Casian şi Anonimul urmează tradiţia obştească a vechii culturi româneşti. Cu anii următori Revoluţiei franceze, urcă pe scenă scriitorul preocupat de sine şi de problemele sale personale. De aici abundenţa de jurnale, memorii, corespondenţă. Cronicarul, diacul sau preotul nu scriau pe răboj decît fapte de însemnătate obştească, nicidecum amănunte sau sentimente subiective: a bătut grindina, s-a cutremurat pămîntul, a început războiul ori s-a încheiat pace, etc. Este una din puternicele trăsături răsăritene ale culturii noastre, trăsătură pe care o preia şi o reînviază şcoala cernicană, extinzînd-o. Întîi în apropiere, la Căldăruşani, unde din 1794 e stareţ tot cuviosul Gheorghe, apoi, prin urmaşii săi, la Pasărea, Ciorogîrla, Ţigăneşti, Tînganu sau în mănăstirile subcarpatice, unde se vor găsi atîrnate portretele lui. Spiritul cernican se va adînci cînd acest curent îşi va trimite reprezentanţii în ierarhie: întîi, de la Căldăruşani, mitropolitul Grigorie Dascălul IV, apoi, de la Cernica, în 1850, Sf. Calinic. Toate acestea odrăslesc simbolic în *Diata* stareţului Gheorghe, scrisă la 1785 şi răspîndită în numeroase copii, dintre care o parte se păstrează azi la Biblioteca Academiei Române (Ms. rom. 5854, Ms. rom. 2050, Ms. rom. 1983, Ms. rom. 2061 şi 4804, precum şi Ms. rom. 2087).

Există însă un loc unde Diata stă ca miezul în coaja spiritualităţii cernicane: în cartea lui Casian Cernicanul Monahul. Scrisă la un an după moartea Sf. Calinic, în 1869, şi publicată în 1870, această carte este ultima şi cea mai fidelă expresie a curentului cernican. Nefiind niciodată retipărită, cartea lui Casian nu a prea circulat şi din cauza alfabetului de tranziţie cu care este imprimată. Aşa se explică, credem, faptul că talentul său literar a fost trecut cu vederea. Una din dorinţele smereniei noastre este aceea de a alcătui o nouă ediţie, cu alfabet latin. Nu de altceva, dar credem că nu se poate înţelege nici opera stareţului Gheorghe şi nici mediul în care a trăit Sf. Calinic — într-un cuvînt: curentul cernican — fără cunoaşterea acestei cărţi, care nu se adresează numai specialiştilor. Dimpotrivă. Stareţul Gheorghe de la Cernica este un deschizător de drum *duhovnicesc, moral* şi *cultural.* Iar lucrarea sa este indisolubil legată de realităţile româneşti şi de sfîntul nostru pămînt strămoşesc.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Sub titlul* „Dubla determinare spirituală" *(Luceafărul, 9, 1985, p. 7), Artur Silvestri pune la punct teoriile absurde ale revistei „Perspective" din München cu privire la* ecumenism, *care ar trebui să însemne „întoarcerea" tuturor la Roma, ca şi afirmaţiile cu privire la continuitatea ortodoxă în spaţiul românesc, pe care aceeaşi revistă o contestă, afirmînd că ortodoxia ar fi „disidentă", „desprinsă de Roma", nefirească, etc. Nici un catolic care se respectă şi nici un istoric responsabil n-ar putea coborî pînă la asemenea afirmaţii, pînă la care coboară în ultima vreme revista „Perspective", difuzată în nemţeşte şi românеşte. Dacă n-ar fi pur şi simplu copilării, ne-am ocupa de ele mai pe larg. Ne întrebăm numai: cum de îndrăzneşte autorul să publice asemenea texte în limba germană? Oare are chiar atît de proaste păreri despre cunoştinţele istoricilor germani sau ale altor istorici occidentali care citesc în această limbă!? De ecumenism să nu mai vorbim! Orice catolic serios ştie că el are cu totul alt sens decît cel dat de „Perspective".*

Sperăm să nu mai revenim.

● *Dr. Augustin Bunea despre Timotei Cipariu:*

„Tot ce a scris a avut în vedere numai fericirea neamului nostru şi tratează numai despre acest neam, despre trecutul lui şi despre expresiunea cea mai vie a fiinţei lui, adică despre dulcea limbă românească" *(Unirea, 1905, număr festiv, p. 200).*

Timotei Cipariu despre neamul românesc şi limba română:

„Naţiunea română nu vrea şi nu va suferi niciodată ca să apună din seria naţiunilor ca română, nu vrea şi nu va suferi niciodată acea batjocură ca să se lapede de al său nume şi de a sa limbă în favoarea nici a celei mai culte naţiuni şi limbi din lume, cu atît mai puţin în favoarea oricărei alte care ieri, alaltăieri, era încă nu cultă, ci barbară şi care şi pînă astăzi încă nu şi-a scuturat rugina..." *(Cuv. la inaugurarea* Asociaţiunii, *23 oct. 1861). Am citat din volumul DISCURSURI, de Timotei Cipariu, „restituite" de Ştefan Manciulea şi Ion Buzaşi (prefaţă şi bibliografie de Ion Buzaşi, ed. Dacia, Cluj-Napoca 1984, 191 p.). O carte valoroasă care adună tot ce s-a putut aduna din opera oratorică a acestui mare ctitor de limbă şi cultură românească.*

● *Nr. 29 (martie 1985) al revistei MINISTERIAL FORMATION (Pregătirea pentru preoţie) editată de* Programul pentru educaţie teologică *din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, se consacră noii teologii numite THEOLOGY BY THE PEOPLE (Teologie din popor), o nouă formă de a prinde în concepte teologia unor grupuri care nu au teologi, şi nici o teologie ca atare. Ea se poate identifica în credinţele populare, în simţămintele şi în cultul unor comunităţi fără exponenţi în stare să le teoretizeze credinţa. În scopul teoretizării din afară, de către teologi calificaţi, s-a inventat acest nume, încercîndu-se introducerea acestor grupe în sistemul credinţelor catalogate. În revista de care ne ocupăm, prof. Dr. Arnulf Camps (romano-catolic) de la Univ. Nijmegen, Olanda, se ocupă de astfel de grupuri din Coreea şi Haiti. Teologia celor dintîi e numită* minjung *(min=popor, jung=masse), a celor din Haiti e pur şi simplu o religie populară, cu credinţă în spirite ca în religiile primitive africane şi cu un cult numit* Vandou *care presupune închinare la o Fiinţă Supremă. Nu se ştie în ce măsură e vorba aici de creştinism şi dacă problema e de competenţa Consiliului Ecumenic al Bisericilor... creştine! Vom afla probabil mai multe despre aceasta după ce vom afla ce s-a discutat la o Consultaţie asupra acestei teme între 15—18 aprilie 1985 în oraşul Mexico-City.*

● *„Taciturnitatea perpetuă este, pentru un scriitor, mai grea decît temniţa grea pe viaţă. Şi atunci: nu-i, oare, în puterea spiritului să reprime logocraţia, paradisul indivizilor care necinstesc cuvîntul? Am credinţa că oamenii ar fi mai fericiţi pe acest pămînt dacă vorbele lor ar fi mai curate". Am citat din Eugen Simion:* Logosfera şi taciturnii *(în „Ramuri", 1, 1985, p. 16), începînd cu o scurtă şi interesantă incursiune în cunoaşterea metafizică, aceasta ar fi de trei tipuri: tipul mistic (Pascal), tipul logic (Spinoza) şi tipul mixt (Descartes). Aplicînd categoriile mai ales la oamenii de litere de la noi, deci rămînînd în domeniul preocupărilor sale, Eugen Simion include în prima categorie pe Pârvan şi pe Cioran, în a doua pe Maiorescu, T. Vianu, E. Lovinescu, G. Călinescu şi Vladimir Străinu, iar în a treia pe Mircea Eliade. Abordînd şi un filozof, pe C. Noica, nu-i prea găseşte locul.*

În legătură cu cele trei tipuri de cunoaştere şi cu reprezentanţii lor, am semnala un studiu mai vechi al lui Anton Dumitriu, investigînd în nişte întîmplări din viaţa lui Descartes şi adîncindu-i celebrul cogito ergo sum, *era tentat să-l încadreze pe filozof în primul tip de cunoaştere (vezi „Revista de filozofie", XXIII, 2, 1938, p. 148—159). Se pare că Descartes a avut la 10 noiembrie 1619 o experienţă similară cu aceea a lui Pascal. Despre aceasta se poate citi* Leon Brunschvicg, Descartes, *Paris, 1937, p. 12,* Gaston Milhaud, Descartes savant, *Paris 1921, p. 47,* Maxim Leroy, Descartes le philosophe au masque, *Paris, 1928, t. I, p. 79,* Jacques Maritain, Le songe de Descartes, *Paris, 1932, p. 3 şi urm.,* Henri Gouhier: Essais sur Descartes, *Paris, 1937, p. 286 (v. în aceeaşi revistă lunga recenzie a lui Alexandru Tillman la cartea lui Brunschvicg, p. 195—205).*

În aceleaşi note, Eugen Simion mai scrie despre o retragere „în pustiu" a lui Valery — de fapt o tăcere de 20 de ani — despre Dreptul de a visa *al lui Bachelard şi despre* Logosfera şi taciturnii *de Michel Tournier (revista* Sud, *1980) de unde şi-a luat şi titlul. Mai ales această ultimă parte pune probleme conştiinţei tuturor celor care lucrează cu cuvintele, veştejind* logocraţia, *trădarea cuvintelor care duce la trădarea omului. Soluţia, bineînţeles, nu e* taciturnismul, *retragerea în tăcere, ci respectul faţă de cuvînt prin folosirea lui adecvată.*

● *Părintele Ioan Mircea, binecunoscut specialist în problemele biblice neotestamentare, adaugă la zestrea teologică pe care a hărăzit-o Bisericii noastre încă o temeinică scriere: un „Dicţionar al Noului Testament" apărut în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii* Ortodoxe Române, *Bucureşti, 1984.*

Precum ne previne însuşi autorul, nu este vorba de o concordanţă biblică în care să se cuprindă toate cuvintele din Noul Testament, ci mai mult de un Dicţionar de probleme, de expresii greu de înţeles.

Intenţia lăudabilă a autorului este de a facilita justa interpretare şi corecta înţelegere a dreptei credinţe cuprinsă în Noul Testament.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 4.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 iulie și 1 august 1985 Nr. 27—28 și 29—30/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

EPOCA CEAUȘESCU — epoca unor prestigioase înfăptuiri

Acum două decenii, în iulie 1965, în fruntea destinelor României a fost ales Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, cel care prin întreaga sa activitate s-a dovedit a fi eminent om politic și de stat, personalitate de înalt prestigiu internațional, creator al celei mai fertile epoci din istoria țării noastre, pe care a așezat-o cu strălucire în conștiința lumii.

În această epocă, pe care în mod firesc și fericit poporul o asociază cu numele ctitorului ei numind-o *Epoca Ceaușescu*, țara a progresat cel mai mult, a făcut pașii cei mai marcanți spre viitorul ei luminos, și-a sporit în ritmuri altădată de neconceput avuția ei națională — suportul însuși al libertății și independenței — și-a consolidat necontenit unitatea de neclintit a poporului și frăția oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate.

Dacă încercăm să cuprindem în oglinda cifrelor chipul cel nou al Patriei în această epocă, ceea ce obținem este imaginea unei Românii a cărei împliniri strălucesc cu pregnanță în cartea de aur a gloriei neamului nostru. Tabloul sintetic astfel obținut înfățișează constanța dinamismului creșterii economice, România situîndu-se pe primele locuri din lume în ce privește ritmul de dezvoltare economico-socială.

În comparație cu anul 1965, avuția națională a crescut în anul 1985 de 5,5 ori iar venitul național pe locuitor a sporit în acest timp de la 8 700 lei la 36 000 lei fapt care a făcut posibilă reducerea decalajului ce ne desparte de țările dezvoltate.

Începînd din anul 1965 s-a accentuat tot mai mult caracterul industriei de ramură conducătoare a economiei românești, contribuția ei la crearea venitului național ridicîndu-se de la 48,9% în 1965 la peste 60% în prezent. Industria deține acum 36,8% din populația ocupată a țării, în anul 1978 numărul populației ocupate în industrie depășind pentru prima dată pe cel din agricultură.

Perioada istorică ce s-a inaugurat în 1965 a plasat agricultura României pe noi coordonate de progres și a accentuat necesitatea trecerii la noua revoluție agrară adică la o modernizare susținută a forțelor de producție a acestei ramuri, la perfecționarea formelor de organizare și de conducere și la creșterea mai accentuată a randamentelor și productivității muncii. În felul acesta, producția de cereale a ajuns, în anul care a trecut, la 23,6 milioane tone, cea mai mare producție din istoria țării. Succesele obținute în această perioadă au permis să se treacă la o fază nouă, superioară, de dezvoltare a agriculturii.

În concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu, asimilarea cuceririlor revoluției tehnico-științifice reprezintă un factor determinant pentru înfăptuirea cerințelor obiective ale dezvoltării țării noastre în etapa actuală, pentru creșterea economiei, pentru ridicarea gradului de eficiență al întregii activități sociale. În perioada 1966—1985 s-au alocat pentru activitatea de cercetare fonduri de investiții de aproape 5 ori mai mari decît în perioada 1945—1965.

Adevărate cifre ale vieții ne sînt înfățișate de dezvoltarea medicinei și a sectorului sanitar, un rol deosebit revenind acțiunilor de prevenire și combatere a cazurilor de îmbolnăvire. În prezent, țara noastră dispune de 46 300 de medici de înaltă calificare, iar numărul personalului mediu sanitar reprezintă 132 600 persoane. Numărul locuitorilor ce revin la un medic a scăzut de la 682 în 1965 la 489 în prezent.

Imaginea se completează cu cifrele care înfățișează ritmurile înalte în construcția de locuințe, în perioada de după 1965 construindu-se de 7 ori mai multe apartamente decît în cei 20 de ani anteriori așa încît astăzi peste 80% din populația României locuiește în case noi.

Puternica dezvoltare economică a țării a determinat profunde transformări și în structura socială a României. În ultimii 20 de ani a fost creat un puternic cadru democratic de participare directă a oamenilor muncii, a tuturor categoriilor sociale, a întregului nostru popor la conducerea tuturor sectoarelor vieții economice și sociale, la elaborarea politicii interne și externe a statului nostru. Un rol de seamă în această direcție îl au consiliile oamenilor muncii, adunările generale ca organe de conducere a activității fiecărei unități economico-sociale, Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Arta și cultura noastră au cunoscut o puternică înflorire fiind inaugurată o nouă epocă de cultură caracterizată de o largă deschidere a orizonturilor creației către popor, către marile noastre idealuri de o autentică libertate artistică. Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul culturii, cum se întîmplă în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă în cadrul căreia numărul instituțiilor culturale s-a înzecit iar cel al iubitorilor de frumos s-a însutit.

Acestei dezvoltări interne îi corespunde o tot mai puternică afirmare a României, a Președintelui ei, pe planul vieții internaționale. În această privință este semnificativ faptul că în prezent România întreține raporturi diplomatice

(Continuare în pag. a 2-a)

TELEGRAMA

Excelenței Sale Domnului Nicolae Ceaușescu Președintele Republicii Socialiste România

PREȘEDINTELE FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE

Mult stimate și iubite Domnule Președinte,

Împlinirea a douăzeci de ani de la alegerea Domniei Voastre în cea mai înaltă demnitate de conducere a țării noastre constituie pentru noi, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, un fericit prilej de a vă exprima cele mai statornice sentimente de stimă, de nețărmurită dragoste și de aleasă cinstire pentru tot ceea ce ați făcut în această perioadă istorică spre binele și fericirea poporului român.

Prin gîndirea și clarviziunea cu care ați acționat pe toate planurile de activitate și prin munca de zi cu zi consacrată, fără preget, intereselor supreme ale patriei, ați dat strălucire geniului creator al poporului român, ați inaugurat și ați înscris cu litere de aur în istoria neamului o nouă epocă de împliniri, de largă deschidere democratică în viața societății noastre, denumită pe drept cuvînt „Epoca Ceaușescu".

În cele două decenii de profunde transformări în viața patriei, ca urmare a programelor inițiate și elaborate direct de Domnia Voastră, toate domeniile de activitate au cunoscut un ritm de dezvoltare fără precedent, ridicînd, astfel, România socialistă pe noi trepte ale propășirii sale materiale și spirituale.

Consecvența și fermitatea cu care promovați dezvoltarea relațiilor României cu toate statele lumii, pe baza respectării principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și renunțării la forță și la amenințarea cu forța, colaborării și avantajului reciproc, au făcut ca țara noastră să devină o prezență vie în comunitatea națiunilor lumii, să se bucure de o înaltă stimă internațională și să aibă prieteni pe toate meridianele globului.

Politica neabătută de pace a României, cunoscută și apreciată în întreaga lume, exprimînd vocația pașnică a poporului nostru, poartă amprenta gîndirii și personalității proeminente a Domniei Voastre, a eforturilor depuse pentru oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a celei nucleare, pentru instaurarea pe planeta noastră a unui climat de încredere, securitate și colaborare, pentru asigurarea dreptului fundamental al tuturor oamenilor și popoarelor la existență, la viață.

Biserica Ortodoxă Română, cu ierarhii, clerul și credincioșii ei, ca membră a Frontului Democrației și Unității Socialiste, cel mai larg for reprezentativ al societății noastre, creat din inițiativa și cu aportul hotărîtor al Domniei Voastre, în unitate de simțire, de voință și de muncă cu întregul popor, înfrățit în lupta spre mai bine, își exprimă adeziunea deplină la inițiativele și acțiunile pe care le-ați întreprins, în cele două decenii de cînd vă aflați la conducerea țării, pentru zidirea unei Românii noi și fericite, pentru pace și colaborare între oameni și popoare, pentru triumful vieții pe planeta noastră.

Reînnoim, și cu acest prilej, bucuria noastră pentru alegerea Dumneavoastră în calitate de membru titular și președinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România, instituție de înalt prestigiu care consacră marile valori ale geniului poporului nostru.

Mulțumindu-vă, cu adîncă recunoștință, pentru climatul de deplină libertate religioasă asigurat desfășurării activității noastre religioase, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române Vă încredințează, și de această dată, mult stimate și iubite Domnule Președinte, că vor depune noi și susținute strădanii în sprijinirea înfăptuirii măreților idealuri de pace, progres și bunăstare ale poporului nostru, pe care îl călăuziți cu înțelepciune și dragoste și îl slujiți pilduitor, cu dăruire și devotament.

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Conducătorului țării — înaltă cinstire

ALEGEREA DOMNULUI PREȘEDINTE NICOLAE CEAUȘESCU CA MEMBRU TITULAR ȘI PREȘEDINTE DE ONOARE AL ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Adunarea Generală a Academiei Republicii Socialiste România a îndeplinit joi, 11 iulie a. c. un act de o deosebită solemnitate: conferirea titlului de membru titular și președinte de onoare al acestei înalte instituții de cultură Domnului Nicolae Ceaușescu, *eminentul conducător al destinelor poporului nostru.*

Oamenii de știință, cultură și artă, întreaga intelectualitate a țării au dat expresie, în acest chip, deosebitei aprecieri și profundei stime pe care le nutresc față de cel care, cu bărbăție și nemărginit devotament se dăruiește slujirii patriei sale și cauzei păcii mondiale.

Titlul academic încununează o activitate revoluționară de peste 50 de ani închinată libertății și propășirii poporului, eliberării sale sociale și naționale, construirii pe pămîntul României a noii orînduiri socialiste. Totodată, acest titlu vine să marcheze, împlinirea a două decenii de cînd Domnul președinte Nicolae Ceaușescu a fost chemat să preia cîrma de conducător al poporului nostru. Cele două decenii s-au înscris în marea carte a istoriei noastre naționale ca perioada cea mai fecundă, adevărată epocă de mărețe înfăptuiri în toate domeniile care pe bună dreptate poartă numele ctitorului și adevăratului ei făuritor.

Personalitate culturală prodigioasă, Domnul președinte Nicolae Ceaușescu, a înzestrat cultura românească cu o monumentală operă, cuprinsă într-un număr impresionant de volume, dintre care unele au văzut lumina tiparului nu numai în țară ci și peste hotare.

Alegerea conducătorului poporului nostru în rîndurile și în fruntea Academiei Române vine să deschidă în activitatea acestui înalt for de cultură și civilizație o nouă și însemnată perspectivă de înflorire.

EPOCA CEAUŞESCU

(Continuare din pag. 1)

cu 139 de state şi realizează schimburi economice cu 150 de ţări de pe toate continentele.

De mare preţuire se bucură propunerile şi iniţiativele româneşti în cadrul unor organisme şi întruniri internaţionale cum sînt O. N. U. sau Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa, propuneri pentru crearea unei noi ordini economice mondiale, pentru înlăturarea pericolului unui război atomic, pentru crearea unei atmosfere de încredere şi înţelegere între statele lumii, pentru rezolvarea pe calea tratativelor a tuturor conflictelor şi divergenţelor dintre state, pentru respectarea dreptului fiecărui popor de a-şi alege singur calea propriei sale dezvoltări libere şi independente.

Realizările poporului nostru din aceşti 20 de ani s-au revărsat binefăcător şi asupra clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române care, aşa cum în întreaga ei istorie a fost alături de poporul pe care îl slujeşte şi astăzi, participă la aniversarea de acum cu bucuria pe care i-o dă bilanţul propriilor ei realizări în aceşti ani.

În acest răstimp, Biserica noastră, bucurîndu-se de deplina libertate garantată tuturor cultelor din România, şi-a desfăşurat activitatea ei specifică prin ierarhii şi preoţii ei, multe din comunităţile locale construindu-şi noi lăcaşuri de cult. Publicaţiile şi studiile teologice au sporit atît în ceea ce priveşte numărul cît şi calitatea. Prestigiul Bisericii noastre, al teologiei ortodoxe româneşti a crescut prin participarea ierarhilor noştri, a profesorilor de teologie la întruniri ecumeniste în ţară şi peste hotare.

Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte culte din România participă la activităţile F. D. U. S. aducîndu-şi contribuţia ei specifică, sprijinind eforturile poporului român pentru pace, dezarmare şi cooperare în lume.

Fiind părtaşă cu întregul popor la momentul sărbătoresc al acestor zile, Biserica noastră aduce prinosul ei de cinstire Preşedintelui ţării.

Pacea ca triumf al vieţii

În strălucirea lui, cuvîntul „pace" oglindeşte realitatea sublimă la care aspiră tot omul de bună credinţă al zilelor noastre. El s-a îmbogăţit cu sensuri pe care nu le-a mai avut pînă acum, transmiţîndu-ne prin vibraţiile sale un ales şi sfînt mesaj. Înţelesurile cu care a străbătut veacurile sînt mai cu seamă acelea pe care le-a dobîndit la obîrşie, cunoscute fiind încă din vremea strămoşilor noştri romani. Privind istoria umanităţii ca o înşirare de războaie, ca o mare dramă regizată de principiul forţei, înaintaşii noştri au văzut în ea perioada fericită a armistiţiului între două bătălii. Faimoasa *Pax Romana*, prin care de fapt s-a încheiat un veac întreg de agitaţii şi lupte interne, dînd lumii imaginea prosperităţii zilelor liniştite, precum şi a înfloririi literare şi artistice cu totul deosebite, la adăpostul celui dintîi stat european unitar, nu a făcut altceva decît să arate ce se înţelege prin pacea-armistiţiu. Binefacerile păcii au fost totdeauna recunoscute şi apreciate. Alături de această viziune dintru început a păcii, a cărui reazim sînt virtuţile forţei, profeţii Vechiului Testament au introdus cu îndrăzneală, în lumea în care au trăit ei, o idee nouă, vorbind despre pacea care izvorăşte direct din Dumnezeu şi proiectînd-o în orizontul venirii Mîntuitorului, „Domnul păcii". Pacea este un dar al cerului, rămînînd totuşi pentru ei o făgăduinţă, o realitate viitoare, marea realitate mesianică. Coborînd din cer, la plinirea vremii, această pace a lui Hristos, universală şi veşnică, îmbrăţişează în revărsarea ei de lumină întreg pămîntul. Sensurile ei sînt infinite, dar oamenii au putinţa să le descopere pe măsura în care dobîndesc noi capacităţi de înţelegere. De cele mai multe ori, acestea sînt create de evenimentele istoriei. Unul dintre sensurile la care ne referim îl constituie pacea ca biruinţă a vieţii, relevîndu-se ca atare mai ales în zilele noastre.

Explozia primei bombe atomice acum 40 de ani, la 6 august 1945, deasupra oraşului japonez Hiroşima, căreia i-a urmat, după numai trei zile, o altă explozie deasupra oraşului Nagasaki, îşi împrospătează continuu ecourile în conştiinţa îndurerată a omenirii. Avertisment al unui moment istoric care nu poate fi uitat, acest eveniment se înscrie ca o piatră de hotar în analele umanităţii. Fiinţei umane i s-a deschis perspectiva prăbuşirii ei odată cu coşmarul în una şi aceeaşi catastrofă. Într-adevăr, globul pămîntesc însuşi este aşezat, datorită noilor tehnologii infernale, pe muchea incandescentă a cuţitului nuclear, în stare să curme, printr-o singură tăietură, firul existenţei noastre terestre. Pericolul atomic e în continuă creştere. Capacitatea de distrugere a ajuns astăzi la o putere de peste un milion bombe atomice tip Hiroşima, omenirea dispunînd de stocuri de armament de cincişase ori mai mari decît îi sînt necesare pentru definitiva ei anihilare. Craterele atomice constituie mărturia cea dintîi a faptului că războiul a depăşit faza în care el a însemnat crimă împotriva unui neam, devenind crimă împotriva umanităţii însăşi, operă dementă de sinucidere universală. În general noţiunea de pace se referă la integritatea şi liniştea oamenilor, precum şi la prosperitatea şi fericirea popoarelor. Realitatea crudă însă a vremii noastre ne descoperă adevărul că aceste stări nu mai pot fi considerate decît fragmente ale păcii, ele neputînd înlocui întregul, pacea însăşi, care este chiar identică cu viaţa. Pacea nu mai poate fi concepută decît ca valoare supremă. Scopul păcii a ajuns să fie însăşi pacea, salvarea vieţii dintr-un cataclism final, a vieţii în totalitatea ei, nu numai ca efecte sau binefaceri unanim acceptate, nu numai ca forme sau modalităţi de manifestare liberă şi demnă, ci ca esenţă. Edificarea păcii, în lumea de astăzi, a devenit una cu triumful vieţii, cu realizarea ultimului şi supremului sens pe care l-a dobîndit în istorie. Iată lucrarea la care sîntem chemaţi. Nu ne putem închipui că suflarea Duhului Sfînt, „Domnul de viaţă făcătorul", s-ar fi istovit şi nici că sarea Evangheliei şi-ar fi pierdut gustul.

Avînd în evenimentul Hiroşima un memento dramatic, în stare să ne menţină în necontenită trezvie, constatăm cu firească consternare că încă din vremea copilăriei armei atomice halucinanta ei putere de distrugere a inaugurat era nouă în care vieţuim, răsturnînd însuşi sensul războiului. E vorba despre raportul dintre două noţiuni, aceea de ucidere şi de sinucidere. Tratatele de morală de pînă acum au pus suficient în evidenţă adevărul că orice sinucidere este în acelaşi timp şi o ucidere, mai puţin au observat însă faptul invers şi anume că uciderea este sinucidere. Războiul zilelor noastre nu va mai fi al uciderii, ci al sinuciderii. Cum precizează Preşedintele ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, nu vor mai fi învingători şi învinşi. Uciderea este o lovitură piezişă dată vieţii, sinuciderea este o lovitură frăţişă dată aceleiaşi vieţi. Prin ucidere tu vrei să suprimi o parte a vieţii care se poate apăra de tine, pe cînd prin sinucidere tu vrei să suprimi o parte a vieţii care nu se poate apăra de tine, moartea devenind sigură. Nu poţi trăi în era „nucleară" a zilelor noastre, permanent ameninţată de cea mai perfecţionată industrie de pericole imaginată vreodată, fără să iei atitudine categorică împotriva războiului sinuciderii. Orice îndoială este erezie împotriva principiului vieţii, orice cîrtire este trădare. Scopul şi sensul vieţii e de a lupta împotriva morţii, nu în nepăsare trîndavă, ci în afirmare creatoare a vieţii. Neglijenţa şi slăbiciunea, adăstarea şi întîrzierea sînt semnele laşităţii. Nelupta este necreare şi descoperă dezertarea de la demnitatea umană, călăuzind viaţa spre sinucidere. Oamenii care nu sprijină pacea în ei înşişi, ca şi în afară de ei, care nu lucrează în vederea edificării unei lumi mai bune şi mai drepte, sînt nişte apostaţi care otrăvesc existenţa, trădează cauza vieţii şi intră în solda morţii.

Referindu-ne în chip deosebit la credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti, se cuvine să ne întrebăm: care este atitudinea lor în faţa gravelor realităţi din lumea în care trăim? Cum reacţionează înaintea fulgerelor care brăzdează orizonturile, ameninţînd cu distrugerea definitivă întregul pămînt? Prin alergarea către un sîn matern, protector, prin fuga de riscurile şi responsabilităţile dure pe care le pretinde climatul grav al erei nucleare!? Ce înseamnă pentru ei a trăi în Hristos şi a-l urma pe Hristos? Plecînd cerurile şi venind în lume, Fiul lui Dumnezeu a băut întreg paharul morţii, pe care apoi l-a sfărîmat, „cu moartea pe moarte călcînd". Prin înviere, ne-a dăruit o viaţă nouă, conferindu-ne puterea de a deveni, încă de aici, de pe pămînt, vii, cu o viaţă mai puternică decît moartea. Viaţa aceasta este identică cu pacea lui Hristos, este dobîndirea însăşi a păcii lui Hristos. Ea defineşte conţinutul păcii lui Hristos, după cum şi pacea defineşte calitatea vieţii creştine. Duhul lui Dumnezeu însuşi, izvorul sfinţeniei şi dătătorul vieţii, vine să-şi reverse energiile Sale în făptura acelora pe care Sfintele Taine i-a împreunat cu moartea şi învierea lui Hristos, viaţa lor dobîndind astfel o direcţie nouă. Ce înseamnă, aşadar, pentru credinciosul ortodox a trăi? E singura realitate sublimă la care se cuvine să aspire: este transfigurarea vieţii prin toate mijloacele cu care a fost înzestrat, este veşnicia captată în opera pe care o realizează, este biruinţa cîştigată împotriva morţii. Creştinul trebuie să devină ceea ce este Mîntuitorul Iisus Hristos însuşi: antiteza ireductibilă a nimicirii vieţii, sprijinind pacea în sine însuşi şi luptînd pentru edificarea ei în lumea întreagă.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Simpozion ortodox la Boston, S.U.A., asupra documentului B.E.M.

Din iniţiativa Consiliului Mondial (sau Ecumenic) al Bisericilor (pe scurt C. E. B.), care are sediul la Geneva, s-a organizat între 11—18 iunie 1985 la Boston, în S. U. A. (la Collegiul Holy Cross) un Simpozion la care au participat reprezentanţi ai tuturor Bisericilor Ortodoxe din lume, ca şi ai Bisericilor vechi orientale din Armenia, India, Egipt şi Etiopia. Este ştiut că în anul 1982 Comisia „Credinţă şi Constituţie" din cadrul Unităţii I-a a Consiliului Mondial al Bisericilor, a elaborat la Lima (Peru) un document de convergenţă doctrinală creştină asupra *„Botezului, Euharistiei şi Preoţiei"* (pe scurt B. E. M. De la Ministry, în l. engleză = Preoţie). Acest document a fost trimis spre studiere şi evaluare tuturor Bisericilor membre ale C. E. B., aşadar şi Bisericilor Ortodoxe. În vederea facilitării procesului de evaluare, Comisia „Credinţă şi Constituţie" a hotărît să organizeze acest *Simpozion* ale cărui rezultate să fie trimise Bisericilor Ortodoxe sub formă de sugestii, în vederea alcătuirii propriilor lor răspunsuri.

Simpozionul a fost prezidat de Î. P. S. Mitropolit Hrisostom al Mirelor şi a lucrat în patru grupe. Una din grupe a fost prezidată de Mitropolitul Ardealului.

În plenară au prezentat comunicări următorii: Rev. Dr. Günther Gassmann şi Rev. Dr. Ghenadios Limuris: *Introducere generală asupra documentului Botez, Euharistie, Preoţie în situaţia ecumenică de astăzi*; Prof. Dr. Nikos Nissiotis: *„Sensul Recepţiei în legătură cu rezultatele dialogului ecumenic, pe baza documentului B. E. M."*. Acestuia i-a răspuns episcopul Nerses Bozabalian; Arhiepiscopul Kiril de Smolensk: *„Semnificaţia şi statutul documentului B. E. M. în mişcarea ecumenică"*; Mitropolitul Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului: *„Documentul B. E. M. în teologia ortodoxă românească. Stadiul actual al discuţiilor"*; Prof. Dr. Theodor Stilianopoulos: *„Problema recepţiei documentului B. E. M. în Biserica ortodoxă în lumina angajamentelor sale ecumenice"*. I-a răspuns Rev. Dr. K. M. George. Rev. Prof. Dr. Thomas Hopko: *„Problemele ce confruntă Ortodoxia în procesul de recepţie al B. E. M.-ului"*. I-a răspuns Mitropolitul Prof. Dr. Chrisostom de Mira.

Pe baza acestor comunicări (a noastră a fost publicată în nr. trecut al Telegrafului Român), a discuţiilor în plenară şi în grupele de lucru, s-a alcătuit un *Raport* din care reţinem mai jos elementele esenţiale:

— Documentul B. E. M. a fost salutat ca un eveniment de seamă în viaţa creştină, în vederea recuperării unităţii celei dintru început. E socotit a fi un document de convergenţă doctrinală care încearcă să exprime credinţa Bisericii dintotdeauna. Chiar dacă în unele secţii se foloseşte o terminologie cu care ortodocşii nu sînt familiarizaţi, se poate lesne observa că sub termeni, sensul este cel ortodox.

— Bisericile ortodoxe sînt invitate să răspundă Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu privire la B. E. M. deoarece ele au fost acelea care au cerut mereu discuţii doctrinare, în vederea unităţii.

— Referitor la *recepţia* documentului, s-a recomandat să se vorbească nu de o recepţie în sens clasic, cînd Biserica în totalitatea ei recepta hotărîrile Sinoadelor ecumenice, ci de un *proces de recepţie* abia deschis şi care are a-şi urma cursul în continuare. El va fi receptat pe măsura desăvîrşirii procesului de creştere împreună a tuturor Bisericilor, de toate confesiunile, în încredere reciprocă.

Procesul de recepţie nu implică încă recunoaşteri de natură ecle-

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Lumina sufletului nostru

Patria este lumina nestinsă a sufletului nostru. Ea ne însoţeşte pretutindeni, ca şi amintirea mamei, de la naştere şi pînă la moarte. Nimic nu ne poate înlocui în fiinţa noastră sentimentul patriei. El vine din apartenenţa la un trecut încercat şi limpede în etica lui. Noi nu am fost ca alte popoare, războinici. Dacii lucrau pămîntul, creşteau animale, îngrijeau albine, scoteau aur din piatră seacă. Dar cînd războiul lua locul păcii, ţăranii deveniră ostaşi. Uneltele de muncă şi caii de povară se făcură animale de luptă. Aceşti oameni paşnici se dovediră foarte buni luptători. Dar cum terminau lupta se apucau iar de ale lor: pămîntul, vitele, sarea şi mierea. Războinici fără vocaţia războiului, ţărani şi ostaşi deopotrivă, însinuindu-se în spiritul roman chiar în felul în care acesta, la rîndul lui, credea că pătrunde şi stăpîneşte lumea autohtonă, ieşind de aici o mică lume nouă, un popor misterios cu o neobişnuită putere de rezistenţă, oameni primind toate influienţele şi rămînînd ei înşişi, preluînd ca nişte europeni civilizaţia mediteraneană şi ca nişte oameni ai orientului învăţătura despre timpul care nu există şi pe care ei o transfigurară într-o formă elementară de filozofie a existenţei şi o cuprinseseră ca în chihlimbar într-un aforism numit pe limba lor nouă proverb: „apa trece, pietrele rămîn . . ."

Sentimentul patriei vine, de asemenea din viitorul care cu o viteză specifică veacului înaintează spre noi şi căruia, cu o voinţă comună şi într-un mare efort constructiv, trebuie să-i dăm o faţă umană demnă, să-l supunem şi, în acelaşi timp, să ne adaptăm lui . . . Dar putem oare gîndi prezentul care ca o sămînţă preţioasă strînge în el trecutul şi viitorul, fără a purta necontenit în inimă sentimentul patriei?

Iau în mînă bobul de grîu. Iată patria, încrustată în aurul lui. Ascult ploaia deasupra pămîntului însetat. O parte din bucuria mea aparţine patriei. Deschid Cartea. Patria se află acolo. Mă gîndesc la Descriptio Moldaviae a lui Dimitrie Cantemir. Văd harta desenată de mîna voievodului cărturar. Am în minte Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul, a Bălcescului cel pierit în exil. Am în minte Discursurile lui Kogălniceanu despre neatîrnare şi libertate. Am în minte Cîntarea României, stihurile lui Alecsandri, opera lui Eminescu cel întru nemurire ca şi cuvintele înaripate ale lui Vasile Goldiş despre România unită şi puternică în acel furtunos an 1918. Am iarăşi în minte cartea despre vechime şi continuitatea acelui ochi tragic şi cuprinzător numit Vasile Pîrvan, şi încă nedepăşita Istorie a literaturii de George Călinescu, mărturie a unui spirit patriotic lucid şi onest. Avem exemplul înaintaşilor şi acţiunea contemporană care poartă chipul şi înfăţişarea Conducătorului nostru. Istoria românilor este o piramidă de fapte, iar vîntul vorbelor, ori din ce parte ar bate el, nu va putea să facă altceva decît să-i şlefuiască muchiile, s-o facă şi mai strălucitoare în lumină.

dr. *Gheorghe Ş. Grăniceri*

Dialog ecumenic între ortodocşi şi romano-catolici

Între 3—8 iunie 1985 s-a reunit în oraşul Opole din Polonia *Comitetul de coordonare* din cadrul Comisiei internaţionale mixte de dialog teologic dintre Biserica romano-catolică şi Biserica ortodoxă. Întrunirea a avut loc la „Instytut Pastoralny Diocezji Opolskiej" şi a fost găzduită de episcopia locală condusă de episcopul Nossol. Se ştie că tehnica de lucru a Comisiei internaţionale de dialog este următoarea: se întruneşte odată la doi ani; în anul dintre reuniuni, se întrunesc trei sub-comisii care studiază acelaşi document şi alcătuiesc fiecare cîte un referat. Apoi se întîlneşte *Comisia de coordonare* care din cele trei referate ale subcomisiilor alcătuiesc un singur referat ce urmează a fi prezentat apoi Comisiei plenare spre discutare, îmbunătăţire şi aprobare.

Comisia de coordonare este alcătuită din opt ortodocşi şi opt romano-catolici şi din ea fac parte următorii:

Reprezentanţi ortodocşi: I. P. S. Arhiepiscop Stelianos, al Australiei (co-preşedinte) I. P. S. Mitropolit Partenie de Cartagina, I. P. S. Arhiepiscop Kiril de Smolensk (U. R. S. S.), Mitropolitul Antonie al Ardealului (România), P. S. Episcop Ieremia de Wroclaw şi Szezeczin, prof. Dr. Megas Farandos, Atena, prof. John Ziziulos (Sofia) şi prof. Stoian Goşevici (Belgrad). Ca şi colaboratori au mai luat parte Arhim. Spiridon Papaghiorghiu domiciliat la Roma şi D-na Zenaida Nossova (U. R. S. S.)

Reprezentanţi romano-catolici: E. S. Cardinalul Jean Willebrands (Roma, Co-preşedinte) E. S. Arhiepiscopul Mariano Magrassi, Bari (Italia), profesorul Ernst Suttner (Viena), P. Cuv. Emanuel Lanne (Belgia), pr. prof. Jean Tillard (Canada), pr. prof. W. Hryniewicz (Polonia), d-l prof. Vittorio Peri, P. C. pr. Pierre Duprey (co-secretar). Au mai luat parte cu titlul de colaboratori Mgr. Eleuterie Fortino, maica Janette Dastoug, d-ra Paola Habrizi (Roma).

Întrucît în anul trecut în Creta documentul final al întîlnirii n-a putut fi terminat, acest document intitulat CREDINŢA, TAINE ŞI UNITATEA BISERICII a fost terminat la Opole înainte de a se intra în ordinea de zi propriu-zisă. Întrîndu-se în ordinea de zi, au fost studiate trei referate ale celor trei sub-comisii, cu tema: *Taina Preoţiei în structura sacramentală a Bisericii, în special importanţa succesiunii apostolice pentru sfinţirea şi unitatea poporului lui Dumnezeu.* Prima sub-comisie s-a întîlnit la Opole (Polonia) între 17—19 decembrie 1984; a doua subcomisie s-a întîlnit la Roma, între 27—31 decembrie 1984, iar a treia s-a întîlnit la Bari (Italia) între 20—28 februarie 1985.

Din aceste trei referate şi pe baza lor *Comitetul de coordonare* a alcătuit un singur *Referat*, totalizînd 13 pagini, rediscutînd întreaga problemă şi procedînd nu numai la extragerea elementelor comune din cele trei referate ale sub-comisiilor şi a contribuţiilor speciale ale fiecărui referat, ci contribuind şi prin alte elemente de adîncire, lămurire şi explicitare a temei. Referatul Comitetului de Coordonare de la Opole va fi prezentat în anul viitor Comisiei mixte internaţionale de dialog, care se va întruni la Bari, în Italia între 29 mai—7 iunie 1986.

La pregătirea Referatului de la Opole, delegatul Bisericii Ortodoxe Române a contribuit activ alături de ceilalţi delegaţi ortodocşi şi romano-catolici. Într-o intervenţie la începutul lucrărilor, a recomandat să se ţină seama la redactare de cîteva principii generale, printre care: să se afirme consensul teologic, doctrinar, fără a se evita evidenţierea divergenţelor. Evitarea nu le va salva, ci doar le va ascunde. Mai bine să le sesizăm, să le explicăm şi să le aducem la un numitor comun. Referatul va trebui să vorbească limpede de cele trei trepte ierarhice, de succesiunea apostolică, de preoţia sacramentală diferită de preoţia credincioşilor, dar să se refere şi la aceasta din urmă. Să afirme egalitatea absolută a tuturor episcopilor şi faptul că ei sînt dependenţi de Sinodul din care fac parte. Să se arate că diferitele titluri apărute în istorie ca papă, patriarh mitropolit, arhiepiscop, monsegnor, cardinal, prelat etc. sînt atribute administrative, conferite de oameni şi nu sînt categorii ierarhice şi de drept divin. Să se vorbească despre celibatul episcopilor în ortodoxie şi despre celibatul în general în romano-catolicism, şi să se dea explicaţii care să scoată tema din categoria divergenţelor. Să se vorbească de rolul diaconilor, despre ierurgii şi cine le săvîrşesc, despre dreptul şi datoria de a învăţa, despre rolul bărbaţilor şi al femeilor în Biserică. Într-un stil deferent să se vorbească în special de slujirea femeilor, arătîndu-se şi faptul că în tradiţia celor două Biserici nu s-a practicat hirotonia femeilor, în sensul sacramental în care s-a practicat hirotonia bărbaţilor. În felul acesta se vor pune baze solide şi pentru viitorul în care vom aborda problema papalităţii, a primatului şi a infaibilităţii.

Toate aceste propuneri s-au reflectat apoi în Referatul final. La sfîrşit s-a discutat asupra temei viitoare de pe agenda dialogului, care va trebui definitivată şi aprobată la Bari. Unii ortodocşi au propus să trecem imediat la tema papalităţii în viaţa Bisericii, deoarece este cea mai grea şi trebuie atacată de urgenţă. Delegatul român s-a opus, arătînd că e prematur să trecem la această temă. Am discutat despre Biserică în general, despre Simbolul Credinţei şi Filioque, despre tainele de iniţiere (Botez, Mirungere, Euharistie), acum discutăm despre *Preoţie.* În mod normal ar trebui să terminăm cu Tainele. Sînt probleme şi în ceea ce priveşte Mărturisirea, Maslul şi Cununia şi, în general, în domeniul reînnoirii şi desăvîrşirii vieţii creştine. Trebuie să fim logici. Mai avem nevoie de o etapă, înainte de a trece la problema cea mare! Ştim că sînt unii care ne grăbesc spre această problemă, mai ales din lumea neoficială, grecească, neecumenică (o minoritate), dar aceia ne împing spre aceasta pentru a se bucura de eşecul dialogului. Or, noi avem o însărcinare serioasă din partea Bisericilor noastre, şi trebuie să ne-o îndeplinim onorabil. Nu neapărat să realizăm unitatea, dacă nu se va putea realiza, dar să nu ni se reproşeze că am procedat fără tact şi fără înţelepciune, că am escaladat dialogul, trecînd peste etapele de pregătire şi de cucerire a acordurilor în mod firesc, logic, unul după altul, aşa cum sînt temele legate între ele. Punctul acesta de vedere a fost în cele din urmă, după lungi discuţii, acceptat.

Se vor propune la Bari, pentru agenda viitoare, două teme la alegere: *Taine şi jurisdicţie* sau *Tainele şi structura canonică,* acestea integrîndu-se şi în Planul mare alcătuit la începutul dialogului. În cadrul acestor teme se va discuta despre săvîrşitorii tainelor, relaţia episcop-Biserică, taine de reînnoire şi desăvîrşire şi, în general, se va pregăti terenul pentru trecerea la tema *jurisdicţiei canonice,* care a dat naştere în trecut la atîtea separări în Biserică, la atîtea pretenţii şi la subtile treceri din domeniul administrativ la motivări dogmatice şi la implicaţii eclesiologice.

Cu prilejul lucrărilor de la Opole, delegaţii au participat la o procesiune *Corpus Christi,* de mare amploare şi au vizitat mănăstirea de la Cestochova, cu celebra icoană bizantină a Maicii Domnului, monument naţional polonez.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Psalm 4

Sub ocrotirea Ta, în cuibul vremii,
cuvintele, ca-n aurul poemei,
mi le-am topit. Cu pietre încrustat,
lemnul făpturii mele-nsîngerat
a fost, urmîndu-ţi drumul cu credinţă,
trecînd peste-a mea mare neputinţă.
De mine rupt, călcînd peste cel vechi,
îmi sună glasul veşnic în urechi.
Te am-naintea ochilor cum eşti,
înconjurat de cete îngereşti,
şi-n lume-ţi caut veşnicele urme.
Îmi port spre Tine, ca pe nişte turme,
şi gîndul, şi simţirea, şi voinţa,
sfinţindu-le pe toate suferinţa.
Sînt cel mai umil, Doamne, şi mă ştii,
căci Tu mi-ai cunoscut din veşnicii
şi-obîrşia, şi calea mea, şi chinul
şi, sîngerînd în trupul meu, şi spinul.
Îndurerat, sorb mîngîierea Ta,
că-n alt noian de vremi mă vei veghea.

Pr. prof. *Petru Rezuş*

Bătălia de la Guruslău

(24 iulie/3 august 1601)

La 3 august s-au împlinit 384 de ani de la victoria lui Mihai Viteazul împotriva oştilor lui Sigismund Báthory în bătălia de la Guruslău, lîngă Zalău.

De numele lui Mihai Viteazul, fiu şi, totodată, primul domnitor al tuturor românilor, este legată indisolubil lupta poporului nostru pentru libertate naţională şi unitate politică. Zămislit din glia străbună, el a devenit purtătorul celor mai înalte idealuri ale poporului român. Odată înscăunat pe tronul domnilor munteni, Mihai Viteazul (1593—1601), în mod plenar a pus în slujba acestor nobile aspiraţii, atît valoroasele calităţi moştenite de la înaintaşi, cît şi bogatele-i cunoştinţe şi experienţa dobîndite în anii furtunoasei sale vieţi.

La sfîrşitul veacului al XVI-lea, în momentul urcării lui Mihai pe tronul Ţării Româneşti, situaţia internaţională era dominată de tendinţele expansioniste ale imperiilor otoman şi habsburgic, precum şi ale regatului polonez. Sublima Poartă, deşi trecuse printr-o oarecare criză după moartea lui Soliman cel Mare (1566), mai dispunea de forţe pentru a-şi menţine dominaţia în sud-estul Europei, sau chiar pentru a încerca noi cuceriri. Monarhia habsburgică fiind împiedicată în expansiunea sa spre vest de către Franţa şi spre răsărit de Polonia îşi va îndrepta privirea cu insistenţă spre sud-est, unde venea însă în conflict cu turcii. De asemenea, Polonia, îndeosebi după înfăptuirea Statului unificat polono-lituanian (1561), urmăreşte aceeaşi politică expansionistă atît spre ţările române, cît şi spre Ucraina, unde cucereşte teritorii întinse.

În vederea realizării scopurilor expansioniste care se confruntau cu cele turceşti, Habsburgii se erijează în promotori ai unei coaliţii antiotomane, la care participă Spania, Veneţia şi papalitatea. „Ligii creştine", cum se intitula această coaliţie, i s-au alăturat ducatele italiene Toscana, Mantua şi Ferrara.

Pentru a-şi spori forţele în scopul confruntării militare cu Imperiul otoman, şi cum ţările române se aflau în zona intereselor lor şi puteau deveni parteneri foarte preţioşi, statele din Ligă vor acţiona insistent pentru atragerea acestora în coaliţia creştină. Acceptarea sau refuzul ţărilor române de a se ralia „Ligii creştine" avea în vedere avantajele pe care o asemenea alianţă le oferea înfăptuirii obiectivului lor politic fundamental — recunoaşterea independenţei de stat. Deşi românii doreau fierbinte să înlăture dominaţia turcească, ei nu concepeau ca jugul otoman să fie înlocuit cu cel habsburgic şi polonez. În situaţia dată, ca un prim pas se impunea realizarea unei alianţe cu statele din „Liga creştină" pentru înfrîngerea cotropitorilor turci.

Tocmai atunci cînd se cerea o soluţie în rezolvarea acestei probleme şi împrejurările internaţionale erau favorabile declanşării luptei pentru recucerirea independenţei ţărilor române, Poarta îl numeşte domn în Ţara Românească pe Mihai.

Noul domn, sprijinit de gruparea boierilor antiotomani şi încurajat de trimişii „Ligii creştine", în noiembrie 1594, ridică steagul luptei, înşelînd aşteptările sultanului. Pentru început sînt nimiciţi creditorii turci din Bucureşti, este înfrîntă oastea otomană din capitală, după care sînt atacate cetăţile stăpînite de turci de-a lungul Dunării, **pe ambele maluri.**

A urmat apoi lupta de la Călugăreni, din 13/23 august 1595, încheiată cu o strălucită victorie. Pentru consolidarea independenţei, Mihai a luat o serie de măsuri pe plan intern şi extern, subordonînd totul acestui ţel. Victoria de la Şelimbăr din 18/28 octombrie 1599 şi intrarea sa triumfală în Alba Iulia au dus la unirea Transilvaniei cu Ţara Românească, cărora în mai 1600 li s-a alăturat şi Moldova, în urma campaniei purtate împotriva lui Ieremia Movilă şi a susţinătorilor săi, panii polonezi.

Ca rezultat al acestor acţiuni, cele trei ţări româneşti erau unite sub aceeaşi cîrmuire, Mihai luînd titlul de „domn al Ţării Româneşti şi Ardealului şi a toată ţara Moldovei".

Realizarea unităţii ţărilor române şi creşterea puterii lui Mihai nu convenea însă nici nobilimii din Transilvania şi nici unora dintre boierii moldoveni, care îşi temeau privilegiile şi dominaţia economică şi politică. Nici imperiile străine nu vedeau cu ochi buni formarea statelor naţionale. Astfel, pe plan extern, unirea şi crearea unui stat român puternic nu convenea Imperiului habsburgic şi panilor polonezi care rîvneau la stăpînirea ţărilor române. De asemenea, unirea nu convenea Porţii otomane, care îşi vedea ameninţată dominaţia asupra lor. Din aceste motive, forţele reacţionare interne şi externe se coalizează împotriva marelui voievod şi a operei sale.

Nobilimea transilvăneană se aliază cu generalul Basta, trimisul împăratului Rudolf al II-lea, şi în lupta de la Mirăslău, din 8/18 septembrie 1600, Mihai este înfrînt. În acelaşi timp, în Moldova pătrund polonezii, care după ce-l reînscăunează pe Ieremia Movilă, îşi continuă drumul spre Bucureşti, unde îl vor pune domn pe Simion Movilă. În felul acesta, opera lui Mihai — unirea — a fost nimicită, iar principatele române se aflau din nou separate şi în stare de dependenţă faţă de puterile vecine cotropitoare.

În acele momente grele, curajosul domn, încrezător în cauza dreaptă a neamului său, aprecia că nu e totul pierdut şi că mai sînt posibilităţi pentru împlinirea năzuinţelor poporului român. Şi de data aceasta, Mihai s-a dovedit un bun cunoscător al realităţilor politice interne şi internaţionale, şi a sesizat direcţia evoluţiei lor. Pe această bază, el a elaborat conceptul strategic al acţiunilor politice şi diplomatice pe care urma să le întreprindă, şi a trecut la alegerea mijloacelor necesare.

Ideea fundamentală a strategiei voievodului român era aceea de a-şi concentra toate eforturile în vederea pregătirii unei noi înfruntări militare, care să ducă la înfrîngerea adversarilor interni şi externi şi la refacerea operei sale. Acestui scop i se vor subordona demersurile şi acţiunile politice, diplomatice, militare şi de altă natură, ce se vor desfăşura de-a lungul a opt luni pînă la bătălia de la Guruslău.

Începutul îl constituie împăcarea cu Rudolf al II-lea şi plecarea sa la Viena pentru a primi un ajutor bănesc din partea împăratului, cu care să-şi creeze o oaste puternică. Urma ca armata sa, împreună cu un ajutor militar imperial să-i înfrîngă pe adversari şi să asigure reînscăunarea voievodului pe tronul celor trei ţări româneşti.

Ajuns la Viena, după aproape trei luni şi jumătate de aşteptare, Mihai a fost primit de împărat, atunci cînd interesele Habsburgilor în Transilvania vor fi prejudiciate de nobilimea maghiară şi principele Sigismund Báthory.

Cu banii primiţi din partea Curţii vieneze, Mihai a reuşit să-şi organizeze oastea, alcătuită din pedestrime, cavalerie şi artilerie. A urmat actul împăcării dintre Mihai şi generalul George Basta, la 20 mai 1601, după care s-a elaborat planul viitoarelor operaţii militare. Apoi, Mihai Vodă s-a îndreptat spre Debreţin şi Basta spre Satu Mare, unde erau locurile fixate pentru concentrarea trupelor.

Acţionînd cu multă energie şi rapiditate, pe la mijlocul lui iunie 1601, oştile adunate în taberele de la Debreţin şi Satu Mare erau gata de a se pune în mişcare. Iniţial cele două armate s-au întrunit pe cîmpul de la Moftin, lîngă Satu Mare, în scopul omologării forţelor.

Pentru a-şi asigura victoria împotriva adversarilor săi, Mihai Viteazul a conceput un plan care cuprindea o serie de operaţii şi acţiuni strategice, ce urmau să se desfăşoare concomitent. Astfel, odată cu operaţia principală pe care o conducea personal împotriva lui Sigismund Báthory, el prevedea alte operaţii în secuime şi Ţara Făgăraşului, precum şi în Ţara Românească.

La 1 august, oştile lui Mihai şi Basta, cu un efectiv de cca. 24.000 de oameni încep marşul spre gruparea de forţe inamice, trecînd prin Ghirolt, Supuru de Jos, Sărmăşag. De aici ele se vor abate spre est, pe valea Zalăului, lăsînd impresia că urmăresc să-l ocolească pe adversar şi că voiesc să se îndrepte spre centrul Transilvaniei. Văzînd manevra lui Mihai şi Basta, Sigismund Báthory, în după amiaza de 2 august îşi deplasă oastea din tabăra de la Simleu Silvaniei spre Guruslău, pentru a ieşi în calea armatei adverse şi a obliga să dea lupta.

Bătălia de la Guruslău s-a desfăşurat în ziua de 24 iulie/3 august 1601. Ea a început pe la orele 9, printr-o puternică canonadă din ambele părţi. Artileria lui Mihai şi Basta, mai bine plasată şi condusă, a provocat inamicului pierderi însemnate. Pedestrimea lui Báthory porneşte la atac. Ciocnirea, foarte violentă, a obligat prima linie a lui Basta să se replieze. Concomitent, cavaleria lui Báthory a început acţiunea de învăluire pe la vest. Sesizînd pericolul, Mihai a trimis în calea ei unităţi de pedestraşi şi cavalerie care, prin lupte grele, au reuşit să o oprească.

Pe la orele 17, trupele lui Báthory erau oprite pe întregul front; atacul lui fusese zdrobit, în timp ce o bună parte din forţele lui Mihai şi Basta nu fuseseră angajate în luptă. O asemenea situaţie a creat condiţii favorabile pentru trecerea lor la ofensivă. Aşa se face că în momentul decisiv al bătăliei, cavaleria grea a pătruns ca o pană în centrul dispozitivului inamic, rupîndu-i în două. Basta, cu pedestraşii şi călăreţii săi, în acelaşi timp zdrobea aripa dreaptă a oastei lui Báthory şi o învăluia pe la est; iar Mihai cu pedestrimea nimicea aripa stîngă a duşmanului, pe cînd călărimea îi cădea în spate. Efectul acestor acţiuni a dus la dezorganizarea şi fărîmiţarea oastei lui Báthory. Pe la orele 19,30 soarta bătăliei era decisă; dezastrul lui Báthory era total. Văzîndu-şi oastea zdrobită, principele şi principalii săi comandanţi au fugit.

Victoria de la Guruslău a avut o mare însemnătate. Pe plan intern s-a creat posibilitatea împlinirii aspiraţiilor fundamentale ale poporului nostru — independenţa şi unitatea politică a celor trei ţări româneşti. Prin asasinarea mişelească a marelui voievod, săvîrşită de oamenii lui Basta la 19 august 1601, pe cîmpia Turzii, proiectele lui Mihai Viteazul, privind independenţa şi refacerea unităţii ţărilor române, au fost amînate pentru secolele următoare. Dar faptele voievodului român au constituit exemplu şi îndemn în lupta poporului nostru de-a lungul vremii pentru neatîrnare şi unitate naţională. Pe plan extern, victoria asupra armatei lui Báthory a fost larg comentată în peste 100 broşuri şi ziare apărute în prima jumătate a lui august, fiind considerată cel mai important eveniment istoric european al anului 1601.

Pr. *Ioan Ardelean*

Simpozion ortodox la Boston, S. U. A., asupra documentului B. E. M.

(Continuare din pag. a 2-a)

siologică şi practică. Acestea se vor pronunţa cînd va fi cazul, în mod expres de către Biserici.

— Simpozionul a recomandat Consiliului Ecumenic al Bisericilor continuarea studiului în vederea clarificării unor probleme încă insuficient elaborate.

a) *În problema Botezului:* relaţia dintre Botez şi Mirungere, rolul exorcismelor şi lepădărilor, clarificarea termenilor: „semn", „semn sacramental", „simbol", „celebrant", care sînt vag definiţi şi pot diminua sau contrazice sensul lor doctrinar.

b) *În problema Euharistiei:* relaţia Euharistiei cu eclesiologia, relaţia dintre participarea la Euharistie şi unitatea în credinţă a celor ce se împărtăşesc, relaţia dintre *anamnezis* (amintire) şi *epiclesis* (invocarea Sfîntului Duh), relaţia dintre Euharistie şi Spovedanie, înţelesul termenilor „jertfă", „prezenţă reală", problema împărtăşirii copiilor.

c) *În problema Preoţiei:* legătura dintre preoţie şi hirotonia prin succesiune apostolică, distincţia dintre preoţia universală şi preoţia sacramentală (prin hirotonie), problema hirotoniei femeilor, deschisă de protestanţi dar rămasă în vag, relaţia dintre cele trei trepte ierarhice şi în special dintre episcop şi euharistie.

Simpozionul a mai recomandat traducerea B. E. M.-ului în toate limbile Bisericilor ortodoxe şi studierea lui la toate nivelele, inclusiv în cercuri interconfesionale, luînd în această privinţă exemplu de la cultele din România. S-a recomandat de asemenea ca în toate dialogurile locale, multilaterale sau bilaterale, dintre Bisericile creştine să se ţină seama şi de conţinutul şi soluţiile oferite de B. E. M

Întrucît Comisia „Credinţă şi Constituţie" pregăteşte încă două documente: *„Spre o expresie comună a credinţei apostolice astăzi"*, şi *„Unitatea Bisericii şi reînnoirea comunităţii omeneşti"*, s-a recomandat ca aceste două documente să se elaboreze şi în funcţie de textul B. E. M.-ului, ca text de convergenţă.

În final, Raportul de la Boston insistă să se clarifice unii termeni — *aşa cum a cerut în comunicarea sa reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române* — precum *Ministry, semn, recepţie* ş. a. Să se spună clar ce este *Ministry:* preoţie sacramentală, slujire în general? În privinţa aceasta documentul se ascunde în duplicitate, dar nu spre succesul lui, cum s-a crezut, poate. Ortodocşii şi-au manifestat hotărît nedumerirea la Boston şi au formulat deziderate care, nesatisfăcute, ar putea compromite procesul de recepţie. Chiar dacă acest avertisment n-a fost formulat în termeni ultimativi, el se subînţelege din textul Raportului.

În general, Simpozionul a demonstrat încă o dată *coeziunea* ortodoxă şi chiar coeziunea cu Bisericile vechi orientale. Totodată a demonstrat *voinţa de unitate* a Bisericilor Ortodoxe şi Vechi Orientale. În textul Raportului există referiri la autoexaminarea ortodocşilor, se fac recomandări de studiu şi adîncire, de depăşirea unui anumit scolasticism teologic, şi se afirmă necesitatea ca toate Bisericile să depună mărturie comună în faţa lui Hristos despre dorinţa lor de unitate.

Fireşte, de o *recepţie* aşa cum este el acum, a documentului B. E. M., încă nu poate fi vorba. S-a cerut îndreptarea şi clarificarea lui. S-a recunoscut totuşi că s-a început, prin documentul B. E. M. elaborat la Lima, şi prin discutarea lui de către Biserici, *un proces de recepţie.* Cînd şi cum se va termina, se va vedea. Aceasta e încă una din tainele viitorului. Dar o taină ascunsă în speranţă. Un drum în lumină. Un drum mînă în mînă, spre acel ideal evanghelic, propus, cerut Tatălui şi profetizat de însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos: „ca toţi să fie una" (Ioan XVII, 21).

Schimbarea la Faţă a Domnului

„Întru lumina Ta, vom vedea lumină"

Sfînta Biserică ne cheamă acum, cînd pîrga holdelor poartă zîmbetul cerului, să prăznuim Schimbarea la Faţă a Mîntuitorului pe muntele Tabor. Această sărbătoare din şirul praznicelor împărăteşti cade în toiul verii şi relatarea ei în pajiştile înflorite ale Sf. Scripturi ne-o dau Sf. Evanghelişti sinoptici (Mateĭ, cap. 17, 1—9; Marcu, cap. 9, 2—10; Luca, cap. 9, 28—36). Potrivit lor, minunea de pe Tabor are semnificaţia îmbărbătării ucenicilor, a mîngîierii şi întăririi lor în preajma patimilor Domnului.

Ca şi altădată cînd era obosit şi întristat ca om Mîntuitorul se retrăgea în singurătate să se roage Tatălui, neînsoţit de nimeni. Acum cînd mulţimile îl părăsesc, cînd vrajba semănată de farisei şi cărturari a adus îndoiala în sufletele slabe, făcînd să cîrtească pînă şi pe unii dintre ucenici, Domnul priveşte cu duioşie la cei puţini din jurul său, care nu şi-au întinat sufletul cu neîncrederea asemenea celorlalţi.

Dintre toţi, El cheamă pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan să meargă să se roage împreună, lăsînd pe ceilalţi la poalele muntelui. Pornesc tăcuţi spre piscul înalt ce se ridică singuratic ca un mănunchi de verdeaţă din întinderea necuprinsă a Esdrelonului. Din înaltul Taborului, privirile rătăcesc departe, peste locuri de-o frumuseţe fără asemuire: Capernaum, Cana, Nazaret cu rodiile şi cactuşii în floare, atîrnat de munte ca un potir al vieţii în care cerul îşi toarnă seninul, iar mai încolo, Nainul şi întinsa cîmpie a Samariei.

Ajunşi pe înălţimi, Mîntuitorul se afundă în pacea atît de binefăcătoare a rugăciunii, iar cei trei ucenici se roagă şi ei. Acestor trei suflete mari, le-a hărăzit Învăţătorul iubit cea mai aleasă bucurie în toiul rugăciunii lor, văd faţa Mîntuitorului strălucind ca soarele, iar veşmintele Lui, albe ca lumina. Fulgeraţi o clipă, ridică iarăşi privirea. Cu adevărat, Cel pe care îl privesc nu este nălucă, este Domnul, a Cărui faţă luminată copleşeşte totul în jur, a cărui frumuseţe este atît de nepămînteană, o frumuseţe după care suspină sufletul şi pe care nu o poate grăi. Dar Domnul nu mai este singur: de-o parte şi de alta a Lui, stau Moise şi Ilie.

Cei trei ucenici se freacă la ochi... Dar nu e vis, totul e aevea. Sînt copleşiţi, de parcă lumina aceea a turnat cel mai liniştitor balsam în sufletele lor. Din locul unde stă de vorbă Domnul cu Moise şi Ilie, răzbat frînturi de cuvinte pînă la ei. Apoi, un nor acoperă totul şi nu mai văd nimic. Dar un glas de tunet răsună, să-l poarte necuprinsul: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta ascultaţi-l!" (Matei 17, 5).

Petru, care cu cîteva clipe mai înainte zisese Învăţătorului: „Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voeşti, vom face aici trei colibe, Ţie una, şi lui Moise una, şi lui Ilie una" (Matei 17, 4) acum Petru este înspăimîntat, ca şi ceilalţi doi. Cad cu faţa la pămînt şi nu se ridică pînă ce Domnul nu-i atinge, spunîndu-le: „Nimănui să nu spuneţi ceea ce aţi văzut, pînă ce Fiul Omului se va scula din morţi" (Matei 17, 9).

Cei trei ucenici sînt înspăimîntaţi, dar nu numai glasul ce-l auziseră i-a copleşit, ci mai ales ceea ce văzuseră: faţa Domnului mai strălucitoare decît soarele, albul luminos, suprafiresc al veşmintelor Lui, Moise şi Ilie cu care vorbea. Şi mai ales lumina... lumina aceea de dincolo de fire...

Firea entuziastă a lui Petru nu se putuse opri să nu ceară Domnului ceva, să-l lase să facă trei colibi pentru Iisus, pentru Moise şi pentru Ilie. Nu pentru el şi pentru Iacob şi Ioan, căci el şi cei doi se vor mulţumi să stea acolo, lîngă Domnul, să fie aproape de El. Iacob stătea şi acum cuprins de mirare şi nu zicea nimic. Ioan tăcea şi el. Privirile lui rătăceau dincolo de marginile acestei lumi, scrutînd neînţelesul... Doar el pricepuse integral taina luminii văzute.

Fiecare dintre cei trei ucenici văzuse o parte, atît cît s-a putut — cum spune cîntarea bisericească, din slava Dumnezeirii. Dintre toţi cei doisprezece, lor le-a fost hărăzită vederea luminii neapropiate, arvună a Împărăţiei Cerurilor. Vederea luminii de pe Tabor a însemnat pentru Petru, Iacob şi Ioan, suprema certitudine a dumnezeirii lui Iisus Hristos, pe care o vor predica lumii cu tăria de nezdruncinat a convingerii personale. Ei au fost martori direcţi ai faptei minunate şi nimeni nu va putea să zdruncine mărturia lor.

Petru şi Iacov au propovăduit această lumină dumnezeiască a lui Hristos, văzută de ei pe înălţimile muntelui, dar Ioan a scris despre această lumină. Mărturia sa scrisă... „şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi adevăr" (Ioan 1, 14), a înfruntat furtunile îndoielii a două milenii şi a lăsat lumii deschisă calea spre eternitatea acestei lumini, prin infuzarea în sufletele credincioase, a certitudinii frumuseţii şi bucuriei vieţii în Hristos.

Ne întrebăm, după două milenii de trăire creştină: cum de au putut vedea ucenicii pe Tabor, cu ochii lor trupeşti, slava dumnezeirii care va fi răsplata cuvenită celor vrednici în viaţa viitoare, şi nu se arată celor în viaţa de acum?

Un răspuns la această întrebare ni-l dau Sfinţii Părinţi ai Bisericii: vederea slavei dumnezeirii pe Tabor ţine de lucrarea Sfîntului Duh, care a aplecat dumnezeirea spre umanitate. Celor trei ucenici li s-a arătat lumina cea neapusă şi neapropiată, fiindcă „au fost ridicaţi de la trup la Duh", cum spune Sf. Maxim Mărturisitorul (Ambigua, 125), „înainte de a lepăda viaţa în trup".

Moise nu a putut vedea Faţa Domnului, pe Saul din Tars l-a orbit lumina lui Hristos în calea spre Damasc, dar cei trei ucenici au văzut dumnezeirea Mîntuitorului prin înduhovnicirea fiinţei lor. Lucrarea Duhului săvîrşită în ei, i-a ridicat la o treaptă înaltă a înţelegerii activităţii mîntuitoare a lui Hristos în lume. Şi din aceste trei făclii aprinse de lumina Taborului, se va contura în istoria umană temelia de diamant a certitudinii lui Hristos cel istoric, Dumnezeu întrupat care a zidit prin trupul Său crucificat Biserica creştină, împărăţie între oameni a împărăţiei lui veşnice de neînserată lumină, pentru toţi cei ce au crezut în învăţăturile Lui şi au făcut din ele dreptarul vieţii lor.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

A VI-a Adunare Generală a Conferinţei Creştine pentru pace

Între 2—9 iulie 1985 s-au desfăşurat la Praga lucrările celei de a VI-a Adunări Generale a Conferinţei Creştine pentru Pace avînd ca temă principală: *„Dumnezeu cheamă: alege viaţa! Timpul presează"*. Şi pe bună dreptate, deoarece preîntîmpinarea pericolului unei catastrofe nucleare a devenit astăzi problema fundamentală a întregii omeniri.

La lucrările Adunării au participat circa 800 de delegaţi din 90 de ţări de pe toate continentele, precum şi numeroşi reprezentanţi ai organizaţiilor ecumenice şi religioase mondiale. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegaţie condusă de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, din care au făcut parte Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop Timotei al Aradului, P. C. Arhim. Nifon Mihăiţă, consilier patriarhal şi P. C. Pr. Ilie Georgescu, consilier al Arhiepiscopiei Bucureştilor, iar din partea celorlalte culte au participat Eminenţa Sa Episcopul László Papp al Episcopiei Reformate din Oradea, Pastor Károly Székely, consilier al Episcopiei Reformate din Cluj-Napoca şi Prof. Michael Gross din partea Bisericii Evanghelice C. A. din Sibiu.

Expunerea principală asupra temei Adunării a fost prezentată de Î. P. S. Mitropolit Dr. Paul Mar Gregorios (India). Au ţinut, de asemenea, referate în plen, Î. P. S. Mitropolit Filaret al Kievului: „Ameninţarea globală asupra omenirii şi strategia globală pentru pace"; Prof. Walter Kreck (Republica Federală Germania): „Bisericile creştine şi misiunea lor pentru pace"; Episcopul metodist Sergio Mendez Arceo (Mexic) despre „Coexistenţa paşnică şi eliberarea". Despre activitatea desfăşurată de C. C. P. de la ultima Adunare Generală au prezentat rapoarte Dr. Károly Toth, Preşedintele C. C. P. şi Dr. Lubomir Mirejovsky, secretar general.

Adunarea şi-a desfăşurat lucrările în plen, precum şi în cinci grupe de lucru, avînd ca teme: 1. Ameninţarea globală la adresa omenirii şi strategia mondială pentru pace; 2. Bisericile creştine şi misiunea lor pentru pace; 3. Responsabilitatea comună a forţelor păcii pentru depăşirea obstacolelor din calea păcii; 4. Coexistenţa paşnică şi eliberarea şi 5. Programul şi structurile activităţii C. C. P.

Aceste grupe de lucru, la sfîrşit, au prezentat în plenul Adunării rapoarte asupra discuţiilor şi recomandări menite să intensifice lucrarea mişcării creştine pentru pace.

Delegaţii români au participat activ la dezbateri, subliniind politica clară şi realistă a statului român asupra problemelor internaţionale care au constituit obiectul discuţiilor şi contribuţia Bisericilor din patria noastră la lupta pentru dezarmare şi pace. Astfel, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a înfăţişat poziţia României, a preşedintelui Nicolae Ceauşescu privind realizarea dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, ca şi în recentul Apel al F. D. U. S. pentru dezarmare şi pace, din 23 mai 1985, precum şi contribuţia Bisericilor din România pentru realizarea dezarmării şi păcii, concretizată în cele două Adunări ale Cultelor din România pentru dezarmare şi pace, din 25—26 noiembrie 1981 şi 21—23 iunie 1984 şi Apelul acestora către toate Bisericile şi organizaţiile creştine mondiale, către toate religiile lumii şi către toţi oamenii de bună credinţă de pretutindeni pentru a-şi intensifica şi uni eforturile, acum, înainte de a nu fi prea tîrziu, pentru apărarea vieţii şi oprirea cursei aberante a înarmărilor nucleare, pentru salvgardarea omenirii de la dezastrul nuclear. De asemenea a informat şi asupra celei de a treia Adunări a Cultelor din România pentru pace, care va avea loc între 16—18 septembrie 1985 la Bucureşti.

Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei a stăruit asupra „necesităţii unităţii tuturor forţelor naţionale şi internaţionale — condiţie esenţială în stoparea cursei înarmărilor, în realizarea unui climat de colaborare şi pace între popoare, pentru apărarea dreptului oamenilor la muncă, la viaţă, la pace, la existenţa liberă şi demnă". Stimulate de mobilizatoarele îndemnuri ale Chemării şi Apelului F. D. U. S. de unire a întregului popor şi — tuturor forţelor iubitoare de pace de pretutindeni pentru a impune dezarmarea şi pacea în întreaga lume, vorbitorul a arătat că, Cultele din România s-au angajat cu toate mijloacele lor specifice, atît pe plan intern cît şi extern, în sprijinirea acestor deziderate majore ale contemporaneităţii.

P. S. Episcop Timotei al Aradului a vorbit despre „securitatea şi cooperarea în Europa. Poziţia României faţă de tratativele sovieto-americane de la Geneva", subliniind contribuţia Statului nostru în ce priveşte securitatea şi cooperarea europeană atît pe planul teoretic cît şi practic, prin măsurile preconizate de întărire a încrederii între state şi dezarmare în Europa. P. S. Episcop Timotei a ţinut de asemenea o meditaţie biblică intitulată: „Pentru toţi oamenii, pentru toate fiinţele umane".

P. C. Pr. consilier Ilie Georgescu în cadrul discuţiilor a prezentat „contribuţia României la victoria asupra fascismului şi grăbirea sfîrşitului celui de al doilea război mondial" şi a vorbit despre „necesitatea sporirii contribuţiei C. C. P. la lupta pentru realizarea dezarmării, păcii, securităţii, încrederii şi cooperării între popoare, la rezolvarea tuturor problemelor fundamentale ale omenirii, prin atragerea celor mai influente Biserici şi personalităţi religioase din toată lumea". Strategia C. C. P., a spus vorbitorul, trebuie să fie astfel dirijată încît să se ajungă la crearea de tot mai multe punţi în realizarea unor contacte trainice, serioase cu toţi militanţii pentru pace, cu toate Bisericile şi organizaţiile similare. Toate acestea trebuie să vadă în Conferinţă un partener sincer şi puternic în efortul pentru construirea unui viitor al omenirii fără arme sau ameninţare. C. C. P. trebuie să demonstreze, pentru creşterea încrederii de care trebuie să se bucure, ca singura sa preocupare este înlăturarea unui război nimicitor şi că nu există altă alternativă a omenirii astăzi pentru supravieţuirea sa decît acţiunea unită a tuturor pentru pace.

Eminenţa Sa Episcopul László Papp a prezentat comunicarea: „Soluţionarea problemelor naţionale şi rasiale — condiţie a asigurării înţelegerii şi prieteniei între state ca şi în interiorul statelor. Rezolvarea în mod democratic şi umanist a problemei naţionale în România"; Pastor consilier Károly Székely a vorbit despre „edificarea unei noi ordini economice internaţionale şi lichidarea subdezvoltării premize esenţiale ale creării unui climat de prietenie şi pace între popoare"; iar Prof. Michael Gross despre „combaterea doctrinelor şi strategiilor militare privind posibilitatea şi necesitatea unui război nuclear".

Membrii delegaţiei române au făcut parte de asemenea din diferite Comisii şi Comitete ale Adunării.

La sfîrşitul lucrărilor Adunarea Generală a ales organele de conducere ale C. C. P., preşedintele, vicepreşedinţii, secretarul general, comitetul de continuare şi de lucru, precum şi secretariatul internaţional. Între cei 15 vicepreşedinţi a C. C. P. a fost ales şi Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, iar în comitetul de continuare: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop Timotei al Aradului, Pr. consilier Ilie Georgescu, în comitetul de lucru: Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, iar în Secretariatul internaţional: Pr. consilier Ilie Georgescu.

Pe lîngă Comunicatul oficial şi o serie de Declaraţii şi Rezoluţii asupra situaţiei din diferite zone tensionale din lume, Asia, Pacific, Africa, America Centrală, America Latină şi Europa, au mai fost adoptate următoarele apeluri şi scrisori: către Andrei Gromîko, preşedintele Sovietului Suprem al U. R. S. S., către Preşedintele S. U. A. Ronald Reagan, către Secretarul General al O. N. U., Apel către toţi şefii de state şi guverne din lume, Apel către toate Bisericile şi organizaţiile creştine, Apel către toate religiile necreştine, care toate sînt un apel la raţiune, la solidaritate şi activitate susţinută pentru triumful cauzei păcii şi vieţii.

Între rezoluţiile celei de a VI-a Adunări Generale a C. C. P. se cuprind şi recomandarea de a se contribui la pregătirea instituirii unui Consiliu universal al întregii creştinătăţi pentru pace, pentru dinamizarea şi solidarizarea tuturor; sprijinirea iniţiativei de organizare de către O. N. U. a anului internaţional al păcii (1986), precum şi cîteva propuneri concrete de impulsionare a luptei Bisericilor pentru pace privind programul lor de activitate pentru următorii ani.

Prin abordarea problemelor complexe ale păcii, care e legată indisolubil de stoparea cursei aberante a înarmărilor, înfăptuirea dezarmării, securităţii, încrederii şi cooperării între toate statele, şi a unei noi ordini economice internaţionale, ca şi prin rezoluţiile şi documentele adoptate, cea de a VI-a Adunare Generală a C. C. P. se înscrie ca o contribuţie importantă la dinamizarea şi solidarizarea tuturor creştinilor şi religiilor în lupta pentru apărarea păcii şi vieţii pe planeta noastră, acum pînă nu e prea tîrziu, căci timpul nu aşteaptă!

Pr. prof. Dr. *Ioan I. Ică*

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Episcopul Vasile Duma al Argeşului

(1864—1936)

Valoros om de cultură şi bărbat înzestrat cu dragoste de propriul popor, episcopul Vasile Duma ocupă un loc meritoriu în rîndurile militanţilor pentru emanciparea socială şi politică a românilor ardeleni şi pentru unirea Transilvaniei cu patriamamă la 1 decembrie 1918.

Născut în anul 1864, în Săcalu de Pădure, judeţul Mureş, viitorul luptător pentru cauza naţională urmează liceul la Năsăud, iar studiile superioare la Institutul teologic „Andreian" din Sibiu. După hirotonire este numit preot în Jabenita, unde a muncit cu multă pricepere şi dăruire. Pentru meritele-i deosebite, în 1908, i se încredinţează funcţia de protopop al Cetăţii de Piatră. Peste patru ani, în 1912, ocupă postul de protopop ortodox al Reghinului.

Anii petrecuţi în oraşul de pe Cibin au avut un rol determinant în formarea tînărului Vasile Duma ca om de cultură şi militant pentru cauza naţională. Încă din această perioadă, sub îndrumarea atentă a cadrelor didactice, el va desfăşura o intensă activitate culturală în rîndurile studenţilor. De timpuriu se încadrează în mişcarea naţională şi va milita pentru emanciparea socială şi naţională a românilor ardeleni. A fost membru activ al „Astrei", iar în perioada 1914—1923 a îndeplinit funcţia de preşedinte al Despărţămîntului Reghin al „Astrei".

În timpul primului război mondial, Vasile Duma a desfăşurat o prodigioasă activitate în scopul înfăptuirii idealului naţional. Cu toate insistenţele şi presiunile oficialităţilor, refuză să semneze declaraţia de fidelitate faţă de statul austro-ungar. Se preocupă de apărarea şi bunul mers al şcolilor româneşti confesionale ortodoxe existente în aşezările protopopiatului Reghin, de îndrumarea şi desfăşurarea activităţii culturale sub egida Despărţămîntului local al „Astrei". În toamna anului 1918, cînd s-a produs prăbuşirea Imperiului austro-ungar, Vasile-Duma a luat parte la acţiune, aflîndu-se în centrul evenimentelor. La 4 noiembrie 1918, împreună cu

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. *Petru Dan*

Mănăstirea Jitianu

În mijloc de mănoasă cîmpie olteană, situată la 7 km de la Craiova, spre Calafat, Mănăstirea Jitianu își înalță turlele spre albastrul cerului din veacuri trecute pînă în zilele noastre.

Numele acestei mănăstiri, apare în documentele vremii încă din veacul XVI, la 10 septembrie 1557, în „hrisovul răposatului Pătrașco Voevod, fecior Radului Voevod". Paul de Alep, fiul, arhidiaconului și secretarul Patriarhului Macarie al Antiohiei, în documentata sa descriere de călătorie în Țara Românească între anii 1653—1658 numește acest locaș de cult „Jitianu" și îi recunoaște toponimia de la „rîul Jiu", care curge prin apropiere. Lîngă această ipoteză geografică, poate fi și alta istorică: Numele mănăstirii Jitianu provine din faptul că ea a fost construită pe moșia stolnicului Jitianu, boier în sfatul lui Neagoe Basarab din 8 mai 1514 la 30 noiembrie 1521. În acest caz a fost recunoscută în 1625 „sfînta mănăstire de la Jătian", de pe moșia acestui boier.

Mănăstirea Jitianu — în decursul vremii — poate fi privită din trei puncte de vedere: 1. Existența ei în veacurile trecute, 2. Reconstrucții în prima jumătate a veacului nostru, și 3. Situația în prezent.

1. *Existența ei în veacurile trecute.*

Prin desișul trecutului se pătrunde greu și cu băgare de seamă. Mănăstirea Jitianu apare în Oltenia mai săracă de documente istorice decît celelalte două mănăstiri — Vodița și Tismana sau decît ctitoriile voievodale Cozia, Arnota, Govora și Horezu, fapt care nu permite a marca un început și un ctitor al ei.

Pe lîngă documentele scrise de logofeți, adevărurile istorice s-au păstrat însă și în tradiția locală. Pe baza acestei tradiții se afirmă realitatea, că în locul Mănăstirii Jitianu de astăzi, a existat o biserică zidită de Mircea cel Bătrîn, la Rovine, lîngă Craiova, în urma biruinței lui asupra turcilor. Aceste „rovine", ca mlaștini, au fost descrise și de Paul de Alep: „un mare lac, care nu poate fi trecut și trebuie ocolit vreo două ceasuri".

În lumina unor cercetări mai noi pot fi recunoscuți de ctitori ai mănăstirii Jitianu, boierii Craioveşti, și anume cei patru frați: Barbu, călugărit cu numele Pahomie, Pîrvu, străbunic al lui Constantin Brîncoveanu, Danciu și Radu. Aceștia au avut o situație recunoscută în Craiova, făceau comerț cu țări străine și aveau relații cu patriarhii și mănăstirile din răsăritul ortodox. Acest fapt e recunoscut din actul de danie anuală a sumei de 2000 aspri, pe care — în urma relațiilor de prietenie cu cnezii sîrbi — îi plătea Mănăstirii Sf. Pavel, din Muntele Athos, începînd cu 28 ianuarie 1501. Cu timpul, în documentele vremii, Mănăstirea Jitianu a fost recunoscută ca închinată sub formă de metoc, acestei mănăstiri din Athos.

Situația acestei închinări n-a putut permite la Mănăstirea Jitianu o activitate culturală ca la Bistrița sau la Govora, unde erau tiparnițe; n-a fost nici necropolă voievodală cum sînt Cozia și Arnota. În schimb a oferit bani pentru untdelemn de candele și hrană în mănăstirea atonită, în centrul monahismului ortodox din vremurile acelea. Situația aceasta a fost pînă la secularizarea averilor mănăstirești, în 1864.

După boierii Craioveşti se cade — pe lîngă alții — să fie recunoscută ca „ziditoare a Jitianului", doamna Bălașa, soția voievodului Constantin Basarab cel Bătrîn (1654—1658), care a „zidit o ctitorie mai veche". Paul de Alep, însoțitorul Patriarhului Macarie din Antiohia, recunoaște în descrierea ctitoriei sale pe aceste locuri „zidirea unei noi biserici" la Mănăstirea Jitianu.

Ca arhitectură, biserica zidită de Doamna Bălașa după modelul Mănăstirii Cozia, are un plan trilobat, cu altarul, absidele, naosul și pronaosul construite în formă de cruce. Inițial a fost acoperită cu șindrilă și pardosită cu cărămizi. Ulterior i s-a alăturat acestei construcții turnul clopotniță cu formă de culă oltenească, fapt ce dă mănăstirii Jitianu un aspect specific.

În documentele vremii au fost recunoscute și alte lucrări de construcții. Petru Obedeanu a reparat-o „adăugîndu-i chilii", în 1701. Arhimandritul Antim, egumen în 1813, a ridicat alte clădiri „spre veșnică pomenire". În anul 1853, biserica a fost reparată și pictată din nou de fostul ei stareț, arhimandritul Dorotei.

Cu ocazia secularizării averilor acestei mănăstiri și trecerea lor în seama statului, Mănăstirea Jitianu a fost desființată și transformată în parohie cu denumirea de Balta-Verde.

În felul acesta se poate privi în scurtă retrospectivă istorică existența unei vechi ctitorii cu trecut de veacuri Mănăstirea Jitianu, de lîngă Craiova.

2. *Reconstrucții din prima jumătate a veacului nostru.*

Dintele vremii a ros încet și sigur rezistența zidurilor vechi de la Mănăstirea Jitianu. Starea ei de mergere către ruinare a fost descrisă de condeie competente.

Mihail Sadoveanu a scris în 1906: „Naltă, lung zidită, măreață în trista-i bătrînețe, cu coperișuri sparte (...) săracul lăcaș al Domnului (...) stă trist în singurătatea locului, la o parte de sat, lîngă Balta-Verde, care doarme moartă ca și trecutul".

Nicolae Iorga, cu regret, scria în 1907: „Biserica de sat, descoperită, pustiită, golită, de la Balta-Verde e deci strălucitul Jitian de odinioară, una din marile mănăstiri domnești din veacul XVII".

Starea de fapt a vechiului locaș de cult n-a fost trecută cu vederea. O relatare a timpului ne dă o informație precisă: „De anul trecut (1925) Mănăstirea Jitianu este în reparație (...) sub supravegherea Comisiei Monumentelor Istorice (...) respectîndu-se formele vechi (...) așa că acest monument se prezintă azi aproape exact în forma originală, fapt care constituie o rară excepție pentru bisericile craiovene". După reparație a fost redată cultului în anul 1932.

Începînd cu data de 22 august 1933, prin numirea primei starețe, Fevronia Miclăuș de origine din Tilișca, județul Sibiu, a luat ființă în jurul bisericii Doamnei Bălașa — cu rost monahal feminin — Mănăstirea de maici, Jitianu. Greutățile trecutului au fost descrise în relatări contemporane; stareța Fevronia Miclăuș găsise în jurul bisericii „cîmp pustiu, plin de mărăcini, papură, trestie și șerpi". Pe acest cîmp, pe temelii de alte foste clădiri au început să fie ridicate an după an construcțiile actuale în stil brîncovenesc, ca pînă în anul 1941 să fie terminate.

Ca îndeletniciri monahale, maicile și surorile au ostenit zilnic la atelierele de covoare, în munca agricolă și în alte preocupări. Arhimandritul Vasile Samaha, reprezentantul Patriarhiei din Antiohia ne-a lăsat o însemnare: „Am admirat munca artistică, care se face pentru binele mănăstirii și al poporului".

Prin dărnicie și muncă monahală a fost înălțat în prima jumătate a veacului nostru complexul locativ de la Mănăstirea Jitianu, cu proporții mărețe și frumos stil brîncovenesc.

3. *Situația în prezent.*

În zilele noastre, cînd opere create în trecut se bucură de prețuirea cuvenită, în Mănăstirea Jitianu se află o colecție muzeistică cu obiecte de artă medievală din Oltenia. Identificate în ultimele decenii au fost culese conservate și expuse în anii din urmă de către conducerea eparhială din Craiova. Imperativul colectării, păstrării și predării este recunoscut în scris de către I. P. S. Nestor, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei: „Cînd asemenea valori provin din trecut, ele se cuvin plenar integrate în prezent, cu solicitudine, competență și spirit de responsabilitate, spre a fi transmise viitorului".

În conținutul său, acest muzeu cu „comori de artă bisericească" recomandate de Doamna Dr. Teodora Voinescu în catalog tipărit, include tezaur de artă religioasă, care se integrează deplin în patrimoniul nostru cultural național. În număr de peste șase sute, obiectele din colecția de la Mănăstirea Jitianu sînt zestrea vechilor creații populare din cuprinsul județelor Dolj, Mehedinți și Gorj, de unde au fost colectate.

*

Mănăstirea Jitianu a rămas peste secole ca o mărturie de adevăr istoric, de geniu creator în arta construcției și de dărnicie străbună pentru urmași. O privim cu respect pentru trecut și sinceră admirație față de prezent, recunoscînd în ea o scumpă zestre strămoșească și o comoară de artă a poporului român.

Pr. I. Buta

Episcopul Vasile Duma al Argeșului

(Continuare din pag. a 4-a)

avocatul Chețan, cărturarul Vasile Duma a organizat o consfătuire a fruntașilor români din Reghin „și cumpănind situația politică, au hotărît a se organiza singuri". Ca urmare, a doua zi, 5 noiembrie, are loc adunarea românilor din oraș. Cu acel prilej s-a constituit consiliul național român al județului Mureș-Turda, cu reședința în Reghin, format din 12 persoane, avînd ca președinte pe avocatul dr. A. Chețan, și vicepreședinte pe Vasile Duma. Cu ocazia acelei adunări, Vasile Duma a subscris *Apelul* adresat populației românești din județ, prin care i se cerea să fie „la înălțimea vremurilor", să păzească „cu demnitate ordinea", să apere „cu cinste viața și avutul tuturor, căci ar fi rușine să mînjim sfînta libertate ce ne-a răsărit, prin fapte nesocotite"! A luat parte la pregătirea și desfășurarea adunării populare ce s-a ținut în ziua de 7 noiembrie 1918 în curtea casei avocatului dr. Ioan Harșia din Reghin, unde funcționa și biroul CNR județean. Mulțimea prezentă la adunare a fost informată asupra evenimentelor politice, i s-a citit *Apelul* lansat de CNR județean și sfătuită să constituie consilii și gărzi naționale locale. Tot atunci s-a lărgit consiliul național român al județului Mureș-Turda la 40 persoane, cuprinzînd în rîndurile sale reprezentanți ai tuturor zonelor și localităților mai însemnate din județ. Ia parte la constituirea gărzii naționale din Reghin, dispusă în cazarma din oraș, la asigurarea acesteia cu arme, muniții și subzistențe. Se îngrijește de procurarea sumelor necesare pentru întreținerea gărzii naționale, precum și de organizarea militară a românilor de pe întreg teritoriul județului Mureș-Turda.

În același timp, împreună cu ceilalți membri ai CNR județean, Vasile Duma a cutreierat satele și comunele din partea de sud a Reghinului, pînă la Deda, pentru a organiza consilii și gărzi naționale locale. Menționăm că la 8 noiembrie 1918, a participat la adunarea din Săcalul de Pădure, cînd s-a constituit consiliul național român, alcătuit din 14 persoane și garda națională, formată din 48 locuitori, sub comanda sergentului-major Ilie Cîmpian.

După alcătuirea noilor organe ale puterii — consilii și gărzi naționale — în localitățile rurale și urbane de pe teritoriul județului Mureș-Turda, Vasile Duma a luat parte la pregătirea și desfășurarea alegerii delegaților ce urmau să participe la adunarea națională de la Alba Iulia. Din însărcinarea CNR județean, el ia parte, în calitate de președinte, la adunarea cercului electoral al Reghinului, ținută în 28 noiembrie, unde, pe baza reglementării stabilite de Consiliul Național Român Central, au fost aleși cinci delegați și opt supleanți. În același timp, desfășoară o bogată și intensă activitate pentru organizarea adunărilor pe localități, în scopul exprimării dorinței de unire a Transilvaniei și alegerea unor delegați care să reprezinte așezările românești din județ la adunarea populară ce avea să se întrunească pe Platoul Romanilor de lîngă cetatea Albei Iulii.

La 29 noiembrie 1918, împreună cu ceilalți delegați oficiali și neoficiali, patriotul Vasile Duma, în calitatea-i de protopop și delegat de drept, a pornit spre Alba Iulia. A treia zi — 1 decembrie — a luat parte la lucrările Adunării Naționale ce s-a ținut în Cazinoul militar și, în unanimitatea celor 1228 delegați, cu bucuria în suflet a aprobat Rezoluția de la Alba Iulia, prin care s-a hotărît unirea Transilvaniei cu România.

În primele zile ale lunii decembrie 1918, cînd unitățile române din Divizia a 7-a infanterie au intrat în Reghin, el s-a îngrijit de primirea acestora în mod triumfal. Locuitorii din Reghin și soliile din satele ținutului, avîndu-l în frunte pe Vasile Duma, Ariton Popa și Ioan Harșia, „așteaptă în piața orașului sosirea generalului Moșoiu". După cuvintele de bun venit, s-a încins o horă mare; „poporul a început să joace cît a fost piața, iar protopopul privea cu ochii plini de lacrimi". Apoi generalul Traian Moșoiu este condus „în sala festivă a primăriei, unde este salutat oficial de protopopul Vasile Duma în numele reghinenilor".

Anii de după desăvîrșirea unității naționale, Vasile Duma i-a dedicat acțiunii pentru emanciparea pe toate planurile a poporului român. Astfel, în funcția de vicepreședinte al Consiliului național român al județului Mureș-Turda, s-a preocupat de preluarea administrației și a puterii pe raza județului, de buna organizare a acestora, de desfășurarea normală a vieții economico-sociale, de evaluarea pagubelor de război și a averilor sechestrate de la cei refugiați în România în anii războiului, de plata ajutoarelor de război cuvenite celor îndreptățiți, de aprovizionarea cu alimente și alte produse strict necesare comunelor românești aflate în secuime, de asigurarea liniștii și ordinei publice, de îndrumarea consiliilor naționale românești, de întărirea gărzilor naționale, de organizarea învățămîntului în condițiile statului unitar român.

Apreciindu-i prodigioasa activitate, Consiliul național român județean în ședința sa din 13 decembrie 1918 propune ca Vasile Duma să facă parte din Marele Sfat Național, împreună cu avocatul Aurel Rusu, medicul dr. Liviu Tilea, protopopul Dionisie Decei și preotul Ioan Roman.

Pe lîngă bogata și rodnica-i activitate culturală și politică, în slujba propășirii poporului nostru, patriotului Vasile Duma, la 5 iunie 1923, i s-a încredințat demnitatea de episcop al Argeșului, pe care a deținut-o pînă la 16 aprilie 1936, cînd ilustrul militant pentru cauza națională a încetat din viață. Prin întreaga sa activitate, cărturarul Vasile Duma și-a înscris numele în istoria și conștiința poporului român.

Comemorări ale unor oameni de altădată

Badea Gheorghe Cîrţan

Ciobanul din Cîrţişoara — Badea Cîrţan intrat în istorie ca ţăran cu dragoste de carte şi-a deschis singur drumurile către istoria neamului său. Cunoscător al potecilor şi al trecătorilor peste Carpaţi a fost cel mai zelos răspînditor de carte şi de cultură din istoria poporului român dinaintea primului război mondial.

Într-o broşură din „Biblioteca Poporală a Asociaţiunii" nr. 152/ dec 1927, intitulată „Nutriment sufletesc" (pentru sările lungi de iarnă), scriitorul şi fostul secretar literar al „Asociaţiunii" Horia Petra Petrescu scrie amintiri despre acest vrednic fiu al neamului, din care spicuim cîteva mărturisiri: „Am şi eu cîteva amintiri despre „Badea Cîrţan" şi îmi desfac sacul, deşi este modest, dar vreau să-mi dau osteneala să arăt cetitorilor pe Cîrţan aşa cum l-am văzut..." — scrie secretarul literar al „Astrei".

„Într-o bună dimineaţă, plimbîndu-mă pe Kärntnerstrasse, una din cele mai principale străzi ale Vienei şi discutînd cu un prieten... mă întîlnesc cu... Badea Cîrţan! Vă puteţi închipui uimirea mea.

— „Bade Cîrţane! D-ta pe aici?

Avea desagii-n spate, plini-plinuţi, căciula şi-o înfundase în cap, de ajunsese pînă la sprîncene. M-a prins cu privirea ochilor lui vioi şi s-a oprit în loc cu un surîs pe buze:

— „Domnu Petrescu! Ăla cu „Povestirile"?!

— „Nu ăla, Bade Cîrţane! Feciorul lui!"

— „Apoi să trăiască şi el".

— „Da ce vînt te abate pe aici?"

— „Da, iacă am venit la drăguţu de împărat! Vreau să mă plîng", şi ochii lui au primit ceva dîrz, „să mă plîng de ticăloşii ăia de jandarmi. Nu-mi dau pace luzile! Mi-au furat cărţile mele adunate cu chin şi cu vai şi le-au dus la Făgăraş — sta-le-ar în gît să le stea!"...

— „Să-mi dea cărţile! Mă duc pînă la împăratu', că doară o fi dreptate în ţara asta, ce naiba?!"...

Rezultatul, care-l puteam prevedea, a fost, că Badea Cîrţan nu şi-a căpătat cărţile şi nici n-a fost primit în audienţă, ci a format doar obiect de curiozitate pentru veselii vienezi.

...Badea Cîrţan ştiricise de prin gazete, că am ajuns eu în fruntea societăţii studenţeşti şi acum i-a venit în minte ideea cea mai iubită: să-mi ceară cărţi de citit. Am avut noroc, că am dat peste cîteva cărţi în cîte două exemplare, în bibliotecă, căci altfel s-ar fi stricat prietenia mea cu Badea Cîrţan... Am făcut o colectă în grabă, i-am adunat cîtiva creiţărăşi, i-am oferit locuinţă în localul „România June" şi ne-am bucurat că am putut să dăm mîna de ajutor acestui român rătăcitor al nostru. Asta a fost în anul 1906...

În preziua deschiderii muzeului nostru al „Asociaţiunii" în Sibiu, a fost eliberat, stătuse cîteva săptămîni în temniţa din Făgăraş. Se putea să lipsească el? S-a pornit cu noaptea în cap din Făgăraş şi a mers întreaga noapte, numai ca să ajungă, pe lîngă toate ameninţările jandarmilor, că au să-l prindă. Şi s-a ascuns într-o clasă a şcoalelor de fetiţe, (Internatul Astrei) unde era o secţie a „Muzeului". L-am văzut şi l-am auzit afurisind, ca un român în necaz: „Ticăloşii! Vor să mă prindă iară! Da ce? Ce le-am făcut?"...

În legătură cu această amintire şi specificare ce ne vine din partea lui Petra Petrescu că Badea Cîrţan a participat la deschiderea „Muzeului Asociaţiunii" din anul 1905, facem cunoscut că Badea Cîrţan a donat muzeului cu această ocazie un număr însemnat de obiecte aduse de pe locurile pe unde a umblat, obiecte ce au fost consemnate în catalogul expoziţiei „Muzeului Asociaţiunii" din 19 VIII—14 IX 1905 şi publicate în revista „Transilvania" pe nov.-dec. 1905 precum urmează: Gheorghe Cîrţan — Cîrţişoara: una bucată lemn de la Iordan, una bucată de lemn din dudul în care s-a suit Zahei Vameşul, una bucată de finic de la mănăstirea Sf. Sava din Ierusalim, rădăcină de trestie de la Rurulet (jumătate cale între Iafa şi Ierusalim unde a bătut Samson pe Filisteni cu o falcă de măgar, trei vergele de la ruinele „Pompei" lîngă Neapole, trei pietre din rîul Iordan, una piatră de la Capitol (Roma), una piatră de la Palatin (Roma), una piatră din grădina Getsimani, una piatră de la Sodoma, una piatră de la Vifleem, una piatră de la Golgota, una piatră din locul unde îngerul a adus pîine la Sf. Ilie, una piatră din Muntele Sionului.

Prin transferarea Muzeului etnografic al „Asociaţiunii" toate obiectele aflătoare la acea dată (1949) s-au predat Muzeului Brukenthal cu proces verbal de către bibliotecara Asociaţiunii — Veturia Jugăreanu care a fost transferată la Muzeul Brukenthal în aceeaşi funcţie.

Din amintirile scrise şi prezentate aici despre Badea Cîrţan desprindem nu numai setea lui de adevăr şi cultură, ci şi marea lui dragoste de ţară.

C. N. Comşa

Realitatea mîntuirii

Între pildele rostite de Domnul nostru Iisus Hristos, cîte ne-au rămas în cuprinsul dumnezeieştii Evanghelii, este şi una pe care o cunoaştem ca „pilda fiului risipitor" (Lc. 15, 11—32). În această pildă este vorba despre un fiu, care primind de la tatăl său partea de avere ce i se cuvenea, a plecat într-o ţară îndepărtată, unde şi-a cheltuit toată averea. Ajungînd apoi în mare lipsă, s-a întors la casa părintească. Tatăl l-a primit cu bucurie şi a spus despre el: „Acest fiu al meu era mort şi a înviat, era pierdut şi s-a aflat" (Lc. 15, 24). Spunînd aceste cuvinte, tatăl are în vedere două realităţi din viaţa fiului său; una negativă şi alta pozitivă, una din trecut şi alta din prezent. În trecut, cînd a plecat de acasă, cînd a trăit în ţara îndepărtată, cînd şi-a cheltuit averea, cînd şi-a uitat de mine, „fiul meu acesta", zice tatăl primitor, „era mort", „era pierdut". Acum însă lucrurile s-au schimbat: el s-a întors din depărtări, a venit la casa părintească, şi-a schimbat gîndurile, atitudinile şi viaţa; din mort, ce era, s-a făcut viu, „a înviat"; din pierdut, cum era mai înainte, acum „s-a aflat".

Cînd tatăl, din pilda cu fiul risipitor, spune despre fiul, care s-a întors, că „era mort, dar a înviat, era pierdut, dar s-a aflat" înfăţişează şi răul şi binele din viaţa aceluia, pune în valoare realitatea mîntuirii lui din moarte şi din pierzare. Cîtă vreme acela a fost în ţara îndepărtată, unde şi-a cheltuit partea de avuţie, nu se putea spune despre el decît că e mort şi că e pierdut. Acum, cînd s-a întors din căile morţii şi ale pierzării, a încetat trecutul, care însemna moarte şi pierzare, iar în prezent a apărut omul refăcut, omul readus la viaţă, omul înviat, omul care a fost aflat, omul despre care se putea spune pe drept cuvînt că „era mort şi a înviat, era pierdut şi s-a aflat".

Ceea ce s-a spus despre fiul, care îşi risipise averea, dar s-a întors la tatăl său, cu gînduri schimbate şi cu viaţă reînnoită, s-a spus, deşi cu alte cuvinte, despre toţi aceia care au văzut în viaţa lor realitatea mîntuirii. Cine citeşte epistola întîia către Corinteni a sfîntului apostol Pavel, găseşte în ea, între altele, şi următoarele cuvinte: „Nu ştiţi oare că nedrepţii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu? Nu vă faceţi socoteli greşite: nici desfrînaţii, nici slujitorii idolilor, nici preadesfrînaţii, nici moleşiţii, nici sodomiţii, nici furii, nici nesăţioşii de avere, nici beţivii, nici cei răi de gură, nici hrăpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu. Şi aşa eraţi unii din voi. Ci v-aţi spălat, ci v-aţi sfinţit, ci v-aţi îndreptat întru numele Domnului Iisus Hristos şi întru Duhul Dumnezeului nostru" (I Cor. 6, 9—11). Cînd sfîntul apostol spune: „Aşa eraţi unii dintre voi", vădeşte starea de păcat pe care o aveau unii dintre credincioşii din Corint, înainte de convertirea lor la creştinism, cînd trăiau în păcate dintre cele pe care le amintise el mai înainte. Dar ei n-au rămas în acea stare de păcat, de vreme ce, în prezent, se putea spune despre ei: „v-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptat." Cu alte cuvinte, dacă în trecut aţi fost desfrînaţi sau hoţi sau hrăpitori, ori în alte păcate aţi trăit, acum lucrurile s-au schimbat: voi nu mai puteţi fi număraţi între cei nedrepţi, care nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu, de vreme ce aţi părăsit starea de păcat, de vreme ce, întru numele Domnului Iisus Hristos şi întru Duhul Dumnezeului nostru „v-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptat". Viaţa voastră de acum, vrea să spună sfîntul apostol, nu mai seamănă cu viaţa de altă dată; ea vădeşte realitatea eliberării de sub puterea păcatului, ea arată mîntuirea ca realitate împlinită, prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos.

Viaţa cea nouă, trăită de creştini, pune în valoare realitatea mîntuirii, prin aceea că locul păcatului l-a luat virtutea, pînă la aşa măsură încît cele rele nici nu se mai pomenesc între cei ce se mîntuiesc.

Realitatea mîntuirii o scoate în evidenţă Sfîntul Apostol Pavel, cu aceeaşi putere, şi în epistola către Tit, în care scrie: „Şi noi eram altă dată fără de minte, neascultători, amăgiţi, slujind poftelor şi multor feluri de desfătări, petrecînd viaţa în răutate şi pismuire, urîţi şi urîndu-ne unul pe altul. Dar cînd bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mîntuit, nu din faptele cele întru dreptate săvîrşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfînt pe care L-a revărsat peste noi cu bogăţie, prin Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru" (Tit 3, 4—6).

Aceeaşi realitate a mîntuirii o are în vedere Sfîntul Apostol Pavel şi în epistola către Coloseni, în textul în care îi îndeamnă pe credincioşi să se ferească de păcate şi, să promoveze virtuţile, căci scrie: „Omoriţi mădularele voastre, ale omului pămîntesc: desfrîul, necurăţia, patima, pofta rea şi zgîrcenia, care este închinare la idoli... În astfel de păcate aţi umblat şi voi odinioară, pe cînd trăiaţi în ele. Acum dar lepădaţi şi voi toate acestea: mînia, iuţimea, răutatea, defăimarea, cuvîntul de ruşine din gura voastră. Nu vă mînţiţi unul pe altul, fiindcă v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, şi v-aţi îmbrăcat cu cel nou, care se înnoieşte, spre deplină cunoştinţă, după chipul celui ce l-a zidit... Îmbrăcaţi-vă dar ca aleşi ai lui Dumnezeu, sfinţi şi preaiubiţi, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blîndeţe, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul şi iertînd unul altuia. Iar peste toate acestea îmbrăcaţi-vă cu iubire, care este legătura desăvîrşirii" (Col. 3, 5. 7—10. 12—14).

Aşa trebuie înţeleasă realitatea mîntuirii: pe de o parte ca eliberare de păcat, ca nimicire a păcatului, iar pe de altă parte, ca afirmare a virtuţii, căci amîndouă aceste lucruri le cuprinde mîntuirea: şi nimicirea păcatului şi lucrarea virtuţii.

În lumina învăţăturii Domnului nostru Iisus Hristos şi a dumnezeieştilor Săi apostoli, mîntuirea nu este nici părere, nici închipuire, ci mîntuirea este o realitate întrupată în fiinţa şi în viaţa omului credincios, în viaţa creştinului, care se fereşte de rău şi face binele (Ps. 33, 14), urgiseşte răul şi se lipeşte de ce e bine (Rom. 12, 9), nu se lasă biruit de rău, ci birueşte răul cu binele (Rom. 12, 21) şi care este înţelept faţă de binele şi nevinovat faţă de răul (Rom. 16, 19). Toate acestea trebuie avute în vedere şi urmărite în realitatea mîntuirii, în cele trei chipuri de manifestare ale fiinţei omeneşti, adică în gînd, în cuvînt şi în faptă. Aceasta cu atît mai mult, cu cît ştim că mîntuirea nu atîrnă de o clipă oarecare, ci este un proces, o lucrare, care ţine cît ţine viaţa omului pe pămînt, cît ţin puterile lui de autodepăşire. În sfîrşit, întrucît mîntuirea se lucrează din lăuntru în afară „prin înnoirea minţii" (Rom. 12, 2), prin cîştigarea minţii lui Hristos (I Cor. 2, 16), prin lucrarea Domnului Hristos în noi, în adîncul inimii noastre, realitatea mîntuirii trebuie să o urmărim cu toată seriozitatea în noi înşine, prin cunoaşterea şi îndreptarea de sine, ca şi întru aceasta să se preamărească prea cinstitul şi de mare cuviinţă nume al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, prin care ne mîntuim.

Ieromonahul *Teofil*

Trei decenii de la decesul Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan

În anul acesta 1985, la Praznicul Schimbării la faţă a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos se împlinesc 30 de ani de la trecerea în veşnicie a Mitropolitului Ardealului Dr. Nicolae Bălan şi 103 ani de la naşterea sa.

La 2 ani după dreapta unire a Transilvaniei cu ţara mamă, în 22 februarie 1920, vrednicul profesor de dogmatică şi morală al Institutului Teologic din Sibiu, a fost ales de către Congresul naţional bisericesc cu majoritatea de voturi a deputaţilor, în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului.

La vestea alegerii sale întreaga Arhiepiscopie a Sibiului fremăta de bucurie, cunoscînd meritele deosebite ale noului ales. Studenţii săi în frunte cu profesorii săi colegi s-au prezentat în seara alegerii la locuinţa noului mitropolit cinstindu-i ziua cu o serenadă-corală, ascultată cu deosebită bucurie de cetăţeni adunaţi cu miile...

La terminarea bogatei corale, bunul lor coleg şi profesor, de acum Mitropolit în aşteptarea sfinţirii şi investiturii s-a prezentat în geamul deschis, mulţumind pentru cinstirea ce i s-a adus şi printr-o alocuţiune călduroasă a promis că „nu se va îndepărta cu sufletul de iubiţii săi colegi şi studenţi, stînd alături de ei zi de zi cu sfatul şi cu îndrumări duhovniceşti pînă la sfîrşitul vieţii sale. Şi-a ţinut cuvîntul dat, pentru că în fiecare joi după-masă de la ora 4—6 ţinea prelegeri de înaltă ţinută arhierească cu noi studenţii săi iubiţi. Cei care mai sîntem în viaţă nu vom uita, glasul său domol şi ponderat cu care ne îndrepta sufletele tinere de viitori slujitori ai Sf. Altare spre Împărăţia lui Dumnezeu, vestită lumii prin unicul Său Fiu Iisus Hristos şi pecetluită prin jertfa pe Cruce şi strălucita Înviere. Accentua necontenit că „în Casa Tatălui sînt multe lăcaşuri", învrednicindu-se de cele luminate, de faţa Tatălui cei aleşi după fapte şi credinţa în luminoasa şi dreapta învăţătură a Mîntuitorului. Tema principală abordată din prilejul acestor cursuri benevole şi cu ocazia nenumăratelor vizitaţii canonice şi a nenumăratelor tîrnosiri de biserici era aceeaşi Împărăţie divină, pregătită de Dumnezeu dintru început pe seama celor care vor apuca-o prin silinţă de vieţuire şi luptă dreaptă aici în viaţa terestră...

Sfinţirea întru Arhiereu a prof. Dr. N. Bălan s-a săvîrşit în ziua de 30 mai 1920 (Rusalii), fiind decisă de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Era a doua înaltă hotărîre a Sf. Sinod al întregei Românii deplin unificată. Prima hotărîre a fost cea a promovării Episcopului de Caransebeş Dr. Miron Cristea întru Mitropolit primat, viitorul prim Patriarh al României. Sfinţirea a fost împlinită de însuşi Mitropolitul primat Dr. Miron Cristea în biserica Catedrală din Sibiu, fiind înconjurat de către Episcopul Ioan Papp al Aradului, Arhiereul Vartolomeu Băcăoanul, Mitropolitul Nicodim şi Arhiereul Ipolit Vorochievici.

Cuvîntul de investitură a fost rostit de Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea, scoţînd în evidenţă necesitatea unificării întregii Biserici Ortodoxe Române, iar Ministrul Cultelor a accentuat rolul naţional şi social al Bisericii şi bunele raporturi dintre Biserica Ortodoxă Română şi Statul român.

De încheierea cuvîntărilor Mitropolitul Primat l-a îndrumat pe noul sfinţit Mitropolit al Transilvaniei cu sfatul: „Predică învăţătura Mîntuitorului, stăruieşte cu vreme şi fără vreme, îndeamnă cu toată înţelepciunea şi îndelungă răbdarea, căci cei ce se reazimă pe Domnul înoiesc puterea lor, ca să alerge şi să nu obosească, căci Domnul ajută pe unsul Său!"... La cina arhierească în aplauzele celor prezenţi prof. Nicolae Iorga a elogiat rîvna întru cele sfinte şi patriotismul noului Mitropolit al Ardealului.

Tuturor le-a mulţumit călduros şi însufleţit promiţînd că va împlini toate îndemnurile, ceea ce a şi săvîrşit în înalta Sa misiune arhierească de 35 ani, Mitropolitul Dr. N. Bălan...

Dumnezeu să-l pomenească şi odihnească întru a Sa Împărăţie.

Prot. *Asachie Marcoviciu*

† Arhidiacon profesor Dr. Emilian Vasilescu

Institutul Teologic Universitar din București a pierdut nu de mult pe unul din valoroșii săi dascăli, Părintele Arhidiacon Dr. Emilian Vasilescu († 19 iunie 1985). Trecerea sa la cele veșnice a întristat însă și pe profesorii Institutului Teologic din Sibiu, căci regretatul dispărut a activat un timp și la fosta Academie teologică „Andreiană, ca titular al catedrei de Apologetică, iar actualii profesori și lectori de la Institutul nostru i-au fost „ucenici" în cadrul cursurilor de doctorat de la București.

Regretatul dascăl de Apologetică, apoi de Istoria religiilor, s-a născut la 21 septembrie 1904, în comuna Herăști-Ilfov, în familia unui învățător. După absolvirea școlii primare de acolo, a învățat la Seminarul „Nifon Mitropolitul" din București (1917—1924), urmînd apoi cursurile Facultății de Teologie din București (1924—1928). În timpul studiilor, pentru a se putea întreține, a ocupat modeste posturi de funcționar în cadrul Revizoratului școlar al județului Ilfov și la Inspectoratul școlar al Regiunii VIII București. Obținînd o bursă, a făcut studii de Teologie sistematică și Filozofie religioasă la Facultatea de Teologie protestantă din Paris (1929—1932); paralel, a urmat cursuri și a susținut examene de Morală, Sociologie și Psihologie la Facultatea de Litere a Universității din Paris. Reîntors în țară, în decembrie 1936 a obținut doctoratul la Facultatea de Teologie din București, iar în octombrie 1938 licența în Filozofie, tot la Universitatea din București.

A funcționat ca profesor suplinitor de Religie la Liceul „Cantemir Vodă" din București (1932—1935), la Liceul „C. Alimănișteanu" și la Școala de meserii din Oltenița (1935—1936), la Liceele „Matei Basarab" și „N. Kretulescu" din București (1936—1937). Remarcat și apreciat de marele profesor de teologie Ioan Irineu Mihălcescu — devenit, spre sfîrșitul vieții, mitropolit al Moldovei — a fost numit asistent onorific la catedra de Teologie Fundamentală și Dogmatică de la Facultatea de Teologie din București (1934—1937), ulterior asistent suplinitor bugetar (1937), provizoriu (1939) și definitiv (1940). În anul universitar 1942/43 i s-a încredințat suplinirea Conferinței de Filozofie la aceeași Facultate.

În toamna anului 1943 a fost chemat de mitropolitul Nicolae Bălan ca profesor titular la catedra de Apologetică de la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu; în 1946—1948 a suplinit și catedra de Dogmatică, în urma plecării Păr. Profesor Dumitru Stăniloae la București. Îndată după numire, a fost hirotonit diacon. Cîteva luni, în 1948, a redactat foaia „Telegraful Român".

În decembrie 1948 a fost numit profesor titular la catedra de Studiul comparat al religiilor (devenită apoi Istoria religiilor) la Institutul Teologic Universitar din București — cursuri de licență și doctorat — funcționînd aici pînă la pensionare, în septembrie 1974. În 1950 a fost hirotesit arhidiacon stavrofor; un timp a fost membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Pe lîngă activitatea desfășurată la catedră timp de patru decenii, Părintele Profesor Emilian Vasilescu a înzestrat literatura noastră teologică cu numeroase lucrări de Apologetică, Filozofie religioasă și mai ales de Istoria religiilor. În perioada cît a funcționat ca asistent a publicat, între altele: *Probleme de psihologie religioasă și filozofie morală* (București, 1933, ed. II 1941, 204 p); *Interpretarea sociologică a religiei și moralei. Școala sociologică franceză. Studiu critic.* Teză de doctorat în Teologie (București, 1936, XVI + 176 p); *Rîvna Casei Tale. Gînduri și îndemnuri spre folosul Bisericii* (București, 1942, 224 p.); *Lecții introductive în Filozofie* (București, 1943, 88 p.).

În colaborare cu profesorul Ioan Irineu Mihălcescu a publicat lucrările: *Educația morală prin lecturi. Bucăți alese din scriitori români și străini* (vol. I. București, 1934, 280 p.; vol. II. București 1936, 231 p.) și *Apărarea credinței. Lecturi apologetice* (București 1937, 203 p.). Tot în colaborare cu profesorul Ioan Irineu Mihălcescu și cu colegul său Nicolae Chițescu, viitorul profesor de Teologie Dogmatică, au publicat *Manuale de Religie* pentru gimnaziile și liceele industriale de băieți și fete, clasele I—V, ajunse la mai multe ediții.

În același timp a publicat alte studii în revistele teologice ale vremii: *Raze de Lumină*, București, *Studii Teologice* — București, *Revista Teologică* — Sibiu, precum și articole cu caracter teologic și moralizator, cronici, recenzii, traduceri, în periodicele bucureștene: *Fîntîna Darurilor, Amvonul, Dunimica Ortodoxă, Tinerimea creștină, Muncă și credință* (buletinul parohiei Belvedere, pe care l-a redactat, între anii 1933—1940) ș. a.

După 1948, atenția profesorului Emilian Vasilescu s-a îndreptat aproape exclusiv spre probleme de Istoria religiilor, fiind în această privință un vrednic continuator al marelui său dascăl, mitropolitul Irineu Mihălcescu. Dintre numeroasele sale studii publicate în revistele bisericești de azi, vom cita doar cîteva: *Ideea de progres în diferite religii* (Studii Teologice, 1—2, 1949, p. 1—16); *Pacea în învățătura principalelor religii actuale ale lumii* (Ortodoxia, 3, 1953, p. 339—380); *Dreptatea în învățătura principalelor religii actuale* (Ortodoxia, 1, 1955, p. 46—71); *Sfînta Scriptură și literatura sacră a celorlalte religii* (Ortodoxia, 3, 1955, p. 356—377); *Studiul istoriei religiilor în România* (S. T., 1—2/1959, p. 85—109); *Riturile de înmormîntare în diferite religii* (Mitropolia Moldovei și Sucevei, 1—2, 1961, p. 48—70); *Săvîrșitorii cultului în diferite religii* (Glasul Bisericii, 7—8, 1961, p. 635—656); *Ortodoxia și celelate religii* (S. T., 1—2, 1963, p. 3—29); *Probleme ale creștinismului african* (S. T., 9—10, 1963, p. 526—540); *Preocupări în teologia ortodoxă română în legătură cu religiile necreștine* (Ortodoxia, 1, 1971, p. 27—41); *Credința în viața viitoare la diferite popoare și în diferite religii* (Mitropolia Banatului, 4—6, 1972, p. 175—194); *Viața Domnului nostru Iisus Hristos și viața altor întemeietori de religii* (M. M. S., 7—8, 1974, p. 546—560). Se adaugă la acestea studiile despre religia slavilor (S. T., 7—8, 1950), tibetanilor (Ortodoxia, 4, 1951), geto-dacilor (Ortodoxia, 4, 1953), islamism (S. T., 3—4, 1956, S. T., 9—10, 1960, S. T., 1—2, 1974), budism (S. T., 5—6, 1956, Ortodoxia, 3, 1959, S. T., 9—10, 1962, S. T., 3—4, 1974), hinduism (S. T., 5—6, 1974) ș. a.

La sfîrșitul strălucitei sale cariere didactice, a avut bucuria să vadă tipărit — în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii noastre — cursul său de *Istoria religiilor* (București, 1975, 440 p. + 56 pl.). Epuizat în foarte scurt timp, a fost reeditat în 1982 (490 p. + 123 ilustrații). Este a doua mare lucrare de acest gen în literatura noastră de specialitate, după a marelui său dascăl Ioan Irineu Mihălcescu (*Istoria religiunilor lumii*, București, 1946), o lucrare de mare erudiție cu o bogată bibliografie, mai ales străină, ediția a doua avînd și texte alese din izvoarele și literatura religiilor necreștine. Lucrarea prezintă marile religii ale antichității și cele de azi: a populațiilor primitive, a vechilor mexicani și peruvieni, religiile din China, Japonia, Egiptul antic, Asiria, Babilon, Siria, Iran, India, Grecia antică, religiile romanilor, geto-dacilor, celților, vechilor germani, slavilor, evreilor, arabilor. A fost apreciată în chip deosebit nu numai de teologi, ci și de numeroși cercetători din afara Bisericii.

Prin dispariția Părintelui Profesor Emilian Vasilescu, Biserica și teologia ortodoxă românească au pierdut un teolog și istoric al religiilor de mare erudiție, un profesor de vocație, un slujitor devotat al Bisericii și al Patriei, un însuflețit îndrumător al numeroșilor săi studenți și doctoranzi, din care unii sînt azi membri ai Sf. Sinod sau profesori de teologie, un cărturar de rară distincție sufletească, un om al datoriei și al muncii cinstite. Pentru toate aceste alese virtuți cu care l-a înzestrat Dumnezeu, va rămîne mereu în amintirea celor ce l-au iubit și s-au împărtășit din bogata comoară a învățăturii pe care a agonisit-o cu trudă în decursul vieții sale, iar numele său se va înscrie cu cinste în rîndul marilor teologi ai veacului nostru.

Cu sentimente de profund regret că nu-l mai avem printre noi, ne rugăm Părintelui Ceresc să-i așeze sufletul în ceata aleșilor Lui și să-i dăruiască veșnică odihnă.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

† Nițu Iuliu

— Cîntăreț bisericesc și deputat eparhial —

În primele zile ale primei decade ale lunii iunie din acest an a trecut la cele veșnice, afectat fiind și de pierderea soției sale Elisabeta, cîntărețul bisericesc din parohia Bixad — Olt, prot. Sf. Gheorghe.

Absolvent al fostei școli de cîntăreți bisericești „D. Cunțan" din Sibiu, adormitul în Domnul Nițu Iuliu s-a dăruit cu toată ființa sa Bisericii al cărei fiu a fost, adevăr care s-a vădit mai ales după dictatul de la Viena din toamna anului 1940, în anii grei ai ocupației horthyste. În această perioadă cînd, după cum se știe, preoții noștri au fost aruncați peste granițe, și încă mulți ani după aceea, vrednicul de pomenire Iuliu Nițu a fost printre puținii care, trecînd prin multe neajunsuri, a ținut aprinsă făclia credinței străbune și a neabdicării de la calitatea sa de fiu al poporului român. Pentru astfel de motive, Iuliu Nițu a fost ales deputat eparhial și apoi chiar membru în Consiliul arhiepiscopesc Sibiu, calitate în care ori de cîte ori lua cuvîntul era pătruns de o fierbinte dragoste față de Legea noastră străbună și față de destinele poporului român.

Înmormîntarea a avut loc vineri, 14 iunie 1985, săvîrșită de un mare sobor de preoți și diaconi, petrecut fiind spre cripta de la umbra bisericii — monument istoric din Bixad — Olt de concetățenii săi, români și maghiari deopotrivă.

Au vorbit cu acest prilej: P. C. prot. A. Suciu (Sf. Gheorghe), despre importanța Bisericii, P. C. pr. C. Gane, consilier la Episcopia de Alba Iulia, despre felul fructuos în care a colaborat cu cîntărețul bisericesc Nițu Iuliu, cînd P. C. Sa a păstorit în această zonă, și C. pr. N. Goja (Micfalău) care a făcut o schiță biografică a defunctului cu cuvenitele luări de rămas bun, ceea ce C. pr. I. Cucu (Sf. Gheorghe) a exprimat, la dorința familiei, și în limba maghiară.

Din partea Centrului arhiepiscopesc Sibiu a vorbit P. C. cons. Gh. Papuc, care a arătat importanța lucrării cîntărețului bisericesc, cu referiri la activitatea vrednicului de pomenire I. Nițu. În încheiere a dat citire scrisorii de condoleanțe a I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului adresată îndureratei familii, unul dintre fiii răposatului fiind preot, în care s-a spus între altele: „Cu durere am aflat despre încetarea din viață a celui care ne-a fost un bun și apropiat colaborator... Numele adormitului întru Domnul I. Nițu va rămîne viu în inima noastră a tuturor celor ce l-au cunoscut, ca a unuia care s-a dovedit un fiu bun al Bisericii și poporului nostru. Sîntem alături de durerea membrilor familiei celui adormit în Domnul, cărora le transmitem adînca noastră compasiune. Rugăm pe bunul Dumnezeu să așeze sufletul lui întru odihna cea fericită a aleșilor săi... Veșnică să-i fie pomenirea!"

P.

Despre „căutarea în Pravilă"

Tipicul bisericesc și însemnările de tipic din cărțile de ritual cuprind toată rînduiala slujbelor religioase de peste an necesare credincioșilor noștri.

Aceste lucrări sînt normative pentru preoți, iar credincioșii prin credința puternică și rugăciunea fierbinte primesc de la Dumnezeu cele ce au cerut.

Totuși, unii credincioși solicită de la preoți ca aceștia „să caute în pravilă" pentru ce au ei nevoie, slujbă care nu se găsește în Tipicul bisericesc și nici în însemnările de tipic din cărțile de ritual.

În ce constă „căutarea în pravilă" și care este originea ei?

Un frate preot, care s-a referit la o asemenea practică, spune: „Originea practicii de „a deschide Pravila" adică a Evangheliei la un bolnav sau la alt necaz cu citirea și interpretarea cuprinsului Evangheliei de acolo, ceea ce contrazice duhul creștinesc și are iz de cult magic, se află legată de Sfînta Taină a Spovedaniei, cînd duhovnicul, în trecut, deschidea colecția canoanelor bisericești și citea canonul pe care penitentul trebuia să-l împlinească pentru expierea păcatelor" (A se vedea revista Biserica Ortodoxă Română nr. 3—4, anul 1972, p. 440). Ori, obiceiul acesta, precum se vede, a fost înlocuit cu o inovație contrară rînduielilor cultice și canonice. Nu se mai cercetează colecția de canoane ci se deschide Evanghelia, a cărui cuprins este interpretat în mod arbitrar de către cel ce se dedă la o asemenea practică nepermisă.

Este clar că Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt străine de obiceiul de „a căuta în pravilă" și nici Tipicul bisericesc nu prevede un asemenea obicei.

Mîntuitorul Hristos cere credință puternică și rugăciune fierbinte de la oameni și nu „căutarea în pravilă", care nu este altceva decît o înșelătorie, o ghicitură, o magie.

Credincioșii care cer „căutarea în pravilă" nu numai că nu găsesc ceea ce caută, ci își periclitează și mîntuirea sufletelor lor și, desigur, cu atît mai mult cei ce eventual o practică.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

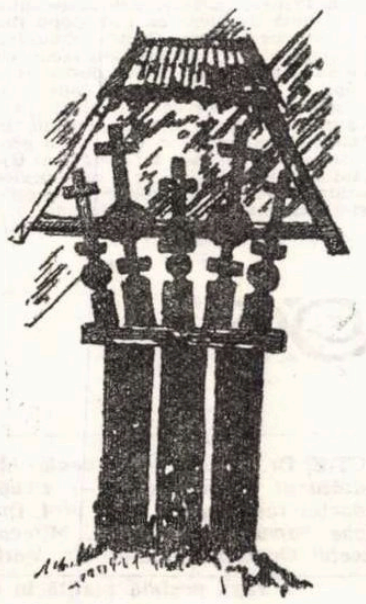

MARIA CUNȚAN

— 50 de ani de la moarte —

Profesoara Ana Voileanu-Nicoară, în cartea ei de amintiri, intitulată „Chipuri și mărturii" București, 1971), vorbește despre poeta *Maria Cunțan*, pe care a cunoscut-o, caracterizînd-o ca „o arătare discretă, ștearsă, repliată asupra sufletului propriu, de o sensibilitate de mimoză" (p. 50).

Într-adevăr, poeta Maria Cunțan, de la cărei trecere în veșnicie se împlinesc în anul acesta 50 de ani, a avut ca zestre nativă o sensibiliatte pronunțată, vădită în stihurile ei, precum și în viața ei zbuciumată, cu năzuinți neîmplinite și mizerii repetate. Poezia ei se caracterizează prin gingășie și duioșie, printr-un lirism deosebit — preluat de la înaintași și grefat pe fondul ei sufletesc ingenuu.

Maria Cunțan a văzut lumina zilei la Sibiu, în ziua de 24 februarie, 1862. Este fiica profesorului de Cîntări bisericești și Tipic, de la Seminarul Teologic „Andreian" din Sibiu, Dimitrie Cunțan (1837—1910). Întreaga familie cultiva muzica și literatura. Copilăria și-a petrecut-o la Sibiu. În vara anului 1868 a jucat în trupa lui Pascali, în turneu la Sibiu, rolul unui copil dintr-o piesă tradusă din franceză. Replicile i-au fost șoptite de acela care va deveni mai tîrziu Luceafărul poeziei românești, Mihai Eminescu. Prin instruire personală, și-a format o temeinică cultură generală. Cunoștea bine limba germană, ceea ce i-a ajutat să citească în original pe poeții Lenau și Heine, din care adeseori s-a inspirat.

Debutul literar și l-a făcut ca elevă de liceu, întîi la Liceul luteran și apoi la Institutul francez din Sibiu. Astfel, a scris, într-un album, o poezie, în care imita „Seara pe deal" a lui M. Eminescu. A cunoscut de timpuriu pe colaboratorii de la *„Tribuna"*, fiind impresionată îndeosebi de I. Slavici și G. Coșbuc. Prin mijlocirea lor, a obținut postul de subdirectoare la Institutul Manoliu din București... Aici, n-a putut rămîne decît pentru scurtă vreme, din cauza unor intrigi mărunte, trebuind să-și găsească rostul în altă parte. În strîmtorarea materială în care a ajuns, a acceptat postul de institutoare în familia unui negustor. Se părea că aici și-a găsit tihna, fiind scutită de presantele griji ale vieții, dar a trebuit să îndure — în această perioadă a vieții — o grea lovitură, prin pierderea fratelui ei Eugen, de care era puternic legată sufletește. Printre multiplele încercări — însă — pe care le-a avut, ea a reușit să-și pună în valoare darul stihuirii cu care a fost înzestrată. A început să publice poezii originale și traduceri în publicațiile vremii: Familia, Luceafărul, Convorbiri literare, Flacăra, Foaia poporului, Revista noastră, Revista scriitoarelor și scriitorilor, Șurătorul, Sămănătorul, Viața literară și artistică, ș. a. Din momentul apariției revistei „Luceafărul" (1901), Maria Cunțan a fost unul din colaboratorii ei de bază, publicînd în fiecare număr versuri originale, traduceri sau poeme în proză, adeseori semnînd cu pseudonimul Liliac sau Rim.

În 1901 și-a adunat în volumul „Poezii", tipărit la Orăștie, toate versurile publicate pînă la acea dată prin reviste și ziare. Volumul s-a bucurat de o primire favorabilă, poeta fiind considerată de către Octavian Goga „condeiul cel mai chemat de a interpreta sentimentul femeii din țara Ardealului". În 1905 și-a tipărit al doilea volum de versuri la București, iar în 1909 traducerea dramei lui Schiller: „Fecioara din Orleans".

Anul 1910 i-a adus poetei încă o lovitură grea, moartea tatălui ei (27 VI). Rămasă singură, bolnavă și fără o situație materială asigurată, a apelat la poetul Andrei Bîrseanu și la publicistul Oct. C. Tăslăuanu să-i vină într-ajutor. Aceștia au ajutat-o să plece la un azil din București. La părăsirea Sibiului, orașul copilăriei sale, (1915), poeta și-a mărturisit starea ei sufletească nostalgică, în poezia „Despărțire", din care reproducem prima strofă: „Rămîi cu bine nuc bătrîn / Cu ramuri lungi și aplecate / Tu luncă cu miros de fîn / Și cu vedenii neuitate".

În capitală n-a găsit înțelegerea la care se aștepta. Sprijin a găsit doar la profesorul Ioan Bianu, prin mijlocirea căruia a obținut o slujbă modestă la Azilul Domnița Bălașa. În clipele de răgaz pe care le avea, se nevoia cu scrisul, izbutind să închege piesele: „Apostolii" și „Brîncovenii". În 1916, a reușit să publice, la editura Minerva, volumul antologic de poezii: „Din caerul vremii"... În timpul primului război mondial, Maria Cunțan a făcut operă de caritate în mijlocul răniților, legîndu-le rănile și mîngîindu-i în suferințele amare ce-i mistuiau... Nu avea însă o situație, care s-o pună la adăpost de grija zilei de mîine. La mizeria materială, în care se găsea, se mai adăuga boala, care i se încuibase în organism, și-i măcina zi de zi sănătatea. Dar, deși greu încercată de suferință, stăruia în ogorul scrisului. Din această perioadă datează: „Orfanele", „Legenda" și volumul de versuri: „Din durerile noastre", căruia îi va schimba titlul în: „File rupte". De la ea, ne-au mai rămas: „Nepoții lui Moș Pralea" (poem dramatic), „Frații Mircea" (povestire), piesele: „Dorul de mamă", „Cîntarea lui Andrei", ș. a., cele mai multe în manuscris, păstrate la Academia Română.

În ultimii ani ai vieții, ruinată fizic și moral, Maria Cunțan a renunțat la scris (1926). S-a stins din viață în 23 noiembrie 1935, în sanatoriul Filaret din București. Cu prilejul morții Mariei Cunțan, istoricul Nicolae Iorga scria: „S-a stins singur un suflet blînd și bun care n-a avut parte în viață de nici un noroc și pare chiar că nici n-a avut vreodată îndrăzneala să creadă că pe această lume ar putea fi un colț de fericire sau măcar de liniște asigurat pentru dînsa" (Oameni care au fost, vol. II, București, 1967, p. 290).

A fost înmormîntată la cimitirul Belu din București, unde nimeni nu-i mai știe mormîntul. Cu prilejul morții poetei, ziarul Tribuna scria: „Se cuvine ca pe proaspătul mormînt al Mariei Cunțan să nu se aștearnă niciodată paragina uitării pentru că a fost o mare poetă, iar Sibiul prin oamenii lui de bine și cu posibilități să-i ridice un bust". Deziderатul acesta nu s-a înfăptuit.

Maria Cunțan este autoarea cunoscutelor romanțe: „La fîntîna cu găleată", „Te duci", „Pe sub fereastră curge un rîu", „La castelul dintre brazi", ș. a., cărora compozitorul Emil Monția le-a găsit melodia corespunzătoare, astfel că ele înfruntă timpul, fiind gustate de toate generațiile. După opinia lui N. Iorga, Maria Cunțan, dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru romanțele sale nu trebuie dată uitării; ele sînt — după expresia marelui istoric — „cîntec curat și clar".

Universul poeziei Mariei Cunțan este sub influența lui Lenau, Heine, Eminescu și Coșbuc. Filologul Sextil Pușcariu deși mărturisea aceste influențe, îi recunoștea o notă originală, vădită în sentimentele adevărate, „intensive în iubire, duioase în resemnare, curajoase în jertfirea de sine, gingașe și, în același timp, adînci". A cîntat farmecul vieții patriarhale rustice, dorul, jalea, regretul și o iubire elegiacă, în care poeta a găsit elementul unei poezii de esență pur feminină. Obsesia morții — ca pretext al lirismului personal — a dat poeziei sale o notă aparte, caracterizată prin anxietate. Bine s-a spus că ea aduce nou „o stare sufletească tulburată de aripa visului adolescentin, împletită cu lacrimi...., caracterizată în planul creației în cultivarea romanței, a cîntecului delicat și a poeziei de album" (Ion Dodu Bălan: Ethos și cultură sau vocația tinereții, București, 1972, p. 357).

Se cuvine ca — la împlinirea celor 50 de ani de la trecerea în veșnicie a poetei Maria Cunțan — să-i aducem prinosul nostru de pietate, dovedind că cei ce au slujit un ideal în viață — în cazul de față idealul poetic — nu sînt uitați, ci trecuți în tabloul valorilor nepieritoare.

Preot Prof. *Ion Bunea*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

— În parohia Prejmer, prot. Braşov, s-a ridicat, prin grija C. pr. I. Popescu şi contribuţia credincioşilor, o frumoasă capelă mortuară, biserica parohială avînd hramul Sf. Apostoli Petru şi Pavel. Cu prilejul acestui hram, simbătă, 29 iunie 1985, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. secretar I. Galea, a făcut o vizitaţie canonică în această parohie, sfinţind capela menţionată şi săvîrşind Sf. Liturghie arhierească. Răspunsurile au fost date de obştea credincioşilor şi corul parohial condus de credinciosul Ilie Vasilie. Era de faţă rostind şi un cuvînt de salut D-l pastor evanghelic din localitate, Orendi Johann. La momentul cuvenit tînărul teolog Nicolae Scîrneci a fost hirotonit diacon. La sfîrşitul Sf. Liturghii, I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, prezentînd viaţa şi lucrarea Sf. Apostoli Petru şi Pavel martirizaţi la Roma. C. pr. I. Popescu, parohul local, a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de apreciere înmînîndu-li-se celor doi cîntăreţi bisericeşti şi organelor parohiale.

— În timpul păstoririi C. preoţi I. Giurgiu şi I. Zăbavă biserica — monument istoric din Moeciul de Jos, prot. Braşov, a fost pictată, iar în ultima perioadă la această biserică s-au executat lucrări de întreţinere, prin grija preotului şi a credincioşilor. Deşi veche de peste 225 ani, biserica n-a fost sfinţită de arhiereu, ceea ce a săvîrşit I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 30 iunie 1985, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. După slujba de sfinţire, I. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a hirotonit pe C. diacon N. Scîrneci întru preot pe seama parohiei Fîntîna, prot. Rupea, iar pe I. Naghiu întru diacon. Răspunsurile au fost date de obştea credincioşilor, majoritatea în costume româneşti, şi de corul parohiei. După cuvîntul P. C. prot. V. Prodea şi al parohului local I. Giurgiu, cuvînt de învăţătură a rostit I. P. S. Mitropolit Antonie care a reliefat bogata lucrare de întreţinere şi înfrumuseţare a lăcaşurilor noastre de cult ce se desfăşoară în Arhiepiscopia Sibiului şi în întreaga Patriarhie Română, după care a tălmăcit pericopa evanghelică, scoţînd în lumină credinţa şi generozitatea sutaşului roman.

Pentru munca depusă şi îndelunga activitate pastorală C. pr. I. Giurgiu a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", organele parohiale primind acte de apreciere.

— Bisericii de lemn din Poian, prot. Sf. Gheorghe i s-au făcut, prin osteneala C. pr. I. Bercu (Tg. Secuiesc) şi subvenţia Centrului arhiepiscopesc Sibiu, reparaţii capitale. Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, astfel refăcută biserica a fost sfinţită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, Duminică, 23 iunie 1985, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi de la Sibiu, precum şi de credincioşii prezenţi. Era de faţă şi o delegaţie a comunităţii romano-catolice din localitate. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Episcop-vicar Lucian a rostit un cuvînt de învăţătură. A doua zi, 24 iunie 1985, Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Zagon, prot. Sf. Gheorghe.

— Zidită în anul 1812 — biserica din parohia Sibiu — Turnişor a fost împrejmuită, i s-au făcut reparaţii capitale, fiind înzestrată totodată şi cu o reuşită pictură în frescă executată de d-na şi d-l I. Căzilă. Astfel reînnoită, biserica a fost resfinţită de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 14 iulie 1985, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, de la Centrul arhiepiscopesc fiind însoţit de P. C. cons. D. Dan şi P. C. arhid. I. Galea. În cadrul Sf. Liturghii au fost hirotoniţi: întru preot C. diacon I. Naghiu, pentru parohia Aita Medie, prot. Sf. Gheorghe, iar întru diacon d-l V. Leb, asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. D. Luca (Sibiu); P. C. pr. Dionisie Turcu, parohul local, distins şi hirotesit iconom stavrofor, după care I. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură. În cadrul agapei ce a urmat, un salut frăţesc a exprimat d-l pastor evanghelic din localitate, H. Galther. Acte de apreciere au primit cu acest prilej cîntăreţii bisericeşti, consiliul şi comitetul parohial.

— În una din cele două frumoase săli existente în aripa nouă ridicată prin grija I. P. S. Mitropolit Antonie la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, miercuri, 17 iulie 1985, a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Şedinţa a fost condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, în cuvîntul de deschidere, a aruncat o scurtă privire asupra activităţii ce s-a desfăşurat de la ultimul consiliu, cu deosebire pe plan gospodăresc ca de exemplu: pictarea gangului de la intrarea la reşedinţă cu scene istorice şi religioase, lucrări de modernizare a tipografiei eparhiale, insistînd totodată asupra unor aspecte disciplinare cît şi asupra ultimelor manifestări cu caracter internaţional ale Bisericii noastre în contextul uriaşei mişcări pentru apărarea păcii din lumea de astăzi.

În cadrul şedinţei s-au făcut o seamă de numiri la parohii vacante, rezolvîndu-se totodată problema cu caracter economic şi cultural care intră în competenţa Consiliului.

— În 19 iunie 1985, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la o recepţie organizată la New-York de Arhiepiscopul Grecilor din cele două Americi, Iakovos, iar în zilele de 20—23 iunie a. c. I. P. S. Sa a făcut o vizită I. P. S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada, cu reşedinţa la Detroit.

CLUJ

— *Duminică, 21 aprilie a. c.* (Duminica Tomii), Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie Arhierească în catedrala eparhială, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe tînărul absolvent de seminar Crişan Daniel, iar luni, 22 aprilie Prea Sfinţitul Episcop Iustinian, în cadrul Sf. Liturghii, a hirotonit întru preot pe proaspătul diacon Crişan Daniel, pentru parohia Hodiş, prot. Huedin.

— *Duminică, 12 mai a. c.*, a avut loc sfinţirea bisericii parohiale din Măhal, prot. Dej, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril".

Slujba sfinţirii bisericii a fost săvîrşită de Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

— *Duminică, 19 mai a. c.*, a avut loc sfinţirea bisericii din parohia Suceagu, prot. Cluj, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril", săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi.

— *Duminică, 26 mai a.c.*, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului şi Clujului a săvîrşit resfinţirea bisericii parohiale din Răscruci, prot. Cluj, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului".

— *Duminică, 16 iunie a. c.*, P. S. Episcop-vicar Iustinian a oficiat Sf. Liturghie Arhierească în filia Sărădiş, prot. Turda, cu care prilej a sfinţit noua biserică cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel".

— *Marţi, 25 iunie a.c.*, în prezenţa I. P. S. Arhiepiscop Teofil şi a P. S. Episcop-vicar Iustinian, a avut loc programul festiv de încheiere a anului şcolar 1984—1985 la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca.

În cadrul festivităţii P. C. arhid. Constantin Bradea, directorul Seminarului, a prezentat o dare de seamă în care a evidenţiat bunele rezultate la învăţătură ale elevilor şi bucuria că profesorii şi elevii şi-au dus la îndeplinire misiunea şi chemarea lor.

— *Simbătă, 29 iunie a. c.*, fiind praznicul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, s-a resfinţit biserica parohială din com. Cicîrlău, prot. Baia Mare, jud. Maramureş. Ceremonia sfinţirii a fost săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un sobor de preoţi de la parohiile vecine în prezenţa unui mare număr de credincioşi.

— *Duminică, 30 iunie a. c.* parohia Beliş, prot. Huedin, s-a îmbrăcat în haină de sărbătoare. Credincioşii parohiei şi cei din localităţile vecine au luat parte la sfinţirea bisericii, cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel", de către P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul.

ALBA IULIA

— Duminică, 2 iunie — praznicul Pogorîrii Duhului Sfînt, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală Alba Iulia şi a hirotonit întru diacon pe candidatul Iosif Sîrbu. În după amiaza aceleiaşi zile P. S. Episcop Emilian, însoţit de P. C. cons. Petru Pleşa, a cercetat parohia Bucerdea Vinoasă, prot. Alba Iulia, asistînd la slujba Vecerniei şi rostind un cuvînt de învăţătură.

— Luni, 3 iunie, a doua zi de Rusalii, hramul Catedralei episcopale din Alba Iulia, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie şi a hirotonit întru preot pe C. diacon Iosif Sîrbu pe seama parohiei Poşaga de Sus, Cîmpeni.

— Vineri, 21 iunie a.c., P. S. Episcop Emilian a cercetat parohia Tuşnad-Băi, prot. Miercurea Ciuc, cu care prilej a făcut o vizită C. preot romano-catolic Deneş L. din localitatea Tuşnad Băi.

— Simbătă, 22 iunie 1985, P. S. Episcop Emilian a cercetat parohia Imper, prot. Mc. Ciuc, cu care prilej a îndrumat pe P. C. prot. Dumitru Gherman şi pe P. C. pr. Petru Boldor la acordarea unei griji susţinute la bunul mers al parohiei.

În drum spre Mc. Ciuc P. S. Sa a vizitat pe preotul romano-catolic din Plăieţii de jos, Orban Melhior, apoi filiile Lăzăreşti şi Sîncrăieni.

— Duminică, 23 iunie a. c., P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie la M-rea Topliţa. În după-amiaza aceleaşi zile a vizitat biserica din Izvorul Mureş, parohiile Bălan şi Ciceu.

— În 29 iunie a. c., praznicul Sf. Apostoli Petru şi Pavel, la M-rea Rîmeţ, P. S. Episcop Emilian înconjurat de P. C. protopopi ai eparhiei a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, rostind un ziditor cuvînt de învăţătură.

— Duminică 30 iunie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală din Alba Iulia şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie drd. Gheorghe Remete.

ORADEA

Sfinţiri de biserici. — Duminică, 16 iunie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Voievozi-Şimian*, prot. Marghita, în urma împodobirii ei cu o frumoasă pictură în frescă, în ultimii ani, din jertfelnicia credincioşilor şi prin strădania harnicului preot Ioan Albu. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a adus cuvinte de apreciere credincioşilor şi păstorului lor sufletesc, ca şi membrilor Consiliului şi Comitetului parohial, înmînîndu-le şi cîte o scrisoare de apreciere.

În după-amiaza aceleiaşi zile, chiriarhul a vizitat biserica din parohia *Curtuişeni*, prot. Marghita, unde a fost întîmpinat de credincioşi, în frunte cu preotul paroh Petru Sabo. Biserica fiind pregătită pentru pictare, ierarhul — în scurtul cuvînt de învăţătură — şi-a exprimat bucuria pentru această mare dragoste faţă de sfîntul locaş şi faţă de credinţa strămoşească, dorindu-le să ducă la bun sfîrşit lucrarea.

Înspre seara aceleiaşi zile, arhipăstorul a săvîrşit vecernia în biserica din parohia *Tarcea*, prot. Marghita (păstorită de preotul Marcel-Stănică Blaga), ţinînd un bogat cuvînt de învăţătură, în care şi-a arătat satisfacţia pentru hotărîrea credincioşilor de a-şi împodobi biserica cu pictură. De asemenea, i-a felicitat pentru frumoasa casă parohială zidită în ultimii ani.

— Duminică, 23 iunie 1985, s-a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Bratca*, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară din ultimii ani demnă de remarcat fiind tencuiala în terasit, pe care s-au gravat, cu multă măiestrie artistică, scene biblice din viaţa Mîntuitorului. Chiriarhul, în amplul şi ziditorul cuvînt de învăţătură, a subliniat frumuseţea şi trăinicia lucrării şi îndeosebi jertfelnicia bunilor credincioşi şi strădania vrednicului preot-paroh Liviu Pop, precum şi sprijinul nelimitat al membrilor Consiliului şi Comitetului parohial. Tuturor le-a înmînat cîte o scrisoare de apreciere şi felicitare; la fel şi coriştilor şi dirijorului lor, Leontin Butiri, cîntăreţ bisericesc.

În după amiaza aceleiaşi zile, s-a oficiat slujba vecerniei în parohia *Valea Mare de Criş*, prot. Oradea, Ierarhul, în cuvîntul de învăţătură, i-a lăudat pe credincioşi pentru dragostea lor faţă de Biserică, precum şi pentru jertfa făcută pentru ridicarea unei frumoase case parohiale. În mod deosebit, a adresat cuvînt de laudă şi mulţumire credinciosului Nicolae Olar, epitrop II, care a donat terenul pentru construirea acestei case. De asemenea a subliniat hărnicia tînărului preot Viorel Şerban.

— Sf. Liturghii, săvîrşită de ierarh, duminică 9 iunie 1985, în Catedrala episcopală din Oradea, a fost hirotonit întru preot licenţiatul în teologie Luncan Simion, pe seama parohiei Finiş, prot. Beiuş.

— *Şedinţă administrativă cu protopopii.* — La data de 18 iunie 1985, a avut loc la Centrul eparhial, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, o şedinţă de lucru cu protopopii din eparhie şi cu cadrele de conducere de la Centrul Eparhial. Pe baza rapoartelor prezentate de protopopi, s-a făcut, cu obiectivitate, o minuţioasă analiză a activităţii desfăşurate de preoţime şi protopopi, în cursul celui de al doilea trimestru al acestui an. Titularii secţiilor de la Centrul eparhial au adus la cunoştinţă realizările mai importante în cadrul sectoarelor administrativ-bisericesc, cultural şi economic, ca şi ceea ce urmează să se facă în următorul trimestru. Ierarhul a trasat sarcini protopopilor şi colaboratorilor de la Centrul eparhial în vederea dezvoltării unei activităţi pastorale şi obşteşti cît mai intense şi eficiente.

c.sdrelior

Semnalăm... Semnalăm...

● *Se anunţă un roman interesant:* „Întoarcerea morţilor", *cartea a VIII-a din ciclul „Zăpezile de acum un veac", de Paul Anghel. România literară publică un capitol întitulat DRUMUL SPRE OPTINA (nr. 21, 23 mai 1983, p. 14—15). Textul presupune lecturi vaste şi adîncite asupra unei epoci şi a unei spiritualităţi de care sîntem şi noi legaţi. Optina Pustîni — Pustnicia Optinei — îşi datorează renumele şi împrospătarea vieţii spirituale, manuscriselor sosite acolo de la Neamţu, la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Marii scriitori ruşi ai secolului al XIX-lea s-au inspirat din experienţa Optinei. Stareţul Zosima, al lui Dostoievschi, e un stareţ al Optinei. Constantin Leontiev e tot rodul Optinei. De altfel e unul din personajele lui Paul Anghel. Cît se poate vedea din fragmentul publicat, romanul intră adînc în problemele, în preocupările, în spiritualitatea, în paradoxele şi căutările secolului al XIX-lea, adăugînd amplei documentări şi ştiinţei de a scrie romane, o dimensiune nouă, care se simte de cum intri în text: autorului îi place grozav tema, şi epoca. Scrie cu inima şi cred că suferă pentru că trebuie să întrerupă scrisul şi să doarmă.Textul e ca şi scris şi îl împinge din urmă, desfăşurîndu-i sub ochi şi sub condei coală după coală albă, antropofagă!*

Aşteptăm romanul aşa cum îl scrie autorul, cu sufletul la gură, cum se zice!

● *Nr. 21 (joi 23 mai 1985) al* România Literare *cuprinde multe texte de calitate şi de interes: Dimitrie Rachici defineşte Ţara într-o poezie (Tinerii ţării) ca fiind: „Noi înşine-n continuare"; Miron Ţic vede prezentul într-un vers nicean ca „Lumină din lumina unui mare început" (poezia* Acest timp*); Radu Cârneci filozofează şi cîntă:*

Puterea e din vis şi-nţelepciune
şi, iată,-n efemera mea minune
se-ncheagă haruri, întărind credinţa
ca fructele urcînd înspre seminţe
în care iar polenuri să se-adune:
puterea e din vis şi-nţelepciune . . .

(În poezia Polenuri*). Ce frumos şi adînc: „ca fructele urcînd înspre seminţe"! Mircea Martin, Ion Bălu şi Ştefan Augustin Doinaş scriu despre Lucian Blaga. Şt. A. Doinaş scrie că „întreaga sa îăptură avea stil" şi că n-a cunoscut în rîndul oamenilor de cultură „nici o altă conştiinţă mai integră" (p. 5). Se reproduc şi cîteva texte ale lui Blaga, printre altele din „Contemporanul" (nr. 34, 1960) în care scriitorul vorbind de educaţia în sensul modernizării, recomanda „prudenţă şi imaginaţie".*

Gheorghe Tomozei umple cu versuri o pagină întreagă. Spune frumos că „Sub lampa poetului" (titlul poeziei) — „Cuvîntul se sparge în litere". Posteritatea e însă sub judecată grea într-o poezie cu titlul de mai sus:

Mi-am văzut cartea
În mîinile lor:
părea o bucată de carne
învelită într-un vechi jurnal . . .

Pe pagina următoare în compania lui Şerban Cioculescu şi Geo Bogza, eterni aici, o poezie de Marin Sorescu, dintre cele profunde, care nu-şi ascund gravitatea în joc. Din Trapezul lui Geo Bogza: *„Excentricitatea lui Salvador Dali a depăşit capacitatea mea de a înţelege excentricitatea". Pe a noastră o depăşire de mult! Alţi autori semnează studii temeinice: Dan C. Mihăilescu, G. Dimisianu, Nicolae Manolescu — deschizînd vederea polemică despre începuturile literaturii române, dar pînă acum mănuşa n-a fost ridicată de nimeni — Dana Dumitriu, Grigore Smeu, Mircea Mihăieş, Laurenţiu Ulici, Dan Mucenic, Paul Anghel, Z. Ornea, Virgil Mocanu, Al. Tănase, Liviu Dănceanu, Mihnea Gheorghiu, Valentin Lipatti, Marian Popescu, Ana Blandiana şi Romulus Rusan ş. a.*

În scurt: un număr de revistă bine făcut. L-am avut cu mine, împreună cu „Numele trandafirului" a lui Umberto Eco, într-o călătorie de 20 de zile peste ocean. Mi-am umplut cu sens orele lungului drum — lung chiar şi cu avionul — la dus şi la întors.

● *Trecînd deocamdată fără comentarii, peste intenţia vădită a lui Nicolae Manolescu de a redeschide dezbaterea asupra începuturilor literaturii române — dacă ea începe cu românii care au scris în indiferent ce limbă, sau cu scrisul în limba română — semnalăm consideraţiile sale asupra lui* Coresi (în art. Primii noştri poeţi, în *„România literară", 21, 1985, p. 9), care îl pun pe diacon într-o lumină cu totul nouă, deschizîndu-i poarta cea mare şi trecîndu-l sărbătoreşte, şi mai mult decît era pînă acum din istoria Bisericii, în istoria literaturii române.*

„Coresi — spune N. Manolescu — nu este doar ctitorul limbii literare, ci şi al poeziei româneşti. Este un poet absolut remarcabil. Cu el începe efortul de a găsi echivalente româneşti frumoaselor metafore ale psalmilor şi ale altor capitole din Biblie, efort sîrşit, exact după un veac, cu Dosoftei. Limba crudă, însă extrem de plastică a lui Coresi, poate fi lesne observată în traducerea predicii de pe munte din Evanghelia lui Matei (V, 3—11)".

N. Manolescu găseşte la Coresi „unele creaţii foarte personale, încărcate de poezie". Exemplifică pe larg şi convingător. „Inovaţiile lui Coresi sînt emoţionante. Versurile lui n-au pur şi simplu pentru noi, cei de astăzi, savoarea vechimii. Ele lasă să se vadă cu limpezime încercarea poetului de a spune altfel, *şi nu numai decît fiindcă traduce din slavonă în română, ci pentru că se simte ispitit să creeze o limbă proprie. După părerea mea — conchide N. Manolescu — reuşeşte foarte bine". Şi iarăşi exemplifică pe larg şi convingător. El nu este de acord cu Mircea Scarlat — pe care de fapt îl recenzează elogios — care consideră anumite imagini coresiene, „trudnice încercări", de interes muzeistic". (Mircea Scarlat, Poezie veche românească, Minerva, 1985). N. Manolescu scrie: „Cu o intuiţie de mare poet, Coresi a nimerit expresiile cele mai bune şi a influenţat toate prelucrările ulterioare ale psalmilor". Într-adevăr, limba dintîi a textelor sacre s-a impus în istorie şi nu numai pentru că era sacră, ci şi pentru că era frumoasă, ieşită din frumuseţea sufletului românesc. Subscriem şi noi: „Lirica religioasă de pînă tîrziu va rămîne îndatorată lui Coresi". Chiar pînă azi!*

Salutăm cu bucurie aceste considerări şi reconsiderări ale acestui sînt al literelor şi limbii româneşti. Aureolei lui i se restaurează strălucirea şi de pe chipul său se spală fumul uitării şi al minimalizării. Străluceşte cultura românească.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*. Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 41206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 august 1985 Nr. 31—32/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O EPOCĂ DE MĂREŢE ÎNFĂPTUIRI

La a 41-a Aniversare a Revoluţiei de Eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă

Actul de la 23 August 1944 reprezintă încununarea eroicelor lupte purtate de poporul nostru împotriva fascismului şi războiului, a dominaţiei imperialismului străin şi a înrobirii sociale şi naţionale.

Acest eveniment a deschis calea unor adînci şi ireversibile transformări revoluţionare şi a determinat instaurarea, în anii care au urmat, a orînduirii celei noi în patria noastră.

De aceea, pe bună dreptate, ziua de 23 August — marea noastră sărbătoare naţională este întîmpinată de fiecare dată cu cele mai profunde sentimente de dragoste şi mîndrie patriotică, cu înscrierea unor noi şi minunate fapte de muncă şi dăruire cetăţenească, care dau contur vieţii tot mai prospere a poporului nostru.

Este bine cunoscut faptul că instaurarea la 6 septembrie 1940, a dictaturii militaro-fasciste în România a însemnat aservirea ţării faţă de Germania hitleristă şi antrenarea ei în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

În faţa acestei periculoase stări de lucruri s-a constituit mişcarea de rezistenţă antifascistă din România. Poporul român şi-a unit toate forţele pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste şi pentru restabilirea independenţei, integrităţii şi suveranităţii naţionale. Încă din primii ani ai războiului a fost creat Frontul Patriotic Antifascist, iar la 1 Mai 1944 Frontul Unic Muncitoresc, în acelaşi an formîndu-se Blocul Naţional Democrat care unea forţele muncitoreşti, antimperialiste, patriotice şi politice ale ţării.

Date fiind condiţiile interne şi externe cu totul favorabile, forţele patriotice ale naţiunii noastre au trecut la declanşarea şi înfăptuirea, în cursul zilei de 23 august 1944, a insurecţiei. Conform planului prestabilit au fost arestaţi membrii guvernului antonescian, în frunte cu şeful de guvern Ion Antonescu, şi s-a constituit un nou guvern, avîndu-l ca preşedinte pe generalul Constantin Sănătescu. Începînd cu ora 22 a aceleaşi memorabile zile s-a difuzat la radio proclamaţia care vestea doborîrea dictaturii militaro-fasciste, ieşirea României din războiul antisovietic şi hotărîrea poporului român de a lupta pentru a-şi apăra independenţa şi a elibera partea de nord a Transilvaniei de sub ocupaţia hitleristo-horthystă. De îndată s-a pornit apoi la declanşarea acţiunii militare împotriva hitleriştilor. Încă în cursul serii şi nopţii, armata a trecut la ocuparea sediilor principalelor instituţii de stat, a marilor centrale telefonice şi a posturilor de radio; au fost barate de asemenea şoselele, şi blocate prin foc sediile comandamentelor germane. Forţele patriotice au preluat paza întreprinderilor din zona petroliferă a Văii Prahovei.

Tot în ziua 23 august s-au stabilit misiunile armatei în noua situaţie. Astfel, o parte a trupelor din interior trebuia să zdrobească unităţile hitleriste de pe teritoriul ţării, iar o altă parte să asigure acoperirea frontierelor împotriva eventualelor încercări duşmane de a ne ataca de pe teritoriul Ungariei, Iugoslaviei şi Bulgariei. Forţele române aflate pe frontul din Moldova şi Basarabia urmau să înceteze imediat lupta împotriva armatei sovietice, să se retragă în Muntenia pentru regrupare, în vederea începerii operaţiilor pentru eliberarea părţii de nord a Transilvaniei.

În primele ore ale zilei de 24 august, unităţile militare române, avînd sprijinul formaţiunilor de luptă patriotice şi al populaţiei, au dezlănţuit atacul general împotriva obiectivelor hitleriste din Capitală. Prin lupte de o mare intensitate, rezistenţa inamicului a fost anihilată. La 26 august, Capitala era eliberată, iar pînă în 28, fusese lichidată şi gruparea germană de la nord de Bucureşti. Cu aceeaşi viteţie s-au desfăşurat acţiunile insurecţionale în Ploieşti şi Valea Prahovei precum şi în alte localităţi şi zone din Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banat, Braşov, Sibiu şi sudul Transilvaniei.

Pînă la 31 august, forţele insurecţionale române, cu un efectiv de 465.659 militari, au eliberat prin lupte partea centrală, de sud-est şi de sud-vest a ţării, repurtînd împotriva inamicului o victorie zdrobitoare. Jertfele de sînge oferite cu bărbăţie de bravii noştri ostaşi au fost impresionante. Din rîndurile unităţilor române au căzut 8.500 oameni morţi sau răniţi.

Insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă, care a dus la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, ieşirea din războiul hitlerist şi alăturarea României la Naţiunile Unite, a avut urmări importante pentru desfăşurarea ulterioară a războiului sub raport militar-strategic, economic, politic şi moral, apropiind momentul înfrîngerii Germaniei naziste, cu aproximativ 200 de zile.

Acţiunile forţelor insurecţionale române au zădărnicit planurile duşmanului de a-şi reface apărarea pe arcul carpatic al României, zona fortificată Focşani — Nămoloasa — Galaţi şi Dunărea maritimă; au deschis drum armatelor sovietice spre Bulgaria, Iugoslavia şi Ungaria; au dus la prăbuşirea sistemului de apărare german din Balcani; au lipsit maşina de război hitlerist de sursele de aprovizionare cu alimente şi combustibil din România; au sprijinit şi încurajat lupta popoarelor cotropite pentru eliberare de sub jugul fascist.

După victoria insurecţiei, armata română a luptat, cot la cot, cu armata sovietică, aducîndu-şi preţioasa-i contribuţie la eliberarea părţii de nord-vest a României, a Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei pînă la victoria finală asupra fascismului german.

Privit în retrospectivă, actul de la 23 August 1944 a fost aşa cum cu deplin temei aprecia preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, „un rezultat al voinţei întregului nostru popor, al acţiunii revoluţionare a eroicei noastre clase muncitoare, a maselor largi populare, al unirii într-un front larg a tuturor forţelor antifasciste, democratice, patriotice" — Victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă care a determinat realizarea aspiraţiilor seculare de libertate şi dreptate socială ale poporului român, reprezenta în acelaşi timp şi începutul unei noi ere în istoria noastră bimilenară. Masele largi populare, deţinînd pentru prima dată în mod deplin în propriile mîini întreaga putere de stat, au pornit cu elan la edificarea noii orînduiri socialiste.

În cele peste patru decenii care au trecut de la actul istoric din 23 august 1944, în viaţa poporului nostru s-au produs radicale transformări pe plan politic, social şi economic. Imaginea actuală de ansamblu a patriei noastre este aceea a unei ţări în plină dezvoltare, a unei societăţi umane angajate plenar în făurirea propriului destin de libertate şi demnitate naţională.

Din ansamblul celor peste 40 de ani de mari înfăptuiri se detaşează cu strălucire perioada ultimelor două decenii numită îndeobşte, „epoca Ceauşescu", după numele ctitorului ei, al celui care veghează cu bărbăţie şi devotament la mersul înainte al patriei noastre, la ridicarea ei pe noi trepte de progres şi civilizaţie.

Graiul cifrelor este semnificativ atunci cînd se pune problema să arătăm diferenţele vădite între ceea ce a fost ţara noastră înainte de eliberare şi ceea ce este ea în etapa actuală de dezvoltare economico-socială pe care o parcurge. Astfel, ca urmare a unor ample programe de investiţii, producţia industrială românească este în prezent de 103 ori mai mare decît în 1945. În aceeaşi perioadă, producţia în industria metalurgică a crescut de peste 100 de ori, în industria construcţiilor de maşini de peste 400 de ori, iar în industria chimică de peste 1000 de ori.

Cealaltă ramură de bază a economiei naţionale — agricultura realizează în prezent o producţie de peste 7 ori mai mare în comparaţie cu anul 1945.

Creşterea continuă a producţiei industriale şi agricole a dat posibilitatea sporirii participării României la schimburile economice internaţionale. Este vrednic de reţinut faptul că ţara noastră întreţine în prezent relaţii economice, comerciale şi de cooperare cu 150 de ţări faţă de numai 17 în 1945.

În domeniul construcţiilor de locuinţe s-a ajuns în prezent ca în fiecare zi 500 de familii să se mute în case noi faţă de numai 26 de familii în 1950, aşa încît astăzi 80% din populaţia României locuieşte în case noi.

Dacă ar fi să ne referim la înfăptuirile ce au avut loc în sectorul sanitar, am putea arăta că dacă în 1945 numărul medicilor era de 10.600 astăzi numărul lor a crescut la aproape 45.000. Faţă de aceeaşi perioadă, numărul dispensarelor medicale a crescut de la 1901 la 5712, al maternităţilor de la 6 la 190, în aceşti ani fiind construite 101 spitale noi, iar media de viaţă crescînd la circa 70 de ani în comparaţie cu 50 cît era în 1948.

Progresul economic realizat în anii de după eliberare a favorizat dezvoltarea continuă a învăţămîntului, ştiinţei, artei şi culturii. Dacă înainte de eliberare România era confruntată cu problema gravă a neştiinţei de carte care afecta o anumită parte dintre cetăţenii ei, astăzi ea se numără între ţările cu un învăţămînt dezvoltat. Anul şcolar 1974/1975 a marcat generalizarea învăţămîntului de 10 ani obligatoriu şi gratuit. Pe toate treptele de învăţămînt se urmăreşte îmbinarea studiului cu activitatea practică, scopul fundamental al învăţămîntului românesc fiind formarea temeinică şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Să ne îmbrăcăm de Duminică

Să ne îmbrăcăm de duminică şi să prăznuim aniversarea Revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă din România. Să lăsăm să treacă prin filtrul amintirii marile prefaceri prin care în aceşti ani de slavă a trecut ţara noastră, sub sceptrul bărbăţiei în care munca, dragostea scoasă la lumină, a aşezat mîndrei Românii coroană de nestemate, iradiind frumuseţe şi belşug de soare.

Aceşti ani învăluiţi într-o ceremonie de strălucire au dovedit că permanenţa spiritualităţii româneşti este puterea cu care străbatem veacurile. Aceşti ani care au grăbit reverberarea aurorii, au dovedit că omul răzbate prin toate cu un egal sentiment al fericirii, că el rămîne un adevărat geometru al ideii de fericire şi că fericirea înseamnă înainte de toate armonie, frumuseţe şi desăvîrşire.

Sub căruntele vînturi ale trecutului apăsător am întîlnit case modeste, pentru ca astăzi să vezi sate cu case noi ca nişte dalii, oraşe cu blocuri ca nişte crini, uzine, fabrici, hidrocentrale, o minunăţie pe pămîntul acesta românesc care în aceşti peste patruzeci de ani de libertate, de independenţă, de demnitate, înscriu pe cer un arc de mărire, un arc frumos de multă lumină, un arc care colaborează cu toate dimineţile şi duc în lume faima Republicii Socialiste România.

Ca pe o pîine rupem astăzi iubirea şi potrivit cuvintelor lui Ioan Raţiu mărturisim că: „existenţa unui neam nu se discută, ci se afirmă!" Sîntem un neam care nu renunţă la tot ce este măreţ, înalt, util, adevărat şi frumos. Sîntem un neam însetat de libertate, de independenţă, de demnitate şi ca atare nu vrem să cunoaştem înfrîngeri. Poporul român, popor martir, chinuit veacuri după veacuri, împilat în trecut de stăpînii cruzi, îşi face azi drum spre lumină. În noi toţi freamătă cuvintele poetului ţărănimii, Gheorghe Coşbuc: „Sus ridică fruntea, vrednice popor! / Cîţi vorbim o limbă şi purtăm un nume, / Toţi s-avem o ţintă şi un singur dor, — / Mîndru să se-nalţe peste toate-n lume / Steagul tricolor! —".

Neamul nostru cel fără de vîrstă, ca soarele, ca apa şi ca muntele, după cum afirma la Sibiu odată, Avram Iancu, are astăzi un vrednic Conducător, pe preşedintele Nicolae Ceauşescu, al cărui ideal de viaţă este fericirea acestui popor care are dreptul la libertate, la dreptate şi la nemurire.

În aurul iubirii de ţară să ne îmbălsămăm sufletul de floare şi îmbrăcaţi de duminică la această nouă aniversare a Revoluţiei de eliberare socială şi naţională, — antifascistă şi antiimperialistă din România, să sărbătorim cu loialitate şi mărinimie fără răgaz pulsul viu al vieţii şi muncii poporului român contribuind şi mai mult la înflorirea Patriei, socotind că ceea ce-i autentic rămîne nepieritor pentru posteritate.

Pr. *Ştefan Tascianu*

„Omul înţelept veghează paşii săi"

(Pilde 14, 15)

Trăim un veac în care capacitatea sau puterea de creaţie a minţii omeneşti, această scînteie divină din noi, s-a manifestat, îndeosebi pe tărîm material, mai vădit ca oricînd. Tehnica, acest adaos al mîinii omeneşti, cum i s-a mai spus, a luat o asemenea amploare, încît există riscul de a fi scăpată de sub controlul omului. Acest aspect este cu atît mai primejdios, cu cît multe din produsele tehnicii şi ştiinţelor moderne se întorc împotriva omului, ca nişte fii răzvrătiţi împotriva părinţilor, periclitîndu-i catastrofal existenţa. Cînd spunem acestea ne gîndim desigur în primul rînd la armele atît de sofisticate făurite de ştiinţa şi tehnica modernă, la groaznica lor putere de distrugere, existînd permanent primejdia de a fi scăpate de sub control, ne gîndim la atîtea substanţe poluante, atît de primejdioase şi ele, făurite de industria modernă etc.

În atotştiinţa Sa, Dumnezeu însă a înzestrat pe om şi cu puteri spirituale, cu ajutorul cărora să dirijeze în chip pozitiv, în bine lucrul mîinilor sale, ceea ce, potrivit învăţăturii Bisericii noastre, intră cu deosebire în domeniul înţelepciunii, această capacitate de găsire a celor mai potrivite mijloace pentru realizarea binelui în lume, după cum o definesc manualele noastre de Teologie morală. De altfel, pe lîngă „prudenţă, moderaţie determinată de experienţă, spirit de prevedere", înseşi dicţionarele limbii române definesc înţelepciunea drept „capacitate superioară de înţelegere şi de judecare a lucrurilor". Şi astfel înţeleasă, înţelepciunea este o virtute care a onorat totdeauna fiinţa umană, fiind însă de-o negrăită necesitate astăzi cînd viaţa este mai mult ca oricînd ameninţată.

Între modurile ei de manifestare, Sfînta Scriptură ne învaţă şi aceea că înţelepciunea ajută omul să *„vegheze paşii săi"* (Pilde 14, 15).

A veghea înseamnă desigur, în primul rînd, a fi treaz, a nu dormi, a sta de strajă, a fi cu grijă, a nu te expune unor pericole, unor primejdii, a-ţi zidi în chip pozitiv viaţa.

Un oarecare spirit de prevedere îl vedem sădit şi la fiinţele necuvîntătoare, mai ales la animalele sălbatice, care sînt numai ochi şi urechi, oriunde le-am întîlni, grijulii să nu-şi primejduiască viaţa. Calul, de pildă, îşi cercetează drumul cu multă atenţie, nepăşind înainte decît atunci cînd s-a asigurat că pasul pe care îl face este pe loc solid, pe loc tare, mai ales atunci cînd se află pe teren accidentat.

Ca fiinţă raţională, cu atît mai mult omul se cuvine să-şi vegheze paşii, aşa cum atît de potrivit ne povăţuieşte Sfînta Scriptură. Această trezvie, această veghe asupra noastră înşine, asupra gîndurilor noastre, asupra vorbelor, asupra faptelor noastre, este o îndatorire de seamă mai ales pentru noi, ca fii ai Bisericii, ca unii care „nu avem aici cetate stătătoare" (Evrei 13, 14), ca unii care sîntem numiţi „fii ai luminii", ca unii deci care umblăm în lumină, ocolind gropile, mlaştinile, mocirlele, gîndindu-ne mereu la urmările destrămante pe care le pot avea asupra noastră şi asupra semenilor paşii noştri greşiţi, paşii noştri necugetaţi, făcuţi cu ochii închişi, fără controlul minţii.

„Nu ne putem menţine în picioare decît în stare de veghe" — spune un gînditor român de astăzi (M. Eliade), şi pe drept cuvînt, pentru că starea de ve-

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. *Gh. Papuc*

Putna — factor activ în trezirea şi menţinerea conştiinţei naţionale

August 1871. Se împlineau atunci 400 de ani de cînd mitropolitul Teoctist, cel care îl unsese domn pe Ştefan cel Mare, sfinţise necropola domnească de la Putna. Deşi Bucovina era atunci vremelnic sub stăpînire străină, lumina candelei ce veşnic stă aprinsă deasupra criptei, n-a încetat a-şi trimite razele în inimile şi sufletele tuturor românilor din toate unghiurile ţării, precum şi în ale tinerilor plecaţi la studii la Viena, Pesta, Berlin, Graz, Paris, Liège, etc., ţinîndu-le treză conştiinţa într-un viitor comun. Tocmai acestui ideal i-a fost închinată serbarea de la Putna, ideea de unire şi independenţă a poporului român fiind încă o dată afirmată cu putere. Acum, aici la Putna, lîngă sanctuarul „Soarelui Moldovei", tînărul Ciprian Porumbescu, fiul părintelui Iraclie de la Stupca, va smulge vioara din mîinile lui bădiţa Vindirei şi va cînta „Daciei întregi", Eminescu îşi va zămisli peste noapte, în turnul de deasupra porţii, viersurile sale nepieritoare de înalta vibraţie patriotică şi tot acum D. A. Xenopol, preşedintele comitetului de organizare, va arăta în cuvîntul festiv, că s-au adunat aici „pentru ca şi sufletul acestui neam al omenirii ce se numeşte popor român, să-şi reverse în lume comoara cuprinsului său sufletesc". Ideea acestui mare act de patriotism îşi are începuturile în trăirea şi simţirea cu adevărat românească a unui cleric bucovinean, Iraclie Porumbescu, care propunea o astfel de întrunire încă din 1856, cînd scria „Deschiderea mormintelor domneşti de la Putna". Ideea este reluată 13 ani mai tîrziu, fie de C. Aronovici, cum crede Slavici; fie de M. Eminescu, cum susţine T. V. Ştefanelli şi Leca Morariu. Oricum, a fost Eminescu sau nu iniţiatorul serbării zice I. Slavici, „serbarea nu s-ar fi făcut, dacă el n-ar fi stăruit". Într-un apel făcut tuturor studenţilor români de pretutindeni. Eminescu scria: „Nu Junimea Română academică a propus ideea serbării, ea purcede din conştiinţa naţională română. Naţiunea română doreşte cultură şi cultura ei trebuie să fie una, omogenă la Prut şi la Someş, omogenă în sînul Carpaţilor cărunţi şi pe malul Dunării bătrîne". Desprindem, dintr-un apel din 1869, simţăminte pline de patriotism, ca acestea: „Fiecare naţiune conştientă pune preţ pe trecut şi cultivă amintirea faptelor petrecute în trecut. Românii au şi ei un trecut şi sînt doritori să facă la fel... Deşi desfăcuţi azi, unii de alţii în privinţa politică ne unesţe totuşi aceeaşi limbă, aceleaşi obiceiuri şi datine, aceeaşi religie şi credinţă politică şi socială..." Apelul a făcut multă vîlvă şi a fost primit pretutindeni ca o nădejde de mîntuire. Studenţii de la Bucureşti, din Iaşi şi cei de la Paris cuprinşi de o „Sublimă emoţie" răspund că s-a lansat cel mai frumos şi cel mai nobil mijloc, prin care, departe de orice pasiune nedemnă, se va demonstra cu tărie, cum înţelege Junimea a-şi împlini sacra datorie către istoria neamului său. Faceţi din Ştefan cel Mare — scriau studenţii din Paris — „simbolul românismului, căci în el se rezumă concepţiunea unei singure Românii şi transformaţi aniversarea morţii lui într-o sărbătoare naţională". În presa din ţară apar liste cu numele donatorilor. Peste tot, în ţară şi străinătate presa vremii rezerva tot mai mult spaţiu acestui eveniment, încît stăpînirea intră în panică. Telegramele Ministerului de Interne din Viena, imediat au împînzit prefecturile şi primăriile, somînd drastic pe oamenii stăpînirii, să ia toate măsurile posibile spre a împiedica orice manifestare a poporului. Consistoriul bisericesc face un raport în care se arată că „numărul oaspeţilor nu importă. În fond este aceeaşi serbare anuală, hramul mănăstirii, care se serbează an de an..." În urma acestor rapoarte autorităţile austriece intră în dilemă: nu puteau nici să oprească hramul şi nici să admită speculareа acestui eveniment pentru scopuri politice. Oricum greutăţile continuă. Intervenind războiul franco-german, precum şi alte motive de ordin politic, moral şi material, fac ca serbarea să se amîne pentru anul viitor. Banca Zehetbauer din Viena unde studenţii depuseseră banii dă faliment şi studenţii se văd în mare strîmtoare. Nu renunţă însă la pregătiri. Se alege un nou comitet şi se fac noi colecte. Se trimit delegaţi la faţa locului pentru pregătirea serbării, în fruntea cărora se afla Eminescu, numit secretar al comitetului de organizare. Slavici — preşedintele acestui comitet, soseşte ceva mai tîrziu, întrucît înainte de a părăsi Viena este chemat la poliţie, audiat, anchetat, avertizat şi îndemnat să renunţe la steaguri, la discursuri, la pompă, la întrunire chiar. Dar mai degrabă şi-ar fi întors Dunărea apele îndărăt, decît să renunţe junii români la ceva din toate acestea. Tinerii studenţi erau conştienţi, că un popor „fie el cel mai puternic din lume, este condamnat la moarte şi va muri desigur, dacă nu are conştiinţa naţionalităţii sale. Cel mai prompt exemplu şi cea mai elocventă dovadă, că un popor a uitat cine este şi ce este, nu poate fi alta decît ignoranţa trecutului său şi disprepul pentru părinţi". Desigur, adăugau studenţii ieşeni, în iureşul acelor zile fierbinţi de august „va muri acel popor şi merită să moară, căci nimic nu mai rămîne, care să justifice existenţa sa". Bucovinenii, în calitatea lor de gazdă, au sărit cu trup şi suflet în ajutorul studenţimii, la loc de cinste situîndu-se viitorul mitropolit Silvestru Moraru şi familia Hurmuzachi, în care cultul iubirii de neam se cultiva la cel mai înalt grad. Cu cîteva zile înainte de 15 aug. într-un schimb de scrisori între Eminescu şi D. Brătianu de la Iaşi, acesta din urmă adînc mişcat de frumuseţea rîndurilor primite din partea tînărului şi talentatului poet, îi răspunde: „... toţi facem istorie, sînt însă momente importante ca cel de astăzi, cînd lumea se trezeşte ca dintr-un vis. România liberă, pînă astăzi înmărmurită, deodată tresări în prezenţa serbării voastre. La Putna nu va fi parastas, ci celebrarea unei mari naşteri".

În seara zilei de 14 aug., la orele 22, se anunţă intrarea preoţilor în biserică, prin tragerea a 21 de salve. A doua zi, după Sf. Liturghie, stud. Xenopol venit de la Berlin a ţinut un înflăcărat şi zguduitor cuvînt. Spre sfîrşitul cuvîntului vorbitorul subliniază că „între starea de acum şi cea de atunci, între lupta ce luptară Ştefan cel Mare şi lupta pe care trebuie să o luptăm astăzi, este o asemănare ascunsă; căci şi atunci ca şi acum era o mare mişcare pentru neatîrnarea poporului; erau şi atunci pericole cumplite din lăuntru şi din afară, dar Ştefan fu mai puternic decît ameninţările timpului său". În final, tînărul Xenopol entuziasmat invoca ca într-o rugăciune, figura ilustrului erou: „Iară tu umbră măreaţă a lui Ştefan cel Mare, coboară-te în sufletul poporului tău şi cu puterea ta de fier încordează-i voinţa spre împlinirea acelor sfinte datorii, pe care le impune oricărui neam ce năzuieşte nemurire". Şi aşa a fost. N-a trecut mult timp şi duhul marelui Ştefan a făcut ca toţi fraţii aflaţi sub nedrepte stăpîniri străine să revină în „braţele părinteşti" ale patriei mame. Relicvele marelui erou al creştinătăţii, erau o nădejde sigură de reînviere a Moldovei. Ar fi fost o nedreptate, ca peste o grădină atît de frumoasă, pardosită de la un capăt pînă la celălalt cu morminte din cele mai grăitoare asupra trecutului nostru, să se suprapună o stăpînire pentru totdeauna. Comitetul de studenţi şi monahii gazdă şi-au îndeplinit onorabil sarcinile, iar ecoul, proporţiile şi aspectele serbării, atît în extensiune cît şi în adîncime s-au răspîndit ca fulgerul. A fost pentru întîia oară cînd junii români de la toate universităţile din ţară şi de peste hotare se întruneau la o serbare comună românească, întru amintirea unui domn comun, în inimi şi simţiri. Fusese o aşa de mare însufleţire, încît puteai să juri că Ştefan sunase din corn ca să-şi adune plăieşii. Toţi purtau flamuri tricolore, flori, instrumente muzicale. Clopotele mănăstirii şi ale celorlalte biserici vecine sunau ca-n vremurile vechi, cînd voievozii îşi chemau vitejii la luptă. Şi dacă cu cîteva zile înainte de serbare, pretutindeni se făceau legăminte, să fie prezenţi la Putna, ajunşi aici, în faţa actului deja împlinit, au făcut jurămînt solemn, să moară pentru limba şi ţara lor. Aici s-au cristalizat caracterele şi s-a oţelit sentimentul de patrie. Aici a dispărut egoismul şi s-au înaripat înţelegerea pentru interesele comune. S-au şters aici graniţele vremelnice din inimile tuturor, toţi cei prezenţi devenind solii mîntuitoarei idei de unitate culturală şi naţională. Au fost toţi, cei prezenţi aici, străbătuţi de un fior sfînt şi au afirmat pentru încă o dată, cu tărie şi convingere fermă, că neamul românesc de pretutindeni, fie el sub orice stăpînire, are un trecut comun de glorie şi suferinţi, dar mai ales un „viitor comun" plin de îndreptăţite speranţe.

Serbarea de la Putna a constituit un pas înainte spre unitate. Jarul inimilor aprins acum, a mocnit aprins, aşa cum mocneşte jarul sub cenuşă şi din acest jar, ceva mai tîrziu se vor pune bazele societăţilor „Arboroasa" şi ale „Societăţii Academice Junimea". Şi tot aici trebuieşte căutat miezul revoluţiilor din 1848, a războiului din 1877, precum şi a unirii din 1918.

Dar Putna, nu înseamnă numai această filă din istorie, ci ea spune mult mai mult. Ea este istorie, literatură, sculptură, pictură, artă, ... toate acestea fiind dovezi grăitoare ale culturii şi ale permanenţei noastre pe aceste meleaguri scăldate în sudoare, lacrimi şi sînge nevinovat.

Putna, prin focul sfînt al credinţei care necontenit a ars în curgere de multe secole pe altarul ei, prin şcolile ce au funcţionat aici, prin evenimentele importante din istoria ţării la care ea a luat parte, a fost numită pe bună dreptate de Preşedintele României de azi „şcoală de patriotism"; de Iorga „Meccă a Românilor"; de Eminescu „Altar al conştiinţei naţionale", de G. Galaction „sanctuar al neamului". Ea este marmora, piatra, bronzul în care s-au săpat datele, numele, generozitatea, întreg trecutul nostru de odinioară, iar clopotul „Buga" ne cheamă azi la o viaţă şi la o Putnă nouă.

Protos. *Ştefan Guşă*

La a 41-a Aniversare...

(Continuare din pag. 1)

multilaterală a tinerei generaţii pentru muncă şi viaţă.

Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul culturii şi îndeosebi în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă. Numărul instituţiilor culturale s-a înzecit iar cel al iubitorilor de frumos s-a însutit — radioul, televiziunea, teatrele, cinematografele, casele de cultură, căminele culturale sînt la îndemîna tuturor la oraşe şi sate, iar bibliotecile, ziarele, revistele, tipăriturile de tot felul contribuie la îmbogăţirea culturală a întregului popor.

În acord cu marile prefaceri care au urmat actului de la 23 August 1944, Marea Adunare Naţională a adoptat, la 21 august 1965 noua Constituţie a Republicii Socialiste România. Legea fundamentală a ţării ilustra amploarea şi complexitatea operei de construcţie socialistă a României şi consfinţea victoria deplină şi definitivă a socialismului în patria noastră.

O problemă de o semnificaţie cu totul aparte care şi-a găsit o deplină rezolvare în anii de după eliberare este problema naţională în România. 23 August 1944 a deschis epoca în care au fost lichidate toate formele de inegalitate, discriminare şi asuprire socială şi naţională.

În anii construcţiei socialiste şi mai ales în ultimele două decenii s-a acordat o mare atenţie dezvoltării armonioase a întregului teritoriu al patriei, a tuturor celor 40 de judeţe ale ţării prin amplasarea unitară şi echilibrată a unităţilor economice, a instituţiilor de învăţămînt, cultură şi sănătate. Între măreţele obiective economice înălţate în anii noştri amintim: Canalul Dunăre—Marea Neagră, metroul bucureştean, Transfăgărăşanul, Uzinele Oltcit, hidrocentrala Porţile de Fier, combinatele siderurgice de la Galaţi şi Călăraţi, platformele chimice de la Piteşti şi Midia-Năvodari, şantierele navale de la Tulcea şi Mangalia, etc.

Ziua eliberării patriei noastre de sub dominaţia fascistă a dus şi la o schimbare radicală a poziţiei ţării noastre pe arena internaţională. România se bucură azi în lume de un binemeritat prestigiu. Acest prestigiu şi l-a cîştigat prin politica sa externă de pace, colaborare şi înfrăţire cu toate popoarele. Mai ales în ultimii 20 de ani de cînd destinele patriei noastre sînt în mîinile vrednicului bărbat de stat Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu. România este prezentă activ în arena vieţii internaţionale. Prin glasul autorizat al Domniei Sale, ţara noastră se pronunţă cu consecvenţă şi hotărîre pentru pace, dezarmare, neamestec în treburile interne ale altor state, renunţarea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, instaurarea unei noi ordini economice internaţionale.

Transformările profunde pe toate planurile vieţii poporului nostru au favorizat obţinerea unor însemnate realizări şi în domeniul vieţii bisericeşti. Şi-au găsit o dreaptă rezolvare în aceşti ani de după eliberare probleme bisericeşti care de veacuri au rămas nerezolvate. Astfel s-a stabilit un climat sănătos, de înţelegere, colaborare şi egalitate între culte. Biserica Ortodoxă Română a înscris între înfăptuirile ei din aceşti ani obiective ca acestea: o nouă legislaţie şi organizare bisericească, reîntregirea Bisericii ortodoxe româneşti din Transilvania, canonizarea sfinţilor români, reorganizarea învăţămîntului teologic şi trecerea lui în întregime sub oblăduirea Bisericii, îmbogăţirea literaturii teologice cu lucrări originale, traduceri din Sfinţii Părinţi, manuale pentru Institute şi Seminarii, apariţia unor noi publicaţii periodice, propăşirea artei bisericeşti tradiţionale şi restaurarea vechilor monumente de artă, dezvoltarea legăturilor tradiţionale cu Bisericile ortodoxe surori şi cu celelalte Biserici creştine, înfiinţarea de comunităţi ortodoxe româneşti peste hotare, promovarea ecumenismului practic local şi participarea activă la mişcarea ecumenică, contribuţia Bisericii noastre, alături de celelalte culte, la apărarea păcii şi la activitatea Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste etc.

Toate aceste frumoase şi temeinice realizări pe plan bisericesc ne determină să ne aflăm pe linia vechii noastre tradiţii ortodoxe şi româneşti de slujire a Bisericii străbune şi a patriei noastre iubite.

Cu sentimente de adîncă preţuire pentru tot ce s-a realizat nou şi durabil în patria noastră în anii cei mai mănoşi pe care îi trăieşte poporul nostru, slujitorii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române aduc omagiul lor respectuos acestui August eliberator, iar eroilor care s-au jertfit pentru fericirea noastră a tuturor le aduc binemeritată cinstire.

Conferinţa pentru dezarmare şi pace a preoţilor de la Cursurile de îndrumare misionară şi pastorală de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

În ziua de 30 iulie a. c., a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, o conferinţă specială consacrată dezarmării şi păcii, la care au luat parte toţi preoţii ce se află aici la cea de a 71-a serie a Cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală, în frunte cu P. C. Arhidiacon Prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului, însoţit de profesorii programaţi cu conferinţe în săptămîna respectivă.

Lucrările conferinţei au fost deschise de P. C. Păr. Rector Dr. C. Voicu, care, într-o amplă cuvîntare, a arătat că situaţia politică actuală din lume, agravată prin apariţia unor noi pericole care pun în primejdie pacea şi viaţa pe planeta noastră, a determinat pe Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu să ia „o nouă iniţiativă menită să sensibilizeze încă o dată Ţara şi nu numai Ţara noastră, faţă de pericolul real care ameninţă viaţa şi pacea omenirii", iniţiativă concretizată în „Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada", lansat la Plenara Consiliului Naţional al F.D.U.S. din 23 mai a. c. Cuvîntarea P. C. Sale, axată pe învăţături biblice şi patristice despre datoria noastră de a promova viaţa şi pacea în lume, bogată în referinţe şi aprecieri privind roadele păcii în ţara noastră, sub conducerea Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, ales recent ca membru titular şi Preşedinte de onoare al Academiei R. S. România, şi menită să sensibilizeze conştiinţa slujirii păcii şi datoria unei adeziuni însufleţite la ideile şi propunerile judicioase ale Apelului în cauză, a avut un vibrant ecou în rîndul preoţilor cursanţi fiind puternic aplaudată.

În momentele următoare, P. C. Pr. Vasile Popa (Ep. Oradea) a dat citire Apelului pentru dezarmare şi pace al F.D.U.S., iar P. C. Pr. Cioriţă (Ep. Buzău) a citit Scrisoarea Bisericii Ortodoxe Române către organizaţiile religioase internaţionale, prin care aceasta le cheamă „să acţioneze în spiritul raţiunii cu înaltă responsabilitate umană, în scopul apărării păcii, al însăşi vieţii pe planeta noastră". Ambele documente au fost aplaudate cu entuziasm.

Din partea preoţilor cursanţi au luat cuvîntul — exprimîndu-şi ataşamentul faţă de cauza păcii şi a dezarmării — următorii preoţi: Gheorghe Albiciuc (Ep. Timişoara), Dumitru Filip (Ep. Buzău), Petru Crăciun (Ep. Iaşi), Teodor Balaj (Ep. Cluj), Emil Tache (Ep. Rîmnic şi Argeş), Constantin Guzgă (Ep. Iaşi) şi Mihai Suru (Ep. Timişoara), iar pr. Dumitru Cicula a dat citire unei poezii proprii intitulată: „Distrugeţi armele".

Conferinţa specială a celor 250 de preoţi cursanţi s-a încheiat cu adoptarea unei telegrame adresate Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, în care se exprimă dorinţa de pace a tuturor, adeziunea unanimă la ideile nobile ale Apelului F.D.U.S. şi sprijinul neprecupeţit pentru străduinţile conducerii ţării întru apărarea păcii şi realizarea dezarmării.

Pr. lector *I. Glăjar*

„Omul înţelept veghează paşii săi"

(Continuare din pag. 1)

ghe presupune control asupra noastră, iar un om adevărat, un creştin bun trebuie să-şi aibă mereu toate ale sale sub control, trebuie să-şi fie mereu un foarte priceput şi sever regizor, în mare atenţie avînd în primul rînd „paza minţii", cum se spune în termeni monahiceşti, din minte, din sufletul nostru pornind toate ale noastre, bune sau rele. „Ochiul veghetor — spune Sf. Ioan Scărarul — curăţă mintea, iar somnul mult împietreşte sufletul", ceea ce vrea să ne înveţe că trezvia, sau starea de veghe, trăirea cît mai mult în duh adînceşte şi ascute în acelaşi timp fiinţa noastră spirituală, purificînd-o şi întărind-o în faţa tentaţiilor negative, pe cînd îmbuibarea şi trîndăvia o îngroaşă, o anchilozează, o predispune la concesii spre păcat, o împinge spre patimi.

Întemniţat fiind la Roma şi orientîndu-se după armura soldatului roman care îl străjuia, Sf. Apostol Pavel scrie Efesenilor şi nouă totodată: „Staţi în picioare..., ţineţi-vă bine, încingîndu-vă mijlocul vostru cu adevărul şi îmbrăcîndu-vă cu zaua dreptăţii..." (Ef. 6, 13), el însuşi veghindu-şi paşii cu o extraordinară grijă, biruind inimaginabile ispite şi osteneli, atent fiind permanent să nu sminteaască în vreun fel sau altul pe cei ce îi chema la o viaţă înnoită în Iisus Hristos — Domnul nostru, să nu lezeze, sub nici o formă, lucrarea de propovăduire a Evangheliei. În felul acesta, după Mîntuitorul Iisus Hristos, el ne-a dat pildă vie, concretă, de adevărată vieţuire superioară umană, de vieţuire responsabilă, strunindu-şi trupul şi dirijîndu-şi întreaga fiinţă, întreaga lucrare numai şi numai spre zidirea binelui în lume.

Pe de altă parte, omul înţelept, şi spre asta se cuvine să tindem cu toţii, se străduieşte ca gîndurile, vorbele, faptele sale de orice fel, tot ceea ce întreprinde, tot ceea ce crează cu mintea sau braţele sale să fie numai spre zidire, a sa proprie şi a obştei din care face parte, spre binele tuturor oamenilor.

Astfel de glasuri înţelepte se aud astăzi tot mai mult, pe toate meridianele, cutremurate de ceea ce lipsa de înţelepciune, lipsa de veghere de care am vorbit mai sus, ar putea aduce asupra omenirii, prin atîtea arme şi atîtea alte materiale ucigătoare, acumulate pe planeta noastră, cît şi prin ura, lăcomia, dorinţa oarbă de stăpînire acumulate în sufletele multor oameni.

Să cerem deci mai mult ca oricînd, cu căldură şi stăruinţă de la Părintele luminilor, în rugăciunile noastre de la biserică, de acasă şi de oriunde ne-am afla, cît mai multă lumină, înţelepciune, pricepere, tărie, pentru noi şi pentru cei ce stau la cîrma popoarelor, spre a ne veghea paşii, spre a şti să deosebim cît mai fără greş binele de rău şi a ne conduce corabia vieţii personale şi a omenirii spre ţărmuri luminoase, de dreptate şi pace, de bucurie pentru toţi fiii Părintelui, de zidire a cît mai mult bine în lume.

PATRIA

„Pe ostaşii români căzuţi pe cîmpurile de luptă pentru apărarea Ţării, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa".
(Liturghier)

Peste patruzeci de trepte suit-am cu rîvnă
De cînd Ţara-i făcută rotundă
Ca pîinea dorită de guri de copii
Cu boaba de strugur presărată prin vii.

Sfîntă Ţară pecetluită cu har
Şi ctitorită din spice de grîu
Stropită ţi-e glia, străbunul hotar
Cu lacrimi de eroi jertfiţi lîngă rîu.

Pămînt semănat cu mii de martiri
Mucenici şi eroi descălecaţi în nemurire
V-aşternem la cruci înfloriţi trandafiri
Şi în psalmi de rugi vă cîntăm pomenire.

Urcă noi trepte românul scărarul
În Patria liberă cu flori pe poteci
Încruste în marmură albă poporul
Chipu-ţi de mamă iubită în veci!

Pr. *Dumitru Mihali*

Gînduri la Adormirea Maicii Domnului

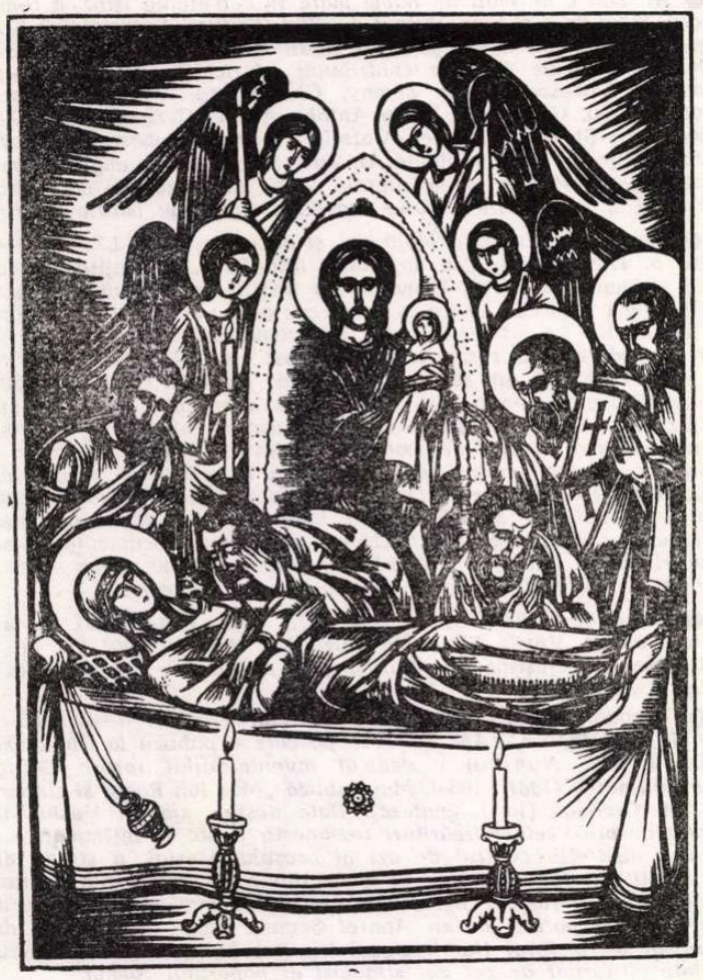

Ca fii luminați ai sfintei noastre Biserici, noi, dreptmăritorii creștini, preamărim pe Dumnezeu cel în Treime lăudat, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită și cinstim pe „Preasfînta, curata, preabinecuvîntata, mărita, stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria", „din care Dumnezeu S-a întrupat și prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci." La aceasta ne îndeamnă nu numai învățătura Bisericii noastre, ci și rînduielile de slujbă. Noi nu putem lua parte la o slujbă dumnezeiască, fără să fim angajați și întru cinstirea Maicii Preacurate. La dumnezeiasca Liturghie, de pildă, după ce spunem, cu cîntare, adresîndu-ne lui Dumnezeu: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvintăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru", ni se aduce aminte și de cinstirea cu care sîntem datori Maicii Domnului, căci ni se spun cuvintele: „Mai ales pentru Preasfînta, Preacurata, Preabinecuvîntata, mărita Stăpîna noastră de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria". Drept răspuns la această aducere aminte, noi izbucnim din sufletele noastre cîntare cinstitoare pentru „Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminii" și zicem: „Cuvine-se cu adevărat să Te fericim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și preanevinovată și Maica Dumnezeului nostru, Ceea ce ești mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare, decît serafimii. Care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvîntul l-ai născut. Pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, Te mărim".

Pentru noi, cei împodobiți cu gînduri izvorîte din adîncul teologiei ortodoxe, Maica Domnului este „maica a toată lumea", „biserică sfințită și rai cuvîntător, lauda fecioriei", „cer și biserica dumnezeirii". De aceea vorbind cu Ea, în rugăciune, prin alcătuiri de la sfintele slujbe, ne exprimăm neștiința și neputința noastră întru a-i aduce vrednic cuvînt de laudă și zicem: „Cum Te vom numi, Ceea ce ești cu dar dăruită? Cer, că ai răsărit pe Soarele Dreptății; Rai, că ai odrăslit floarea nestricăciunii; Fecioară, că ai rămas nestricată; Maică curată, că ai avut în sfintele tale brațe fiu, pe Dumnezeul tuturor".

Cu astfel de gînduri întîmpinăm pe Maica Domnului, în rugăciunile noastre, la dumnezeiești le slujbe și la sfintele sărbători rînduite de sfînta Biserică în cinstea ei. Astfel, la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, cînd facem pomenire de trecerea ei din această viață pămîntească la cele veșnice și mai presus de lume, împlinînd rînduiala de slujbă hotărîtă pentru această zi, ne revărsăm sufletul în cîntare și zicem: „Întru naștere fecioria ai păzit, întru adormire, lumea nu ai părăsit. Mutatu-Te-ai la viață, fiind Maica Vieții, și cu rugăciunile Tale, mîntuiești din moarte sufletele noastre."

Pentru noi, cei adăpați la izvoarele ortodoxiei, este sigur că „pe Născătoarea de Dumnezeu, cea întru rugăciuni neadormită și întru folosință, nădejdea cea neschimbată, mormîntul și moartea nu o au ținut, căci ca pe Maica Vieții, la viață o a mutat Cel ce S-a sălășluit în pîntecele ei, cel pururea fecioresc". De aceea și zicem, cu convingere, către cea „una de Dumnezeu Născătoare": „Biruiescu-se rînduielile firii, întru Tine, Fecioară Curată... Ceea ce ești după naștere fecioară și după moarte vie".

Cinstirea noastră față de Maica Domnului, în toată vremea și în tot ceasul, este în legătură cu preamărirea pe care o aducem Domnului Hristos și își are pricina tocmai în această preamărire. Cu alte cuvinte, pe Maica Domnului o cinstim, pentru că este mama Mîntuitorului nostru. De aceea sîntem bucuroși să zicem, în gînd de rugăciune: „Preabinecuvîntată ești, de Dumnezeu Născătoare, Fecioară, că prin Cel ce S-a întrupat din Tine, iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mîntuit, moartea s-a nimicit și noi am înviat. Pentru aceasta, cîntînd, strigăm: Bine ești cuvîntat, Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce bine ai voit așa, mărire Ție!"

În ortodoxie, cine se bucură, de Domnul Hristos, se bucură și de Maica Domnului. Cine preamărește pe Domnul Hristos, cinstește și pe Maica Domnului. Creștinul dreptmăritor se uimește de mărirea Maicii Domnului și zice: „Spăimîntatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea Ta, că Tu Fecioară, neispitită de nuntă, ai avut în pîntece pe Dumnezeu cel peste toate și ai născut pe Fiul cel fără de ani, Care dăruiește pace tuturor celor ce Te laudă pe Tine". Creștinul dreptmăritor se bucură de „Maica bucuriei" și zice: „De Tine se bucură, Ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc... De Tine se bucură toată făptura, mărire Ție!"

Dar preamărirea Domnului Hristos și cinstirea pe care o aducem Maicii Domnului sînt totdeauna pe măsura curăției sufletelor noastre, căci pe măsura curăției este cunoștința de Dumnezeu și a lucrurilor lui Dumnezeu. Dacă vrem să rămînem și să înaintăm în preamărirea Domnului Hristos și în cinstirea Maicii Sale, să ne silim să ajungem la o cît mai deplină curăție sufletească. La aceasta ne ajută și Maica Domnului, pe care o rugăm, zicînd: „Pe Tine, preacuratul palat al împăratului Ceresc, ceea ce ești mult lăudată, Te rog, curățește mintea mea, cea întinată cu tot felul de păcate, și o fă locaș înfrumusețat al Treimii cele prea dumnezeiești, ca să lăudăm puterea și mila Ta cea nemăsurată, fiind mîntuit, eu, netrebnicul robul Tău".

Ieromonah *Teofil Părăian*

Mitropolitul Nicolae Bălan:

O conștiință încărcată de responsabilitatea misiunii preoțești

Redactîndu-și testamentul încă de la data de 1 iunie 1945, ca unul care dusese el însuși la Iași mesajul Ardealului de a se „alipi fără condiție la România", mitropolitul Nicolae Bălan declara între altele: „m-am identificat cu poporul român pe care l-am iubit din tot sufletul meu. M-am bucurat de bucuriile lui și am trăit împreună și suferințele lui. Mulțumesc Tatălui ceresc că m-a învrednicit să trăiesc bucuria de a ne fi văzut înfăptuită unitatea politică națională, apoi Ardealul din nou alipit la Patria-mamă și-L rog fierbinte ca să ne scoată țara la liman bun și din mijlocul zilelor grele de astăzi. Apăsat de ele am scris și aceste șire ale testamentului meu, dar am nădejde în ajutorul lui Dumnezeu și în puterea de viață cu care a înzestrat poporul românesc că va birui greutățile vremii și va ieși întărit din ele".

Recitind aceste rînduri îți vin în minte fără să vrei două lucruri strîns legate unul de altul și anume, că în cei 9 ani cît a mai trăit după data redactării testamentului el n-a mai ajuns să consemneze în cuprinsul lui celelalte două lucruri mari, pe care i-a fost dat să le trăiască: anularea diktatului de la Viena și revenirea Ardealului în cadrul Statului național unitar român și apoi, ca o consecință bisericească a lui, reunificarea Bisericii Românești din toamna anului 1948. Poate că aceste două lucruri, care au încununat strădania vieții lui întregi au fost prea mari și prea copleșitoare încît din clipa împlinirii lor ele au trecut de-a dreptul în istorie, iar ierarhul care le-a propovăduit nedespărțite una de alta decenii de-a rîndul nu va mai fi socotit necesar să le mai amintească și în cuprinsul unui document cu caracter mai mult sau mai puțin personal. În schimb, acum cînd meditîm la felul în care și-a desfășurat activitatea în cadrul vieții spirituale și sociale a poporului român umplînd parcă și dominînd cu personalitatea lui multe din importantele manifestări bisericești dintre 1920—1954, socotim că, sub multe aspecte, strădaniile lui au fost hotărîtoare și binefăcătoare tocmai pentru felul plenar în care el a înțeles să contopească într-un singur tot, atît devotamentul pentru slujirea lui Dumnezeu cît și cel pentru slujirea poporului.

Nu trebuie să se uite că însăși alegerea ca mitropolit în 1920 s-a făcut într-un entuziasm rar întîlnit datorită seriozității și avîntului cu care își desfășurase înainte, vreme de 15 ani, activitatea sa profesională, publicistică și patriotică. Dar mai ales ca ierarh începînd cu anunțarea programatică de la Rusaliile anului 1920 apoi prin luminoasele sale discursuri în senatul țării din 1924 și 1925 în legătură cu noua constituție care avea să sprijine și Legea și Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române pe temeiurile șaguniene ale Statutului organic, apoi în 1928 cu privire la Legea Cultelor și în 1929 la lupta împotriva Concordatului, prin care cerea să se scoată Biserica Ortodoxă din inferioritate față de celelalte culte, în toate aceste ocazii, entuziasmul, temeinicia argumentării și înțelegerea superioară cu care punea problemele polarizau în așa măsură conștiințele ascultătorilor încît a reușit să creeze curente de opinii în cele mai largi cercuri ale vieții publice și bisericești. Cine l-a auzit vorbind la Cluj în 1933 cu ocazia constituirii Frăției Ortodoxe ori la Alba Iulia și Blaj în 1939 și 1948 făcînd apeluri calde la unitate națională și la reunificare bisericească nu poate uita niciodată freamătul și ecoul puternic în stare să recheme duhul și căldura de altădată a luptătorilor români pentru ortodoxie și pentru popor. „Am nădejdea tare, spunea el în 1923, că acest popor care și-a înfăptuit cu atîtea jertfe unitatea sa națională, nu va tolera să-i dezbine fiii tocmai Biserica, ci își va restatornici și vechea sa unitate". „Sfînta noastră Biserică este însăși Biserica lui Hristos coborîtă cu toată comoara darurilor ei în mijlocul poporului român".

Unul din acordurile cele mai des subliniate în cuvîntările sale e caracterul popular al Bisericii Ortodoxe: „Biserica noastră în ceea ce este ea, instituție de origine divină, iar nu alcătuire pur omenească, a fost totdeauna o Biserică a poporului", zicea ierarhul în 1942.

În împrejurările grele ale anului 1940, cînd o parte a teritoriului patriei noastre a fost smulsă și alipită în chip samavolnic Ungariei hortiste, mitropolitul Nicolae declara: „Diktatul sau arbitrajul este ceva necunoscut. Eu nu arunc soarta națiunii mele într-un necunoscut. În consecință nu primesc arbitrajul și protestez cu demnitate și cu hotărîre împotriva lui".

Dar și în toate celelalte sectoare de activitate marele ierarh căuta să trezească, să răscolească, să provoace interes și putere de dăruire. În rectitorirea mănăstirii „Brîncoveanu" de la Sîmbăta de Sus, unde-și doarme somnul de veci, el vedea împlinirea unei datorii de conștiință față de un erou al neamului care s-a jertfit pentru credință și deopotrivă pentru libertatea și neatîrnarea patriei sale.

Una din plăcerile cele mai statornice ale mitropolitului Nicolae era silința lui de a trezi în viitorii preoți interes și pasiune pentru carte și pentru munca de cercetare. S-a mai scris adeseori despre această „ctitorie de frunte" a marelui ierarh de la Sibiu, care, se știe, ar fi fost în stare „să cheltuiască toate fondurile mitropoliei" numai să poată pregăti pe la școli din țară și străinătate teologi, cadre tinere cît mai alese și mai temeinice.

Dar și munca de pastorație ori de administrare parohială îl interesa tot atît de mult, căutînd mereu ocazii și mijloace noi să o trezească și s-o adîncească. Mi-amintesc cît de mult accentua la un absolvent de teologie însușirea de a „călca a preot" de a avea „simț preoțesc". Îi plăcea în mod deosebit ca tînărul să se frămînte, să pună probleme, să-și precizeze convingerile și atitudinea. De aceea, subliniind adesea pilda tînărului din Evanghelie (Mat. 19, 16—22) făcea tot atît de adeseori apel la cunoscutul cuvînt al lui Goethe: „dați-mi idei mari!" Căci, în fond, acest lucru vroia să-l trezească în slujitorii Bisericii: să nu rămîi la periferia vieții, la tihna unei vieți a preotului comod „înțelenit" ci să mîni la adînc" (Lc. 5, 4) la miezul lucrurilor. De aceea ca și în propovăduire — ori că era vorba de o predică morală, de una dogmatică ori liturgică, să alegi numai o singură idee, dar pe aceea s-o documentezi cît se poate de simțit și de limpede.

Poate că în strădania de a trezi și răscoli conștiințele viitorilor preoți vedea el — profesor smerit ce fusese mulți ani — însăși esența formării preotului și a teologului. Chiar și în insistența cu care plasa la toate parohiile publicațiile seriilor: teologică, didactică, a problemelor vremii ori a seriei „Veniți la Hristos" el urmărea tot același lucru, căci avea obiceiul să spună: „cînd cartea simte că vrei s-o lași, ea ți-o ia înainte și te lasă ea întîi și atunci e vai de tine sărmane preot!" De aceea acum la împlinirea a 30 de ani de la moartea mitropolitului Nicolae Bălan, amintindu-ne acest dar al lui de răscolitor de conștiințe, să nu uităm că poate cel mai curat omagiu ce i s-ar putea aduce ar fi acela de a scormoni și răscoli și noi în adîncul sufletelor noastre de slujitori ai lui Dumnezeu și ai poporului, de a reînnoi atît entuziasmul chemării preoțești, cît și rîvna de îndrumători luminați ai celor încredințați nouă.

T. B.

O meritorie contribuție la lupta pentru pace

Pacea este acel „deziderium omnium", este cauza comună a oamenilor de bine de pretutindeni. Ca realitate socială, pacea nu este mai presus de puterile omului. Cei care au trăit războiul din urmă, cu jertfele sale uriașe, cu plînsetul văduvelor și al orfanilor, cu îngrozitoarele suferințe morale și fizice ale tuturor, prețuiesc pacea mai mult decît alții, căci știu că războiul înseamnă foamete, mizerie, răniți, morți, iar pacea înseamnă liniște, belșug și viață fericită. În lupta pentru o nouă ordine socială în lume, pacea este elementul esențial, indispensabil. Fiecare contribuție în slujba păcii e un pas înainte spre idealul visat de oamenii devotați progresului luminos al omenirii.

Acum cînd se împlinesc 40 de ani de la explozia primei bombe atomice, dorim să semnalăm apariția unei cărți dedicată păcii. Este semnată de Maria Golăescu și este intitulată: „Amintiri din război", Editura medicală, București, 1985, găsim evocate în carte scene și întîmplări îngrozitoare, drame familiale, spectrul foamei, urgia epidemiilor, cicatricile și sechelele fizice și sufletești ale războiului. Un capitol începător al cărții este intitulat: „De ce?", adică de ce „zile întregi au bătut fără contenire tunurile?" „De ce copii mărunței înspăimîntați plîngeau agățați de gîtul mamelor?"

Războiul în viziunea autoarei este iadul pe pămînt.

Autoarea cărții, fost cadru sanitar al Crucii Roșii în Coreea, în anii în care aici bîntuia războiul. Citînd din jurnalul ei cu data de 28 XII 1952 Maria Golăescu scrie: „Trecem prin Phenian; ți se umple sufletul de jale, cînd privești acest oraș, de un milion de locuitori, din care n-a mai rămas întreagă nici o casă. Numai mormane de moloz sau schelete de foste case... universitatea, doar un schelet; mai departe o biserică, de asemenea zdrobită. Din celelalte case nu mai deosebești nimic... Mulți copii orfani. După bombardament, se găsesc adesea copii alergînd îngroziți pe cîmp... aici avurăm ocazia să vedem răniți cu arsuri produse prin flacăra unei substanțe inflamabile, care se întinde progresiv pe piele, peste semănături și pe pămînt, care nu poate fi stinsă cu apă. Arsurile produse prin napalm pe corpul omenesc sînt grave, adînci și produc cicatrici dizgrațioase, desfigurează fața celor atinși..."

Îndemnul de la pagina 82: „Omule! Ia aminte la ceea ce am pățit noi!" este instructiv. El vrea să spună că războiul este o crimă împotriva umanității iar cei care predică pacea se preocupă în continuare de alcătuirea unor noi programe de militarizare, nu sînt decît mesageri ai iadului și morții.

Pr. Prof. onor. *N. Neaga*

Deschiderea festivă a Cursurilor de îndrumare misionară și pastorală a preoților — seria a 71-a — de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Între 22 iulie și 21 august 1985, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, se desfășoară Cursurile de îndrumare misionară și pastorală a preoților — seria a 71-a, la care participă 250 de preoți veniți de pe întreg cuprinsul țării.

Deschiderea festivă a acestor cursuri s-a făcut în ziua de 31 iulie a. c. fiind prezidată de P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Programul festiv a constat din piese muzicale executate de corala preoților cursanți, condusă de P. C. Arhid. Lector Ioan Popescu.

În cuvîntarea de deschidere, P. C. Rector Dr. C. Voicu, a făcut un scurt istoric al cursurilor de îndrumare misionară și pastorală a preoților, a arătat grija Prea Fericitului Patriarh Iustin, al Bisericii Ortodoxe Române, pentru formarea unei preoțimi pe măsura vremurilor noi și a cerințelor de azi ale poporului nostru, a subliniat îndatoririle bisericești și obligațiile cetățenești ale preoților de astăzi și imperativul pastorației din toate timpurile exprimat de Sf. Ap. Pavel: „Fii treaz în toate, fă lucrul Evanghelistului, slujba ta fă-o deplin" (II Tim. 4, 5). Cursurile de îndrumare misionară și pastorală îl ajută pe preot să-și poată face slujba deplin: Slujirea lui Dumnezeu și slujirea oamenilor. De această slujire ține și sprijinirea acțiunilor pentru pace și dezarmare, la care sîntem chemați prin Apelul pentru pace și dezarmare al F.D.U.S. din R. S. România, lansat în 23 mai 1985 din inițiativa Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu. În încheierea cuvîntării, P. C. Sa adresează mulțumiri P. F. Părinte Patriarh Iustin, celorlalți ierarhi ai B. O. R. „pentru tot ceea ce fac ca să ne desfășurăm cu folos activitatea noastră la această serie de cursuri".

Luînd cuvîntul în numele preoților cursanți, P. C. Pr. drd. Mihai Popescu (București) subliniază faptul că preotul de astăzi are nevoie de o pregătire teologică mai înaltă decît în trecut, deoarece și enoriașii pe care îi păstorește sînt cultivați, mai luminați și remarcă necesitatea cursurilor de îndrumare misionară și pastorală pentru „ridicarea pregătirii noastre teologice în toate laturile care privesc activitatea noastră preoțească la parohie" și importanța lor pentru a putea fi „de folos Bisericii noastre și cetățeni devotați ai Patriei noastre dragi, R. S. România".

P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, în cuvîntul său de învățătură și îndrumare, a vorbit despre cele trei demnități ale preotului: profet, arhiereu și împărat și despre atenția, grija și sprijinul de care el se bucură din partea enoriașilor săi atunci cînd este conștient de locul și rolul său excepțional în Biserică și își îndeplinește conștiincios cele trei slujiri ale sale. „Preotul trebuie să aibă inimă și suflet care să bată în ritm cu inima enoriașilor săi... Preotul nu e niciodată scindat, ci e și omul patriei pe care o avem și omul împărăției eterne. Slujind patria de pe pămînt, ne asigurăm patria din cer". La cursurile de îndrumare misionară și pastorală preotul are ocazia să-și reîmprospăteze cunoștințele, să-și verifice puterile proprii în comparație cu profesorii și cu ceilalți preoți cursanți, să învețe de la ceilalți, să-și învioreze elanul, văzînd că nu e singur lucrător în ogorul Domnului. Beneficiind de pe urma acestor cursuri, se cade să mulțumim tuturor factorilor care ni le înlesnesc. În încheiere, P. S. Sa dorește tuturor preoților cursanți și profesorilor „bucurie în comuniune" și succes.

Pr. lector *I. Glăjar*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Joi, 25 iulie 1985, într-un cadru festiv cu prilejul conferinței preoțești, la Centrul protopopesc Brașov a fost sărbătorită pensionarea C. preoți: Gh. Grama (Brașov-Blumăna), Ol. Bucin (Brașov — Dirste) și N. Modoiu (secretar protopopesc). Cu acest prilej a fost scoasă în evidență activitatea prodigioasă a celor trei preoți menționați, cărora li s-au oferit daruri și buchete de flori.

■ În 6 august 1985, s-au împlinit 30 de ani de la trecerea la cele veșnice a mitropolitului Nicolae Bălan, primul mitropolit al Ardealului după marea noastră Unire din 1918.

Cu acest prilej, potrivit celor rînduite de I. P. S. Mitropolit Antonie, în catedrala mitropolitană din Sibiu, cît și la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde se află mormîntul, s-au săvîrșit parastase pentru pomenirea marelui mitropolit Nicolae Bălan, personalitatea sa fiind evocată de P. C. pr. prof. onor. N. Neaga în catedrala din Sibiu și P. C. pr. prof. onor. T. Bodogae la Mănăstirea Brîncoveanu.

CLUJ

■ *Sîmbătă, 29 iunie a. c.*, de praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, fiind și hramul bisericii, Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul, a resfințit biserica din comuna Cicîrlău, prot. Baia Mare, jud. Maramureș.

La vremea predicii, Prea Sfințitul Iustinian a rostit un cuvînt de învățătură. Parohul bisericii, păr. Bob Liviu, pentru rezultate deosebite în activitatea gospodărească și pastorală a fost distins cu distincția onorifică de iconom, cu dreptul de a purta „brîu roșu".

■ *Duminică, 30 iunie a. c.*, credincioșii din Beliș Nou, prot. Huedin, au trăit bucuria sfințirii bisericii lor de către P. S. Iustinian. Biserica din Beliș Nou, cu hramul Sf. Ap. Petru și Pavel, este o construcție nouă. Ea a fost edificată din fond de stat sub conducerea Consiliului popular județean Cluj, în urma strămutării comunei Beliș în vederea construirii barajului de pe Someșul Cald. Prea Sfința Sa, Episcopul-vicar Iustinian a explicat Evanghelia duminicală.

■ *Duminică, 7 iulie a. c.* a săvîrșit slujba resfințirii bisericii Rona de Jos, prot. Sighetu Marmației. Cu acest prilej, în cadrul Sfintei Liturghii arhierești, a fost hirotonit întru diacon teologul Zetea Vasile, originar din Viile Apei, jud. Maramureș. Prea Sfința Sa a vorbit despre înțelesul și însemnătatea semnului Sf. Cruci.

■ *Duminică, 14 iulie a. c.*, Înalt Prea Sfințitul arhiepiscop Teofil, însoțit de P. S. Iustinian au săvîrșit slujba resfințirii bisericii cu hramul „Schimbarea la Față" din Sîngeorz-Băi, prot. Năsăud.

În cadrul Sfintei Liturghii arhierești, Înalții noștri Ierarhi au rostit cîte un cuvînt tematic de învățătură creștină, pornind de la textul evangheliei din duminica respectivă.

Seara, în preziua resfințirii bisericii „Schimbarea la Față", Înalții Ierarhi au oficiat slujba vecerniei în biserica mare din Sîngeorz Băi, cu care prilej au rostit cuvînt de învățătură pentru credincioșii prezenți.

■ În cadrul vecerniei de vineri, 19 iulie a. c. a avut loc slujba tunderii în monahism, la mănăstirea Rohia, prot. Lăpuș a P. C. Sale pr. Ioan Hodea. Noul ieromonah a primit numele de Iustin, prin tunderea în monahism. Slujba vecerniei și cea a tunderii în monahism a fost oficiată de către Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul.

La sfîrșitul vecerniei, P. S. Sa a vorbit credincioșilor prezenți despre „Rolul monahismului în viața Bisericii noastre".

■ *Duminică, 28 iulie 1985* a fost resfințită biserica cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril din filia Mănăsturel, parohia Ciceu Mihăiești, prot. Năsăud. Slujba resfințirii și Liturghia arhierească a fost oficiată de Prea Sfințitul episcop-vicar Iustinian, care a rostit un cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 28 iulie a. c.*, I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului a săvîrșit slujba tîrnosirii bisericii, cu hramul „Sf. Apostoli Petru și Pavel", din parohia Bonț, prot. Dej.

În cuvîntul de învățătură rostit, I. P. S. Sa a vorbit despre grija lui Dumnezeu față de noi.

Pentru merite în activitatea gospodărească și pastorală, părintele paroh Budean Petru a fost distins cu distincția bisericească de „iconom".

■ *Hirotoniri.* În ziua de 4 iulie și respectiv 6 iulie a. c. Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil, a hirotonit întru diacon și respectiv întru preot pe teologul Corolan Fabian pe seama parohiei Remetea Chioarului, prot. Lăpuș, jud. Maramureș.

În ziua de 7 iulie și respectiv 9 iulie a. c. a fost hirotonit întru diacon de către P. S. Iustinian și întru preot de I. P. S. Teofil, teologul Zetea Vasile pentru parohia Petrești de Sus, prot. Turda, jud. Cluj.

În ziua de 6 iulie și 7 iulie a. c. a fost hirotonit întru diacon și respectiv întru preot, de către I. P. S. Teofil, teologul Pintea Vasile pe seama parohiei vacante Silivașul de Cîmpie, prot. Bistrița.

În ziua de 24 iulie și 25 iulie a. c. a fost sfințit întru diacon de P. S. Iustinian și respectiv întru preot de I. P. S. Teofil, teologul Conea Vasile, pentru parohia Dănești, prot. Baia Mare, jud. Maramureș.

ORADEA

■ Duminică, 7 iulie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Valea Vinului*, prot. Satu-Mare, în urma lucrărilor de înnoire din ultimii ani, în exterior, prin tencuire în terasit, iar în interior, prin impodobirea cu o frumoasă pictură în ulei. Pentru activitatea pastorală și gospodărească meritorie, preotului paroh Viorel Gavra i s-a acordat rangul de *iconom*, întru care a și fost hirotesit. Ierarhul a ținut un ziditor cuvînt de învățătură.

■ Duminică, 14 iulie 1985, chiriarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire în interior și exterior a bisericii din parohia *Ianoșda*, protopopiatul Oradea. Pentru zelul pastoral și pentru spiritul gospodăresc de care a dat dovadă, preotul-paroh Ioan Mitrașcă a fost distins cu rangul de *iconom*, primind și hirotesia în acest grad. Și aici, ca și la Valea Vinului, preotului paroh și epitropilor li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere.

După masă, chiriarhul a săvîrșit vecernia în biserica parohială din *Toboliu*, prot. Oradea, cu care prilej a oficiat și slujba de binecuvîntare a noii case parohiale. Pentru hărnicia sa, preotului-paroh Vasile Bicăzan i s-a acordat rangul de *sachelar*. Ierarhul, atît aici, cît și la Ianoșda, a ținut cîte un bogat cuvînt de învățătură.

■ La data de 20 iulie 1985, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Vasile, și în acest an a făcut o vizită pastorală în parohia *Lucăceni*, prot. Carei, în a cărei biserică, unică în felul ei (avînd pictate — pe lîngă icoanele religioase îndătinate — și tablouri din istoria națională a poporului român: Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza, Memorandiștii ș. a.) — a săvîrșit, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, sf. liturghie. Răspunsurile au fost date, cu multă simțire, de corul mixt al parohiei, condus cu pricepere de Ovidiu Mărginean. După cuvîntul P. C. prot. Costache Mirea și al noului paroh, pr. Mircea Oneț, Ierarhul a ținut un bogat și ziditor cuvînt de învățătură. Și-a manifestat totodată bucuria de prezența preoților romano-catolici din parohiile învecinate Urziceni și Cămin.

■ Duminică, 21 iulie 1985, chiriarhul a binecuvîntat biserica din parohia *Recea*, prot. Șimleu, în urma unor lucrări de înnoire din ultimii zece ani, în exterior și în interior prin o foarte frumoasă pictură în tempera grasă și cu un iconostas nou, din jertfelnicia credincioșilor și prin strădania harnicului preot Miron Pop, pentru care a fost distins cu rangul de *iconom*. Ierarhul a rostit un înălțător și edificator cuvînt de învățătură.

■ Duminică, 28 iulie 1985, arhipăstorul a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Almașu*, prot. Zalău, căreia în ultimii ani i s-au efectuat lucrări de înnoire și consolidare, făcîndu-i-se peste tot subzidire (pentru înălțurarea igrasiei) și apoi împodobită cu o reușită pictură neobizantină. Pentru bunele rezultate pastorale și pentru hărnicia sa gospodărească, preotul-paroh Ludovic Vaida a fost distins cu rangul de *iconom*. Ierarhul a ținut un amplu cuvînt de învățătură. Totodată și-a exprimat bucuria de prezența preotului reformat din localitate.

În seara aceleiași zile, chiriarhul a vizitat noul sediu al protopopiatului Zalău, iar în ziua următoare a vizitat cele două biserici parohiale din Zalău.

■ La data de 15 iulie 1985, Episcopul vechi-catolic Nikolaus Hummel din Viena, însoțit de credincioși austrieci, a făcut o vizită ecumenistă la reședința Episcopiei Oradiei, cu care prilej s-a întreținut cordial cu P. S. Episcop Vasile, în cadrul unei agape, și a vizitat Paraclisul, Muzeul și Biblioteca de la Centrul Eparhial, precum și Catedrala cu Lună, biserica Sf. Nicolae și biserica parohială Oradea-Vii.

„Vocație și misiune creștină în vremea noastră"

Așa se numește noua carte a I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, apărută de curînd în editura și tipografia Centrului mitropolitan din Sibiu.* Cuprinzînd 457 p., frumos tipărită și plăcut legată și supracopertată, lucrarea a fost anunțată chiar de Înalt Prea Sfința Sa în cuvîntul înainte de la Îndrumătorul bisericesc editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1984, prezentînd-o preoțimii ca o carte „în care se vor putea găsi îndrumări și informații cu privire la lupta pentru pace, la viața și misiunea preoțească și la evenimentele ecumenice din ultima vreme".

Destinată cu precădere preoților, studenților teologi, elevilor seminariști și organelor noastre parohiale, lucrarea cuprinde puncte de vedere ortodoxe la cele trei domenii specificate, sintetizate după una din cererile de la ectenia mare: *„Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici și pentru unirea tuturor"*.

Cartea se deschide cu un bogat și erudit studiu introductiv, intitulat: *„Vocație și misiune creștină în vremea noastră"*, de unde este împrumutat și titlul lucrării, în care autorul analizează, cu binecunoscuta-i perspicacitate și claritate, noțiunile de vocație și misiune, în clarificarea cărora se apelează și la exemplificări din trecutul nostru bisericesc cu deosebire, noțiuni care implică în chip necesar: „dăruire, curaj, eroism, simțăminte bine conduse de evlavie creștină, de slujire și de cald patriotism" (p. 5).

Capitolul I: *Pentru pacea a toată lumea* (p. 29—150), cu subcapitolele „Întru apărarea vieții" și „Întru apărarea păcii", sugerează grăitor valoarea celor 23 materiale pe care le cuprinde.

Capitolul II: *Pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici* (p. 155—320), cuprinde 28 de titluri, grupate în subcapitolele: „Lumina lumii și sarea pămîntului"; „Slujba ta fă-o deplin"; „Întru apărarea dreptei credințe" și „După roadele lor îi veți cunoaște", capitol în care preoții noștri în special și colaboratorii lor apropiați găsesc, între altele, un adevărat îndrumar pentru lucrarea lor de zi cu zi.

Intitulat: *Pentru unirea tuturor* (p. 325—457), capitolul III al lucrării pe care o semnalăm cuprinde 32 titluri grupate în următoarele semnificative subcapitole: „Ca toți să fie una — pași spre unitate"; „Ecumenism interortodox"; „Biserica Ortodoxă Română și Consiliul Ecumenic al Bisericilor"; „Biserica Ortodoxă Română și Conferința Bisericilor Europene"; „Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică"; „Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Reformei" și „Ecumenism local".

Reprezentînd o culegere de studii, articole, dări de seamă, cuvîntări, intervenții, meditații etc., rostite în țară și peste hotare, în cadrul unor organisme bisericești de vîrf cu caracter internațional din care autorul face parte, cartea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului ne oferă nu numai o privire de ansamblu asupra marilor probleme care frămîntă omenirea de astăzi, la a căror rezolvare Biserica este chemată să contribuie cu mijloacele sale specifice, ci, prin ideile, căldura și forța spirituală pe care o degajă, ea constituie totodată, pentru oricine zăbovește asupra sa, și un imbold spre zidire lăuntrică și în a ne înțelege constructiv rostul și chemarea în mult frămîntata lume de astăzi.

Gh. P.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Al. Zub e de mult un nume mare în cercetarea istorică românească. Scrie mult și bine. Recent a editat (Editura Academiei R. S. R., Iași, 1985, 222 p.) o culegere de studii sub titlul CULTURE AND SOCIETY la care își dau contribuția istorici de seamă precum: Dinu C. Giurescu, Stefan Lemny, Gh. Buzatu, Victor Neumann, Leonid Boicu, Gh. Platon, Sorin Antohi, Andrei Corbea, Mihai Dinu Gheorghiu, Ștefan Afloroaei, Valeriu Florin Dobrinescu, I. Saizu, Liviu Antonesei și bineînțeles Al. Zub. Studiile în l. engleză, franceză și germană, vor putea informa o arie mai largă de cercetători europeni și vor clarifica multe probleme legate de istoria noastră.*

● *Revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei" (anul LX, nr. 4—6, 1984, p. 415—419) publică un studiu intitulat:* „Un slujitor al culturii românești: starețul Dometian al Bistriței și Neamțului", *scris cu vervă cărturărească și cu informație erudită. Se răspunde, în sfîrșit, așa cum remarcă autorul, unei întrebări ce părea fără răspuns: care a fost rolul Mănăstirii Bistrița în cultura noastră din secolul al XV-lea" (p. 417). Cu intuiții bine motivate acolo unde lipsește dovada, se avansează opinii îndrăznețe cu privire la mitrop. Iosif Mușat, ca inițiator în Moldova al unei masive copieri de manuscrise slave, cu texte bizantine și bulgare. Autorul operează cu dezinvoltură cu o bibliografie specializată și aproape exhaustivă asupra temelor controversate, din care nu lipsesc Emil Turdeanu, Radu Constantinescu, Ion Radu Mircea, Sorin Ulea, Ștefan Ciobanu, Ioan Iufu, Documenta Romaniae Historica, Antonie Plămădeală, Dumitru Zane, Dan Zamfirescu. Autorul semnează: Arhim. Ciprian Zaharia.*

● *Ne-a sosit PĂSTORUL CEL BUN (Der Gute Hirt), revistă editată de pr. Vasile Florea în Salzgitter, R. F. G. (anul IX, nr. 2, 1985). Revistă creștină de informație și misiune — își justifică și titlul și intențiile.*

● *Theodore Andrica a ajuns la vol. IX, nr. 1—2/1985 cu AMERICAN ROMANIAN REVIEW pe care o publică la Cleveland, Ohio, U. S. A. Numărul e dedicat inventatorului român George Constantinescu (1881—1965). Mai publică „Moș Ion Roată și Unirea" de Ion Creangă (în l. engleză); Date despre județul Vaslui, un studiu despre vechile tipărituri românești; Fapte și întîmplări ș. a. Printre ilustrații: centrul de azi al orașului Vaslui, o stradă din București din 1844, biserica de lemn din satul Rogoz din Transilvania, centrul orașului Sighișoara, stemele Sucevei și Sibiului și un foarte reușit portret al lui Andrei Șaguna pictat în biserica din Miramar de pictorul Ilie Hasigan. Un Decebal și un Traian aduc aminte cititorilor de cei doi strămoși ai poporului român.*

Încă odată, revista se dovedește a fi o remarcabilă prezență românească peste ocean.

● *Pentru prima oară de la întemeierea ei, acum 500 de ani, la Universitatea din Louvain — Belgia — ne scrie pr. I. Dură — un român obține un doctorat cu teza:* „Recherches sur l'histoire des pays roumains et leur Église (XVIe—XIXe s.)". *Acest român este chiar pr. Ioan Dură, preotul unei parohii ortodoxe românești din Olanda care, de altfel, mai are un doctorat obținut la Universitatea din Atena, după strălucite studii la București. Felicitări din toată inima.*

● *Sub titlul* „Tîrzie toamnă, primăvară timpurie", *Dan Oprescu scrie despre „Estetica antichității tîrzii (secolele II—III)" a lui Victor V. Bîcicov, apărută nu de mult în traducere românească. Ca și cartea, cronica este onestă și pătrunzătoare. Dan Oprescu scoate în evidență „îndrăzneala (lui V. V. Bîcicov) de a se ocupa iără complexe de o importantă latură a gîndirii primelor secole de creștinism" (p. 72), epoca apologeților. El constată oportunitatea cărții și rezultatele ei solide, obținute printr-o cercetare „lipsită de inhibiții, chiar atunci cînd este vorba de un fenomen cultural și ideologic atît de delicat precum creștinismul începător" (p. 74). Cîte nu se pot lămuri și scoate din umbră, în cultură și spiritualitate, cînd se depășesc inhibițiile și complexele!*

● *„Coloana infinitului" nu este numai unul din numele sub care se descoperă minunata idee a lui Brîncuși de la Tîrgu Jiu; este și titlul unei cărți din colecția „Cogito" (ed. „Albatros", 1982, 335 p.), dat de pr. Alexandru N. Stănciulescu-Bîrda. E o adunare de ziceri, cuvinte înțelepte, proverbe, culese „de prin scrieri de demult". Abundă texte alese din Dimitrie Cantemir, din cronicari, din Anton Pann, Dimitrie Țichindeal, Alexandru Donici, Neagoe Basarab ș. a. E o carte de meditație și de delectare a spiritului.*

● *Cît de multe pot încăpea într-o clipă, și cîtă greutate poate avea clipa în istoria omului și a omenirii, se poate vedea și înțelege dintr-o carte de aparente interviuri și note de călătorie care sînt de fapt istorie adevărată, alcătuită din surse directe, din memoria unor contemporani direct implicați în ea și care, altfel, fără ingeniozitatea celui care întreabă, ascultă și notează, s-ar pierde în chip irecuperabil. Dar cel care le culege astfel, din convorbiri pe care le organizează cu adevărată știință și extraordinar talent (am zice și mai mult dacă nu ne-am teri de cuvinte prea mari), nu este un simplu și rece magnetofon care înregistrează, ci unul care, așa cum ne dezvăluie singur în prefață, aude și bătăile inimii celui cu care stă de vorbă! Autorul este: Cristian Popișteanu iar cartea se numește inspirat, modest și cum nu se putea mai sugestiv, ISTORIA CLIPEI (Editura Albatros, 1984, 238 p.). Aflăm din ea ceea ce Arnold J. Toynbee n-a scris niciodată, ascultăm inima iubitoare de țară a lui Constantin C. Giurescu, deslușim alcătuirile ființei gazetarului Mircea Grigorescu, intrăm în labirintul „Cazului Tilea" și ieșim din el la lumină, odată cu V. V. Tilea însuși, ne întîlnim în conversații amicale și depănăm amintiri cu Martha Bibescu, pe care o auzim spunînd: „Nimic nu va putea face din mine o exilată în Franța" (p. 176), iar autorul celebrei* La Condition humaine, *carte care ne-a tulburat pe mulți în prima tinerețe, ne spune printr-o întorsătură de cuvinte care ne amintește de Pascal, că „o viață nu valorează nimic, dar nimic nu are valoarea unei vieți", și tot el ne avertizează — sosind parcă în prezentul nostru — că, dacă „e nevoie de șaizeci de ani pentru a face un om (se va fi gîndit la vîrsta adevăratei maturități, sau la cea a împlinirii? n. n.), e nevoie doar de o clipă pentru a-l distruge". Pagini nostalgice scrie Cristian Popișteanu despre „Duminica Tomii" — Caragiu!*

E o carte care se cere citită. Cu ea, timpul se cîștigă.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 septembrie 1985 Nr. 33—34/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Taina mîntuirii în Hristos:

Plinătatea trupului — Biserica

La Cincizecime, prin venirea şi lucrarea Duhului Sfînt asupra comunităţii apostolice din Ierusalim, Biserica este desemnată a fi Trupul lui Hristos (1 Cor. 12, 27), templul lui Dumnezeu (1 Cor. 3, 16), noul popor al lui Dumnezeu (1 Petru 2, 10). Unitatea dintre Hristos şi Biserica Sa, dintre cap şi trup rămîne „taina cea mare" de care vorbeşte Apostolul Pavel (Efes. 5, 24—32). Dar toţi sînt datori să se „alipească" de Domnul (I Cor. 6, 16), să devină mădularele Sale, unindu-se cu trupul Său, Biserica, pentru ca astfel El să fie capul lor (Col. 1, 18), iar cei mulţi să fie un trup al lui Hristos (1 Cor. 12, 27), „Mîntuitorul tuturor oamenilor şi mai ales al credincioşilor" (1 Tim. 4, 10).

Dar Hristos este locul şi lumea tuturor (Ps. 86, 6), de aceea toţi trebuie să fie „adunaţi" în El. De unde tema: *plinătatea trupului întreg — Biserica*, temă esenţială a Noului Testament: „Pe aceasta Dumnezeu a arătat-o în Hristos, sculîndu-l din morţi şi aşezîndu-l de-a dreapta Sa, întru cele cereşti, mai presus decît toată domnia şi stăpînirea şi puterea şi dregătoria şi decît tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta ci şi în cel viitor. Şi toate le-a supus sub picioarele Lui şi, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plineşte toate întru toţi" (Efes. 1, 20—23).

Existenţa unei comunităţi creştine istorice în ziua Cincizecimii, înţeleasă ca lucrare permanentă a lui Dumnezeu şi manifestare anticipatoare a împărăţiei, nu epuizează economia mesianică a lui Hristos, aceea de a aduna pe toţi în El. Evangheliile vorbesc de această deschidere a împărăţiei pentru toţi: „Mulţi vor veni de la răsărit şi de la apus şi vor sta la masă cu Avraam, cu Isac şi cu Iacob în împărăţia cerurilor" (Mat. 8, 11). Pentru Apostolul Pavel, aceasta este „taina voii lui Dumnezeu", propria sa rînduială pentru ca astfel toate să fie reunite în Hristos (Efes. 1, 9—10). Pentru el, „plinătatea trupului" constă în: recunoaşterea locului şi misiunii poporului Israel în Vechiul Testament, inclusiv convertirea acestui popor (Rom. 11, 1—2; 25—26; cf. Rom. 10, 1); continuitatea „alianţei" în noul popor al lui Dumnezeu, Biserica, care are toate calităţile unui popor ales: „Căci voi sînteţi aleşi, sfinţiţi şi iubiţi de Dumnezeu" (Col. 3, 12); răspîndirea Evangheliei la toţi (Rom. 10, 14—18; cf. Fapte 2, 39).

Aceste aspecte trebuie să fie înţelese nu numai din perspectivă misionară, ci şi din perspectivă teologică, în sensul că atît poporul Vechiului Testament cît şi neamurile au o semnificaţie profundă pentru „plinătatea trupului", a Bisericii. Aici trebuie să fie exclusă considerarea misiologică negativă, care ar duce la campanii de convertire şi prozelitism. Apostolul Pavel vorbeşte însă de plinirea lui Hristos cu înţelegerea că poporul Vechiului Testament este parte din trupul lui Hristos, dar nu parte exclusivă, unică. Hristos a unit cele două patrii în una, astfel că poporul Vechiului Testament şi neamurile formează în Biserică o pereche: „Căci nu este deosebire între iudei şi elini, pentru că acelaşi este Domnul tuturor, care îmbogăţeşte pe toţi cei ce-l cheamă pe El. Căci oricine va chema numele Domnului se va mîntui" (Rom. 10, 12—13).

Hristos a desfiinţat peretele cel din mijloc dintre cele două lumi (Efes. 2, 14), ca astfel să le aducă la „unitatea credinţei" (Efes. 4, 13) şi să facă din ele un popor ales unic (Tit 2, 14). Clement Alexandrinul spune că „al treilea popor" a fost zidit din cele două — poporul sub Lege şi neamurile — într-un om nou (Efes. 2, 15), în care Domnul umblă şi locuieşte (II Cor. 6, 16), în însăşi Biserica Sa (*Stromata a III-a*, 70, 2—3, trad. rom., p. 217). Dacă perspectiva Legii, ca şi a filozofiei, este limitată în timp şi spaţiu, rostul Evangheliei este chemarea generală a tuturor: „Pe bună dreptate s-a dat iudeilor Legea, iar elinilor filozofia pînă la venirea Domnului. De la venirea Domnului este chemarea generală a tuturor oamenilor; aceştia sînt adunaţi într-un popor ales al dreptăţii, potrivit învăţăturii date de credinţă; sînt adunaţi de un Domn al singurului unic Dumnezeu al celor două popoare, al elinilor şi barbarilor, dar mai bine spus, al întregului neam omenesc" (*Stromata a VI-a*, 159, 9, trad. rom., p. 471).

Apostolul Pavel insistă ca poporul Vechiului Testament să fie acceptat ca parte din poporul Noului Testament, dar trupul lui Hristos, Biserica, este de neconceput fără participarea neamurilor. Dacă Biserica s-ar fi limitat la poporul Vechiului Testament, Trupul lui Hristos era incomplet. Iisus arată că poporul lui Israel a fost în centrul misiunii profeţilor şi Apostolilor şi că întoarcerea acestui popor face parte din iconomia împărăţiei. Pe de o parte el este cel dintîi „invitat" la ospăţul mesianic (Matei 12, 3—4). Hristos cere Apostolilor Săi „să meargă mai bine la oile cele pierdute ale casei lui Israel (Matei 10, 5—6). *Faptele Apostolilor* înregistrează însă refuzul acestui popor de a primi pe prooroci şi pe Apostoli (6, 8). Pe de altă parte, întrarea „tuturor celorlalţi" (Filip. 1, 13) şi a neamurilor (Fapte 15, 17; cf. Amos 9, 9, 11—12) în trupul lui Hristos constituie una din marile făgăduinţe ale Vechiului şi Noului Testament: „Iată mărturie întru neamuri l-am dat pe el, domn şi povăţuitor neamurilor. Iată neamurile care nu te cunoşteau la tine vor alerga pentru Domnul Dumnezeul tău şi pentru Sfîntul lui Israel, că te-au mărit pe Tine" (Isaia 55, 4—5). Iisus Hristos se roagă pentru „ceilalţi": „Dar nu mă rog numai pentru aceştia, ci pentru toţi cei ce vor crede prin cuvîntul lor în Mine, ca toţi să fie una" (Ioan 17, 20). El vrea ca Evanghelia împărăţiei să se propovăduiască „în toată lumea spre mărturie la toate neamurile" (Matei 24, 14). Apostolii, ca unii care au propovăduit această Evanghelie a împărăţiei, vor judeca cele douăsprezece seminţii ale lui Israel (Luca 22, 30).

Ce concluzii pastorale şi misionare se pot trage de aici?

Taina voinţei lui Dumnezeu este plinătatea trupului, recapitularea tuturor în Hristos. De aici marea răspundere misionară a Bisericii: „Am şi alte oi, care nu sînt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul meu şi va fi o turmă şi un păstor" (Ioan 10, 16). Destinul Bisericii depinde de destinul tuturor, al celor ce se află înăuntru ei, şi al poporului Vechiului Testament şi al „celorlalţi oameni şi neamuri". Cu intrarea neamurilor în Biserică la un moment istoric, s-a putut spune: „Cine vede Biserica, vede pe Hristos", iar Ignatie, episcopul Antiohiei, la începutul secolului al doilea, spune: „Unde este Hristos Iisus, acolo este Biserica universală" (*Către Smirneni* VIII, 2). Trebuie spus însă, că, din perspectiva Evangheliei împărăţiei, fără întoarcerea poporului Vechiului Testament şi a neamurilor, trupul lui Hristos este incomplet, fără pereche. Destinul Bisericii ca „plinătate" a lui Hristos depinde deci de cei ce nu sînt încă adunaţi în sine. Biserica nu poate pretinde „plinirea" lui Hristos cît vreme lumea de sus rămîne neîmplinită, cît vreme nu se realizează „întreg trupul Bisericii":

„Deci trupul lui Hristos şi mireasa Lui şi lumea de sus şi locaşul sfînt al lui Dumnezeu este Biserica, iar mădularele trupului Lui sînt toţi sfinţii. Dacă e aşa, dar nu toţi au venit la existenţă, e vădit că nici trupul lui Hristos, nici lumea de sus, adică Biserica lui Dumnezeu nu s-a împlinit întreagă. Sînt azi în lume mulţi care nu cred, sau şi dintre cei ce cred în Hristos sînt mulţi păcătoşi şi risipitori care trebuie să se schimbe făcînd pocăinţă, mulţi neascultători care vor trebui să se facă ascultători, mulţi care vor avea încă să se nască şi să placă lui Dumnezeu pînă la trîmbiţa din urmă. Trebuie deci să se nască şi să fie aduşi la existenţă toţi cei mai înainte cunoscuţi şi să se plinească lumea mai presus de lume a Bisericii celor întîi-născuţi, Ierusalimul întru cele cereşti (Evrei XII, 22—29). Atunci va fi sfîrşitul şi se va înfăptui plinătatea trupului lui Hristos de către cei mai dinainte rînduiţi de Dumnezeu ca să fie în chipul Fiului Său (Rom. VIII, 29). Aceştia sînt fiii luminii şi ai zilei Lui (1 Tes. V, 5)". (Simeon Noul Teolog, Cuvîntare morală I, 8, în Filoc. rom., vol. 6, p. 151—2).

Aceasta nu presupune, după cum am văzut, silirea celor ce nu cred sau cred altfel să intre în Biserică, prin valoarea conştiinţei şi libertăţii, prin campanii de prozelitism agresiv. De asemenea, trebuie respinsă ideea origenistă că mîntuirea este o „necesitate" pentru toţi, astfel încît plinătatea împărăţiei s-ar realiza metaforic, fără intervenţia lui Dumnezeu în istorie, fără trupul lui — Biserica şi fără libertatea persoanei, ci prin restaurarea predestinată a tuturor în Hristos. Taina mîntuirii în Hristos se produce în Biserică, pentru toţi. Căci Hristos fiind capul Bisericii, este locul şi lumea tuturor, iar Biserica fiind trupul Lui, este locul şi lumea lui Dumnezeu. În Biserica Sa, prin mărturia fiecărui creştin în parte şi a comunităţii ca întreg, Hristos însuşi îşi extinde plinătatea Sa, de aceea „Cine priveşte spre Biserică priveşte spre Hristos, Care se zideşte şi se măreşte pe Sine, prin adăugirea celor ce se mîntuiesc" (Grigorie de Nyssa, *Tîlcuire la Cîntarea Cîntărilor, Omilia XIII*, trad. rom., p. 291).

Pr. Prof. *Ion Bria*

Un erou şi un martir: MIHAI VITEAZUL

Mîna sacrilegă şi sperjură, slujind intereselor unei curţi intrigante, a curmat acum 384 de ani, viaţa unui mare şi viteaz erou, la vîrsta de numai 43 de ani, în plinătatea puterilor şi a înfăptuirilor. Orbit de o ambiţie ce-i întrecea cu mult puterile, generalul mercenar Gheorghe Basta, în slujba unui împărat mai priceput în ale alchimiei decît în problemele imperiului, în ziua de 19 august 1601, ataca mişeleşte, în cortul său din apropierea Turzii, pe Mihai Viteazul, cel ce cuceri independenţa ţării sale şi realiză, cel dintîi unirea, sub o singură cîrmuire, a celor trei ţări româneşti: *„Şi căzu trupul lui cel frumos ca un copaciu, pentru că nu ştiuse, nici se prilejise sabia lui cea iute în mîna lui cea viteză... şi rămăseseră creştinii şi mai vîrtos Ţara Românească săraci de dînsul"* — aşa se consemna în cronica ţării uciderea mişelească a marelui Voievod Mihai pe cîmpul de la Turda. Nu se scurseseră decît cîteva zile de la marea bătălie victorioasă de la Guruslău în care Mihai strălucise din nou impunîndu-se în faţa oştirii ca un braţ viteaz, ca un mare comandant de oşti. Invidia, acest cui menit să străpungă sufletul celor nevolnici şi laşi, l-a ros în-

tr-atît pe generalul imperial Gheorghe Basta încît a hotărît pierderea aliatului său de nădejde: pe Mihai Viteazul. Mercenari valoni, bine plătiţi, s-au năpustit asupra cortului în care Mihai visa la marile victorii antiotomane, la reunificarea sub sceptrul său a celor trei ţări româneşti. *„Şi căzu trupul lui falnic ca un copaciu"* şi *„domnul Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată ţara Moldovei"*, Mihai zis Viteazul trecea în eternitate; capul său este dus şi depus la Mănăstirea Dealul, iar trupul „după ce au trecut cîtva timp au fost adus şi înmormîntat în mitropolia Bălgrad", scria vestitul cronicar George Brancovici.

Găsim în aceste cuvinte o ştire răscolitoare, emoţionantă şi neliniştitoare. Oare osemintele primului înfăptuitor al unirii politice a Ţărilor române, ale marelui voievod şi domn ce-şi punea aici coroana întreită întrupînd un vis de veacuri al românilor, să se odihnească în pămîntul de pe Cîmpul martirajului lui Horea de la Alba Iulia? Poate că cercetările viitoare vor face lumină asupra acestui aspect tulburător. Cert este că la moartea sa fulgeră-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. *Gheorghe Ş. Grăniceri*

Eveniment ecumenic în Argentina

Este în obiceiul Consiliului Mondial al Bisericilor să organizeze şedinţele de lucru ale Comitetului Executiv (26 membri) şi ale Comitetului Central (157 membri), ca şi Conferinţele Mondiale ale subunităţilor şi Adunările Generale, în diferite părţi ale lumii, rămînînd numai în caz de nevoie — lipsa unei invitaţii — la sediul de la Geneva, în Elveţia. Astfel de întruniri au avut loc la Amsterdam, Upsala, New Delhi, Nairobi, Vancouver, Melbourne, Lima, Boston, Toronto, Kingston etc., etc. Anul acesta Comitetul Executiv şi Comitetul Central şi-au ţinut sesiunile de lucrări din vară la Buenos Aires — la invitaţia Bisericilor din Argentina, între 22 iulie—8 august. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat semnatarul acestor rînduri, ca membru în ambele Comitete, şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanu, vicar patriarhal, membru în Comitetul Central.

Lucrările au fost onorate de prezenţa preşedintelui Argentinei Raoul Alfonsin care a ţinut o importantă cuvîntare, despre necesitatea unei noi ordine economice internaţionale şi a unei noi rînduieli etice în relaţiile dintre state, în care să predomine onestitatea, respectarea cuvîntului dat şi a tratatelor, egalitatea şi dreptul egal al tuturora la resurse şi la fericire. Cuvîntarea s-a bucurat de o atenţie deosebită atît din partea membrilor Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, cît şi din partea presei, radioului şi televiziunii argentiniene.

Argentina, ca şi majoritatea ţărilor din America Latină, e o regiune în general în curs de dezvoltare şi e bîntuită de contradicţii şi crize economice. Ţară de 30 de milioane de locuitori, cu o agricultură şi industrie subdezvoltată, cu o populaţie concentrată în oraşe (Buenos-Aires are peste 10 milioane de locuitori) are o datorie externă mare care reprezintă o povară şi greu de suportat şi greu de rezolvat. Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor s-a ocupat îndeaproape de aceste aspecte ale vieţii din ţările Americii de Sud şi din America Centrală, ca şi de plaga datoriilor externe care împovărează întreaga lume a treia.

Fireşte, acestea au fost probleme care au venit aproape fără voie pe agenda lucrărilor. Participanţii din lumea a treia şi din America Latină şi Centrală au cerut intervenţia Consiliului Mondial al Bisericilor pentru a se găsi o soluţie echitabilă a acestor situaţii care întreţin subdezvoltarea, sărăcia, discriminările, deformarea şi alienarea sufletelor oamenilor care ar avea dreptul la o viaţă mai bună. În acelaşi context au fost aduse pe agendă situaţii ca acelea din Africa de Sud, în care persecuţiile rasiale înfloresc ca în cea mai înfloritoare dintre epocile sclavagiste şi colonialiste. De asemenea a fost denunţată teroarea din ţările Americii Centrale şi din unele ţări din America de Sud, şi a fost deplînsă incapacitatea Orientului mijlociu de a-şi rezolva pe cale paşnică problemele litigioase. Toate acestea s-au materializat în *Declaraţii* de solidarizare cu cei în sufe-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

La tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul

— 29 august —

La apus de vară, cînd zilele lungi şi însorite lasă locul zilelor scurte şi răcoroase de toamnă, la 29 august comemorăm tăierea capului celui mai mare prooroc al Vechiului Aşezămînt, cel care a făcut legătura între Vechiul şi Noul Testament, Înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului, Sfîntul Ioan Botezătorul.

Sărbătoarea aceasta este cu atît mai mare, cu cît trecerea hotarului acestei lumi a Sf. Ioan Botezătorul ne aduce în faţa ochilor imaginea celui care prin nevoinţe, printr-o credinţă vie, lucrătoare, a fost cu adevărat un model de sfinţenie realizat în limitele umanului: Sfîntul Ioan Botezătorul a fost un înger în trup aşa cum auzim spunîndu-se în cîntările bisericeşti, pe care puritatea, curăţia vieţii sale, precum şi rolul pe care l-a avut în planul mîntuirii neamului omenesc, l-a aşezat în locul privilegiat deasupra catapetesmei bisericii, alături de Preasfînta Maică a lui Hristos, la poalele Crucii.

Sfîntul Ioan Botezătorul a fost Înainte-Mergător al Domnului şi în viaţă, şi în moarte. Fericit destin pentru această întruchipare a sfinţeniei umane, atît de strîns împletită cu omenitatea Celui despre care spunea: „Cel care vine după mine, Care înainte de mine a fost şi Căruia eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei" (In. 1, 27)!

În cel de-al treizeci şi doilea an al vieţii pămînteşti a Mîntuitorului, Irod Antipa tetrarhul, a luat pe soţia fratelui său Irod Filip, Irodiada, de soţie, alungîndu-şi soţia sa legiuită, care era fiica lui Aretas, regele Arabilor.

Un val de nemulţumire şi ură marcă acest nelegiuit incest! Printre primii care au înfierat nelegiuirea, a fost Sfîntul Ioan Botezătorul, care a spus lui Irod, în auzul mulţimii: „Nu ţi se cuvine s-o ai de soţie pe Irodiada" (Mt. 14, 4).

Irod Antipa, deşi respecta foarte mult pe Sf. Ioan, în orbirea lui pătimaşă pentru Irodiada, îşi pune în gînd să omoare pe Sfînt, dar teama de popor, care-l „socotea pe el ca prooroc" (Mt. 14, 5), îl face să renunţe la acest gînd. Pentru ca glasul lui Ioan să nu mai fie auzit în popor, Irod îl aruncă pe Sf. Ioan în temniţa din Machero.

În acest timp, faptele minunate săvîrşite de Mîntuitorul se răspîndiseră, iar ştiri despre acestea pătrunseseră pînă în temniţa în

(Continuare în pag. a 2-a)

† EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

Eveniment ecumenic în Argentina

(Continuare din pag. 1)

rință, dar și în votarea unor ajutoare bănești substanțiale umanitare, organizațiilor care luptă pentru libertate, pentru combaterea rasismului, pentru pace și egalitate.

Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor a adresat țărilor în cauză apeluri patetice, motivate pe texte biblice, pentru restaurarea făpturii omenești în drepturile ei originare, așa cum a voit-o și o voiește Dumnezeu, liberă și demnă, lucrînd binele și slefuind în ea chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Preocuparea de căpetenie a sesiunii de la Buenos Aires a fost însă aceea care are în vedere și urmărește unitatea Bisericilor. Documentul de la Lima din 1982: *„Botez, Euharistie și Preoție"* a ocupat o bună parte din lucrări. S-au exprimat speranțe mari în destinul acestui document menit să fie primul mare pas practic spre unitate din istoria ecumenismului. Dacă la început baza comună care unea Bisericile membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor era doar *recunoașterea lui Iisus Hristos ca Domn și Mîntuitor* și dacă în 1961 la New Delhi s-a mai adăugat acestei baze credința în Scriptură și în Sfînta Treime, acum s-a ajuns la anumite convergențe cu privire la trei mari Taine, ceea ce constituie o cucerire extraordinară. Desigur mai este încă de lucru pînă la acorduri totale, dar din partea tuturor se fac auzite cuvinte de speranță și încurajare.

Problemele de doctrină sînt întotdeauna discutate în cadrul Consiliului mai ales în sub-unitatea „Credință și Constituție" din Unitatea I-a. Pe tot timpul lucrărilor de la Buenos Aires, lucrările Unității I au fost prezidate de Mitropolitul Ardealului care a și prezentat raportul final în Plenară. Unitatea I-a (Credință și Mărturisire cu patru sub-unități: Credință și Constituție, Biserică și Societate, Misiune și Evanghelizare și Dialogul cu alte credințe și ideologii, a propus și Plenara a aprobat ca în anii următori să se organizeze o serie de Conferințe Mondiale care să trateze următoarele teme: Botez, Euharistie, Preoție, Credință apostolică, Unitate și Reînnoire, în 1989 (sub-unitatea Credință și Constituție), Fie voia Ta — pe drumul lui Hristos, în 1988 (sub-unitatea Misiune și Evanghelizare). Consultații mai reduse vor trata probleme ca Evanghelie și Cultură, Integritatea creației, Teologia altor religii etc.

În colaborare cu Unitatea a II-a se va organiza o Conferință Mondială cu tema: „Dreptate, pace și integritatea creației", în 1990.

Aceste teme vor defini pentru anii care vin activitatea Consiliului Mondial al Bisericilor, dirijînd-o în mod egal spre efortul în vederea recuperării unității tuturor creștinilor, dar și spre efortul în care dorește să-i angajeze pe toți creștinii în vederea apărării păcii, a dezarmării și în special a dezarmării nucleare și a menținerii curățeniei spațiului cosmic. În felul acesta Consiliul Mondial al Bisericilor rămîne fidel preocupărilor sale egale pe verticală și orizontală. Noul secretar general, Dr. Emilio Castro, care a pregătit la Buenos Aires prima sesiune a Comitetului Central de la alegerea sa în acest post, s-a dovedit fidel liniei bine conturate de către Philip Potter acestei organizații creștine mondiale, în timpul cît a condus-o, pînă la 1 ianuarie 1985. Dr. Emilio Castro s-a străduit însă să pună un accent mai puternic pe motivarea creștină, biblică și tradițională, a activităților Consiliului Mondial al Bisericilor, dorind să prevină adîncirea acuzațiilor unor Biserici nemulțumite de implicarea prea mare în problemele lumii de azi. În acest sens, noul secretar general a cerut o mai largă participare a ortodocșilor în viața Consiliului — ortodocșii sînt socotiți maeștri în problemele doctrinare și preocupați cu precădere de acestea — și a promis că va face totul pentru a îmbunătăți procentul prezenței ortodoxe în conducerea de la Geneva a Consiliului.

*

Încă înainte de Adunarea Generală din 1983 de la Vancouver, Canada, s-a luat hotărîrea ca în legătură cu diferitele întruniri ecumenice, înainte și după ele să se organizeze echipe de vizite la Bisericile locale care să se intereseze de viața acestor Biserici și să le vorbească despre ecumenism. Autorul acestor rînduri a fost rînduit într-o echipă de cinci care a vizitat, în afară de capitala Buenos Aires, orașele Cordoba, San Miguel de Tucuman și Salta. Din echipă a făcut parte un camerunez, un est-german, un indian și un englez. Echipa s-a bucurat de foarte bune primiri peste tot, fiind primită de guvernatorii și primarii locali, de cardinalii și arhiepiscopii romano-catolici și de reprezentanții celorlalte Biserici locale. I s-a dat acces la radio, televiziune, presă. Ca și conducător al echipei, Mitropolitul Ardealului a vorbit de mai multe ori la televiziune, a dat interviuri ziarelor, vorbind și răspunzînd la întrebări despre ecumenism în general, despre lucrările de la Buenos Aires, despre viața religioasă în România, despre cultura tradițională românească, despre Transilvania românească și conviețuirea dintre diferitele naționalități, despre ecumenismul local, despre aspectele actuale ale vieții spirituale și economice din România. Ni s-a dat ocazia să vorbim în biserici și în foarte multe adunări publice, cu sute de participanți peste tot, interesați de ecumenism și de viața din România, întrucît vorbitorul era din România.

În toate orașele vizitate, printre cei care au făcut o caldă primire delegației, au fost și comunitățile ortodoxe. În ciuda informațiilor noastre anterioare despre o viață ortodoxă săracă în Argentina, în Buenos Aires am găsit trei eparhii ortodoxe: una rusească, una grecească și a treia siriană, ținînd de Patriarhia Antiohiei. Desigur, ele nu au parohii multe, dar au totuși atîtea cît să permită organizarea lor în eparhii. Puternică este mai ales episcopia siriană care are parohii în Buenos Aires, Cordoba, Tucuman și Salta. Ceilalți episcopi au parohii mai ales în Buenos Aires. Există și o parohie dependentă de Patriarhia Română, păstorită de preotul Jacques Goettmann, de sub jurisdicția P.S. Germain de la Paris. Toți parohienii săi sînt însă argentinieni, iar cea mai mare parte proveniți de la romano-catolicism sau dintre indiferenți. Numărul românilor din Argentina este mic, dar chiar și acolo, de cealaltă parte a pămîntului, unde în iulie-august e iarnă și trebuie să fii prevăzut cu haine de sezon, există totuși cîțiva români frumos realizați, aflați acolo înainte de război, azi profesori universitari (Juan Dan, Stan N. Popescu) și mai există și o asociație *„Eminescu"* animată de soții Eliano, de d-na Fleșeriu și de Dr. Ioan Gheorghiu, cu care am avut convorbiri colorate de versurile nemuritorului nostru poet care ține trează în sufletele românilor din acea parte a lumii lumina iubirii de patria de origine, avînd acolo cu ei, prin Eminescu, Țara toată cu geniul, cu frumusețile și cu istoria ei. Primul român care va fi fost vreodată în Argentina, și anume în Țara de Foc și Patagonia, a fost desigur Emil Racoviță, savantul speolog care a însoțit pe Amundsen la Polul Sud. Unele localități din Țara de Foc, date de Racoviță, poartă nume ca Sinaia, Predeal ș.a.

Drumul înapoi, de aproape douăzeci de ore de zbor, pe un zmeu înghițind aerul și prefăcîndu-l în cozi de foc, a fost ca o întoarcere dintr-o altă lume, „cu-alte raiuri, cu alți zei" și care, văzută de aici, e pur și simplu cu capul în jos, lipită cu picioarele de pămînt, cu ajutorul unor magneți invizibili, ca de poveste! În România, în Transilvania, la Sibiu, acasă, era cald și frumos. Și m-am simțit, în sfîrșit, din nou în poziție normală.

Ieromonah Ioanichie Bălan: CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI

Carte tipărită cu binecuvîntarea **Prea Sfințitului EFTIMIE,** Episcopul Romanului și Hușilor, Editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1984, 630 p.

După „Patericul românesc" și „Vetre de sihăstrie românească", cărți apărute în 1980 și respectiv 1982, părintele Ioanichie Bălan dă la lumină o nouă și valoroasă scriere, menită să alcătuiască împreună cu celelalte două lucrări apărute anterior trilogia sau tripticul spiritualității monahale autohtone. Este o carte de o mare frumusețe, rod al gîndului conjugat al mai multor reprezentanți de elită ai Ortodoxiei noastre românești, trăitori pe meleagurile străbune sau departe de țară, în oazele de spiritualitate ortodoxă ale Răsăritului: în Țara sfîntă și la Athos. Părintele Ioanichie Bălan este autorul indicat pe frontispiciul cărții întrucît dînsul a avut inspirația planului acestei lucrări și s-a nevoit timp de peste 12 ani — cum însuși mărturisește — în adunarea nestematelor presărate peste tot în cele 630 de pagini, dar alături stau alte peste 60 de nume ale unor binecunoscuți bărbați ai Bisericii noastre: profesori de Teologie, stareți și duhovnici de mănăstiri, călugări simpli cu viață îmbunătățită și ale cîtorva cuvioase figuri din rîndurile monahismului feminin, care pe bună dreptate pot și trebuie să fie socotiți coautori. De aceea este frumoasă, interesantă și profundă cartea pe care o prezentăm pentru că este o operă colectivă, o înmănunchiere de idei, sentimente, cugetări izvorîte din mintea și inima mai multor oameni cu îndelungată și bogată experiență duhovnicească.

Cuprinsul cărții este construit sub formă de dialog sau convorbire intimă și însumează o gamă extrem de variată de teme și probleme dintre cele mai interesante și de mare actualitate.

Scopul urmărit de autor este cel mărturisit chiar în Cuvîntul introductiv: să se dea îndrumare credincioșilor noștri și călugărilor mai tineri „cum trebuie să trăiască pe pămînt pentru a moșteni viața cea veșnică, oferindu-le experiența și sfaturile vii ale părinților bătrîni, sprijinite pe temelia Sfintei Scripturi și învățăturile Sfinților Părinți. Aproape că nu există întrebare ziditoare de suflet care să preocupe conștiința credincioșilor noștri și să nu afle un răspuns în această carte". Sînt dezbătute și aprofundate temeinic probleme cu caracter dogmatic, moral-filocalic, liturgic, catehetic, patristic și misionar-apologetic. N-a fost neglijată nici îndatorirea majoră pentru orice conștiință cinstită a dragostei de neam, de patrie și de tradițiile sfinte moștenite de la înaintași.

Schematic, cuprinsul cărții se desfășoară după următorul plan:

Partea I: zece convorbiri cu Arhimandritul Cleopa Ilie — Mănăstirea Sihăstria.

Partea a II-a: Convorbiri cu dascăli ai teologiei ortodoxe.

Partea a III-a: Convorbiri cu părinți din Moldova.

Partea a IV-a: Convorbiri cu părinți din Muntenia și Oltenia.

Partea a V-a: Convorbiri cu părinți din Transilvania.

Partea a VI-a: Convorbiri cu părinți români din Muntele Athos.

Partea a VII-a: Convorbiri cu părinți români de la Locurile Sfinte.

Valoarea excepțională a cuprinsului cărții rezidă în calitatea cu totul superioară a răspunsurilor pe care cei solicitați le-au dat la întrebările adresate de autor. Nu este mai puțin adevărat însă că și întrebările sînt pe măsura răspunsurilor primite. Am putea spune chiar că tocmai întrebările determină sporul calitativ al întregii cărți.

Părintele Ioanichie Bălan a făcut încă odată dovada unui spirit de pătrundere deosebit de rafinat, reușind să alcătuiască un chestionar cît se poate de complet, deși axat pe probleme esențiale. În privința alegerii interlocutorilor a ținut seamă de recomandările ierarhilor și nu mai puțin a sondat opinia generală a credincioșilor, alegîndu-i pe aceia dintre părinți care s-au impus singuri în ochii altora prin evlavia și înalta lor prestanță morală.

De remarcat largul și profundul umanism care se degajă din toate convorbirile purtate. Acest umanism constituie, de altfel, trăsătura definitorie a spiritualității creștine românești în ansamblu.

Lectura cărții părintelui Ioanichie Bălan este reconfortantă, ziditoare de suflet și mult folositoare în stimularea zelului credincioșilor pentru dobîndirea mîntuirii. Ea poate constitui o călăuză sigură și pentru tinerii care se pregătesc în vederea îmbrățișării misiunii preoției.

Pr. prof. *D. Abrudan*

La tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul

(Continuare din pag. 1)

care se găsea Sfîntul Ioan. Ucenicii Înainte-Mergătorului stăteau în mirare, neînțelegînd atitudinea lui Ioan față de aceste știri. Atunci Sf. Ioan alege doi dintre ei și-i trimite la Mîntuitorul, să-l întrebe: „Tu ești Cel ce va să vină sau să așteptăm pe altul?" (Lc. 7, 20). Sfîntul evanghelist Luca redă în Evanghelia sa răspunsul Mîntuitorului: „Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și cele ce ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește. Și fericit este acela care nu se va sminti întru Mine" (Lc. 7, 22—23).

Sf. Ioan, despre care nu se poate spune că nu înțelesese începutul Împărăției prin semnele minunate ale lui Hristos, el care la Iordan îl arătase pe Acesta ca Mîntuitor al lumii, risipise îndoiala ucenicilor săi, pe care îi sfătuise să-L urmeze pe Domnul și obținuse din însăși spusele Mîntuitorului mărturia care va lumina veacurile: începutul Împărăției lui Hristos încă de aici de pe pămînt, prin minunile Sale, este împărăția inimilor, a cugetelor curate, a credinței, care ne va duce în veșnicia lui Dumnezeu.

De acum Ioan își împlinise misiunea. Glasul celui ce strigase în pustie, vestind calea Domnului, drepte făcînd cărările Lui zăcea amuțit în adîncurile temniței lui Irod din Machero.

Cu toată patima lui pentru Irodiada, cu tot desfrîul ce-i întunecase mintea, Irod se temea încă de Ioan, care și în temnița umedă era o amenințare mută pentru el. În sufletul său se dădea o luptă: să-l omoare pe Ioan, expunîndu-se furiei poporului, sau să poarte în inimă veșnica mustrare a incestului său.

În cumpăna acestor gînduri se scursese aproape un an de cînd Ioan zăcea în închisoare. Și iată că un prilej se ivi: Irod dădu un mare ospăț pentru serbarea zilei sale de naștere, la care invitase în castelul din Machero pe toți cei avuți din Galileia. Cu toate că dansurile erau considerate ca o aplecare spre desfrîu, mai ales în timpul ospețelor, Irod îngădui Salomeii, fiica Irodiadei să danseze în fața comesenilor săi.

Cu ochii încețoșați de băutură, Irod spune Salomeii că-i răsplătește osteneala, dîndu-i orice i-ar cere. Măgulită de această izbîndă, Salomeea aleargă la Irodiada, mama ei, pentru a o sfătui ce să ceară lui Irod.

În sufletul plin de păcate al Irodiadei, ardea ca o flacără nestinsă mustrarea lui Ioan pentru nelegiuirile ei. Crezînd că va scăpa de această mustrare, Irodiada sfătui pe Salomeea să ceară capul Sfîntului Ioan. Auzind cererea ei, Irod căzu pe gînduri, mai ales că în astfel de zile, cînd stăpînitorii își serbează onomastica, era în obicei ca să slobozească din temniță pe cei închiși, nu să-i ucidă. O rușine tot atît de mare era chiar jurămîntul, care nu-și avea locul în această împrejurare.

Cu mintea tulbure și sufletul răvășit, Irod dădu ordin unui oștean să aducă pe o tavă Salomeei, capul Sfîntului Ioan Botezătorul.

Astfel trecu pragul acestei lumi Înainte-Mergătorul Domnului, cu un an înainte de patimile și moartea Învățătorului său.

Despre viața curată a Sf. Ioan Botezătorul, avem mărturia unui istoric evreu, Iosif Flaviu, care spune în Istoria sa: „Era un om înzestrat cu toate virtuțile, care îndemna pe iudei să fie drepți către oameni și credincioși față de Dumnezeu; sfătuindu-i să primească botezul, ca să fie plăcuți Domnului, dacă se vor curăți de păcatele lor și dacă pe lîngă curăția corpului vor avea și pe cea a inimii". Iosif Flaviu ne mai spune că odată cu moartea Sf. Ioan, asupra casei lui Irod s-au abătut toate nenorocirile: el a fost exilat cu Irodiada și au murit în mizerie.

Ucenicii Sf. Ioan au luat trupul său și l-au înmormîntat într-un loc de lîngă Machero.

Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română și credincioșii ei acordă o înaltă cinstire Sfîntului Ioan Botezătorul, pomenirea lui fiind prilej de aleasă bucurie duhovnicească pentru credincioși, care iau numele Sfîntului Ioan ca patron, punîndu-se sub oblăduirea lui și cerîndu-i în rugăciune mijlocirea și sprijinul la toată neputința.

Viața Sfîntului este un neprețuit dreptar pentru toți credincioșii care vor să se dedice unei vieți îmbunătățite, o luminoasă pildă de smerenie, de credință puternică în Dumnezeu, de virtuți alese, buchet de mult preț de strădanii și nevoințe care împodobesc cu o nevestejită cunună sufletul creștin, a cărei urmare se impune fiecărui fiu duhovnicesc al Bisericii noastre.

MIHAI VITEAZUL

(Continuare din pag. 1)

toare, regretată de întregul nostru popor, de popoarele balcanice care văzuseră în marele Român pe noul comandant capabil să-i elibereze de sub dominația otomană, el lasă poporului nostru din rîndul căruia s-a ridicat, care l-a urmat în luptă, un uriaș testament pe care scria unirea neamului românesc. Și toate veacurile ce-au venit și toate generațiile ce-au zămislit istoria pe aceste meleaguri au luptat împlinind testamentul Viteazului. La 1 Decembrie 1918, în capitala lui Mihai, în orașul marilor lui satisfacții, împliniri și speranțe în care se odihnește poate trupul lui *„frumos ca un copaciu"*, românii au decis unirea pentru totdeauna și în mod irevocabil a Transilvaniei cu România.

Demnă de reținut ni se pare și evocarea lui Mihai Viteazul, făcută de către Vasile Goldiș în 1921, principalul orator al „Unirii celei Mari", care în cuvinte alese l-a socotit cel mai vrednic de glorie dintre principii vremii: *„Ardealul cu munții, cu apele și codrii lui fermecători îl cunoaște și își amintește cu drag și acuma bărbătească figură a voievodului. Ardealul îl evocă mișcat, căci ce înseamnă secole pentru eternitatea codrilor uriașilor de piatră? Cîmpurile transilvănene au primit cu mîndrie să proiecteze umbra viteazului dezrobitor, apele Ardealului i-au reflectat imaginea eroică și i-au răcorit calul în undele lor reci și curate. Alba Iulia sclipitoare de bucurie l-a primit între zidurile ei și i-a făcut o primire triumfală în care lacrimile se amestecau cu uralele celui mai cald entuziasm".*

La 19 august 1601 „cădea un trup", dar rămînea un simbol și o idee care să lumineze peste veacuri ideea unității naționale; un vrednic reprezentant al forțelor ce se acumulară, înfăptuitorul imperativelor naționale — independență și unitate — în care idei, conștiință și faptă se transformaseră într-o mare acțiune. Atunci conștiința unității de neam a căpătat contururi, pentru ca apoi să se transforme într-o fructuoasă idee, iar ideile măreț nu mor niciodată, ca și faptele de vitejie neobișnuite ale domnului român care i-au impresionat pe toți care l-au cunoscut și i-au înțeles gîndurile.

Cît de actuale sînt și astăzi, după 384 de ani cuvintele lui Nicolae Bălcescu care dorea ca *„...aducerea aminte a acelor timpuri eroice să deștepte în noi simțul dorinței ce avem de a păstra și de a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire..."*.

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

Mănăstirea Cernica

Frumoasa mănăstire din preajma Bucureștilor există încă din 1608 cînd o înzestra ctitorul ei, vornicul Cernica Știrbei, boier cu rang înalt care a slujit țării sub domniile lui Mihai Viteazul și Radu Șerban. Binecunoscutul hrisov din 29 mai 1608 ajuns în original pînă la noi, *constata existența așezămîntului* ridicat, poate pe locul unei mănăstiri mai vechi sau pe acela al unei sihăstrii. Nu puțini sînt istoricii care îmbrățișează acest punct de vedere. Merită totodată menționat că pe însăși vatra Cernicăi a existat una dintre cele mai vechi așezări omenești descoperite pe pămîntul patriei noastre; așezare cu o vechime de peste 6.000 de ani.

Înființarea Cernicăi, mai devreme de 1608, reprezintă reflexul unei epoci de mare avînt ctitoricesc pe care Țara Românească l-a cunoscut de-a lungul secolului al XVI-lea. Domni, boieri, mai mari sau mai mici și nu odată soțiile lor (însăși soția Vornicului Cernica, Chiajna a ctitorit o mănăstire); fețe bisericești, de la ierarhi la simpli călugări, ca și obști de săteni sau bresle de tîrgoveți, se întreceau în strădania de a zidi mănăstiri sau biserici de mir pe pămîntul străbun. Lăcașul închinat lui Hristos își avea importanța și simbolul său duhovnicesc dar reprezenta în același timp o mîndrie și o garanție *etnică* și *națională* în acea epocă de războaie, amenințări și jafuri. O epocă în care noțiunea de „lege" exprima atît înțelesul de cult cît și pe acela de identitate națională.

Ridicată în apropierea Bucureștilor, într-un loc ales, prielnic rugăciunii și reculegerii duhovnicești, într-un ostrov căruia i se va spune al Sf. Ierarh Nicolae, după hramul bisericii, mănăstirea numită în documentele vechi Florești de Jos, (ulterior i se va zice Cernica, după numele ctitorului) și-a îndeplinit menirea în decursul vremii. Biserica a dăinuit pînă la începutul secolului al XIX-lea, și după urmele temeliilor, comparate și cu un chivot datînd din 1793, istoricii și arheologii deduc că era un lăcaș impunător. S-au păstrat de asemenea o serie de documente vechi ce au ajuns pînă la noi, ca și numele stareților. A devenit la un moment dat *stavropighie* a Patriarhiei de Antiohia, apoi metoc al Mitropoliei și, în epoca fanariotă a decăzut încet, pînă la părăsirea care se constată în jurul anilor 1750.

Există al doilea și cel mai însemnat moment al Cernicăi, moment de renaștere început cu anul 1781. Reînsufletirea mănăstirii se datorează starețului Gheorghe (1781—1806). În ziua de 1 septembrie 1781, Mitropolitul de atunci al Țării Românești, Grigorie II, consemna: *„Iată dar că ni-a trimis Dumnezeu pe prea cuviosul stareț Gheorghie și i-am dat schitul Cernica, metocul Sfintei Mitropolii, ca să aducă părinți cu viață de obște așezînd regulele și orînduielile Sf. Munte"*. Alături de cei doi, a colaborat la renașterea Cernicăi eruditul cărturar și elenist Macarie Dascălul, prieten statornic al starețului Gheorghe.

Privită din perspectivă istorică, revenirea la viață a Mănăstirii Cernica, începînd din 1781, ne apare ca un act de însemnătate națională. Sîntem cu 40 de ani înainte de sfîrșitul domniilor fanariote, într-o vreme în care Biserica și cultura sînt noțiuni aproape sinonime. Starețul Gheorghie este *ardelean* și știm că a venit în Țara Românească înainte de a fi împlinit 20 de ani; s-a călugărit aici și a plecat apoi la Sf. Munte unde va rămîne șase ani — de atunci datează prietenia sa cu Macarie Dascălul — în obștea întemeiată de Paisie din cîteva zeci de monahi români și slavi. Pe reformatorul monahal căruia i se va spune Paisie de la Neamț, sau Paisie cel Mare, cuviosul Gheorghe îl va însoți vreme de 18 ani „în țara ortodoxă al Moldovei", cum o caracteriza însuși Paisie, în mănăstirile Dragomirna, Secu și Neamț, în calitate de econom și tovarăș apropiat al starețului.

În epoca de început a istoriei moderne a României, obștea menteană a dat doi întemeietori și înnoitori de viață duhovnicească pe *pămîntul românesc*. Primul este cuviosul Gheorghie. Cel de al doilea este tot un *ardelean*, călugărul Visarion, care la 1833 va înființa Mănăstirea Cocoș, pe teritoriul Dobrogeei aflată atunci sub stăpînire otomană. Amîndoi, Gheorghie ca și Visarion, sînt ardeleni, s-au format la Neamț și au trecut pe la Sf. Munte. Trecerea pe la Athos a însemnat pentru ei o etapă de cunoaștere a Ortodoxiei la sursă, experiență ce va fi valorificată ulterior în țară și pentru țară.

Starețul Gheorghie a cunoscut și a trăit efectiv în cele trei mari ținuturi românești. A populat Cernica, și apoi Căldărușanii, cu călugări din cele trei „țări" românești. Iar numărul călugărilor ardeleni va spori în acele așezăminte și după moartea lui (3 dec. 1806). În plină epocă fanariotă și înainte de realizarea unității politice românești, starețul Gheorghie a împlinit o asemenea unire — nu numai simbolică — în rîndurile turmei pe care o păstorea. Tot el a lăsat cu limbă de moarte ca egumenii de la Cernica și Căldărușani să fie exclusiv *pămînteni*.

Starețul Gheorghie, care a restaurat material Cernica și i-a dat o identitate *duhovnicească*, reînsuflețind viața de obște, a dat mănăstirii și o identitate *culturală*. Actul de naștere al școlii cernicare este acel legămînt duhovnicesc rămas în istoria Bisericii, dar și a culturii noastre, sub numele de *Diata Starețului Gheorghie de la Cernica (1785)*. Diata sa este un veritabil „tratat de duhovnicie", după expresia lui N. Iorga, în care trăirea și practicarea vieții în Hristos e impregnată de un viu și nedesmințit duh românesc. Nu trebuie să ignorăm nici valoarea literară, de aleasă expresivitate, a textului. În același timp, la Cernica, apoi la Căldărușani — unde Gheorghie stărețește cu începere din 1794 — se pune în practică o vastă operă de copiere de texte patristice, verificate și îndreptate după izvoare, manuscrise ce vor fi răspîndite larg și în alte mănăstiri.

Doisprezece ani după moartea cuviosului Gheorghie, în decembrie 1818, va deveni stareț al Cernicăi o altă mare figură a monahismului nostru, acela pe care azi îl cinstim sub numele de Sf. Ierarh Calinic de la Cernica. Vreme de 32 de ani, adică pînă cînd va urca în scaunul vlădicesc al Rîmnicului, starețul Calinic va continua și îmbogăți opera înaintașului său. Distingîndu-se ca un călugăr desăvîrșit, ca o pildă de trăire duhovnicească și apoi ca mare ierarh, Sf. Calinic va arăta aceeași dragoste de carte și de cultură. Se cunosc însemnările sale autografe pe unele pagini de carte, biblioteca sa, meditația sa în versuri despre destinul omenesc și despre necesitatea îmbunătățirii omului prin trăire creștină, ca și paginile din propria-i Diată.

Sf. Calinic și-a petrecut 43 de ani de viață în Mănăstirea Cernica. A ridicat o impunătoare biserică, cu hramul *Schimbării la Față*, în ostrovul nou, al Sf. Gheorghe, dimpreună cu cetatea. În acest lăcaș se află azi moaștele sale, așezate după canonizarea petrecută la 23 octombrie 1955, în raclă de lemn de lămîi și chiparos, sculptată și ferecată în argint. Venerat după toată pravila, slujba sa, se săvîrșește în ziua de 11 aprilie. Mii de închinători din toată țara vin să îngenunche și să sărute racla în care se află aceste sfinte moaște.

Cuviosul Gheorghie și Sf. Ierarh Calinic sînt cele două mari personalități cernicane, și, totodată ale Bisericii noastre, care au asigurat mănăstirii o epocă de continuitate și înflorire care a durat aproape un secol, au ridicat-o la o demnitate și autoritate de *lavră*, ca și mănăstirea Neamț din Moldova. Tot ei vor imprima o linie monahismului național și culturii bisericești, vor sluji biserica lui Hristos slujind în același timp Patria. Dacă starețul Gheorghie are intuiția prefacerilor înnoitoare care vor veni, Sf. Calinic va fi contemporan Revoluției lui Tudor Vladimirescu, Revoluției din 1848, Unirii Țărilor române.

Contribuția celor doi mari stareți la propășirea mănăstirii Cernica se răsfrînge și în zestrea și în aspectul material al așezămîntului pe care monahii de la Cernica le-au conservat și îmbogățit generație după generație. Știm că la Cernica, starețul Gheorghie a început gospodărește. A defrișat pădurea, a curățit terenul, a ridicat chilii și a readus la viață părăsita ctitorie a Vornicului Cernica Știrbei. Vechea biserică va dăinui pînă în anul 1802, cînd e năruită de cutremur. Starețul Timotei, urmașul cuviosului Gheorghie, va ridica, între anii 1809—1815, actuala biserică din ostrovul Sf. Nicolae, impunătoare ca o catedrală. În decursul existenței sale, lăcașul a cunoscut mai multe cutremure și calamități, și-a pierdut pridvorul și turlele, însă restaurările din epoca noastră i-au redat în parte măreția inițială și i-au pus în valoare remarcabila pictură executată de zugravii cernicani, ce ocupă un loc distinct în istoria artelor plastice românești. Opera lor de la Cernica reprezintă, potrivit specialiștilor, o sinteză armonioasă: a realismului și pitorescului diverselor școli de pictură bizantină cu pictura italiană a Renașterii și aceea deja bogată a zugravilor noștri (Dobromir, Pîrvu Mutu etc.).

Starețului Gheorghie i se datorează la Cernica, bisericuța Sf. Lazăr, o mică bijuterie arhitecturală, ridicată la 1804 și pe a cărei pisanie citim: „Această sfîntă bisericuță s-a zidit la anul 1804 de arhimandritul Gheorghie starețul Sfintei mănăstiri slujind pentru prohodirea părinților încetați din viață. Pictura lăcașului este, de asemenea, remarcabilă.

În ostrovul Sf. Gheorghe, Sf. Calinic a zidit lăcașul, de care am amintit mai sus — în anii 1831—1832. Distrus de cutremurul din 1838, el va fi refăcut

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. *Calinic Argatu*

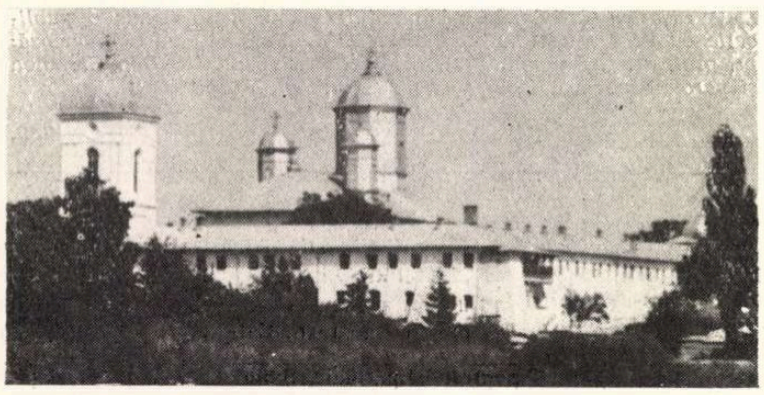

Pregătirea morală a preotului pentru Sf. Liturghie

În lumea în care viețuim, biserica este un munte sfînt, spațiu bine delimitat al arătării lui Dumnezeu pe pămînt, centru liturgic al întregului univers și cer dumnezeiesc, precum noi însine mărturisim: „În biserica măririi Tale stînd, în cer ni se pare a sta." Cu atît mai mult este sfîntul altar, care prefigurează tronul slavei dumnezeiești. Fiind scara lui Iacob, după imaginea arătată în Evanghelie (Ioan 1, 51), peste sfînta masă urcă și coboară îngerii Domnului, pentru că Fiul lui Dumnezeu însuși este necontenit prezent în acest loc sfînt, unde se odihnește și de unde iradiază. Altarul corespunde Sfintei Sfintelor și este rezervat cu strictețe preotului, care oficiază în el lucrarea cea tainică a lui Dumnezeu în lume. Apropierea de el, care e tot una cu intrarea în norul de lumină ce a acoperit odrecînd vîrful muntelui Tabor, pretinde cu exigență o inițiere curățitoare. Dumnezeu nu poate fi slujit decît „cu frică și cu cutremur" (Ps. 2, 9), iar intrarea preotului în altar, tainică prin însăși natura sa, implică o mare răspundere. Dacă la masa euharistică, pe care o oferă Sfînta Liturghie, nu poate lua parte nici un credincios care nu este îmbrăcat în cuvenita „haină de nuntă", cu atît mai mult la înfricoșata ei celebrare, prin care se pregătește acest ospăț, nu este primit slujitorul căruia îi lipsește starea de neprihană și virtute. În fața altarului, preotul se află asemenea proorocului Ilie din Vechiul Testament, nu pogorînd însă doar un fulger din cer, ci pe Sfîntul Duh însuși, nu o simplă flacără de sus pentru a mistui o jertfă omenească, ci Harul care face din pîine și vin Trupul și Sîngele lui Hristos, foc care aprinde sufletele credincioșilor, pentru a le arăta mai strălucitoare decît argintul lămurit și el în foc. Cum trebuie să fie limba care rostește rugăciunea prefacerii? Cum trebuie să fie mîinile care ating trupul euharistic? Cum trebuie să fie întreaga făptură a celui care se află în sanctuar, cînd Sfîntul Duh pogoară peste el, înălțîndu-l mai presus de cereuri? Întrebarea însăși este menită să sugereze un răspuns.

Necesitatea curăției sufletești a preotului pentru slujirea liturgică reiese, mai întîi, din înțelegerea, pe cît este cu putință, a conținutului acestei dumnezeiești lucrări. Căci mai presus de orice, Sfînta Liturghie este participare la o acțiune înfricoșătoare a lui Dumnezeu în lume. E o participare prin simbol (în sensul că simbolul însuși este o icoană), adică prin semne sfinte care unesc lumea văzută cu cea nevăzută, aducînd în mod real pe Dumnezeu oamenilor și mutînd în mod real pe oameni în Harul Sfîntului Duh, în Dumnezeu. Actul liturgic privește întruparea ordinei dumnezeiești, astfel ca aceasta să treacă, prin mișcare și fapte concrete, la măsura credinciosului. Nefiind o simplă aniversare, o amintire a vieții pămînțești petrecută de Mîntuitorul în lumea noastră, desfășurarea rînduielii liturgice menține, în întreaga lui cutremurare, faptul morții și învierii Domnului. În cadrul acestei desfășurări, multe din actele pe care preotul le săvîrșește: rugăciuni, spălări, închinăciuni — sînt date tocmai cu scopul de a-i atrage atenția asupra pregătirii lui morale. Prin curățiia morală obligatorie pentru slujire trebuie să înțelegem o anumită sfințenie lăuntrică, căci numai sfințenia este starea voinței conforme și unite cu voința lui Dumnezeu, opunîndu-se categoric păcatului, care este voință contrară unirii cu Dumnezeu. La sfintele slujbe, preotul trebuie să se arate de asemenea, drept idealul smereniei închinat cu cuviință perfectă atotputernicului Dumnezeu, putînd reprezenta astfel pe Dumnezeu în fața credincioșilor. De aceea, el nici nu este primit la oficierea serviciului liturgic decît în bine precizate condiții de moralitate. Desigur, curățiia despre care vorbim nu stă în îndeplinirea fără greș, dar pe dinafară a unor obligații sacerdotale, după cum nu constă nici în săvîrșirea de minuni. În schimb, se referă la o deprindere morală care constă în îndepărtarea de toată patima, ca și în zelul săvîrșirii faptelor bune. Încă cu ocazia hirotoniei, preotul a primit, din partea Episcopului, în palma dreaptă, Sfîntul Agneț, fiind considerat el însuși un vas sfînt, păstrător al celor mai mari daruri dumnezeiești, cu aceste cuvinte: „Păstrează acest dar pînă la venirea Domnului!", care într-un fel corespund cuvintelor din Legea Vechiului Testament: „Preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu să se sfințească, pentru ca să nu-i lovească Domnul" (Ieșire 19, 22). În toate chipurile, slujitorul sfîntului altar a fost edificat să știe că, îndeplinind o lucrare dumnezeiască, nu exercită un sacerdoțiu oarecare, ci sacerdoțiul lui Hristos, pentru care i se cere o înălțare de spirit propice nepătimirii.

În mod deosebit, starea de neprihănire pe care o pretinde cultul ortodox de la preotul liturghisitor, expusă detailat în povățuirile din liturghier, care în edițiile vechi nu se găseau la urmă, ci chiar la începutul acestei cărți de slujbă, poate fi urmărită în rînduiala îmbrăcării veșmintelor preoțești, care precede oficierea serviciului divin. Prerogativa sacerdotală constă în faptul de a lua parte la o lucrare mai

mare decît aceea a zidirii lumii, la menirea pogorîrii Sfîntului Duh și a prefacerii. Îmbrăcat în odăjdii, preotul devine un *alt Hristos*, întrucît actul acestei înveșmîntări poartă semnificația întrupării Domnului. Prin îmbrăcarea odăjdiilor, într-adevăr, e pus în fața unei alternative: ori, eylavie, viață morală, curățiie de orice umbră a păcatului, ori sacrilegiu. Să vedem, pe rînd, aceste sfinte veșminte. *Stiharul* (totdeauna de culoare luminată, niciodată albă), e haina strălucitoare a harului sfințitor și simbolul curăției conștiinței preoțești, în lucrarea liturgică. Luîndu-l, după ce s-a închinat cu evlavie, slujitorul vestește: „Bucura-se-va sufletul meu întru Domnul că m-a îmbrăcat cu veșmîntul mîntuirii." *Mînecuțele*, amintind de legăturile ce le-a purtat Iisus la mîini, leagă simbolic-real toate simțirile slujitorului, punîndu-le în serviciul lui Dumnezeu. *Epitrafirul*, însemn al puterii mijlocitoare înaintea lui Dumnezeu, prin rugăciune și dar, privește nevinovăția celui care vrea să se bucure de favoarea dumnezeiască. *Brîul* este simbolul ascezei, ca și al tuturor ostenelilor care fac „fără prihană" calea preoției. În fine, *felonul* niciodată de culoare neagră, pentru a nu-și pierde semnificația e haina dreptății, expresie a curăției desăvîrșite: „Preoții Tăi Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate." Cel ce îmbracă aceste veșminte se cuvine să aibă cu adevărat virtuțile pe care purtarea lor o implică, pentru a nu aluneca într-o simplă ritualistică, expunîndu-se la mișcările unei parade pe care el o săvîrșește, printr-un sacrilegiu, în fața Celui Preaînalt. Desigur, numai preotul sacrileg poate ajunge să exprime, de la începutul Liturghiei și pînă la sfîrșitul ei, ceea ce nu gîndește și să ceară ceea ce nu dorește. Același lucru urmează să fie spus și în ce privește ritualul spălării mîinilor, din pregătirea preotului pentru proscomidie, cînd se rostesc, în mod explicit, cuvintele: „Spăla-voi întru cele nevinovate mîinile mele!" De fapt, întreaga acțiune liturgică, în conținutul ei subiectiv, dacă ne putem exprima așa, atîrnă de ideea neprihănirii și a vredniciei celui ce, aflîndu-se în altar, înveșmîntat în odăjdii, ține locul lui Dumnezeu.

Înainte de încheiere, se cuvine să aducem în sprijinul afirmațiilor făcute mărturia veacurilor primare. Preocuparea Bisericii pentru promovarea în cler numai a persoanelor corespunzătoare din punct de vedere moral a fost, de la început, majoră. Constituțiile Apostolice (Lib. 2 c. 26) explică rigoarea măsurilor luate în acest sens numind pe preot „un Dumnezeu pămîntesc". Misterul inexprimabil al altarului cerea, pe lîngă inițierea curățitoare, o apărare care să-i protejeze sfințenia, avertizînd pe orice imprudent. Pentru aceasta, încă de timpuriu, sanctuarul a fost separat de navă, loc în care se afla adunarea credincioșilor. În vederea verificării vredniciei celebranților, au fost instituite treptele premergătoare preoției propriu-zise, care au rămas într-un fel în uz pînă azi. Numai aflîndu-se pe aceste trepte, candidatul la cele sfinte a fost împuternicit să deschidă biserica, precum și să stea spre ajutor lîngă altar, fără să se atingă de vase sau de veșmintele sfinte (vezi ostiariatul, lectoratul, exorcistatul, acolitatul). Origen și Didim cel Orb au atribuit lui Iisus cuvinte care nu se găsesc în Evanghelie: „Cine este aproape de Mine este aproape de foc", atrăgînd însă prin ele atenția asupra vredniciei care urmează a se lămuri prin foc și de care se cuvine să dea dovadă cel ce se hirotonește, intrînd în altar pentru a săruta Sfînta Masă, „inima euharistică a Mîntuitorului".

Fără îndoială că și preotul este om, potrivindu-l-se întru totul cuvintele: „nu este om care să fie viu și să nu greșească." Cu toate acestea, pentru el imperativul moral al unei vieți impecabile constituie modul său particular de a fi, condiția sa existențială. Mai mult decît că este om, el trebuie să știe că este mijlocitor între Dumnezeu și oameni și, prin Iisus Hristos, care se jertfește în altar în mîinile sale, el aduce lui Dumnezeu, în timpul de un ceas, mai multă închinare și mulțumire decît o aduceau toți îngerii și toți sfinții în toată veșnicia.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

IOAN MOLNAR-PIUARIU, **ECONOMIA STUPILOR**, VIENA, 1785

(Prima carte românească în științe agronomice)

Anul acesta s-au împlinit 200 de ani de la editarea primei lucrări de apicultură la români, scrierea datorîndu-se inițiativei medicului oculist Ioan Piuariu-Molnar, care se înscrie în istoria medicinii românești și ca primul medic. Manualul se numără printre cele dintîi din Europa, autorul ei însușindu-și și practicînd această îndeletnicire cu pasiune acasă la Sadu, unde tatăl său era preot.

Cu *Economia stupilor acum întîi izvodită și dată de Ioan Molnar doftorul de ochi în marele Prințipat al Ardealului*, autorul și-a început laborioasa activitate științifică și de popularizare, operă ce a contribuit la propășirea culturală românească. În prefață aflăm cauzele care l-au determinat să redacteze o asemenea carte, pe de o parte, mila față de albinele sacrificate din ignoranță, iar pe de altă parte din dorința sa de a-i instrui pe acei mai puțin pregătiți.

În cele 188 de pagini ale volumului, tipărit la Viena cu litere chirilice, Ioan Molnar-Piuariu trata cu competență atît latura teoretică, cît și cea practică a apiculturii, bineînțeles ținînd seama de stadiul cunoștințelor europene din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Scrierea avea și un caracter didactic, întrucît prin mijlocirea interogațiilor de la subsolul paginilor, autorul urmărea asimilarea celor citite. De exemplu, după ce relata simtomele roirii, în partea de jos a paginii formula următoarele întrebări: „Care iaste semnul cel adevărat cum că va să roiască? Ce fac albinele în zioa ce vor să roiască?"

În prima parte „învățătură teoretică", prezintă teoria stupului, anatomia și fiziologia albinelor, trîntorilor și mătcilor, clădirea fagurilor, hrănirea puietului, în genere înfățișează viața albinelor, iar în „învățătură practicească" descrie activitatea permanentă a prisăcarului: pregătirea coșnițelor primăvara, hrănirea stupilor celor slabi, înlăturarea roitului, înmulțirea familiilor de albine, bolile și tratarea lor, prinderea roiului, uneltele, practicarea stupăritului pastoral, cum să extragi mierea fără să omori albinele, aranjarea stupilor pentru iernat și multe altele.

La redactarea manualului, Ioan Molnar-Piuariu a utilizat terminologia populară, însă în unele cazuri a recurs și la neologisme, atunci cînd lipseau unii termeni în limba română.

„... Toate aceste învățături, care le-am adunat avînd citeodată răgaz de trebile slujbei mele, iubitoriul mieu primește-le și le cugetă cu de-adînsul și unde s-ar întîmpla să nu înțelegi bine întreabă-te cu alții, că precum nu e totdeauna cu putință a călători pretutindenea fără de povățuire, așa și învățătura aceasta, nu o am putut scrie în limba noastră cît să o înțeleagă toți în toate laturile.

Reeditarea *Economiei stupilor* în 1808 sub titlul *Povățuire cu praxis către sporirea stupilor* demonstra epuizarea ediției din 1785, mulți români dorind să fie în posesia unui astfel de exemplar folositor.

Apariția *Economiei stupilor* a contribuit la propagarea stupăritului rațional, înscriindu-se ca prima carte cu conținut științific din cultura românească. În același timp lucrarea reprezintă o etapă în dezvoltarea acestei ocupații, iar prin mijlocirea manualului ne putem da seama de nivelul atins de apicultură la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, avînd o deosebită valoare documentară.

Mihai Sofronie

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ În drum spre Argentina, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut, în zilele de 19—21 iulie 1985, o vizită la Arhiepiscopia ortodoxă română misionară pentru Europa Centrală și Occidentală, cu sediul la Paris, cu care prilej a participat la Sfînta Liturghie și a rostit un cuvînt de învățătură.

Între 21 iulie—16 august 1985, înalt Prea Sfinția Sa s-a aflat în Argentina, unde a participat la lucrările Comitetului Executiv și Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar în zilele de 17—20 august 1985 s-a aflat din nou la Paris.

■ Joi, 15 august 1985 praznicul Adormirii Maicii Domnului, s-a săvîrșit hramul Sf. mănăstiri Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus.

Din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la hram a participat, de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, însoțit de P. Cuv. vicar V. Cornilă, P. C. cons. Gh. Papuc și P. C. profesori I. Moldovan și V. Mihoc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească ce s-a săvîrșit au fost date de corul bisericesc din Drăguș și obștea mare a credincioșilor participanți.

La priceastnă a predicat P. Cuv. ierom. T. Părăian, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii cuvînt de salut exprimînd P. C. preot R. Zaharie (Făgăraș).

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, după care a urmat sfințirea apei și Sf. Maslu de obște.

■ În perioada iulie—august Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a vizitat, oficiat și a săvîrșit slujba de resfințire în următoarele parohii: Catedrală, Mănăstirea Sîmbăta de Sus, Sebeșul de Sus, Oprea Cîrțișoara, Ocna Sibiului, Mihăileni cu filia Salcău, Bazna și Blăjel.

■ În cursul lunii iulie a. c, Prea Sfinția Sa a fost în Țara Sfîntă. Anul acesta se împlinesc 10 ani de la sfințirea bisericii și inaugurarea așezămîntului românesc de la Ierusalim.

CLUJ

■ *Duminică, 4 august a. c.*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, răspunzînd invitației preotului Nicolae Cojan, parohul parohiei Măguri-Răcătău, protopopiatul Huedin, județul Cluj, a săvîrșit slujba binecuvîntării bisericii cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" și Sf. Liturghie arhierească. Tot cu acest prilej s-a sfințit și casa parohială, de curînd terminată, prin hărnicia și vrednicia preotului local și din contribuția bunilor creștini.

■ Conferințele preoțești pentru dezarmare și pace din cadrul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului s-au desfășurat precum urmează: Marți, 30 iulie a. c., la Baia Mare cu participarea preoților din protopopiatele Baia Mare, Sighetul Marmației și Lăpuș, Joi, 1 august a. c. la Năsăud cu participarea preoților din protopopiatele Bistrița și Năsăud; miercuri 7 august a.c. la Cluj-Napoca, cu participarea preoților din protopopiatele Cluj și Turda; joi 8 august a. c., tot la Cluj-Napoca, cu participarea preoților din protopopiatele Dej și Huedin. Primele două conferințe au fost prezidate de I. P. S. Arhiepiscop Teofil, iar ultimele două de P. S. Episcop-vicar Iustinian.

ALBA IULIA

■ Duminică 14 iulie, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba sfințirii bisericii monument istoric cu hramul „Pogorîrea Sfîntului Duh" din parohia Lunca Mureș, protopopiatul Aiud. În urma lucrărilor de restaurare, la momentul potrivit în timpul Sfintei Liturghii arhierești, diaconul Gheorghe Remete a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Sebeș II, protopopiatul Alba Iulia. P. S. Episcop Emilian a rostit un cuvînt de învățătură și l-a hirotesit pe preotul paroh Petru Curșeu întru sachelar.

■ Potrivit unei tradiții împămîntenite încă de la înființarea Eparhiei Alba Iuliei, la Praznicul Sfîntul Prooroc Ilie, P. S. Episcop Emilian cercetează așezămîntul mănăstirii Toplița, ctitorie a întîiului Patriarh Miron Cristea. Cu acest prilej, atît la slujba Vecerniei din ajunul Praznicului, cît și la Sfînta Liturghie arhierească, Prea Sfinția Sa, în cuvîntul de învățătură a îndrumat și îndemnat pe credincioșii pelerini la statornicie în dreapta credință, la bună înțelegere și la împlinirea îndatoririlor cetățenești. În timpul Sfintei Liturghii Arhierești, candidatul la preoție Călin Anatal a fost hirotonit întru diacon.

■ Duminică 21 iulie a. c. P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba binecuvîntării bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae, din parohia Toplița II, biserică împodobită cu haina nouă a picturii și cu un mobilier tradițional adecvat. În timpul Sfintei Liturghii Arhierești, Cuv. diacon Călin Antal a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Imper, protopopiatul Miercurea-Ciuc. Preotul paroh Gavril Filip a fost hirotesit întru iconom stavrofor, iar membrilor consiliului parohial, cîntărețului și comitetului parohial li s-au acordat Gramate chiriarhale.

■ La Praznicul Schimbării la Față, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sfînta Liturghie arhierească la schitul Poșaga, protopopiatul Cîmpeni. Și cu acest prilej Prea Sfinția Sa a adresat credincioșilor din Apuseni îndemnul de a păstra cu sfințenie tezaurul spiritual primit de la strămoși.

ORADEA

■ *Sfințiri de biserici.* — Duminică, 4 august 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din filia *Sîi* (parohia Cărășeu), prot. Satu Mare. Harnicul preot Vasile Corodan, cu acest prilej a fost distins cu rangul de *„sachelar"*. Ierarhul a rostit un cuvînt de învățătură.

■ La data de 6 august 1985, de sărbătoarea Schimbării la Față, chiriarhul a săvîrșit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire interioară a bisericii din parohia *Crișfior*, prot. Beiuș. P. S. Sa i-a felicitat pe credincioși și pe preotul-paroh Ioan Rusu pentru lucrările efectuate și i-a îndemnat să fie în continuare buni fii ai Bisericii strămoșești și devotați cetățeni ai patriei. Cu acest prilej, absolventul de seminar teologic Vaida Valerian a fost hirotonit întru diacon.

■ *Hirotoniri de preoți.* — În ultimul timp, ierarhul a hirotonit întru preot pe următorii candidați la preoție: 1. Balint Florin, licențiat în teologie, la data de 27 iulie 1985, pentru parohia Oșand, prot. Oradea; 2. Vaida Valerian, absolvent de seminar, pentru parohia Dumbrăvița de Codru, prot. Beiuș, la data de 9 august 1985 și 3. Stanciu Ioan-Lucian, licențiat în teologie, la data de 11 august 1985, pentru parohia Botean, prot. Oradea.

■ *Sărbătoriri de hram.* — La 15 august 1985, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, în bisericile care poartă acest hram, s-au săvîrșit sfinte slujbe cu deosebită solemnitate. Semnalăm pe cele mai însemnate. La biserica cea mare din Zalău, sf. slujbă a Liturghiei a fost săvîrșită de către însuși P. S. Episcop Vasile, în mijlocul unui sobor de preoți. Cu acest prilej, s-a binecuvîntat icoana Adormirii Maicii Domnului de pe fațada bisericii, lucrată cu multă măiestrie artistică în mozaic.

■ La biserica din *Bixad*, prot. Satu Mare, în mijlocul unui sobor clerical, Sf. Liturghie a fost oficiată de păr. Vicar eparhial Augustin Lucian, ca delegat chiriarhal, iar la mănăstirea *Izbuc* a fost delegat cu această misiune păr. Consilier eparhial Nicolae Mara. De asemenea, și la catedrala episcopală din Oradea (Biserica cu Lună), avînd același hram, Sf. Liturghie și celelalte sfinte slujbe s-au săvîrșit într-un cadru deosebit de sărbătoresc.

Mănăstirea Cernica

(Continuare din pag. a 3-a)

din temelii și sfințit la 1842. Portretele ctitorilor, Sf. Calinic și arhiereul de origine ardeleană Ioanichie Stratonicias, — sînt semnate de Sava Henția, tot un ardelean.

Din păcate, nu ne putem opri asupra comorilor de artă, atît de numeroase, aflate azi în Mănăstirea Cernica adunate de-a lungul timpurilor, nici asupra arhitecturii bisericilor și clădirilor, adevărate monumente încadrate organic în *firea*, în specificul locului și totodată în specificul vieții noastre monahale.

Vom semnala însă, pe scurt, continuitatea activității culturale și contactul permanent pe care mănăstirea l-a avut cu cultura.

Am pomenit de *Diata* scrisă de Starețul Gheorghie în februarie 1785. În același an, un alt călugăr cernican, ieromonahul Protasie așterne o lungă povățuire în versuri, al cărei subiect este viața monahală. La mijlocul secolului trecut — după părerea noastră, întrucît textul este nedatat — un alt călugăr scrie cîteva pagini minunate despre rectitorirea mănăstirii de către cuviosul Gheorghie. Am pomenit textele și însemnările de cronică — unele privind Revoluția din 1821 — datorate Sf. Calinic, la care se adaugă o altă suită de însemnări sinonime caligrafiate de alți monahi. În toate aceste mărturii, la care se adaugă două condici ale mănăstirii, vedem duhul culturii noastre vechi și al curentului cultural cernican. Testamentul strălucit al acestui spirit îl reprezintă cartea monahului Casian Cernicanul, *„Istoriile Sfintelor monastiri Cernica și Căldărușani"*, carte care prilejuiește întîlnirea cu ultimul nostru cronicar mănăstiresc, cu un povestitor plin de har și cu un autentic scriitor.

În anul 1881, va fi instalată la Cernica tipografia lui Toma Teodorescu, cel care tipărise, în 1870, cu literele alfabetului de tranziție, volumul lui Casian. O nouă tipografie va apărea în 1925, cu o activitate deosebit de rodnică. Îi va fi o vreme director monahul-scriitor Damian Stănoiu. Cinci ani mai tîrziu, în 1930, fostul mitropolit primat Atanasie Mironescu, retras în ostrovul Cernicăi, va scrie o documentată istorie a așezămîntului. O scurtă monografie vor publica, în 1969, la Editura Meridiane, I. L. Georgescu și Roman Stanciu, fostul stareț cernican, actualul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

La Cernica a locuit o vreme, în anii 1900 Tudor Arghezi, și a recunoscut el însuși, ulterior, cît a datorat acestei perioade. De altfel, imaginea chinoviei, a lacului și unele figuri de monahi, le întîlnim în poeziile sale din primul volum, „Cuvinte potrivite". Emoționantă este revenirea lui Arghezi la Cernica pentru ultima oară, în 1964, cînd a așternut — 3 ani înainte de moarte — această însemnare în cartea de aur: „8 iunie 1964. Cernica. // În aducerea emoționat aminte a unui noviciat și a unei ascultări sub stărețiia arhimandritului Visarion // TUDOR ARGHEZI PĂCĂTOSUL // Cu dragoste pentru frații și părinții de azi".

În mai multe rînduri a scris despre Cernica Gala Galaction — înmormîntat aici — și tot pe la Cernica au trecut, poposind mai mult sau mai puțin, scriitorii Anton Holban și Alexandru Sahia. Despre valoarea monumentală a Cernicăi a scris și marele arhitect și restaurator George M. Cantacuzino. Figura Sf. Ierarh Calinic a inspirat Arhimandritului Valeriu Bartolomeu Anania un frumos poem, publicat în culegerea „File de Acatist".

Acestea sînt, pe scurt, cîteva trăsături definitorii ale marelui așezămînt monahal vegheat și azi de duhul marilor ostenitori: cuviosul Gheorghie și Sf. Ierarh Calinic.

Dincolo de orice vamă

— Eu presimt că, la-nserare,
Se arată altă zare.
— Vai, atîta-nstrăinare
Cum ne doare,
cum ne doare ...

Strînge-ne, Maică, în Cînt
Peste margine de gînd.
Strînge-ne, Maică, în Cînt
Peste margine de vînt.
Strînge-ne, Maică, în Cînt
Peste margini de pămînt.

Sus e Casă, jos e ceață —
Întuneric se răsfață.
Maică, Maică, tu ne cheamă
Dincolo de orice vamă.
Fie-ne Casa senină
În Lumină, în Lumină.
Ea ne cere. Ea ne cere
La-nviere. La-nviere.

Peste margine de gînd
Du-ne, Maică, în Cuvînt.
Peste margine de vînt
Du-ne, Maică, în Cuvînt.
Peste margini de mormînt
Ține-ne, Maică-n Cuvînt.

AUREL HANCU

Semnalăm... Semnalăm...

● *De pe cerul inteligenței românești a mai căzut o stea. O stea cu nume:* Radu Popescu. *Eseist, critic literar și în ultimii ani, critic de teatru, temut pentru că era exigent, iubit pentru că lăuda ce era de lăudat și, pentru că nu ierta ceea ce nu era desăvîrșit, sentimente asemănătoare se întorceau adesea și împotriva lui. Avea prieteni puțini, dar toți erau de inimă și de minte, de cuvînt și de scris. Nu putea fără prieteni, deși și-i făcea și îi păstra cu greutate. Ca să-i rămînă cineva prieten, trebuia să-l cunoască bine și să știe să-l rabde, dar să-i găsească și replica pe măsură, pe care, chiar cînd n-o primea, o aprecia.*

Deși întors mai ales spre sine, orgolios și dominant, credea în forța ideii care se încarna în doi-trei și mai mulți. Căci oricît de ferm era în toate, oricît de precis își articula gîndurile, nu putea fără martori. Așa era el, social.

Se voia de mare integritate și o cerea și de la ceilalți. Părea în permanență agresiv și arțăgos, dar era tandru și credincios în prietenie. Spiritul său în continuă fierbere și sub înaltă presiune, inteligența lui neastîmpărată, gata de replică în orice clipă, vorba lui întotdeauna bine articulată, parcă subliniată cu linii violente, groase, ca și cum ceea ce ar fi spus ar fi fost literă de evanghelie, îl făceau interesant și căutat. Îl evitau doar cei care se temeau de necruțarea lui. N-ar fi căutat împăcarea cu cei care nu-l iubeau. Cu atît mai rău pentru ei! Pe vremea lui Vlad Țepeș nu s-ar fi dat înapoi să fie el purtătorul de țeapă. Nu-i plăceau cei ce neguțătoreau în templul culturii tinichele și celofibre și inima lui rămînea de piatră în fața a ceea ce decreta că e prostie, șmecherie și mediocritate.

Serile cu el, uneori la mine, cînd nu era Didona să-l mustre cu delicatețe și să-i arate ceasul, nu se terminau pînă nu le alunga soarele, deși știa că mă chinuiește cumplit. Toți plecau, numai el rămînea, pînă vorbeam amîndoi prin somn. Întreba, întreba mereu și judeca nemilos pe toată lumea, grav, catastrofal. Ducea întrebările pînă la limite aproape nepermise, jenante, deși bine înfășurate în formule de politețe irezistibilă. Era, în general, de o politețe foarte franțuzească, subțire, vizitată adesea de snobismul acelor „mots" cu care își colorează conversația învățații umblați prin Parisurile de altă dată. Cita cu ușurință din clasici și din ultramodernii „Nu"-urilor și „Dada"-urilor, cu aceștia din urmă ținîndu-se familiar. Se bătea pe umăr cu viii și cu morții cei mari, cu care se simțea înfrățit întru inteligență și întru misiune civilizatoare. Cînd se supăra — și cînd nu se supăra? — se rostogolea împotriva „vinovaților" pe toate notele portativului, denunțînd impostura cu violență și istovindu-se ca la o luptă corp la corp. De fapt lupta era starea lui permanentă. Cu cei egali scînteia. Căci scînteile nu se nasc decît cînd se ciocnesc două corpuri tari.

Acum Radu Popescu a trecut dincolo. Se odihnește. În sfîrșit! E unul dintre aceia despre care se poate spune cu dreptate că a lăsat în urmă un gol, și nu pentru că despre morți se vorbește numai de bine. Multora ne va lipsi.

● *Am citit o foarte bună carte care se pretinde a fi de călătorie:* CĂLĂTORII SUBIECTIVE *de Radu Budeanu (ed.* Sport-Turism, *București, 1984, 200 p.). E o carte de cultură cu investigații profunde în spiritul american, mexican, englez, african, finlandez, german care nu ascunde, ci face cunoscută o intensă pregătire, înainte și după călătorie, oricît de ciudat ar fi acest „după în pregătirea unei călătorii! Asociațiile venite sub condei ca din întîmplare, citatele esențiale din și despre culturile respective, din și despre oamenii lor mari scoase ușor ca dintr-o memorie din totdeauna, sînt desigur părți ale acestei pregătiri. De acum încolo mulți se vor pregăti citindu-l la rîndul lor pe Radu Budeanu care a văzut, a meditat, a legat între ele cunoștințe și intuiții, cărți și oameni, a încorporat în sine și s-a proiectat pe sine în cele întîlnite, a călătorit „subiectiv" prin atîta lume. Parcă se poate altfel! Dacă lumea nu e și în tine, n-ai instrumente pentru a o percepe și a o înțelege. Numai cu ochii nu faci nimic. Chiar dacă ai și aparat fotografic, deși nu e rău să-l ai. Important e să nu faci numai fotografii — și Radu Budeanu a făcut — ci să te implici în întîlniri ca într-un proces de fotosinteză. Radu Budeanu a făcut-o și pe aceasta.*

● *În revista „Présence orthodoxe" din Paris (nr. 2, 1985, p. 22—27), Marc-Antoine Costa de Beaurgard scrie un frumos articol despre spiritualitatea românească, intitulat „Sainte Roumanie". Titlul e voit imitînd un apelativ din trecut acordat altora, pentru a scoate în relief valori românești „encore mal connue dans les pays occidentaux".*

● *Despre Noica se scrie mult, parcă recuperîndu-se un timp care l-a ignorat. Tudor Cătineanu scrie: „Constantin Noica este unul dintre cei mai mari gînditori ai filozofiei românești și este ultimul mohican al culturii noastre interbelice" (în „Trădările cuvintelor", Steaua, nr. 5, 1985, p. 38).*

● *Semnalăm în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai", Historia, 1985, Cluj-Napoca (anul XXX): I. I. Mârza:* Ideea de educație în concepția unor reprezentanți ai Școlii ardelene *(p. 30—38), și Al. Zub:* Preocupări de istoria culturii în România interbelică (p. 40—59).

● *O știre extrem de interesantă publică revista „Magazin" (nr. 3, 1985, p. 9): la Biblioteca națională din Viena s-a descoperit un manuscris, papirus cu 214 rînduri, vechi de 2200 de ani, și care ar fi o parte din catalogul Bibliotecii din Alexandria, fondată în secolul al III-lea î. d. Hr. de Ptolomeu Filadelful și distrusă (se zice) de califul Omar, incendiind-o în anul 640 d. Hr. Acesta ar fi zis: dacă volumele care o compun conțin lucruri pe care le conține și Coranul, atunci sînt inutile; dacă conține lucruri contrare Coranului, atunci sînt și mai inutile. Și ar fi ordonat incendierea. Dar aceasta ar putea fi o legendă.*

● *Biserica Ortodoxă Română din Geneva ne-a trimis o publicație cu titlu și conținut pe măsură:* Credință și etnie. *Semnează: pr. prof. dr. I. Bria, pr. prof. dr. D. Popescu, dr. Ilie-Dan Ciobotea și parohul-redactor, nou la Geneva, drd. pr. Vergil Vîlcu.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 septembrie şi 1 octombrie 1985 Nr. 35—36 şi 37—38/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O manifestare de mare amploare a democratismului orînduirii noastre socialiste:

Congresul al III-lea al Consiliilor Populare

În zilele de 10 şi 11 septembrie a. c. s-au desfăşurat în Bucureşti, lucrările celui de al III-lea Congres al consiliilor populare judeţene şi al preşedinţilor consiliilor populare municipale, orăşeneşti şi comunale, manifestare care a determinat o largă participare a tuturor celor care au fost investiţi de obşte să poarte sarcinile conducerii treburilor publice. Între aceştia s-au numărat şi reprezentanţi ai cultelor, în calitatea lor de deputaţi în organele locale ale puterii şi administraţiei de stat.

Congresul a permis desfăşurarea unor temeinice dezbateri în vederea găsirii celor mai bune soluţii care „să imprime un ritm şi mai accelerat dezvoltării şi modernizării economiei naţionale, să adîncească procesul de transformare revoluţionară a societăţii româneşti, să contribuie la creşterea prosperităţii noastre, a tuturora, să ducă, pe un plan mai general, la întărîrea independenţei şi suveranităţii patriei".

Lucrările Congresului s-au desfăşurat sub înaltul patronaj al Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România. Domnia Sa a rostit cu acel prilej o amplă cuvîntare, în care a arătat între altele că „prin structura şi compoziţia lor, consiliile populare sînt cele mai reprezentative şi democratice organe locale ale puterii de Stat, care asigură o participare largă a oamenilor muncii, a întregului popor la conducerea localităţilor, a întregii activităţi de dezvoltare economico-socială a ţării".

În final, Congresul a adoptat hotărîrea ca magistrala expunere a preşedintelui ţării să fie adoptată ca program al întregii activităţi pe care consiliile populare judeţene, municipale, orăşeneşti şi comunale, comitetele şi birourile executive ale acestora, deputaţii, toţi cetăţenii ţării o vor desfăşura pentru înfăptuirea măreţelor obiective de dezvoltare economico-socială a patriei.

Deschiderea noului an de învăţămînt

Sărbătoare cu o deosebită semnificaţie în viaţa poporului nostru, începutul de an şcolar a fost marcat şi de această dată de prezenţa personală a preşedintelui ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, care împreună cu Doamna Elena Ceauşescu, a luat parte sîmbătă, 14 septembrie 1985, la marea adunare populară desfăşurată în municipiul Iaşi, dedicată acestui eveniment.

În cuvîntarea rostită cu acest prilej, conducătorul ţării a apreciat condiţiile optime care s-au creat învăţămîntului de toate gradele în vederea desfăşurării unei susţinute activităţi de formare a tinerei generaţii în spiritul dragostei de patrie şi popor, al muncii creatoare şi dăruirii pentru cauza păcii în lume.

Adresînd tinerei generaţii chemarea de a se pregăti pentru a putea răspunde mîine cu competenţă îndatoririlor de vrednici cetăţeni ai României socialiste, D-l preşedinte Nicolae Ceauşescu a spus: **„Faceţi totul, dragi prieteni, pentru a vă însuşi cele mai înalte cunoştinţe din toate domeniile! Învăţaţi să fiţi revoluţionari şi patrioţi, să fiţi demni cetăţeni ai României libere şi independente! Învăţaţi, învăţaţi, pentru a putea continua tradiţiile revoluţionare ale poporului român, pentru a asigura permanent, veşnic, demnitatea, libertatea şi existenţa naţiunii noastre socialiste!"**

Şcoala românească a înregistrat mai ales în ultimele două decenii rezultate remarcabile atît sub raportul dotaţiei materiale cît şi al unei activităţi didactice superioare. O realizare deosebită a acestor ani este generalizarea învăţămîntului obligatoriu de 10 ani, iar pe planul instructiv-educativ, îmbinarea strînsă dintre învăţămînt, cercetare şi producţie. Este de remarcat, de asemenea, largul democratism care caracterizează învăţămîntul în patria noastră, porţile şcolii fiind deschise pentru toţi fiii poporului nostru, indiferent de naţionalitate. Se cuvine apoi menţionată gratuitatea învăţămîntului de toate gradele.

Noul an şcolar deschide pentru cadrele didactice şi tineretul studios noi şi luminoase perspective de muncă şi noi succese în valorificarea şi pregătirea profesională, în înfăptuirea celor mai îndrăzneţe visuri şi aspiraţii.

A III-a Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace

Între 16—18 septembrie 1985, s-au desfăşurat, în Capitală, în localul hotelului „Bucureşti", lucrările celei de a III-a Adunări a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace.

Au luat parte membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, conducătorii cultelor din ţara noastră, profesori de la institutele teologice universitare, directorii seminariilor teologice, vicari şi consilieri, redactori ai revistelor bisericeşti, protopopi, preoţi, stareţi şi stareţe de mănăstiri, alţi slujitori ai cultelor.

Alături de cei amintiţi au fost prezenţi oaspeţi de peste hotare. Astfel, din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor au participat: D-l Uffe Gjerding, secretar pentru Europa al CICARWS; D-l Erick Weingartner, secretar al Comisiei Bisericilor pentru afacerile internaţionale; pr. prof. dr. Ion Bria, secretar pentru relaţiile cu Bisericile Ortodoxe.

Din partea Conferinţei Creştine pentru Pace au luat parte: pastorul dr. Lubomir Mirejovsky, secretar general al C.C.P. şi rev. Hans Joachim Oeffler, vicepreşedinte al C.C.P.

Bisericile ortodoxe au fost reprezentate după cum urmează:

— Biserica Ortodoxă Rusă, prin Î.P.S. Mitropolit Serghie de Odesa şi Kersonez; prot. Victor Petliucenko, diacon Nicolai Pritula.

— Biserica Ortodoxă Iugoslavă, prin: Î.P.S. Mitropolit Iovan de Zagreb şi protos. Mitrofan Kodic, director de seminar teologic.

— Biserica Ortodoxă Bulgară, prin Arhim. Kiril Hristov.

— Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia, prin Î.P.S. Mitropolit Dorotei Filipp şi prot. Iaroslav Suvarsky.

— Biserica Ortodoxă din Finlanda, prin Î.P.S. Mitropolit Johannes Rinne de Helsinki.

De la Vatican au luat parte: Mons. Eleuterio — Francesco Fortino şi Mons. Salvatore Scribano, amîndoi activînd în cadrul Secretariatului pentru Unitatea creştină.

Din partea Federaţiei Luterane Mondiale au fost prezenţi: D-l Episcop Kaldy Zoltan, preşedinte; dr. Amza Lema, delegat al Secretarului general; D-l Georg Pospfay, consilier în Departamentul pentru Studii şi Documentare.

Alţi delegaţi de peste hotare:

Dr. Olof Sundby, primat al Bisericii Luterane din Suedia; D-l Willy Moret, vicepreşedinte al Adunării Evanghelice din Elveţia; D-l Ludwig Grosse, superintendent al Bisericii Luterane din R.D.G.; Dr. Helmut Hild, delegat al preşedintelui Consiliului evanghelic al Bisericilor din R.F.G.; D-l Joachim Gurt, secretar general al Alianţei Reformate din R.F.G.; D-l Ernst Schrupp, director onorific al Şcolii biblice din Widenest, R.F.G.; D-l Episcop dr. Joachim Heubach, al Bisericii Luterane din Böckenburg, R.F.G.; D-l Giorgio

(Continuare în pag. a 2-a)

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Mult stimate Domnule Preşedinte,

Întruniţi în Adunarea consacrată dezarmării şi păcii, cu tema: „Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre", desfăşurată la Bucureşti, în zilele de 16, 17 şi 18 septembrie 1985, conducătorii şi reprezentanţii cultelor din Republica Socialistă România, avînd alături şi reprezentanţi ai unor Biserici şi organizaţii religioase internaţionale, îşi exprimă deosebita preţuire pentru neobosita activitate pe care Domnia Voastră, mult stimate şi iubite Domnule Preşedinte Nicolae Ceauşescu, o depuneţi, de două decenii, în fruntea statului, cu dăruire şi înflăcărare patriotică, pentru ridicarea continuă a ţării pe culmi tot mai înalte de progres şi civilizaţie, pentru apărarea păcii şi vieţii pe pămînt, pentru dezarmare generală şi, în primul rînd dezarmare nucleară, pentru colaborare şi înţelegere între oameni, între toate popoarele lumii.

Propunerile, iniţiativele şi acţiunile Domniei Voastre în problemele cardinale ale contemporaneităţii, consacrate păcii pe planeta noastră, Vă conferă prestigiu, stimă şi respect în întreaga lume. Popoarele iubitoare de pace, forţele progresiste de pretutindeni dau cea mai înaltă apreciere energiei şi consecvenţei cu care militaţi pentru lichidarea stărilor conflictuale şi de încordare, pentru abolirea politicii de forţă şi dictat, pentru soluţionarea tuturor litigiilor numai pe calea tratativelor, pentru eradicarea subdezvoltării şi instaurarea unei noi ordini economice internaţionale.

România înfăţişează astăzi lumii chipul demn al unei ţări libere şi independente, care, afirmîndu-se tot mai mult ca luptătoare dîrză pentru măreaţa cauză a păcii şi progresului, a asigurării dreptului fundamental al tuturor oamenilor şi popoarelor la existenţă paşnică, la viaţă, şi-a redus cheltuielile militare în favoarea creşterii bugetelor destinate dezvoltării economico-sociale a patriei, învăţămîntului, ştiinţei şi culturii.

Noua şi strălucita Dumneavoastră iniţiativă de pace, concretizată în Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite şi Canada, exprimă încă o dată, hotărîrea unanimă a întregului nostru popor de a conlucra cu toate statele şi popoarele pentru oprirea cursei înarmărilor pe pămînt şi prevenirea ei în spaţiul cosmic, pentru instaurarea în întreaga lume a unui climat de încredere, securitate, colaborare şi pace.

Animaţi de convingerea că înflăcăratele Dumneavoastră îndemnuri la raţiune şi luciditate, chemarea pe care o adresaţi tuturor statelor şi popoarelor de a se înfăptui dezarmarea şi, în primul rînd, dezarmarea nucleară, constituie singura alternativă pentru salvgardarea păcii, călăuziţi de învăţăturile noastre religioase, noi, conducătorii şi reprezentanţii cultelor din România, împreună cu distinşii oaspeţi de peste hotare, am adresat un stăruitor Apel către Organizaţia Naţiunilor Unite, către Bisericile şi organizaţiile religioase internaţionale pentru a mobiliza forţele progresiste, toţi oamenii iubitori de bine de pretutindeni la acţiune unită pentru oprirea cursei înarmărilor şi înlăturarea primejdiei nucleare, pentru pace şi înţelegere între oameni şi popoare.

Într-o impresionantă atmosferă de responsabilitate şi solidaritate, manifestîndu-şi profunda gratitudine pentru condiţiile de deplină libertate religioasă, conducătorii şi reprezentanţii cultelor din România, dînd glas voinţei unanime a credincioşilor lor, în deplin consens cu toţi fiii patriei, îşi reînnoiesc legămîntul ca, urmînd luminosul Dumneavoastră exemplu, să contribuie cu întreaga lor capacitate şi dăruire la făurirea unei Românii tot mai prospere, la statornicirea relaţiilor de încredere, colaborare şi respect reciproc între toate naţiunile lumii, la triumful păcii, care înseamnă astăzi însăşi viaţa pe planeta noastră.

ADUNAREA CULTELOR DIN ROMÂNIA
PENTRU DEZARMARE ŞI PACE

Bucureşti, 16—18 septembrie 1985

APELUL

Adunării Cultelor din Republica Socialistă România către toate Bisericile şi organizaţiile religioase internaţionale

Preocupaţi de apărarea vieţii pe planeta noastră, adînc îngrijoraţi de intensificarea fără precedent a cursei înarmărilor, conducătorii şi reprezentanţii Cultelor din România, avînd alături şi personalităţi ale vieţii religioase de peste hotare, s-au întrunit, din nou, la Bucureşti, în zilele de 16, 17, şi 18 septembrie 1985, într-o amplă Adunare consacrată dezbaterii problemelor dezarmării şi păcii.

Examinînd cu luciditate şi responsabilitate situaţia internaţională actuală, participanţii la adunare au evidenţiat că omenirea se găseşte astăzi într-un moment de răscruce pentru existenţa sa. Nicicînd în îndelungata sa istorie, lumea nu s-a aflat într-o situaţie atît de gravă, fiind confruntată cu un ansamblu de probleme deosebit de complexe, bîntuită de furia unor adevărate uragane economice, politice şi militare, care produc suferinţe adînci, teamă şi neîncredere între oameni şi popoare. Dar factorul ce întreţine şi amplifică îngrozitorul coşmar al omenirii îl constituie cursa aberantă a înarmărilor, şi în primul rînd acumularea de noi stocuri de armament nuclear, alocarea unor sume tot mai mari din bugetele naţionale pentru perfecţionarea armamentelor, sporirea efectivelor militare, amplasarea de noi rachete nucleare pe continentul european, militarizarea spaţiului cosmic.

Deturnînd şi irosind uriaşe resurse materiale şi umane, cursa înarmărilor afectează profund economia mondială, prejudiciază eforturile de dez-

(Continuare în pag. a 2-a)

ADUNAREA CULTELOR DIN ROMÂNIA PENTRU DEZARMARE ŞI PACE

Bucureşti, 16—18 septembrie 1985

A III-a Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace

APELUL

Adunării Cultelor din Republica Socialistă România către toate Bisericile şi organizaţiile religioase internaţionale

(Continuare din pag. 1)

voltare naţională, modifică volumul şi orientarea schimburilor de valori, frînează cooperarea între state şi împiedică instaurarea unei ordini economice internaţionale pe o bază mai echitabilă. Totodată, cursa înarmărilor menţine şi încurajează folosirea forţei şi ameninţării cu forţa în raporturile dintre state, sporeşte tensiunea între ţări şi popoare, generează noi stări conflictuale, subminînd astfel pacea şi securitatea internaţională. Înarmările nucleare măresc şi mai mult pericolul unui nou război mondial, care, în actualele condiţii, s-ar transforma, inevitabil, într-un cataclism universal, ce ar distruge cuceririle civilizaţiei umane, însăşi viaţa pe planeta noastră. Iniţierea şi punerea în practică a unor programe de militarizare a spaţiului cosmic agravează şi mai mult instabilitatea şi încordarea internaţională, creează premisele intensificării cursei înarmărilor, accentuînd pericolul declanşării unei catastrofe nucleare, cu consecinţe inimaginabile pentru existenţa umană.

În acest context, problema fundamentală a epocii noastre o constituie oprirea cursei înarmărilor şi trecerea neîntîrziată la adoptarea unor măsuri concrete de dezarmare, şi în primul rînd de dezarmare nucleară. Aceasta pune pregnant în evidenţă rolul popoarelor, al forţelor progresiste, al tuturor oamenilor doritori de bine de pretutindeni care, dincolo de convingerile filozofice şi politice, de credinţele lor religioase, sînt chemaţi, astăzi, mai mult ca oricînd, să-şi unească eforturile şi să militeze activ pentru înlăturarea pericolului de război, instaurarea unui climat de încredere, destindere, cooperare şi pace în lume.

Poporul român, consecvent vocaţiei sale de pace, dovedită statornic de-a lungul istoriei, şi-a exprimat, în nenumărate rînduri, şi mai ales astăzi, prin ample şi vibrante manifestări, hotărîrea fermă de a acţiona pentru făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte, fără arme şi fără războaie, pentru apărarea dreptului fundamental al oamenilor la viaţă, la muncă liberă şi paşnică.

România, prin iniţiativele, propunerile şi acţiunile strălucite ale Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, şi-a cucerit o largă reputaţie internaţională, ca ţară care militează neabătut pentru cauza păcii în lume, pentru găsirea celor mai eficiente căi şi mijloace de soluţionare a oricăror conflicte şi litigii între state numai pe cale paşnică, prin tratative pentru înlăturarea definitivă a războiului din viaţa societăţii umane.

Noua acţiune românească de pace, iniţiată de Preşedintele Nicolae Ceauşescu şi concretizată în recentul APEL pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, reafirmă cu putere dorinţa fierbinte a poporului român de a trăi într-o lume a păcii şi colaborării, precum şi voinţa sa nestrămutată de a-şi spori eforturile, împreună cu celelalte naţiuni, pentru oprirea cursei înarmărilor şi realizarea dezarmării, pentru apărarea vieţii şi păcii în lume.

Exprimîndu-şi adeziunea unanimă la APELUL Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, reprezentanţii Cultelor religioase din România, împreună cu întregul popor român, consideră drept o datorie de conştiinţă de a-şi aduce contribuţia, în formele şi cu mijloacele de care dispun, la promovarea cauzei dezarmării şi salvgardarea păcii pe planeta noastră.

Cultele din România, potrivit învăţăturilor lor de credinţă, după care apărarea păcii — care astăzi înseamnă apărarea vieţii însăşi — constituie o misiune şi o îndatorire sacră, sînt ferm hotărîte să nu-şi precupeţească eforturile pentru a face ca în politica internaţională să triumfe raţiunea, să se pornească de la necesitatea asigurării dreptului fundamental al oamenilor la existenţă, la dezvoltare liberă şi demnă, la pace şi continua lor propăşire spirituală şi materială.

Ne adresăm tuturor Bisericilor, organizaţiilor religioase internaţionale cu Apelul fierbinte de a ne uni forţele, a ne intensifica acţiunile pentru realizarea unui climat de pace, bună înţelegere şi colaborare, pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear care pune în pericol însăşi viaţa pe planeta noastră.

Identificîndu-ne cu aspiraţiile şi idealurile nobile ale umanităţii, conştienţi de înalta noastră responsabilitate înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, adresăm apelul către toate statele membre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite, la însuşi acest forum cu vocaţie universală, să facă totul pentru a mobiliza popoarele, factorii de decizie politică, la lupta unită pentru dezarmare şi pace, pentru edificarea unei lumi mai drepte şi mai bune, în care fiecare naţiune să se poată dezvolta liber şi independent.

Să cerem conducătorilor Uniunii Sovietice şi Statelor Unite ale Americii să depună toate eforturile pentru ca negocierile de la Geneva în problema armamentelor nucleare şi opririi militarizării Cosmosului, să ducă la realizarea unor acorduri corespunzătoare, vizînd încetarea amplasării rachetelor nucleare în Europa, trecerea la retragerea celor existente, pînă la eliminarea lor completă, oprirea experienţelor nucleare şi renunţarea la orice acţiune de militarizare a Cosmosului.

Să cerem tuturor statelor să iniţieze măsuri pentru îngheţarea cheltuielilor militare, reducerea treptată a acestora, precum şi a efectivelor militare, iar fondurile, astfel eliberate, să fie folosite pentru impulsionarea dezvoltării economico-sociale şi ajutorarea ţărilor sărace, pentru fertilizarea pămîntului şi nu pentru distrugerea lui.

Să ne unim glasurile cu toţi oamenii de bună credinţă din lume şi prin acţiunile noastre comune să determinăm „transformarea săbiilor în pluguri", să facem ca pacea şi înţelegerea să se instaureze pe tot pămîntul, ştiind că numai în pace oamenii se pot bucura de fericirile vieţii!

MOŢIUNEA

Adunării Cultelor din Republica Socialistă România, Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

În unanimitate de gînd, simţire şi voinţă cu întregul nostru popor, mobilizaţi de noua iniţiativă de pace a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, concretizată în CHEMAREA şi APELUL Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, conducătorii şi reprezentanţii Cultelor religioase din România s-au întrunit la Bucureşti, în zilele de 16, 17 şi 18 septembrie 1985, într-o însufleţită Adunare consacrată păcii şi dezarmării.

În aceste momente, cînd omenirea este grav ameninţată în însăşi existenţa ei de primejdia unui cataclism nuclear, România, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, adresează conducătorilor de stat, un nou şi vibrant Apel la raţiune, la abţinerea de la orice act care ar putea periclita pacea, chemînd, în acelaşi timp, toţi oamenii şi popoarele să-şi unească eforturile în vederea opririi cursei înarmărilor şi a pregătirilor de război. Prin această nouă şi strălucită iniţiativă de pace, România face, încă o dată, dovada înaltei sale responsabilităţi faţă de soarta poporului român şi destinele omenirii.

Conştienţi de pericolul grav pe care îl reprezintă pentru viaţa planetei cursa aberantă a înarmărilor nucleare, călăuziţi de învăţăturile noastre religioase, noi, conducătorii şi reprezentanţii cultelor din România, dînd glas sentimentelor şi voinţei tuturor credincioşilor, sprijinim cu fermitate ideile mobilizatoare expuse în Apelul şi Chemarea Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, care exprimă hotărîrea întregului popor român de a milita pentru apărarea vieţii, salvgardarea păcii, pentru dezarmare, buna înţelegere şi colaborare între toate naţiunile lumii.

Adeziunea noastră deplină la noile iniţiative de pace ale României, ale Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, se întemeiază pe convingerea că numai acţiunea unită şi fermă a popoarelor poate împiedica declanşarea unei catastrofe nucleare. Este necesar ca toate statele şi popoarele, forţele progresiste de pretutindeni să acţioneze astfel, încît minunatele cuceriri ale geniului uman, ale ştiinţei şi tehnicii moderne să fie puse exclusiv în slujba omului, să contribuie la consolidarea păcii şi nu la distrugere şi războaie. De aceea, într-o unică vrere cu întregul popor, noi, reprezentanţii cultelor din România, ne angajăm cu toată fiinţa în slujirea idealurilor nobile ale păcii şi înţelegerii între popoare, respingem cu hotărîre orice argumente care ar încerca să justifice continuarea nesăbuitei curse a înarmărilor, militarizarea spaţiului cosmic şi cerem să primeze raţiunea, luciditatea şi să se acţioneze acum, pînă nu este prea tîrziu, pentru a se îndepărta pericolul unui nou război, care nu ar avea nici învinşi, nici învingători, ci ar distruge tot ceea ce e viaţă pe pămînt.

Vrem ca toţi oamenii să trăiască în pace şi să se poată bucura de darul vieţii, iar pămîntul şi întreaga creaţie a lui Dumnezeu să fie ferite de distrugere, pentru ca omenirea să-şi poată împlini, astfel, propria ei menire.

Ne exprimăm încrederea că noile acţiuni pentru dezarmare şi pace ale României, care se bucură de o largă audienţă internaţională, vor determina afirmarea şi mai puternică a idealurilor nobile ale omenirii contemporane şi vor contribui la instaurarea unui climat de pace, securitate şi colaborare între oameni şi popoare.

Reafirmîndu-şi adeziunea la Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, slujitorii Cultelor religioase din întreaga ţară vor continua să sprijine, cu toate mijloacele de care dispun, înfăptuirea măreţului program de pace iniţiat de România, de Preşedintele Nicolae Ceauşescu, şi vor acţiona şi pe viitor, strîns uniţi, pentru promovarea binelui şi propăşirea poporului român, pentru realizarea dezideratului suprem al omenirii — apărarea vieţii şi a păcii pe pămînt.

ADUNAREA CULTELOR DIN ROMÂNIA PENTRU DEZARMARE ŞI PACE

Bucureşti, 16—18 septembrie 1985

(Continuare din pag. 1)

Bouchard, preşedinte al Bisericii valdensiene din Italia; D-l Dieter Gherman, secretar general al Asociaţiei internaţionale pentru libertatea religioasă; D-l Pierre Lanares, Editor al revistei „Conştiinţă şi Libertate", primsecretar general al Asociaţiei Internaţionale pentru libertatea religioasă; D-l Gianfranco Rossi, secretar general al Asociaţiei Internaţionale pentru Apărarea libertăţii religioase; Dr. Knud Wumpelman, secretar general al Federaţiei Baptiste din Europa; Dr. Josef Horok, vicepreşedinte al Alianţei Baptiste Mondiale; dr. Ray Hughes, vicepreşedinte al Conferinţei Penticostale Mondiale; dr. Billy Graham, evanghelist din S.U.A.

Deschiderea lucrărilor a fost precedată de un scurt serviciu religios.

Întîistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a rostit apoi o cuvîntare în care a exprimat îngrijorarea pe care o împărtăşesc toţi slujitorii şi credincioşii cultelor din patria noastră, faţă de agravarea situaţiei internaţionale, ca urmare a ultimelor evoluţii survenite în escaladarea cursei înarmărilor.

„La eforturile pe care omenirea însetată de pace le face pentru a-şi salva viaţa — a arătat Prea Fericirea Sa — marile puteri au răspuns cu pregătiri febrile pentru desăvîrşirea unor sisteme de acţiuni militare în spaţiul cosmic".

Datorită unor astfel de măsuri, pericolul declanşării unui război nuclear a sporit şi mai mult. Întreaga omenire este ameninţată cu distrugerea. „Pentru a evita un asemenea deznodămînt — a precizat Întîistătătorul Bisericii noastre — omenirea are datoria sacră să facă uz de dreptul său de a trăi, de dreptul său la existenţă, de dreptul său la viaţă".

În contextul dat, cultele religioase trebuie să se înscrie, prin slujitorii şi credincioşii lor, în rîndurile propovăduitorilor şi făcătorilor de pace. A III-a Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace tocmai rostul acesta înalt îl slujeşte — a arătat Prea Fericirea Sa.

În continuare a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului care a expus tema: „Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre".

Înfăţişînd tabloul unei lumi confruntate cu cel mai mare pericol din cîte au existat vreodată, Î.P.S. Sa a arătat că preocuparea de căpătîi a zilelor noastre este salvgardarea cauzei păcii, a instaurării unui climat de înţelegere, încredere şi colaborare între oameni şi popoare. Potrivit credinţei comune a tuturor cultelor, pămîntul ne-a fost dat ca o grădină a Edenului să-l lucrăm şi să-l păzim (Facere 2, 15), iar viaţa este bunul cel mai de preţ dăruit de Dumnezeu pe care trebuie să o apărăm de orice ar primejdui-o, neuitînd o clipă că Iisus Hristos Domnul s-a întrupat ca lumea viaţă să aibă şi încă din belşug (In. 10, 10)".

Alăturîndu-ne celor care militează pentru pace — a arătat în continuare Î.P.S. Sa, ne înrolăm de fapt în marea acţiune de apărare a păcii în care se află angajat cu toată fermitatea întregul nostru popor.

Întruchipînd aspiraţiile şi interesele fundamentale ale cetăţenilor patriei noastre, preşedintele României, Domnul Nicolae Ceauşescu, cheamă în acest moment de răscruce din viaţa planetei, la o largă colaborare internaţională, pentru reluarea cursului destinderii, pentru dezarmare şi pace, la încetarea fără întîrziere a cursei aberante a înarmărilor, la trecerea la măsuri eficiente de dezarmare şi, în primul rînd, la dezarmarea nucleară, la făurirea unei lumi fără arme şi fără războaie.

Slujitorii cultelor, împreună cu credincioşii, ca fii ai paşnicului nostru popor — a precizat Î.P.S. Sa — răspunde cu adeziune totală acestei vibrante chemări, îndemnaţi fiind din adîncul cugetului de conştiinţa împlinirii misiunii noastre religioase, de conştiinţa că sîntem răspunzători pentru viaţa şi pentru pacea lumii atît în faţa lui Dumnezeu, cît şi în faţa oamenilor".

Fireşte, că şi în această direcţie, a angajării în slujirea cauzei păcii, cultele vor acţiona cu mijloacele lor specifice şi de pe poziţia lor religioasă tradiţională.

„Întreaga noastră slujire: rugăciunea, reflecţia teologică, propovăduirea cuvîntului, scrisul, ţinuta şi exemplul personal, toate să fie închinate cu energie — a îndemnat Î.P.S. Mitropolit Nicolae — edificării şi apărării păcii şi vieţii, prin lupta susţinută pentru dezarmare şi, în primul rînd, dezarmarea nucleară. Să militäm toţi pentru producerea unei mutaţii radicale din direcţia înarmării în direcţia unei dezarmări controlate şi treptate, pentru ca, în final, omenirea să fie eliberată de orice ameninţare şi teroare, iar pacea să devină climatul firesc al dezvoltării vieţii şi al pregătirii împărăţiei lui Dumnezeu în inimi şi între oameni, care este „dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfînt", cum zice Apostolul (Rom. 14, 17)".

Evidenţiind necesitatea instaurării în lume a unei noi ordini economice şi etice, fără de care este de neconceput edificarea şi statornicirea unui climat de pace, destindere, cooperare şi securitate în Europa şi în întreaga lume, Î.P.S. Sa a arătat că la făurirea acestui climat sîntem cu toţii chemaţi. „În ceea ce ne priveşte, ca slujitori ai cultelor religioase, avem misiunea, prin însăşi natura vocaţiei noastre, de a vesti pacea, dar şi mai mult, de a acţiona potrivit Evangheliei ca: „făcători de pace" (Mt. 5, 9). În acest scop, avem datoria de a cultiva în sufletul credincioşilor o conştiinţă nouă, care să instaureze noi relaţii între oameni şi popoare, relaţii de respect reciproc, de armonie, de întrajutorare, de cooperare generală, de consens în apărarea valorilor sacre ale umanităţii, fundament al tuturor acestora fiind iubirea şi dreptatea".

După susţinerea referatului de către Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului a urmat o scurtă pauză, iar la reluarea lucrărilor în plen au luat cuvîntul reprezentanţi ai cultelor din ţară şi oaspeţi de peste hotare, dînd glas voinţei lor unanime de a se dedica nobilei slujiri a păcii.

În cursul după amiezii, începînd cu ora 16, lucrările Adunării cultelor s-au desfăşurat în cadrul celor patru secţiuni, unde au fost dezbătute următoarele teme:

Secţiunea I: — *„Pacea şi înţelegerea între oameni şi popoare, misiune de înaltă răspundere a cultelor religioase".*

Secţiunea a II-a: — *„Contribuţia cultelor religioase din România la înfăptuirea politicii de pace şi dezarmare, în primul rînd, de dezarmare nucleară în Europa şi în întreaga lume, promovată de România, de preşedintele Nicolae Ceauşescu".*

Secţiunea a III-a: — *„Activitatea cultelor religioase pentru realizarea unei noi ordini economice internaţionale".*

Secţiunea a IV-a: — *„Preocuparea cultelor religioase pentru statornicirea unui climat de destindere, cooperare şi securitate în Europa".*

În urma discuţiilor purtate asupra acestor teme, la sfîrşit au fost formulate concluzii pentru fiecare secţiune.

Marţi, 17 septembrie a.c. lucrările s-au desfăşurat în plen, continuînd luările de cuvînt din partea delegaţilor şi a oaspeţilor de peste hotare.

La ora 19 a avut loc un concert dat de corala Patriarhiei Române, în sala de conferinţe a Hotelului „Bucureşti". În program au fost înscrise piese, din repertoriul autohton şi străin, dedicate păcii.

Miercuri, 18 septembrie a.c., în cursul dimineţii, au continuat luările de cuvînt, în plen, iar după o scurtă pauză, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezentat următoarea sinteză a concluziilor lucrărilor Adunării:

În urma discuţiilor asupra temei principale: *„Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre"*, în cele patru subteme şi în baza rapoartelor celor patru secţiuni, s-au desprins următoarele concluzii:

1. — În cadrul secţiunii I-a care a aprofundat tema: „Pacea şi înţelegerea între oameni şi popoare; misiune de înaltă răspundere a Cultelor religioase", vorbitorii şi-au manifestat îngrijorarea faţă de noile pericole care ameninţă azi pacea şi viaţa pe planeta noastră, prin intensificarea înarmărilor nucleare şi militarizarea spaţiului cosmic şi şi-au exprimat adeziunea unanimă la noile iniţiative de pace ale Preşedintelui României, Nicolae Ceauşescu şi la recentul APEL pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, precum şi hotărîrea lor fermă de a face tot ce depinde de ele, în strînsă unitate cu întregul popor, pentru triumful cauzei păcii şi înţelegerii în lume.

Toţi vorbitorii au arătat că situaţia actuală gravă existentă pe glob, de supraînarmare nucleară, cu toate consecinţele ei dezastruoase şi deosebit de periculoase, contravine flagrant voinţei creatoare a lui Dumnezeu şi operei divine de restaurare şi împăcare a lumii în Hristos. Pentru toţi pacea este vieţuirea tuturor oamenilor şi popoarelor în înţelegere unii cu alţii, bazată pe dreptate, respect reciproc, egalitate şi independenţă, dar ea este şi dar de sus care întăreşte şi sprijină această năzuinţă firească a tuturor oamenilor.

În noul climat de libertate din patria noastră, Cultele din România, conştiente de menirea şi responsabilitatea ce le revin, au adus şi aduc o importantă contribuţie la promovarea în rîndul credincioşilor a idealurilor şi aspiraţiilor de pace şi înţelegere în întreaga lume. Puternic angajate în această susţinută luptă pentru pace de mai bine de trei decenii, acumulînd o bogată experienţă, susţinute de recenta „Chemare" a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste de intensificare a luptei pentru dezarmare şi pace, Cultele sînt ferm hotărîte să se mobilizeze exemplar şi să dea un nou impuls întregii lor activităţi pentru triumful cauzei păcii şi înţelegerii, prin toate mijloacele lor specifice.

Condamnînd cu hotărîre escaladarea cursei înarmărilor nucleare, militarismul, ameninţarea cu forţa şi războiul ca mijloace de soluţionare a diferendelor şi problemelor lumii contemporane, Cultele luptă în acelaşi timp împotriva temerii şi resemnării, întreţinînd în suflete credinţa şi speranţa în biruinţa finală a forţelor păcii şi ale vieţii.

Solidare cu întregul popor iubitor de pace, Cultele îşi unesc glasurile pentru a spune un NU hotărît cursei nesăbuite a înarmărilor nucleare, amplasării de noi rachete şi militarizării spaţiului cosmic şi sprijină cu toate forţele iniţiativele şi propunerile româneşti pentru dezarmare şi pace şi se angajează cu toate mijloacele lor specifice pentru edificarea unei lumi a păcii şi bunei înţelegeri pe planeta noastră.

2. — Adîncind tema: „Contribuţia cultelor religioase din România la înfăptuirea politicii de pace şi dezarmare, în primul rînd, de dezarmare nucleară în Europa şi în întreaga lume, promovată de România, de Preşedintele Nicolae Ceauşescu", participanţii la discuţii din secţia a II-a şi-au manifestat profunda lor îngrijorare în faţa pericolului deosebit de grav pe care-l reprezintă armamentul nuclear, acumulat în cantităţi ce pot distruge de cîteva ori omenirea.

S-a evidenţiat faptul că deşi în ultimii ani s-au purtat tratative îndelungate şi s-au adoptat numeroase rezoluţii referitor la dezarmare, totuşi, din păcate, cursa înarmărilor nu numai că n-a încetat, dar a căpătat proporţii fără precedent. O intensificare a cursei înarmărilor a fost marcată prin amplasarea de noi rachete cu rază medie de acţiune în Europa, ca şi prin adoptarea unor măsuri de militarizare a spaţiului cosmic.

Cheltuielile militare au atins, la ora actuală, proporţii exorbitante. În 1985 acestea se apropie de fabuloasa cifră de 1000 milioane de dolari. Uriaşe resurse materiale şi umane sînt deturnate sistematic spre scopuri militare neproductive.

Luînd în considerare această situaţie gravă care s-a creat, toţi participanţii la dezbateri au subliniat că oprirea cursei înarmărilor se impune ca o necesitate de maximă urgenţă. Acum, pînă nu este prea tîrziu, toate popoarele, guvernele, toţi oamenii doritori de bine de pretutindeni, indiferent de rasă sau religie, trebuie să acţioneze în modul cel mai hotărît pentru a se pune capăt înarmărilor şi a se trece neîntîrziat la dezarmarea generală şi, în primul rînd, la dezarmarea nucleară.

Vorbitorii şi-au exprimat adeziunea unanimă faţă de propunerile ţării noastre, personal ale Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, cuprinse în recentul APEL pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada, de îngheţare a cheltuielilor militare şi reducere anuală a acestora cu 5—10 la sută, şi de reducere a efectivelor trupelor, chiar din anul acesta, cu 10 la sută, ale ţărilor aparţinînd celor două alianţe militare şi ale celorlalte ţări.

(Continuare în pag. a 4-a)

De la Tribuna celei de a III-a Adunări a Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace

Prezidiul celei de a III-a Adunări a Cultelor din România pentru Dezarmare și Pace

I. P. S. Mitropolit TEOCTIST al Moldovei și Sucevei:

În îndelungata sa experiență, omenirea n-a fost niciodată ca în zilele noastre, în situația de a alege hotărît și cu curaj viața. Conștienți de acest moment hotărîtor, împreună cu slujitorii sfintelor altare de la parohii și mănăstiri, laolaltă cu bunii credincioși ortodocși români din Moldova și Bucovina, rugăciunile stăruitoare pentru pace le însoțim și cu îndrumări, conferințe preoțești și hotărîre statornică de a sprijini acțiunile poporului nostru pentru îndreptare spre o cît mai urgentă dezarmare, spre continuarea dialogului și spre o înțeleaptă chibzuință a cheltuielilor militare. Cu tăria „nădejdii vii" (I Petru 1, 3) în suflete, am răspuns asemeni tuturor fiilor patriei noastre, la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, la îndemnurile mult stimatului președinte al României, domnul Nicolae Ceaușescu, Erou al Păcii, și într-un cuget și o simțire ne străduim pentru înfăptuirea grabnică a căilor care să ducă spre înțelegere, apropiere, colaborare, prietenie și încredere. Sîntem convinși că, unindu-ne eforturile pe un asemenea drum, omenirea își va afla făgașul ei firesc de dezvoltare, de folosire a minunatelor mijloace ale științei și tehnicii de care să se bucure toți fiii globului pămîntesc, în lumina marilor adevăruri predicate de noi: „dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfînt" (Romani 14, 17).

Î. P. S. Mitropolit NESTOR al Olteniei:

Stă în puterea și capacitatea noastră, a tuturor oamenilor iubitori de bine de pretutindeni, a forțelor progresiste și a popoarelor din lumea întreagă, ca exprimîndu-ne voința hotărîtă de pace, dreptate și adevăr, independență și suveranitate, să determinăm pe cei ce dețin destinele omenirii să procedeze de urgență la transformarea arsenalelor atomice în grînare, a rachetelor nucleare în pîinea cea de toate zilele, a bombei cu neutroni în medicamente, a centrelor militare agresive în instituții social-culturale. Prin aceasta se va împlini proorocia lui Isaia de a preface „săbiile în pluguri" și de a se instaura pacea pe tot pămîntul, știind că lucrînd pentru pace, ne vom bucura de fericirea păcii, promisă nouă de Domnul Iisus Hristos și fiii lui Dumnezeu ne vom chema (Matei 5, 9).

Voința noastră de pace să triumfe pe fața pămîntului!

Î. P. S. Arhiepiscop ADRIAN al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală:

În timpul întîlnirilor și discuțiilor pe care le-am avut cu clericii și credincioșii ortodocși români sau de alte naționalități din Europa Occidentală, cu clericii și credincioșii altor confesiuni, cu bucurie și satisfacție am constatat că patria mea este cunoscută și apreciată de aceștia datorită importantelor și nobilelor sale inițiative și acțiuni pentru pace. De asemenea, am constatat că cele 14 culte din România sînt cunoscute și apreciate în Occident și ca urmare a hotărîrii și voinței cu care sprijină forțele iubitoare ale păcii, a consecvenței de care dau dovadă în inițierea unor acțiuni proprii, consacrate dezarmării și păcii.

P. S. Episcop IOAN ROBU, Conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice — București:

Noi, preoții catolici din România, împreună cu întreaga Biserică Romano-Catolică, în dubla noastră calitate de credincioși și buni cetățeni ai patriei, conștienți de faptul că menirea oamenilor pe pămînt este de a trăi și a se bucura în pace de roadele muncii lor și de bogățiile cu care Dumnezeu a înzestrat planeta noastră, cerem ca bogățiile pămîntului și realizările inteligenței umane să nu fie folosite spre distrugerea omenirii, ci spre fericirea și prosperitatea ei. Sprijinim toate propunerile și inițiativele României destinate realizării acestor măreți obiective.

Aceasta este și rugăciunea pe care o înălțăm, noi preoții, împreună cu credincioșii pe care îi păstorim, adorîndu-L pe Dumnezeu: „Trimite, Doamne, Duhul Păcii și al Iubirii în inimile oamenilor, spre a domni pacea împărăției Tale pe pămînt".

P. S. Episcop JAKAB ANTAL, Conducătorul Episcopiei Romano-Catolice — Alba Iulia:

Cugetul nostru, nervii și sentimentele noastre, cu dorința noastră, au așteptat în ultimii ani ca cel puțin conducătorii marilor puteri să se întîlnească. În aceste zile cînd problema păcii și dezarmării se negociază la Geneva, urmărim cu speranță rezultatul tratativelor. Acum putem aprecia pe deplin inițiativele președintelui țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, care, la Marea Adunare Națională din noiembrie 1983, a lansat un apel către toate guvernele statelor europene, Statelor Unite ale Americii și Canadei pentru a opri amplasarea în Europa a noilor arme nucleare americane și, concomitent, a contramăsurilor anunțate de Uniunea Sovietică. Voința de pace a poporului nostru s-a manifestat și în 1984, în adunările ținute pretutindeni în țară și în cele 18 milioane de semnături depuse odată cu Apelul nostru de pace, la reședința Națiunilor Unite din New York.

Sfîntul Iacob Apostolul scrie în epistola sa: „Înțelepciunea de sus este întîi de toate curată, apoi pașnică, blîndă, împăciuitoare, plină de milostivire și de roade bune, nepărtinitoare, nefățarnică. Rodul dreptății este semănat în pace pentru făcătorii de pace" (3, 17—18). Clar, că pacea nu este un cuvînt gol, un slogan de modă, cum spun unii, astăzi, ci este produsul virtuților divine și omenești cele mai frumoase. Aceasta este nu numai drumul ideal al creștinilor, ci voința supremă a tuturor oamenilor de pe pămînt.

De aceea, în episcopia noastră, în acord cu Sfînta Scriptură, cu morala, cu sistemul de drept, cu liturghia și rugăciunile noastre, în fiecare moment și tuturora, de la mic copil pînă la bătrînul încărcat de ani, noi vestim pacea ca singura cale pe care trebuie să pășim în vremea de azi. Ne bucurăm că în programul nostru de pace sîntem ajutați și de lucrările prezentei Adunări a Cultelor din România pentru dezarmare și pace, la care participă și distinși oaspeți de peste hotare.

Eminența Sa ALBERT KLEIN, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. — Sibiu:

Apostolul Pavel vorbește de evanghelie ca de o putere a lui Dumnezeu. Deci, nu de o putere de care putem dispune, ci de o putere care ne este oferită și care ne poate fi dată. Ceea ce ne rămîne nouă este să ne rugăm pentru ea. De aceea, în centrul strădaniilor noastre pentru pace rămîne rugăciunea. Vom continua să ne rugăm lui Dumnezeu să binecuvinteze pe cei care poartă răspunderea pentru destinele popoarelor, ca să-i însuflețească cu spiritul păcii și al dreptății. Biserica nu este chemată să participe la guvernare. Ea nu exercită o putere politică. Dar este chemată să se solidarizeze cu cei care poartă povara răspunderii pentru pacea popoarelor, pentru pacea lumii. Nu ne vom sustrage de la această datorie și vom păstra convingerea că rugăciunea pentru pace nu este zadarnică.

Folosesc acest prilej pentru a arăta că toți credincioșii și preoții bisericii noastre dau o înaltă apreciere politicii de pace a României și bogatei activități internaționale, desfășurată în ultimii 20 de ani, de domnul președinte Nicolae Ceaușescu. Această apreciere este determinată și de faptul că ne sînt asigurate toate condițiile pentru a ne desfășura viața religioasă în conformitate cu aspirațiile și tradițiile noastre de fii de naționalitate germană ai patriei române.

Eminența Sa PAUL SZEDRESSY, Episcopul Bisericii Evanghelice Luterane — Cluj-Napoca:

Biserica noastră, totalitatea comunităților evanghelice de limbă maghiară și slovacă, susțin și propagă ideea că eforturile pentru menținerea și consolidarea păcii, pentru înlăturarea pericolului unui nou război mondial, reprezintă un proces continuu, care trebuie privit ca o îndatorire și o angajare permanentă. Și este firesc să fie astfel, întrucît pericolul nu a încetat să existe și nu s-a diminuat, iar din moment ce situația se agravează și pericolul devine tot mai amenințător, lupta împotriva lui trebuie să devină mai fermă, mai curajoasă.

Bisericile, comunitățile religioase, au în activitatea lor de consolidare a păcii și de înlăturare a pericolului de război, atît principii și trăsături comune cu cele ale întregii națiuni, cît și o misiune specifică, bine determinată.

Eminența Sa NAGY GYULA, Episcopul Eparhiei Reformate din Cluj-Napoca:

În Biserica reformată-calvină cuvintele „Pace de la Dumnezeu" sînt un salut obișnuit și des folosit. În acest salut cotidian există, pe de o parte, atenționarea că pacea în viață, în familie, în munca noastră de zi cu zi, potrivit credinței noastre, este de la Dumnezeu, iar pe de altă parte, el cuprinde și porunca dată de Dumnezeu, ca „să urmărim lucrările care duc la pacea și zidirea noastră" (Romani 14, 19).

Ne identificăm cu idealul păcii și ne alăturăm inițiativelor, eforturilor chibzuite, înțelepte, responsabile ale patriei noastre iubite, în frunte cu Luptătorul și Eroul neobosit pentru pace, domnul președinte Nicolae Ceaușescu. Pacea, libertatea tuturor oamenilor și popoarelor, viața independentă, constructivă și înfloritoare, înțelegerea între oameni și națiuni, noua ordine economică internațională, sînt numai cîteva din preocupările majore ale activității pentru pace desfășurate de România și de președintele Nicolae Ceaușescu. Dat fiind faptul că dispunem de toate condițiile pentru a practica în deplină libertate confesiunea noastră reformată și pentru a ne afirma plenar ca naționalitate maghiară, sîntem hotărîți să sprijinim, cu toată fermitatea, politica de pace a României socialiste.

Eminența Sa PAPP LÁSZLÓ, Episcopul Eparhiei Reformate — Oradea:

Biserica reformată din România, pe care o reprezint aici — aprobînd cu cea mai adîncă convingere politica de pace a României și acționînd cu fermitate pentru înfăptuirea ei, este hotărîtă să spună un NU răspicat tuturor uneltirilor care tind la transformarea lumii într-un cimitir fără margini, precum și un DA fără echivoc la sforțările construirii unui viitor pașnic pentru toată lumea.

Biserica reformată, prin cuvîntul și activitatea deserventilor ei, desfășoară o educare necontenită în acest sens a celor ce-i sînt încredințați, iar în afara granițelor țării, la diferite congrese internaționale, își exprimă mîndria și bucuria că în această educare și instruire în știința păcii nu sîntem nevoiți să căutăm exemplu altundeva, deoarece în președintele nostru e întruchipată pacea cea adevărată. De aceea, cînd se pronunță numele lui pe toate cele cinci continente, pretutindeni se subînțelege: „Om al păcii"! Pot să vă asigur că nu voi înceta niciodată să fiu un stimulent neobosit — în mijlocul clerului și credincioșilor Bisericii reformate — în construirea viitorului fericit al tuturor fiilor patriei noastre, care pentru credincioșii și preoții Bisericii noastre înseamnă largi libertăți și posibilități de trăire a vieții noastre religioase ca parte integrantă a drepturilor și condițiilor economice, sociale, politice

(Continuare în pag. a 5-a)

Aspect din sală

A III-a Adunare a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace

(Continuare din pag. a 2-a)

Împărtăşind îngrijorarea generală cauzată de lipsa de progres evident în purtarea tratativelor de dezarmare, participanţii la discuţii s-au asociat, de asemenea, întru totul şi Apelului pe care România, Preşedintele ei, Domnul Nicolae Ceauşescu l-au adresat tuturor statelor, factorilor politici, forţelor democratice şi progresiste de pretutindeni spre a face totul pentru ca negocierile de la Geneva dintre U. R. S. S. şi S. U. A. cu privire la dezarmare, să se desfăşoare într-un spirit constructiv, să ducă la acorduri reale în problemele armelor nucleare şi cosmice.

În lumina învăţăturilor şi convingerilor lor religioase şi a dreptului sacru al omenirii la viaţă, dezvoltare şi pace, reprezentanţii cultelor se angajează cu toată hotărîrea pentru a sprijini şi pe mai departe cu mijloacele lor specifice, acţiunile şi iniţiativele poporului nostru, ale Preşedintelui Nicolae Ceauşescu pentru înfăptuirea dezarmării şi reluarea cursului firesc spre destindere, pace şi largă colaborare internaţională.

3. — În secţiunea a III-a, care a avut ca temă: „Activitatea cultelor religioase pentru realizarea unei ordini economice internaţionale", vorbitorii au evocat realitatea îngrijorătoare şi de neacceptat a celei mai izbitoare contradicţii a lumii contemporane, care împarte oamenii şi popoarele în bogaţi şi săraci, ca urmare a unei ordini economice şi politice perimate, care se cere riguros şi imperativ înlăturată.

Participanţii au arătat că starea de subdezvoltare în care se mai află peste două treimi din omenire şi decalajele economice, financiare, tehnologice şi culturale dintre state, contribuie la crearea şi întreţinerea unei stări de tensiune şi neîncredere tot mai mare şi constituie o gravă ameninţare la adresa păcii. Ceea ce întreţine şi agravează şi mai mult subdezvoltarea, este escaladarea aberantă şi imorală a cursei înarmărilor, care aduce după sine şi sporirea actualei crize mondiale de care se resimt mai ales ţările subdezvoltate.

Deoarece instaurarea noii ordini economice şi lichidarea subdezvoltării sînt, aşa cum s-a reliefat în luările de cuvînt, necesităţi obiective pentru dezvoltarea obiectivă şi socială a fiecărui popor şi premizele creării unui climat de destindere, colaborare, prietenie şi pace între popoare, de zidire a unei lumi mai bune şi mai drepte, s-a evidenţiat cu satisfacţie concepţia românească privind edificarea noii ordini economice, elaborată din iniţiativa şi sub directa îndrumare a Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, cuprinzătoare şi edificatoare, avînd rol de pionierat în acest domeniu.

Cultele religioase, conform învăţăturilor lor de credinţă, sînt preocupate de edificarea noii ordini economice internaţionale, socotindu-o ca o formă de instaurare a Împărăţiei lui Dumnezeu, împărăţie a dreptăţii şi păcii. Egalitatea tuturor oamenilor şi popoarelor, înlăturarea nedreptăţilor sociale şi a relaţiilor bazate pe inechitate şi exploatare sînt idei pe care ele le propovăduiesc şi le trăiesc în viaţa lor religioasă şi cultică.

Dînd o înaltă apreciere activităţii neobosite a preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu şi concepţiei sale privind edificarea noii ordini economice, ele îşi exprimă totala adeziune la recentul APEL al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, sprijinind cu însufleţire patriotică şi înaltă responsabilitate cetăţenească, iniţiativele, acţiunile şi propunerile statului nostru pentru instaurarea egalităţii, dreptăţii şi păcii pe pămînt.

4. — Abordînd tema: „Preocuparea cultelor religioase pentru statornicia unui climat de destindere, cooperare şi securitate în Europa", toţi vorbitorii au reliefat situaţia critică din Europa, continentul leagăn al unei strălucite culturi şi civilizaţii multimilenare, al spiritualităţii şi iubirii creştine, în sînul căruia s-au zămislit şi înfăptuit uimitoare creaţii ale geniului uman, dar pe care s-a concentrat astăzi, un imens arsenal nuclear. Popoarele europene, ca şi cele din întreaga lume, trebuie eliberate de coşmarul primejdiei pe care a reprezintă amploarea şi generalizarea puterii de distrugere a armelor nucleare.

Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, de la Helsinki, al cărei deceniu îl aniversăm în acest an, deşi a însemnat un moment de importanţă istorică în relaţiile dintre statele europene, n-a realizat însă acel punct de cotitură, trecerea de la ascensiunea nefericită spre cote tot mai înalte ale înarmării, spre cote tot mai scăzute — pînă la dispariţia totală a armamentului nuclear. Raportul relevă, totodată propunerile R. S. România, prin Preşedintele statului, Domnul Nicolae Ceauşescu, privind un sistem de securitate în Europa, care să cuprindă asumarea de angajamente de nerecurgere la forţă sau ameninţarea cu forţa, măsuri concrete de dezarmare şi dezangajare militară, cooperarea neîngrădită între toate statele de pe continent, asigurarea continuităţii eforturilor pentru înfăptuirea şi consolidarea procesului destinderii şi încrederii între state.

Pentru realizarea acestui ţel vital, alături de ceilalţi factori responsabili, cultele religioase consideră de a lor datorie să-şi unească toate energiile spre a-şi aduce contribuţia cuvenită la acest ceas de cumpănă, de pe poziţiile şi cu mijloacele proprii, pentru cauza sfîntă a apărării vieţii şi a păcii. În acest scop, cultele religioase evocă mai întîi temeiurile lor doctrinare: viaţa ca dar divin şi valoare unică, fiind suportul tuturor celorlalte valori; pentru salvarea ei s-a întrupat şi jertfit Însuşi Fiul lui Dumnezeu; Naţiunile sînt voite de Dumnezeu; progresul naţiunilor care-şi sînt complementare unora altora — nu e posibil decît prin cooperare. Mediul prielnic de dezvoltare nu poate fi decît destinderea, cooperarea, securitatea, acestea fiind bazate pe încredere, dreptate, respect reciproc, dragoste. În viziunea creştină aceste valori sînt componente ale Împărăţiei lui Dumnezeu.

În sprijinul acestor principii, cultele religioase consideră că deşi nu reprezintă factori de decizie, totuşi pot înriuri în vederea unei schimbări radicale, în gîndirea umană.

Întrucît armele sînt produse ale inteligenţei umane şi sînt puse în acţiune de voinţa oamenilor, tocmai asupra conştiinţei şi voinţei umane trebuie să acţioneze cu principialitate şi consecvenţă. În acest sens îşi vor spori rugăciunile, serviciile divine invocînd pe Domnul Vieţii să reverse în inimile tuturor oamenilor duhul păcii şi al iubirii, ca să putem respira pretutindeni mireasma binefăcătoare a unor asemenea daruri.

Organizaţiile creştine europene: Conferinţa Creştină pentru Pace şi Conferinţa Bisericilor Europene, au menirea să se concentreze şi mai intens asupra primejdiei pe care o reprezintă astăzi armamentul nuclear şi spaţial, prezentînd propuneri concrete la întrunirile ce au loc la Viena, Geneva, Stockholm.

Cultele religioase din ţara noastră, solidare cu poporul în sînul căruia îşi desfăşoară activitatea, se angajează cu hotărîre să se dedice, o dată mai mult, acestei slujiri sfinte, intensificînd lucrarea lor pe toate căile şi prin toate mijloacele, pentru apărarea vieţii şi a păcii pe pămînt.

În final, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a rostit următorul cuvînt de închidere a lucrărilor celei de a III-a Adunări a Cultelor din România pentru Dezarmare şi Pace:

Distinsă asistenţă,

Ne aflăm la sfîrşitul lucrărilor celei de-a III-a Adunări a Cultelor din România pentru dezarmare şi pace. Timp de aproape trei zile am dezbătut, cu toată atenţia şi grija, cea mai acută problemă din viaţa omenirii contemporane, problema păcii, de care depinde astăzi însăşi viaţa planetei noastre. Cu acest prilej, cei peste 300 de participanţi au realizat un larg schimb de păreri, de informaţii şi de experienţă personală în legătură cu acest mare deziderat al omenirii contemporane.

Aprofundînd tema principală a Adunării: „Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre", atît în lucrările din plen cît şi în cele pe secţiuni, au luat cuvîntul un număr de 116 delegaţi ai cultelor din ţară, precum şi 25 invitaţi de peste hotare, reprezentînd Biserici şi organizaţii creştine din mai multe ţări care au subliniat că situaţia actuală, deosebit de gravă, existentă pe glob, de supraîncărcare nucleară cu toate consecinţele ei dezastruoase, contravine flagrant voinţei creatoare a lui Dumnezeu, precum şi înseşi lucrării Sale proniatoare în lume.

În acest context s-a afirmat că pacea este vieţuire a oamenilor şi popoarelor în bună înţelegere, bazată pe dreptate, egalitate şi respect reciproc, dar ea este, în acelaşi timp, şi dar de sus, de la Dumnezeu care întăreşte şi sprijină năzuinţa firească a oamenilor spre tot ceea ce este bun, drept, frumos şi adevărat. De aceea, astăzi, cînd pacea este ameninţată mai mult ca oricînd de cursa înarmărilor nucleare, e necesar să se acţioneze cu toate forţele, pretutindeni şi în orice colţ al lumii, pentru stăvilirea războiului, pentru apărarea dreptului sacru al tuturor popoarelor la viaţă, la pace, la existenţă demnă şi liberă. Indiferent de convingerile religioase, ideologice şi filozofice, în întreaga lume trebuie să primeze interesele păcii, colaborării şi înţelegerii.

Pentru realizarea acestui ţel vital noi, participanţii la această Adunare, am considerat că este de datoria noastră să ne aducem contribuţia cuvenită, de pe poziţiile şi cu mijloacele noastre proprii, la cauza sfîntă a apărării vieţii şi a păcii. În acest scop, ne-am exprimat hotărîrea de a acţiona, împreună cu toţi factorii responsabili şi oamenii doritori de bine de pretutindeni, pentru oprirea cursei înarmărilor, atît pe pămînt cît şi în spaţiul cosmic, pentru eliminarea armelor nucleare din Europa şi din întreaga lume, pentru ca astfel, civilizaţia materială şi spirituală, făurită de omenire de-a lungul mileniilor, să continue şi să se dezvolte, îmbogăţindu-se cu noi creaţii care să servească păcii şi vieţii şi nicidecum războiului şi distrugerii.

Cu prilejul acestei Adunări, cultele religioase din România, solidare cu poporul român în sînul căruia îşi desfăşoară activitatea, s-au angajat cu hotărîre să se dedice cu sporită rîvnă acestei slujiri sfinte, intensificîndu-şi lucrarea lor pentru apărarea vieţii şi a păcii pe pămînt. Ele continuă să fie solidare, în acelaşi timp, cu toţi cei ce luptă pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear şi pentru realizarea în lume a unei noi ordini economice, care să ducă la schimbarea vechilor structuri nedrepte ce sporesc tensiunea între ţări şi popoare, generează noi stări de conflicte şi subminează pacea şi securitatea popoarelor din Europa şi din lumea întreagă.

Onorată asistenţa,

Sîntem deosebit de bucuroşi să constatăm că şi distinşii noştri oaspeţi, reprezentanţi ai Bisericilor şi organizaţiilor creştine de peste hotare, s-au solidarizat cu noi în acţiunea de intensificare a climatului de pace în lume, de înfăptuire a unei lumi fără arme, de apărare a păcii, de menţiere a vieţii pe pămînt. În numele Cultelor din România, le mulţumim pentru prezenţa lor în mijlocul nostru, pentru cuvintele călduroase rostite în favoarea păcii, precum şi pentru sentimentele de prietenie exprimate faţă de ţara şi de poporul nostru.

Mulţumim tuturor participanţilor la această Adunare pentru contribuţia adusă la lucrări, precum şi tuturor celor ce s-au ostenit pentru organizarea şi buna desfăşurare a întrunirii noastre.

În încheiere, supunem spre adoptare următoarele documente ale Adunării noastre:

— Apelul Adunării Cultelor din Republica Socialistă România adresat către toate Bisericile, Organizaţiile creştine şi religioase mondiale;

— Scrisoarea către Secretarul General al Organizaţiei Naţiunilor Unite;

— Moţiunea Adunării Cultelor din România către Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste;

— Telegramă adresată Preşedintelui Nicolae Ceausescu.

Rugăm să se dea citire acestor documente care exprimă voinţa noastră hotărîtă de a sluji cu însufleţire marea cauză a luptei pentru biruinţa păcii în lume şi pentru salvarea vieţii pe pămînt.

Fie ca pacea să triumfe, iar viaţa să înflorească necontenit pe planeta noastră!

În unanimitate, participanţii la lucrările Adunării au aprobat conţinutul şi expedierea documentelor propuse de către Întîistătătorul Bisericii noastre.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Să fie pace pe pămînt ! *)

Aş vrea, de la început, să mă refer la raportul principal care ne-a fost prezentat aici de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, şi să-mi declar adeziunea la conţinutul şi la recomandările lui. Nici nu s-ar putea altfel, pentru că adeziunea la acest raport înseamnă adeziunea la pace, înseamnă pronunţarea noastră hotărîtă împotriva războiului şi a cursei înarmărilor. Spre aceasta ne conduce în primul rînd bunul simţ, spre aceasta ne duce raţiunea, spre aceasta ne duce sentimentul de autoapărare a noastră ca fiinţe omeneşti, spre aceasta ne duc pe toţi convingerile noastre religioase.

Toate religiile, absolut toate religiile se pronunţă pentru pace. Am fost la multe întruniri internaţionale la care au fost reprezentanţi budiştii, musulmanii, mozaicii, sintoiştii şi alte religii din lume şi toţi, fără nici o excepţie, s-au pronunţat pentru pace şi au adus în sprijinul păcii texte din propriile lor cărţi sfinte, absolut asemănătoare cu textele din propria noastră carte sfîntă ortodoxă, Sfînta Scriptură. Şi noi toţi, adunaţi în această conferinţă ne pronunţăm pentru pace. Şi nu numai noi, ci toţi oamenii de bun simţ din ţara noastră şi din toată lumea se pronunţă pentru pace.

Totuşi, o cursă nebunească a înarmărilor şi a fabricării de arme atomice continuă încă, ba chiar, de curînd s-a început pregătirea şi pentru un aşa-numit „război al stelelor" gata să extindă nenorocirea şi în cerul de deasupra noastră, pînă acum sursă de bucurie şi inspiraţie. Aceasta, fără îndoială, ne provoacă tuturor celor ce sîntem aici şi întregii lumi, o îngrijorare crescîndă.

Altădată, cînd eram mici, învăţam la istorie să-i slăvim pe generali, pe strategi, pe făcătorii de războaie. E drept că pe vremea aceea şi războaiele erau altfel. Astăzi însă, noi şi întreaga omenire dorim să-i slăvim pe cei care se pricep în strategia păcii, pe marii oameni ai păcii şi am dori ca toţi oamenii să fie mari oameni ai păcii.

Un oaspete străin, aş vrea să-l numesc pe Billy Graham din Statele Unite ale Americii, prezent acum în mijlocul nostru, şi pe care aş vrea să-l salut în numele tuturor, a spus într-una din cuvîntările pe care le-a ţinut la Sibiu săptămîna trecută: „Se ştie că România nu este o mare putere. Eu aş zice: din fericire într-adevăr nu este o mare putere, dar — spunea Billy Graham — România poate să fie o mare putere spirituală, pronunţîndu-se hotărît pentru pace, pentru fericirea lumii". Eu aş lărgi cuvîntul şi aş zice: să fim toţi, toate Bisericile, toate religiile, o mare putere spirituală întru apărarea păcii. Nu avem putere politică, nu avem arme, dar avem dragoste pentru pace şi dragostea e mai mult decît orice, şi mai mare decît toate.

Am auzit că ar exista o organizaţie — şi mi-a plăcut cînd am auzit lucrul acesta — *„Generalii pentru pace"*. Aş fi bucuros că se instituie şi o organizaţie: „Preşedinţii pentru pace." Preşedintele ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, este un astfel de *Preşedinte pentru pace*. El invită la *tot*, şi subliniez *tot* ceea ce poate opri cursa înarmărilor. Spune mereu: *„Pace înainte de orice! Să facem tot ce se poate face pentru pace, înainte de a nu fi prea tîrziu."*

În pace, statele vor putea rezolva toate litigiile dintre ele. În război, vor pierde toţi toate şansele pentru că, aşa cum s-a mai spus aici, cum se ştie acum, cum s-a demonstrat matematic de către mari savanţi ai lumii, după un război care s-ar face acum, n-ar mai rămîne nici învingători, nici învinşi. Toţi ar pierde pentru că s-ar pierde viaţa, bunul acesta cel mai mare dat de Dumnezeu oamenilor.

Precum spunea I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, citînd Profetul: *„Zicem toţi pace, pace şi totuşi nu e pace."* Oare de ce şi ce trebuie făcut? Eu aş zice că trebuie să schimbăm verbul, să-l înlocuim pe *„a zice"* cu *„a face"*. Să facem ceva concret, să invităm conducătorii popoarelor, să invităm toate popoarele să facă ceva concret pentru pace. Oare ce se poate face? Şi oare se poate face ceva? Fără îndoială că se poate. Evidenţa arată că e posibil, dar că trebuie întreprinse anumite măsuri practice şi imediate.

În primul rînd, este evident acum pentru toată lumea, că *nu poate fi pace adevărată fără dreptate socială*, nu poate fi pace fără depăşirea conflictelor economice. Acestea generează toate neînţelegerile. O pace fragilă, în condiţiile erei atomice, ar însemna o ameninţare permanentă; degeaba faci pace pentru două zile! Ea ne va ameninţa poimîine. Mintea omenească a inventat, din nefericire, acest monstru care se cheamă bomba atomică, un monstru cu care va trebui să trăim de acum încolo pînă la sfîrşitul vieţii noastre, pînă la sfîrşitul vieţii planetei. Şi nu vom învăţa să trăim cu acest monstru, pentru că acest monstru nu va putea fi domesticit. El va genera mereu frică, va genera mereu groază, va genera mereu ameninţare. Monstrul acesta trebuie închis, trebuie legat, trebuie anihilat. Se poate face aceasta? Fără îndoială, se poate face, dacă omenirea, dacă marii conducători ai omenirii vor să-şi pună la contribuţie raţiunea cea dată de Dumnezeu, şi prin raţiune să găsească mijloacele prin care să lege, să interzică acest monstru. Aceasta se poate face prin tratate sigure, printr-o ordine etică sigură, care să genereze linişte, siguranţa popoarelor pentru azi şi pentru totdeauna.

Aceasta se poate numai prin transformarea cauzelor de conflicte în cauze de unitate. Preşedintele nostru, cu mulţi ani în urmă, a lansat o soluţie, care este astăzi pe buzele tuturor: *o nouă ordine economică internaţională*. Fără aceasta e o iluzie să credem că se va putea realiza pacea, pentru că fără realizarea ei, conflictele vor rămîne, şi ele ne vor ameninţa mereu. Monstrul acesta va fi gata mereu să se dezlănţuie.

Am citit de curînd două cărţi apărute în Anglia. Una din ele se cheamă „The Church and the bomb" (Biserica şi bomba), şi alta se cheamă „The Cross and the bomb" (Crucea şi bomba). Nu mă voi referi la alte documente ale diferitelor organizaţii creştine internaţionale, care au fost şi vor mai fi menţionate astăzi aici. Aş vrea însă să mă refer la aceste două documente pentru că ele se ocupă în principal de ceea ce se numeşte „strategia descurajării". Ce înseamnă aceasta? Mă înarmez pentru a-l descuraja pe adversar să arunce prima bombă, ştiind că eu sînt mai tare. Ştiind că eu sînt mai tare, se va descuraja şi nu va arunca el prima bombă.

Primul raport, acela cu titlul „The Church and the bomb" arată că strategia descurajării nu asigură nimic. Cea de-a doua carte, „The Cross and the bomb" (Crucea şi bomba) încearcă să fie un răspuns la prima, cu intenţia de a demonstra că totuşi „strategia descurajării" poate duce la împiedicarea războiului. Vă spun drept că am citit-o pe a doua, aş zice cu mai multă atenţie decît pe prima, dar nu m-a convins, nu este convingătoare. Cum să reuşeşti prin „strategia descurajării"? Ea pare valabilă cînd o priveşti prin prisma personală, prin prisma subiectivă, adică prin prisma unei singure părţi. Cînd vorbeşte din punctul tău de vedere, zice: „Eu mă înarmez ca să-l descurajez pe celălalt. Dar şi celălalt se înarmează ca să te descurajeze pe tine.

În momentul cînd pui în balanţă aceste două feluri de descurajări care se bat cap în cap îţi dai seama că rezultatul nu poate să fie decît unul singur şi anume acela că vor porni amîndouă părţile o competiţie crescîndă spre acumulare de putere, ca să se descurajeze reciproc.

Aşadar rezultatul unei asemenea strategii nu poate fi altul decît creşterea cursei înarmărilor, şi aceasta nu poate duce decît la hrănirea monstrului, la dresarea lui continuă, ca să fie în orice moment gata să ucidă.

Acelaşi lucru, cred eu, se poate spune şi despre aşa-numita „iniţiativa strategică spaţială" care se pretinde defensivă. Practica ne arată astăzi că de fapt nu mai pot exista arme defensive. Este vorba pur şi simplu de un cuvînt care vrea să justifice şi să acopere de fapt înarmarea şi pregătirea pentru război. Nu există arme defensive. Există doar arme, toate ucigătoare, deci toate ofensive. Oricum le-am numi, sînt arme şi toate ucid. Soluţia, nu poate fi alta, logic, decît dezarmarea, decît reducerea monstrului la tăcere, flămînzirea lui aş zice, dezarmarea nucleară pe bază de acorduri omeneşti şi ferme, care să ne redea liniştea şi încrederea în viitor.

Să-mi permiteţi, înainte de a încheia, să aduc şi cîteva mărturii personale, din cîteva călătorii pe care le-am făcut în ultima vreme. M-am întors de curînd din Argentina şi am văzut acolo, în marginea marilor oraşe, nenumărate alte oraşe de carton aşa-numitele *Favelaş*, oraşe din resturi de tablă, din uşi de automobile, iar aceste oraşe nu erau cu două-trei sute de locuitori, ci cu mii şi cu zeci de mii de locuitori. Ultima mizerie umană posibilă! Eram într-o echipă ecumenică vizitînd patru oraşe din Argentina de Nord, Cordoba, Tucuman, Solta şi Buenos-Aires. Acolo, fiindcă o anumită propagandă vorbeşte despre religia din ţările noastre altfel de cum trebuie, echipa a fost întrebată: „Cum e posibil să fii creştin într-o ţară socialistă?" Răspunsul care s-a dat a venit de la un coleg camerunez care a zis: „Adevărata întrebare este: cum e posibil să fii creştin aici, cum vă puteţi voi ruga în linişte, cu entuziasm, în unele biserici, în timp ce zeci, sute de mii de oameni împrejurul vostru mor pur şi simplu de foame?" Am văzut şi în Egipt contradicţii extraordinare. Mergeam cu Prea Fericitul de la Cairo la Memphis şi ne-am oprit pe o şosea să admirăm piramidele. De pe şosea, care era mai înaltă, în dreapta se vedea în stînga ceva ce semăna cu nişte cocine. Nişte ziduri cam de un metru, de fapt doar nişte ziduri neacoperite în interiorul cărora se vedeau capre şi alte animale, precum şi nişte oameni. Nedumeriţi, am întrebat pe prietenii locali care ne însoţeau ce sînt zidurile acelea. Sînt sate, case de oameni, ni s-a răspuns. Nu mai vreau să fac nici un comentariu. Am fost mai demult la Bombay cu o echipă de ierarhi şi clerici de la noi din ţară, invitaţi de Biserica din Kerala. Am putut vedea două milioane de oameni fără case, locuind pe stradă, şi am auzit că acelaşi lucru e şi la Calcuta şi la Madras şi în alte părţi: milioane de oameni fără case. Am văzut în Kerala copii şi studenţi care mergeau la şcoală şi care purtau sub braţ, peste cărţi, cîte o cutie de metal. Ne-am întrebat ce putea fi în cutie. Am oprit un grup şi ne-am uitat. Era orezul pentru masa următoare. Erau fericiţi că acest orez pentru masa viitoare le era asigurat. Orez fiert. Să ne gîndim la aceasta cînd luăm mesele noastre îmbelşugate!

Ştim cu toţii, din presă, de la televiziune, din toate informaţiile pe care le primim, că în lume se moare de sete, că există regiuni întregi fără apă şi de asemenea că în lume se moare de foame, acum, în momentul acesta, cînd noi vorbim aici, se moare realmente de foame pe regiuni întinse.

Ei bine, în acest timp, cineva fabrică arme! Cineva fabrică bombe! Cineva aruncă banii pe arme de distrugere! Cineva cheltuieşte tot produsul muncii umane pe fabricarea de bombe, de arme ucigătoare! Foarte puţin din produsul muncii umane rămîne şi pentru altceva, pentru bunăstarea oamenilor, pentru educaţie, pentru dezvoltare. Imaginaţi-vă cît de folositori ar putea fi aceşti bani, care se aruncă pe arme ucigătoare dacă s-ar converti în cheltuieli pentru progres şi pentru dezvoltare!

Undeva, în clipa aceasta, se întemeiază familii tinere, familii noi, pline de speranţă într-o viaţă lungă. Dar, în acelaşi timp, cineva fabrică bombe, gata să le ucidă speranţa!

Se nasc copii; cineva fabrică bombe care să le ucidă viitorul!

Undeva, minţi mari scriu poeme frumoase pentru încîntarea vieţii şi a minţii omeneşti. Cineva fabrică bombe ca să ucidă poemele!

Compozitori crează melodii, melodii creatoare de bucurie şi de armonie. Omenirea a fost creată de Dumnezeu să fie frumoasă şi Dumnezeu a pus în sufletul omului dorinţa de frumos şi iubirea de frumos, dar cineva fabrică bombe ca să ucidă bucuriile!

Naţiuni, precum naţiunea noastră liberă, fac eforturi pentru a-şi dezvolta viaţa, fac eforturi pentru progres, fac eforturi pentru fericirea oamenilor. Tineri, bătrîni, oameni creaţi de Dumnezeu, de toate vîrstele, visează, visează la viaţă, visează să-şi împlinească pe pămînt un destin frumos şi fericit, dar cineva produce bombe ca să ucidă toate visele!

Este imperios necesar să fie opriţi fabricanţii de bombe, fabricanţii de arme, fabricanţii de orice fel de arme. Să se înceapă cu o reducere, dar să se facă un început, un pas de început spre dezarmare. Cea mai mică armă e un foarte mare păcat. Un glonte e de ajuns pentru un om. Şi cu cît e mai mare glontele acesta, care se poate chema arma atomică, gata să ucidă o întreagă colectivitate, e un păcat cu atît mai mare. Ar trebui să declarăm că fabricarea de bombe e un păcat împotriva vieţii, un păcat împotriva raţiunii, un păcat împotriva poruncii „Să nu ucizi"!

Ar trebui să declarăm războiul imoral. Să facem tot ce stă în puterile noastre, să facem rugăciuni pentru pace, să facem rugăciuni pentru conducătorii naţiunilor, pentru ca Dumnezeu să le lumineze mintea şi să lucreze pentru pace. Să întreprindem acţiuni pentru pace, noi oamenii tuturor religiilor, în spirit de coresponsabilitate faţă de viaţa dată nouă de Dumnezeu. Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema! spune Mîntuitorul Iisus Hristos. Nefericiţii făcători de războaie! se ştie ai cui fii se vor chema.

Să fie pace pe pămînt şi bunăînţelegere, aşa cum a vestit îngerul cu prilejul Întrupării Domnului" „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni şi întru oameni, în sufletul lor, să fie bunăvoire."

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt la a III-a Adunare a Cultelor din România pentru pace şi dezarmare, Bucureşti, 16 septembrie 1985.

De la Tribuna celei de a III-a Adunări a Cultelor . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

și culturale care au fost asigurate cu generozitate și omenie tuturor naționalităților conlocuitoare, inclusiv celei maghiare.

Eminența Sa KOVÁCS LAJOS, Episcopul Bisericii Unitariene:

Organizația Frontului Democrației și Unității Socialiste din țara noastră, în înfăptuirea măreței și nobilei sale misiuni de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, acționează cu fermitate pentru a asigura tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate și de convingeri religioase, posibilitatea participării la viața politică, economică și culturală. În mod firesc, în decursul ultimilor ani, principala preocupare și direcția de acțiune a acestui organism a constituit-o și o constituie activitatea perseverentă și susținută pentru menținerea păcii în lume. În conducerea ei, cît și în organizațiile sale locale sînt prezente și reprezentate cultele printre care și Biserica Unitariană. Spre deosebire de trecut, în ultimii 40 de ani colaborarea dintre cultele din țara noastră a dat rezultate frumoase, îmbucurătoare, printre acestea situîndu-se în frunte, prin eficiența și intensitatea ei, activitatea comună pentru apărarea sfintei cauze a păcii.

Și Biserica noastră, conducătorii ei, împreună cu credincioșii s-au atașat cu toată inima, cu toată ființa lor la apelurile pentru pace inițiate de Președintele statului nostru, domnul Nicolae Ceaușescu, apeluri care vizează înfăptuirea treptată a dezarmării totale și în primul rînd a dezarmării nucleare și rezolvarea tuturor divergențelor pe calea tratativelor. Totodată și cultele religioase din Republica Socialistă România au adresat Apel către guvernele tuturor țărilor lumii și către Organizația Națiunilor Unite, pentru a face totul în vederea împiedicării unui război nuclear, cerînd în același timp, interzicerea fabricării și folosirii armelor de distrugere în masă.

Eminența Sa MOSES ROSEN, Șef rabinul Cultului Mozaic:

Adunarea aceasta a cultelor din R. S. România constituie un eveniment de o deosebită importanță.

Avem, de patru decenii încoace, o tradiție de ecumenism, de toleranță reciprocă, de înțelegere a unora cu ceilalți, ne respectăm și ne iubim unii pe ceilalți, căci învățăm din greșelile trecutului.

Vă vorbește înfățișătorul unui cult care a fost victima numărul unu a ultimului război mondial. Poporul evreu a pierdut o treime din fiii săi, șase milioane de ființe nevinovate, bătrîni și copii care au luat drumul fără de întoarcere al Auschwitzului și al altor blestemate lagăre similare.

Cum am putea să nu luptăm din răsputeri împotriva primejdiei unui nou război? Cum ar putea cineva dintre noi să închidă ochii în fața certitudinii că un război nuclear va însemna un Auschwitz atomic pe scară mondială? Sprijinim deci cu toate forțele noastre politica înțeleaptă și umanitară de pace a președintelui țării, domnul Nicolae Ceaușescu, și slujim cu devotament și convingere cauza nobilă a păcii între popoare.

Î. P. S. Mitropolit TIMON GAVRILĂ, Cultul creștin de rit vechi:

Voința de pace a poporului, a creștinilor de rit vechi din România au o exprimare vie, în susținerea Apelului Consiliului Național al F.D.U.S. ce a fost exprimată cu prilejul conferinței preoțești din 25 iulie 1985.

Credincioșii cultului nostru, alături de întregul popor român, au cunoscut ororile celui de-al doilea război mondial. Nu dorim ca un astfel de război cu consecințe mai grave să se repete. Susținem din toată inima și ființa noastră inițiativele și propunerile iubitului nostru conducător, D-l Nicolae Ceaușescu.

Pr. vicar VLADIMIR MARCOVICI, Vicariatul ortodox sîrb Timișoara:

Această mare manifestare pentru dezarmare și pace ca, de altfel, toate marile manifestații ce au avut loc în țara noastră, constituie expresia înaltei conștiințe a celor pe care îi reprezentăm, a hotărîrii noastre de a acționa, împreună cu întregul nostru popor, cu popoarele europene, cu toate popoarele, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru o politică responsabilă față de destinele omenirii, pentru reluarea politicii de destindere, de respect al independenței naționale, de pace și colaborare în Europa și în întreaga lume.

Credincioșii ortodocși sîrbi din țara noastră au fost și vor fi întotdeauna alături de poporul român la marile manifestări de pace, iar ecoul internațional al Apelului F.D.U.S. pentru dezarmare și pace demonstrează că el răspunde pe deplin nu numai năzuințelor poporului nostru, ci și năzuințelor tuturor popoarelor, exprimînd voința omenirii de a trăi în pace, fără războaie.

Pr. Prof. ION BRIA, Secretar pentru relațiile cu ortodocșii — C. E. B.:

Mai trebuie spus că efortul nostru, al Bisericilor creștine și religiilor din România, nu este un efort izolat, fără influență și fără efect asupra comunității creștine ecumenice, asupra ansamblului sistemului mondial politic. La această temă există nu numai un răspuns local, național, ci și un răspuns comun, ecumenic, universal. Așa cum ați observat, pacea este un subiect major pentru toate comuniunile confesionale creștine. Mișcarea de pace este inseparabilă de mișcarea ecumenică, de unitatea văzută a Bisericilor, de întîlnirea între culturi, de solidaritatea umană. Anul acesta, Bisericile europene au comemorat împreună 4 decenii de la terminarea celui de al doilea război mondial. A fost un moment nu numai de penitență și de regret față de ceea ce s-a întîmplat în acest război, ci și un moment de determinare de a nu capitula în fața amenințărilor actuale. Ele vor să creeze un eveniment de pace pe acest continent, continent care are atîta răspundere față de alianțele militare care există azi. Astăzi toate Bisericile vor să facă ceva împreună. Problema păcii nu mai este pentru ele un subiect de agrement, ci un subiect de doctrină de viață. De aceea Adunări ecumenice ca aceasta au o mare valoare simbolică, forța lor constă în aceea că, dincolo de confesiunea sau cultura celor ce participă, se constată un consens ecumenic imediat. Există între noi o unitate deplină în acest domeniu, o alianță de pace care durează un ecumenism al păcii.

Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, SLUJIND LUI DUMNEZEU, SLUJIM OAMENILOR. *CULEGERE DE CUVÎNTĂRI ȘI ARTICOLE.* **Ediția a II-a. Editura Episcopiei ortodoxe române a Oradiei, 1985, 717 pagini**

Întruchipînd cele mai alese însușiri ale ierarhului ortodox: rîvnă neostoită în propovăduirea cuvîntului Evangheliei și strădanie mereu sporită în diriguirea treburilor bisericești, P. S. Episcop Vasile al Oradiei pune la îndemîna slujitorilor altarului masivul volum de Cuvîntări și articole, în cea de a doua ediție. Prima dată, cartea a apărut în 1980. Actuala ediție este revăzută și întregită cu cuvîntările rostite după anul primei apariții. Cuprinsul volumului este împărțit în cinci secțiuni: 1. Scrisori pastorale la Învierea și Nașterea Domnului. 2. Cuvîntări la Duminicile de peste an. 3. Cuvîntări la sărbătorile bisericești. 4. Cuvîntări ocazionale. 5. „Pîine pentru suflet" — îndrumări creștinești.

Atît pastoralele cît și cuvîntările la Duminici și sărbători, ca și cele ocazionale, de altfel, poartă un titlu care este deosebit de sugestiv. Astfel, o simplă privire aruncată asupra cuprinsului cărții ne dezvăluie vasta tematică pe care o abordează autorul. Sînt dezbătute teme cu caracter doctrinar, moral, liturgic și, mai ales, pastoral-misionar. P. S. Sa însuși motivează nevoia de cuvîntări care să poată constitui modele pentru tinerii preoți în desfășurarea misiunii lor învățătorești, scriind în cuvîntul introductiv: „Necesitatea unor cicluri de predici, puse la îndemîna preoților, în care să se expună învățătura Bisericii noastre și să ferească pe credincioși de interpretările greșite ale Sfintei Scripturi este tot mai simțită". Rolul acesta orientativ, de îndrumare spre o propovăduire cît mai eficientă și în acord cu cerințele actualității îl îndeplinesc cu prisosință pastoralele și cuvîntările cuprinse în prezentul volum. Fiecare în parte și toate la un loc poartă girul vastei și impresionantei experiențe de orator bisericesc de înaltă ținută acumulată de P. S. Episcop Vasile al Oradiei în lunga și bogata-i activitate de dascăl, preot, protopop și arhiereu.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Virgil Cândea — Constantin Simionescu, PRÉSENCES CULTURELLES ROUMAINES EN AUTRICHE, BELGIQUE, SUISSE, FRANCE, R. F. d'ALLEMAGNE, PAYS BAS, PORTUGAL, ESPAGNE, SUÈDE. Editura Sport-Turism, București, 1985.

După ce în 1979 a văzut lumina tiparului, în Editura Sport-Turism, lucrarea: „Mont Athos — Présences roumaines", iar în 1982 o altă lucrare cu titlul: „Prezențe culturale românești la Istanbul, Ierusalim, Paros, Patmos, Sinai și Alep", ambele sub semnăturile de prestigiu ale prof. Virgil Cândea și Constantin Simionescu, recent și-a făcut apariția în librării o nouă lucrare a celor doi binecunoscuți autori, purtînd același titlu ca și ultima dintre cele două, cu deosebirea că de această dată sînt înfățișate prezențele culturale românești în țări din Europa precum: Austria, Belgia, Elveția, Franța, R. F. Germania, Olanda, Portugalia, Spania și Suedia. (Cu un an înainte a apărut ediția în limba română a acestei cărți.)

Ca și celelalte două cărți anterioare, tot astfel și aceasta, a cărei apariție o semnalăm, vine să confirme larga arie de răspîndire a unor reprezentative creații ale geniului românesc: opere de artă, documente, manuscrise vechi, obiecte de tezaur, monede, monumente istorice etc.

Prin prezența acestor valori materiale și spirituale în toate centrele de civilizație europeană din Occident, geografia spirituală a României depășește cu mult limitele teritoriului național, ele constituind în același timp o elocventă mărturie despre prețioasa contribuție pe care și-a adus-o țara noastră la îmbogățirea patrimoniului cultural al umanității.

Autorii n-au omis nici prezentarea urmelor pe care unele mari personalități ale istoriei și culturii noastre naționale le-au lăsat în trecerea lor prin țările europene amintite. Sînt înfățișate astfel imobile și instituții în care au trăit, s-au format sau au activat oameni politici, de cultură și știință, poeți și diplomați români precum: domnitorul Mihail Sturdza, Mihail Eminescu, Nicolae Titulescu, Tudor Arghezi, Dinu Lipatti, Aurel C. Popovici, dr. Ioan Cantacuzino, George Enescu, Constantin Brîncuși etc.

Cartea este extrem de instructivă și atractivă în același timp, ea fiind alcătuită în întregime din imagini frumos colorate, textul apărînd pe spații cu totul restrînse, doar pentru facilitarea înțelegerii obiectivului redat în imagine.

Semnalînd apariția ei ca pe un merituos act de cultură, aducem autorilor un binemeritat omagiu.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Primejdia șovăielii

Puținătatea credinței Sfîntului Apostol Petru cînd se afla în mijlocul mării înfuriate și amenințătoare îi lasă pentru cîteva clipe în ezitare și nehotărîre, atunci cînd, chemat de Domnul, pornește peste valuri spre El. Și nu puțină i-a fost teama morții cînd a constatat cît de primejdioasă este șovăiala atunci cînd trebuie să mergi pînă la capătul drumului pentru împlinirea unui scop superior.

Departe de a judeca sentențios îndoielnica credință a Apostolului, lucru pe care l-a făcut Mîntuitorul însuși, căutăm să descifrăm înțelesul șovăielii și a primejdiei pe care o prezintă.

La prima vedere, șovăiala apare ca un simțămînt general uman, manifestîndu-se sub forma ezitării, îndoielii, nehotărîrii, sau schimbarea hotărîrii determinate de o situație nesigură, sau de un scop de care la un moment dat, îți dai seama că nu-l poți îndeplini, nu poți ajunge la el. Este în primul rînd o neîncredere în tine însuți, în forțele proprii, dar în același timp este și o chestiune de prudență, de prevedere a unei situații neplăcute, de a te abate de la un pericol amenințător, care nu numai că îți stăvilește drumul, spre scopul propus, ci devine dăunător. Și aceasta, pentru că, așa cum spune un scriitor bisericesc din epoca primară a creștinismului (Minucius Felix), „toate lucrurile omenești sînt îndoielnice și nesigure". Dacă este adevărată zicala că „în tot răul este și un bine", și este adevărat acest lucru, atunci șovăiala cu toate neajunsurile ei poate oferi momente de mai adîncă reflecție atunci cînd stăpînit fiind de impulsurile minore ale firii, ești îndemnat să iei hotărîri pripite, nechibzuite și dăunătoare, care te duc la păcate, poate dintre cele mai grele. De aceea, Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă, de pildă, „să fim zăbavnici la mînie"...! Cîte rele din viața oamenilor nu ar fi putut fi evitate prin ezitarea în luarea unei hotărîri rele, sau dacă a fost luată prin ezitarea de a o duce **pînă la capăt.**

Evanghelia nu se referă la nici una din aceste forme, ci pune în lumină primejdia șovăielii în urmarea binelui, în a-ți „împlini desăvîrșit slujirea" (II Timotei 4, 5) binelui, de care ești încredințat că este bine și nu este rău! Șovăiala a devenit primejdioasă în cazul relatat de pericopa evanghelică, tocmai fiindcă Apostolul Petru de teama valurilor își pierde încrederea, îndoindu-se de cuvintele ce i se adresează, chiar dacă recunoaște că sînt ale Domnului. În această situație șovăiala apare ca o derută a vieții, devenind primejdioasă atît în relațiile cu Dumnezeu, cît și cu semenul. Este primejdioasă în relația cu Dumnezeu, fiindcă derutează tocmai încrederea în El, în Cuvîntul și în iubirea Lui, ceea ce duce la pierderea nădejdii în împlinirea făgăduințelor Lui, a comuniunii și chiar a legăturii cu El. În acest caz, teama poate duce la o primejdioasă șovăială, cum a fost cea a Apostolului, fiindcă teama de valurile amenințătoare a fost mai mare decît încrederea în puterea și iubirea Domnului.

De aceea primejdia șovăielii trebuie depășită prin îndrăznirea și încrederea în puterea și bunătatea Părintelui Ceresc ori de cîte ori I ne adresăm în rugăciunea noastră, după însăși îndemnul Său: „cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide" (Matei 7, 7). Pentru a determina pe credincioși să îndrăznească în adresarea către Dumnezeu, Mîntuitorul ne oferă pilda celui care nu refuză să-și servească prietenul cerîndu-i pîine la miezul nopții. „Chiar dacă, sculîndu-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculîndu-se, îi va da cît îi trebuie" (Luca 11, 5, 10). Această îndrăznire își are la bază credința **neîndoielnică**, nesovăitoare. „Toate cîte veți cere, rugîndu-vă, credeți că veți lua și le veți avea" (Marcu 11, 24) ne asigură Mîntuitorul. Blestemînd smochinul neroditor, care s-a uscat spre mirarea Ucenicilor, Domnul îi îndeamnă să rămînă nesovăitori în credință: „Amin grăiesc vouă, de veți avea credință și nu vă veți îndoi, nu numai ce s-a făcut cu smochinul veți face, ci și muntelui acestuia de veți zice: ridică-te și aruncă-te în mare, așa va fi" (Matei 21, 19—21). Sfîntul Iacob arată că „cel ce se îndoiește este asemenea valului mării, care se aruncă și se învăluie de vînturi. Să nu gîndească omul acela că va lua ceva de la Domnul" (Iacob 1, 6—7). Îndrăznirea către Tatăl prin cererea întărită de credință va primi răspunsul dacă este făcută în numele Fiului (Ioan 14, 13) prin comuniunea cu El și prin cuvintele Lui (Ioan 15, 6—7), iar primirea celor cerute se va împlini tot mai mult în bucurie, siguranța și statornicia credinței. (Ioan 16, 22—24).

Pe de altă parte împlinirea voii lui Dumnezeu trebuie să pornească din iubire filială și să fie constantă, fiindcă „voia lui Dumnezeu este sfințirea noastră" (I Tesaloniceni 4, 3). Iar sfințenia ca și curățire duhovnicească se împlinește prin hotărîrea și rămînerea statornică în această formă, asemenea hainei curate, care se poate menține astfel cu atît mai mult timp, cu cît este îngrijită și ferită de orice murdărie. De aici, îndemnul Apostolului: „Toate să le faceți fără cîrtiri și șovăiri ca să fiți fără prihană și curați, fii ai lui Dumnezeu, nepătați" (Filipeni 2, 14—15). Sfîntul Iacob arată că „bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale" (Iacob 1, 8). Această nestatornicie derutează atît drumul vieții proprii, cît și relațiile cu semenii, fiindcă cei nestatornici, fiind schimbăcioși, nu prezintă garanție în ducerea pînă la capăt a unei acțiuni de bine. Unii ca aceștia, lipsiți de hotărîrea fermă a unei acțiuni comune în bine, poartă marca unor caractere slabe, flexibile, oameni care nu știu niciodată precis ce doresc; firi denaturate și capricioase... Unii dintre ei, fie că se complac în lenevie, sau comoditate, fie că urmăresc scopul personal, căutînd pretexte de izolare.

Șovăiala devine de-a dreptul periculoasă atunci cînd nu se pune stavilă temporală sau definitivă unui rău care amenință viața oamenilor. De pildă, dacă nu se acționează cu fermitate la oprirea cursei înarmărilor, se vor face în continuare cheltuieli enorme, în timp ce alți oameni continuă să moară de foame, ajungîndu-se în cele din urmă la declanșarea unui război de distrugere universală. La fel, în viața particulară, dacă nu se acționează prompt și hotărît pentru salvarea, de pildă, a unui om accidentat, sau în favorul altuia căruia, să zicem, îi arde casa, sau tratarea la timp a unei boli... Astfel răul se extinde, devine mai puternic și mai distrugător cu cît este lăsat mai mult în voia lui...

La fel se întîmplă și pe plan duhovnicesc cu răul moral, care este păcatul. Nu numai prin acceptiune ci și prin șovăiala de a-l stăvili la timp, el se amplifică, degenerînd în patimă, sau în altă formă din ce în ce mai periculoasă vieții personale și a semenilor. De pildă lipsa de cumpătare în băutură devine o obișnuință și o necesitate, aducînd patima alcoolismului. Mînia și invidia, dacă nu sînt oprite cu fermitate încă de la început cresc ca niște buruieni otrăvitoare pentru suflet (Sfîntul Grigorie de Nissa) și prin amplificare se transformă în ură și ucidere (Iacob I, 20; 4, 1—3). La fel ispita care la început pare nevinovată, dacă este tratată cu șovăială, devine ușor acceptată și mai greu de învins. De aceea Mîntuitorul arată că păcatul se săvîrșește la început în inimă. Aici trebuie concentrate toate forțele duhovnicești spre a-l izgoni: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu desfrînezi. Iar Eu zic vouă: că oricine caută la femeie spre a o pofti, a și desfrînat cu ea în inima sa" (Matei 5, 27—28). Tot astfel se pune problema și cînd este vorba de creșterea în virtute. Aceasta pentru că pe drumul virtuții, a săvîrșirii binelui nu se admit ezitările, nehotărîrile, șovăiala. Un astfel de drum nu poate cunoaște oboseala fiindcă el vizează răsplata chemării celei de sus" (Filipeni 3, 14), a desăvîrșirii în Dumnezeu (Matei 5, 48). În astfel de situații drumul este permanent deschis în săvîrșirea neîntreruptă a mai binelui. De aceea accentuează Apostolul că: „celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă" (I Corinteni 10—12). Pretinsa staționare în bine corespunde unei lîncezeli sau moleșeli morale, ceea ce înseamnă declin. Spre a accentua hotărîrea unei acțiuni constante și ascendente în săvîrșirea binelui, Apostolul poruncește: „lucrați cu frică și cu cutremur la mîntuirea voastră" (Filipeni 2, 12). Adică, cu atenție sporită în a nu cădea, de a nu da înapoi fiindcă pe măsură ce se stinge lumina soarelui, apare întunericul nopții... Primejdia șovăielii se manifestă în acest caz prin aceea că lipsiți de bine, cădem în mreaja răului, din ce în ce mai întunecoasă. Zăboveala atrage după sine trîndăvia duhovnicească, numită și „moartea de fiecare ceas", fiindcă trîndăvia sau lenevirea duhovnicească este o moleșire și slăbănogire duhovnicească, ceea ce duce la „răcirea și stingerea duhului", cum spune Sfîntul Apostol Pavel. Cînd termometrul duhovnicesc aflîndu-se într-o continuă scădere și răcire, atinge limita inferioară, provoacă înghețul duhovnicesc, adică „moartea spirituală". Șovăiala în cultivarea neîntreruptă a binelui în modul arătat mai sus, stagnează și legătura cu Dumnezeu care este Binele absolut. Aceasta duce la pierderea încrederii în bunătatea Părintelui ceresc care este un păcat împotriva Duhului Sfînt și care atrage după sine și păcatul capital al întristării, cînd sufletul arde în neputința ridicării, mocnind ca tăciunii de jăratec nestins, iar strigătul după salvare rămîne fără ecou. Se recomandă deci o continuă priveghere în urmarea neîntreruptă a binelui, o continuă „atenție la noi înșine", cum spune Sfîntul Vasile cel Mare, avînd totdeauna cîrma vieții îndreptată spre depășirea valului care se opune săvîrșirii binelui, fără nici o ezitare sau șovăire, fiindcă Domnul ne spune atît de clar că „împărăția cerurilor se ia cu asalt și numai cei silitori o răpesc" (Matei 11, 12). De aici învățătura că „nimeni care pune mîna pe plug și caută înapoi nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu" (Luca 9, 62).

Văzînd primejdia șovăielii, să ne rugăm Părintelui ceresc să ne întărească încrederea în bunătatea și purtarea Lui de grijă, iar noi să ne dovedim hotărîți a sta împotriva păcatului, făcînd vie puterea harului divin spre săvîrșirea mai binelui în viața personală și în relațiile cu semenii noștri.

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Taina mîntuirii în Hristos: Crucea

Teologia ortodoxă oferă mai multe porți de intrare spre taina restaurării creației și transfigurării umanității în și prin Iisus Hristos. Această teologie a insistat asupra drumului pe care umanitatea l-a parcurs împreună cu Fiul lui Dumnezeu care a asumat-o în persoana Sa, a înălțat-o și a introdus-o în sînul Treimii. Iar *umanitatea*, în sensul biblic, trebuie luată împreună cu *creația*, astfel încît ele se schimbă și se preschimbă împreună (Rom. 8, 21).

„Astăzi s-a spînzurat pe lemn, Cel ce a întărit pămîntul pe ape". La scoaterea Sfintei Cruci, în joia Patimilor, Biserica anunță cu voce tare că Cel care merge spre răstignire acum, Iisus din Nazaret, este însuși Cuvîntul veșnic al lui Dumnezeu, prin care toate au fost create. Iisus Hristos, răstignit sub Ponțiu Pilat, este unul și același cu Cel care a creat în timp lumea. Economia creației și cea a mîntuirii nu sînt deci separate, ci corelative. Căci Cel care a creat lumea n-a părăsit-o și n-a îngăduit ca umanitatea să fie destinată morții (Ps. 117, 18). „Că Tu prin voia Ta toate aducîndu-le dintru neființă întru ființă, cu puterea Ta ții făptura și cu purtarea Ta de grijă chivernisești lumea" (Slujba Botezului). I se cădea Aceluia „pentru care sînt toate și prin care sînt toate" (Evrei 2, 10), să vină în mijlocul creației și să o rezidească. Crucea ne-a făcut astfel cunoscut Cuvîntul-Viața, devenind pentru noi „pomul vieții" (Fac. 2, 9); „În această lume a înflorit și Cuvîntul și a dat rod; făcîndu-se trup a dat viață celor ce au gustat din bunătatea Lui (I Petru 2, 3), pentru că nu ne-a fost făcut cunoscut Cuvîntul fără lemnul crucii; Cuvîntul, viața noastră, a fost atîrnat de lemnul crucii (Deut. 21, 22—23; 28, 66; Fapte 5, 30; 10, 39; Gal. 3, 13), spre credința noastră" (Clement Alexandrinul, *Stromata a V-a*, 72, 3, trad. rom., p. 352).

Taina Crucii este taina Fiului lui Dumnezeu care devine pentru noi „om al durerilor și cunoscător al suferințelor", care „a luat asupră-și durerile noastre și cu suferințele noastre s-a împovărat. Și noi Îl socotim pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. Dar el fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră și prin rănile lui noi toți ne-am vindecat" (Isaia 53, 4—5). Îmbrăcat în trupul uman cel neputincios și sărac, „fără chip și fără frumusețe" (Is. 53, 2), El s-a umilit pînă la măsura de rob ca să facă nouă cale spre o nouă creație, ca să ne întoarcă pe noi la libertatea cea dintîi. Și pentru că Cel ce se întrupează este de-o-ființă cu noi, El poate să se identifice total cu starea umanității: „Drept aceea, avînd arhiereu mare, care a străbătut cerurile, pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu, să ținem cu tărie mărturisirea: Că nu avem arhiereu care să nu poată suferi cu noi în slăbiciunile noastre, ci ispitit întru toate după asemănarea noastră, afară de păcat" (Evrei 4, 14—15). Fiind de-o-ființă cu noi, putem spune atunci: „Dacă suferim împreună cu El, împreună cu El vom fi preamăriți" (Rom. 8, 17).

Din cauza marei Sale iubiri cu care ne-a iubit (Efes. 2, 4), Iisus s-a suit pe cruce și acolo a „ridicat păcatul lumii" (Ioan 1, 29). Iisus a dorit crucea ca ascultare față de Tatăl care a iubit atît de mult lumea încît pe Unicul Său Fiu l-a dăruit pentru viața acesteia. El a băut cupa pe care Tatăl i-a dat-o (Ioan 18, 11). Dar Iisus nu s-a suit pe cruce nici obligat, nici în mod necesar, nici din întîmplare. El n-a murit din slăbiciune omenească, nici într-un mod secret sau retras. El a acceptat moarte de bunăvoie și răstignire publică. El și-a oferit trupul Său Tatălui, ca jertfă de răscumpărare în locul tuturor. Ca „mielul lui Dumnezeu" (I Petru 1, 19), El a suferit astfel pentru toți, și datorită unirii cu umanitatea noastră, El a împlinit în locul nostru toată dreptatea. El a venit în lume anume pentru acest moment, ca să distrugă în propriul Său trup moartea întregii omeniri. Prin urmare, în ridicarea Sa pe cruce, Iisus Hristos este Marele Arhiereu, Mijlocitorul, Cel care ia inițiativa și conduce acest proces de distrugerea a morții (Evr. 2, 10): „Că de bunăvoie ai voit a Te sui cu trupul pe cruce, ca să scapi din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit."

Crucea este întîlnirea între iubirea lui Dumnezeu față de oameni dusă la capăt (Ioan 15, 13) și ura oamenilor față de Dumnezeu dusă la extremitatea ei. Jertfa lui Hristos pe Cruce nu trebuie să fie deci alegorizată, ci trebuie să fie înțeleasă în sens istoric, real. Autoritățile civile și religioase n-au găsit nimic rău în El. Nimic în El nu justifica moartea Sa: a murit pe nedrept pentru dreptate. S-a adus deci pentru noi jertfă nevinovată, „jertfa cea vie și nejertfită" (Slujba învierii). Crucea devine astfel un act de umilire totală, deoarece în ea s-a coborît la iad, adică la punctul extrem la care umanitatea ajunsese în căderea ei. Creația trebuia scoasă din stricăciune și moartea trebuia zdrobită. Trebuia învinsă moartea nu numai pentru totdeauna ci și pentru toți: „Dacă unul a murit pentru toți, am murit deci toți" (II Cor. 5, 14). Or nimic în noi nu justifică iertarea. Am fost iertați fără condiție, din cauza iubirii Sale.

Cum a devenit mîntuirea noastră realitate în jertfa lui Hristos? Mîntuirea are loc în acest „schimb" care se produce între moartea lui Hristos și viața noastră, astfel încît în El lucra moartea iar în noi viața. Dacă omul, în căderea lui, a ales moartea pentru viață, Iisus Hristos, în jertfa Lui a ales viața pentru moarte, „S-a dat pe Sine schimb morții" (*Anamneza*, Liturghia Sf. Vasile), și astfel „a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea" (II Tim. 1, 10). Prin aceasta, Crucea constituie cheia mîntuirii noastre, acest transfer este cu putință deoarece El era în același timp de-o-ființă cu Dumnezeu-Tatăl și de-o-ființă cu noi: „Pentru că și cel ce sfințește și cei ce sînt sfințiți, dintr-unul sînt toți; de aceea nu se rușinează să-i numească pe ei frați" (Evr. 2, 11). Într-adevăr, El nu a luat firea îngerilor, „ci sămînța lui Avraam a luat" (Evr. 2, 16). După *Epistola către Evrei*, această participare la jertfa lui Hristos are un profund caracter ontologic: „De vreme ce copiii s-au făcut părtași sîngelui și trupului, în același fel și El a împărtășit acestea, ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpînirea morții, adică pe diavolul" (Evr. 2, 14). Fiindcă ne-a jertfit în umanitatea noastră, sîntem „părtași" la toate faptele Sale răscumpărătoare: „Ca să-l cunosc pe El și puterea învierii Lui și să fiu părtaș la patimile Lui, și asemenea să fiu cu El, în moartea Lui, ca, doar, să pot ajunge la învierea cea din morți" (Filip. 3, 10—11). În moartea Sa, moartea noastră a fost distrusă făcînd cu putință acest transfer al vieții Sale în viața noastră. Apostolul Pavel explică acest schimb astfel: „Noi totdeauna purtăm în trupul nostru moartea lui Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru. Căci pururea noi cei vii sîntem dați spre moarte din cauza lui Iisus, pentru ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor. Astfel că moartea lucrează în noi, iar viața în voi" (II Cor. 4, 10) — trad. Galaction).

„Acum a fost proslăvit Fiul Omului și Dumnezeu a fost proslăvit în El" (Ioan 13, 31). Pe cruce, moartea a fost învinsă de viață, violența oamenilor a fost făcută inofensivă de iertarea lui Dumnezeu. Biruința iubirii lui Dumnezeu apare chiar în momentul în care ura lumii era la culmea ei. Domnul a inversat situația crucii astfel că ea devine izvor de libertate și de înviere. Este o schimbare radicală în istoria umanității, căci Dumnezeu era în Hristos împăcînd lumea cu sine. Marele Arhiereu Hristos ne încredințează pentru totdeauna Tatălui: „Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe care Mi l-ai dat" (Ioan 17, 11). El intră acum cu umanitatea noastră, în slava Tatălui, deoarece Cel ce s-a jertfit pentru noi, ne-a jertfit împreună cu El pe noi înșine.

În ce fel creștinii își împropriază taina Crucii?

Apostolul Pavel spune că Evanghelia lui Hristos este „întîi de toate" vestea că Hristos a murit pentru păcatele noastre potrivit Scripturii (I Cor. 15, 3). Astfel, creștinii sînt chemați să propovăduiască totdeauna pe Hristos cel răstignit.

Umanitatea noastră fiind destinată vieții și învierii, ea trebuie să treacă prin procesul crucii și morții lui Hristos. Ca unii ce am murit și înviat cu Hristos, am fost eliberați de stricăciunea trupului și de obsesia morții. Creștinul reface acest drum cu Hristos în tainele Bisericii. În Taina Botezului, credinciosul moare și înviază împreună cu Hristos, devenind mădular al Său. În Taina Cuminecăturii, credinciosul participă la trupul Său înviat, unindu-se cu capul Bisericii.

Suferința pentru numele lui Hristos este parte din spiritualitatea creștină (Luca 9, 23). „Acum mă bucur de suferințele mele pentru voi și împlinesc, în trupul meu, ceea ce lipsește suferințelor lui Hristos pentru trupul Său, care este Biserica" (Col. 1, 24). Creștinii se află adesea în situație de suferință, în stare de jertfă, nu numai în relațiile lor cu semenii, ci și cu ei înșiși. Ce este în fond suferința, crucea purtată în numele lui Hristos? Un act de mulțumire și de ofrandă pentru iertarea și răscumpărarea primite de la Dumnezeu: „Aici stă contradicția între lucrurile divine și cele umane: în timp ce voi ne osîndiți, Dumnezeu ne mîntuiește" (Tertulian, *Apologeticul*, 50, 16, trad. rom., p. 109). În starea de jertfă, Hristos nu este doar exemplul nostru, ci e unul din Treime și unul din noi, compătimitor cu noi, dîndu-ne puterea să fim liberi și să înviem chiar răstigniți pe cruce, ca El: „Aveți în voi simțirea care era în Hristos Iisus, Cel ce, fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a ținut ca la o pradă la egalitatea Sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe Sine, făcîndu-se asemenea oamenilor și la înfățișare dovedindu-se ca un om. S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte, și încă moarte pe cruce" (Filip. 2, 5—8, trad. Galaction).

Pr. prof. *Ion Bria*

Pregătirea morală a preotului pentru predică

Idealul propovăduirii Evangheliei lui Hristos este deosebit de mare. Adevărul creștin nu se îmbracă oricum în cuvinte; el pretinde să fie zămislit totdeauna din nou în adîncul ființei celui ce-l exprimă, se cere dotat cu putere multă și trimis în misiune, pentru ca evidența lui să pună stăpînire imediată pe orice inimă deschisă. Sarcina predicatorului nu este aceea de a emite cuvinte, sub formă de sunete articulate, ci este aceea ca prin graiul său Cuvîntul lui Dumnezeu însuși să se rostească și în același timp să devină prezent și lucrător în lumea în care trăim. E vorba despre o întrupare vie a puterii lui Hristos între oameni, de o prezență efectivă, creatoare, niciodată învechită, necontenit activă. Acest ideal nu poate avea ca origine niște idei circulînd dintr-o parte în alta, de la un autor la altul, de vreme ce inspirația lui este de ordin divin, iar sursa lui primordială se află în Evanghelie. Aflîndu-se în slujba susținerii, apărării, precum și a ameliorării vieții duhovnicești în genere, dar mai ales dintr-o anumită parohie, el este o funcție vitală a preoției creștine, care în esență este una și aceeași cu preoția lui Hristos. Numai în măsura în care „Cuvîntul se face trup", țîșnesc din el, ca dintr-un izvor, înțelepciunea, puterea și viața. Într-adevăr, cuvîntul în predică se identifică cu Hristos, rămînînd astfel pentru totdeauna al lui Hristos, cum se învață pilda semănătorului („sămînța este cuvîntul lui Dumnezeu"), dar el trebuie să se facă cunoscut și nu se face altcum decît prin predicator. De aceea predicatorul trebuie să fie el însuși un centru de direcție în realizarea potențelor pe care le deține cuvîntul dumnezeiesc. Cu alte cuvinte, izbînda acestei misiuni însăși depinde, în mare măsură, de pregătirea deosebită a preotului predicator.

Principiul fundamental de la care trebuie să plecăm în preocuparea pentru pregătirea și formarea predicatorului, mesager și crainic al lucrurilor dumnezeiești, precum și a menținerii lui la nivelul exigenței misiunii sale sacerdotale, este acela că dorința sacră nu trebuie privită atît ca o realitate care însumează o serie de bunuri înăscute, depinzînd adică de natura, talentul și aptitudinile deținute de preoți ci ca una ce se află în legătură directă cu pregătirea lui morală și teologică, prin care are prizã la divin și i se conferă, de cele mai multe ori, o harismă deosebită. Marii cuvîntători nu au fost predestinați pentru succesul lor predicatorial, ci ei au depus, în formarea lor, stăruitoare eforturi sufletești, asimilînd deopotrivă educația și instrucția religioasă și au menținut o continuitate asiduă de muncă în această direcție. Cercetînd trecutul tuturor marilor predicatori, începînd cu Sfinții Apostoli, aflăm de la toți o serioasă pregătire, împrejurări favorabile și mijloace potrivite pentru formarea lor. De aceea nu-i de mirare că veacurile care au cuprins în timpul lor o viață creștină mai intensă, ori veacurile care au oferit prilejuri favorabile dezvoltării culturii și literaturii, în general, au făcut să se resimtă și progresul elocinței sacre, printr-un număr de predicatori mai distinși. Astfel, veacul de aur al literaturii patristice în răsărit, veacul al XVII-lea în Franța (epoca lui Bossuet), veacul al XVIII-lea la noi (epoca lui Antim Ivireanul), ne pot fi citeva exemple reale în sprijinul afirmației făcute. Se cuvine însă să observăm că accentul principal revine totdeauna pregătirii morale, care nu poate fi substituită niciodată de cea teologic-generală. Preoții noștri din veacurile trecute, care au însoțit pe Horia în răscoală sau pe ostașii români în războiul de independență și în cel de reîntregire, arătînd că își iubesc neamul în duhul unei dăruiri totale, slujind în bisericuțe de lemn și la nevoie legînd rănile soldaților pe cîmpurile de luptă, deși nu au cunoscut prea multe din principiile elocinței sacre au știut ce este rugăciunea și meditația și au cules roadele cuvîntului dumnezeiesc exprimat sau predicat de ei.

În ce privește predica propriu-zisă, constatăm că e vorba, mai întîi, în Biserica primară, nu numai de o trimitere a unei puteri harice asupra Sfinților Apostoli, ci de o temeinică pregătire a lor, vreme de trei ani, în școala divină în care i-a format Iisus Hristos. Astfel, ei au fost pregătiți pentru propovăduirea Evangheliei, în sensul de a transmite adevărul, descoperindu-se a fi ei înșiși „lumina lumii" și „sarea pămîntului". Prin ei avem Cuvîntul vorbind în mijlocul istoriei și a lumii. Și de data aceasta se cuvine să remarcăm dorința Mîntuitorului de a vedea că ucenicii Săi sînt, în primul rînd, cu adevărat „sarea pămîntului" (Matei 5, 13), pentru a putea fi cu succes și „lumina lumii" (Matei 5, 14). Îngemănată strîns cu adevărul divin, viața însăși a celui ce îl exprimă este și ca un cuvînt viu pronunțat de Dumnezeu, care i-a mijlocit de fapt predicatorului afirmarea religios-morală și i-a încredințat misiunea propovăduirii. Mesajul divin este un cuvînt-viață. „Dumnezeu lansează săgeata, ne spune Sfîntul Grigore de Nysa, dar credința nu introduce numai săgeata, ci și arcul cu ea". Adeseori se vorbește despre o predică a faptelor, în sensul că și ele sînt edificatoare, capitol de omiletică inaugurat la noi de regretatul preot și profesor Dumitru Belu. E bine totuși să facem aici o distincție: nu ne referim la fapte, ci la predică. Mîntuitorul a rînduit ca adevărul Său să se transmită și pe această cale a propovăduirii: „Mergînd învățați toate neamurile . . ." (Matei 28, 19). Faptele preotului nu sînt de ajuns pentru a conduce pe credincioși spre cunoașterea acestui adevăr, de aceea el are datoria să predice. Cînd Mîntuitorul a spus: „Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema" (Matei 5, 19), nu a stabilit o identitate între „ a face" și „a învăța", de unde ar fi reieșit că învățătura ar fi de prisos. Dimpotrivă, a afirmat necesitatea ei, condiționînd-o însă de pregătirea morală. În acest înțeles, o anumită întîietate revine formării morale a predicatorului („a face" este înaintea lui „a învăța"), clădirii fondului său creștin, pentru a putea fi, cu adevărat, „sarea pămîntului" (Matei 5, 13). Căci numai de pe această temelie poate fi, în propovăduirea cu zel a cuvîntului vieții, pentru sine și pentru alții, evidentă „lumină" (Matei 5, 14). De fapt, Mîntuitorul a stabilit o normă și a rînduit un principiu suveran al rostirii oricărei predici, spunînd cuvintele: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să se facă văzute faptele voastre cele bune, și ei să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (cf. Matei 5, 16).

Necesitatea pregătirii morale a preotului, în vederea elaborării și rostirii predicii, o implică mai cu seamă caracterul sacerdotal al activității predicatoriale. Predica însăși este un sanctuar, un altar de slujbă, în care singur preotul are privilegiul să oficieze lucrarea cea tainică a lui Dumnezeu în lume. Apropierea însă de acest altar pretinde și ea o exigentă inițiere curățitoare. După cum numai în Biserică poate avea loc o adevărată lectură a Evangheliei, tot numai aici, în Biserică, Trupul tainic al Domnului, locul în care Dumnezeu face să răsune cuvintele Sale, poate fi cunoscut și înțeles adevărul divin, Principiul acestei înțelegeri a fost enunțat de către Sfîntul Apostol Pavel astfel: „Nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, decît în Sfîntul Duh" (I Cor. 12, 3). Cuvîntul rostit de la anvom devine printr-o colaborare teandrică, o icoană a numelui lui Dumnezeu și ca atare trebuie văzut drept un act de cult. În acest sens, cea mai frumoasă definiție a predicii este următoarea: predica este o revelație a Revelației. În vederea elaborării și a rostirii predicii, potențele umane trebuie să fie ridicate la înălțimea lucrului care se săvîrșește, prin acțiunea sfințitoare a harului divin, predicatorul însuși devenind, după o expresie paulină, „figura Christi" (Evr. 1, 3). Dumnezeu s-a descoperit prin profeți, dar de la plinirea vremii a strălucit prin predicatorii care s-au dovedit a fi și sfinți. Iisus Hristos, se știe, ne spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, „nu a lucrat nici prin Platon și nici prin Pitagora, El a lucrat și a vorbit prin suflete cu mult mai vrednice de cuvîntul Său, decît al tuturor filosofilor. Suflete simple, dar curate, chemate de Hristos din rîndul pescarilor din Galileea. Petru, bunăoară, nu era numai iubitor de înțelepciune, ci mai ales un suflet pregătit pentru har, pe cînd filosofii erau doar copii, atrași de gloria deșartă." Momentul pogorîrii Sfîntului Duh, tot la fel ne arată că ucenicii Domnului erau pregătiți pentru primirea harului propovăduirii, fiind toți adunați în rugăciune, cînd s-au revărsat peste ei limbile de foc. Plinirea pregătirii sufletești este, așadar, exprimată prin rugăciune și iubire „Poate fi predicatorul cel mai mare orator, cel mai cult om — se exprimă, de asemenea, Sfîntul Ioan Gură de Aur — dacă nu are sufletul pe deplin îmbibat de duh creștin, este ca și casa împodobită cu tot felul de ornamente și lucruri strălucitoare, dar stă pe temelie de nisip".

Propovăduind „liturgic" cuvîntul lui Dumnezeu, care se aseamănă cu bobul din Evanghelie care poartă în el altă sută de boabe, predicatorul descoperă ascultătorilor prezența lui Hristos, dar nu ca o simplă prezență divină în lume, ci ca una de la care provine un nou elan și o nouă tendință de acțiune, menită să facă dintr-o realitate cerească, una pămînteasca. De aceea el trebuie să lucreze efectiv pentru instaurarea Împărăției lui Dumnezeu pe pămînt. Viața în Hristos, pe care preotul o trăiește în chip particular, țîșnită dintr-o iubire sinceră, vie și neîmpărțită a sufletului său, devine un centru de tărie spirituală, de generozitate și jertfelnicie, care își revarsă, prin cuvînt și faptă, energiile în afară, peste existența credincioșilor săi, din neamul său, în fruntea cărora se află. Destinul adevăratului predicator este ancorat în destinul neamului său. Acțiunea lui are scopul ca viața neamului să strălucească veșnic în Hristos. Năzuința lui nu poate fi alta decît aceea ca neamul lui însuși să se afirme în lume și în istorie, trăind în pace și înfrățire cu alte popoare, descoperindu-și generozitatea și aducîndu-și aportul său specific la propășirea omenirii întregi.

Pr. *Ilie Moldovan*

Din cîntările liturgice ale Ortodoxiei

„Mila păcii"

În redactarea lui actuală, ca și în cele anterioare, textul cîntării „Mila păcii" este eliptic: „Mila păcii, jertfa laudei". Complet ar putea fi: Doamne, cerem mila păcii, ca să putem aduce jertfa laudei. În ectenii ne-am rugat pentru „pacea de sus" și pentru „pacea a toată lumea". Acum ne rugăm pentru pacea necesară mai ales în momentele centrale ale Sfintei Liturghii, dar și în timpul oricărei alte slujbe. Căci, într-adevăr, avem lipsă și de o asemenea *pace liturgică*.

Una dintre dimensiunile acestei păci o constituie ordinea sau *„rînduiala"*. La această concluzie ajungem indirect, prin analizarea textului paulin: „Pentru că Dumnezeu nu este al neorînduielii, ci al păcii" (I Cor. 14, 33). Apostolul utilizează aici o figură de stil, o sinecdocă. Nu vizează o singură dimensiune a păcii: rînduiala, ci numește întregul: pacea, care implică și rînduiala.

Dar ce avem să înțelegem prin rînduială? Desigur, mai întîi integrare în linia mare a desfășurării slujbei, în ritualul ei. Apoi respect reciproc din partea celor ce săvîrșesc sfînta slujbă: clerici și mireni. Preotul și cei ce cîntă să nu se „acopere"; să nu creeze interferențe, ci „să-și dea rînd".

O altă dimensiune a păcii liturgice o constituie *armonia lăuntrică*, împăcarea. Sentimentul dreptei împăcări cu propria conștiință, cu semenii noștri și cu voia lui Dumnezeu. Această armonie lăuntrică o caracterizează mai ales *liniștea sufletească*. Liniște pe care o simțim ca o binefăcătoare încununare a încadrării noastre sincere în rînduială.

Pacea liturgică ne este foarte necesară în timpul aducerii Jertfei Euharistice. Însuși preotul ne face atenți că Sfînta Jertfă trebuie adusă *„cu pace"*. Adică astfel să fie însoțită (participată) de jertfa noastră. Căci în Liturghie se aduc două jertfe: 1. Sfînta Jertfă, adusă de Iisus Hristos, și 2. jertfa laudei, pe care se cuvine să o aducem noi, credincioșii: preoți și mireni. (În edițiile mai recente ale Liturghierului această realitate duală se reflectă și ortografic: inițiale majuscule la „Sfînta Jertfă, și minuscule la „jertfa laudei").

E drept că îndemnul preotului prezintă Sfînta Jertfă ca adusă din partea noastră: „Sfînta Jertfă cu pace a o aduce". Dar se înțelege: a o aduce prin participare, însoțind-o cu jertfa laudei. Însăși Sfînta Jertfă nu are numai caracter de răscumpărare, ci și de laudă supremă. Astfel, în Liturghie cele două jertfe se unesc și — într-un mod adecvat — se întrepătrund. Momentul care arată mai pregnant unirea celor două jertfe este cel al epiclezei: în altar Sfînta Jertfă, iar în naos, jertfa laudei. (Pe Tine Te lăudăm . . .). Ambele în aceeași biserică, în același timp liturgic.

Lauda aceasta liturgică, adusă de noi, constă în renunțare la autoaprecieri morale și deșertare de orice formă de egoism. Aceste mișcări sufletești, unite cu dorința de a trimite lui Dumnezeu ceea ce avem mai curat ca simțire afectivă, cugetare și voire, primesc sublimul statut de *jertfă:* jertfa laudei. Însă, conștienți că nu realizăm această jertfă, mai ales nu avem înlăuntrul nostru ceva atît de curat cum se cuvine a-I adresa lui Dumnezeu, ne punem speranța cea mare în *Sfînta Jertfă*.

În aceasta Însuși Dumnezeu-Fiul se aduce pe Sine omagiu suprem Sfintei Treimi. Deci și Sieși. Un paradox? Mai mult: o taină. (Totuși și pe plan uman, la scară inexprimabil mai redusă, am văzut ceva asemănător. Cu prilejul sărbătoririi unui mare cîntăreț de operă, ca punct omagial suprem a fost invitat să cînte pe scenă însuși sărbătoritul. Într-adevăr, paradoxal. Însă nu străin de adevărul culminației).

Încă în timpul Heruvicului, cutremurat de taina Autojertfirii lui Iisus Hristos, preotul rostește abia șoptit: „Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce *Te aduci!*" Iar acum, pătrunși de înfricoșătoarea dar și mîntuitoarea Taină, abia îndrăznim și noi să cerem: „Mila păcii"...

Pr. *Gheorghe Șoima*

PSALM 5

Dacă-n răstimpuri, Doamne, necazurile-mi fură
iubirea ce ți-o dărui, cînd sînt mușcat cu ură
și-s prăvălit în pulberi de semenii care vor
să am și eu măsura și răutatea lor,
mă-ntorc curînd spre Tine cu-aroma din cățuie
și-odată cu mireasma și inima mea suie
spre-o liniștire mare. Tu ești izvodul ei
și-astîmperi gînduri triste și fără de temei
ce mă înstrăinează de veșnica iubire.

Cum să răspund, mă-nvață, altora cu-osîndire,
cînd rănile iubirii pe Tine te rănesc?
Am înțeles porunca și nu mă răzvrătesc;
n-am să încalc nici voia Ta-n fire întrupată
și-am să-ți aduc ca jertfă făptura mea-mpăcată.
Nu mai răspund la ură cu gheizere de ură
și-i las cu gust de sînge pe-ai mei dușmani în gură,
iar eu aceeași față le-o-ntorc mereu de-acum,
cînd zările sînt pline de trîmbele de fum,
în juru-mi, și m-așteaptă întoarcerea cea mare
unde-i izvor de pace, de-odihnă și-alinare.

Pr. prof. *Petru Rezuș*

Patriarhia Română la a șaizecea aniversare

Cu șase decenii în urmă, într-un larg spirit de independență, în condițiile create după primul război mondial, în cadrul statului național și unitar, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române Autocefale, în ședința sa din 4 februarie 1925, a hotărît: „înființarea în Țara Românească pentru Biserica Ortodoxă Română Autocefală demnității de patriarh" și „ridicarea arhiepiscopului și mitropolitului Ungro-Vlahiei, în calitatea sa de primat al României, la rangul de patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale române".

Prin legea din 23 februarie 1925 pentru ridicarea titularului scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungro-Vlahiei, ca primat al României, la rangul de patriarh, și Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române din 25 februarie 1925, Patriarhia Română este astfel legal și definitiv înființată și constituită.

Potrivit tradiției, la 12 martie 1925 Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române aduce la cunoștința Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, celorlalte patriarhate ortodoxe apostolice și tuturor bisericilor ortodoxe autocefale, situația creată și starea de fapt.

La 30 iulie 1925 Patriarhia ecumenică prin tomosul nr. 1579 recunoaște ca deplin canonică înființarea Patriarhiei Române. În același timp s-au primit răspunsuri similare și de la celelalte Biserici surori.

Așa a luat ființă în 1925, acum 60 de ani, Patriarhia română ca o expresie a deplinei independențe suverane a poporului român și Bisericii române și ca o încoronare firească a poziției sale în lumea ortodoxă, ca și a serviciilor pe care Biserica românească le-a făcut întregii creștinătăți răsăritene, și care era menită să „contribuie la păstrarea și cimentarea unității spirituale a poporului român, — în permanență statornic pe pămîntul străbun al patriei noastre de azi și neîntrerupt păstrător al legii și credinței ortodoxe — și să „integreze" și mai mult Biserica noastră străbună în „realitățile naționale, sociale și economice ale poporului pe care este chemată să-l slujească, în vederea propășirii lui spirituale și materiale".

Perioada aniversară a fost marcată prin activitatea și personalitatea a patru patriarhi.

Primul patriarh Miron Cristea a cărui arhipăstorire corespunde unei epoci de consolidare a Statului român național modern, înscrie în istoria Bisericii o perioadă de mari realizări marcate prin personalitatea sa dinamică și geniul său pastoral. În timpul arhipăstoririi sale Biserica se reorganizează în cadrul statului național român într-o formă unitară. Considerînd Biserica națională ca pe un pivot în opera de întărire a unității națiunii române și conștient de rolul ei spiritual și cultural în viața națiunii primul patriarh imprimă Bisericii un spirit de slujire a intereselor superioare naționale intensificînd activitatea acesteia în diferite domenii de activitate. S-a preocupat de buna sa organizare, de activitatea sa pastorală și liturgică ca și de organizarea învățămîntului teologic. În vremea sa, în 1936 la Atena teologii români au marcat un remarcabil moment de prestigiu al Bisericii noastre în lumea ortodoxă.

Patriarhul Nicodim Munteanu, ales în 1939, își desfășoară activitatea în vremurile tulburi ale celui de al doilea război mondial, ca și după acest război. Personalitate marcantă, patriarhul s-a impus prin viața sa duhovnicească și prin cultura sa, iar prin lucrările sale a imprimat un spirit de înaltă ținută morală clerului și credincioșilor. Lui îi revine meritul de a fi pregătit intrarea Bisericii în noua epocă impusă de transformările survenite în țara noastră după eliberarea țării în 1944. Spiritul liturgic și de slujire misionară imprimat de personalitatea acestui patriarh persistă și azi și a fost de bun augur într-o lume în plină evoluție și progres social.

Patriarhul Justinian Marina ales la 6 iunie 1948 a păstorit 29 de ani pînă la 26 martie 1977. Om dinamic cu experiență pastorală a înscris în Biserica noastră o perioadă de frumoase realizări pe tărîm administrativ-economic și cultural. Pornind de la punerea Bisericii pe temeiuri canonice a elaborat în perioada 1948—1952 Statutul și Regulamentele bisericești prin care s-a organizat Biserica și instituțiile sale și s-a dat un impuls activității acesteia în toate domeniile de activitate. Meritul său este că prin noua legislație a menținut structura tradițională a Bisericii românești.

Grație abilității sale patriarhul Justinian a contribuit pozitiv la stabilirea raporturilor dintre culte și stat, așa cum s-au stabilit prin legea pentru regimul general al cultelor din 1948, menținîndu-se și în acest domeniu raporturi devenite tradiționale de respect reciproc, de loialitate și slujire a Bisericii și a poporului.

Învățămîntul teologic cunoaște o transformare profundă, intrînd sub jurisdicția Bisericii, și organizîndu-se la trei niveluri: școli de cîntăreți, seminarii și institute universitare.

Patriarhul Justinian rămîne în istoria Bisericii prin mișcarea de reînoire a vieții sociale cunoscute sub denumirea de „apostolat social" precizată în lucrările cu acest nume. Mare patriot patriarhul a refăcut imaginea unei Biserici de dreptate și reînoire socială, de slujire, de luptă pentru binele omului și al națiunii române în marea sa majoritate de credință ortodoxă.

Actualul întîistătător al Bisericii noastre Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin Moisescu ales la 19 iunie 1977, a cărui personalitate este bine cunoscută atît în țară cît și în străinătate, prin activitatea sa de profesor de teologie, de mitropolit al Ardealului și de mitropolit al Moldovei, se impune prin acțiunea sa de introducere a Bisericii noastre în lumea ortodoxă și ecumenică, ca unul care activează în toate organismele interortodoxe, intercreștine și interreligioase. În vremea sa s-au inițiat dialoguri la diferite niveluri între diferitele biserici, confesiuni și religii, în scopul realizării deziderатului de unitate creștină, de conlucrare interreligioasă în vederea sprijinirii acțiunilor de menținere a păcii și progresului social pe plan mondial.

Pe plan intern confruntat cu realitățile vieții moderne acordă o deosebită atenție activității liturgice și pastorale parohiale, pregătirii clerului în școlile teologice, a punerii acestora în slujba intereselor superioare ale Bisericii și patriei, a păcii mondiale.

Prin toate acestea, actualul întîistătător a imprimat Bisericii noastre menținerea pe linia tradițională a slujirii poporului ca o Biserică europeană și de deschidere ecumenică.

Teolog de renume recunoscut în lumea creștină întîiul stătător a oferit Bisericii o operă personală teologică dar și o lucrare de traducere a lucrărilor Sfinților Părinți, menită să impulsioneze lucrarea cărturărească teologică în lumina tradiției ortodoxe.

Bunele relații întreținute cu autoritatea de stat asigură Bisericii posibilitatea ca în deplină libertate să-și amplifice mereu activitatea devenind astfel din ce în ce mai cunoscută și apreciată.

Angajarea Bisericii noastre în opera de pregătire a viitorului sfînt și mare sinod ortodox, prin personalitatea întîistătătorului ei, face ca teologia românească să se impună și în acest domeniu.

O remarcabilă activitate desfășoară actualul întîistătător și în domeniul reorganizării diasporei românești, contribuind prin aceasta la menținerea legăturilor dintre toți fiii poporului nostru indiferent de meridianele lumii unde trăiesc.

Prin toate acestea Biserica noastră își continuă în condițiile unei vieți noi din patria noastră apostolatul său național și vocația sa culturală și este pregătită să răspundă competent exigențelor vieții noi, spirituale și etice, impuse de noua societate. În acest scop se pregătesc clericii în școlile teologice, gata a sluji interesele superioare bisericești și naționale, ale poporului și patriei noastre, de pe pozițiile specifice creștin ortodoxe și cu mijloacele potrivite învățăturii Bisericii noastre.

Arhid. prof. *Ioan N. Floca*

Arădenii și Patriarhia Română

Românii din marginea de vest a pămîntului românesc, de-a lungul veacurilor, s-au simțit întotdeauna legați sufletește de frații lor peste munți. Conștienți că fac parte din aceeași ființă națională, ei au păstrat unitatea de limbă, de cultură și credință cu românii de pretutindeni. În deosebi de cînd cele două Principate, Muntenia sau Țara Românească și Moldova, s-au unit într-un singur stat, România, și Biserica ortodoxă din cele două țări s-a unificat, cei aflați sub stăpîniri străine priveau cu drag la frații lor de peste munți și se bucurau de realizările acestora privindu-le ca pe propriile lor realizări. Revistele bisericești de la Arad, *Speranța* (1869), *Lumina* (1872) și, în deosebi, *Biserica și Școala* (1877—1948) își informau cititorii cu regularitate și cu multă simpatie despre evenimentele politice și bisericești petrecute în „țara liberă", în deosebi cele ce priveau noua organizare a Bisericii românești. Nu lipseau nici criticile formulate la adresa conducerii de stat sau a unor ierarhi care încălcau prevederile canoanelor bisericești.

Într-un reportaj despre „întronizarea unor noi episcopi la Rîmnic, Roman, Buzău și Argeș", în 1873, revista arădeană *Lumina* scrie: „Dorim României a-și continua restaurarea pe vechiul său temei al credinței și faptelor creștinești și naționale."

În 1874, un corespondent de la Sibiu al „Trompetei Carpaților" publica un articol interesant, pe care-l reproduce și *Lumina* arădeană, privitor la „unitatea (românilor) prin Ortodoxia altarului". Se cere ca „românii din România liberă să binevoiască a se interesa mai mult de afacerile bisericești și școlare ... de bisericile din întreaga Dacie". Autorul exclamă (și arădenii reproduc) cuvintele: „Dumnezeule, veni-va un timp cînd toți românii să fie în jurul aceluiași potir; într-o singură credință, precum sînt de un singur sînge?"

Revista arădeană „Biserica și Școala" își informează cititorii despre depunerea în parlamentul României a unui proiect de lege care prevedea, între altele, ca mitropolitul primat al țării să fie înălțat la treapta de patriarh, iar în 1885, cu ocazia recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, aceeași revistă publica o dare de seamă despre ședința solemnă a Sf. Sinod și cuvîntarea ministrului cultelor. În aceeași revistă întîlnim mereu ample reportaje despre bisericile din România, despre sfințirea apei la Bobotează, la București, toate străbătute de fiorul sfînt al dragostei de neam și de biserică.

În statul român reîntregit, după primul război mondial, era firesc să se realizeze și unificarea bisericească în spiritul tradiției canonice a Bisericii Ortodoxe. În toate părțile se făceau chibzuiri pentru o nouă organizare bisericească; se auzeau glasuri care cereau ridicarea Bisericii noastre la demnitatea de patriarhie ca un corolar al unității statale realizată cu atîtea sacrificii.

Un astfel de glas a venit și de la Arad, din partea vrednicului de pomenire consilier eparhial al Episcopiei Aradului, Dr. Gheorghe Ciuhandu. În raportul prezentat Congresului preoțesc de la Sibiu din 6/19 și 7/20 martie 1919, acesta spune: „România Mare a trăit, pînă de curînd, abia în taina inimilor noastre obidite. Azi însă, România Mare este o realitate pe care o trăim și cu trupurile noastre și care ne îndeamnă să căutăm a ne pune și sub raportul ierarhic-bisericesc în consonanță cu această realitate politică." Arătînd că fărămițarea politică a neamului românesc a creat referințe canonice noi, unele dintre ele fiind dintre cele mai nefirești, acum se cere crearea unității canonice bisericești prevăzută de canonul 34 Apostolesc. „Toate popoarele creștine ortodoxe ... din Orient își au patriarhul lor ... Canonul 34 Apostolesc ne dă și nouă acest drept. *Pentru demnitatea de patriarhat ortodox român este predestinat scaunul de mitropolit primat al României.*"

Între propunerile raportului prezentat de Gh. Ciuhandu Congresului preoțesc din martie 1919, la punctul 2, se preconizează: „unitatea spirituală ce a existat și pînă aici între Bisericile ortodoxe române din Regat și din provințele lui nouă ... *trebuie concretizată prin unificarea Bisericilor ortodoxe române particulare și sub raportul canonic*, sub primația de la București, ca centru de unitate al Bisericii tuturor românilor ortodocși, ori păstrîndu-se și pe mai departe demnitatea primațială a mitropolitului din București, ori creîndu-se, conform tradiției și practicilor Orientului ortodox, *demnitatea patriarhului*, la care să fie ridicat scaunul mitropolitan primațial din București." (Cf. Gh. Ciuhandu, *Împreunarea Bisericilor Ortodoxe Române de pe teritoriul României Mari într-o singură Biserică și raportul acestei Biserici față cu Statul*, Arad, 1919, p. 9).

Gh. Ciuhandu a militat neabătut și în anii următori pentru întemeierea Patriarhiei Române în care el, ca și alți intelectuali, între care se poate aminti Onisifor Ghibu, Ioan Lupaș și alții, vedeau, încă de pe atunci, farul luminos care să adune sub strălucirea sa sufletele românilor ortodocși, inclusiv cele ale celor din Transilvania dezbinați în două organizații bisericești care adesea se vrăjmășau și se supralicitau, în folosul asupritorilor de veacuri și în paguba sufletului românesc.

Se știe că realizarea deziderатului unanim, Patriarhia Română, a trebuit să mai aștepte încă șase ani de la data cînd Gh. Ciuhandu făcea această propunere. În 1925, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 4 februarie, a hotărît înființarea Patriarhiei Române, iar autoritatea de stat a recunoscut-o prin Legea din 25 februarie 1925. Revista arădeană „Biserica și Școala" anunță evenimentul într-un editorial festiv în care scrie că „patriarhatul din București se impune ca o chestie de prestigiu deoarece, față de alte Biserici creștine ortodoxe din Orient, Biserica noastră ortodoxă autocefală dispune de un număr considerabil de credincioși ... înființarea patriarhatului român prezintă și o importanță de ordin politic dată fiind situația în care se găsesc celelalte Biserici și patriarhate". Aceeași revistă își informează cititorii despre cuvîntarea ministrului cultelor, Al. Lapedatu, în Sf. Sinod, în care sînt expuse „rațiunile de stat" care au determinat legalizarea hotărîrii Sfîntului Sinod privitoare la înființarea Patriarhiei Române. Mai multe numere, dau pe larg cuvîntarea lui Ioan Lupaș în Camera deputaților (17 febr. 1925) în cauza Patriarhiei — o magistrală expunere a însemnătății acestui eveniment precum și a speranțelor pe care credincioșii le leagă de înființarea unei Patriarhii Române. În sfîrșit, aceeași revistă consacră un număr întreg redării solemnităților de înscăunare a primului patriarh, Miron Cristea.

Toate aceste spicuiri din presa și studiile unor teologi din vremea aceea atestă că și românii ortodocși din părțile de vest ale țării au militat intens pentru întemeierea Patriarhiei Române — simbol al unificării bisericești în patria reîntregită. Răsunetul acestui eveniment a fost deosebit de mare. E destul să notăm că sub impresia lui mai multe sate cu parohii greco-catolice din județul Arad, ca Nadăș, Moroda, Minișul de Sus și altele, au revenit în masă la Ortodoxie. (*Cf. Biserica și Școala*, Arad, nr. 52/1925).

După patriarhii Miron și Nicodim, cel care a dat o strălucire deosebită scaunului patriarhal al Bisericii Ortodoxe Române a fost patriarhul de pie memorie Justinian Marina. Acesta a și vizitat pentru prima oară eparhiile din Transilvania în 1949. Astăzi, Patriarhia Română are în fruntea ei pe vrednicul Patriarh Prea Fericirea Sa Dr. Iustin Moisescu care continuă, întru toate, strădaniile marelui său înaintaș.

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

JUBILEUL PATRIARHIEI ROMÂNE

Împlinirea a 60 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de patriarhie a fost marcată prin festivități care au avut loc la București în ziua de 29 septembrie 1985.

În dimineața acelei zile, în Catedrala patriarhală a fost oficiată Sf. Liturghie de către P. F. Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu, înconjurat de un sobor de ierarhi și preoți, în prezența membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a consilierilor patriarhali, a profesorilor institutelor teologice de la București și Sibiu și a unui număr mare de credincioși.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, despre Jubileul Patriarhiei Române a vorbit Î. P. S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. Î. P. S. Sa a arătat că din bună vreme una din formele de organizare bisericească a fost patriarhia, avînd ca temei împărțirea teritorială politică și principiul etnic.

Cît privește Biserica Ortodoxă Română, ea s-a remarcat de-a lungul istoriei sale printr-o bună organizare pe întreg teritoriul locuit de români.

După împlinirile din 1877 și 1918, înființarea Patriarhiei Române în 1925 a reprezentat o încununare a unei lucrări bisericești care a impus Ortodoxia românească pe plan intern și pe plan ecumenic, Biserica noastră fiind astăzi una din cele mai temeinic organizate, cu cler serios pregătit, participantă activă la toate acțiunile interortodoxe și ecumenice. În același timp ea este integrată în viața poporului nostru pe care îl slujește cu tărie, străduindu-se să ducă la mîntuire pe credincioșii pe care îi păstorește și să contribuie la înfăptuirea năzuințelor și idealurilor lor, activitatea ei fiind favorizată de condițiile prielnice de care se bucură în actuala societate românească.

La orele 13 a avut loc în sala sinodală ședința solemnă a Sfîntului Sinod dedicată acestui moment aniversar, ședință care a fost prezidată de către P. F. Părinte Patriarh Iustin. A fost prezent și Domnul Ion Cumpănașu, Președintele Departamentului Cultelor.

Cinstirea evenimentului a fost subliniată prin cuvîntarea festivă intitulată „Cei patru mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat Ortodox Românesc", rostită de Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.

Î. P. S. Sa a făcut o prezentare a „istoriei împlinirilor din această perioadă prin istoria oamenilor care veghindu-le de pe scaunul cel mai înalt, au contribuit în chip determinant la înfăptuirea lor".

Enumerînd împlinirile cele mai de seamă ale celor patru patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Mitropolit Antonie a creionat în cuvinte potrivite profilul fiecăruia dintre ei.

În ceea ce îl privește pe Miron Cristea, patriarhatul acestuia „a fost o mîndrie a Bisericii și o înălțare a prestigiului ei. A lăsat amintirea unui mare om bisericesc, mare diplomat, mare om de cultură, un modern. O bună intrare a Bisericii noastre în epoca modernă".

Cel de al doilea patriarh, Nicodim Munteanu, a preluat conducerea Bisericii la o vîrstă înaintată, în vremurile grele premergătoare celui de al doilea război mondial. El a avut „o înțelepciune deosebită pe care și-a pus-o în valoare mai ales după război, cînd, ... s-a dovedit a fi pe măsura problemelor secolului nostru, deși se formase în cel trecut. A trebuit să știe să orienteze Biserica în toiul unor transformări nemaicunoscute pînă atunci în istoria Bisericii românești".

Cel de al treilea în șirul patriarhilor, Justinian Marina „a lăsat în istoria Bisericii noastre un nume acoperit de incontestabile împliniri: o Biserică bine organizată, cu structuri solide garantate de legi și regulamente, cu școli teologice de prestigiu, cu un monahism întors spre vocația lui autentică și tradițională, cu tipografii și tipărituri de înaltă calitate ... cu o preoțime bine orientată în contextul societății, și deplină încredere în prezent și viitor".

Dintre multiplele dimensiuni și trăsături ale personalității și activității celui de al patrulea patriarh, Prea Fericitul Părinte Iustin Moisescu aflat astăzi în fruntea Bisericii noastre, reținem pe cele care îl caracterizează a fi „Patriarh al saltului în calitate, Patriarh al relațiilor multilaterale cu lumea creștină și al deschiderii noastre către lume, Patriarh al restaurării marilor noastre monumente bisericești". Portretul celui de al patrulea patriarh, a spus pe drept Î. P. S. Mitropolit Antonie, trebuie lăsat la acest ceas al unui bilanț provizoriu și parțial, deschis pentru însemnarea realizărilor viitoare.

În acest moment aniversar a fost alcătuit un act sinodal spre cinstirea evenimentului de la 27 septembrie 1925, act ce a fost înscris în condica sfîntă a Patriarhiei Române și semnat de către toți membrii Sfîntului Sinod.

La sfîrșitul festivităților a avut loc o agapă în palatul patriarhal.

Diac. *A. Jivi*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Vizita Domnului Dr. Emilio Castro, Secretaru General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor

În cadrul vizitei pe care a întreprins-o în România, la invitația Bisericii Ortodoxe Române, Domnul Dr. Emilio Castro, Secretarul General al Bisericilor, a fost între 26—28 septembrie 1985 oaspetele Centrului mitropolitan Sibiu.

A doua zi după sosirea aici, la 27 septembrie, s-a întîlnit cu cadrele didactice și cu studenții Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Salutîndu-l pe distinsul oaspete în aula Institutului, Î. P. S. Mitropolit Antonie a subliniat faptul că această vizită pune nou an universitar la Institutul Teologic sub semnul ecumenismului.

P. C. Părinte Profesor Ion Bria, Director adjunct al Comisiei „Misiune și Evanghelizare" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care l-a însoțit pe D-l Emilio Castro, l-a prezentat studenților, vorbind despre activitatea ecumenică a acestuia, care a început cu mulți ani în urmă în Uruguayul natal, în America Latină, și mai ales despre cea desfășurată în cadrul C. E. B. unde din anul 1973 a îndeplinit funcția de Director al Comisiei „Misiune și Evanghelizare", la 1 ianuarie 1985 preluînd funcția supremă de Secretar General al C. E. B.

Activitatea noului Secretar General al C. E. B. — a spus Părintele Bria — se caracterizează prin dorința de a spori rolul Bisericilor Ortodoxe în cadrul Consiliului, de a implica toate Bisericile în activitatea acestui Consiliu, care este un instrument foarte important pentru întreaga mișcare ecumenică.

Vorbind celor prezenți, Domnul Emilio Castro a avut cuvinte de înaltă apreciere pentru participarea Bisericii Ortodoxe Române la activitatea Consiliului Ecumenic, participare concretizată prin activitatea unor reprezentanți de seamă ai Bisericii noastre, Î. P. S. Mitropolit Antonie fiind membru atît în Comitetul Central, cît și în Comitetul Executiv al C. E. B.

Domnia Sa a subliniat rolul deosebit pe care îl au Bisericile locale în promovarea ecumenismului, fiecare dintre acestea venind cu experiența ei de viață desfășurată în condiții sociale și culturale diferite. Fără un ecumenism local, de fapt nu se poate vorbi despre ecumenism.

La sfîrșitul întîlnirii, oaspetele a răspuns întrebărilor puse de studenți ai Institutului.

În cadrul unei consfătuiri cu profesorii Institutului, aceștia au împărtășit Domnului Emilio Castro din experiența ecumenismului local din România, arătînd felul în care problemele de pe agenda Consiliului Ecumenic al Bisericilor sînt preluate și dezbătute și în conferințele noastre teologice interconfesionale.

La sfîrșitul vecerniei din seara aceleiași zile, Î. P. S. Mitropolit Antonie a prezentat credincioșilor aflați în Catedrala mitropolitană din Sibiu pe înaltul oaspete, care le-a vorbit despre strădaniile Consiliului Ecumenic al Bisericilor pentru realizarea unității creștine și despre implicarea acestui Consiliu în rezolvarea problemelor care confruntă omenirea de astăzi.

D-l Emilio Castro a mai vizitat Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, Colecția muzeistică de icoane pe sticlă de la Sibiel, centrele eparhiale de la Alba Iulia și Cluj-Napoca și s-a întîlnit cu reprezentanți ai Bisericii Evanghelice-Luterane din Sibiu și ai Bisericii Reformate din Cluj-Napoca, unde a vizitat și Institutul Teologic Protestant.

A. Jivi

SIBIU

■ Noul Român, localitate așezată cam în dreptul vîrfului Negoi, pe malul drept al Oltului, este atestat documentar, încă din veacul 15. Actuala biserică din această parohie, ridicată în 1846 pe urmele alteia mai vechi, de lemn, a fost reparată capital și îmbrăcată într-o plăcută haină picturală executată de pictorul I. Căzilă din Sibiu. Astfel înnoită, biserica a fost sfințită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 1 septembrie 1985, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, între care și C. pr. I. Ioniță din S. U. A., răspunsurile fiind date de corul mixt al parohiei. La timpul cuvenit, teologul Faust Remus a fost hirotonit întru diacon. După Sf. Liturghie au vorbit P. C. prot. D. Luca (Sibiu), C. pr. Gh. Streza, parohul local, distins și hirotesit „iconom", d-l pastor reformat Sebe Francisc și d-l pastor evanghelic-luteran Loris Kurt. Cuvînt de învățătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a tîlcuit pericopa evanghelică din Duminica respectivă.

■ Petiș este filie la parohia Șoala, prot. Mediaș, iar biserica de aici a fost reparată și zugrăvită, lucrări în urma cărora sf. lăcaș a fost sfințit Duminică, 22 sept. 1985, de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul. La priceasnă, predica zilei a fost rostită de P. C. pr. prof. V. Mihoc, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit C. pr. Gh. Șebu, parohul local, distins și hirotesit „sachelar" și d-l pastor evangh.-lut. Mihail Wagner. Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a vorbit despre mîntuirea prin Biserică.

■ Vineri, 27 septembrie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit, la reședința mitropolitană din Sibiu, vizita unor membri ai asociației canadiene: La Fondation Roumaine de Montreal, în frunte cu președintele său d-l Dumitru Ionaș, cu care prilej s-a vizitat și Centrul mitropolitan din Sibiu.

■ Sîmbătă, 28 septembrie 1985, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de d-l prof. univ. K. Hitschins din S.U.A., cu care prilej distinsul oaspete american a avut o convorbire cu Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

■ Joi, 19 septembrie 1985, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de d-l Uffe Gjerding, secretarul pentru Europa al Comisiei CICARWS al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Cu acest prilej oaspetele a avut o întrevedere cu Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

ALBA IULIA

■ La Praznicul Adormirii Maicii Domnului — 15 august — P. S. Episcop Emilian, înconjurat de un sobor de preoți, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Sînmartinul de Cîmpie, continuînd tradiția creată de Centrul Eparhial în cei 10 ani care au trecut de la refacerea Episcopiei.

■ Duminică, 25 aug., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba binecuvîntării bisericii Sf. Nicolae din Cîmpeni-Deal, care prin osteneala P. C. Prot. Gh. Benchea și prin jertfelnicia credincioșilor a fost împodobită cu o frumoasă pictură în frescă.

În bogatul său cuvînt de învățătură rostit cu acest prilej, P. S. Sa a reliefat statornicia în credință și în iubirea de pămîntul strămoșesc a locuitorilor din frumoasa țară a moților, hărnicia și dîrzenia lor, iar în acești ani binecuvîntați, de deplină libertate religioasă, dragostea și atașamentul lor față de biserica strămoșească.

■ La Praznicul Tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul, P. S. Episcop Emilian înconjurat de un sobor de preoți de la Centrul Eparhial a oficiat slujba parastasului la Schitul Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia, întru pomenirea celor trei episcopi care-și dorm aici somnul de veci: episcopul Ioan Stroia, episcopul Policarp Morușca și episcopul Veniamin Nistor.

ORADEA

■ Duminică, 18 august 1985, P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat lucrările de înnoire a bisericii „Pogorîrea Sf. Duh" din *Salonta*, prot. Oradea, care în ultimii ani a fost împodobită cu o frumoasă pictură. Preotul paroh Alexandru Martin a fost distins cu rangul de *iconom*. După-masă, ierarhul a săvîrșit vecernia în cealaltă biserică din Salonta, cu hramul „Înălțarea Domnului", păstorită de tînărul preot Nicolae Marian. La ambele slujbe, predica a fost ținută de păr. prof. de teologie Dr. Teodor Bodogae de la Sibiu, iar ierarhul a ținut cîte un ziditor cuvînt de învățătură.

■ Duminică, 25 august 1985, arhipăstorul a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii „Sf. Arh. Mihail și Gavril" din parohia *Sîntandrei*, prot. Oradea, care în anii 1984—1985 a fost înfrumusețată cu o pictură neobizantină. Preotul-paroh Ioan Lucăcel a fost distins cu rangul de *iconom-stavrofor*. După masă, a oficiat vecernia în parohia vecină, *Girișul de Criș*, unde cele două biserici se află în curs de renovare, fapt pentru care ierarhul i-a felicitat pe credincioși și pe păstorul lor sufletesc, Ioan Cîmpianu, care a fost distins cu rangul de *iconom*.

■ Duminică, 1 septembrie 1985, P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din parohia *Pișcari*, prot. Carei, care în ultimii ani a fost înnoită în exterior și interior. Preotul paroh Vasile Bota a fost distins cu rangul de *iconom*. Ierarhul, în cuvîntul de învățătură, a lăudat virtuțile creștinești și cetățenești ale credincioșilor, precum și vrednicia păstorului lor sufletesc.

■ Duminică, 8 septembrie 1985, de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, chiriarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Pomi*, prot. Satu Mare, care de asemenea a fost renovată în ultimii ani. Chiriarhul a adus cuvinte de apreciere credincioșilor pentru această însemnată realizare.

Un mare medic și patriot: Iuliu Haţieganu

S-au împlinit zilele acestea 100 de ani de cînd în familia destoinică de cărturari transilvăneni a preotului Hațieganu din Dîrja—Panticeu (actualul județ Cluj), se născea cel de-al cincilea băiat, din cei 13 copii. A fost botezat Iuliu și i-a fost dat să-și înscrie numele și prenumele cu majuscule, cu litere de aur, în Pantheonul neamului Românesc.

Puțini știu că Iuliu nu s-a pregătit pentru cariera medicală, ci pentru cea preoțească. Dar pînă la urmă s-a înscris la Facultatea de medicină din Cluj.

Răspunzînd, cu fapte, la îndemnul genial al Luceafărului poeziei românești Mihai Eminescu (citez) „Patriotismul nu e numai iubirea țărinei, ci iubirea trecutului" (vezi „Opera politică" M. Eminescu), editura clujeană „Dacia" a ținut să cinstească Centenarul nașterii marelui român tipărind anul acesta un volum, o antologie prefațată de medicul Ștefan Blăjan și intitulată „Contemporanii și urmașii despre I. Hațieganu".

Este, am putea spune fără a exagera, un veritabil „colocviu", la care sînt citați în cele 266 pagini ori în bibliografia selectivă ce cuprinde 158 titluri, toți cei care l-au cunoscut mai bine ori mai puțin pe marele medic, cărturar și patriot. Din acest volum ni se conturează nouă, cititorilor, mai vie imaginea unui om intrat în legendă, căci academicianul Iuliu Hațieganu, reprezintă astăzi o flacără vie, o icoană nemuritoare. Să ne reamintim împreună.

A fost primul profesor de clinică medicală a Universității Daciei Superioare, primul decan al Facultății de medicină din Clujul românesc de după marea Unire, creator de școală medicală. În anii grei, de retrișe, (1940—1944) a fost un înțelept Rector al Universității Cluj—Sibiu. A dat medicinei mondiale o lucrare unică, inegalabilă, împreună cu fostul său student Ioan Goia „Tratatul elementar de semiologie și patologie (1934)". Chiar și astăzi, după mai bine de 50 de ani de la apariție, acest tratat este pus la temelia științelor medicale. Tot erudiția de clinician emerit l-a dus spre o altă lucrare unică: „Clinică și patologie medicală" (2 vol. 1955—1958). Așadar a fost deschizător de drumuri, om de știință eminent, clinicean desăvîrșit. Dar imaginea omului Iuliu Hațieganu ar fi ciuntită dacă am trece cu vederea faptul că a mai fost animator al vieții culturale și sportive din Ardeal. A colindat satele, inițiind acțiuni de higienă socială. A fost unul din fruntașii „Astrei". A înființat, cu mari sacrificii bănești personale, unul din cele mai frumoase parcuri sportive din România (poate și din Europa) în memoria unicului său fiu Tuțu, pierdut la vîrsta de 10 ani! A inițiat asociația „Șoimii Carpaților" pentru dezvoltarea armonioasă a tineretului, mai ales a celui de la sate. A fost chiar tribun al asociației.

„Gruparea numită „Gînd românesc" a organizat o serie de audiențe, coruri pentru pregătirea țăranilor, așezămintele Școli țărănești de la Cluj, a ținut un ciclu de conferințe pentru intelectuali și în fine a publicat o revistă cu același nume care este o mîndrie a literaturii ardelene, apărînd sub conducerea domnului I. Chinezu." (Dr. T. Spârchez — douăzeci de ani de activitate românească la Clinica medicală I — Tip. Cartea Românească — Cluj—Sibiu, 1941 — pag. 267—272).

Sîntem datori cu o precizare: inițiatorul și „sufletul" grupării „Gînd românesc" este tot Iuliu Hațieganu.

Să nu uităm că din clinica ce a condus-o fără întrerupere peste 40 de ani au plecat 12 profesori universitari crescuți de maestru, mulți membri ai Academiei și a celei de medicină.

Așadar, se împlinesc spusele lui Pliniu cel Tînăr: „Certissima divinitas fides sunt boni succesores."

Sînt, aceste cuvinte, un corolor al vieții pilduitoare și trudei neobosite a omului plecat să cucerească lumea din casa unui preot.

Și alte cuvinte, tot în limba sfîntă a strămoșilor noștri, cuvinte ce străjuiesc peste ani ctitoria acestui om de omenie, Parcul Sportiv, aflat pe frontispiciul porții cioplite în lemn, sînt o oglindă a țelurilor vieții sale: „Pro patria est ludere" — adică „pentru patrie este ceea ce facem".

Ar fi multe de spus în scris, despre Iuliu Hațieganu, căci așa cum afirma unul dintre foștii săi studenți și colaboratori, prof. univ. dr. docent Ioan Goia, în articolul „Un maestru al medicinei românești" (apărut în revista „Tribuna" — Cluj, nr. 18/5 mai 1960) „rareori s-au găsit înmănunchiate într-un singur om atîtea calități".

De asemenea, ne revin în minte, cu multă plăcere, cu satisfacție, spusele medicului francez Emile Sergent: „Iuliu Hațieganu este, se pare, cea mai completă personalitate contemporană."

Ar fi greu, într-un singur articol modest, să cuprinzi tot sensul vieții unui titan al medicinei românești a secolului al XX-lea!

Am căutat — doar — să-i aducem un cald omagiu, cu prilejul centenarului nașterii sale, celui care va rămîne pentru totdeauna în memoria unui popor: MAGISTER MAGNUS.

Mircea Munteanu
Cluj-Napoca

Semnalăm... Semnalăm...

● *Andrei Pleșu publică niște interesante „Însemnări despre Constanin Noica", sub titlul: ÎNTRE FILOSOFIE ȘI ÎNȚELEPCIUNE (în revista Ateneu, nr. 5, 1985, p. 5) sub ciudatul generic: „Tribuna ideilor (asta merge! n. n.), Știință, Economie"! Autorul însemnărilor încearcă o delimitare între „autorul" Noica și omul Noica, dirijîndu-și demonstrația spre descoperirea omului, și spre arătarea că omul contează mai mult decît opera, în vremea noastră. „Cine vrea să afle în Noica, ceva care să merite mai mult decît respectul, trebuie să vadă în el mai mult decît opera lui scrisă... Exemplară e tocmai biografia lui". Se oprește apoi asupra uneia din calitățile secundare ale filozofului:* bună dispoziție. *Acesta face filozofia sa „lipsită de dimensiunea tragicului", de aceea el nu e calificat să fie „maestru spiritual", ci pedagog și prezență, creator de spectacol, intelectual, o fermecătoare personalitate, lipsită de* competența concretului. *El e mai degrabă unul care știe să creeze* un spațiu al așteptării maestrului. *Un Socrate așadar, am zice noi. Un maestru al maieuticii născător de metode de naștere de oameni. Unul care îi face pe oameni să-și descopere statuia din ei, să ancoreze la un liman solid, să le re-cristalizeze corpul și esența cum zice Pleșu. Dar despre unii ca aceștia Andrei Pleșu spune că ar fi* maeștri spirituali, *pe cînd Noica ar fi doar pedagog și filozof. Se vede că e totuși și un maestru spiritual care se ignoră. Dacă se ignoră!*

Însemnările lui Andrei Pleșu sînt strălucitoare, sclipitoare. În lumina lor, pe mijlocul paginii iese la lumină dintr-o încăpere un Noica zîmbitor, iradiind bună dispoziție, *așa cum îl cunoaștem toți. Sub adăpostul zîmbetului se pot ascunde însă atîtea gînduri grele, adesea grave, tot așa cum și inversul e adevărat, la marii comici care spun glume în stare să-i facă pe alții să moară de rîs, iar ei se păstrează în seriozități de filozofi. Dar, întorcîndu-ne la Noica, buna lui dispoziție poate să nu însemneze altceva, decît că există și posibilitatea tratării tragicului cu bună dispoziție. Filozofic. Pe această temă s-ar mai putea discuta. Andrei Pleșu are dreptate: biografia lui Noica e tot atît de grăitoare ca și scrisul său. Nu știu însă, care îl încifrează și care îl descifrează?*

● *Un studiu bine informat și util pentru cei care studiază continuitatea scrie Monica Vlaicu în „Revista Arhivelor", (nr. 1, 1985, p. 36—43):* „Georg Soterius și scrierile sale despre continuitatea românilor". *Georg Soterius e un sas din Bunești (Scaunul Sighișoarei), fiu de pastor, născut în jurul anului 1673, cu studii la Sibiu și Wittenberg. După peregrinări prin Europa de vest și de nord, revine la Sibiu iar în anul 1708 e ales pastor în Crit, unde rămîne pînă la moarte, în 1728. A scris, printre altele:* Historia Daciae Antique, Transilvania Celebris... *pline de date extrem de importante pentru istoria românilor.*

● *Din mare iubire pentru Platon și din supărare pe cei care nu-l citesc pînă la capăt, C. Noica aruncă vorbe grele la sfîrșitul unui eseu intitulat:* „Cuvînt prevenitor pentru cititorul „Republicii" lui Platon" *(Flacăra, nr. 3, 1985, p. 15). E delicat totuși filozoful. Titlul adevărat ar fi* „Cuvînt mustrător" *pentru cei care știu doar că Platon i-a dat afară pe poeți din „Republica" sa. Dacă ar citi pînă la capăt cartea, ar vedea că la sfîrșit i-a rechemat. Îi dăduse afară pentru că erau neînfrînați și lipsiți de respect față de zei. I-a rechemat cînd și-a consolidat cetatea și cînd a crezut că-i poate învăța „a vorbi cu rațiune în favoarea plăcerii". Și iată cuvintele mînioase adresate cititorului superficial:* „Să nu citească „Republica" dacă nu o poate citi bine, și s-o lase veacurilor viitoare, pe care mai degrabă dialogul acesta decît creațiile noastre le va atinge". *Putea, protejîndu-și filozoful de răstălmăciri, să-i scape și vorbe mai aspre. Docții — căci se pretind docți cei care își reclamă familiaritatea (mai mult chiar decît familiarizarea) cu Platon — care îl citesc pe jumătate, care îl semi-citesc, se numesc într-un fel care începe tot cu* semi. *Dar dacă n-a spus-o Noica, cine ar avea dreptul s-o spună în locul lui?*

● *Hristu Cândroveanu aduce știrea că a existat și „UN DUBLET AROMÂN AL ȘCOLII ARDELENE" (Luceafărul, nr. 3, 1985, p. 1, 7) care ar fi trebuit să se numească* Școala Moscopoleană, *după numele orașului Moscopole, de unde au plecat în lume reprezentanții ei, după anul 1788 cînd orașul a fost distrus de turcii lui Ali-Pașa. Înainte de distrugere, orașul avea 60.000 de locuitori. Astăzi se află în Albania de sud-vest. De aici au plecat familii renumite, precum baronii Sina și Dumba,* Șaguna, *Mocioni, Gojdu, cu ramificații în Ardeal, Buda și Viena. Orașul avusese din 1730 o tipografie, iar din 1744 o* Noua Academie.

În afara celor pomeniți mai sus, Hristu Cândroveanu arată că „Școala" a dat numeroși oameni de cultură, avînd aceleași țeluri ca și contemporanii din Școala Ardeleană. *Sînt amintiți: Teodor Anastasie Cavalioti (1728—1786), Daniil Moscopoleanul (n. 1770), Constantin Ucuta, Gheorghe Constantin Ruja, Mihail G. Boiagi, Nicolae Ivanovici, autor al unui dicționar în cinci limbi, Dimitrie Nicolae Darvari ș. a. Aproape toți sînt autori de gramatici, dicționare, abecedare, angajați în păstrarea limbii și în lupta cu cei care voiau să le-o omoare. S-a încercat la un moment dat chiar înlocuirea grecismelor din limba aromână cu cuvinte românești de origine latină, așa cum Petru Maior cerea înlocuirea cuvintelor slave de la noi cu lexic aromân de origine latină. Se spera că se va obține în felul acesta o limbă română mai curată, latinizată.*

Iată lucruri care nu ar trebui uitate niciodată. Am citit articolul lui Hristu Cândroveanu cu emoție și cu un oarecare sentiment de vinovăție!

● *Despre monografia lui Ion Dodu Bălan,* Ioan Slavici *(Ed. Albatros, 1985), scrie în „România literară" (nr. 22, 1985, p. 10), Teodor Vârgolici. Elogios. Precum se și cuvenea. În „Contemporanul" (nr. 24, 1985, p. 11) scrie tot atît de elogios Nicolae Jiplea.*

● *E limpede acum de ce de la o vreme Valeriu Anania tace: scrie!* „Salba Carpaților", *promisă mai demult. Va apare în Editura Sport-Turism. Un lung fragment, intitulat „Șarpele Tismanei", publică „România literară" (nr. 22, 1985, p. 14—15). Se anunță a fi de aur salba!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 octombrie, 1 şi 15 noiembrie 1985 Nr. 39—44/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

In prezenţa Domnului NICOLAE CEAUŞESCU, Preşedintele Republicii Socialiste România, s-au deschis lucrările sesiunii Marii Adunări Naţionale

Vineri, 15 noiembrie, s-au deschis la Bucureşti lucrările sesiunii a II-a a celei de a IX-a legislaturi a Marii Adunări Naţionale.

În sală se aflau deputaţi, între care şi P. F. Părinte Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Teoctist Arăpaş, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Eminenţele lor László Papp, Episcop al Episcopiei Reformate Oradea, Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. şi Mozes Rozen, Şef Rabin al Cultului Mozaic, numeroşi invitaţi, precum şi şefi de misiuni diplomatice acreditaţi la Bucureşti, numeroşi corespondenţi ai presei străine.

Pe ordinea de zi a sesiunii au fost înscrise următoarele puncte:

1. Depunerea jurămîntului de credinţă şi devotament faţă de Republica Socialistă România de către unii deputaţi în Marea Adunare Naţională.

2. Proiectul Legii Planului Naţional unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1986.

3. Proiectul Legii Planului de dezvoltare a agriculturii şi industriei alimentare al Republicii Socialiste România pe anul 1986.

4. Proiectul Legii Bugetului de stat al Republicii Socialiste România pe anul 1986.

5. Proiectul Legii privind autoconducerea, autogestiunea economico-financiară şi autofinanţarea unităţilor administrativ-teritoriale.

6. Proiectul Legii cu privire la creşterea productivităţii muncii, perfecţionarea organizării şi normării producţiei şi a muncii.

7. Programul privind autoconducerea şi autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populaţiei cu produse agroalimentare şi bunuri industriale de consum pe perioada 1 octombrie 1985—30 septembrie 1986.

8. Modificări în componenţa Biroului Marii Adunări Naţionale.

9. Proiectele de legi pentru aprobarea decretelor cuprinzînd norme cu putere de lege emise de Consiliul de Stat.

În cuvîntul său, Preşedintele Marii Adunări Naţionale a arătat că, profund impresionaţi de generoasele idei şi iniţiative ale Preşedintelui Nicolae Ceauşescu puse în slujba păcii, înţelegerii şi fericirii popoarelor, un mare număr de deputaţi, reprezentînd toate judeţele ţării, îngrijoraţi de situaţia gravă creată pe continentul european şi în lume, ca urmare a intensificării cursei înarmărilor, îndeosebi a înarmărilor nucleare, au hotărît să propună Marii Adunări Naţionale adoptarea unui Apel adresat secretarului general al Comitetului Central al P. C. U. S., Mihail Gorbaciov şi preşedintelui S. U. A., Ronald Reagan.

Supus spre aprobare, forul legislativ al ţării a adoptat în unanimitate Apelul, nouă şi vibrantă chemare adresată conducătorilor Uniunii Sovietice şi S. U. A. de a depune la apropiata întîlnire la nivel înalt de la Geneva, toate eforturile pentru a se ajunge la înţelegeri corespunzătoare, reciproc acceptabile care să răspundă speranţelor şi aşteptărilor omenirii privind dezarmarea, înlăturarea primejdiei unui război nuclear nimicitor.

Apelul pune în evidenţă preocuparea României, a Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, pentru făurirea unei lumi fără arme şi războaie, pentru salvgardarea dreptului suprem al oamenilor la existenţă, la viaţă, la libertate şi independenţă, la pace.

Prezentarea şi adoptarea Apelului s-au desfăşurat într-o atmosferă de înaltă responsabilitate, deputaţii exprimîndu-şi adeziunea fierbinte faţă de noua iniţiativă de politică externă a României, voinţa şi aspiraţiile de pace ale poporului nostru.

În cursul aceleiaşi zile, Apelul Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România a fost înaintat reprezentanţilor diplomatici ai U. R. S. S. şi S. U. A. la Bucureşti.

În cadrul sesiunii, forul legislativ suprem al ţării a adoptat, în unanimitate, Legea privind autoconducerea, autogestiunea economico-financiară şi autofinanţarea unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi Programul privind autoconducerea şi autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populaţiei cu produse agroalimentare şi bunuri industriale de consum pe perioada 1 octombrie 1985—30 septembrie 1986.

Dezbaterile Marii Adunări Naţionale în cadrul actualei sesiuni vor fi reluate la o dată ce va fi comunicată din timp.

O NOUĂ INIŢIATIVĂ A ROMÂNIEI, A PREŞEDINTELUI NICOLAE CEAUŞESCU — O STRĂLUCITĂ CONTRIBUŢIE LA CAUZA PĂCII

Recent, Adunarea Generală a O. N. U. a adoptat în unanimitate, un nou document iniţiat de România, de Preşedintele Nicolae Ceauşescu, şi anume „Apelul solemn către statele aflate în conflict de încetare fără întîrziere a acţiunilor armate şi de soluţionare a problemelor dintre ele pe calea tratativelor şi angajamentul statelor membre ale O. N. U. de a reglementa stările de încordare şi conflict, diferendele existente pe cale politică, de a se abţine de la folosirea forţei şi ameninţarea cu forţa, de la orice intervenţie în treburile interne ale altor state".

Noua iniţiativă românească intervine într-un moment de grea cumpănă în viaţa politică mondială, cînd diferitele conflicte armate din unele regiuni ale lumii provoacă mari suferinţe morale şi distrugeri materiale, cînd viaţa şi civilizaţia omenirii este ameninţată de noi şi noi arme distrugătoare.

Adoptarea noii iniţiative a României dovedeşte că ea răspunde cerinţelor majore ale omenirii, imperativelor vieţii internaţionale.

Valoarea politică deosebită a noii iniţiative româneşti de pace este evidentă cu atît mai mult cu cît Apelul solemn reprezintă singurul document politic major care a reuşit să întrunească consensul statelor membre ale O. N. U. la actuala sesiune jubiliară consacrată celei de a 40-a aniversări a organizaţiei mondiale.

Noul demers politic întreprins de România la O. N. U. reprezintă o nouă şi strălucită expresie a iniţiativelor constructive ale Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu de creştere a rolului şi presigiului O. N. U. în viaţa internaţională, la oprirea noului curs al evenimentelor spre încordare şi conflict, la întărirea încrederii între state, a păcii şi destinderii internaţionale.

A 46-a Conferinţă Teologică Interconfesională

În zilele de 12—13 noiembrie a. c., a avut loc la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca, cea de a 46-a Conferinţă Teologică Interconfesională, cu tema: *„Rolul Bisericii în păstrarea unităţii şi integrităţii lumii".*

La Conferinţă au participat Înalţi Ierarhi, membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, eminenţele lor, conducători ai Bisericilor protestante, cadre didactice de la cele trei Institute Teologice, Bucureşti, Cluj-Napoca şi Sibiu, rectorul şi prorectorul Institutului Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, directorii Seminariilor teologice ortodoxe şi reprezentanţi ai publicaţiilor bisericeşti.

Lucrările Conferinţei au fost deschise de rectorul Institutului gazdă, Prof. Dr. *Péntek Árpád.*

Prima parte a lucrărilor Conferinţei, citirea celor trei referate, a fost condusă de Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Primul referat, intitulat: *Unitatea şi integritatea lumii create,* a fost susţinut de D-l asistent Michael Gross de la Institutul Teologic Protestant, Ramura Sibiu, care îşi propune „o reflecţie teologică de principiu" asupra unităţii şi integrităţii lumii, ameninţată astăzi de aberanta cursă a înarmărilor. Lumea este o creaţie a lui Dumnezeu, capabilă de dezvoltare şi progres, întrucît Dumnezeu îşi manifestă faţă de ea pronia Sa divină. Omul, coroana creaturii, este chemat să păstreze unitatea şi integritatea lumii.

Al doilea referat intitulat: *Responsabilitatea creştină în faţa*

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Prof *Ilie Moldovan*
Pr. Asist. *Liviu Streza*

În pagina 3: **articolul Pr. Prof. Mircea Păcurariu: „ATROCITĂŢILE SĂVÎRŞITE ÎMPOTRIVA BISERICII ROMÂNEŞTI DIN TRANSILVANIA DE NORD, ÎN PERIOADA OCUPAŢIEI HORTHYSTE".**

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

1. Patriarhul Miron Cristea

Se împlinesc anul acesta șaizeci de ani de cînd, din voința Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, trecută și prin camerele legislative ale vremii, s-a proclamat înființarea Patriarhiei Române în locul Mitropoliei de la București, transformîndu-se și titlul de mitropolit primat, în acela de *patriarh*. Tradiția patriarhală era la noi mai veche. Nicolae Iorga arată că în secolul al XIV-lea, mitropolitul muntean era *exarh patriarhal*, iar în secolul al XVI-lea, mitropolitul Moldovei purta — recunoscute de toată Ortodoxia — semnele demnității patriarhale (Arhim. Tit Simedrea, *Patriarhia românească*, București 1926, p. 7).

Pe scaunul de la București, cu titlul de mitropolit primat, se afla din 1920 Elie Miron Cristea, cum îi plăcea să-și zică, păstrîndu-și și numele de botez, ușor modernizînd printr-o fonie străină pe românescul dar cam asprul și rusticul Ilie, cum fusese și prototipul onomastic vechitestamentar.

Fiind astăzi sărbătoarea aniversară a Patriarhatului, e și sărbătoarea patriarhilor. După ce în Catedrală I. P. S. Nicolae Corneanu a vorbit astăzi despre evenimentele din 1925 care au dus la întemeierea Patriarhatului, din însărcinarea P. F. Patriarh eu mi-am propus în această sesiune specială a Sfîntului Sinod, evocarea solemnă a evenimentului, și, mai ales, a urmărilor lui în istoria celor șaizeci de ani care au urmat de atunci pînă azi. Mi-am zis că va fi nu numai calea cea mai potrivită de evocare, ci și împlinirea unei datorii de conștiință și a unui omagiu din partea noastră a tuturor, să parcurgem istoria împlinirilor din această perioadă, prin istoria oamenilor care veghindu-le de pe scaunul cel mai înalt au contribuit în chip determinant la înfăptuirea lor. Am desigur în vedere pe cei patru mari patriarhi care au acoperit epoca, și care și-au cîștigat pentru istorie și pentru viitorime o glorie nemuritoare, înscriindu-și numele în cartea ctitorilor Bisericii Ortodoxe Române moderne și contemporane: Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu.

Pentru mulți dintre Dvs. expunerea mea va ajuta doar la rememorarea unor lucruri cunoscute, dar din cînd în cînd, și mai ales la o ocazie ca aceasta, chiar și numai rememorarea poate fi un act necesar și util și, mai ales, un omagiu mărturisind respectul și recunoștința noastră.

1. Miron Cristea urca pe tronul patriarhal după ce își făcuse un nume și o faimă dintre cele mai solide, începînd din ultimele decenii ale secolului trecut, pînă în 1920, cînd, de la Caransebeș a fost ales Mitropolit primat la București. Fiu de țărani, se ridicase în rîndul „domnilor" prin ucenicia la școli înalte, în Transilvania și la Budapesta, dînd de la început semne de detașare intelectuală net superioară față de mulți din generația sa.

Face studii teologice la școala lui Șaguna din Sibiu, apoi trece la Budapesta doctoratul în litere și filozofie (1895), cu o teză — prima din istoria exegezei eminesciene — despre *Viața și opera lui Mihai Eminescu* (în l. maghiară), anticipînd mai calificată de mai tîrziu și soluționînd, de pildă, problema cauzelor pesimismului eminescian, mult controversată, exact în sensul criticii de consens din ultima vreme. Lui îi aparține formularea pentru prima oară a sintagmei „Luceafărul poeziei românești". Întors la Sibiu, este chemat la diferite demnități eclesiastice, sub mitropoliții Miron Romanul și Ioan Mețianu; mai întîi la aceea de secretar eparhial (1893); apoi de redactor la *„Telegraful Român"* (1898—1900), iar mai tîrziu la cea de asesor consistorial ales pe viață (1902), deci consilier mitropolitan. În același an e tuns în monahism la mănăstirea Hodoș-Bodrog, cînd a și primit noul nume de *Miron*, fără îndoială în cinstea mitropolitului Miron Romanul.

În acest timp duce, printre altele, o luptă susținută pentru ceea ce va numi cu un titlu curios și aparent contradictoriu, *„Banca culturală Lumina"*. Era *culturală* pentru că din dobînzi își propunea să susțină opera de culturalizare a Transilvaniei de dinainte de 1918, să acorde burse de studii tinerilor români, să contribuie la susținerea românilor care doreau să învețe meserii, pentru a nu mai fi românii dependenți mereu de alții sub raportul micilor servicii și industrii, ceea ce le întreținea un anumit complex de ruralitate și inabilitate pentru tehnică și comerț. Trebuile erau foarte bine gîndite de tînărul Elie Miron Cristea și, pînă la urmă, a reușit să convingă, și *Banca* a luat ființă.

Nu e de mirare, așadar, că a fost unul din stîlpii și animatorii cei mai entuziaști ai „Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român din Transilvania", fiind din 1905 președintele Despărțămîntului Sibiu. Tot așa, nu e de mirare că a fost sufle-

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul mare mucenic Dimitrie

Sfînta Biserică dreptmăritoare prăznuiește în 26 octombrie pe Sfîntul mare mucenic Dimitrie, Izvoritorul de Mir.

După datele pe care le avem în cărțile noastre bisericești, acest sfînt a fost originar din orașul Tesalonic și a trăit pe vremea împăraților Dioclețian și Maximian, cunoscuți prin dușmănia lor față de credința creștină. Sf. Dimitrie se trăgea dintr-o familie creștină. Tatăl său era om de vază și ocupa înalta funcție de proconsul al Tesalonicului.

Tînărul Dimitrie primi o aleasă educație creștină în casa părintească și își însuși, în același timp, și cultura vremii de atunci, devenind un om cu însușiri alese. Tatăl său muri, cînd el ajunse la vîrsta maturității.

Împăratul Maximian, fiind informat că Dimitrie are o pregătire temeinică și pricepere în conducerea treburilor publice, îl numi proconsul al Tesalonicului, în locul tatălui său, fără să știe că sfîntul este creștin. Dimitrie primi această funcție nu spre mîndrie ci ca să poată ajuta mai ușor pe creștini. Dar în curînd, împăratul îi trimise ordin să ia măsuri aspre împotriva creștinilor.

Sfîntul înțelese că va trebui să mărturisească pe Mîntuitorul Hristos și să sufere pentru Biserica Lui. De aceea el încredință averea sa unui slujitor devotat numit Lupu, ca din ea să miluiască pe săraci, iar el, Dimitrie începu să propovăduiască pe față învățătura creștină.

Aflînd despre faptele Sf. Dimitrie, împăratul a venit personal în Tesalonic, nădăjduind că va reuși, prin autoritatea sa, să înduplece pe Sfîntul la cinstirea zeilor romani. În discuția cu Sf. Dimitrie, Maximian s-a străduit în cuvinte măgulitoare să-l abată pe sfîntul de la Biserica lui Hristos, promițîndu-i demnități mari și un viitor strălucit. Dar Dimitrie a rămas neclintit în credința sa, ba mai mult decît atît, el a arătat împăratului deșertăciunea cinstirii idolilor, îndemnîndu-l să învețe și să înțeleagă înălțimea morală și frumusețea învățăturii creștine.

Împăratul a poruncit atunci ca Sf. Dimitrie să fie închis în temniță.

În acest timp, în oraș — după obiceiul vremii — au fost rînduite, în cinstea împăratului, niște spectacole sîngeroase, constînd din lupte între oameni, în care cel mai slab era aruncat de pe o platformă în jos în niște sulițe ascuțite și străpuns mortal. În aceste lupte era folosit un om foarte puternic, numit Lie, care omorîse numeroși adversari și se mîndrea că nu poate fi învins de nimeni. Victimele sale erau mai ales creștinii, aduși din temnițe și împinși la luptă, spre distracția împă-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. *Mihail Colotelo*

Protopopul Petru E. Papp în amintire...

Cunoșteam numele acestui vajnic om de bine și de cultură, care a fost protopopul Petru E. Papp, încă de pe vremea cînd eram elev la Liceul „Emanoil Gojdu" din Oradea, între 1933—1940. Îi citisem, ca elev, valoroasa lucrare *„Din trecutul Beiușului. Pagini de glorie și de jertfe"*, Beiuș, 1928 și îi întîlnisem numele destul de des în ziarul „Gazeta de Vest" din Oradea și în „Legea românească", publicație bisericească înființată de episcopul de pie memorie Roman R. Ciorogariu, fie semnînd un articol, fie scriindu-se despre el ca inițiator al unui eveniment cultural.

Mai apoi, în perioada Dictatului de la Viena, ca elev în clasa a VIII-a la Liceul „Samuil Vulcan din Beiuș, l-am cunoscut mai bine, căci îl întîlneam aproape zilnic în drumul spre liceu, fie venind la bisericuța de lemn din curtea Institutului ortodox de băieți, adusă aci de fostul catihet Moise Popovici, pentru nevoile sufletești ale elevilor interni, din satul Seghiște, fie intrînd sau ieșind de la librăria „Doina" de lîngă liceu. Făcea zilnic, în săptămîna cînd era de rînd, utrenia și vecernia la bisericuța din curtea internatului. Duminica și în sărbători slujea la biserica din deal. Putea fi întîlnit mereu la tipografia „Diecezana", evacuată dinaintea ocupației horthyste la Beiuș, unde scotea atunci foaia săptămînală „Beiușul", singurul organ de informație locală pe care-l avea la îndemînă ciuntitul în două județ Bihor, cu reședința în Beiuș.

Protopopul Petru E. Pap era într-o continuă activitate de tot felul: pastorală și culturală. Plin de inițiativă, de dragoste și dăruire pentru tot ce privea viața culturală a Beiușului și satelor din protopopiat, persoana lui era cuceritoare, fermecătoare, prin expresia de bunătate și dragoste care iradiau de pe fața sa totdeauna luminoasă și zîmbitoare.

În oraș, toată lumea îl saluta cu mult respect. Apropiat de toți, cu o vorbă bună pentru fiecare, era stimat și iubit de toți.

Mi-aduc aminte cu cîtă plăcere îl întîmpinau elevii Internatului ortodox din Beiuș cînd îi vizita cu unele ocazii. Observîndu-l venind dinspre str. Română spre internat, dacă ne aflam în recreație, încă departe fiind, ne reculegeam din joacă, ne controlam ținuta, ca să-l putem primi cuviincios. Primul dintre noi care-l observa că se îndreaptă spre internat ne atrăgea atenția cu cuvintele: „vine părintele *prota*"!... Așa i se spunea în Beiuș îndeobște. O lumină de bucurie răsărea pe

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon prof. *Teodor V. Damșa*

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

Mănăstirea Sinaia

S-au împlinit, la 15 august 1985, două sute nouăzeci de ani de la tîrnosirea bisericii — cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" — a Mănăstirii Sinaia, ctitorie care continua astfel, în munții Bucegi, sub o formă superioară de organizare, o viață pustnicească locală ale cărei origini se pierd în negura vremurilor. Înființarea mănăstirii Sinaia, la 1695, reflectă epoca, înfloritoare sub multe aspecte, îndeosebi sub cele *religios, artistic* și *cultural*, pe care Țara Românească a cunoscut-o în cea de a doua parte a secolului al XVII-lea, sub două domnii însemnate: a lui Șerban Cantacuzino (1678—1688) și, respectiv, a lui Constantin Brâncoveanu (1688—1714). Nu fără temei s-a afirmat că această epocă reprezintă, ca însemnătate, echivalentul răstimpului domniei lui Ștefan cel Mare în Moldova.

De *epoca brâncovenească* este legată și apariția și fizionomia Mănăstirii Sinaia, atît prin data întemeierii (1695) cît și prin personalitatea ctitolului, spătarul Mihail Cantacuzino. Frate cu Șerban Cantacuzino, voievodul-editor al Bibliei de la București (1688) și unchi al lui Constantin Brâncoveanu, spătarul Mihail a fost una din marile figuri pe care le-a dat familia Cantacuzinilor la noi. Ca și stolnicul umanist,a călătorit mult și s-a instruit în Italia, într-o vreme în care cărturarii noștri deveneau tot mai puternic conștienți de originea română a poporului nostru și de apartenența noastră la familia neamurilor neolatine. În același timp, ei păstrau neclintită evlavia ortodoxă, contribuind, într-o vreme de apogeu a expansiunii otomane, la menținerea și împrospătarea acesteia. Credincioșia spătaruluictitor este învederată atît de călătoria întreprinsă la Sfintele Locuri, în 1672, însoțit de mama sa, cît și de sfintele lăcașuri pe care le-a ridicat și dintre care amintim: biserica Fundenii Doamnei (1699), biserica mănăstirii Colțea (1700), schitul Titiriciu din Oltenia etc.... Primele două fundații citate sînt în același timp opere arhitectonice de mare originalitate și rafinament artistic. O afirmație similară se poate formula și privitor la biserica mănăstirii Sinaia: singura biserică de la noi construită în formă de *cruce latină*. Pictura „zugravului de subțire" Pîrvu Mutu, săpăturile în lemn și în piatră sînt alte atribute unice ale ctitoriei din Bucegi.

O analogie între locul izolat în care se află mănăstirea Sf. Ecaterina din Sinai — care a cunoscut daniile lui Brâncoveanu și chiar pe acelea ale spătarului — și locul ales de ctitor, în munții noștri este evidentă; dacă ne gîndim la înfățișarea de-a dreptul sihăstrească pe care o avea în 1695. La alegerea locului, tradiția adaugă un element. În anul 1662 cînd în scaunul domnesc al Țării Românești vine Grigore Ghica, hotărît să își suprime rivalii — între care se prenumărau Cantacuzinii — spătarul Mihail ia drumul Brașovului. Hăituit prin munți de urmăritori, rămas pe jos și sleit de puteri, spătarul găsește un izvor de apă și un schit unde se adăpostește. Aici va fi ridicat el rugăciune către Maica Domnului făgăduind că, dacă va scăpa cu viață, în semn de mulțumire, va înălța un lăcaș de închinăciune cu hramul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu. Adică ceea ce se va întîmpla treizeci și trei de ani mai tîrziu.

Faptul că lucrările de construcție au durat cinci ani (1690—1695) se explică prin izolarea locului, greu accesibil, care fusese ales de ctitor. La sfințirea din 15 august 1695, au luat parte însuși Constantin Brâncoveanu, ctitorul Mihail Cantacuzino, și a slujit un sobor în fruntea căruia se afla Mitropolitul de atunci al Țării Românești, Teodosie.

Că mănăstirea Sinaia *continua* în Bucegi o viață monastică sihăstrească, ne-o arată fără echivoc chiar *Așezămîntul ctitoricesc* în care se pot citi următoarele: „(....) Am zidit din temelie și am înălțat un schitișor, după asemănarea Sinaii cei mari, întru slava și lauda lui Dumnezeu, și întru cinstea Adormirei Stăpînei noastre Maicei Sfinții Sale, pe apa Prahovei, la pustie, sub muntele Bucegiului. Unde mai înaintea zidirei aceștia se afla sihaștri...". Din același document reiese că, pe lîngă părinții ducînd viață de chinovie, existau și nevoitori „ce locuiesc în pustie". — Așezat sub epitropia Colței, noului așezămînt nu i se putea însă impune — urmîndu-se astfel firul unei vechi tradiții — stareț din afară: „Și dacă se va întîmpla a muri starețul care va fi, altul din străini să nu se puie, fără de cît din obște, din cei din mănăstioară....".

Înzestrată cu numeroase proprietăți de către spătarul-ctitor, la care cu vremea se vor adăuga altele, păzită de 40 de pușcași și întărită cu ziduri groase ca de cetate, cu o incintă în formă de patrulater, aflată la numai cîțiva kilometri de Transilvania, mănăstirea Sinaia era și un punct strategic. Va cunoaște astfel momente dramatice, va suferi de pe urma unor conflicte armate și, mai cu seamă, în momente de restriște va oferi adăpost, hrană și mîngîiere celor aflați în bejenie: rol pe care l-au jucat de atîtea ori mănăstirile românești în decursul zbuciumatei istorii a neamului nostru. — Astfel, la 1711, în timpul conflictului ruso-turc, însuși ctitorul se va refugia aici. Alte două războaie, turco-austriece, din secolul al XVII-lea vor implica prin urmările lor mănăstirea: cel dintre 1716—1718 și, respectiv, 1768—1770; ultimul cauzînd așezămîntului numeroase stricăciuni și pagube.

Între 1842—1847, din inițiativa starețului Ioasaf (1820—1843) și, respectiv, a lui Paisie (1843—1859), a fost ridicată în partea de răsărit a mănăstirii o impunătoare biserică. Forma majestuoasă și rafinată de azi a apărut însă după numeroase reparații și după sfințirea din anul 1903. De ele s-a îngrijit Eforia Spitalelor Civile din București, instituție care a patronat așezămîntul după secularizarea din 1864. Alte reparații au necesitat urmările incendiului survenit în 1908. Pentru epoca de după război este imperios să menționăm amplele lucrări de restaurare, reparație și refacere întreprinse între anii 1951—1957; deopotrivă cu îmbunătățirile pe care mănăstirea le-a cunoscut în decursul anilor 1977—1981.

Desigur, într-o scurtă schiță istorică, rigorile spațiului constrîng să trecem peste o serie de aspecte importante din trecutul și prezentul mănăstirii. Trebuie să reamintim însă că, după 1875, noul oraș Sinaia prinde viață în jurul mănăstirii. La 1892, unul dintre cei mai activi starețI din cei 19 care au condus mănăstirea în decurs de aproape 3 secole — Nifon al II-lea (1888—1909 a inaugurat la Sinaia *primul* Muzeu de artă bisericească din țară, creînd anume un local pentru exponate. Pînă la Reîntregirea națională din 1918, mănăstirea și muzeul, aflate la mică distanță de frontiera de la Predeal, au fost vizitate de mii și mii de români veniți de peste munți. Mărturie stau semnăturile grupurilor și ale persoanelor individuale existente în cartea de aur a mănăstirii (1892—1919). Sub texte de mare vibrație sufletească se poate citi adesea mențiunea „român din Transilvania", „Român din Banat", „român din Bucovina" etc. Se poate afirma astfel că Mănăstirea Sinaia a cultivat în ultimul secol, în numeroșii săi vizitatori, sentimentul de evlavie străbună, de patriotism și de mîndrie națională românească. Sentiment sacru pe care așezămîntul și monahii săi îl cultivă în continuare cu aceeași dăruire.

Protos. *Lavrentie Gîță*
Starețul Mănăstirii Sinaia

DOCUMENTE DE VALOARE INCONTESTABILĂ

Atrocităţile săvîrşite împotriva Bisericii româneşti din Transilvania de Nord, în perioada ocupaţiei horthyste

De curînd a ieşit de sub tipar o carte de istorie „contemporană", o carte care se citeşte cu emoţie de la prima pînă la cea din urmă pagină. Este vorba de lucrarea *Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia horthystă, 1940—1944*, apărută în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, semnată de conferenţiarul Dr. Mihai Fătu de la Timişoara. Deşi am aniversat, nu de mult, patru decenii de la încheierea celui de-al doilea război mondial, faptele petrecute în cursul acestui cumplit uragan care a zguduit întreaga omenire nu s-au uitat. Pentru noi, ca români, evenimentele tragice petrecute atunci nu pot fi uitate, atît dintr-o datorie de conştiinţă faţă de „istoria" propriului nostru popor şi a omenirii întregi, istorie care trebuie să fie cunoscută de toţi, cît şi dintr-o îndatorire specifică neamului nostru, care a ştiut să cinstească întotdeauna eroii, care şi-au jertfit viaţa pentru apărarea pămîntului strămoşesc, a limbii, a credinţei, a bunurilor materiale şi spirituale lăsate „din neam în neam" de cei dinainte de noi, pentru a le lăsa moştenire sfîntă celor ce vor veni după noi. Evenimentele de acum peste patru decenii trebuie să fie cunoscute de noi toţi cei de azi — şi în chip deosebit de cei mai tineri, de cei care au avut norocul să trăiască în lumea cea nouă a păcii, a vieţii celei noi, socialiste, care pulsează cu vigoare în ţara noastră, pentru ca aceste evenimente tragice să nu se mai repete niciodată.

Cartea pe care intenţionăm să o prezentăm în rîndurile care urmează ne înfăţişează o icoană tristă a vieţii româneşti dintr-o parte a ţării noastre. Este vorba de teritoriul de nord-vest al ţării care, prin odiosul Diktat fascist de la Viena, din 30 august 1940 a fost smuls din trupul sfînt al Patriei şi trecut sub stăpînire străină. Încălcînd în mod brutal independenţa şi suveranitatea statului român, miniştrii de externe ai Germaniei naziste şi Italiei fasciste, au impus cunoscutul „arbitraj" de la Viena, prin care România a fost obligată să cedeze Ungariei horthyste şi revanşarde o parte însemnată din teritoriu. Protestul celor mai de seamă reprezentanţi ai ţării — între care şi mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului n-a avut nici o urmare.

Îndată după ocuparea acestui teritoriu — cu o suprafaţă de 43.492 km², cu o populaţie de 2.667.000 locuitori, în majoritate covîrşitoare români — regimul horthyst a luat o serie de măsuri drastice pentru pregătirea armatei şi a formaţiunilor paramilitare de informaţie şi poliţieneşti, pentru o ofensivă împotriva României. Regentul Horthy, ca şi presa ungară, declarase că aceste măsuri constituiau numai un prim pas în vederea ocupării Transilvaniei întregi. În scopul exercitării unui control riguros asupra teritoriului cotropit şi a terorizării populaţiei — mai ales a cele româneşti — autorităţile horthyste de ocupaţie au creat aici o serie de partide, organizaţii şi formaţiuni paramilitare fasciste, care au desfăşurat, timp de patru ani o intensă campanie criminală diversionistă, revizionistă împotriva populaţiei româneşti. Între numeroasele organizaţii naţionalist-şovine şi revizioniste — cu titulaturi caracteristice — semnalăm: Garda zdrenţăroşilor, Vînătorii turanici, Uniunea camaraderească Turul, Asociaţia Generală a Tiraliorilor unguri, Organizaţia regională X a Tiraliorilor (care urmărea lichidarea românilor din teritoriul cedat, fie prin expulzarea lor în România, fie prin maghiarizarea lor), Organizaţia Levente, care urmărea „educarea în spirit revizionist a tinerei generaţii, de la exaltarea spiritului de revanşă, pînă la iniţierea în tainele propagandei, spionajului şi contraspionajului" (p. 45). Armata ungară de ocupaţie — care se ridica la 300.000 de soldaţi, împreună cu poliţia şi jandarmeria, au menţinut un regim de teroare, încercînd să reducă la tăcere — prin asasinate, dislocări şi internări în lagăre şi închisori, precum şi prin alte mijloace — populaţia românească.

Teritoriul românesc cotropit a fost administrat de armata ungară pînă la 8 decembrie 1940, cînd a fost trecut sub administraţia civilă, care a dus, în continuare, acea politică de reprimare brutală, prin numeroase acte normative, menite a îngrădi drepturile şi libertăţilor românilor şi ale tuturor populaţiilor nemaghiare şi negermane şi a înăbuşi-o prin forţă şi măsuri barbare orice împotrivire faţă de cotropitorii horthyşti.

Atmosfera de teroare inaugurată de regimul de ocupaţie horthystă a fost prezentată cu multă obiectivitate, dar şi sentimente şi profundă durere, chiar de un scriitor maghiar, Gyorgy Ferenczi care a desfăşurat o prodigioasă activitate de gazetar la Budapesta, Satu Mare şi Cluj şi care a părăsit teritoriul ocupat, stabilindu-se în România. În lucrarea sa *Golgota în Transilvania*, apărută la Arad spre sfîrşitul anului 1940 şi într-o nouă ediţie la Bucureşti, în 1941, el scria: „M-am considerat întotdeauna un secui care luptă pentru o conlucrare paşnică a popoarelor care trăiesc în România, dar în acelaşi timp, ca cetăţean român cinstit şi loial, am înfierat munca de subminare pornită împotriva unităţii teritoriale a Patriei noastre şi m-am opus mişcărilor iredentiste...". Ca cetăţean „român" şi „om creştin", Gyorgy Ferenczy scria în continuare: „Trebuie însă să mă refer la umanitate, la cinstea, la bunul simţ, la sentimente omeneşti, cînd arăt atrocităţile fără seamăn care s-au comis pe pămîntul Transilvaniei după ocupaţie. Împotriva acestora trebuie să protesteze cu tonul cel mai vehement toată lumea, toţi acei din al cărui suflet n-a murit adevăratul creştinism, dragostea faţă de aproapele. Tocul îmi tremură în mînă cînd aştern aceste rînduri pe hîrtie. Mîndrul pămînt al Transilvaniei s-a transformat într-o amarnică Golgotă, unde se petrec cele mai groaznice evenimente. Oamenii sînt închişi cu sutele, cu miile, sînt bătuţi, sînt torturaţi în mod cumplit. Asasinatele şi execuţiile se ţin lanţ şi toate acestea doar pentru că unica vină a nenorocitelor victime este aceea de a se fi născut român... Cu ochii înlăcrimaţi, cu durere în suflet, ne uităm la cer şi precum a făcut Iisus Hristos, întrebăm şi noi la fel: Cu ce au greşit? Care e vina acestor oameni nenorociţi, torturaţi? Că s-au născut români? Pînă aici se aude hohotul disperării a multor sute de mii de oameni ajunşi sub stăpînire străină pe pămîntul Golgotei din Transilvania, unde vîntul suflă leşurile celor spînzuraţi, unde cadavrele martirilor asasinaţi cu o sălbatică cruzime vestesc că instinctul bestial s-a eliberat şi barbarismul — răzbunarea joacă dansul sălbatic al morţii... şi aceşti oameni îndrăznesc să se numească creştini?... A chinui fără vreun motiv politic, cu un vandalism necruţător, oameni lipsiţi de apărare este nemaiîntîlnit în istoria statelor civilizate ale Europei. De aceea, nu putem exprima altceva decît dispreţ... şi dacă aceasta se mai continuă atunci nu-mi rămîne altceva decît să mă ruşinez că m-am născut semi maghiar şi să reneg şi faptul că am învăţat prima oară să mă rog lui Dumnezeu în limba maghiară (p. 52—53).

Şi totuşi atrocităţile săvîrşite de horthyşti, descrise de omul cinstit şi scriitorul patriot Gyorgy Ferenczy, au continuat... şirul lor este prea lung pentru a le putea prezenta într-un articol ca acesta. Vom cita doar cîteva din ele. La 9 septembrie 1940, în comuna Trăznea din jud. Sălaj, trupele horthyste de ocupaţie au ucis 68 de români între 3 şi 78 de ani. Între ei se găsea şi preotul Traian Costea, care a fost împuşcat în cap, străpuns de baionete apoi a ars odată cu casa parohială. Un martor ocular relata: „După încetarea focului de arme, ungurii au pus mîna pe copiii de români şi îi aruncau de vii în văpaia focului (la casele incendiate), arzînd de vii în chinuri groaznice şi mare jale răsună în tot locul de plînsetele lor" (p. 86).

A doua zi, 10 septembrie 1940, a fost ucis în chinuri înfiorătoare, la Huedin, protopopul Aurel Munteanu, unul din militanţii de seamă pentru realizarea unităţii noastre prin Unirea Transilvaniei cu România, pentru ridicarea economică, socială şi culturală a românilor după 1918. O bandă de 21 de asasini, în frunte cu Gall Ferencz, l-au torturat 4 ore în şir, în văzul mulţimii adunate la tîrgul săptămînal, lovindu-l cu măciuci, smulgîndu-i părul şi barba cu carne cu tot, apoi unul din asasinii horthyşti Buday Ianoş Gyecu i-a înfipt de mai multe ori un par în gură, care i-a ieşit prin ceafă. Cadavrul mutilat al protopopului şi al gardianului Gheorghe Nicolae ucis tot atunci, pentru că a încercat să-i vină în ajutor, au fost aruncate într-o groapă la marginea oraşului. A fost găsit după 10 zice, cînd preoteasa văduvă a vrut să-l îngroape, dar a fost oprită de jandarmi. Ulterior s-a permis înmormîntarea, dar credincioşii veniţi să asiste au fost împrăştiaţi de jandarmi. A doua zi, mormîntul era devastat, călcat în picioare, florile răvăşite, iar crucea smulsă din pămînt.

Justiţia horthystă s-a simţit însă obligată să-şi spună cuvîntul. Într-un simulacru de proces, care a avut loc la Cluj, la 28 noiembrie 1941, constatînd că asasinarea se datora „emoţiei puternice provocată de fericirea eliberării", criminalii au fost „condamnaţi" la cîte 2 luni (!) închisoare corecţională, cu suspendarea executării pedepsei (!) (p. 16—88).

În noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940, soldaţii horthyşti conduşi de membrii gărzii naţionale din Ip — jud. Sălaj, au ucis 156 de români, unii cu lovituri de cuţite şi baionete, alţii cu focuri de armă, fetele au fost violate apoi ucise, femeile însărcinate spintecate, a fost ucisă şi o fetiţă de 2 săptămîni, în leagăn. Cadavrele au fost aruncate într-o groapă comună şi peste ele s-a aruncat var nestins (p. 57).

Alte crime au avut loc în noaptea de 19 spre 20 septembrie 1940, în Mureşenii de Cîmpie — jud. Cluj, sat situat în apropierea frontierei stabilită prin Diktatul de la Viena. În casa preotului paroh au fost mutilaţi şi torturaţi, apoi ucişi cu focuri de armă sau cu baionete, 11 români de către 15 grăniceri horthyşti, conduşi de sublocotenentul Csordasy Gergely. După masacru, criminalii au săpat o groapă mare în grădină în care au ar•ncat cadavrele, peste care au făcut un foc mare, încercînd să le carbonizeze. La 3 zile după masacru, credincioşii din sat au dezgropat şi identificat pe cei ucişi: preotul Andrei Bujor cu soţia Lucreţia, fiicele lor Lucia, licenţiată în litere (24 ani), Mariana, studentă în an. II la Facultatea de Ştiinţă (22 ani) şi fiul Victor, elev în clasa a 8-a (17 ani), Natalia Petrea, soţie de învăţător, cu mama şi cu fiica ei (de 4 ani), cantorul Ioan Buzău şi soţia sa, gravidă în luna a 9-a şi servitoarea din casa preotului, o unguroaică. E de la sine înţeles că asasinii au rămas nepedepsiţi (p. 89—90).

Mulţi preoţi au fost bătuţi şi schingiuiţi. Între ei pomenim pe consilierul Alexie Latiş de la Episcopia Ortodoxă din Sighet, ieromonahul Dosoftei Constantinescu de la parohia Tarna — jud. Satu Mare, Iuliu Sonea din Cociu — jud. Năsăud, Gheorghe Tohătan din Colonia Marele voievod Mihai — jud. Satu Mare, protopopul Pompei Onofrei din Cluj, Gavriil Relea din Cluj, Gherasim Căpîlnă din Sinişna — jud. Sălaj, Ioan Ciora din Zagon — jud. Covasna, Emil Căienariu din Nuşeni — jud. Bistriţa, Alexandru Cojocaru din Cornu — jud. Mureş, Ioan Olteanu din Miercurea Nirajului — jud. Mureş, toţi obligaţi să-şi părăsească parohiile şi să se refugieze în România (p. 90—98). Mulţi alţi preoţi au fost condamnaţi la închisoare, deţinuţi în case de corecţie, alături de delicvenţi, de drept comun sau prostituate, li s-a fixat domiciliu forţat etc. Dăm doar cîteva exemple: Preotul Ioan Cîmpeanu din Ferneziu — j. Satu Mare a fost condamnat la şase luni închisoare pentru că a interzis să se cînte imnul maghiar în biserica sa; preotul V. Ulmean din Firiza — j. Satu Mare condamnat la trei luni închisoare pentru că a îndemnat pe copii să nu-l salute printr-un salut de nuanţă horthystă, aşa cum îi obliga învăţătorul maghiar din sat; preotului Iuliu Ardelean din Sat Şugatag — j. Maramureş i s-a fixat domiciliul forţat, cu obligaţia de a se prezenta de 3 ori pe zi la autorităţi în localităţi diferite şi cu o serie de interdicţii; ulterior a fost condamnat la un an şi jumătate închisoare, pentru că a refuzat să sfinţească nişte candelabre vopsite în culorile steagului maghiar (p. 95—110). Nu mai stăruim asupra miilor de alţi români — recrutaţi din toate categoriile sociale — care au fost supuşi aceluiaşi regim (ucideri, maltratări, schingiuiri, jafuri, expulzări, deportări etc.).

Zeci de preoţi au fost alungaţi din parohiile lor, alături de ceilalţi 280 de mii de români care au fost siliţi să ia drumul pribegiei. Între cei expulzaţi s-a numărat şi episcopul Dr. Nicolae Popoviciu de la Oradea, arestat la 4 octombrie 1940 împreună cu alţi intelectuali din oraş şi expulzaţi peste graniţa vremelnică într-un tren cu 7 vagoane marfă (ulterior şi-a stabilit sediul episcopiei la Beiuş pentru parohiile rămase în România). Episcopul Dr. Vasile Stan al Maramureşului a părăsit Sighetul şi s-a stabilit, cu toţi angajaţii Centrului eparhial, la Sibiu; practic, Episcopia Maramureşului putea fi considerată ca desfiinţată, toate bisericile ortodoxe din cuprinsul ei fiind închise (p. 123—131). Singurul ierarh ortodox căruia i s-a permis să rămînă în teritoriul vremelnic ocupat de horthyşti a fost Episcopul Nicolae Colan al Clujului, care a suferit alături de păstoriţii săi pînă în ceasul izbăvirii, făcîndu-i-se numeroase neajunsuri.

Potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „Bate-voi păstorul şi se va risipi turma", în multe parohii ortodoxe, credincioşii rămaşi fără legiuitul lor păstor sufletesc au fost trecuţi cu forţa la alte confesiuni. Fenomenul acesta poate fi urmărit mai ales în părţile de est ale Transilvaniei (judeţele: Covasna, Harghita şi Mureş de azi) încercîndu-se prin aceasta maghiarizarea credincioşilor Aşa s-au petrecut lucrurile la Sf. Gheorghe, Bixad, Cernatul de Jos, Ojdula, Mărtănuş, Aita Mare, Aita Medie, Băţanii Mari, Băcel, Baraolt, Chichiş, Lisnău, Ozun, Micfalău (azi toate în j. Covasna), Ghimeş-Făget şi Coşnea (azi în j. Bacău), Hodoşa — j. Harghita ş. a. Credincioşii din aceste parohii au fost trecuţi cu forţa la confesiunile romano-catolică, reformată şi unitariană. Este semnificativ cazul credincioşilor din Vîrghiş — j. Covasna, trecuţi la unitarianism, sub ameninţarea că în caz de refuz, vor fi cu toţii împuşcaţi (p. 114—123). Treceri individuale s-au semnalat mai ales în cazul tinerilor români din teritoriul ocupat, siliţi să treacă la alte religii în timpul serviciului militar pe care erau obligaţi să-l satisfacă în armata horthystă.

În multe parohii, preoţilor români li s-au impus să slujească în ungureşte, iar parohiile au fost alipite cu forţa la Episcopia maghiară de Hajdudorog, care şi-a reluat acţiunea distrugătoare de suflete româneşti în perioa-

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Pagini din istoria Sălîştei

La o depărtare de 23 km de municipiul Sibiu, din „Drumul Mare" — astăzi şosea naţională — coboară un drum asfaltat umbrit de tei bătrîni tăiat printre ogoare şi fînețe ca un bulevard frumos spre fruntaşa comună curat românească şi ortodoxă SĂLIŞTE.

La o altitudine de 500 m, aşezarea încîntătoare a Sălîştei este umbrită la sud de coama Carpaţilor împăduriţi cu brazi şi fagi, la vest de vecinătatea caselor îmbătrînite ale Galeşului, la nord de livezi întinse şi linia ferată Sibiu—Vinţul de Jos, la est de lunci mănoase şi satul Vale.

La intrarea în comună o Troiţă de ani îmbătrînită ca o capelă întîmpină pe orice călător şoptindu-i prin Hristos Cel răstignit: „Închină-te şi Hristos va fi cu tine".

Comuna aşezată pe amîndouă părţile riului Sălîştei (canalizat) are străzi pietruite şi asfaltate întinse pe malurile riului, pe colinele Gruiului, pe întinsul Folteştilor, pe Vale şi pe strada Bucureşti, are un parc întins pe malurile riului umbrit de tei şi paltini, împodobit de trandafiri şi arbuşti decorativi.

Vechimea comunei se pierde în negura vremurilor apuse. În paginile istoriei Sălîştea apare la începutul veacului al XIV-lea ca o aşezare de români bine organizată, cu juzi, pămînturi şi păduri cu numirea de Naghfalu, Grosdorf sau Magna Villa Walachicolem.

Astfel Colecţiunea de documente Zimmermann-Werner, Urkundenbuch, Hermannstadt 1892, în documentele din sec. al XIV-lea face amintire de românii din Naghfalu. Cel mai vechi document din această colecţie din anul 1354 păstrat în original, pomeneşte şi de Naghfalu şi de Magnam Villam Valachicalem. Iar în documentul din 1383 se face amintire de Naghfalu, Grosdorf şi satele învecinate.

În sec. al XV-lea numirile străine au început să fie abandonate şi în anul 1495 apare în documentele oficiale numirea de Selisthia, iar în anul 1507 Zelysthe sive Grosdorf.

Dar dacă documentele oficiale istorice ne dovedesc că Sălîştea de lîngă Sibiu a existat la începutul veacului al XIV-lea ca un „Sat mare", înconjurat de sate mici ca Galusdorf, Graphondorf, etc., apoi trebuie să credem şi să afirmăm cu hotărîre, că acest sat mare bine organizat nu a răsărit la poalele Carpaţilor peste noapte, ci a existat, pînă la „bine organizare" cu veacuri înainte cu numirea de Sălişte, numire născută şi crescută în sufletul şi în inima acelei puternice aşezări de români.

Din această aşezare românească, oameni cu o mare credinţă în sufletul lor şi cu o dragoste de neînvins pentru neamul lor au făcut o obşte creştinească şi românească care a ştiut în toate timpurile şi liniştite şi furtunoase să-şi păstreze caracterul curat românesc şi creştinesc, deşi veacuri de-a rîndul a trăit în necontenite frămîntări şi lupte împotriva acelora care au încercat — nu de puţine ori — să le fure şi limba şi legea.

Despre luptele şi frămîntările îndelungate puţine urme scrise au rămas, dar din ele se poate dovedi că viaţa sălăştenilor a fost ţesută din pagini de eroism naţional şi religios pentru a nu cădea în iobăgie, pentru a-şi păstra limba şi legea străbună, pentru dreptul de a folosi nestingheriţi munţii, pădurile, moşiile, dreptul de morărit şi pescuit. Din vremuri vechi ocupaţia principală a sălăştenilor a fost oieritul dar cînd această ocupaţie — în urma războiului vamal din 1866 — n-a mai putut oferi harnicilor oieri condiţiuni prielnice de existenţă s-au îndreptat spre meserii şi negoţ.

Cu produsele lor harnicii meseriaşi au cutreierat tîrgurile Transilvaniei, Munteniei, Olteniei, Moldovei şi Basarabiei pe unde au deschis vaduri comerciale.

Prin hărnicia şi isteţimea lor au întemeiat în comună şcoală — cea dintîi din Transilvania cu învăţătorul Dumitru Popa în anul 1616. Au ridicat trei biserici şi un schit, au întemeiat instituţii economice, societăţi profesionale, sociale şi administrative care au dat un avînt atît de înfloritor comunei lor încît Sălîştea a ajuns să fie o mîndrie între comunele Ardealului.

Toate instituţiile — sălăştenii — le-au creat din iniţiativă proprie, prin sforţări apreciabile materiale şi spirituale. Numeroşi fii ai comunei şi-au creat rosturi bune în oraşele şi satele pămîntului românesc, unde pe lîngă promovarea comerţului românesc au dus cu ei şi calitatea de buni români şi buni creştini, de economi şi iscusiţi comercianţi, însuşiri care au creat nume bun comunei lor, despre ceea ce marele învăţat al neamului N. Iorga a zis: „Sălîştea este lăcaşul celei mai depline frumuseţi româneşti prin port, prin limbă şi moravuri. Sălişte un sat mare şi bogat, care seamănă mai mult cu o republică a ţăranilor români. Poporul de la ţară nu e nicăieri mai mult în stăpînirea însuşirilor sale mîntuitoare ca aici în Sălişte".

Sălîştea, ca puţine comune din Ardeal, a dat neamului nostru:

1. Credinţă curată şi neşovăitoare prin ierarhi-cărturari ca Dionisie-Romano, episcopul Buzăului; stareţi de mănăstiri ca: Gheorghe, Teodosie; călugări cu metania în aproape toate mănăstirile din ţară, Ierusalim şi Muntele Athos, precum: Ierotei, Ioachim, Dumitru, Diomed etc.

2. Limbă curată şi armonioasă şi prin ea cărturari de seamă la catedre universitare ca: Dr. Ioan Lupaş, Dr. Onisifor Ghibu, Dr. Ioan Moga, Dr. D. D. Roşca, Iosif Genilie, Axente Banciu.

3. Meseriaşi harnici şi negustori iscusiţi şi prin ei nenumărate întreprinderi şi vaduri comerciale în toate provinciile din ţara românească, precum: P. Comşa, I. Comşa, B. D. Comşa, I. Simian, Peligrad, Roşca, I. Bîrsan, I. Mărtin, Dădîrlat etc.

4. Port românesc sobru şi frumos admirat în ţară şi străinătate.

5. Mucenici neînfricaţi ca Sf. Mucenic Oprea.

Datorită renumelui ce şi l-a creat Sălîştea a fost privită ca cea mai tipică comună românească, cu înfloritoare instituţii culturale şi sociale, care după înfăptuirea idealului naţional a fost cercetată de savanţi şi mari bărbaţi de stat, de nenumărate misiuni diplomatice, culturale şi militare europene şi americane, pe care sălăştenii i-au primit în haină de sărbătoare, cu cîntările Reuniunii, cu flori şi bine cunoscuta lor ospitalitate.

Toate delegaţiile, din ţară şi străinătate care au vizitat Sălîştea au fost conduse la Muzeul satului în care au fost expuse întreaga zestre de artă sălăşteneacă, precum şi documente autentice din zbuciumata viaţă a Sălîştei.

Muzeul a luat fiinţă în anul 1899, iulie 30, cu ocazia deschiderii festive a Adunării generale a societăţii pentru crearea unui fond de teatru condusă de directorul revistei orădene „Familia", Iosif Vulcan.

Toate obiectele muzeale au fost colectate de membrele Reuniunii Femeilor din localitate, cu care au îmbrăcat o clasă a şcoalei primare ca o casă ţărănească sălăşteneacă.

Obiectele de artă ţărănească — specifice Sălîştei — rînduite cu deosebită grijă, fiecare la locul său n-au avut numai rostul de a prezenta vizitatorilor o colecţie de obiecte vechi strînse spre păstrare, spre a fi cunoscute sau studiate, ci au avut menirea specială de a înfăţişa într-un cadru artistic toată puterea creatoare de artă populară specifică comunei Sălişte.

Unele din aceste obiecte muzeale au fost expuse la expoziţia organizată de Astra în Sibiu în anul 1905, precum şi la expoziţia din Bucureşti din anul 1906, exponatele obţinînd medalia de aur.

Din sala şcoalei primare obiectele muzeului au fost mutate în sala mare a Hotelului comunal, de aici în casa Calefariu de pe strada Bucureşti, apoi în Azilul de bătrîni unde le-a prins evacuarea locuitorilor din comună (1944).

În timpul evacuării, 90 la sută din obiectele muzeului au pierit. Din cele puţine rămase şi cu noi osteneli s-au colectat alte obiecte şi cu încetul s-a înjghebat Muzeul de astăzi pus sub îngrijirea bisericii şi adăpostit în casa bisericii.

Colecţiile Muzeului sînt următoarele:

I. Icoane pe sticlă, din centrele: Ţara Oltului — Făgăraş, Laz şi Braşov.

II. Icoane pictură pe lemn.

III. Obiecte bisericeşti: În colecţia aceasta se numără obiecte folosite în bisericile noastre de fericiţii noştri înaintaşi, precum potire mari şi mici argintate, cromate, cruci de metal şi lemn, cădelniţe, sfeşnice, discuri metal, tămîier, ceramică, miruitor, steluţă, linguriţe, cruce mare din lemn pictată în ulei cu emblemă brîncoveană cu însemnarea: „Această sf. cruce o au plătit popa Aleman din Sălişte, Zugrav Ioan Stoievici (1737 august 19 zile). O cruce mare construită din beţişoare mici încheiată în rosturi, farfurii din lemn, etc.

IV. Obiecte cu caracter etnografic. Obiectele acestea formează cadrul istoric al vieţii oamenilor care au fost şi au trăit aici şi a căror viaţă se mai face simţită cu toată puterea prin aceste rămăşiţe adunate şi păstrate în muzeu. Amintim astfel: mese din lemn vechi, încheiate în cuie din lemn, scaune vechi înflorate, lada bisericii pentru păstrarea banilor, lavîţe, cuiere înflorate, ploscă, Diploma pentru vama tîrgului, coltar, blide mici şi mari, ulcioare, furcă încrustată, linguri mici şi mari, unele înflorate, biciu din curele, pat, păcel, perini, chindeie, pisania bis. scrisă de Picu Procopie Pătruţ, antimise vechi, fotografii mici şi mari, care ne înfăţişează Sălîştea veche cu instituţiile ei, parcul şi piaţa veche, cu portul şi evoluţiia lui, cu oameni aleşi, gospodari, meseriaşi, comercianţi, profesori secundari, universitari, avocaţi, stenografi, cojocari, militari, preoţi etc.

V. Tablouri.

VI. Colecţia „Cărţi vechi bisericeşti" Între manifestările culturale cartea Veche scrisă a fost mijlocul cel mai potrivit pentru răspîndirea cunoştinţelor religioase. Dintre mulţimea cărţilor bisericeşti aflate în bisericile din Sălişte şi pe la credincioşi, s-au strîns în muzeu cele mai vechi. Cartea veche bisericească ori unde a fost tipărită a avut un rol însemnat în formarea şi unificarea limbii literare române şi în desăvîrşirea unităţii culturale. Ele slujeau, — după cum spune Matei Basarab — „Evlaviosul Neam al patriei noastre şi altor neamuri înrudite cu noi după credinţă". Cărţile vechi bisericeşti poartă pe scoarţele lor roase de vremuri şi pe foile lor îngălbenite deosebit de valoroase însemnări din viaţa satului şi a oamenilor mai aleşi precum şi despre evenimentele istorice şi politice. Multe din aceste cărţi au însemnări manuscrise de miniaturistul, imnograful şi imnologul Picu Procopiu Pătruţ, eclesiarhul bisericii din Sălişte, cronicar fidel al evenimentelor din zilele vieţii lui. El a notat într-o slovă cirilică clară şi frumoasă, într-o limbă curată presărată cu arhaisme interesante evenimente din viaţa bisericii şi a comunei Sălişte.

Din 1 iunie 1919 pînă la data de faţă Muzeul a fost vizitat de mari bărbaţi ai neamului nostru, de conducători de state, mitropoliţi şi episcopi, academicieni, filosofi, profesori universitari, secundari, învăţători, ziarişti, etc., care toţi au lăsat semnături în Cartea de Aur. Amintim numele unora, care au lăsat şi cuvinte elogioase despre valoarea colecţiilor muzeistice. Prof. Simionescu, Paul Anghel, mitropolitul Nicolae Colan, arhiepiscopul Vasilios de Ascalon, episcopul Jean de Paris, prof. A. M. Allchin — Oxford, Rev. Paul Vergheze — India. Amintim între vizitatorii Muzeului preşedintele Franţei Poincare R., generalul Berthelot, pe care prof. Dr. I. Lupaş l-a primit cu o vorbire în limba latină, generalul Gamelin, N. Iorga, O. Goga, Prof. D. Stăniloae, etc.

Pr. *Ioan Isacu*

Moştenire latină în limba română

Reţinem o valoroasă contribuţie lingvistică adusă de regretatul latinist H. Mihăescu, în articolul său: *Sufixul* **-icare** *în latina vulgară*, apărut în „Studii şi cercetări lingvistice", anul XXXVI (1985), nr. 3, p. 233—236.

Sufixul *-icare* apare mai rar în latina clasică, în schimb în latina vorbită sau vulgară este foarte răspîndit şi productiv.

Dacă se ia în considerare ansamblul derivatelor în *-icare* păstrate în limbile romanice, se constată că ele au la bază substantive: *burdo* „catîr" — *burdicare* „a scotoci"; *nasus* „nas" — *nasicare* „a strănuta"; *striga* „vrăjitoare" — *strigare* „a vrăji"; adjective: *albus* — *albicare; blandus* — *blandicare; integer* — *integricare;* infinitive: *advenire* — *advenicare* „a veni, a sosi"; *placere* — *placicare* „a linişti, a molcomi"; *revertere* — *reverticare* „a reveni"; participii: *mixtus* — *mixticare* „a mesteca"; *quaestus* „întrebat, cerut" — *quaesticare* „a căuta"; *rasus* „ras" — *rasicare* „a răzui, a rade"; adverbe: *mane* „dimineaţă, devreme" — *manicare* „a se scula de dimineaţă, a fi matinal"; *tarde* „tîrziu" — *tardicare* „a întîrzia, a zăbovi".

Sensurile derivatelor exprimă în general o anumită manieră de a fi sau de a se comporta, o relaţie, o specificare mai nuanţată a unei situaţii, acţiuni sau mişcări ori un raport de cantitate, calitate, cauză sau modalitate.

În limba română sînt identificate 24 de exemple, dintre care 8 sînt atestate în limba latină, 8 sînt numai parţial atestate, şi 8 sînt mai greu de reconstituit în toate limbile romanice, dar păstrate în limba română.

Dintre acestea, primele 8 sînt: *caballicare* = încăleca, descăleca; *carricare* = încărca, descărca; *communicare* = cumineca „a împărtăşi, a primi sfînta cuminecătură"; *follicare* = a înfuleca „a înghiţi cu lăcomie, a mînca mult şi repede"; *împedicare* = împiedeca; *lubricare* = a luneca; *manicare* = mîneca „a se scula dimineaţa, a fi matinal"; *morsicare* = murseca, „a sfîşia, a rupe în bucăţi".

Moştenită din latină avem opoziţia: *în-; -des-; dis-*, care a luat amploare cu timpul în limba română. Alături de *lubricare* = luneca, avem şi *ad lubricare* = aluneca; alături de *mixticare* = mesteca, avem şi *admixticare* = amesteca; *dormire* = dormi, avem şi *addormire* = adormi „a începe a dormi, a-l cuprinde somnul".

Cele 8 cuvinte parţial atestate în limba latină şi prezente în limba română sînt: *mixticare* = mesteca, *admisticare* = amesteca. Cuvîntul latin *mixtus — mixticus* a supravieţuit în românescul *mistreţ* „de culoare sau rasă amestecată, corcit", *porc mistreţ* „soi de porc sălbatic". În l. franceză se păstrează: *métis, métif,* în spaniolă: *mestizo,* în portugheză: *mestico,* cu sensul „om născut din împerecherea a două neamuri sau rase deosebite, animal corcit"; *adormicare* = adurmeca, adulmeca „a simţi prin miros vînatul, a descoperi după miros urma sau dîra vînatului". Termenul de bază este *ormare* „a mirosi, a simţi, a adulmeca", de origine greacă *osmi* = miros. În l. română a dat *urma* şi în italiană *ormare; adstruicare* = astroca „a acoperi, a înveli, a înmormînta"; *exmuticare,* în arom. *zmuticare* „a stîlci, a mutila", în dacorom. *zmuci, zmucit; muticare* „a mutila"; *ingrevicare* = îngreca „a însărcina, a împovăra, a îngreuna"; *grevis* (pentru gravis) a supravieţuit în română şi în catalană = *greu,* în italiană: *greve,* în franceză: *grief* şi în spaniola veche: *grieve,* iar derivatele: *grevicia* sau *grevetia* şi *grevicioasa* au persistat în română: *greaţă; grecioasă* „femeie însărcinată" în româna veche; *intenebricare* = întuneca; *orbicare* = urbeca, orbeca „a umbla ca un orb, a bîjbîi, a dibui"; *suffolicare* = sufleca, şi *sufulca,* variantă uzuală în Transilvania şi astăzi, formă veche.

Ultimele 8 exemple, mai greu de reconstituit, îndoelnice, sînt următoarele: *arboricare* = aburca „a ridica de la pămînt cu osteneală, a se sui căţărîndu-se", pus în legătură cu *arbor,* îşi are analogia în toscanul *abbricare* „a se căţăra"; *dereticare* = dereteca, diretica „a face rînduială prin casă scuturînd". Cuvîntul este probabil derivatul lui *dereticare* din *deretica* „sită mare, ciur", care are la bază substantivul *retis* „plasă, reţea", de unde *dereticare* ar fi avut iniţial de „a trece prin sită, a curăţa"; *încolicare* = încurca. Cuvîntul ar fi avut la bază substantivul *colus* „furcă de tors", care n-a mai supravieţuit în limbile romanice; *oricare* = urca, e pus în legătură cu *ora* „ţărm" sau *oriri* „a răsări, a izvorî, a se scula din pat"; *orificare* = refeca, a tivi; *piccicare* = pişca; *signicare* = sinecă „a-şi face semnul crucii", verb întrebuinţat astăzi numai în descîntece. S-a pierdut cîndva legătura cu *semn* şi cu verbele *semna* şi *însemna,* care aveau înţelesul şi de „a-şi face cruce"; *volvicare* = bulbuca „a forma bulbuci" şi sintagma *a bulbuca ochii; micicare* = mişca; *mucicare* = a muşca; *errare* (erratum) — *erraticus* „care greşeşte sau rătăceşte; *erraticare* a supravieţuit în românescul *rătăci; oestrum* sau *oestrus* „tăun, streche" a dat derivatele *oestricus* şi *oestriculum.* Forma de plural: *oestricula* a supravieţuit în română: *streche.*

Exemplele aduse dovedesc cu evidenţă că limba română este o limbă romanică orientală neîntrerupt, cum arfirmă acad. Al. Rosetti: „româna, ca oricare dintre limbile romanice, nu este altceva decît latina vorbită fără întrerupere în provinciile imperiului roman, de la cucerirea romană şi pînă în zilele noastre" (*Istoria limbii române,* Bucureşti, 1978, p. 626).

În latina vorbită am primit creştinismul nostru ortodox, niceo-constantinopolitan, nu apusean, aşa cum o dovedeşte cuvîntul păstrat pînă astăzi în limbă: *cumineca < communicare,* care înseamnă a împărtăşi cu pîinea şi vinul euharistic, nu sub o singură formă, ostia catolică.

Pr. *I. Ionescu*

Protopopul Petru E. Papp

(Continuare din pag. a 2-a)

toate feţele, salutîndu-l cu respect şi apropiere caldă.

Ce mult ne impresionau cuvîntările sale, fie cele bisericeşti, evenimentele naţionale sau culturale, pentru că le trăia el însuşi cu atîta intensitate, încît acestea mergeau de-a dreptul la inimile noastre!

În anii refugiului, articolele sale pline de miez şi de înţelepciune din foaia săptămînală „Beiuşul", pe care o scotea singur, constituiau pentru noi, în condiţiile de atunci, mîngăiere, îmbărbătare şi speranţă... Primea cu bucurie orice notă, orice informare culturală din satele judeţului, fie că era dată de un învăţător sau preot, fie de un sătean sau un elev. Trimisesem şi eu cîteva scurte note despre unele manifestări culturale din satele din jurul comunei Ceica. Mă aflam atunci, în timpul vacanţelor de vară, angajat temporar la primăria din Ceica, pentru a-mi putea face rost de ceva bani pentru plata taxelor de frecvenţă la facultate.

Cea mai vie şi plăcută amintire despre părintele „prota" o am din seara cînd la Internatul ortodox de băieţi din Beiuş, protopopul Petru E. Papp, în calitatea sa de preşedinte al fundaţiei „Jiga" pentru internatul beiuşan, a prezidat masa comună a absolvenţilor de liceu, între care mă număram, evocînd cu mult farmec scene şi momente din viaţa Beiuşului, amintiri mai vesele şi mai triste din anii săi de tinereţe, din anii cît a fost catihet la şcolile din Beiuş ş.a. Am trăit atunci clipe de neuitat şi le revăd, ca prin ceaţă, în ambianţa acelei seri minunate...

Acesta era „prota" Petru E. Papp, aşa cum mi s-a păstrat în amintire...

Născut în 1881 în satul Lupoaia, judeţul Bihor, după clasele liceale făcute la Beiuş, a urmat Preparandia, secţia teologică, la Arad, rămînînd după absolvire, timp de 2 ani, prefect de studii la „alumneul cel nou" (internat), între anii 1903—1905 şi apoi redactor la ziarul „Tribuna" din Arad, între 1905—1907. Între 1907—1918 este preot la Pocola de lîngă Beiuş, apoi protopop de Beiuş pînă la moarte. Participă la Marea Adunare din 1 Decembrie de la Alba Iulia şi e ales membru în Marele Sfat Naţional. În anii 1919—1926 e ales deputat de Beiuş.

Patriot înflăcărat, iubitor de ţară şi popor, cu vorba, cu fapta şi cu scrisul, protopopul Petru E. Papp se stinge din viaţă în septembrie 1945, regretat de toată suflarea românească din Bihor. Numele lui se înscrie cu cinste în istoria acestui colţ de ţară.

...Au trecut de atunci patruzeci de ani şi amintirea lui ne încălzeşte cu raze de lumină binefăcătoare...

Preot profesor Dr. Dumitru Furtună

Între oamenii de valoare ai Moldovei de la sfîrşitul veacului trecut şi pînă în deceniul 7 al veacului nostru, s-a afirmat în mod deosebit preotul cărturar Dr. Dumitru Furtună, care a desfăşurat o activitate valoroasă pe tărîm social, cultural-literar, muncind cu rîvnă în vederea realizării sarcinilor ce şi le-a asumat.

S-a născut la 26 februarie 1890 în satul Tocileni-Botoşani, din părinţii preot Grigore şi Sultana, de care rămîne orfan din fragedă copilărie. Este luat şi crescut de bunicul său Toader Furtună din Mănăstireni — Botoşani.

Terminînd şcoala primară este înscris la Seminarul Teologic „Veniamin Costache" din Iaşi. Absolvind cu media 9,70, se înscrie la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

Concomitent cu studiile teologice urmează cursurile de limbă bulgară de pe lîngă Institutul Sud-Est European de sub conducerea Prof. Nicolae Iorga şi cîteva discipline de literatură şi folclor.

În anul 1914 îşi ia licenţa în teologie cu calificativul de „laureat".

La 1 septembrie 1915 — avînd seminarul pedagogic, intră în învăţămîntul secundar din Dorohoi, luînd hotărîrea de a-şi închina viaţa şi activitatea pentru ridicarea culturală a Moldovei de Nord, loc ales din iubire ca să-i fie tribună şi loc de mormînt.

În primăvara anului 1928 preotul profesor Dumitru Furtună, trece la Facultatea de Teologie din Bucureşti examenul de doctorat cu subiectul „Ucenicii stareţului Paisie la mănăstirile Cernica şi Căldăruşani" obţinînd titlul de doctor în Teologie cu menţiunea „magna cum laude".

Teza de doctor este una din lucrările fundamentale ale pr. Dumitru Furtună, în care a folosit un bogat material, în parte inedit, prezentat ştiinţific şi cu spirit critic.

Activitatea pr. prof. Dr. Dumitru Furtună s-a desfăşurat în două direcţii: pe plan social şi pe plan cultural-literar.

Pe plan social este vrednic de amintit stăruinţa pe care a depus-o — alături de alţi intelectuali din Dorohoi — în folosul unor instituţii de cultură din oraş: transformarea Gimnaziului din Dorohoi, în liceu. Înfiinţarea unui internat pentru fiii de ţărani, veniţi la învăţătură în Dorohoi. Construirea sălii de teatru, singura sală de teatru a Dorohoiului, existentă pînă azi şi a sprijinit înfiinţarea şcolii primare nr. 3 (care a devenit liceu de fete).

Dar măreaţa operă care i-a aureolat chipul şi i-a scos în evidenţă sarcina ce şi-a asumat-o de a contribui direct la ridicarea nivelului de cultură a Moldovei a fost iniţiativa şi stăruinţa pentru înfiinţarea şi construirea Seminarului Teologic din Dorohoi, în anul 1923, pe care l-a condus ca director pînă în anul 1932.

Construcţia acestui Seminar Teologic sub directa supraveghere a pr. D. Furtună, a fost cel mai important capitol din cariera sa didactică.

Pr. D. Furtună a iubit foarte mult ţăranii şi pe copiii acestora.

„Cîţi copii de plugari în curgerea anilor negri s-au prăpădit în umilinţa ignoranţei din cauza aşezării nedreptăţii sociale. Generaţii după generaţii s-au perindat ca frunzele toamnelor, căzînd în uitarea morţii, fără nici o pomenire de trecerea lor pe pămînt.

Destinul le-a fost munca fără plată, asuprirea fără răscumpărare" (M. Sadoveanu).

Pr. D. Furtună spre copiii acestora şi-a îndreptat privirea. Din rîndul acestora i-a luat pe unii, i-a adus la Seminarul înfiinţat de el, să-i înveţe carte — dintre care unul este cel ce scrie aceste rînduri — cu scopul să devină preoţi în satele din care au fost luaţi să-i lumineze pe cei rămaşi la coarnele plugului.

Prin grija şi dragostea inimii părinteşti a celui ce a fost marele om, Pr. D. Furtună a slujit cu toată dăruirea, cauza instruirii şi educării fiilor de ţărani, reuşind să pregătească cadre de nădejde necesare Bisericii şi patriei.

Ca profesor Dr. Dumitru Furtună se purta ca un părinte cu elevii săi şi lecţiile sale erau o adevărată dăruire cu aplicaţiuni educative.

În afara lecţiilor, le vorbea elevilor de iubirea locului natal, dragostea de natură, despre port, obiceiuri, datine, folclorul şi graiul românesc, despre preţuirea tradiţiilor din bătrîni, respectarea bisericii şi a credinţei strămoşeşti.

În cele 7 serii au absolvit 337 de elevi, care în majoritatea lor au devenit preoţi în satele Moldovei de Nord.

După încetarea activităţii Seminarului, pr. prof. D. Furtună a funcţionat la celelalte şcoli secundare din Dorohoi.

Ministerul apreciind valoarea sa ca teolog, profesor, cărturar şi folclorist l-a numit inspector general în învăţămîntul seminarial, funcţie în care a activat de la 15 ianuarie 1940 pînă la 1 septembrie 1950, cînd şi-a încheiat cariera de dascăl, ieşind la pensie după 35 de ani de neobosită muncă.

A fost un venerabil slujitor al altarului şi al catedrei.

— Ca preot dăruindu-se chemării sfinte oficia sfînta liturghie — în bisericuţa de lemn „Vârgolici" — monument istoric — pentru oameni, căutînd să-i lumineze, rugîndu-se şi pentru acei ce au răspuns la chemările lui şi se formau în Seminarul înfiinţat şi condus de el, pentru a deveni preoţi vrednici în slujba celor de la sate.

Pr. D. Furtună a fost: „cercetător neobosit, colecţionar pasionat şi publicist harnic".

„Înainte de 1944, cărturarul D. Furtună avea o arhivă proprie aşa de bogată încît i-ar fi trebuit 4 vieţi ca s-o valorifice în întregime. Trei pătrimi s-au pierdut cu ocazia războiului, totuşi cu pătrimea rămasă, ar mai fi avut de lucru o viaţă de om".

A lăsat în patrimoniul culturii româneşti opere de reală valoare.

Opera sa este alcătuită — spune biograful său prof. Eugen D. Neculau din Iaşi — din 453 de titluri din care 25 de cărţi şi broşuri, iar restul articole în 58 de ziare şi reviste la care a colaborat. Această operă cuprinde:

— teologice 164 de titluri
— folclor 78 de titluri
— istoric 90 de titluri
— literatură 70 de titluri
— diverse (şcolare şi culturală populară) 42 de titluri

Problema principală care l-a interesat a fost cea a preoţimii de mir. A scris în 1915: „Preoţimea românească în sec. al XVIII" lucrare premiată de Universitatea din Bucureşti.

O altă preocupare de teologie istorică pentru cărturarul D. Furtună a fost mănăstirile şi clerul monahal arătînd mare interes, mai ales pentru Paisie Velicicovschi stareţul de la Neamţ, pe care l-a considerat deschizător al unui drum fericit spre carte, disciplină şi înaltă viaţă monahală printre călugării din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea.

Cărturarul D. Furtună a fost unul din principalii folclorişti ai ţării.

A scris: Izvodiri din bătrîni (Ed. I 1912, ed. II 1937) premiată de Academie în 1939.

— Vremuri înţelepte (1913), Cuvinte scumpe (1914), Firicele de iarbă (1915), Cîntece bătrîneşti din părţile Prutului (1927) şi altele.

— O preocupare istorică a constituit-o prezentarea personalităţilor proeminente din clerul nostru (arhierei şi preoţi) începînd cu Mitropolitul Veniamin Costache.

— A scris despre unii din scriitorii noştri, începînd cu Anton Pann.

Dar preocuparea literară pentru care a depus un viu şi mare interes a fost studiul vieţii şi operei lui Ion Creangă, despre care a publicat 30 de articole.

A purtat o importantă corespondenţă cu învăţatul francez Jean Boutière (titularul Catedrei de Limba română de la Sorbona) care în 1930 a publicat teza sa de doctorat: „La vie et l'oeuvre de Ion Creangă".

Personalitatea acestui „Dascăl de cuget şi simţire românească" trebuie privită în ansamblu, ca să ne dăm seama de strălucirea şi valoarea ei.

Dumitru Furtună a fost un om de înaltă cultură, profesor de elită, pedagog strălucit cu reale calităţi în nobila sarcină ce şi-a asumat-o de instruire şi educare a elevilor — în majoritatea lor din mediul sătesc — pe care-i numea cu dragoste de părinte „fiii săi sufleteşti".

Activitatea acestui cărturar, care vreme de peste un sfert de veac a cinstit cu pana sa multe publicaţii, a adus valoroase contribuţii în literatura noastră românească.

Inteligenţă sclipitoare, studios, veşnic în căutare de inedit, pregătire profundă multilaterală, bunătate sufletească excepţională, scriitor talentat cu adînci rădăcini în seva comorilor noastre populare, acestea au fost trăsăturile esenţiale, care au caracterizat personalitatea omului, cărturarului, scriitorului şi profesorului preot Dr. Dumitru Furtună. Au trecut 20 de ani de cînd ros de boală, în noaptea de 14/15 ianuarie 1965 supravegheat de unii din foştii lui elevi, făclia vieţii lui s-a stins.

Cei ce au mai rămas pe calea vieţii şi trec prin Dorohoi, urcă aleea principală a cimitirului comunal şi în semn de omagiu şi recunoştinţă, cu sufletul în genunchi îşi pleacă fruntea, aprind cîte-o făclie şi pun cîte-o floare sub crucea ce-i străjuieşte mormîntul.

Mihai Însurăţelu

Zodia Capricornului

Din adîncul somnului
tăceam Capricornului,
spre timpul de naştere
la marea cunoaştere.

Ca o aripă zburam,
ca o frunză către ram,
prin tăria ce gîndea
lunecam în gînd cu stea.

Spre capătul somnului
zîmbeam Capricornului,
domn în mine fără trup
aşteptînd să mă întrup.

Eram totul: duh frumos,
eram sus şi eram jos,
taină-n taine de tăceri
pretutindeni nicăieri . . .

La timpul de naştere,
acum, sunt cunoaştere
ivit Capricornului
din puterea somnului . . .

Radu Cîrneci

Sfinţii noştri

Anul în curs ne-a invitat la comemorarea a 100 de ani de Autocefalie a Bisericii noastre şi 60 de ani de la înfiinţarea Patriarhiei.

O a treia comemorare, tot aşa de mare, definitorie a celor amintite, este împlinirea a 30 de ani de la canonizarea Sfinţilor Români, între care strălucesc părinţii noştri Ierarhi Ilie Iorest şi Sava Brancovici, Cuvioşii Visarion şi Sofronie şi mucenicul ţăran Oprea Sălişteanul, din Transilvania.

Evenimentul marchează actul afirmării plenare a Ortodoxiei româneşti în cadrul ecumeniei.

Aveam totul: Biserică canonică, cu rădăcini apostolice altoite-n viguroasa tulpină a poporului român; ierarhie şi credincioşi; lăcaşuri de închinare şi o bogată misiune evanghelică din înaltul amvoanelor. Ne lipsea ceva. Ilustrarea concretă a eroismului creştin, a jertfelor consumate pe altarul dăinuirii noastre, în istorie, pe aceste binecuvîntate meleaguri.

Cînd cuţitul „ajunge la os" nu puţini au fost cei ce-au luat „inima-n dinţi", bînd cupa amară „pînă la fund", plătind, cînd a fost cazul, cu viaţa preţul scump al libertăţii!

Între actele rezistenţei peste veacuri în mult încercata noastră Transilvanie se desprind faptele şi viaţa Sfinţilor noştri mucenici şi mărturisitori, care acum 30 de ani intrau în calendar după ce pătrunseră, de mult, în adîncul inimilor confraţilor lor.

Pilde vii ale continuităţii noastre în limitele idiomelor, în care ne-am născut, stîlpi ai rezistenţei în faţa celor ce încercau să ne schimbe „identitatea naţională şi cea de credinţă". Sfinţii noştri sînt cea mai autentică mărturie a ortodoxiei româneşti. Ei, „crinii înfloriţi între spinii pătimirilor", au pregătit zorile „marii Învieri", a ruperii legăturilor robiei şi afirmării libertăţii de a ne închina unui singur Dumnezeu, într-o singură Biserică a neamului unitar românesc!

Icoană a Bisericii, Sfinţii noştri, Ierarhi, Cuvioşi şi credincioşi din popor, ne aparţin, ne implică-n viaţa lor şi ne invită să-i imităm.

Canonizarea lor este dovada cea mai autentică a maturităţii Bisericii noastre. „Cu aceasta se arată vădit că B. O. R. a adus la viaţă şi la lucrul Ortodoxiei nu numai contribuţia sa materială de bunuri pămînteşti, ci şi contribuţia spirituală de valoarea sfinţeniei, care este cea mai mare valoare, pe care pot s-o producă oamenii . . .".

În sfîrşit, s-a ridicat lumina de „sub obroc", „pe loc înalt", atît de înalt, încît ea străluceşte dincolo şi dincoace de munţi, mărturie a jertfelor, prin care sîntem astăzi împreună, la noi acasă.

Cinstindu-le, după cuviinţă, cu laude şi cîntări, rugîndu-ne lui Dumnezeu, prin ei, vom transforma sărbătoarea într-o odă a bucuriei plenare. Ne vom încredinţa că: „nimic nu poate fi mai folositor (. . .) decît priveliştea unei vieţi organizate, aproape milenar, în cursul căreia mitropoliţii, episcopii, egumenii şi aşa de adesea smeriţii călugări ori umilii preoţi de mir au dat poporului ei singuri aproape toată învăţătura (. . .), au călăuzit neamul pe drumurile pămîntului, fără a-şi desface ochii de la cer şi au ridicat mai sus toate ramurile gospodăriei româneşti, dînd istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori în lemn, argintari, oameni de stat, ostaşi, mucenici şi sfinţi". (N. Iorga, Prefaţa la Ist. Bis. româneşti, t. I, Ed. II, Buc., 1929, p. 4—5).

Peste veacuri, cu fiecare amintire a lor, cînd le cerem ajutorul simţim aievea îndemnul: „Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu: priviţi cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa" (Evrei 13, 7).

Ierod. *Casian Crăciun*

Preotul Gheorghe Dumitrescu-Bistriţa

— 90 ani de la naştere —

Părintele Gheorghe Dumitrescu-Bistriţa a intrat demult în circuitul culturii naţionale prin activitatea şi opera sa. De trei sferturi de veac aproape numele său apare în reviste, cărţi şi publicaţii de tot felul. Zecile de cărţi personale publicate, cele cîteva reviste, dintre care „Izvoraşul" a dăinuit 22 de ani, însumează, după evidenţele minuţios alcătuite ale autorului 556 800 exemplare. La acestea trebuie să adăugăm cele cca. 1000 recenzii, referinţe, articole, şi medalioane dedicate părintelui Dumitrescu-Bistriţa şi operei sale. Preot, învăţător, animator cultural pe plan local şi judeţean, preşedinte şi membru în jurii naţionale şi internaţionale de folclor, autor a mii de pagini de jurnal alcătuite de-a lungul a peste 60 de ani, ctitor de muzeu, tipografie, colecţii de tot felul, autor sau destinatar a cîtorva zeci de mii de scrisori, pictor amator cu vădit talent, folclorist şi etnograf de prestigiu, părintele Gheorghe N. Dumitrescu-Bistriţa a alăturat toată această titanică activitate culturală neobositei slujiri preoţeşti.

Părintele Gh. Dumitrescu-Bistriţa face parte din stirpea marilor iubitori de cultură, a oamenilor care au ştiut să aleagă partea cea bună şi trainică a vieţii, dedicîndu-şi întreaga sa capacitate de muncă şi creaţie slujirii aproapelui, culturii, Bisericii şi Patriei.

Stabilit de timpuriu într-un modest sat mehedinţean, Bistriţa, cărturarul sărbătorit astăzi devine în scurt timp un semănător de idei şi un luminător de conştiinţe. A uimit pretutindeni pe oamenii simpli, a fost admirat şi stimat de colegi şi de marile personalităţi. Nu s-a lăsat însă niciodată îmbătat de gloria cîştigată prin vreme şi a continuat cu perseverenţă şi competenţă să muncească şi să creeze. „Copilul" său, revista „Izvoraşul" (1919—1940), a pătruns cu repeziciune în cele mai îndepărtate cătune ale ţării, dar a străbătut totodată continentele. Nu exagerăm cu nimic afirmînd aceasta, deoarece conform arhivei şi corespondenţei părintelui, revista ajungea în aproape toate ţările Europei dar şi în Israel, Japonia, Statele Unite ale Americii, Canada, Australia şi Angola.

Pretutindeni unde erau români sau cunoscători ai limbii şi culturii româneşti se năştea şi interesul de a avea sau de a colabora la prestigioasa revistă a părintelui Gh. Dumitrescu-Bistriţa. Ea răspîndea pretutindeni cîntece populare, teatru popular, elemente de etnografie, studii despre folclorul şi sufletul românesc. Limba română mînuită cu uşurinţă de preotul de la Bistriţa contribuia la unitatea de limbă şi conştiinţă românească. La aceasta adăugăm cîntecele şi corurile patriotice care erau aşteptate cu interes şi căldură de cadrele didactice şi elevii din şcolile româneşti.

În condiţii modeste, luptîndu-se cu nenumărate greutăţi de tot felul, preotul de la Bistriţa, alături de soţia sa, Olimpia Dumitrescu, au făcut din casa lor şi din biserica de la Bistriţa adevărate făclii de răspîndire a culturii şi a dragostei de Biserică şi de Patrie.

La 15 septembrie părintele Gh. Dumitrescu-Bistriţa a împlinit 90 de ani. Pentru cei care-l cunoaştem din aproape, este o prezenţă vie în cele mai diverse domenii de activitate: fie lucrîndu-şi cu grijă grădina, fie dereticînd pe acasă, fie răsfoind noile apariţii în librăriile sau bibliotecile severinene, fie vorbind la conferinţe şi simpozioane organizate în judeţ sau în ţară. Se întristează dacă-i vorbeşti de bătrîneţe, se bucură cînd îţi vorbeşte de viitor, de preocupările şi planurile sale de perspectivă. Gîndeşte, vorbeşte, scrie, publică, într-un cuvînt trăieşte cu intensitate un patos venit din străfundurile inepuizabile ale fiinţei sale. Slujeşte încă altarul bisericii satului său, organizează aproape lunar excursii cu enoriaşii în ţară, corespondează cu zeci de oameni de cultură din ţară şi din străinătate. Nu de teama timpului, ci doar pentru a pune mai la îndemîna cercetătorilor bogatul material de care dispunea, şi-a donat cu generozitate Arhivelor Statului din Drobeta Tr. Severin biblioteca (cca. 4000 volume) şi arhiva. Aici s-a organizat un fond special „Gh. Dumitrescu-Bistriţa", alături de cel închinat lui Şt. Odobleja. Autorităţile locale, bisericeşti şi de stat, au organizat de-a lungul timpului mai multe simpozioane, conferinţe şi întruniri omagiale dedicate „patriarhului" folcloriştilor şi preotului-cărturar de la Bistriţa-Mehedinţi. Comunicările şi articolele susţinute sau publicate în presă despre părintele Gh. Dumitrescu-Bistriţa se adaugă celor de pînă acum. Alături de ele vor veni altele şi altele, fiindcă „miracolul" de la Bistriţa mai are încă multe taine, oferind totodată teme captivante prin prospeţimea şi frumuseţea lor.

În ziua omagială a nonagenarului de la Bistriţa-Mehedinţi, lăsînd lacrimile să-şi urmeze cursul, rugăm pe bunul Dumnezeu să-i binecuvinteze truda, să-i dea noi victorii asupra Timpului, bucurii şi fericire. La mulţi ani, iubite părinte Dumitrescu-Bistriţa!

Pr. *Al. Stănciulescu-Birda*

A 46-a Conferință Teologică Interconfesională

(Continuare din pag. 1)

noilor pericole care amenință viața pe planeta noastră a fost prezentat de Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, de la Institutul Teologic Universitar București, exprimîndu-se temeiurile luate din Revelația divină privind responsabilitatea creștinului față de soarta omenirii, cît și angajamentul acestuia pentru promovarea păcii. Sînt menționate ca temeiuri ale Revelației supranaturale: obîrșia comună a oamenilor, chipul lui Dumnezeu din om, întruparea Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea întregii umanități și scopul comun al omului, dobîndirea împărăției lui Dumnezeu. La acestea sînt adăugate și temeiurile revelației naturale: omul este o ființă socială și noțiunea aproapelui în decursul veacurilor.

Din acestea rezultă responsabilitatea omului față de Dumnezeu și față de semenii săi, transpusă în viață prin acțiuni concrete pentru apărarea vieții pe pămînt.

Al treilea referat, intitulat: *Rolul Bisericilor în procesul de întărire a încrederii, bunei înțelegeri și bunei colaborări dintre oameni și popoare,* a fost susținut de Pr. Prof. Dr. Sebastian Șebu, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. S-a evidențiat chemarea tuturor cetățenilor patriei de a contribui la măreața cauză a păcii și încrederii, a bunei înțelegeri și bunei colaborări între oameni și popoare. Bisericile sînt chemate să-și intensifice contribuția lor la apărarea păcii prin acțiuni specifice naturii și misiunii ei, promovînd o nouă ordine morală în viața personală și publică și internațională. Prin acțiunile lor, Bisericile vor contribui la sensibilizarea conștiinței creștine pentru înlăturarea pericolelor unui cataclism nimicitor, pentru înfrățire între popoare.

După o pauză au urmat discuțiile pe baza celor trei referate, luînd cuvîntul următorii 17 participanți:

— P. S. Episcop *Vasile* al Oradiei. P. S. Sa, considerînd această Conferință ca un ecou și o prelungire a celei de a III-a Adunări a Cultelor din România pentru dezarmare și pace, a exprimat datoria fiecărui creștin de a-și îndrepta toate eforturile spre apărarea demnității umane, a păcii, propovăduind pretutindeni dragostea lui Hristos. Slujirea păcii este o slujire liturgică.

— Eminența Sa *Kovács Lajos,* episcopul Bisericii unitariene, amintind cea de a III-a Adunare a cultelor pentru dezarmare și pace rămasă vie în mintea și inima tuturora, a expus manifestările care au avut loc în Biserica unitariană pentru apărarea păcii.

— P. S. Episcop *Timotei* al Aradului a evidențiat aspectul divin al conceptului de „nouă creație", în sensul reînnoirii continue a lumii, al conlucrării și al responsabilității comune, al angajării într-o slujire a lumii în duh de încredere desăvîrșită. P. S. Sa a adăugat apoi adeziunea clerului și credincioșilor eparhiei P. S. Sale la apărarea păcii.

— Eminența Sa *Szedressy Pál,* episcopul Bisericii Evanghelice S. P. a precizat că Bisericile trebuie să acționeze pentru conștientizarea și lămurirea problemelor grave care amenință lumea, pentru aflarea celor mai potrivite căi în vederea colaborării și întrajutorării.

— P. S. *Pimen Suceveanul* — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, a invitat asupra responsabilității și rolului Bisericilor pentru stabilirea unui climat de încredere colaborare și bună înțelegere în lume.

— D-l *Székely Károly,* consilier al Bisericii Reformate — Cluj-Napoca — a evidențiat rolul Bisericilor de a propovădui în locul fricii, speranța că Dumnezeu autorul vieții este și păstrătorul ei.

— P. S. *Lucian Făgărășanul,* a arătat că pacea este condiția sine qua non a păstrării unității și integrității lumii. Această conferință este o nouă acțiune a cultelor din țara noastră în slujba păcii.

— D-l Prof. *Hermann Pitters,* de la Sibiu, a evidențiat pericolul care planează deasupra omenirii și implicit responsabilitatea noastră comună pentru apărarea vieții.

— P. S. *Iustinian Maramureșanul,* Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, a precizat că Bisericile sînt chemate astăzi să-l scoată pe om din izolare și să-l repună pe linia vieții de *comuniune în iubire,* dînd glas inimii — pentru soluționarea problemelor care amenință lumea de azi.

— D-l Prof. *Szabó Árpád,* din Cluj, a oferit ca exemplu de acțiune directă pentru apărarea păcii pilda samarineanului din Sf. Evanghelie.

— P. S. Episcop *Gherasim Hunedoreanul* a precizat datoria tuturor creștinilor de a se ruga pentru pacea lumii.

— D-l Prof. *Gálfy Zoltán* — din Cluj, a evidențiat faptul că „teologia ecumenică" implică și un program comun de cerințe și responsabilități. Se impune cu necesitate o nouă ordine morală, în care să domnească demnitatea.

— Pr. *Dumitru Soare,* Directorul Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, a prezentat două evenimente internaționale, unul al Conferinței Bisericilor Europene și altul al Bisericilor ortodoxe, care au avut ca teme procesul post *Helsinky* și ajutorarea celor loviți de flagelul foametei.

— Pr. Asist. Dr. *Viorel Ioniță,* București, a prezentat lucrările consultației Conferinței Creștine pentru pace, din 3—7 noiembrie a. c. care a avut loc la Berlin.

— Pr. Prorector *Dumitru Radu,* București a prezentat obiectivele urmărite de Conferințele teologice interconfesionale și rolul Bisericii în reevidențierea valorilor morale ale creației.

— D-l Conf. *Kozma Zsolt,* Cluj — a precizat că misiunea slujitorilor Bisericii este aceea de a trezi și menține vie responsabilitatea omenirii pentru salvarea ei de la o catastrofă nucleară.

— D-l Consilier *Andrási György,* a evidențiat rolul deosebit al Bisericii în formarea opiniei publice pentru apărarea păcii.

A urmat apoi citirea concluziilor întocmite de comisia rectorilor și prorectorilor, și adresarea de telegrame.

Lucrările din prima zi a Conferinței au fost încheiate de D-l Prorector *Christopf Klein,* care a mulțumit tuturor participanților pentru aportul adus la buna desfășurare a acestei Conferințe.

A doua zi Înalt Prea Sfințitul Antonie, Mitropolitul Ardealului, a prezentat conferința cu subiectul: *Rolul și activitatea Bisericilor în participarea credincioșilor, alături de întregul popor, la realizarea programelor de dezvoltare economico-socială a Patriei noastre.* În conferință, abordînd tema prezentată cu o înaltă vibrație patriotică, I. P. Sa se referă, mai întîi, la noțiunea de patrie socialistă, care de fapt și constituie fundalul pe care se proiectează întreaga expunere. Făcînd o analiză profundă a temeiurilor biblice și patristice a participării credincioșilor la realizarea marilor idealuri sociale, ca și a împlinirilor, de orice fel, prin care se afirmă și se dezvoltă viața pe pămînt, pe linia progresului și a ridicării bunei stări materiale, I. P. S. Sa arată, totodată, în ce constă, din punct de vedere religios-moral, fuga din fața răspunderilor ce le implică istoria, precum și retragerea la marginea societății. În mod deosebit, I. P. S. Sa Mitropolitul Antonie a insistat asupra rolului ce revine credincioșilor din patria noastră la dezvoltarea socială, economică și culturală, în perspectiva orientărilor și programelor de activitate stabilite de forurile superioare de conducere ale țării. Expunînd obiectivul fundamental al cincinalului 1986—1990, prin care se acordă atenție sporită dezvoltării intensive a tuturor ramurilor de producție, garanție a ridicării patriei pe noi culmi de progres material și spiritual, conferința a scos în evidență mijloacele lui de realizare, dar și felul în care credincioșii tuturor cultelor din țara noastră pot aduce contribuția lor specifică la înfăptuirea acestei opere mărețe. În continuare, au urmat luările de cuvînt.

Î. P. S. Teofil Herineanu, Arhiepiscopul ortodox al Clujului, pe baza preceptelor scripturistice, își exprimă adeziunea totală față de cele spuse în conferință. Afirmă faptul că participarea activă la dezvoltarea țării constituie o linie directoare a clerului de sub îndrumarea Î. P. S. Sale. P. S. Sa Episcopul Vasile Coman al Oradiei, arată valoarea conferinței, care descoperă legătura interioară dintre realism și idealism, muncă și contemplație, jertfă pentru Dumnezeu și pentru patrie. Eminența Sa, Pál Szedressy, Episcopul Bisericii Evanghelice Luterane, Cluj-Napoca, în acord cu conținuturile conferinței, susținînd ideea că Biserica trebuie să se afle în mijlocul poporului, schițează trei deziderate prin care Biserica pe care o conduce își va putea aduce contribuția deplină la propășirea patriei: să dețină toate mijloacele prin care poate lua contact cu credincioșii ei, să fie conștientă de faptul că dezvoltarea economică servește binele patriei și să fie la zi cu problemele contemporaneității. P. C. Pr. Fechet Alois, prorectorul Institutului Teologic Romano-Catolic, Secția Iași, vorbind în numele credincioșilor romano-catolici români din Arhiepiscopia romano-catolică de București își exprimă adeziunea la ideile conferinței și arată că Biserica din care face parte este angajată, împreună cu celelalte Biserici, la eforturile de sprijinirea marilor înfăptuiri ale patriei. P. S. Sa Timotei Sevici, Episcopul ortodox al Aradului, amintește de participarea cultelor la activitatea patriotică în cadrul F.D.U.S., din țara noastră și se angajează, în numele eparhiei pe care o conduce, la eforturi sporite în această direcție. D. Prof. Christof Klein, vicar al Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu, scoțînd în evidență temeiurile doctrinare luterane de participare la dezvoltarea vieții social-economice, se angajează, de asemenea, la depunerea de eforturi noi în acest sens. D-l P. Boghian, conducătorul cultului penticostal din România, apreciază îndemnul la muncă din conferință, împreună cu întregul ei conținut, expus în perspectiva unității depline existente în patria noastră, condamnînd totodată orice atitudine religioasă de retragere din societate. D-l Zsigmond Iosif, vicarul Episcopiei Reformate Oradea, subliniază valoarea aspectului practic al mesajului evanghelic și imperativul de a fi întrupat în viața actuală. D-l Prof. Szabó Arpad, secretarul Bisericii Unitariene din România, își exprimă adeziunea la ideile enunțate în conferință, luîndu-și angajamentul de a contribui, prin educație, la formarea viitorilor pastori în spiritul iubirii de patrie și popor. P. S. Sa Emilian, Episcopul ortodox de Alba Iulia, formulînd cuvinte de prețuire la adresa conferinței se angajează, în numele credincioșilor pe care îi conduce, la deplină participare prin muncă la realizarea marilor idealuri ale patriei. D-l Timiș Alexandru, exprimă devotamentul credincioșilor adventiști din România, pe care îi reprezintă, față de marile înfăptuiri ale patriei. Au mai luat cuvîntul P. S. Damaschin Severineanul, Pastor Albu Zoltan, Prof. Lorand Lengyel și P. C. inspector patriarhal Gheorghe Bogdan, Arhid. prof. Ioan Floca, Pr. Prof. Dumitru Radu, Pr. Prof. Ilie Moldovan, Pr. Prof. D. Vizitiu. În numerele următoare vom reveni cu alte amănunte privind desfășurarea acestei conferințe interconfesionale.

Cei patru Mari Patriarhi . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

tul ideii de înființare a *Muzeului etnografic și de artă* din Sibiu, pentru care a umblat peste tot după exponate și căruia i-a scris *Statutele.* Același lucru l-a făcut și în legătură cu înființarea *„Societății pentru crearea unui fond de teatru român".* A înființat și o *Reuniune a femeilor române din Sibiu* și o *Reuniune română de muzică,* tot în Sibiu, căreia i-a fost ales președinte.

La o întîlnire la Blaj, în 1911, cînd se serba semicentenarul *Asociațiunii,* Miron Cristea, acum episcop de Caransebeș, spunea, vorbind ca om de cultură luminat: „Între așezămintele de cultură ale unui popor, teatrul național trebuie să ocupe un loc de frunte, care dacă teatrul e bine condus, poate să devină o școală dintre cele mai importante pentru creșterea și entuziasmarea maselor mari ale poporului: o școală care, în general, ne nobilitează ea oameni, o școală care ne evocă și reprezintă faptele glorioase ale strămoșilor, înălțîndu-ne astfel conștiința și mîndria națională... Teatrul trebuie să mai cultive muzica, cîntările și dansurile originale ale poporului, care sînt comori din cele mai prețioase ale românului. Am face o greșeală de neiertat dacă n-am fixa, n-am cultiva și am lăsa să piară aceste însușiri admirabile ale poporului de la țară, pe care viața modernă din zilele de azi, tot mai tare le surghiunește din satele noastre, odinioară atît de pline de farmec, de poezie și de viață idilică" (cf. Vasile Netea, *I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea la 70 de ani,* București, 1938, p. 25).

M-am bucurat mult cînd am descoperit, sub pana unui cleric, aceste cuvinte de atît de mare sensibilitate, atît față de creația noastră artistică populară, cît și față de rolul teatrului cult. Cuvinte profetice. El s-ar bucura să vadă astăzi cum mentorii culturali din vremea noastră, parcă auzindu-i cuvintele pronunțate în acel discurs din 1911, răspund cu o grijă deosebită exigențelor de conservare și transmitere a creațiilor populare. *Cîntarea României* — acest program de cultivare a geniului popular românesc — nu s-a născut din nimic, și-și dovedește necesitatea și rolul cultural și patriotic în afară de orice îndoială.

Iată, deci, ieșite din inițiativa tînărului Elie Miron Cristea, tot atîtea instituții care s-au impus în viața Transilvaniei, și au jucat un rol de incontestabilă trezire a conștiinței românești prin cultură. Cît a fost la Sibiu, a fost unul din apostolii, din misionarii cei mai dăruiți ai efortului de culturalizare, știind și spunînd mereu că nu se poate emancipare, nu se pot cîștiga drepturi, nu se poate cîștiga demnitate și libertate, altfel decît prin cultură. A adunat proverbe, strigături și zicale românești, și le-a publicat la Sibiu înaintea lui Iuliu Zanne, care dealtfel i-a cerut ajutorul, cînd și-a alcătuit cele 10 volume ale sale. A adunat, de asemenea, și a scris și despre jocurile românești. Clasicist, a pregătit un volum de citate și locuțiuni latinești, devenind lecturi vaste și temeinice. S-a ocupat intens de școlile confesionale, reinițiind și prezidînd conferințele învățătorești — școalele confesionale erau sub îndrumarea Bisericii — și a purtat o imensă corespondență cu oamenii de cultură ai vremii din toate părțile pămîntului românesc. Se vor putea alcătui din această corespondență descoperită de curînd 3 volume, care vor lumina și vor îmbogăți nu numai istoria culturii, dar și a Bisericii noastre, mai ales din Transilvania. A fost unul din prietenii foarte apreciați ai marelui filantrop Vasile Stroescu, împreună cu care a ctitorit și a salvat numeroase biserici și școli din Transilvania.

În 1910 a fost ales episcop de Caransebeș, unde va rămîne zece ani, implicîndu-se viguros și curajos în luptele naționale românești, mereu în ceartă cu miniștrii de la Budapesta și din Viena. A fost singurul episcop din Transilvania habsburgică, dintre toate confesiunile, care a abolit pomenirea monarhului din slujbele bisericilor, înainte de Unirea din 1918. A fost prezent la Marea Adunare națională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918 — e clasică fotografia lui, purtînd o pătură țărănească în spate — și a fost unul din cei patru transilvăneni, la care s-au mai adăugat apoi și doi bănățeni, care au adus la București *Declarația de unire a Transilvaniei cu Țara-mumă.* A ținut cu acel prilej cuvîntări memorabile, pline de un patriotism înflăcărat.

Cînd scaunul de la București s-a vacantat, prin retragerea lui Conon Arămescu-Donici, ochii țării s-au îndreptat spre episcopul din Caransebeșul revenit acasă, care, de departe, era cel mai încărcat de daruri duhovnicești, intelectuale și civice, cu un trecut curat, cu un palmares impresionant de lupte și realizări în slujba poporului român din Transilvania, popor care se străduia din greu să-și mențină identitatea națională, limba și credința. La 18/31 decembrie 1918, Marele Colegiu electoral eclesiastic al României Mari îl alege pentru scaunul de mitropolit primat din Capitală cu 435 voturi din cele 447 posibile.

Transformarea Mitropoliei în Patrarhat l-a găsit acolo și a fost reconfirmat fără dificultăți în noua demnitate. Își va fi adus aminte atunci, cu emoție, de o întîlnire avută cu Ionel I. C. Brătianu în 1906, cînd venise la București cu *Reuniunea de muzică din Sibiu,* cu opera „Moș Ciocîrlan", compusă de bucovineanul Tudor Cavaler de Flondor. Făcîndu-i la sfîrșitul reprezentației, acestui fiu al lui Ion C. Brătianu, urarea să ajungă să facă unirea tuturor românilor și să zdrobească pentru totdeauna cătușele sub care gem frații înstrăinați din Ardeal, Ionel I. C. Brătianu i-a întors urareal *„Iar Dumneata să fii atunci cel mai înalt Arhiereu al României".* Ambele profeții se vor împlini peste 19 ani, în 1925.

În 1919 e ales membru onorific al Academiei Române. Publicase o serie de lucrări, precum monografia despre *Alexandru Roman* (1897), vestit profesor de limba și literatura română la Universitatea din Budapesta, apoi imediat o alta despre Mitropolitul *Miron Romanul* (1898) și un număr de broșuri conținînd cuvîntări pe teme morale și mai ales patriotice. În 1903 publică *Iconografia,* savant tratat de artă creștină, publicat mai întîi, pe capitole, în „Telegraful Român".

Două inițiative merită menționate în mod cu totul special din perioada cînd era mitropolit primat: *Propunerile pentru înființarea unui Institut Biblic Românesc* (publicate într-o broșură cu titlul de mai sus, București, 1920), și propunerile pentru *convocarea unui nou Sinod ecumenic al Bisericilor ortodoxe răsăritene* (publicate tot în anul 1920). Institutul Biblic, existent pînă astăzi, cu editură și tipografie, este prin urmare opera sa și iată că, peste vreme, își dovedește utilitatea și rosturile misionare. Propunerile pentru convocarea unui nou Sinod ecumenic panortodox au fost prezentate Sfîntului Sinod și au fost aprobate, după care au fost aduse la cunoștința Constantinopolului, care le-a reluat de atunci de mai multe ori, uitînd să-l menționeze pe cel dintîi propunător. Oare cîți dintre cei care se adună, acum la Chambesy, în Conferințele pregătitoare ale Sfîntului și Marelui Sinod, — cum se numește intenția în prezent — știu că dau curs unei inițiative românești, promovate încă din anii 1920 de mitropolitul primat Miron Cristea?

Tot în acest timp, realizează unificarea bisericească a tuturor românilor ortodocși, pe baza principiilor din Statutul șagunian, care s-a dovedit a fi bun nu numai pentru Transilvania, ci pentru întreaga țară. De altfel, tot după aceste principii, va reorganiza Biserica mult mai tîrziu, la începutul patriarhatului său, și Justinian Marina, care va da laicilor un loc și un rol mult mai important decît pînă atunci, în administrarea treburilor bisericești.

Miron Cristea mai reușește ceva: înființează eparhii noi, cea din Cetatea Albă și cea militară, și reînființează eparhiile Tomisului, Orăzii Mari și a Vadului, Feleacului și Clujului. Pentru toate alege episcopi.

După înființarea Patriarhatului publică *Adevăruri istorice asupra întregirii neamului* (1929), și apoi își adună în cinci volume mari, *Pastorale, predici și cuvîntări* (ultimul din 1938), pline de idei foarte serios lucrate, cu stil literar și frumuseți artistice.

Au venit apoi vremuri în care fiul de țărani din Topliță Română botezat, și închinat la icoane de un cioban care l-a menit să fie și el tot cioban, păstor peste o turmă mare, a fost ridicat pînă la ranguri nevisate. În iulie 1927, după moartea regelui Ferdinand, devine pentru o perioadă membru într-o triadă de regenți, putînd spune în glumă, dar era aproape serios: „Am ajuns și rege!". Semna ca și regii, pe scurt, cu „Miron R", adăogînd lui *P,* inițiala pentru *Patriarh,* o linie în plus în față. N-a ținut însă mult visul acesta și a trebuit să scoată linia adăogată și să rămînă din nou doar cu *P*-ul inițial. Dar în 1938 ajunge din nou în fruntea piramidei. E numit prim-ministru și consilier de coroană, situație în care îl găsește moartea în anul 1939, la 6 martie, la Cannes, în Franța, scutindu-l de o nouă îndurare, a unui nou război mondial.

N-a fost politician. La el s-a apelat numai în momente de crize politice, ca la un neutru, ca la un tehnician al împăcării, al pacificării națiunii tulburate de politicienii vremii, de patimile prinților și de încurcăturile regilor, cam cum a fost la un moment dat Veniamin Costachi în Moldova sau, în vremea noastră, un Macarios în Cipru.

Patriarhatul lui Miron Cristea a fost o mîndrie a Bisericii și o înălțare a prestigiului ei. A lăsat amintirea unui mare om bisericesc, mare diplomat, mare om de cultură, un modern. O bună intrare a Bisericii noastre în epoca modernă.

HOREA LA CIZER

Părintele Nicolae Raţiu din Alba Iulia, păstorise lung în Maieri şi trecuse prin multe vîltori în viaţa lui trudnică, dar nu i-a fost niciodată sufletul atît de muncit de groază şi fior, ca atunci, cînd trebuia să ducă mîngăierea credinţei sărmanilor răsculaţi osîndiţi la moarte.

Porni cu paşi şovăielnici spre temniţa Cetăţii, unde se păzeau în lanţuri grele osîndiţii. Îşi strîngea Molitvelnicul şi patrafirul subsuoară, ţinea cu grijă Cele Sfinte în dreapta tremurîndă şi se ruga pe cale-n taină:

„— Doamne, dă lumină minţii mele bătrîne şi dulceaţă graiului meu neiscusit să pot strecura mierea mîngîierii în inimile chinuite".

Ajuns în faţa temniţei părintele Nicolae îşi făcu o Sfîntă Cruce şi intră cu multă jale în suflet să-i grijească pe Horea şi Cloşca pentru cele veşnice.

Părintele îl spovedi cu toată evlavia pe Horea, îl împărtăşi cu sfintele Taine, iar pe urmă se puse să-i scrie testamentul, în care se arată printre altele şi o seamă de cheltuieli ce trebuiesc împăcate ortacilor cu care a lucrat la biserica din Cizer: „Nicula Ion a Neamţului meşt(e)rul care a făcut biserica în Tăzeri (Cizer — n. n.) 44 de florinţi am fost chizaş, şi eu am plătit lui şi birău din Zam numele lui Zambo Danil.

La Şuteu Toader din Ciucea şi şade în Tizeri (Cizer — n. n.) 10 florinţ(i) şi mi-au dat 10 horgoş(i) şi au mai rămas 6 şi 2 mariaşi". Acest testament este cel mai puternic argument pe care-l avem cînd atribuim biserica din Cizer lui Horea.

Faptul că autorul acestei biserici din Cizer este Horea nu se poate pune la îndoială. Mulţi cercetători susţin acest lucru cu orgumente plauzibile. Vom folosi în continuare cîteva: „Dar meşterul cel mai mare pe care-l cunoaştem, făuritor al bisericii din Cizer (Sălaj) — menţionează Vasile Drăguţ în „Monumente istorice bisericeşti din Eparhia Oradiei" — a fost însuşi Horea „Crăişorul" luminatul luptător pentru drepturile iobagilor români, de prea multă vreme apăsaţi de injustiţia socială. Adevărata capodoperă de arhitectură populară, desăvîrşită prin compoziţia volumelor şi noblleţea decoraţiei cioplite biserica de lemn din Cizer este un adevărat simbol al artei populare româneşti în general, lăcaş de închinăciune pentru nenumăraţii făuritori de frumuseţi şi luptători pentru libertate.

Inscripţia săpată în lemn „LUCRAT URSU", prin care biserica din Cizer dobîndeşte valoarea unui document fără pereche ne dă mărturia istoriei şi înţelegerea unor vremuri de mult apuse.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea (în jurul anului 1715), nu se ştie din ce cauză, a izbucnit un mare incendiu în localitatea Cizer, care a mistuit în flăcări o mare parte din sat unde se afla şi biserica. Timp de cîţiva ani sătenii au folosit drept biserică o casă mare (pentru vremea aceea) cu acoperiş de paie, casă ce a dăinuit pînă astăzi, cînd a fost achiziţionată de Muzeul de Istorie şi Artă din Zalău cu scopul de a fi amenajată casă-muzeu.

În timp ce locuitorii Cizerului îşi căutau un meşter pentru a-şi reconstitui biserica, Horea sălăşluia în vecinătatea localităţii lor, în partea sudică a acesteia, în locul numit *POIC*, la bifurcaţia a două artere principale de circulaţie: una mergînd pe la Bogdana-Buciumi-Zalău, iar cealaltă pe la Cizer-Crasna-Zalău sau Şimleu Silvaniei, artere pe care moţii secole de-a rîndul mergeau „la ţară / cu cercuri şi cu ciubară..." Acest loc i-a permis lui Horea să ţină permanent legătura cu moţii din locurile din care a purces în pribegie. Aici a dospit în mintea lui viitoarea răscoală, care devenea iminentă.

„Despre viaţa sa înainte de 1779, se ştie cu siguranţă numai atît că petrecuse mai mult timp în comuna Ciucea din comitatul Clujului, la un unchi al nevestei sale. Dar şi aici mizera soartă a ţăranului mişcă inima lui. Sentinţa forului dominal (judecătoria comunală) din 1783 îl inculpă că făcuse agitaţie şi între jelerii satului de aici, cărora le promisese că-i va scăpa de impozitul personal, dar n-a putut să obţină nici un rezultat (...). Horea era căsătorit, pe soţia dînsului o chema Ilina şi avea doi copii, unul Ion, în etate de 19 ani, care fu şi dînsul vicecăpitan în timpul revoluţiei, şi altul Luca în etate de 16 ani".

Locuitorii Cizerului, auzind despre Horea că este un mare meşter, l-au angajat să le construiască o nouă biserică. Locul construcţiei l-au stabilit în apropierea temeliei celei vechi, cîţiva metri mai sus în locul numit „Coaste". Materia primă a fost lemnul de gorun adus din locul numit „Colţ". Spun bătrînii că după ce Horea a plănuit biserica s-a dus în pădure şi a însemnat arborii trebuincioşi, care erau aşa de groşi încît abia au fost aduşi cu trei perechi de boi. Se spune, de asemenea, că pentru a nu se sparge roţile de la tilegi sub greutatea lor, ţăranii au pus în locul roţilor cu spiţe şi obezi roţi tăiate din butuci de lemn sau au legat buştenii cu lanţuri şi i-au tîrît.

Vorbind tot cu sătenii despre Horea, un om vîrstnic (Ţolaş Ioan, a Bonii) spunea că în copilăria lui în „Colţ" nu mai era pădure, dar ici şi colo rămăsese cîte o butuză pe care, cînd păşteau vitele stătea şi mîncau ca pe o masă. Dovadă, deci, că pe locul respectiv fusese cîndva o pădure falnică. Tot bătrînii afirmă că Horea îşi făcuse o ascunzătoare într-o scorbură de răchită de pe malul văii Cizerului, unde să se poată ascunde în eventualitatea că ar fi căutat de trimişii stăpînirii.

Pentru ridicarea bisericii, Horea a lăsat aici o echipă condusă de Ion Nicula al Neamţului (care — se spune — ar fi din părţile lui Horea din familia Niculeştilor, dar poate fi considerat şi cizeran pentru faptul că şi astăzi trăiesc în Cizer cîteva familii „ale Niculii"; există, de asemenea, un toponim „Holumbii Niculesii" — tumuli de origine slavă, neexploraţi încă), iar el venea din cînd în cînd să execute lucrările mai dificile, avînd şi alte lucrări în antrepriză, în împrejurimi.

Biserica a fost construită în întregime din lemn, inclusiv cuiele şi cheia la intrare. Este o biserică-sală, fără pridvor, compusă din trei părţi: pronaos, naos şi altar. În jurul ei — exceptînd altarul — se află un coridor îngust, mărginit de stîlpi ce susţin arcade. Bîrnele, în exterior, au fost sculptate. Pe la jumătatea peretelui se află un cordon în basorelief. Cele mai frumoase ornamente sînt la intrare: trei rînduri de cordoane, motive florale şi geometrice, iar arcadele cu butoni.

Deasupra uşii de la intrare în biserică meşterii au săpat, cu litere chirilice, anul terminării construcţiei: „Ani d(e) la Hs. 1773". Tot în exteriorul bisericii, deasupra boltei, există următoarea inscripţie, sculptată tot cu litere cirilice, „Lucrat Ursu H", H, însemnînd Horea. Pronaosul are plafonul orizontal din scînduri groase de gorun. Deasupra lui se înalţă, zvelt, turnul clopotniţei. Naosul are partea superioară în formă de boltă. În interior, pe pereţi, s-a aplicat pînză groasă de sac, pe care, ulterior, s-a aplicat zugrăveala, ai cărei autori nu se cunosc.

La intrarea în naos există o altă inscripţie, păstrată numai în parte, pentru că, intrarea fiind prea scundă, s-a tăiat o bucată din lemn în formă de arc, care, a coincis cu cea mai mare parte a textului care începe tot cu „1773", anul terminării construcţiei. Referitor la această inscripţie vrem să menţionăm că, stînd de vorbă cu fostul cantor al bisericii din Cizer, Ioan Boca (1881—1969), acesta a afirmat că dînsul a tăiat puţin din partea de sus a uşii, deoarece aceasta era prea scundă şi bărbaţii trebuiau să se aplece prea mult la intrarea în naos.

O frumoasă descriere a bisericii, poate cea mai completă şi corestă este cea făcută în lucrarea „Monumente istorice bisericeşti din Eparhia Oradiei: „Locaşul de lemn din Cizer constituie, fără îndoială, atît prin destinaţia sa, cît şi prin realizarea artistică, un mesaj al sentimentelor şi năzuinţelor viitorului conducător al ţărănimii în lupta împotriva asupririi. Biserica era ortodoxă (conscripţia lui Bucov înregistra la Cizer, în 1760—1763, 60 familii ortodoxe cu biserică) instituţie ce a sprijinit acţiunile pentru păstrarea fiinţei româneşti, veriga de legătură a tuturor românilor. Conţinutul spiritual al construcţiei a fost îmbogăţit prin vădita dorinţă a meşterului de a crea o operă de artă, autentică mărturie a maturităţii unui meşteşug practicat de milenii de locuitorii de baştină ai Transilvaniei".

Horea a preluat la Cizer modelul străbun, ale cărui rădăcini erau împlîntate adînc în pămîntul şi tradiţia aşezării pe care documente de la 1341 o denumeau „villa olahalis Chyzer" (satul românesc Cizer). Aici a construit el nu numai biserica ce farmecă prin armonia proporţiilor, a turnului clopotniţă lansat spre cer, ci şi gospodăria ţărănească — casă şi şură — a cetăţeanului Patronea, precum mărturisesc bătrînii satului. S-au păstrat din şura respectivă două bîrne sculptate, care se pot vedea şi azi la urmaşul acelui gospodar, Nicolae Patronea. De atunci datează şi o parte din lemnăria unei mori de apă (elementele ei au fost duse la Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca în vederea reconstruirii unei asemenea mori).

După 105 ani de la terminarea construcţiei bisericii, în 1878, se face prima descriere a bisericii, arătîndu-se într-un document de inventar din parohia Cizer starea sa „suferibilă": „Biserica Parochiale a Cizerului — se arată în document — e făcută din lemn, cu boltitura de scîndură, sunt 6 ferești mai fără ţîţîni, uşi — una cu zar de lemn în stare re, podită pe giosu cu scînduri, acoperişul bunu peste tot e în stare suferibilă, de 7 şi 1/2 stînjeni lungă şi 3 st. lată".

Între anii 1910—1912 în biserică s-a consrtuit un cafas (cor) din scîndură de brad, pe vremea preotului Aurel Orian, la insistenţele fiicei acestuia, care era învăţătoare. Această intervenţie s-a făcut cu scopul de-a deveni mai încăpătoare biserica şi de-a servi ca drept loc pentru corul bisericii.

Biserica a rezistat tuturor vitregiilor timpului dăinuind pînă în zilele noastre. Întreţinută cu grijă de săteni a început să fie vizitată de grupuri de iubitori ai trecutului nostru istoric. În 1967 s-a mutat la Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, unde constituie bijuteria muzeului, o dovadă de înălţime pînă unde s-a putut ridica arta şi aspiraţiile unui popor obidit, căruia i s-a luat dreptul nu numai de a trăi ca ceilalţi oameni, ci şi dreptul de-a se închina în limba şi legea lui.

Acum, cînd s-au împlinit 200 de ani de cînd s-a întocmit testamentul care aminteşte că Horea a fost „chizaş" al bisericii din CIZER, cade-se să ne aducem aminte de acela, care în viaţa zbuciumată, — trăită între brazii drepţi ca sufletul lui şi mireasma cetinei binemirositoare ca floarea credinţei lui — ne-a lăsat un tezaur artistic, arhitectonic şi istoric, şi un nume nemuritor, pe care să-l preţuim şi să-l cinstim cum se cuvine.

Pr. *Gudea Nicolae*
Petru Galiş, înv. pensionar

Atrocităţile săvîrşite în Transilvania...

(Continuare din pag. a 3-a)

da 1912—1918. Guvernul horthyst intenţiona chiar să înfiinţeze o mitropolie ortodoxă maghiară pentru credincioşii ortodocşi români, sîrbi, cehi şi slovaci din Ungaria, fireşte cu limba maghiară în cult. S-a urmărit şi hirotonia unui fost preot militar în armata rusă ţaristă, Mihail Popoff, acum caterisit. Nici un ierarh ortodox n-a vrut însă să-l hirotonească mai ales în urma intervenţiilor energice şi a lămuririlor date de Patriarhia Ortodoxă Română (p. 131 urm. şi 145).

O seamă de biserici româneşti au fost dărîmate din temelie, unele din ele adevărate monumente de artă, ridicate în perioada interbelică. Aşa au fost bisericile din Vîrghiş, Biborţeni, Racoşul de Sus, Boroşneul Mare, Comolău, Căpeni, Sîntmartin, Mărtănuş, Doboşeni, (toate în j. Covasna), Borsec, Ditrău, Mereşti, Ocland (j. Harghita), Filea şi Pănet (j. Mureş), Sălard — j. Bihor. Zeci de alte biserici au fost transformate în magazii de cereale, cazărmi ş. a.; numeroase altele au fost profanate şi jefuite (Odorhei, Cristur, Gheorghieni, Bodoc, Şimleul Silvaniei, Satu Mare; biserica din Belini — j. Covasna a fost lovită cu tunurile în septembrie 1944 (p. 65—70). Foarte multe case parohiale au fost devastate şi jefuite, dîndu-li-se o altă întrebuinţare (p. 76—78).

În septembrie—octombrie 1944, în perioada retragerii trupelor horthyste din teritoriul cotropit, s-au comis alte crime, jafuri şi schingiuiri. Să ne aducem aminte numai de tragedia celor 31 de martiri masacraţi la Moisei — j. Maramureş, la 14 octombrie 1944, de către o formaţie de şase subofiţeri şi jandarmi de front horthyşti, în urma unui ordin primit de la autorităţile militare superioare (a se vedea lucrarea lui Gh. I. Bodea şi Vasile T. Suciu, *Moisei*, Tg. Mureş, 1982) s-au de masacrarea şi mutilarea celor 20 de soldaţi români la Cornești de Mureş şi de atîţia alţii (a se vedea lucrarea lui Grigore Ploieşteanu, Vasile T. Suciu şi Lazăr Lădaru, *Epopeea de pe Mureş*, Tg. Mureş, 1985.

Adăugăm, la cele spuse de autor, că în cursul retragerii a fost ucis şi preotul Grigorie Danci din Lona — j. Cluj împreună cu trei credincioşi, la începutul lunii octombrie 1944; cadavrele lor au fost aruncate într-un şanţ.

Am înfăţişat numai o parte din mulţimea de suferinţe şi jertfe omeneşti ale populaţiei româneşti din nord-vestul ţării din perioada ocupaţiei horthyste din anii 1940—1944. Atrocităţile comise atunci au indignat nu numai masele largi româneşti de pretutindeni, dar chiar şi pe mulţi cetăţeni maghiari cu convingeri democratice, antifasciste.

Cu toate barbariile comise de ocupanţi, poporul român a ştiut totuşi să ierte. Îndemn la iertare a îndreptat către bunii săi credincioşi şi Episcopul cărturar Nicolae Colan al Clujului (ales membru activ al Academiei Române în 1942, în prima pastorală trimisă după eliberarea Transilvaniei, la 26 noiembrie 1944, în care scria: „De aici înainte toate ale noastre se vor umplea de tot mai multă lumină. De aceea, să dăm slavă şi mulţumită lui Dumnezeu pentru toate cîte ne-a făcut nouă şi, ca în ziua de Paşti, *să iertăm toate pentru Înviere*".

Poporul român a iertat toate pentru „învierea" adusă de actul eliberator de la 23 August 1944. A iertat, dar nu trebuie să uite pătimirile din trecut, avînd, aşa cum arătam la început, îndatorirea patriotică şi creştinească de a-şi cinsti martirii, de a le aduce prinosul postum de recunoştinţă pentru jertfa vieţii lor, care stă la temelia bucuriilor şi împlinirilor de astăzi.

Sfîntul mare mucenic Dimitrie

(Continuare din pag. a 2-a)

ratului şi a asistenţei, care se complăceau în asemenea privelişti inumane.

Atunci un tînăr creştin, numit Nestor, a venit la Sf. Dimitrie în temniţă şi l-a rugat să-i dea binecuvîntare de a învinge pe Lie, care omorîse mulţi creştini. Sf. Dimitrie îi dădu binecuvîntarea cu Sf. Cruce, spunîndu-i: „Şi pe Lie vei birui şi pentru Hristos vei pătimi şi Îl vei mărturisi".

Plin de nădejde în Dumnezeu, Nestor veni la locul luptei. Văzîndu-l, împăratul se miră de curajul lui şi-l sfătui să renunţe, spre a-şi cruţa viaţa. Dar Nestor, întărit de Sf. Dimitrie şi însufleţit de dorinţa de a scăpa pe creştini de la moarte, izbuti, în cîteva clipe să-l arunce pe Lie în ascuţişul suliţelor.

Împăratul mîniindu-se pentru pierderea unui luptător atît de vestit ca Lie, şi aflînd că Nestor mărturisise că este creştin, a poruncit să i se taie capul. Totodată, împăratul aflase, că Sf. Dimitrie a fost cel care l-a încurajat pe Nestor la luptă, se înfurie şi mai tare şi trimise ostaşi în temniţă cu poruncă ca să-l omoare pe Dimitrie. Aceştia l-au străpuns cu suliţele şi astfel Sf. Dimitrie îşi dădu sufletul în mîna Domnului şi Mîntuitorului Iisus Hristos. Slujitorul său Lupu, împreună cu cîţiva creştini evlavioşi îngropară cu cinste trupul Sf. Dimitrie. În mînia sa, împăratul porunci ca şi slujitorului Lupu să i se taie capul.

Dar creştinii n-au uitat credinţa, răbdarea şi mucenicia Sf. Dimitrie. Ei cinsteau cu deosebită evlavie sfintele sale moaşte, adunîndu-se la rugăciune şi săvîrşind Sf. Liturghie în locul unde se aflau acestea. Şi multe minuni se săvîrşeau lîngă sfintele moaşte.

Cînd Biserica dobîndi libertate sub împăratul Constantin cel Mare, pe mormîntul Sf. Dimitrie a fost zidită o bisericuţă în care numeroşi credincioşi primeau mîngîierea şi ajutorul lui Dumnezeu. Venind odată în Tesalonic un bolnav Leontie, şi dobîndind însănătoşirea în biserica Sf. Dimitrie, drept mulţumire, zidi o biserică mare, în locul celei vechi, în care au fost aşezate, cu mare cinste, moaştele sfîntului, ele arătîndu-se nestricăcioase şi izvoritoare de mir. Această biserică s-a păstrat pînă în zilele noastre şi este deosebit de cinstită de către creştinii din acele părţi.

Acelaşi Leontie, ajutat şi de alţi creştini, a mai zidit în cinstea Sf. Dimitrie şi o altă biserică în localitatea Sirmion, din provincia Iliricului, unde a fost aşezată, într-o raclă haina Sf. Mucenic Dimitrie, înroşită de sfîntul său sînge. Şi în această biserică cinstirea Sf. Dimitrie se face în chip deosebit de sărbătoresc.

În afară de sărbătorirea Sf. Mucenic Dimitrie, izvoritorul de mir, credincioşii Bisericii Ortodoxe Române sărbătoresc la 27 octombrie pomenirea unui alt sfînt, cuviosul Dimitrie, Basarabov. Sfintele lui moaşte se păstrează în catedrala patriarhală din Bucureşti şi se bucură de o mare cinstire, din partea credincioşilor, în zilele de 26 şi 27 octombrie.

În slujbele închinate Sf. Mucenic Dimitrie, Biserica îl numeşte „sfesnic luminos", „locaş al Duhului Sfînt", „izvoritor de mir", „turn al creştinătăţii", „biruitorul păginilor" ş. a., vrînd prin aceste denumiri să sublinieze tăria de credinţă şi virtuţile sale alese, jertfelnicia şi dragostea sa nemărginită pentru Mîntuitorul Hristos.

Prin puterea credinţei şi statornicia în mărturisire a mucenicilor s-a întărit Biserica. Mucenicii vor fi pururea cinstiţi de evlavia creştinilor căci ei au apărat dreapta credinţă şi rămîn exemple nepieritoare în iubirea lor faţă de învăţătura Bisericii dreptcredincioase. Totodată ei sînt rugători pentru noi, cum citim în Apocalipsa 5, 8, iar Dumnezeu primeşte rugăciunile celor care L-au mărturisit pe pămînt şi care îl preamăresc în ceruri.

Sfinţii nu s-au abătut din drumul care duce la mîntuire, chiar dacă pe acest drum se iveau greutăţi şi primejdii. Ei nu s-au lăsat amăgiţi de promisiuni deşarte, ci au rîvnit să dobîndească prin înţelepciune darul de a pretinde înălţimea unor valori veşnice. În ei se arată puterea lui Dumnezeu. Din chipurile lor iradiază răbdarea, tenacitatea, încrederea neţărmurită în rînduiala lui Dumnezeu, bunătatea, blîndeţea şi înţelepciunea.

Trăim vremuri de totală libertate a religiilor şi a cultului. Dar virtuţile şi pilda vieţii Sf. Dimitrie şi a altor sfinţi ne ajută mereu să mărturisim credinţa şi să sprijinim unitatea Sf. Biserici. Ne îndeamnă la păstrarea neştirbită a învăţăturilor dumnezeieşti. De la sfinţi învăţăm să preţuim cele cereşti şi veşnice, să iubim smerenia şi jertfelnicia, să ajutăm şi să mîngîiem pe cei în suferinţă, să fugim de mîndrie şi de alte patimi, să păstrăm mereu o legătură vie cu Hristos-Domnul, să ne întărim întru răbdare în timpul necazurilor.

Pilda sfinţilor e un permanent îndemn la îmbunătăţirea şi propăşirea spre bine a vieţii noastre, e un urcuş spre desăvîrşire şi spre Dumnezeu, după cuvîntul Sf. Ap. Pavel: „Căutaţi pacea cu toată lumea şi *sfinţenia*, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul" (Evr. 12, 14).

Sf. mare mucenic Dimitrie să fie pururea rugător pentru credincioşii Sf. Biserici. Amin.

„Păzeşte poruncile!"

În Evanghelia după Matei, la cap. 19, 16—26 vedem un tînăr venind la Mîntuitorul şi întrebîndu-l: „Învăţătorule bun, ce bine voi face ca să am viaţă veşnică?".

La această întrebare Iisus Hristos îi răspunde: „Păzeşte poruncile".

— Care? întreabă tînărul.

Iisus a zis: „Să nu ucizi, să nu trăieşti în fărădelegi, să nu furi, să nu mărturiseşti strîmb, cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta şi să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Mt. 19, 16—19).

Tînărul, auzind cuvintele Domnului, cu îndrăzneală a răspuns: „Toate acestea le-am păzit din copilăria mea" (Mt. 19, 20).

Impresionaţi, ascultăm răspunsul tînărului şi ne punem întrebarea: Cine l-a învăţat pe acest tînăr ca din copilărie să păzească poruncile lui Dumnezeu?

Cine l-a învăţat să nu ucidă, să nu fure, să nu trăiască în desfrînări, să nu mintă, să-şi cinstească părinţii şi să iubească pe semenii săi, ca pe sine însuşi?

Cine l-a învăţat?

Al cui este meritul în primul rînd că acest tînăr a putut răspunde în faţa lui Iisus Hristos: Din copilăria mea am păzit poruncile lui Dumnezeu.

La această întrebare, în mod firesc, vom răspunde toţi: Părinţii l-au învăţat. Al părinţilor este în primul rînd meritul că acest tînăr avea sufletul curat. Că acest tînăr avea un caracter sănătos. Că acest tînăr era preocupat de problemele cele mai serioase ale vieţii. Că acest tînăr era înţelept şi călăuzit fiind de această înţelepciune, a venit la Mîntuitorul şi i-a pus marea întrebare: „Ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?"

Ce să fac, cu alte cuvinte, ca să cîştig nemurirea? Ce să fac ca să gust fericirea? Ce să fac ca să nu trăiesc degeaba? Ce să fac ca să nu trec prin lumea aceasta ca o umbră, şi să nu rămînă după mine nici o urmă, care să le vorbească, şi să le amintească oamenilor şi despre mine?

Ce să fac?

Dorul de nemurire şi setea de fericire arde în sufletul fiecărui om. Fiecare tînăr, mai ales, doreşte să realizeze în viaţă lucruri mari, lucruri bune, care să înfrunte timpul şi să cîştige eternitatea.

Acesta este dorul cel mai sfînt, ce arde în orice suflet curat, în orice inimă omenească. Acesta era şi dorul tînărului din evanghelia ce s-a citit azi.

Ca să fie preocupat de astfel de ginduri înalte, ca să-şi poată exprima dorul şi dorinţa aceasta adîncă, serioasă şi sfîntă, acest tînăr avea nevoie de o minte luminată şi de un suflet cultivat.

Dar cine i-a înobilat şi i-a luminat sufletul, inima, gîndul? De bună seamă că numai părinţii.

Părinţii sînt cei dintîi şi cei mai buni profesori. Casa părintească, familia, este cea dintîi şi cea mai temeinică şcoală.

Mama şi tata sînt cei dintîi dascăli, care cultivă în firea noului născut, lumina sau întunericul, binele sau răul, adevărul sau minciuna, dreptatea sau nedreptatea, dragostea de muncă sau îndolenţa, indiferenţa, nepăsarea, lenea.

Întotdeauna cînd vezi un om bun, un om cinstit, un om drept, un om harnic, un om cultivat, un om adevărat, te gîndeşti cu cinste la mama lui, la tatăl lui, la părinţii lui, îi binecuvintezi şi îi admiri şi îi lauzi şi îi respecţi şi îi consideri ca pe nişte mari binefăcători ai societăţii, ai neamului, ai omenirii. Dar, şi cînd vezi un om rău, un om plin de fărădelegi, un om care produce multe necazuri şi suferinţe în viaţă oamenilor, de asemenea te gîndeşti la mama lui, la tatăl său, la părinţii lui, la casa lui părintească, la familia lui, şi te cutremuri cînd auzi pe toţi oamenii vorbind despre acestea cu dispreţ.

Numele lor este pomenit cu ruşine şi ocară, pentru că din pricina lor a apărut în lume un răufăcător.

Iată ce răspundere grea apasă pe umerii tuturor părinţilor, pe umerii tuturor mamelor din lume.

De aceea mama odată cu laptele ce-l dă copilului să-l sugă din pieptul ei, trebuie să reverse în firea fiului său poruncile lui Dumnezeu. Lumina din lumina sufletului ei de mamă, bunătate din bunătatea inimii ei, înţelepciune din înţelepciunea gîndului ei.

De pe buzele ei să izvorască cuvinte sfinte, poruncile lui Dumnezeu, care să se întipărească adînc în sufletul copilului său.

O femeie creştină, o mamă bună, îşi creşte copilul în cîntec sfînt şi în rugăciune. Acestea sînt primele daruri pe care o mamă, o femeie creştină, le face copilului ei.

Cîntecul de leagăn şi rugăciunea, murmurate uşor, liniştesc şi dezvoltă în firea noului născut sentimente nobile şi curate, care-i împodobesc viaţa.

Rugăciunea caldă şi curată, îi vor schimba şi îi vor lumina chipul şi caracterul noului născut.

Rugăciunile şi cuvintele sfinte şi bune, poruncile lui Dumnezeu, pe care o mamă îi învaţă pe copiii ei din leagăn, sînt ca nişte dumnezeieşti puteri ce-i vor călăuzi paşii toată viaţa. Acestea îl vor face să respecte viaţa, să respecte omul, să se respecte pe sine, să-şi respecte părinţii, să respecte munca, dreptatea, libertatea şi osteneala oamenilor.

Cînd tînărul cel înţelept, a venit la Mîntuitorul şi L-a întrebat: „Ce bine voi face ca să am viaţă veşnică?", Domnul i-a răspuns atît de simplu, dar substanţial: „De vrei să intri în viaţă, adică dacă vrei să intri pe poarta nemuririi şi a fericirii veşnice, păzeşte poruncile" (Mt. 19, 17). Prin aceste cuvinte Iisus Hristos, l-a învăţat în primul rînd să respecte viaţa: să nu ucizi. Să se respecte pe sine: să nu fii desfrînat. Să respecte pe aproapele lui, munca şi osteneala lui: să nu furi. Să respecte dreptatea şi libertatea oamenilor: să nu mărturiseşti strîmb. Să respecte ce are omul mai scump, mai sfînt, mai drag pe acest pămînt: părinţii şi semenii lui: cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta şi iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi.

Prin acestea, pe cel ce venise să-L întrebe: „Ce bine voi face ca să am viaţa veşnică?", Iisus Hristos l-a ridicat pe cele mai înalte culmi ale vieţii de aici şi de acum, pe cele mai înalte culmi ale vieţii sociale. Arătîndu-i acestui tînăr şi totodată şi tuturor generaţiilor, că nemurirea şi fericirea, adică viaţa veşnică, o dobîndeşte numai cel ce-şi dăruieşte toată viaţa, pentru binele, mîntuirea şi înflorirea lumii. Numai cel ce ţine poruncile lui Dumnezeu, numai cel ce respectă viaţa, numai cel ce se respectă pe sine, numai cel ce-şi respectă părinţii, numai cel ce iubeşte pe aproapele său, ca pe sine însuşi (Mt. 19, 19).

Dăruire totală pentru slujirea lumii, aceasta înseamnă a păzi poruncile lui Dumnezeu.

Din evanghelia ce s-a citit azi, din viaţa tînărului care fiind neliniştit şi nemulţumit de sine, a venit la Iisus Hristos şi i-a pus această întrebare esenţială: „Învăţătorule bun, ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?" (Mc. 10, 17), noi am mai primit o sfîntă şi substanţială învăţătură: toţi cei ce avem copii, să-i creştem întru învăţătura şi poruncile Domnului (Ef. 6, 4).

De la început să obişnuim buzele lui fragede şi nevinovate să rostească numai cuvinte cinstite, numai cuvinte drepte şi curate.

Să-i învăţăm să se adreseze cu încredere totdeauna celui mai bun şi mai puternic prieten al nostru, care este îngerul păzitor.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL

Cronică emoţionantă a răscoalei lui Horia:

Relatările lui Dimitrie Eustatievici Braşoveanul

Ancorat în viaţa spirituală care definea frămîntarea românească transilvăneană în epoca luminilor, Dimitrie Eustatievici — „om împodobit cu ştiinţe şi cu mare înţelepciune" — după afirmaţia cronicarului David Cepescu de la biserica din Şchei, avea să se înscrie pe podiumul valorilor naţionale prin cea dintîi gramatică românească (1757) şi să devină primul director al şcolilor naţionale ortodoxe din Transilvania, cu sediul la Sibiu, înfiinţînd şcoli săteşti, editînd manualele şi studii pedagogice şi realizînd primul institut pedagogic la Sibiu.

Ca toţi intelectualii luminaţi ai epocii, aplecarea firească spre cauza poporului o împărtăşeşte şi el, nu numai prin preocuparea de a înfiinţa şi reorganiza învăţămîntul românesc ortodox în satele Transilvaniei, dar şi mijloacele unor demersuri în favoarea maselor oprimate. Nu ne surprinde integrarea sa, alături de cunoscuţii cărturari transilvăneni, doctorul Ioan Piuariu-Molnar, secretarul episcopesc Dimitrie Iercovici, Popa Sava din Răşinari, vicarul episcopal Ioan Popovici din Hondol, protopopul Iosif Adamovici din Abrud ş. a. în acţiunea de consemnare a faptelor care au înconjurat actul de revoltă de la 1784, încercînd să motiveze faţă de autorităţile timpului cauzalitatea firească a răscoalei.

În noiembrie 1784, în calitate de secretar al episcopului Nikitici (după ce mai bine de două decenii fusese dascăl la şcoala din Şchei) îl aflăm în inima locurilor răsculate, însoţind pe amintitul episcop şi pe preotul din Răşinari Sava Popovici în ţinutul Sebeşului, Orăştiei şi Devei ca tălmaci şi cunoscător al locuitorilor. Cu acest prilej au loc numeroase întîlniri cu credincioşii care îşi mărturisesc obiectiv nemulţumirile. Memorabilă rămîne în însemnările sale întîlnirea din 27 noiembrie de la Orăştie, unde au venit ţărani din ţinutul Orăştiei, de dincolo de Mureş şi chiar iobagi din Tămăşasa.

Chestionînd, din porunca autorităţilor în 3/14 noiembrie 1784 pe preotul Costan din Crişcior, remarcăm intenţia lui Eustatievici şi alături de el a protopopului Abrudului Iosif Adamovici şi Popa Sava din Răşinari, de a salva acuzatul în faţa autorităţilor prin consemnarea nevinovăţiei acestuia:

„— N-a umblat cu răsculaţii? — Din biserică a învăţat oamenii să nu cuteze a se amesteca cu oamenii răi. Recunoaşte însă că în Zdrapţi pe cei care au vrut să se înscrie la oaste i-a înscris popa Dănilă, iar în Crişcior ei amîndoi. — Ai spus că nu vor fi mai mult iobagi? Dacă n-aş fi spus aşa, nu ştiu dacă aş fi scăpat de moarte, căci oamenii ziceau că-i omoară pe cei care ţin partea domnilor. — Ai spus că ai carte de la împăratul pentru nimicirea domnilor? N-am spus nicidecum... N-ai spus că lucrurile luate să nu se mai dea îndărăt, nici domnii să nu le mai ceară, ci să rămînă la cine ce a luat? Dimpotrivă, a zis să le dea înapoi..." (v. D. Bucureşti, 1984, p. 251).

La 30 decembrie în aceeaşi manieră ascultă raportul preotului din Rapolt (Deva) şi pe Prodan, „Răscoala lui Horia", Teodor Grozav din Deva pe care îl înaintează la 3 ianuarie 1785, semnînd ca ascultători şi pe protopopul Abrudului Iosif Adamovici, protopopul Petru al Hunedoarei şi Popa Sava din Răşinari.

După şase zile, traduce tot în limba latină pentru autorităţi, relatarea, de fapt plîngerea destinată episcopului Nikitici de protopopul Moise Moga din Săliţte, redînd cu indignare împrejurările în care doi nobili au omorît pe Onea Stroe din Topîrcea: „Veneau (se pare doi) de la treierat din Boz. În drum au întîlnit doi nobili care i-au întrebat de paşaport. Neavînd i-au întors înapoi. S-au rugat zadarnic să-i lase să vină în sat să dea socoteală cine sînt. Le-au strigat: vă dăm noi sat, au scos săbiile şi i-au tăiat. Ei cît au putut s-au apărat rugîndu-i să nu le lase copiii să rămînă fără părinţi. Ceea ce pe nobili i-a întărîtat şi mai mult. Văzîndu-se fără putere, ţăranii au strigat tolvai! Atunci unul din nobili, care era din Sîngătin, provizor al curţii din Vingard al domnului Ioan Lazăr, l-a împuşcat pe Onea Stroie în cap, ucizîndu-l pe loc. După ceea ce nobilii au fugit" (Idem, p. 408).

În 15 ianuarie 1785 înaintează autorităţilor plîngerile protopopului Ioan Cotu din Ungra (Tîrnova) şi ale lui Ioan Popovici, protopopul din Dileu (Turda) nemulţumiţi de abuzurile autorităţilor care „nu-i lasă să iasă din casele lor".

Impresionantă este relatarea protopopului ortodox din Turda, Iov Craciunovici oferită prin Eustatievici episcopului Nikitici: „Biserica sa, cartea sa de rugăciuni le-a păzit cu parohienii lui. Dar nu mai poate, căci în timpul nopţii mai mult de 60 de nobili din tîrg armaţi cu flinte l-au stîrnit din pat şi i-au cercetat toate cărţile, hainele, grînele, vitele pe care le avea în sărăcia lui, de toate scriptele şi ordinele l-au descusut de unde i-au venit... în altar au spart pavimentul şi au săpat şi în pămînt, dar n-au găsit nimic înstrăinat. Dregătorii comitatului îi oprea să iasă din casă... au fost opriţi să umble la Bobotează cu crucea... Cere să dea ordine ca nobilii să înceteze cu asemenea iritaţii inoportune şi nefondate, să scutească pe protopopi de orice suspiciuni şi să nu-i mai împiedice în exerciţiul îndatoririlor lor... ca nu cumva din asemenea asprimi să se întîmple ceva nesperat".

Bineînţeles că aceste mărturii şi multe altele neconsemnate de noi, au fost trăite de cărturarul braşovean cu compasiunea ascunsă a omului din popor, cu satisfacţia intimă de a se asocia diplomatic cauzei răsculaţilor.

Sibielul — prezenţă activă în lupta pentru libertatea şi unitatea naţională a poporului român

Aşezat în apropiere de Sibiu, pe valea Sibielului şi la poalele Munţilor Cibin, Sibielul, sat de oameni harnici şi gospodari, îşi poartă cu vrednicie şi demnitate podoabele cu care l-au înzestrat natura şi oamenii de-a lungul secolelor.

Moştenitor al unei bogate şi valoroase tradiţii progresiste şi revoluţionare, satul, considerat *mărgăritar* de unii, şi *comoară* de alţii, a fost o prezenţă activă şi constantă în lupta pentru libertatea politică şi unitatea naţională a poporului român. Drept mărturie stau izvoarele scrise şi nescrise, îngemănate cu tradiţia. Din timpuri imemoriale se vorbeşte de *Cetatea Salgo*, aflată pe *Virful Zidului*, din hotarul Sibielului, vestit loc de apărare în vremuri de furtună. În evul mediu, localitatea a fost stăpînită alternativ de voievozii Transilvaniei, domnii Ţării Româneşti, de Universitatea sătească, pînă în 1566, cînd, împreună cu satele româneşti vecine, va alcătui *Scaunul Săliştei*, ca unitate de sine stătătoare.

Oameni mîndri şi dîrji, locuitorii Sibielului s-au ridicat adesea la luptă împotriva exploatării sociale şi asupririi de neam. Astfel îi vom găsi prezenţi în marile răscoale care au avut loc în timpul orînduirii feudale: la Bobîlna, în 1437; în războiul ţărănesc din 1514, condus de Gheorghe Doja; în marea răscoală din 1784, de sub conducerea lui Horea, Cloşca şi Crişan.

În timpul revoluţiei de la 1821 din Tara Românească, sibieleneii au luat cunoştinţă de Proclamaţia de la Padeş şi îl aşteptau pe Tudor Vladimirescu să-i elibereze de sub dominaţia străină. Referindu-se la popularitatea ideilor de libertate socială şi naţională cuprinse în programul revoluţiei muntene şi a conducătorului acesteia în părţile sudice ale Transilvaniei, colonelul Ludwig von Schwind, comandantul grănicerilor austrieci din Turnu Roşu, raporta la 23 aprilie 1821 următoarele: „Prezenţa lui Tudor aici, în ţară, ar cere cea mai mare atenţie, deoarece, după cum se spune, ar fi dat deja ştire printre oamenii detaşamentului său revoluţionar că, în continuare, după ce totul va fi pregătit de către prietenii săi din Transilvania, şi cînd va veni momentul oportun se vor alătura cauzei sale şi oamenii asupriţi din această ţară, pentru a-şi apăra drepturile umane".

Revoluţia de la 1848 din Transilvania i-a atras în orbita sa şi pe locuitorii de pe valea Sibielului. Sub conducerea preotului şi a dascălului Nicolae Topolog, o delegaţie a luat parte la adunarea de la Blaj, din 3—5 mai 1848. După cea de-a treia adunare de pe Cîmpul Libertăţii, ţinută în septembrie 1848, mai mulţi locuitori din Sibiel s-au înrolat în oastea revoluţionară românească. Printre aceştia s-a aflat şi Gheorghe Preda, care a fost încadrat tribun în Legiunea „Auraria Gemina" de sub comanda lui Avram Iancu. El a participat la luptele din toamna anului 1848 şi a căzut eroic, în noiembrie, în înfruntarea militară de la Cîmpia Turzii. Peste un sfert de veac, mama luptătorului revoluţionar i-a deshumat osemintele şi le-a aşezat în cimitirul din Sibiel.

În 1877, cînd s-a declanşat războiul pentru independenţa de stat a României, sibielenii, alături de ceilalţi români ardeleni, s-au solidarizat cu fraţii de dincolo de Carpaţi. Unii dintre tinerii şi bărbaţii localnici, cît şi din cei ce se aflau cu turmele de oi în Ţară, s-au înrolat voluntari în armata română, participînd la războiu. Nu se ştie însă nici numărul şi nici numele celor care au luat parte la campanie, după cum nici numele celor căzuţi pe cîmpul de luptă, întrucît acestea n-au fost făcute publice, pentru a le feri rudele de măsuri represive din partea autorităţilor austro-ungare. Dar pentru a cinsti şi eterniza memoria voluntarilor din Sibiel, căzuţi în războiul pentru independenţă, sătenii au luat o piatră funerară din cimitirul vechi, pe care au dăltuit inscripţia „1877" şi au aşezat-o lîngă biserică. Tot atunci, la cererea consătenilor săi, un meşter local a realizat un monument care să ateste peste timp participarea fiilor satului la războiul de independenţă din 1877—1878. Acesta îl concepe sub forma unei cruci masive din stejar, avînd la centru o inflorescenţă din acelaşi material, vopsită negru şi dată cu ulei de in, care să poată fi expusă în cimitir şi să nu atragă atenţia autorităţilor austro-ungare, ostile solidarităţii cu România. Din aceleaşi motive, artistul popular nu notează nici un nume, ci sapă adînc în miezul tare al lemnului inscripţia „1877". Spre cinstea şi mîndria satului, cele două monumente cu valoare de mărturie istorică se află acolo unde au fost aşezate cu peste un secol în urmă, dovedind participarea Sibielului la lupta pentru neatîrnarea României.

Pe lîngă voluntari, în timpul războiului pentru independenţă din 1877—1878, locuitorii aşezării s-au solidarizat cu românii de peste Carpaţi, acordîndu-le sprijin moral-politic, ajutoare băneşti şi ofrande materiale pe seama răniţilor şi a familiilor acestora. Trimise peste munţi prin *vama cucului*, fără voia oficialităţilor austro-ungare, ajutoarele sibielenilor s-au înscris în efortul general al românilor ardeleni şi au contribuit la cucerirea independenţei de stat a României.

În ultimele decenii ale veacului trecut, locuitorii Sibielului au luat parte activă la lupta românilor pentru drepturi şi libertăţi sociale şi politice. Unul dintre fruntaşii satului, Ioan Popescu-Săroi (1851—1925), care învăţase la gimnaziul german din Sibiu, participant de seamă în mişcarea naţională, a făcut parte din delegaţia de trei sute de persoane care în 1892, a dus Memorandul la Viena Pe cînd aştepta să fie primită de împărat, delegaţia s-a întîlnit cu primarul Vienei, dr. Leuger. Cu acel prilej, Ioan Popescu-Săroi îmbrăcat în costum naţional, a rostit o cuvîntare în limba germană. Uimit de elocinţa unui ţăran român şi de exprimarea clară a gîndurilor sale în limba lui Goethe, primarul l-a sărutat pe obraji şi a oferit delegaţiei o masă, la care muzica localului a cîntat, la cerere, „Deşteaptă-te române".

Peste doi ani, în mai 1894, cînd la Cluj se judeca procesul Memorandului, Sibielul se va solidariza cu fruntaşii ardeleni aflaţi în boxă. Pentru a determina stingerea procesului şi eliberarea acuzaţilor, din Sibiel a plecat la Cluj o delegaţie, condusă de Ioan Popescu-Săroi. Ajunsă în oraşul de pe Someş, solia Sibielului s-a alăturat numeroaselor delegaţii româneşti care demonstrau pe străzile oraşului.

La scurt timp, începînd din 1896, sibielenii vor fi prezenţi în acţiunea iniţiată de ziaristul Ioan Russu-Şirianu, privind ridicarea unui monument ecvestru eroului naţional Avram Iancu. Iar după ce Tit Liviu Albini va fi împrocesuat şi fondul confiscat de autorităţile maghiare, Sibielul va lua parte la lupta pentru apărarea memoriei Craiului Munţilor şi înfăptuirea idealului naţional.

În anii primului război mondial, Sibielul şi-a adus preţioasa-i contribuţie la lupta pentru desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român. Mulţi dintre bărbaţii chemaţi la mobilizare în armata austro-ungară au trecut munţii, încadrîndu-se voluntari în unităţile române. Printre aceştia s-au aflat Ioan Cîndea de 40 ani, Stan Cornea de 36 ani şi tînărul inginer Ionel Petra Oaşia, care a urmat cursurile Şcolii de ofiţeri de artilerie din Bucureşti, fiind avansat la gradul de sublocotenent. Voluntarii din Sibiel au participat la campaniile din 1916 şi 1917, comportîndu-se vitejeşte pe cîmpul de luptă. În timpul acesta, Cîndea şi Cornea au fost judecaţi pentru dezertare din armata austro-ungară şi condamnaţi în contumacie. Din rîndurile sibielenilor, zece luptători au căzut eroic la datorie. Între ei se numără şi locotenentul Ionel Perta Oaşia (1894—1917), din Regimentul 2 artilerie de munte, „căzut la 19 iulie 1917, în luptele de la Oituz", lovit în plin de un obuz de artilerie. În 1921, părinţii ofiţerului au adus osemintele fiului lor şi le-au înhumat în cimitirul satului, iar în centrul localităţii au ridicat un monument. Pe piedestal se află bustul de bronz al tînărului ofiţer, executat de sculptorul T. Burcă, în 1921, iar pe plăcile de marmură, cu care este îmbrăcat soclul, sînt consemnate numele fiilor satului căzuţi în primul război mondial.

Pe timpul războiului, asemenea altor localităţi româneşti din Transilvania, sibielenii au fost confruntaţi cu o serie de măsuri samavolnice din partea autorităţilor maghiare. A doua zi după intrarea României în război împotriva Imperiului habsburgic, jandarmii maghiari au arestat pe fruntaşii satului şi i-au întemniţat, fie la Cluj, fie în lagăre. Între aceştia era şi preotul Valeriu Popovici, care a fost internat în lagărul de la Resat, judeţul Sopron, din Ungaria, unde a stat în detenţie timp de un an şi opt luni, pînă în aprilie 1918. La 24 august 1916, autorităţile maghiare s-au prezentat la biserica din Sibiel şi au ridicat toate cele trei clopote, în greutate de 273 kg, pentru a le topi şi transforma în tunuri. În 1917, cînd, pe baza măsurii propuse de ministrul Appony, a fost suprimată autonomia şcolilor confesionale româneşti şi s-a creat zona culturală de-a lungul frontierei cu România, în interiorul căreia şcolile elementare confesionale româneşti erau etatizate, unui asemenea regim e supusă şi şcoala din Sibiel. Intenţia cîrmuitorilor politici maghiari de a-i lăsa pe sibieleni fără şcoală şi fără conducători locali, pentru a-i putea ţine mai uşor în stare de supunere, n-a dat rezultatele scontate. Şi de această dată, ca şi de nenumărate ori în trecut, sătenii au reuşit să eludeze măsurile care loveau în interesele lor naţionale. Astfel, învăţătorii aveau grijă să imprime învăţămîntului un caracter naţional. Sînt concludente în acest sens relatările unor martori oculari. La şcoala din sat în acei ani era dascăl învăţătorul Ioan Dobrotă. Deşi pe baza programei analitice, începînd din toamna anului 1917 trebuiau predate în limba maghiară: aritmetica, geografia, economia şi istoria, totuşi învăţătorul continua parcurgerea programei în limba română. Doar în preajma unor inspecţii „învăţam cîteva lecţii în limba maghiară, ca să putem face faţă situaţiei".

Cu toate greutăţile şi măsurile restrictive impuse de oficialităţile austro-ungare, românii din Sibiel, împreună cu toţi românii ardeleni aflaţi sub ocupaţie străină, şi-au apărat cu tenacitate şi dîrzenie limba şi cultura, obiceiurile şi datinile. Acţionînd cu perseverenţă şi cutezanţă, ei au participat activ la revoluţia burghezo-democratică care a cuprins Imperiul austro-ungar în toamna anului 1918, aducîndu-şi aportul la nimicirea „închisorii popoarelor", la eliberarea acestora şi constituirea lor în state naţionale independente. Atunci, în zilele furtunoase ale revoluţiei, cei 108 soldaţi valizi din Sibiel au părăsit cîmpul de luptă şi cazărmile, reîntorcîndu-se acasă cu arme şi muniţii. Acestora li s-au alăturat 18 răniţi aflaţi la vatră, femeile,

(Continuare în pag. a 9-a)

Pr. *Ioan Ardeleanu*

Despre duhovnic

Cu privire la schimbarea duhovnicului, părerile teologilor sînt împărţite în două: după prima părere, duhovnicul nu se poate schimba, iar după părerea a doua, se poate schimba.

Prima părere se întemeiază pe întrebarea din slujba mărturisirii: au nu te mărturiseşti mereu la acelaşi duhovnic? Sau neguţătoreşti mărturisirea umblînd din duhovnic în duhovnic?" După dumnezeieştile pravile este oprită cu asprime schimbarea duhovnicului prin astfel de cuvinte: „Orice om sau femeie de-şi va lăsa duhovnicul, fără de oarecare vină şi se va spovedi la altul să se despartă de Biserică, dimpreună cu acela care îl primeşte astfel pe dînsul" (P. S. Episcop Dr. Vasile Coman al Oradiei: Rugăciuni şi învăţături de credinţă ortodoxă, Oradea 1984, p. 151—152).

A doua părere se întemeiază pe considerentul: „Caută să găseşti un bun doctor duhovnicesc, să fie învăţat sau iscusit în fapte, să cunoască bine rănile sufleteşti, ca să ştie să dea doctoriile cu pricepere, precum ai făcut cînd ai avut vreo rană trupească, căutînd un doctor mai iscusit. *Deci, cînd vei găsi vreun duhovnic bun, să nu te mai duci la altul,* căci dacă neguţătoreşti mărturisirea, nu te poţi folosi. Dacă te-ai mărturisit la un duhovnic de mai multe ori şi din pricină că ai căzut iarăşi în acelaşi păcat, te ruşinezi de duhovnicul cel dintîi şi te duci la altul, ca să te ruşinezi mai puţin şi să-ţi dea un canon mai uşor, mai rău mînii pe Dumnezeu". *Mîntuirea păcătoşilor 33* (citat de Ierom. Nicodim Sachelarie în: *Îndrumarea vieţii*, 1941, Seminarul Monahal Cernica-Ilfov, p. 8).

Duhovnicul parohiei este preotul pe care l-a numit episcopul său.

Concluzia.

Duhovnicul nu se poate schimba „decît în caz de mare nevoie, de pildă cînd se schimbă preotul, sau cînd ne mutăm în altă parohie" (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti 1952, p. 293), iar cînd ne pensionăm în ultima parohie, unde am păstorit şi ne-am stabilit şi domiciliul, devenim din oficiu duhovnici asociaţi ai duhovnicului titular.

Cînd un penitent va dori să se spovedească la alt duhovnic, va cere aprobarea duhovnicului său.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Vasile Goldiş şi Academia română

Deşi majoritatea referinţelor publice asupra lui Vasile Goldiş, din partea contemporanilor săi, sînt de aflat mai cu seamă în necrologele şi articolele publicate la moartea patriotului democrat, deci în anul 1934, totuşi, şi anterior acestui moment ca şi după aceea, s-au emis păreri, aprecieri cu privire la personalitatea şi activitatea lui.

Într-un articol, pe care „Tribuna" de la Arad îi închină în 1910, sînt scoase în evidenţă trăsăturile militantului intransigent şi clarvăzător. În numărul său din 26 iunie 1927, ziarul maghiar „Aradi Közlöny", îl considera pe Vasile Goldiş ca pe unul dintre cei mai înzestraţi politicieni români ardeleni, evidenţiindu-i susţinuta şi eficienta activitate, poziţia sa demnă, cinstită, curajoasă. La rîndul lui, „Erdély Hírlap" va găzdui în paginile sale, în decembrie 1923, un fragment din cartea politicianului maghiar Károly Mihali cu privire la tratativele româno-ungare din noiembrie 1918, în care, printre altele, vorbindu-se despre Goldiş, se spunea că el s-a arătat a fi un „politician român intransigent şi din acest motiv avea o mare autoritate în cercurile intelectualităţii şi ale poporului român". În 1931, informîndu-şi cititorii asupra şederii lui Vasile Goldiş la staţiunea Balaton pentru tratament, „Aradi Közlöny" evidenţia stima deosebită de care acesta, la prima lui descindere în Ungaria, după unirea Transilvaniei cu România, se bucura, inclusiv din partea a o serie de personalităţi şi a unor largi cercuri de oameni ai muncii din ţara vecină.

Despre calităţile politice ale lui Vasile Goldiş, privite în legătură strînsă cu cele etic-umane, se vor exprima în termeni laudativi şi organele de presă româneşti, inclusiv — mai cu seamă după 1918 — cele de dincolo de Carpaţi. Astfel, „Viitorul" îl consideră pe Vasile Goldiş ca pe un „om politic de mare valoare morală".

Un loc important în viaţa şi activitatea lui Vasile Goldiş, după acela al Marii Uniri, a fost şi alegerea sa ca membru de onoare al Academiei Române. Apreciat în epocă, apreciat şi astăzi, Vasile Goldiş nu putea să nu primească omagiul Academiei Române — instituţie care, cum spunea Delavrancea, a fost „simbolul premergător al aspiraţiunilor noastre . . ."

În şedinţa acesteia din ziua de 7 iunie 1919, Nicolae Iorga citeşte propunerea pentru alegerea lui Vasile Goldiş ca membru de onoare. Şi avea în vedere întreaga activitate didactică şi ştiinţifică, ideile de libertate, independenţă şi unitate politică a tuturor românilor. Expunerea de motive prezentată de marele istoric român se încheie cu următoarele cuvinte semnificative: „Propunînd să-l alegem ca membru de onoare, avem în vedere însă şi pe cel dintîi român, care s-a învrednicit a fi conducător al şcoalelor şi culturii în Ardealul dezrobit, căruia şi pe această cale putem să-i dăm un semn de frăţească preţuire".

Elogiul adus de marele istoric găsea suport solid în faptele mari ale lui Goldiş şi între membrii Academiei, care îl votează, cu 19 voturi pentru şi unul contra, membru de onoare. Aducîndu-i-se la cunoştinţă marea cinste de a fi primit în înaltul areopag al ştiinţei şi culturii noastre naţionale, Vasile Goldiş mulţumeşte prin intermediul unei scrisori pe care o reproducem în întregime: „În posesia scrisorii d-voastre nr. 1242 din 16 iunie 1919, prin care mă avizaţi că Academia Română a binevoit să mă proclame membru de onoare al ei, vă rog să transmiteţi Academiei Române adînca mea mulţumire pentru înalta distincţie de care m-a făcut părtaş. Voi pune şi de acum înainte toate puterile mele sufleteşti în serviciul culturii şi măririi neamului nostru românesc. Şi dacă aceste puteri nu ajung măsura, ce s-ar cuveni pentru a binemerita înalta distincţiune ce mi-aţi dat, vă asigur că buna mea voinţă este adecvată ei".

Gînditor şi militant de talie europeană, Vasile Goldiş s-a evidenţiat în cursul vieţii sale ca un patriot luminat, ca un militant neînfricat pentru desăvîrşirea unităţii politice a tuturor românilor, pentru apărarea independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale a ţării, pentru bunăstarea şi fericirea poporului român.

Aşa l-au văzut contemporanii, aşa trebuie să-l vadă generaţia de azi şi cele care vor urma.

Dr. *Gheorghe Grăniceri*

SIBIELUL

(Continuare din pag. a 8-a)

bătrînii şi tinerii din sat. Şi cu toţii au înlăturat vechile autorităţi. În locul acestora, pe la începutul lunii noiembrie 1918, adunarea generală a locuitorilor a constituit consiliul naţional român, sub preşedinţia lui Ioan Groza. Tot atunci a luat fiinţă garda naţională, în fruntea căreia a fost desemnat Petru Apolzan. La 21 noiembrie, pe baza convocatorului semnat de dr. Ioan Lupaş şi sublocotenentul Ioan Şteflea, comandantul gărzii naţionale din Sălişte, Sibielul a trimis doi delegaţi, care au luat parte la şedinţa de constituire a Consiliului naţional român al plasei Sălişte.

În ultima decadă a lui noiembrie 1918, cînd au avut loc alegeri de delegaţi pentru Marea Adunare Naţională ce urma să se întrunească la Alba Iulia, din Sibiel a fost ales Petru Constandel ca delegat supleant. Tot atunci s-a întrunit obştea satului şi cu toţii, bărbaţi şi femei, au subscris actul intitulat „Hotărîrea noastră", prin care îşi arătau dorinţa nestrămutată de unire a Transilvaniei cu Ţara-Mamă. În acelaşi timp, au constituit o delegaţie alcătuită din 12 persoane, între care erau Ioan Groza, învăţătorul Ioan Dobrotă şi Petru Apolzan, însărcinată să exprime, în Adunarea Populară de la Alba Iulia, voinţa sibielenilor de înfăptuire a idealului naţional. Reprezentanţii oficiali şi neoficiali ai Sibielului, participanţi la Marea Adunare Naţională de la 1 decembrie 1918, au votat cu entuziasm pentru unirea Transilvaniei cu România, îndeplinindu-şi astfel mandatul încredinţat de consătenii lor.

După realizarea unităţii naţionale, vrednicii săteni au desfăşurat o bogată şi rodnică activitate pentru înflorirea pe toate planurile a Sibielului şi a întregii ţări.

Domnul nostru Iisus Hristos şi elinii

Despre o problematică întîlnire a Domnului nostru Iisus Hristos cu „nişte elini" ni se relatează, pe scurt, în *Sf. Evanghelie de la Ioan* 12, 20—22, precizîndu-se: „Elinii doresc să vadă pe Iisus". Ei călătoriseră pînă la Ierusalim şi se suiseră să se închine la sărbătoarea Paştelui.

Lumea greco-romană se afla la o răspîntie a religiilor politeiste. Cuceririle cuprinseseră întreg spaţiul cunoscut al acelor vremuri. Odată cu sclavii, erau purtaţi, după carele învingătorilor, şi zeii. Se produsese o confuzie politeistă, specifică unor asemenea evenimente. Zeii altor popoare învinse erau adoraţi ca şi zeii cetăţii; orientalii aveau o deosebită trecere cu zeităţile lor principale. Exemplul îl dase Alexandru cel Mare care, cucerind popoarele, obişnuia să se închine zeităţilor lor: Baal, Iahve, Amon-Ra (al cărui fiu se socotea!) etc.

Mai mult decît atît, politeiştii integraseră trei zei (Zevs, (Jupiter), Iahve, Amon-Ra) şi creaseră pe Serapis, pentru a aduna pe adepţii acestor zeităţi. Era o situaţie care nu trebuie să fie ignorată, cînd îi avem în vedere pe elini. O va verifica şi Sf. Apostol Pavel care, ajungînd la Atena, cercetase locurile de închinare (deci şi Delphi) şi spusese în mijlocul Areopagului: „Trecînd şi văzînd locurile voastre de închinare, am aflat şi un altar pe care era scris: Necunoscutului Dumnezeu. Pe cel pe care deci voi necunoscîndu-l îl cinstiţi, pe acesta vi-l vestesc eu" (F. Ap. 17, 23).

Erau deci destui zei cunoscuţi, cuceriţi odată cu cei care li se închinau. Lipsea zeul care urma să fie cucerit, deci încă necunoscut. Sf. Apostol Pavel foloseşte această stare de spirit pentru a-l propovădui pe Domnul nostru Iisus Hristos. Ne dăm seama, acum, mai bine, de amurgul antic al zeilor. Timpul se împlinise şi creştinismul lua locul, progresiv, al vechilor religii politeiste.

„Nişte elini" veniseră deci să vorbească cu Domnul nostru Iisus Hristos. Despre elini aflăm din gura fariseilor, nedumeriţi de unele cuvinte ale Domnului: „Unde are să se ducă acesta, ca noi să nu-l găsim? Nu cumva la cei împrăştiaţi între elini vrea să meargă şi să-i înveţe pe elini?" (Ioan 7, 35). Cei care se suiseră să se închine la templu nu erau dintre cei împrăştiaţi în imperiul roman", ci erau elini şi vorbeau în limba lor, cunoscută din epoca elinistă şi în Ţara Sfîntă. Starea sufletească a acestor elini era cea descrisă mai sus. După ilustrul exemplu al lui Alexandru cel Mare, pescuiau şi ei în apă tulbure. Auziseră de Iisus Hristos şi doreau să-i cunoască părerile, eventual să deschidă o discuţie filozofică; ei „fiind dintre filozofii epicurei şi stoici" (Fapte 17, 18).

Acum, trebuie să precizăm că Domnul nostru Iisus Hristos cunoştea filozofia greacă. Avusese timp îndelungat, cei circa 18 ani de la aflarea lui în templu, cînd avea 12 ani, pînă la începutul propovăduirii Sale, deci la împlinirea celor 30 de ani, vîrsta obligatorie pentru cel care voia să vorbească în public. Cunoştea preceptele antice, scrise pe frontispiciul templului lui Apollon din Delphi şi pe cele ale palestrelor. Învăţătura divină a Domnului nostru Iisus Hristos se bucură de originalitate integrală. Nu facem altceva decît să arătăm decalajul între cele mai înalte culmi ale gîndirii antice (nous, logos spermatikos, primum movens immobile etc.), precum şi inscripţiile delphice (vezi şi: Anton Dimitriu, *Philosophia mirabilis*, Bucureşti, Ed. Encicl. rom., 1974, p. 145 şi urm.) şi kerygma, doar însirîndu-le comparativ.

„Cunoaşte-te pe tine însuţi!" îşi află împlinirea sa divină în: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi! (Mt. 22, 38). Cunoaşterea proprie devine măsură de cunoaştere prin dragoste a aproapelui, fără existenţa căruia n-ar putea exista fapte bune, deci şi mîntuire subiectivă. Cunoaşterea cerută de Domnul saltă peste valorile antice, iniţiind o altă problematică, ea cuprinzînd şi una din legile esenţiale ale religiei creştine.

Pe aceleaşi frontispicii mai erau şi alte inscripţii: „Nimic prea mult!", deci un îndemn spre desăvîrşire, spre autarhia şi kalokagatia, faţă de care Domnul propovăduia: „Fiţi desăvîrşiţi. precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrşit este" (Mt. 5, 48). Urmau: „Tu eşti!", deci să te gîndeşti la modalitatea fiinţei şi existenţei, dar Domnul precizează: „Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea, că aceasta este legea şi prorocii (Mt. 7, 12). „Cinsteşte-l pe (Dumne)zeu!", deci condiţia esenţială a legăturii religioase, iar Domnul a spus: „Iubeşte pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău" (Mt. 22, 37). Altă inscripţie spunea: „Supune-te legilor!", deci o condiţie a trăirii într-o organizaţie comunitară, faţă de care Domnul învaţă: „Daţi Cezarului cele ale Cezarului şi lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu" (Luca 20, 25), scoţînd în evidenţă cele cuvenite lui Dumnezeu. În sfîrşit, inscripţia: „Cruţă timpul!", deci se insista asupra folosirii lui pozitive, dar Domnul învaţă: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune" (Mt. 5, 16) etc.

Aici trebuie să ne întoarcem spre filozofii antici, mai ales: Socrate, Platon şi Aristotel. Fiecare, în felul său, a fost cunoscut de Domnul nostru Iisus Hristos, care a înlăturat balastul inutil al unor concepţii antice depăşite, rămînînd numai ceea ce este permanent valabil. Altcum, n-am înţelege prezenţa lor pe iconostase şi pe pereţii pictaţi ai mănăstirilor, inclusiv a lui Democrit.

Ni se pare că Domnul nu i-a primit pe acei „elini", gata de polemici şi controverse inutile. Elinii se închinau la templu, dar nu credeau în Domnul nostru Iisus Hristos. Scena se va repeta, după cuvîntarea Sf. Apostol Pavel în Areopagul Atenei, cînd filozofii epicurei şi stoicii din agora vor spune: „Te vom mai asculta şi altă dată despre aceasta!" (Fapte 17, 32). Totuşi, prezenţa acestor elini a determinat precizarea Mîntuitorului: „A venit ceasul ca să se preamărească Fiul Omului" (Ioan 12, 23). Domnul constatase începutul de difuzare „urbi et orbi" a învăţăturii Sale. Apoi a mai formulat şi atitudinea Sa faţă de filozofia antică: „Cel ce îşi iubeşte sufletul său îl va pierde, şi cel ce îşi urăşte sufletul său în lumea aceasta îl va păstra pentru viaţa de veci" (Ioan 12, 25). Filozofia antică, epicureică şi stoică, era adînc înrădăcinată în viaţă, căutînd soluţiile adecvate, fie preferînd practicarea sobră a plăcerilor şi pasiunilor (Lucreţiu), fie stîrpindu-le (Seneca). Desprinderea de lucruri efemere şi de sofisme şi întoarcerea cu faţa spre veşnicie este ţinta supremă a învăţăturii Mîntuitorului.

Deci să înţelegem şi noi îndemnul Sf. Apostol Pavel, adresat Corintenilor: „Nu fiţi poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu, după cum şi eu plac tuturor pentru toate, necăutînd folosul meu, ci pe al celorlalţi, ca să se mîntuiască" (I Cor. 10, 32—33). Este o normă de conduită mereu actuală a Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. prof. univ. onor. dr. *Petru Rezuş*

CRESTOMAŢIE DE LITERATURĂ ROMÂNĂ VECHE, vol. I (coord. I. C. Chiţimia şi Stela Toma), Cluj-Napoca 1984, 264 p.

Investigaţiile din ultimele decenii au adus noi dovezi privind originalitatea culturii române, originalitate înţeleasă ca o sinteză creatoare. În acest context, însemnătatea vechii noastre literaturi e foarte mare, întrucît constituie baza celei moderne şi contemporane. De aceea, o colecţie de „scrieri frumoase", alcătuită din fragmente semnificative, a devenit extrem de necesară.

Într-un dens studiu introductiv, Prof. I. C. Chiţimia prezintă diferitele tipuri de crestomaţii *ori* analecte, antologii *şi* collectanea. *Acelaşi distins specialist constată just că literatura autohtonă „porneşte viguros din timpuri mult mai vechi şi are o continuitate de structuri şi de stil propriu, care îi conferă calităţi pe nedrept neglijate" (p. 22), fiind totodată convins că o tradiţie a scrisului românesc a existat şi în veacul XIV, aserţiune ce se confirmă (prezenta culegere are ca limite cronologice anul 1521 şi mijlocul sec. XVII). Recent s-a descoperit un contract încheiat la Chilia în 1360; înscrisul a fost tradus din română — „romecha" — în limba latină (cf. M. Balard,* Un document génois sur la langue roumaine en 1360, *„Revue de études sud-est européennes", XVIII/2, 1980, p. 233—8).*

De subliniat că textele exceptate sînt precedate de preliminarii, la fel înzestrate cu note, comentariu şi bibliografie selectivă. În final se oferă: Bibliografie generală, Glosar şi 2 Indice (tematic şi de nume). Materia e repartizată în 6 secţiuni (unele fiind prevăzute cu subdiviziuni): Diplomatarium — acte şi scrisori (I), literatură canonică (II), omiletică şi polemică (III), aulică (IV), laică şi apocrifă (V), plus cea versificată (VI). Notăm că pentru Bizanţ, renumitul bizantinist Fr. Dölger a făcut deja o clasificare şi mai detaliată: pe tărîm religios — doctrină, exegeză, opere polemice şi omiletice, lucrări filocalice (morală, ascetism, mistică), hagiografie, istorie eclesiastică; din domeniul laic: istoriografie, geografie, tactică, retorică (cu ramura ei, epistolografia), parenetică, filozofie, filologie, pe urmă poezia cu caracter epic, liric, imnic etc. (în „Cambridge Medieval History", ed. J. M. Hussey, IV/2, Cambridge 1967, p. 206 şi urm.). Recunoaştem că nu se poate opera o delimitare strictă în cazul unor anumite specii literare.

În general, încadrarea pasajelor selectate — privitoare la o temă sau alta — este reuşită. Dar includerea cărţilor de ritual în rubrica a II-a (intitulată nefiresc „literatura canonică") ar putea ridica obiecţii. Deoarece au o sorginte străină, numai cum grano salis *ele pot fi apreciate componente ale literaturii române vechi. Totuşi, tîlcuirea şi publicarea unor asemenea cărţi sînt acte de cultură românească. Între exemplarele în cauză, Catehismul lui Coresi (p. 62) nu-şi are locul care i s-a dat, ci mai curînd în cadrul cap. III. Apoi* Floarea darurilor, *ce face trecerea de la compunerile apocrife spre romanul popular, trebuie transferată de la secţiunea a III-a la genul laic şi apocrif (cap. V). Şi acum o remarcă de amănunt: la p. 65, nota 3, precizăm că Sf. Vasile cel Mare nu a fost roman, ci oriental, anume capadocian.*

Florilegiul în actu, *înfăptuit de eminenţi cercetători, se impune atenţiei oricărui cititor iubitor de frumos. Cuprinsul acestui tom „îi este recomandarea cea mai înaltă", cum se exprimă — într-un admirabil* Cuvînt înainte *— Prog. Zoe Dumitrescu Buşulenga. Aşteptăm cu viu interes apariţia celorlalte două volume anunţate.*

Pr. Vasile Muntean

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ În ziua de 3 octombrie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a conferenţiat la Viena în cadrul Asociaţiei „Pro Oriente" despre: „Dialogul teologic dintre ortodocşi şi romano-catolici şi perspectivele lui".

■ Între 7—11 octombrie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie a participat ca observator din partea Conferinţei Bisericilor Europene, la al VII-lea Sympozion al episcopilor romano-catolici, Sympozion care a avut loc la Roma. Î. P. S. Sa a vorbit cu tema: „Evanghelizare şi secularizare în vremea noastră".

■ În ziua de 6 octombrie 1985, Î. P. S. Antonie a participat la Sf. Liturghie din capela ortodoxă română din Viena unde a vorbit despre „Cei patru patriarhi ai celor 60 de ani de patriarhat românesc, 1925—1985".

■ Potrivit celor rînduite de Sf. Sinod şi cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, între 30 septembrie—8 octombrie 1985, a avut loc la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus a doua serie de cursuri de scurtă durată din acest an, la care au participat aproape 30 de preoţi de diverse vîrste şi de la parohii diferite din întreaga Arhiepiscopie a Sibiului.

Ca şi la seriile precedente, cursurile au constat din prelegeri şi seminarii, precum şi dintr-un bogat program duhovnicesc, predici etc., realizîndu-se totodată un ziditor schimb de experienţă, toate atît de necesare pentru o lucrare pastorală cît mai eficientă. Cursurile s-au deefăşurat sub conducerea P. C. cons. Gh. Papuc.

— Duminică, 27 octombrie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o vizită canonică la parohia Braşov-Noua, preot paroh I. Popiţa, cu care prilej a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, la sfîrşitul căreia a rostit cuvînt de învăţătură. În după amiaza aceleiaşi zile, Î. P. S. Sa a cercetat capela în restaurare Sf. Gheorghe din Braşov, pr. paroh Gh. Gridu, precum şi complexul muzeal de la biserica Sf. Nicolae Şchei Braşov, unde de asemenea se execută lucrări de restaurare.

■ Luni, 28 octombrie 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a avut o consfătuire de lucru cu preoţii din zona Branului, cu care prilej s-au dezbătut probleme de cult şi disciplină preoţească, în vederea uniformizării practicilor şi comportării preoţilor vecini între ei, cu care prilej s-au luat o seamă de hotărîri. Consfătuirea a avut loc în parohia Moeciul de Jos.

■ Parohia Sibiu — Trei-Stejari cuprinde zona cartierului numit la început Mihai Viteazul, pentru că în această parte a oraşului de pe Cibin ar fi poposit oastea voievodului întregitor de neam după victoria de la Şelimbăr. În amintirea acestui eveniment, cît şi pentru trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor care locuiesc aici s-a ridicat în urmă cu ani un monumental lăcaş de închinăciune, simbol al unităţii celor trei provincii româneşti, cuprinzînd în structura lui umbra lui Mircea cel Bătrîn de la Cozia, duhul lui Ştefan cel Mare şi „pohta ce-am pohtit" a voievodului martir Mihai Viteazul. Prin jertfelnicia credincioşilor şi strădania pildutoare a P. C. pr. N. Todor, fost protopop al Sibiului, ajutat de C. pr. S. Filimon, sf. lăcaş a fost îmbrăcat într-o excepţională haină picturală executată de fraţii Mihai şi Gavril Moroşan, cu pictură în mozaic, precum şi cu alte lucrări ornamentale, dînd bisericii „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril" din Sibiu — Trei-Stejari o notă de aleasă frumuseţe. Astfel împodobită, biserica a fost sfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 3 noiembrie 1985, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de corul parohial, condus de Eufimie Ciumac. La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. D. Luca (Sibiu) şi P. C. pr. N. Todor. Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Pentru activitatea depusă P. C. pr. N. Todor a primit un act special de apreciere şi preţuire, iar C. pr. S. Filimon a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de apreciere înmînîndu-li-se totodată consiliului parohial, epitropilor, comitetului parohial, apreciaţi fiind toţi credincioşii care şi-au adus aportul la ridicarea şi înfrumuseţarea acestei minunate biserici.

CLUJ

■ *Moment omagial.* La Centrul nostru Eparhial a avut loc joi, 22 august a. c., într-un cadru solemn, omagierea a 36 de ani de cînd Î. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu a fost ridicat la treapta arhieriei. Cei prezenţi la festivitate, prin glasul Prea Sfinţitului Iustinian, i-au urat Înaltului nostru ierarh zile senine şi sănătate întru mulţi şi fericiţi ani, oferindu-i florile recunoştinţei noastre pentru tot ceea ce a făcut pentru binele şi unitatea Bisericii noastre în cei 36 de ani de arhierie.

Festivitatea omagială a lua sfîrşit cu o agapă creştinească oferită de Î. P. S. Sa în cinstea evenimentului.

■ *Duminică, 1 septembrie 1985,* Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul înconjurat de un sobor de preoţi a sfinţit biserica parohială din parohia Sînmărghita, prot. Dej, jud. Cluj.

■ *Duminică, 8 septembrie a. c.,* de Praznicul Naşterii Maicii Domnului, Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii „Sf. Nicolae" din parohia Iadăra, prot. Baia Mare, jud. Maramureş.

Pentru activitatea sa rodnică, vrednicul preot Nicolae Varga a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ *În ziua de 21 septembrie a. c.,* la invitaţia Rectorului Institutului teologic protestant de grad universitar din Cluj-Napoca, din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului, la deschiderea festivă a anului universitar 1985—1986, a luat parte Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, însoţit din partea Seminarului teologic ortodox de către P. C. Sa Păr. prof. Remus Lazăr.

■ *Duminică, 6 oct. a. c.,* Î. P. S. Arhiepiscop Teofil şi P. S. Episcop-vicar Iustinian au săvîrşit slujba sfinţirii şi Liturghia arhierească în biserica cu hramul „Intrarea în biserică a Maicii Domnului" din cartierul „Cordoş" din municipiul Cluj-Napoca.

Atît Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, cît şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian, au rostit cuvînt de învăţătură.

■ *Luni, 7 oct. a. c.,* într-un cadru festiv, la Seminarul teologic ortodox din Cluj-Napoca, a avut loc serbarea de deschidere a noului an şcolar 1985—1986 în prezenţa Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil, a Prea Sfinţitului Episcop-vicar Iustinian, a membrilor permanenţei eparhiale, precum şi a corpului profesoral şi a tuturor elevilor Seminarului.

La festivitate, în calitate de invitat de onoare, a participat D-l Péntek Arpad, rectorul Institutului teologic protestant din Cluj-Napoca.

Programul festiv a cuprins bucăţi corale cu caracter religios şi patriotic şi recitări de versuri.

■ *Duminică, 13 octombrie a. c.,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un sobor de preoţi, a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii din parohia Berbeşti, prot. Sighetu Marmaţiei, jud. Maramureş. Tot cu această ocazie s-a sfinţit şi noua casă parohială. Preotul paroh Petrovai Vasile, pentru activitatea pastorală şi gospodărească a fost distins cu distincţia onorifică de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu. Tot cu acest prilej, în cadrul Sfintei Liturghii arhiereşti a fost hirotonit întru preot licenţiatul în teologie Zimveliu Dumitru pe seama parohiei Negrileşti, prot. Năsăud, jud. Bistriţa-Năsăud, precum şi absolventul de seminar Vlaşin Arghir — întru diacon.

■ *În data de 14 octombrie a. c.,* de praznicul Cuvioasei Paraschiva, Prea Sfinţitul episcop-vicar Iustinian a săvîrşit Liturghia arhierească în biserica cu hramul „Cuvioasa Paraschiva" din parohia Feleacu, prot. Cluj, jud. Cluj. Cu acest prilej, în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa Iustinian a hirotonit întru preot pe absolventul de seminar Vlaşin Arghir, pe seama parohiei Tăure, prot. Năsăud, jud. Bistriţa-Năsăud şi întru diacon pe absolventu de seminar Avram Ioan.

■ *Duminică, 20 octombrie 1985,* a avut loc sfinţirea capelei cu hramul „Sfinţii Constantin şi Elena" din Cluj-Napoca. Slujba tîrnosirii capelei a fost săvîrşită de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil. Preotul paroh Sabău Marcel, doctorand în teologie, a fost distins cu distincţia de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ *În perioada 15—31 octombrie a. c.,* s-a desfăşurat în Arhiepiscopia Clujului, pe protopopiate, cea de a doua conferinţă administrativă, cu tema „Îndatorirea preotului privind chivernisirea bunurilor parohiale".

■ *În luna octombrie a. c.* au mai fost hirotoniţi întru preot: Avram Ioan, pentru parohia Filea de Jos, prot. Turda, jud. Cluj şi Perţa Augustin, pentru parohia Ciubanca, prot. Dej, jud. Cluj.

ALBA IULIA

■ La praznicul Naşterii Maicii Domnului — 8 septembrie — hramul mănăstirii de la Moglăneşti-Topliţa, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a hirotonit întru preot pe C. diacon Gheorghe Bogdan pe seama parohiei Căpîlna de Jos, prot. Aiud. La momentul predicii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, reliefînd învăţătura Bisericii Ortodoxe faţă de Prea cinstirea Fecioarei Maria.

■ La praznicul Înălţării Sf. Cruci, hramul mănăstirii din Lupşa — 14 sept., potrivit tradiţiei împămîntenite, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească. Şi cu acest prilej, în bogatul cuvînt de învăţătură P. S. Sa a subliniat cinstirea Sf. Cruci în Biserica Ortodoxă şi a îndemnat pe credincioşii prezenţi în mare număr, la statornicie în dreapta credinţă.

■ Duminică, 22 sept., P. S. Episcop Emilian a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii cu hramul Sf. Ierarh Ilie Iorest şi Sava Brancovici din filia Crăciunelul de Jos, parohia Tătîrlaua, prot. Aiud. În cuvîntul de învăţătură P. S. Sa a îndemnat pe credincioşii prezenţi la unitatea în dreapta credinţă, la păstrarea tezaurului spiritual primit de la strămoşi, la împlinirea îndatoririlor social-cetăţeneşti. Pr. paroh Adam Alimpe a fost hirotesit întru sachelar, iar membrilor consiliului parohial P. S. Sa le-a oferit gramate chiriarhale.

■ În perioada 23—27 sept., sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian, s-au desfăşurat la Centrul eparhial cursurile pastoral-misionare de scurtă durată a celei de a 11-a serii cu 30 preoţi din eparhie.

ORADEA

■ *Sfinţiri de biserici.* — Duminică, 22 septembrie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit binecuvîntarea bisericii din parohia *Cetea,* prot. Oradea, în urma împodobirii ei cu o frumoasă pictură. Preotul-paroh Cornel Dejeu a fost distins cu rangul de *sachelar.* Ierarhul a ţinut un instructiv cuvînt de învăţătură.

■ Duminică, 6 octombrie 1985, chiriarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Petid,* prot. Beiuş, căreia în ultimii 2 ani i s-au făcut reparaţii capitale exterioare, fiind tencuită în terasit. Preotului paroh Florian Popa i s-a acordat rangul de *sachelar.* Ierarhul a ţinut un bogat cuvînt de învăţătură. În după amiaza aceleiaşi zile, a săvîrşit vecernia în biserica din parohia *Tinca,* prot. Oradea, cu care prilej a binecuvîntat cele 3 clopote noi pentru biserica de lemn, monument istoric, din imediata apropiere a bisericii parohiale. P. S. Sa a felicitat pe credincioşii care au donat noile clopote şi a acordat preotului paroh Mihai Iancu distincţia de *iconom-stavrofor,* întru care a primit şi hirotesia.

■ Duminică, 13 octombrie 1985, arhipăstorul s-a aflat în mijlocul credincioşilor din parohia *Sătmărel,* prot. Satu Mare, unde a binecuvîntat lucrările de înnoire exterioară a bisericii, care a fost retencuită în terasit. Preotul-paroh Flore Coteţ a fost hirotesit întru *iconom.* Chiriarhul a lăudat jertfelnicia şi hărnicia credincioşilor.

■ *Vizitaţii canonice.* — Luni, 14 octombrie 1985, de sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva, ierarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială „Sf. Arh. Mihail şi Gavril" din Satu Mare, rostind un edificator cuvînt de învăţătură.

■ În după amiaza duminicii de 20 oct. 1985, ierarhul — după ce înainte de masă a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală, unde a împărtăşit cuvînt de învăţătură credincioşilor — după-masă a oficiat slujba vecerniei în biserica parohială din cartierul Oradea-Vii (C.F.R.), cu care prilej a binecuvîntat frumoasa troiţă din curtea bisericii, confecţionată din jertfelnicia bunilor credincioşi, pentru care au fost felicitaţi de chiriarh, în cadrul amplului său cuvînt de învăţătură.

■ *Conferinţe preoţeşti.* — Între 23—27 septembrie 1985, s-au desfăşurat la sediile protopopeşti lucrările conferinţelor pastoral-misionare cu preoţimea din protopopiatele respective, dezbătînd tema: *Momente importante din viaţa Bisericii Ortodoxe Române* (cu prilejul aniversării centenarului autocefaliei şi a 60 de ani de Patriarhie). Şedinţele de la protopopiatele Oradea, Beiuş, Marghita, Zalău şi Şimleul Silvaniei au fost prezidate de P. S. Episcop Vasile, iar cele de la Satu Mare şi Carei de delegaţi chiriarhali.

■ Între 15 şi 17 octombrie 1985, s-au ţinut la sediile celor şapte protopopiate din eparhie lucrările conferinţelor administrative de toamnă, dezbătîndu-se tema: *Îndatoririle preotului privind chivernisirea bunurilor parohiale.* Lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali.

■ *Cursuri de îndrumare pastoral-misionară.* — de la 7 octombrie pînă la 12 octombrie 1985, s-au ţinut la Centrul eparhial cursuri de îndrumare pastorală şi misionară, de scurtă durată, cu o nouă serie de 30 de preoţi din protopopiatele Oradea şi Beiuş. Cursurile s-au desfăşurat sub directa supraveghere a P. S. Episcop Vasile. În predarea lecţiilor, ponderea de seamă, pe lîngă chiriarh, a avut-o păr. prof. D. Abrudan, prorectorul Institutului teologic universitar din Sibiu. Cursurile şi-au dovedit, şi de data aceasta, necesitatea şi utilitatea în orientarea preoţimii noastre în activitatea ei pastorală şi obştească.

■ *Hirotoniri de preoţi.* — În ultimul timp, au mai fost hirotoniţi următorii candidaţi la preoţie: Gavriş Gavril, la data de 13 octombrie 1985, pentru parohia Vîrşolţ, prot. Şimleu, şi Băra Gheorghe, la data de 20 octombrie 1985, pentru parohia Şauaieu, prot. Oradea.

Anunţăm cititorii gazetei noastre că abonamentele la TELEGRAFUL ROMÂN pe anul 1986 se reînnoiesc pînă la 15 decembrie 1985.

Menţionăm că abonamentele se fac pe un an întreg, costul unui abonament anual fiind de 100 lei.

Costul abonamentelor se trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. 1 Mai nr. 35, Sibiu, cont virament 45.10.4.09.2, B. N. R. S. R., filiala Sibiu.

Semnalăm... Semnalăm...

● *În „Tribuna" (nr. 22, 1985, p. 5) sub genericul „Lucian Blaga — istorie şi conştiinţă naţională" (într-un eseu intitulat* Mirabila sămînţă, *Achim Mihu scoate în evidenţă etapele dezvoltării conştiinţei româneşti în Transilvania, aşa cum reies din cartea lui Lucian Blaga „Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea". În prima etapă, cînd habsburgii deveniţi stăpîni în Transilvania, (1688) jenaţi de puterea locală a nobilimii maghiare şi săseşti au voit să-şi alieze pe români catolicizîndu-i, ortodocşii au realizat că ortodoxia era semnul identităţii lor naţionale şi că puteau şi ei juca un rol în balanţa puterii. „Este — scrie Achim Mihu — etapa primului germene de conştiinţă naţională travestit în caftan ortodox" (nu e de crezut că s-a intenţionat un sens peiorativ aici cuvîntului caftan). Apărînd ortodoxia, transilvănenii, apărau românitatea. Au urmat alte etape: unirea din 1700, promisiunile neonorate ale diplomelor împăratului Leopold, deci înşelarea grosolană a celor ce au primit unirea, crezînd că ne-a fost impusă în folosul lor, apoi răscoala lui Sofronie, apoi generalul austriac Bucow care „distruge mănăstiri şi documente scrise şi face un număr încă nedeterminat de victime omeneşti", apoi iosefinismul viclean, demascat de răscoala lui Horea şi, în sfîrşit, epoca supplexiană şi Şcoala Ardeleană.*

Lucian Blaga are cuvinte grele în cartea sa despre efectul dezmembrant şi care putea fi catastrofal asupra conştiinţei românilor, exercitat de unirea din 1700. Achim Mihu nu a avut desigur spaţiul necesar care să-i înlesnească o reproducere a tuturor pasajelor în care Blaga îşi spune părerea sa personală despre această tragedie românească de pe culmea dintre veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea în Transilvania. Achim Mihu are totuşi consideraţii de mare fineţe şi acurateţe istorică, atunci cînd observă că, deşi „compromisul" — unirea din 1700 — a fost rodul unei judecăţi de valoare, care avea în vedere supravieţuirea românilor din Transilvania şi deşi la început a favorizat dezvoltarea învăţămîntului românesc şi condiţia socială a preoţilor, totuşi: „Să nu se uite că iniţiativa a fost a habsburgilor *(s. n.). Contribuţia unirii la geneza conştiinţei naţionale a fost mai mult un produs derivat al combinaţiilor politice urmărite deliberat de Casa austriacă, decît un rezultat al unui proces intern de maturizare a grupului etnic român". Grupul etnic român trecea, am zice noi, dimpotrivă, printr-o criză teribilă, datorită dezbinării religioase. Pentru moment, conştiinţa românească rămăsese în grupul rămas ortodox şi în suferinţă, pentru că cealaltă parte pactizase cu stăpînitorul austriac, slujind interesele lui* Şcoala Ardeleană *a venit mai tîrziu, în a doua parte a veacului al XVIII-lea şi Achim Mihu o arată corect şi convingător. Noi am adăuga că a avut loc o repliere în condiţiile date, aflîndu-se ei în a treia generaţie de după cei care acceptaseră unirea. În timp, cînd conştiinţa românească a ajuns a exprima din nou unitatea tuturor românilor, dincolo de accidentul despărţirii religioase, românitatea devenind numitorul comun, în locul confesiunii, s-a produs revirimentul Şcolii Ardelene în care, în afară de „corifeii" care proveneau din uniatism, s-au angajat tot atîţia ortodocşi cît şi uniţi, şi nu de valoare minoră.*

Şcoala Ardeleană — aşa cum arată Achim Mihu — „a întregit conştiinţa naţională a românilor din Transilvania şi cu dimensiunea teoretică". Se ştie că aceasta a avut în vedere demonstrarea originii române şi latinitatea limbii ca semne ale unităţii tuturor românilor, ale continuităţii lor în Dacia şi ale drepturilor lor istorice, mai ales în Transilvania, unde acestea erau contestate. În „dimensiunea teoretică" a conştiinţei româneşti, confesionalitatea n-a mai jucat aşadar vreun rol preponderent şi remarcat. Dacă aceasta s-ar fi făcut, s-ar fi cultivat dezbinarea nu unitatea. Ortodocşii ar fi fost îndreptăţiţi să reclame numai pentru ei continuitate. Fiind însă vorba numai de unitatea naţională, n-au făcut-o. Din păcate au încercat s-o facă totuşi, împotriva tuturor evidenţelor istorice, unii apologeţi mai tîrzii ai uniatismului, porniţi să demonstreze cu tot dinadinsul — risum teneatis — că am fi fost catolici din totdeauna! Cum se şi cuvenea, nu le-a dat nimeni atenţie, ei continuînd să se gratuleze *pentru o asemenea „fericire" numai între ei, ca un ordin secret, deţinător de taine cumplite, obţinute de la extratereştri!*

● *În acelaşi număr din „Tribuna" şi pe aceeaşi pagină, aflăm de la Nae Antonescu ce gîndea* „Mircea Eliade despre Lucian Blaga". *Chiar şi înainte de a citi eseul, puteam bănui că, uriaşi amîndoi, avînd privirile la acelaşi nivel, nu se puteau vedea decît aşa cum erau: mari şi cam de-o seamă.*

Pe alte pagini discută despre actualitatea lui Lucian Blaga: Vasile Sălăjan, Liviu Zăpîrţan, Mircea Vaida, Petru Iluţ, Vasile Muscă, Aurel Codoban şi răspunzînd tuturor: Achim Mihu.

Al. Tănase scrie un lung eseu despre „spaţiul mioritic sau despre specificul culturii româneşti", *evident tot în gîndirea şi opera lui Lucian Blaga, evocînd doina, dorul, cîntecul şi arhitectura populară, ca „ipostaze româneşti ale existenţei umane", cum spune Blaga.*

Dacă Blaga, aşa cum arată Al. Tănase, refuză ortodoxismul gîndirist — e cunoscută polemica, mereu deschisă, cu D. Stăniloae — în schimb, consideraţiile sale despre stilul bizantin-sofianic, *beneficiază de sensurile simbolisticii bizantine-ortodoxe, d. p. în arhitectură, care e astfel concepută, încît să exprime sentimentul metafizic al coborîrii transcendentului în lume, şi al intervenţiei lui în temporalitate. Bizantinul e coborîrea lui Dumnezeu în lumină, în timp ce goticul e fie urcuş luciferic, fie lumină filtrată prin vitralii, „scăzută şi mortificată", cum spune Al. Tănase. E drept, cum arată tot Al. Tănase că elementele filozofiei lui Blaga sînt nonreligioase, arhitecturi, bolţi, ferestre, dar e tot atît de adevărat că Blaga nu se ocupă de tehnica de construcţie, de materialele lemnoase ale ferestrelor, de calitatea sticlei, de carierele din care a fost adusă piatra, sau de verificarea calificării pietrarilor. Blaga interpelează sensurile, adîncurile, implicaţiile de dincolo de materie şi de tehnică, cele privitoare la spirit, la spaţiul mioritic, nu la cel strict geografic. Blaga a fost un investigator genial în istoria şi geografia spiritului şi spiritualităţii româneşti.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgăraşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

SIBIU

Anul 133 Sibiu, 1 decembrie 1985 Nr. 39—44/1985

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Primul Congres al Ştiinţei şi Învăţământului — eveniment de mare însemnătate în viaţa social-politică şi cultural-ştiinţifică a ţării

În zilele de 28 şi 29 noiembrie a. c. s-au desfăşurat, la Bucureşti, lucrările Congresului Ştiinţei şi Învăţământului.

Deschiderea lucrărilor a avut loc în prezenţa Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România.

Cuvîntarea de deschidere a fost rostită de către Doamna academician doctor inginer Elena Ceauşescu, prim viceprim-ministru al guvernului, preşedintele Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie.

Într-o atmosferă de însufleţitor entuziasm patriotic, preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu a rostit o amplă cuvîntare.

Congresul a hotărît, în unanimitate, ca magistrala expunere făcută de preşedintele Republicii să constituie documentul politic programatic de orientare a întregii activităţi desfăşurate de oamenii muncii din domeniile ştiinţei şi învăţământului.

S-a procedat, în continuare, pe parcursul celor două zile de desfăşurare a lucrărilor la o temeinică şi profundă analiză a tuturor punctelor înscrise pe ordinea de zi.

În final, s-au făcut propuneri pentru desemnarea preşedintelui Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţământului şi a membrilor consiliului.

Doamna academician doctor inginer Elena Ceauşescu a fost desemnată, în unanimitate, în funcţia de preşedinte al Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţământului.

S-au adoptat apoi, în unanimitate, rapoartele şi programele supuse dezbaterii congresului.

Au fost adoptate, de asemenea, Hotărîrea şi Apelul *Congresului Ştiinţei şi Învăţământului către oamenii de ştiinţă, cultură şi cadrele didactice din întreaga lume pentru colaborare, dezarmare şi pace.*

Cuvîntarea de închidere a lucrărilor a fost rostită de către Doamna academician doctor inginer Elena Ceauşescu, preşedintele Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţământului.

S-a dat citire şi s-a aprobat cu vie emoţie textul unei telegrame adresată Domnului Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, exprimînd nemărginita dragoste şi înalta preţuire a slujitorilor ştiinţei şi învăţământului faţă de eminentul bărbat de stat care conduce cu înţelepciune şi cutezanţă destinele patriei noastre.

Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 — moment fundamental în istoria Patriei

În viaţa fiecărui popor există numeroase evenimente şi date, adînc intrate în conştiinţa, în însăşi fiinţa sa, care îl fac demn de respect şi îl înalţă nu numai în propriii săi ochi, ci şi în aceia ai lumii întregi. Asemenea fapte petrecute în trecutul mai mult sau mai puţin îndepărtat şi cărora cronicile, legendele, baladele şi doinele populare le-au dat adeseori dimensiuni hiperbolice, împletite cu adevărul istoric, umplu de mîndrie inimile, întăresc semtimentul de stăpîn asupra pămîntului străbun, sînt un puternic şi nesecat izvor de forţă pentru noile generaţii.

Poporul român, însetat de dreptate şi libertate, are înscrise în milenara sa istorie nenumărate momente de luptă şi de jertfă pentru apărarea fiinţei sale împotriva cotropitorilor şi a jugului străin. Faptele oştenilor în bătăliile de la Rovine şi Călugăreni; ale moţilor conduşi de Horea, Cloşca şi Crişan, ale pandurilor lui Tudor Vladimirescu, ale legiunilor lui Avram Iancu, vor rămîne memorabile peste veacuri. Nimic nu i-a putut înfrînge, nici chiar moartea. Au căzut unii, dar în locul lor, frămîntata glie strămoşească a odrăslit alţi Horea, alţi Vladimireşti, alţi Iancu, care şi-au închinat întreaga lor viaţă şi energie clocotitoare binelui neamului, eliberării sale sociale şi naţionale.

Din rîndul acestor fapte ca un far veşnic aprins străluceşte în istoria neamului Unirea Principatelor Române în 1859, cucerirea independenţei naţionale în 1877, desăvîrşirea procesului de formare a Statului naţional unitar român la 1 decembrie 1918, de la a cărui înfăptuire s-au împlinit recent 67 de ani.

În conştiinţa poporului nostru, Alba Iulia, locul unde acesta şi-a hotărît singur soarta pentru vecie, este adînc înrădăcinată. Acest nume pentru noi este sinonim cu împlinirea celui mai măreţ ideal, a celui mai luminos vis, care a fost întotdeauna treaz în mintea şi inima întregului neam — desăvîrşirea unităţii politice, aspiraţie pentru care veacuri de-a rîndul nenumărate generaţii de înaintaşi au luptat, jertfindu-şi bunul cel mai de preţ — viaţa.

Aniversarea în acest început de decembrie a 67 de ani de la unirea Transilvaniei cu România constituie un binevenit prilej de rememorare a evenimentelor şi omagierea tuturor celor care de-a lungul timpului şi-au dedicat viaţa împlinirii nobilei aspiraţii de unitate a poporului român, maselor populare şi militanţilor care în 1918 au reuşit să înfăptuiască prin voinţa, hotărîrea, bărbăţia şi tenacitatea lor, statul naţional unitar, deschizînd calea spre închegarea şi afirmarea naţiunii române.

Declanşarea primului război mondial, la 28 iulie 1914, a zguduit puternic rînduielile vechi, ascuţind la maximum contradicţiile sociale şi naţionale şi determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberare socială şi naţională. Conflagraţia a ridicat şi în faţa poporului român probleme de însemnătate majoră pentru însăşi soarta naţiunii. În momentul izbucnirii războiului, un

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Gheorghe Pop de Băseşti — luptător pentru libertate şi unitate naţională

În anul acesta se împlinesc 150 de ani de la naşterea lui George Pop de Băseşti, care şi-a pus întreaga viaţă în slujba idealului de unitate naţională.

Născut în anul 1835 în localitatea Băseşti, fostă a judeţului Sălaj, la 9 km de oraşul Cehu Silvaniei, şi-a înscris numele pe vecie alături de marii luptători ai Transilvaniei pentru unitate naţională.

El este cunoscut ca unul dintre iniţiatorii şi autorii Memorandului din anul 1892, cu expunerea principalelor revendicări ale românilor transilvăneni, semnînd ca vicepreşedinte al Partidului Naţional Român, alături de Eugen Brote, de Dr. Ioan Raţiu, preşedinte, Dr. Vasile Lucaciu secretar general şi Septimiu Albini, secretar. Ei cereau înlăturarea tuturor discriminărilor naţionale şi sociale şi acordarea de drepturi depline „naţiunii" române. Această acţiune avea să-i aducă condamnarea la un an închisoare, alături de ceilalţi tovarăşi de idei, în urma procesului desfăşurat la Cluj în luna mai 1894.

Prestigiul, înţelepctiunea şi experienţa sa politică au contribuit la organizarea şi desfăşurarea Conferinţei de la Sibiu din 12 şi 14 mai 1881, în urma căreia Partidul Naţional Român unificat va duce la o puternică acţiune de protest faţă de politica guvernului maghiar, programul noului partid cuprinzînd printre altele: lupta pentru recîştigarea autonomiei Transilvaniei, dreptul de a folosi limba română în administraţie şi justiţie în toate regiunile locuite de români, revizuirea legii naţionalităţilor şi a legii electorale, etc.

Ales membru al Comitetului Central Electoral, organul conducător al partidului, Gheorghe Pop de Băseşti a participat la conferinţele naţionale fiind reales de fiecare dată în aceeaşi calitate.

Începînd cu anul 1882 a deţinut importanta funcţie de vicepreşedinte, iar după moartea lui Ioan Raţiu (1902), pe aceea de preşedinte al P. N. R.-ului pînă la 1 Decembrie 1918, cînd îşi depune mandatul simbolic, odată cu împlinirea visului său de o viaţă, de unitate naţională.

După ieşirea din închisoare îşi continuă activitatea politică, fiind unul dintre preşedinţii Congresului Naţionalităţilor desfăşurat la Budapesta în 10 august 1895 la care au participat conducătorii sîrbilor, slovacilor şi românilor în străduinţa lor de a forma împreună un front comun de acţiune în vederea obţinerii de drepturi politice. Această strînsă cooperare între naţionalităţi avea să ducă în final la destrămarea Imperiului habsburgic.

Sub conducerea sa Partidul Naţional s-a angajat în organizarea unor acţiuni de masă împotriva proiectelor de legi puse în discuţia Parlamentului şi care urmăreau să lichideze accesul românilor la cultură şi viaţa politică. A aprobat marile mişcări în favoarea votului universal din

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Ştefan I. Vădeanu*

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

2. Patriarhul Nicodim Munteanu

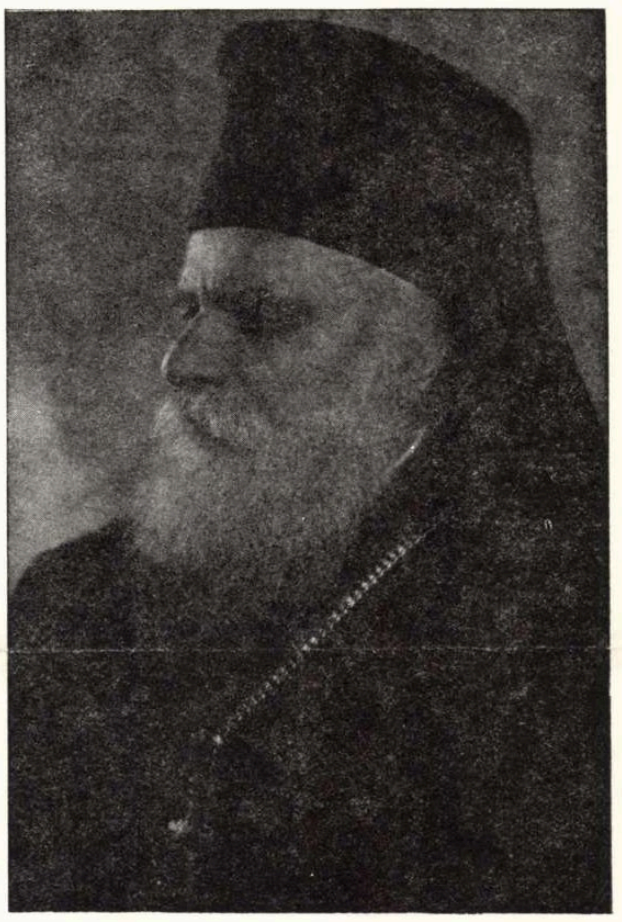

Patriarhul Nicodim Munteanu, din botez Nicolae, a trecut de pe scaunul Moldovei pe cel rămas liber la moartea lui Miron Cristea, în anul 1939, la vîrsta de 74 de ani. Dacă îl situăm în epocă, ne dăm seama cu surprindere de faptul că, deşi ne-a fost multora dintre noi contemporan — eu l-am colindat la Crăciunul anului 1944, ca elev la Seminarul Nifon — venea ca dintr-o altă lume, ca dintr-un trecut îndepărtat, învăluit pentru mulţi în negura istoriei. Metaforic vorbind, el era patriarh chiar înainte de a i se fi dat şi titlul oficial! Cînd s-a născut el, pe vremea lui Cuza, în 1865, mai trăiau încă Gheorghe Asachi († 1869) şi Vasile Alecsandri (1890), iar Eminescu avea doar 15 ani. Înaintaşul pe care îl înlocuia, Miron Cristea, fusese mai tînăr decît dînsul; se născuse cu trei ani mai tîrziu, în 1868.

Nicodim Munteanu era, după toate semnele calendarului, un om al secolului al XIX-lea. A intrat la Seminarul Veniamin Costache din Iaşi în 1882, iar cînd l-a terminat, în 1890, a devenit ucenicul de casă al evlaviosului mitropolit Iosif Naniescu şi, în acelaşi an, a fost trimis să-şi continue studiile la Academia Teologică „Petru Movilă" din Kiev, unde va fi coleg cu viitorul primat al Greciei, Hrisostom al Atenei. Sub protecţia numelui marelui moldovean de viţă domnească, ajuns să dea numele unei şcoli într-o ţară ca Rusia, tînărul student se va fi simţit mîndru că un compatriot ajunse în atîta cinste într-o ţară străină!

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul Ierarh Nicolae

„Aduceţi-vă aminte, fraţilor, de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu şi luînd aminte la sfîrşitul purtării lor, să le urmaţi credinţa"
(Evr. 13, 7)

Prăznuim în fiecare an la 6 decembrie, cu aceeaşi evlavie pe Sfîntul şi marele Ierarh Nicolae, arhiepiscopul din Mira Lichiei, a cărui credinţă tare a devenit îndreptar pentru creştinii din toate vremurile, iar minunile sale sînt o altă dovadă a credinţei în Dumnezeu şi a dragostei faţă de semeni.

Cuvintele noastre omeneşti sînt sărace şi puţine ca să poată reda bogăţia de fapte bune agonisită prin curăţia inimii şi bunătatea marelui ierarh şi care sînt tot atîtea nestemate împodobind, alături de ceilalţi sfinţi, iconostasele Sfintelor nostre biserici.

Viaţa Sf. Ierarh Nicolae a fost o neîncetată mărturisire a lui Dumnezeu prin cuvînt şi faptă. Din scrierile vechi, cunoaştem că Sf. Ier. Nicolae s-a născut în localitatea Patara, din Asia Mică, în cea de a doua jumătate a veacului al treilea după Hristos, din părinţii Teofan şi Nona, a căror credinţă creştină a moştenit-o şi fiul lor.

Crescut în frica de Dumnezeu, Sf. Nicolae primeşte din familie odată cu educaţia creştină şi o aleasă pregătire în şcolile vremii, care i-au îmbogăţit sufletul, fiinţa sa dornică de cunoaştere, pregătind pe viitorul Ierarh pentru o viaţă de autentică trăire a Evangheliei lui Hris-

(Continuare în pag. a 4-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Cei patru Mari Patriarhi...

(Continuare din pag. 1)

Nu terminase încă bine studiile la Kiev cînd, matur, în 1894, în vîrstă de 29 de ani, intră în monahism și, la mănăstirea Neamțu, aproape de vatra Pipirigului său natal, îl schimbă pe Nicolae în Nicodim. După cinci zile e hirotonit ierodiacon. Se întoarce la Kiev, plin de har, făcînd să-i răsune glasul la toate slujbele, care, pe atunci, aveau în mare cinste pompa. De altfel, de acolo va rămîne cu gustul ceremonialului pînă la moarte. Cînd va ajunge arhiereu se va lăsa îmbrăcat în mijlocul bisericii, de către diaconi mulți, mișcîndu-se după un ritm sacralizat pînă în cele mai mici amănunte, în timp ce *vlădica* — așa îi plăcea să i se zisă — se lăsa împodobirii într-o imobilitate imperială, ridicînd doar mîinile din timp în timp, la nivele studiate, pentru ca diaconii să se plece, să îngenunche sau să se ridice pe vîrful picioarelor, ca să-i poată lega mînecuțele sau așeza omoforul cel mare. Își confecționase mantii strălucitoare, mitre cu pietre prețioase, veșminte cu țesătură din fir aurit. Așa văzuse în Kievul tinereții lui și îi plăcuse. Biserica trebuia să fie imaginea văzută a cerului celui nevăzut. Era multă seriozitate în această pompă a slujbelor sale.

Întors de la Kiev la Iași, în 1896, e hirotonit preot-ieromonah, iar în momentul în care secolul al XIX-lea se schimba cu al XX-lea, în 1900, el atinge culmea cea mai înaltă la care putea spera un monah rămas încă în rînduiala monahală propriu-zisă: i se acordă rangul de arhimandrit mitrofor. Era o performantă. Avea 35 de ani și doar 6 ani de călugărie.

O asemenea ascensiune nu era însă de natură să bucure pe alții. Oameni erau și ei, cei ce viețuiau împreună cu el în obștea Mitropoliei de la Iași și, în privința aceasta, nu se deosebeau de invidioșii timpurilor trecute și viitoare. Un motiv în plus, pentru care a stîrnit invidii imediate și puternice, a fost și faptul că, și la întoarcerea de la Kiev, a rămas în continuare în grațiile blîndului Iosif Naniescu. Se vede că astfel de grații au darul de a naște întotdeauna multe rivalități. Iosif Naniescu știa însă ce face și de ce și-l apropie. Citise în viitorul lui și calități pe care i le descoperea îi dădeau asigurarea că tînărul trebuia ținut aproape și ajutat. Predica bine. „Cuvînta minunat creștinește", cum spunea arhimandritul Scriban.

La întoarcerea de la Kiev, Iosif Naniescu îl puse să traducă în românește tot ce aprecia el a fi mai de seamă în teologia vecinilor pravoslavnici, a căror limbă și-o însușise la perfecție. Această ascultare a fost respectată de tînărul învățat pînă la adînci bătrînețe. A tradus din limba lui Dostoievski și a lui Tolstoi volume imense de teologie, publicate în cărți de format mare, fiecare din ele mai mari și mai groase decît *Biblia de la București*, cărți care nu-și găsesc loc în rafturile normale ale bibliotecilor și al căror transport, chiar și al uneia singure, pune probleme.

Săltat din țărani printre intelectuali și printre aceștia deasupra tuturor, într-o obște măcinată de ambiții și rivalități, vom înțelege de ce, la moartea lui Iosif Naniescu, în 1902, rămas dintr-o dată fără protector, se trezește în ghearele vulturilor invidiei care acum puteau să-l sfîșie în voie. Partenie Clinceni, urmașul lui Iosif Naniescu, nu-i dă nici o garanție de protecție. Așa se întîmplă întotdeauna: protectorii nu sînt nemuritori și nu întotdeauna știu să rînduiască la vreme soarta celor ce li s-au încredințat. Uneori amînă, de obicei se folosesc și ei de serviciile lor și nu observă că timpul trece! Tînărul arhimandrit mitrofor, cu mitra și cu mantia nou-nouță în geamantan, pornește spre sud, în căutarea altui protector.

L-a găsit în persoana unui episcop vioi și ambițios, doritor să reformeze și să îndrepte, tocmai în căutare de oameni: episcopul Pimen Georgescu al Dunării de Jos. Acesta îl numește „arhimandrit de acum", un fel de vicar pe vremea aceea și, în plus, îi încredințează și direcția Seminarului teologic din Galați. Face aici o experiență didactică și administrativă de 6 ani, pînă în 1909. Publică și o carte, *Cuvintările în Postul Mare* ale arhiepiscopului Inochentie al Odesei. Îi crește prestigiul și se dovedește că și-a orientat bine alegerea cînd s-a îndreptat spre Galați, căci în 1909 Pimen Georgescu e ales mitropolit al Moldovei și îl ia cu sine și pe arhimandritul care abia aștepta să le poată dovedi celor din Iași, că, vorba Scripturii: *„l-au urît în zadar"*.

Mitropolitul Pimen Georgescu îl numește vicar al Mitropoliei și, în același an, în luna mai, îl ridică la treapta de arhiereu. Avea 44 de ani. Cu mîinile mitropolitului Pimen pe capul său, acum încoronat cu o mitră adevărată, nu cu una fără cruce deasupra, i se prevedea și își prevedea și el o ascensiune rapidă. Experiența cu Iosif Naniescu fusese învățătură de minte. Cînd, în 1912 episcopul de Huși Conon Arămescu-Donici trece pe scaunul de mitropolit primat de la București, Pimen îl urcă în loc pe Nicodim Munteanu. Nu avem motive să credem că ar fi fost o promovare menită să-l elibereze de vicar!

În 1917, ca episcop de Huși, primește misiunea de a reprezenta Biserica Ortodoxă Română la lucrările Sinodului Bisericii Ortodoxe Ruse. Îl prinde revoluția și se va întoarce cu o experiență care îi va prinde bine mai tîrziu, mult mai tîrziu. În anii 1944—1948, după al doilea război mondial.

Păstorește la Huși pînă în 1923, îndu-i-se între 1918—1920 și suplinirea Moldovei răsăritene, unde nu izbutește însă să fie ales definitiv. Un om al locului, Gurie Grosu, monah, cu merite cunoscute și recunoscute chiar și de către dînsul care îl contracandida, a fost ales, iar el, se pare victimă și a unor intrigi, a preferat, la începutul anului 1924, să se întoarcă la lavra sa, la Neamțu, unde, ca stareț, va da o nouă strălucire mînăstirii. Îi va recupera proprietățile în dispute zgomotoase cu guvernele vremii și, mai presus de toate, își va continua opera de traducător și, din cînd în cînd, și de scriitor de pagini originale, care, încetul cu încetul îi vor face un nume nou și îl vor impune ca pe un mare cărturar. De acum încolo, acest cuvînt va fi supranumele care îl va însoți mereu și îi va duce faima peste tot.

Încă de la Huși, începuse și o nouă traducere a *Bibliei*. A continuat-o la Neamțu. În vremea aceea a intrat în legătură cu Gala Galaction și cu profesorul preot Vasile Radu și, la îndemnurile patriarhului Miron Cristea, vor da Bisericii românești *Biblia din 1936*. La Neamțu își făcea timp și pentru predică. Unul din biografii săi, profesorul I. D. Ștefănescu, scria despre el cînd a fost sărbătorit la împlinirea vîrstei de 80 de ani: „Vorbește românește foarte curat, fără neologisme și fără termeni speciali".

Despre graiul său va scrie mai tîrziu și Nicolae Colan, academician și episcop al Clujului, că „nu era amestecat cu vorbe pe care nația nu și le-ar recunoaște ca ale sale" (*Prinos*, 1946, p. 9).

Activitatea de la Neamțu l-a impus din nou atenției generale, așa încît după moartea mitropolitului Pimen, la 3 februarie 1935, Nicodim Munteanu e instalat în scaunul de mitropolit al Moldovei și Sucevei, în scaunul lui Veniamin Costachi, Iosif Naniescu, al lui Partenie Clinceni care nu l-a vrut în preajmă, al lui Pimen Georgescu, care, deși îl reabilitase la un moment dat, la Galați, la Huși îl lăsase în voia intrigilor și asistase neutru la retragerea lui la Neamțu în 1924, unde va rămîne 11 ani. Compensarea era deplină, deși avea acum 70 de ani. Patru ani petrece din nou la Iași, dar nu-i este dat să stea prea mult într-un loc. Cînd, în 1939, moare Miron Cristea la în primire, după Statute, locotenența de Patriarh (5 martie 1939), dar refuză să candideze la patriarhat. Biografii arată că l-a rugat stăruitor pe Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, să primească succesiunea, dar acesta refuză la rîndul său.

La 30 iunie 1939, Marele Colegiu electoral bisericesc îl alege patriarh pe Nicodim, după ce, în prealabil, mai mult de nevoie, își dăduse consimțămîntul să candideze. Presimțea probabil vremurile grele care urmau să vină, de aceea ezitase. De altfel, numai după 2 luni, s-a dezlănțuit cel de-al doilea război mondial. A avut așadar, o bătrînețe zbuciumată. Dar și o înțelepciune deosebită, pe care și-a pus-o în valoare mai ales după război, cînd, în vîrstă de 79 de ani, înnoindu-și tinerețile ca ale vulturului, cum spune Psalmistul, s-a dovedit a fi și pe măsura problemelor secolului nostru, deși se formase în cel trecut. A trebuit să știe să orienteze Biserica în toiul unor transformări nemaicunoscute pînă atunci în istoria Bisericii românești. Cînd, în 1945, Biserica l-a sărbătorit la vîrsta de 80 de ani, s-a putut vorbi cu claritate de o reușită în ceea ce privește situarea lui și a Bisericii în realitățile de după război, pe principii rămase valabile pînă azi. Iată, de pildă, cum definea biograful său (I. D. Ștefănescu), în 1946, principiul relațiilor stabilite de Patriarhul Nicodim cu conducerea de stat din vremea aceea: „Patriarhul Nicodim a urmat o linie hotărîtă de la care nu s-a abătut. El a socotit că politica Țării și răspunderea ei sînt purtate de guverne. Acestea vin la cîrmă în condiții hotărîte de Constituție și de spiritul public. Biserica are datoria să nu piardă din ochi Evanghelia și poruncile Mîntuitorului" (*Prinos*, București 1946, p. XXVII). Așa se face că s-a zis, tot atunci, că: „Istoria va înregistra cu uimire și, poate, cu recunoștință simpatia și înțelegerea cu care capul Bisericii românești a privit și a îmbrățișat, la vîrsta de 80 de ani, orientarea îndrăzneață a celei mai tinere lumi". Frumos. Noi sîntem deja pentru el și epoca lui, „istoria" si iată, putem să ne întoarcem privirile spre acest venerabil patriarh, într-adevăr cu uimire, pentru luciditatea orientării lui atunci, și cu recunoștință pentru ceea ce a știut să asigure pentru noi, într-un dialog constructiv, patriotic, atît cu clerul și credincioșii, cît și cu forțele revoluției care începuseră construirea unei Românii noi, totalmente diferită de cea veche de dinainte și din timpul războiului pînă la armistițiu.

Patriarhul Nicodim n-a avut timp de prea multe și spectaculoase realizări, pe măsura, de pildă, a predecesorului său, care a condus de la București cîrma Bisericii aproape douăzeci de ani, în timp de pace. El și-a continuat totuși scrisul. Teodor N. Manolache a publicat în 1947 un volum de aproape 200 de pagini, în care a adunat doar titlurile operelor patriarhului Nicodim, originale și traduceri. Sfătos ca un moldovean ce era, a imaginat și a publicat multe povestiri morale pe înțelesul poporului, a prelucrat romane, precum *Viața de seminar*, după G. Petrov, și a tradus mult din L. Tolstoi, F. W. Farrar, A. P. Lopuhin, N. V. Gogol și din mulți autori de cărți teologice, realizînd performanțe de cîte zece ediții la unele cărți. S-a ocupat de Paisie Velicicovschi, traducînd cartea lui Cetfericov și reînnodînd firul unei tradiții de spiritualitate care începuse să se cam uite. Cine nu cunoaște *Istoria Bibliei*, în acele cinci volume masive pe care nimeni nu le-ar putea transporta în brațe, de pildă, între Patriarhie și Mînăstirea Antim? Cine n-a citit *Viața lui Iisus*, în două tomuri, după Farrar, și-apoi *Viața și operele Sf. Pavel*, după același, și tot după el, *Primele zile ale creștinismului*, în trei volume, care îți rup brațele. Volume tot atît de grele îi adună cuvîntările, pastoralele și îndemnurile duhovnicești.

De la el ne-a rămas totuși și o instituție bisericească de mare valoare: *Școala superioară de pictură bisericească a Arhiepiscopiei Bucureștilor*, ajunsă pînă la noi sub forma cursurilor de pictură bisericească la nivelul Patriarhiei, inițiativă care trebuie așezată la baza revirimentului artistic-bisericesc din vremea noastră, cînd peste 400 de pictori și restauratori nu sînt de ajuns față de solicitările parohiilor, de înfrumusețare a sfintelor locașuri. Trăim în această privință o epocă de adevărată Renaștere. Ea trebuie raportată și la *Școala de pictură* ctitorită vizionar de Patriarhul Nicodim.

A trăit pînă în 1948, aproape de vîrsta de 83 de ani, apucînd din plin vremea începutului desfășurării marilor transformări din lume și din țara noastră, vreme în care Biserica avea nevoie stringentă de oameni pe măsura epocii, de minți lucide și de spirite curajoase care să știe cum s-o situeze în epocă și cum să asigure corăbiei o plutire normală, și corăbierilor un rost acceptat de lumea nouă care se năștea, și în care, cine se situa pe margine sau în afară, era menit autoeliminării din viața publică, poate pentru totdeauna. O răspundere atît de mare, avînd în sarcină o instituție și o realitate bimilenară, avea nevoie de un uriaș al gîndului și al faptei, care să preia din mers ștafeta și să proiecteze în zările pe atunci încă cețoase ale viitorului, chipul exterior și ființa interioară a unei Biserici care trebuia nu numai să supraviețuiască, ci, spre a se consolida, să se implice în ceea ce s-a numit „zidirea unei vieți noi", formarea „omului nou", și s-o facă sincer, credibil și convingător, îndrumîndu-și în acest sens conducătorii locali din fruntea comunităților și, tot așa, restructurîndu-și instituțiile, mai ales școlile, amvoanele, presa.

Prin acestea am anticipat de fapt epoca următoare, problemele ei și problemele care s-au pus Bisericii, și pe omul care, ajuns în 1948 în scaunul de patriarh, a știut să le facă față, să le găsească soluțiile cele mai bune și să stabilizeze pentru un număr mare de ani direcția corăbiei Bisericii.

Patriarhul Nicodim a mai avut forța găsirii unor soluții oarecum pasive și defensive, bune la vremea lor și pentru scurt timp; pentru solutii active și pentru așezarea Bisericii alături de toți cei care constituiau forța națiunii în luptă pentru regenerarea ei, trebuia un om tînăr, cu bune legături în rîndurile conducătorilor revoluției de transformare a societății de după război, credincios și Evangheliei și poporului, apt pentru mlădieri și, la nevoie, suficient de dîrz și convingător cînd s-ar fi depășit anumite limite si competente.

Acesta a fost patriarhul Justinian Marina.

Contribuția profesorului Nicolae Bălan la desăvîrșirea unității naționale (1918)

În primul deceniu al secolului al XX-lea, la Sibiu pulsa o intensă viață culturală românească, datorită, pe de o parte, mai multor tineri entuziaști, cu pregătire universitară, stabiliți în orașul de pe malurile Cibinului, iar pe de altă parte, intenselor legături cu frații de dincolo de Carpați. Sub conducerea energicilor secretari ai Astrei O. Goga și O. C. Tăslăuanu, activitatea acestui așezămînt se redimensionează, devenind într-o și mai mare măsură simbolul unității tuturor românilor. La dinamizarea vieții culturale românești transilvănene contribuise în aceeași perioadă profesorii I. Lupaș și N. Bălan, încadrați la Seminarul Andreian, în anul 1905, după ce-și desăvîrșiseră studiile în Europa Centrală.

Pentru ridicarea culturală a clerului parohial și întărirea convingerilor morale, Nicolae Bălan editează din 1907 „Revista Teologică", prin mijlocirea căreia urmărea să propovăduiască: credința, morala și cultura. În editorialul primului număr redactorul responsabil sublinia: „...Purcedem din convingerea, că în general Biserica nu e numai un organism dogmatic și social-administrativ, ci în special e și instituțiune per eminentiam culturală. ... Revista noastră nu are să facă numai știință pură — sau abstractă — bisericească, ci să îmbrățișeze și domeniul practic: viața bisericească". Iar în anul următor accentua: „...Vom cultiva știința teologică în toate ramurile ei, ținînd neclintit la fundamentele și principiile ortodoxiei, vom promova idealul religios-moral și prin aceasta adevărata cultură creștină în biserica noastră". Prin conținutul său, timp de zece ani, revista va juca un rol foarte important în călăuzirea clerului ortodox de dincoace de munți, oțelindu-i credința și îmbărbătîndu-l în lupta ce-o desfășura pentru păstrarea ființei naționale românești.

Ca o consecință a prestigiului de care se bucura la Seminarul Andreian, N. Bălan a fost ales mai mulți ani președinte al Societății de lectură Andrei Șaguna. În cadrul ședințelor lunare, concomitent cu cultivarea talentului literar al studenților și aprofundarea limbii materne, se făcea și educație în spirit național, prin o mai bună cunoaștere a valorilor literaturii românești, îndeosebi a operelor cu un pronunțat caracter patriotic.

În 1913, la recomandarea preotului V. Lucaciu și a deputatului Alex. Vaida-Voievod, i se propune lui N. Bălan să devină directorul Seminarului Nifon Mitropolitul din București. Deși oferta era foarte avantajoasă, totuși o refuză, rămînînd mai departe la Sibiu, fiindu-i greu să părăsească o misiune, pe care abia o începuse.

Declanșarea primului război mondial și apoi intrarea României de partea Antantei, în vederea realizării dezideratului național, prilejuiseră vii frămîntări în rîndurile românilor de dincoace de Carpați, așteptînd momentul favorabil pentru a trece la acțiune. În acest moment greu pentru românii transilvăneni, N. Bălan nu-și pierde încrederea în victoria finală, încurajînd pe cei deznădăjduiți prin grai și scris.

În ianuarie 1918 își începe colaborările la „Gazeta poporului", ziar nou înființat, publicînd numeroase articole încurajatoare pentru români. În editorialul *Unde-i reazimul nostru* (nr. 6 din 10 februarie 1918) scria următoarele: „...Un popor trăiește însă, mai presus de toate, prin sufletul său, prin virtuțile sale... A trecut poporul românesc prin vremuri poate și mai furtunoase ca cele de astăzi, dar n-a pierit și nici nu s-a înfricoșat. Dimpotrivă, tocmai în acele vremuri s-a plămădit sufletul românesc și s-a închegat din toate gîndurile, simțămintele, nădejdile, din truda și suferințele moși-strămoșilor noștri. E o lucrare minunată a multor veacuri acest suflet al poporului românesc, în care, ca într-o mare adîncă, s-au așezat mărgăritarele prețioase și s-au strîns multe puteri de viață".

Ca o recunoaștere a activității depuse în slujba neamului, la 29 octombrie 1918, cu prilejul unei întruniri ținută în sediul Astrei, N. Bălan a fost ales membru în Comitetul național sibian, alături de: dr. Ilie Beu, dr. Lucian Borcea, Andrei Bârseanu, dr. Ioan Broșu, dr. Silviu Dragomir, Nicolae Ivan, Ioan Lepădatu, dr. Octavian Rusu, dr. Ioan Stroia.

Cu împuternicirea Consiliului Național Român și aprobarea Comitetului național sibian, N. Bălan și căpitanul Precup au plecat cu automobilul la Iași, prin Bucovina, pentru a lua legătura cu guvernul condus de generalul Coandă și unii fruntași politici: frații Brătianu, N. Iorga, Mișu Cantacuzino și alte personalități. În urma discuțiilor purtate, N. Bălan redactează un memoriu, care a fost expediat cu avionul, prin căpitanul Precup, pentru Consiliul Național, cu propuneri referitoare la istoricele hotărîri ce trebuiau luate pe data de 1 Decembrie 1918, de către Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

Prin îndeplinirea acestei misiuni, de o covîrșitoare însemnătate în istoria neamului, se încheie o etapă importantă în viața profesorului Nicolae Bălan, urmînd a doua, de arhiereu, cu mult mai rodnică decît prima.

Mihai Sofronie

Gheorghe Pop de Băseşti...

(Continuare din pag. 1)

anii 1908—1909 și a făcut parte din delegația ce a purtat tratativele cu guvernul ungar pentru ameliorarea situației politice și culturale a românilor transilvăneni.

În anul 1906 înființează în comuna natală Băsești, banca cu numele „Codreana", aducîndu-și contribuția și la înființarea în cuprinsul Sălajului de societăți culturale și economice: „Reuniunea învățătorilor români sălăjeni" — 1870; „Despărțămîntul sălăjean al ASTREI" — 1870; „Reuniunea femeilor române sălăjene" — 1881, în cadrul căreia a activat și fiica sa Pop Elena, făcînd colecte importante pentru răniții și ostașii români de peste munți în războiul pentru independență din anul 1877, etc.

În anul 1914 întemeiază prin testament „Fundația George Pop de Băsești și fiica sa Elena", care avea scopul înființării de școli de agricultură pentru copiii de la sate. Cei mai sîrguincioși primeau animale și unelte de muncă agricolă. Elevii mai dotați erau sprijiniți să-și completeze studiile în țară și în străinătate, pentru a ridica astfel nivelul cultural și politic al românilor asupriți și opriți de a ieși la lumină. Biserica din satul natal Băsești și din localitatea Băița de sub Codru au fost ridicate cu cheltuiala și sprijinul său.

Apogeul carierei sale politice îl atinge în anii grei ai primului război mondial. La 12 octombrie 1918 a convocat consfătuirea extraordinară de la Oradea, a conducerii Partidului Național, cînd a fost elaborată declarația de autodeterminare și despărțire a Transilvaniei de Ungaria, moment decisiv în pregătirea actului final al realizării statului național unitar român.

Un moment impresionant prin amploarea și semnificația sa, care va rămîne unul din cele mai însemnate și mai strălucite pagini din istoria bimilenară a poporului român, este actul de la 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia. Printre cei 1228 de delegați din toată Transilvania s-au aflat și 100 de delegați din Sălajul de atunci. Printre ei a ținut să fie prezent și bătrînul George Pop de Băsești, care deși bolnav și-a purtat cu mîndrie pe piept eșarfa tricoloră. Ajuns la Alba, pătruns de emoție și de importanța evenimentului a zis: „Am venit, chiar dacă această cale m-ar costa viața..."

În discursul de deschidere ca președinte al Adunării Naționale, exprimînd dorința și hotărîrea pentru Unirea cu Țara, George Pop de Băsești sublinia: „Lanțurile acestei robii sîntem chemați, fraților, să le zdrobim astăzi, în această mare adunare națională a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania, aici, pe pămîntul stropit cu sîngele martirilor Horia și Cloșca. Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul: „unirea tuturor celor de o limbă și de o lege, într-un singur și nedespărțit stat românesc".

În drum spre satul său natal Băsești, se îmbolnăvește, iar la 23 februarie 1919 viața i se stinge.

Astăzi, cînd lupta patriotului Sălăjean, alături de marii luptători ai Transilvaniei a fost încununată de izbînda de la 1 Decembrie 1918, poporul român își făurește un viitor tot mai fericit într-o patrie liberă, independentă și stăpînă pe destinele sale.

Dumitru Mărtinaș, ORIGINEA CEANGĂILOR DIN MOLDOVA, text revizuit și îngrijit de I. Coja și B. M. Ungureanu, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985

Lectura pasionată, rod al unei dramatice căutări de sine a autorului ei și al multor ani de laborioase investigații și hărăzită din nefericire unui destin postum, cartea prof. D. Mărtinaș (1897—1979) de formație filolog, constituie incontestabil o contribuție la elucidarea enigmaticei și controversatei chestiuni a originii ceangăilor din Moldova. Lucrarea este împărțită în două secțiuni principale, urmărind pe rînd aspectele *istorice* și *lingvistice* ale problemei, secțiuni urmate de o serie de concluzii, ca și de anexe (între care se detașează cele cîteva revelatorii note autobibliografice de la p. 110—117).

Contribuția originală, esențială a autorului se înscrie pe linia clarificării problemei graiului românesc al ceangăilor, a descrierii caracterelor și originii lor. Rezultatele cercetărilor sale lingvistico-filologice completează și dezvoltă cercetările doctorului P. Râmneanțu, *Die Abstammung der Ichangos*, Sibiu, 1944 și a pr. romano-catolic Iosif Petru M. Pal despre *Originea catolicilor din Moldova*, Săbăuani — Roman, 1942, ce se pot rezuma în două teze.

1. Ceangăii din Moldova sînt români transilvăneni maghiarizați și catolicizați în secuime și emigrați în Moldova în sec. XVIII.

2. Istoria ceangăilor nu este altceva decît un capitol din istoria românilor secuizați (p. 113).

Menționați prima dată documentar în 1766 în relatările misionarului secui Petru Zöld, ceangăii apar ca o populație de confesiune catolică stabilită în Moldova, vorbind românește și incorect ungurește și purtînd straie de port românesc, valahic.

În nici un caz — arată analiza istorică solid documentată a lui D. Mărtinaș — ceangăii nu trebuie priviți ca descendenți ai vechilor catolici coloniști maghiarsecui și sași stabiliți în Moldova în secolele XII—XIV cu rost militar antitătar. Comunitățile lor, în cea mai mare parte pe la sfîrșitul sec. XVII, au fost asimilate treptat de români, încît catolicismul se stinsese aproape în Moldova (p. 21). Ca urmare a invaziilor, epidemiilor și mai ales a războiului turco-polon, pentru Camenița, în care a pierit jumătate din populația din Moldova, au mai rămas cîteva sute de familii catolice românești sau românizate, și ele dispersate. Rămășițele populației de la sfîrșitul secolului XVII aveau însă să fie substanțial primenite în secolul următor, cînd curba demografică a populației catolice din Moldova înregistrează o spectaculoasă evoluție ascendentă. Cum se explică această creștere neobișnuită și bruscă a numărului catolicilor moldoveni? Izvoarele spun clar: „nu pentru că necatolicii ar fi trecut la noi", ci datorită unui masiv exod de populație transilvăneană în condițiile istorice dramatice ale secolului al XVIII-lea. În valuri succesive se asistă la refugierea în Moldova a zeci de mii de transilvăneni — în majoritate români secuizați și secui, exasperați de grelele poveri economice și mai ales de perspectiva serviciului militar forțat impus de autoritățile austriece. E vorba de o populație catolică, bilingvă — vorbind și ungurește și românește și îmbrăcată după portul românesc, numită *ceangăi*. Toate datele atestă limpede că nu e vorba de maghiari românizați ulterior de moldoveni (cum tindea să acrediteze istoriografia maghiară) ci de români maghiarizați, trecuți printr-un dramatic proces de secuizare și deznaționalizare.

Ceangăii reprezentau „supraviețuitorii unui dureros naufragiu al istoriei românești transilvănene" (p. 26). „Înainte de secuizarea forțată", generată de formidabila presiune social-administrativă și religioasă exercitată de regatul maghiar asupra satelor din sud-estul Transilvaniei, deci „înainte de metamorfoza lor *confesională* și *lingvistică*, istoria strămbunilor celor denumiți ceangăi era una și aceeași cu istoria iobagilor români. Aveau aceeași lege (Ortodoxia — n. n.), purtau aceleași nume și vorbeau aceeași limbă (românească — n. n.)" (p. 43). Sub imperiul nevoilor vieții și prozelitismului catolic maghiar însă, „zeci de sate românești din secuime au trecut, încetul cu încetul, la confesiunile oficiale, fiind cu timpul secuizați și sporind forța numerică și biologică a secuilor". Procesul lent, îndelungat și neuniform, secuizarea românilor din sud-estul Transilvaniei „începe în sec. XIV—XV și continuă pînă în epoca noastră" (p. 44). Trecerea la catolicism și deprinderea graiului unguresc de către români reprezintă astfel apariția în secuime a fenomenului ceangău. Însuși termenul „ceangău" arată aceasta. Ceangău derivă din maghiarul „csángómagyaroc" = maghiari corciți. Conviețuind cu ceangăii, care erau români catolicizați și maghiarizați în diferite grade și intensități în funcție de locuri, secuii știau totuși că ceangăii nu erau maghiari autentici, curați, ci o speță degenerată, înstrăinată, care stîlceau limba maghiară, vorbeau în familie limba română și aveau portul și obiceiurile românești (p. 35). „Cele două graiuri vorbite odinioară de ceangăi" — românesc și unguresc — portul și obiceiurile lor arată că nu e vorba de apariția enigmatică a unor străini de origine necunoscută, veniți de cine știe unde, ci de un proces istoric intervenit între români și secui, mai precis de un proces de secuizare a românilor în condiții cu totul vitrege" (p. 46).

Stabiliți în cursul secolului al XVIII-lea în Moldova, așa-zișii ceangăi reprezintă astfel o nouă stratificare de populație românească, originară din Transilvania și, mai mult sau mai puțin, secuizați. Majoritatea ceangăilor, rămași în Transilvania, au fost, încetul cu încetul, asimilați aproape integral de către secui. Populația emigrată în Moldova, însă, și-a salvat și limba și naționalitatea română, amenințată de secuizare, salvîndu-și identitatea etnică, exact ceea ce au pierdut conaționalii lor, rămași în Ardeal, și asimilați. În secolele XVIII—XIX, limba maghiară a regresat rapid, dovadă că era vorba de un grai adoptat, dispărînd, fără a se ști cum, cînd și de ce, din cele mai multe comunități, odată cu încetarea folosului lui practic. Detașați de contextul social-istoric maghiar, românii secuizați s-au desecuizat rapid, dovedind că în bilingvismul lor, stratul lingvistic primitiv, cel moștenit de la străbuni, era cel românesc, iar graiul unguresc era doar un suprastrat lingvistic, adoptat sub presiunea evenimentelor istorice, uitat rapid și definitiv odată cu integrarea lor într-un mediu lingvistic românesc. Argumentul lingvistic, paralel cu cel etnografic, este decisiv. Graiul românesc al ceangăilor, care se vorbește și astăzi, analizat în premieră științifică de autor, și care face parte din categoria graiurilor siflante transilvănene, dovedește fără putință de tăgadă, originea românească a ceangăilor, constituind „cheia dezlegării așa-zisei enigme a ceangăilor" (p. 95). Sau cum concluzionează însuși autorul: „A nega originea și apartenența românească a acestei populații înseamnă nu numai a ignora un capitol dureros al trecutului nostru istoric, ci și a nega documentului lingvistic orice valoare probantă, mergînd astfel împotriva evidenței și rațiunii științifice. Acest fel de limbă și de istorie, graiul lor românesc transilvănean, rectifică în mod fundamental perspectiva științifică din care trebuie privită întreaga problematică de acum înainte" (p. 96).

Arhid. prof. Dr. *Constantin Voicu*

Contribuția Bisericii hunedorene la Marea Unire din 1918

Înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România a fost fără îndoială opera întregului popor.

Reprezentarea românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Satu Mare și Maramureș s-a făcut prin 1228 de delegați, parte aleși prin vot universal, alții membri de drept sau aleși de instituțiile și asociațiile profesionale.

Dintre aceștia 155 delegați au fost din județul Hunedoara, care atunci avea 410 sate, 15 tîrguri și 4 orașe, cu 320.428 locuitori din care 81,94 la sută erau români. Dintre acești delegați hunedoreni 47, adică 30 la sută au reprezentat Biserica și instituțiile sale din acest județ. Astfel au fost 12 protopopi, 9 preoți, 14 învățători, 4 profesori confesionali, 7 avocați și 1 director de bancă, ultimii fiind membri în corporațiile bisericești.

Precizăm că Biserica ortodoxă hunedoreană avea ¾ dintre români, iar biserica unită ¼.

Iată cît de însemnat a fost rolul Bisericii hunedorene la actul Unirii **din 1918.**

Numele, biografiile și fotografiile acestora se găsesc în lucrarea mea: „Hunedorenii la Marea Unire" Deva, 1978, p. 128, cu 106 fotografii ale delegaților. Manuscrisul dactilografiat și compactat s-a depus la Muzeul și Arhivele Statului din Deva, Muzeul Unirii din Alba Iulia și Biblioteca Academiei R. S. R. din București.

Am fost și eu la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, unde și eu am ratificat plebiscitar hotărîrea de unire. Aveam 19 ani și eram elev în clasa a 8-a la liceul român din Blaj, dar în primăvara lui 1917 am fost luat în armata austro-ungară, apoi dus pe front, de unde numai revoluția m-a adus acasă, în satul natal hunedorean. Am intrat imediat în Garda Națională Română și m-am pus în slujba libertății naționale și a unirii.

Bucuria și entuziasmul acelor mărețe vremuri și istorice evenimente s-au infiltrat puternic în inima și mintea mea, încît și astăzi la a 67-a aniversare a Unirii și la 86 ani ai vieții mele, amintirea lor mă copleșește cu emoții și lacrimi în ochi, dar mă simt fericit că le-am trăit, văzut și participat la ele.

Dr. *Victor Șuiaga I.*
Deva

MĂRTURISIRE

Mi-e bine, e liniște azi în inima mea
în suflet ca-n adiere
aștept
să-mi spun răul ascuns
doar bucuria că-l spun copleșește
spre iertare
spre îndumnezeire
îmi mărturisesc
ticăloșia fără seamăn
iată, Doamne
greșit-am, ajută-mă
să zdrobesc răul din mine
ca să izbucnească
din adîncul făpturii
din grăuntele Tău de mușlar
iubirea.

O STRĂLUCIRE, O TAINĂ

Eram aproape, lîngă casă eram
Duh de pretutindeni coboră
Ce liniște-n suflet se-așterne.
Neomenească
e pace
Vino de pretutindeni, deschide-te
cer și coboară
coboară în adîncul meu
sfarmă tu, sfarmă
lespedea inimii
În mine ești, știu, într-adevăr,
în mine ești îndumnezeind
Am greșit, am greșit, vindecă,
vindecă
cum să spun
cum să scriu
ceea ce nu seamănă cu mine trăit.

BUCURIE

Lumină
În mine ca-n ceruri răsari
Trup și sînge
pîine și vin
Îngerii nu îndrăznesc să privească
potirul, Dumnezeiască hrană
și cum, din pămînt fiind,
să cuprind, cort să-i fiu
și altar
Celui ce-n ceruri de har
nu se poate, de îngeri, de cer
să cuprindă
și cum întreg
să le am
Dumnezeu în mine
și să mă apropii
de eternitate, mereu.

Daniel Ilie Turcea

Bihorenii la Alba Iulia

„Piatră de hotar în dezvoltarea României moderne" — cum se exprimă Președintele Nicolae Ceaușescu —, ziua de 1 Decembrie 1918 a adunat la Alba Iulia tot ce a avut mai bun poporul român din Transilvania, din Banat, Crișana și Maramureș. Oamenii trimiși de sate, orașele sau instituțiile lor nu veneau ca să discute, să ducă tratative de unire. „Deliberasem destul — scrie un istoric — ca să mai avem ce delibera în acele ceasuri sacre; deliberasem cu cronicarii, cu Școala ardeleană, pe Cîmpia Libertății și mai mult în cei cincizeci de ani ai Dualismului, poate singurii ani mai periculoși din frămîntata istorie a voievodatului transilvan; hotărîrea era de mult luată, acolo eram doar în bucuria ei. Ar fi și penibil să crezi că s-ar fi putut duce „tratative" de unire; e absurd să fi fost și numai gîndul de a pune o virgulă între noi. Să nu uităm măcar strigătul acela spontan din 1848 de la Blaj, „să ne unim cu țara", care va exalta toate clipele de grele zile și nopți de după aceea..."

Au venit și din Bihor, cîți au putut încăpea în trenurile tixite, nu fără peripeții și primejdii, povestite cu haz, de neuitatul episcop Roman Ciorogariu.

Bihorenii aveau **motive sporite** să grăbească spre Alba Iulia **nădejdilor de mai bine. Bihorul** este la extremitatea vestică a **pămîntului** românesc. „Nici o parte a românismului — scrie același Roman Ciorogariu — nu a fost expusă atît de mult pieirii, ca țara Bihorului". Aici se afla „fief"-ul electoral al puternicilor grofi Tisza; aici s-au dat răsunătoarele lupte electorale din ultimii ani ai veacului al XIX-lea și primii ani ai veacului nostru, cu puteri inegale, cu dezertiuni dureroase, dar și cu victorii scump plătite.

În plin „pasivism" politic al conducătorilor transilvăneni, aici în Bihor s-a întemeiat, în 13/25 iunie 1871, „Reuniunea politică a românilor din Bihor" — organizație politică menită să apere drepturile poporului român în limitele legale ale constituției austro-ungare. În 1/13 iulie 1871 avea loc, în sala de la „Arborele verde" ședința de constituire a Reuniunii care alegea în comitetul ei central pe vicarul Miron Romanul, alături de canonicul Vasile Nistor, Iosif Roman și alții. Adunarea revendică dreptul românilor de a avea reprezentanți dintre ei în administrația

(Continuare în pag. a 6-a)

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

Unirea Transilvaniei cu România...

(Continuare din pag. 1)

mare număr de români trăiau încă în afara granițelor statului și o serie de teritorii românești se aflau sub dominația străină. Lupta pentru unitate națională a atras toate clasele sociale și forțele politice, atît din vechea Românie, cît și din provinciile subjugate.

Țara noastră a luat parte la război fără ca scopurile ei să coincidă cu cele ale marilor puteri imperialiste aflate în conflict. Românii nu urmăreau cotropirea și anexarea unor teritorii străine, ci împlinirea dezideratului lor de secole, eliberarea provinciilor aflate sub ocupație străină și unirea acestora cu Patria-Mamă.

Voința de unire a poporului nostru este demonstrată de uriașele manifestații ce au avut loc în toți anii războiului, de zecile de mii de ardeleni și bucovineni refugiați în România, și dintre care 24.000 s-au înrolat în armată, cărora li s-au adăugat alți peste 10.000 de voluntari proveniți din rîndurile foștilor prizonieri de origine română din armata austro-ungară și aflați în Rusia, de spijinul larg al maselor populare. Credința în apropierea momentului eliberării și al unirii tuturor românilor a fost la fel de puternică și în timpul evenimentelor dramatice din ultimele luni ale anului 1916 și începutul anului 1917, cînd două treimi din teritoriul României era cotropit de armatele inamice. În acele momente deosebit de grele pentru țară, fiii națiunii din toate provinciile românești au desfășurat o puternică mișcare de rezistență împotriva cotropitorilor. Eroismul popular a atins punctul culminant în timpul marilor bătălii din vara anului 1917. În tranșeele de la Mărăști, Mărășești și Oituz au luptat eroic, umăr la umăr, și au sîngerat munteni, moldoveni, ardeleni și bucovinenii, stăvilind nenumăratele atacuri dușmane. Alături, călăuziți de idealul libertății și unității naționale, ostașii și voluntarii români, prin forța baionetelor și brațelor lor bătătorite de muncă, au nimicit mașina de război inamică.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a dat un nou și puternic avînt popoarelor în lupta pentru realizarea aspirațiilor de libertate și progres, pentru înlăturarea jugului străin. Ideile proclamate de Revoluția din Octombrie cu privire la egalitatea și suveranitatea popoarelor, dreptul la autodeterminare și formarea de state independente, desființarea tuturor privilegiilor și a îngrădirilor naționale au fost însușite cu entuziasm de popoarele care gemeau sub jugul asupririi Imperiului habsburgic, devenind un stindard de luptă pentru dezvoltarea lor liberă și independentă, în cadrul unor state naționale proprii.

Intensificarea luptelor de eliberare națională, înfrîngerile militare, pierderile uriașe suferite de Puterile Centrale pe fronturile de luptă au reprezentat factori puternici în accelerarea destrămării Austro-Ungariei.

Prăbușirea Imperiului țarist și a Imperiului austro-ungar constituie evenimente epocale în istoria universală a omenirii, care au dat un impuls puternic evoluției progresiste a societății, au dus la transformarea profundă a raporturilor internaționale.

Lupta poporului român pentru libertate se încadrează în mișcarea generală a popoarelor pentru autodeterminare națională și înlăturarea dominației străine. Ea a avut un caracter larg, burghezo-democratic, mobilizîndu-i la acțiune pe intelectuali, țărani, muncitori și celelalte forțe sociale și politice. Astfel, pentru unirea tuturor forțelor naționale, la 24 septembrie 1918 se desfășoară ședința Comitetului executiv al Partidului Național Român din Transilvania, unde se hotărește reluarea contactelor cu social-democrații români. A doua zi, animat de aceleași idealuri, Comitetului Central al Secției române a P. S. D. a adoptat o hotărîre asemănătoare. Ca urmare, reprezentanții celor două partide ale românilor din Transilvania s-au întrunit și, la 6 octombrie, au hotărît să acționeze în comun, în scopul realizării unirii cu frații de dincolo de Carpați.

La 12 octombrie are loc, la Oradea, o nouă ședință a Comitetului executiv al P. N. R. în cadrul căruia se adoptă textul declarației „pentru emanciparea definitivă a neamului românesc din aceste provincii". La 18 octombrie, deputatul dr. Alexandru Vaida a prezentat această declarație în Parlamentul de la Budapesta.

Declarația de autodeterminare a constituit momentul istoric fundamental pentru poporul român, în lupta pentru desăvîrșirea unității sale politice și de stat. Document de mare importanță programatică și practică, Declarația de la Oradea a stat la baza acțiunilor desfășurate, în perioada următoare, de românii ce locuiau în provinciile ocupate de Imperiul austro-ungar. Elaborată în numele poporului și corespunzînd intereselor sale majore, ea a fost primită cu entuziasm de românii de pe ambele versante ale Carpaților.

Acțiunile revoluționare desfășurate de românii transilvăneni și bucovineni, în țară și peste hotare, au contribuit în mod decisiv la grăbirea procesului de înlăturare a regimului despotic și agresiv, la sfărîmarea cătușelor asupririi naționale în Austro-Ungaria.

La 14 octombrie 1918, Consiliul socialist din Praga dă semnalul grevei generale, iar la 2 octombrie începe răscoala armatelor croate de la Fiume. Evenimentele revoluționare de la Praga au dus la proclamarea, la 28 octombrie, a Republicii Cehoslovace Independente. Polonezii constituie, la 28 octombrie, o Comisie de lichidare, cu sediul la Cracovia, care anunță unirea Galiției cu Statul polonez, creat la 8 octombrie 1918. La 29 octombrie, Consiliul Național Croat, întrunit la Zagreb, proclamă unirea și independența croaților, sîrbilor și slovenilor din Imperiul austro-ungar. La 24 noiembrie, Consiliul Național Croat hotărăște unirea cu Serbia, care se alăturase și ea Muntenegrului. La 1 decembrie 1918 s-a proclamat unirea sud-slavilor, luînd ființă statul sîrbo-croato-sloven care, în 1929, avea să primească denumirea de Iugoslavia.

Destrămarea Imperiului austro-ungar s-a repercutat și asupra națiunilor dominante. La Viena se declanșează greva generală la 28 octombrie. Peste două zile a fost convocată Adunarea națională provizorie care, la 12 noiembrie, a proclamat Republica austriacă. La Budapesta, la 25 octombrie a luat ființă Consiliul Național Maghiar; la 31 octombrie se formează un guvern alcătuit din reprezentanții Consiliului Național Maghiar, iar la 16 noiembrie este proclamată Republica Ungară Independentă. Astfel a luat sfîrșit Imperiul austro-ungar.

În acest context vor acționa și românii ardeleni și bucovineni. La 31 octombrie se constituie Consiliul Național Român Central, alcătuit din 12 persoane, sub președinția lui Dr. Ștefan Cicio Pop, organ care își va stabili sediul la Arad. Concomitent se vor crea consilii naționale și gărzi naționale la nivelul județelor, plășilor, orașelor și comunelor, care vor prelua puterea de la vechile autorități, pe cale revoluționară. Consiliul Național Român Central a convocat Adunarea națională la Alba Iulia, pentru ziua de 1 decembrie 1918, unde s-a hotărît unirea Transilvaniei cu România. Susținută cu unanimitate de întregul popor român, Unirea a dus la împlinirea năzuințelor naționale obiective.

Sfîntul Ierarh Nicolae

(Continuare din pag. 1)

tos. Aşa se face că, încă din fragedă tinereţe, el împarte săracilor moştenirea părintească şi, sfătuit de unchiul său după mamă, care l-a şi hirotonit preot, episcopul Nicolae al Patarei, se retrage într-o mănăstire din apropiere, unde-şi închină întreaga viaţă lui Hristos. Unchiul său, devenit între timp arhiepiscop în Mira Lichiei, îl ia pe lîngă sine ca ajutor în conducerea treburilor mitropoliei de aici. Anii aceştia de ucenicie şi ascultare sînt cei mai însemnaţi în formarea lui pentru covîrşitoarea răspundere pe care avea s-o ia pe umerii săi.

Sf. Nicolae, din priveliştea cutremurătoare pe care o înfăţişa lumea păgînă a timpului său ajunsă la descompunere morală generată şi de mentalitatea stăpînirii romane de atunci, în care sărăcia şi lipsurile de tot felul duceau la cea mai inumană şi mai condamnabilă practică a timpului, aceea de a vinde copiii ca pe orice bunuri obişnuite, el îşi dă seama că numai Evanghelia lui Hristos poate sfărîma temeliile acelei lumi nedrepte, iar preotul, cu puterea lui Dumnezeu, are îndatorirea ca acolo unde este ură, să semene iubire, acolo unde este îndoială să semene credinţă, acolo unde este întristare şi lacrimi, să semene nădejdi. Şi marele Ierarh le-a semănat din belşug, cu preţul unor supraomeneşti nevoinţe, făcîndu-se cunoscut tuturor din cetatea Mirei, cărora le-a stat mereu în ajutor.

Cum este şi firesc orice osteneală trupească şi sufletească are mereu trebuinţă şi de întărire. Aşa se face că Sf. Nicolae a plecat împreună cu mulţi credincioşi din cetate şi din alte locuri să-şi întărească puterea credinţei la Sfîntul şi de viaţă dătătorul Mormînt al Domnului din Ierusalim.

Reîntors din pelerinajul la locurile sfinte, Sf. Ierarh Nicolae este ales de credincioşi să păstorească arhiepiscopia din Mira Lichiei. Pentru Sfînt abia acum începe lupta cu greutăţile sociale prin răspunderea ce o avea faţă de îndatoririle administrative şi pastorale.

Îmbrăcat modest, trăind în post şi rugăciune îşi sporeşte zestrea sufletească, iar darurile pe care le primeşte şi toată agonisita sa, el o împarte săracilor, alinînd astfel suferinţele semenilor săi, potolind foamea celor flămînzi. Îşi vinde pînă şi puţinele cărţi şi odăjdiile pentru ca să răscumpere din robie pe semeni. Toate acestea se întîmplau în cea mai întunecată perioadă de persecuţie din timpul împăraţilor Diocleţian şi Maximian. Datorită persecuţiilor împăraţilor romani, nu o dată, Sf. Nicolae cere autorităţilor imperiale să pună în libertate pe creştinii întemniţaţi pentru credinţa lor, să elibereze din sclavie pe creştini şi necreştini, pentru a se bucura de libertatea adusă de Iisus Hristos.

Între alte fapte bune, săvîrşite de Sf. Ierarh Nicolae, este cunoscută şi ajutorarea celor trei surori sărace pe care le-a sprijinit sufleteşte şi material pentru a-şi forma o familie.

Pentru credinţa sa, prin care Sf. Nicolae a revărsat darurile lui Dumnezeu peste păstoriţii săi, dezrădăcinîndu-i din păgînism şi aducîndu-i în Biserica lui Hristos, marele Ierarh a fost întemniţat din ordinul împăraţilor persecutori. Are însă parte de cea mai mare mîngîiere care poate fi dată unui muritor, căci în închisoare i se arată în vis Domnul nostru Iisus Hristos, care-l întăreşte şi-l îmbărbătează.

La începutul domniei împăratului Constantin cel Mare Sf. Nicolae iese din închisoare, iar creştinismul devine religie liberă în imperiul roman şi de acum cu o rîvnă neîntrecută începe să scoată din ruine bisericile distruse de păgîni, să zidească altele noi şi să răspîndească Evanghelia lui Hristos în cele mai îndepărtate colţuri ale eparhiei sale. La anul 325, Sf. Ier. Nicolae face parte din cei 318 Sfinţi Părinţi întruniţi în primul sinod Ecumenic de la Niceea în care se combate erezia lui Arie.

Marele ierarh păstoreşte în Mira Lichiei pînă în anul 342, cînd dîndu-şi obştescul sfîrşit se prezintă în faţa Mîntuitorului cu truda ostenelilor sale, pentru a se bucura de cununile cereşti, netrecătoare.

Sf. Ier. Nicolae, de a cărui credinţă „se minunează Îngerii şi Apostolii" a fost pentru credincioşii săi un adevărat „pom al raiului", cum îl numesc cîntările bisericeşti, din ale cărui roade s-a întărit Biserica lui Hristos în lume, viaţa lui fiind ca o rază a dumnezeirii revărsată peste lume.

Deşi trecut din lumea aceasta la lăcaşurile de veşnică odihnă ale lui Dumnezeu, Sf. Ier. Nicolae nu a încetat să împărtăşească lumii din darurile şi binefacerile sale. Sfintele sale moaşte, păstrate pînă la năvălirea otomană în catedrala din Mira Lichiei, au răspîndit mireasma facerii de minuni, a vindecării neputinţelor şi a întăririi credinţei celor ce au alergat la ajutorul său, iar cînd au fost strămutate la Bari în Italia, n-au contenit să arate şi acolo puterea lor prin ajutorul dat celor credincioşi.

De la săvîrşirea vieţii sale minunate au trecut mai bine de 16 veacuri. Cinstirea sa a făcut ocolul întregii lumi creştine, iar cei ce călătoresc pe mare l-au ales ca ocrotitor. El a rămas prin lucrarea faptelor sale pildă de credinţă, de blîndeţe şi bunătate. De aceea cei mici şi cei vîrstnici aşteaptă prăznuirea lui ca să se bucure de darurile sale aduse pentru cei mici în taină, iar pentru cei vîrstnici ca un rod al credinţei şi nădejdii împlinirii, şi ca semn al dragostei unora faţă de alţii.

Din icoanele aflate în casele noastre ale creştinilor, sau în iconostasele bisericilor, marele Ierarh ne priveşte cu chipul său blînd, plin de bunătate şi de cerească iubire, aureolat de lumina lui Hristos, care i-a învăluit viaţa şi faptele nepieritoare şi ne îndeamnă să fim şi noi statornici în credinţă, blînzi şi buni faţă de semenii noştri, ca să avem parte de lumina lui Hristos în această viaţă şi ceea ce va să fie.

Postul prilej de creştere duhovnicească

Porunca de-a posti are aceeaşi vechime cu omul însuşi. Cea dintîi poruncă dată de Dumnezeu omului, în rai, a fost cea a postului, a abstinenţei, a înfrînării de-a mînca din *„pomul cunoştinţei binelui şi răului"* (Facere 2, 17). Astfel, ca o reminiscenţă din Revelaţia primordială, postul a existat aproape la toate popoarele ca mijloc de purificare a sufletului şi cu scopuri igienice — privitor la trup. Legea mozaică prevedea un singur post anual — de o zi — dar după captivitate iudeii şi-au înmulţit zilele de post.

Moise a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi înainte de a primi Decalogul (Ieş. 34, 28); Ilie proorocul a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi pînă a ajuns la Horeb, muntele lui Dumnezeu (III Regi 19, 8); a postit Daniel cu cei trei tineri în Babilon (Dan. 1, 5—17); au postit ninivitenii (Iona 3, 7), de asemenea, au postit proorocii şi dreptii vechitestamentari şi au îndemnat stăruitor poporul să împlinească „postul cel adevărat" (Isaia 58, 3—10), să postească „post sfînt" (Ioil 1, 14).

Hristos-Domnul nu a desfiinţat nicidecum postul, ci l-a sfinţit şi desăvîrşit postind El însuşi patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi înainte de a începe dumnezeiasca Sa propovăduire (Matei 4, 2, 17, 23). În Predica de pe munte Mîntuitorul nostru a învăţat ucenicii şi mulţimile şi învaţă pe toţi creştinii de totdeauna şi de pretutindeni cum să postească: cu feţe senine şi în ascuns, nu pentru lauda oamenilor (Matei 6, 16—18). Au postit astfel Sf. Apostoli (F. Ap. 13, 3; II Cor. 6, 4), Sf. Ioan Botezătorul (Matei 3, 4) şi ucenicii săi (Marcu 2, 18), la fel au postit primii creştini (F. Ap. 10, 31; I Cor. 7, 5). În paginile Noului Testament postul este recomandat ca mijloc de înfrînare, de creştere duhovnicească şi de pocăinţă.

Sfinţii Părinţi au recomandat şi au practicat cu sfinţenie postul, iar Sinoadele ecumenice şi canoanele Sfinţilor Părinţi l-au instituţionalizat. Aşa a fost păstrat postul ca mijloc de propăşire spirituală de toţi creştinii în decursul veacurilor.

În definirea lui cea mai sumară *postul este înfrînarea benevolă de la mîncare şi băutură din motive religios-morale.* Prin post se slăbeşte puterea nestăpînită a poftei, care face din om un sclav. Postul este antidotul poftelor şi egoismului. Abstinenţa sau renunţările de la diferite alimente nu se face din concepţia că acestea ar fi necurate, că ar spurca omul, căci toate sînt curate (F. Ap. 10, 15), ci pentru că prin înfrînarea trupului, sufletul se poate apropia mai uşor de Dumnezeu, îşi poate recăpăta puterile slăbite prin păcat.

Această înfrînare, postul trupesc este el însuşi o jertfă bineplăcută lui Dumnezeu, un act de creştere duhovnicească. Este o încordare a voinţei şi o reaşezare a domniei sufletului asupra trupului. Căci potrivit învăţăturii ortodoxe — în mod firesc — sufletul trebuie să spiritualizeze trupul, iar trupul este mediul de lucrare al sufletului. Numai aşa se pot stăpîni poftele şi plăcerile păcătoase, iar infinitele potenţialităţi bune ale fiinţei umane să fie canalizate spre ţinuta noastră de reprezentanţi ai lui Dumnezeu în mijlocul creaţiei. Postul ajută sufletul, ca eliberat de poftele pătimaşe trupeşti, „să primească harul lui Dumnezeu" (Mărturisirea ortodoxă III, 7), să se înalţe pentru a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu. Căci am fost aduşi la această existenţă pămîntească nu ca să mîncăm şi să bem, ci să cunoaştem pe Dumnezeu. Pedagogul — Hristos Domnul ne porunceşte să mîncăm ca să trăim, nu să trăim pentru a mînca (Clement Alexandrinul). Noi am fost creaţi dintru început ca să stăpînim (Fac. 1, 28) ca sacerdoţi ai creaţiei şi nicidecum să ne lăsăm stăpîniţi de creatură, să fim robi mîncărilor.

Pe lîngă slăbirea poftelor trupeşti Sfinţii Părinţi arată ca un efect al postului — în mod deosebit — *păstrarea neprihănirii.* Şi tinerilor postul le este foarte necesar.

Postul se află într-o interdependenţă strînsă cu rugăciunea (Matei 17, 21), pentru că postul autentic face posibil avîntul rugăciunii, iar rugăciunea adevărată coboară puteri divine în nevoinţa postului.

Postul adevărat este cel integral: sufletesc şi trupesc sau exterior şi interior (Isaia 58, 3—10), care se face după rîvna sufletească, după vîrsta şi tăria trupească a fiecăruia.

Un asemenea post aduce însănătoşirea sufletului, consolidarea lui pe drumul virtuţii, dar aduce şi trupului echilibru şi sănătate, îl fereşte de boli, iar de unele chiar îl vindecă. Postul nu este împotriva trupului, ci împotriva patimilor trupeşti. Prin post Biserica nu interzice mîncarea, ci lăcomia şi îmbuibarea pîntecelui.

*

Posturile bisericeşti au fost rînduite pentru a ne pregăti să întîmpinăm marile praznice şi să curăţească — împreună cu Sf. Taină a Pocăinţei — firea noastră de păcate.

Numai prin înfrînarea tuturor poftelor, a tuturor pornirilor trupeşti inferioare putem simţi pe Dumnezeu în viaţa noastră, putem auzi glasul lui Dumnezeu. Căci aşa precum nu putem auzi şi înţelege vocea unui prieten în mijlocul unei gălăgii asurzitoare, la fel nu vom putea auzi strigătul lui Dumnezeu în infernalul zgomot al patimilor şi al poftelor descătuşate în fiinţa noastră pătimaşă.

Să facem linişte în viaţa noastră, să oprim strigarea poftelor, să stingem aprinderea plăcerilor şi zburdările trupeşti, să priveghem simţirile inimii şi hotărîrile voinţei.

Să facem linişte în trupul şi în sufletul nostru — prin înfrînarea tuturor poftelor — şi în această tăcere să ascultăm chemarea stăruitoare a lui Dumnezeu.

Acesta este postul: prilej de creştere duhovnicească, de purificare a trupului şi a sufletului pentru ca în fiinţa noastră să sălăşluiască Dumnezeu.

Să mulţumim dar Atotţiitorului Dumnezeu care întru nespusa Sa purtare de grijă şi multa Sa bunătate „ne-a adus pe noi întru aceste preacinstite zile, spre curăţirea sufletelor şi a trupurilor, spre înfrînarea poftelor şi spre nădejdea învierii" — să folosim această vreme pentru progresul nostru întru vieţuirea în Hristos-Domnul nostru.

Pr. *Nicolae Dura*

Schitul Ţibucani

Moşiile Ţibucanilor apar amintite în documentele vremii încă din vremea lui Ştefan cel Mare, care ridică la numai cîţiva kilometri de actualul schit Ţibucani, biserica de la Războieni, în amintirea luptei din 26 iulie, 1476. Şi tot în apropiere, în satul Davideni de pe raza comunei Ţibucani, se află o altă biserică veche, cu inscripţie din anul 1606. Oricum, ceea ce se ştie despre moşia Ţibucani este că a aparţinut familiei Prăjescu, ctitoră de biserici, în sec. XVII; familiei Cantacuzino în sec. XVIII şi familiei Botez în sec. al XIX-lea. Este astăzi binecunoscut şi incontestabil faptul că cele mai multe aşezări monahale au apărut pe locul altora mai vechi, care la rîndul lor şi ele au avut acelaşi început, coborînd astfel pînă în timpuri străvechi şi începuturi fără de început. Săpăturile arheologice au dovedit acest lucru cu prisosinţă, la Putna, la Agapia, la Slatina, la Neamţ şi-n atîtea şi-atîtea alte locuri. Acelaşi lucru se întîmplă şi la Ţibucani. Părintele Ioanichie Bălan în „Vetre de sihăstrie românească" îi împinge începuturile pînă în sec. al XV-lea. Părintele Prof. Ioan Ivan de la Mînăstirea Neamţ, care s-a ocupat de aceasta, îl crede întemeiat imediat după anii 1600; iar ceea ce ne oferă astăzi faptic, urmele istorice păstrate, biserica veche este ctitoria familiei Cantacuzino din sec. al XVIII-lea, reînnoită în sec. trecut de cavalerul Ioniţă Botez, proprietarul moşiei Ţibucani, ale cărui rămăşiţe trupeşti se odihnesc în cripta de sub biserică. Ceea ce este cert e faptul că a existat aici un nucleu monahal, care pe vremea lui Paisie Velicicovski de la Neamţ, cunoaşte o frumoasă preocupare cărturărească, nucleu ce s-a păstrat din generaţie în generaţie, pînă astăzi. Este poate singurul loc din Moldova, unde într-adevăr mai există condiţii prielnice isihasmului, dat fiind aşezarea lui departe de drumurile străbătute de turişti şi cu căi de legătură greu accesibile. Situat într-o poiană însorită, străbătută de jur împrejur de păduri de stejar şi fag, la cîţiva kilometri de satul cu acelaşi nume, se poate ajunge aici, mai ales pe timp ploios, cale de o oră de mers, doar cu carul cu boi, desculţ sau cu ciubote bine legate de picior pentru a nu-ţi rămîne în noroi. Te întîmpină mai întîi o troiţă şi imediat îşi face apariţia clopotniţa

de piatră, înaltă de peste 20 m, care sfidează parcă cele două biserici şi chiliile mult mai joase. În interior, la ultimul nivel, se găsesc 7 (şapte) clopote diferite care cheamă mereu pe cei rătăciţi la turmă, iar pe cei obosiţi la odihnă. În exterior, deasupra arcadei principale, o inscripţie săpată în piatră, spune: „Această clopotniţă cu trei clopote este din fundament înfrumuseţată şi pregătită întru totul precum se vede, cu toată cheltuiala dumisale boierului aga şi cavaleriu IONITA BOTEZ proprietarul moşiei Ţibucani, în anul mîntuirii 1859, iunie, în 30 zile, spre a sa pomenire şi a toată familia".

Dintre cele 31 de biserici de lemn din judeţul Neamţ, poate cea mai puţin cunoscută şi cercetată este cea de la Ţibucani. Deşi s-a spus, că bisericuţele de lemn, din Moldova, nu impresionează ca cele din Maramureş, Banat sau Transilvania, totuşi cea de la Schitul Ţibucani se pare că prin proporţiile ce le are azi, mult modificată faţă de forma iniţială, ar face excepţie. Aşezată pe temelie de piatră, din bîrne groase de stejar închegate la capete, în formă de cleşte, prinse în cuie de lemn, cu o lungime de 20 m, biserica are împărţirea obişnuită: pridvor închis sub care se găseşte gropniţa, pronaosul, naosul şi altarul. Deasupra trei turle acoperă aproape întreaga biserică. Dimensiunile bisericii sînt destul de mari, comparate cu bisericuţele de lemn obişnuite: lungimea 20 m; lăţimea 8 m; înălţimea 15 m. Deasupra, în turnul de la pronaos se află veşmîntăria. Celelalte două turle sînt prevăzute cu cîte trei ferăstruici, prin care pătrunde lumina în interior. Interiorul bisericii este tencuit şi văruit, cu excepţia cîtorva scene pictate în ulei. Catapeteasma bisericii este cea iniţială din sec. XVIII, sculptată frumos în lemn de tei şi poleită în aur de Ioniţă Botez, la anul 1859. Icoanele sînt pictate în manierea sfîrşitul sec. al XVII-lea şi începutul sec. XVIII. În afara altor icoane pictate pe sticlă şi lemn, aparţinînd sec. XVIII—XIX, se păstrează aici un şir de douăsprăzece icoane, reprezentînd sinaxarul fiecărei zile din cursul anului. Între multele pomelnice ce se păstrează aici, merită amintit cel din anul 1867 aparţinînd familiei domnitorului Moldovei Ioan şi Elena Sturza. Hramul Bisericii este Sf. Mironosiţă Maria Magdalena, la 22 iulie, cînd la Ţibucani este mare pelerinaj de credincioşi.

În incinta monumentului se găseşte o altă biserică, tot din lemn, ridicată cu cheltuiala bunilor creştini. sfinţită în anul 1943 de mitropolitul Moldovei Irineu Mihălcescu, cu hramul la 21 noiembrie.

Între cele două biserici, o casă mare, cu mai multe camere, asigură cazarea vieţuitorilor, precum şi a credincioşilor din împrejurimi, care rămîn aici peste noapte.

Lîngă biserica veche, în partea de nord, se poate vedea mormîntul cavalerului Ioniţă Botez, prieten bun al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, care, din spusele localnicilor, păstrate din om în om, cerceta deseori Ţibucanii. Pînă nu demult, exista aici o casă mare din piatră, unde Cuza şi Ioniţă Botez (proprietarul moşiilor din Ţibucani) se întîlneau cu ţăranii din partea locului. Azi mai există doar urmele acestei case.

Pe o foaie de hîrtie volantă, înrămată şi expusă în biserica veche se

(Continuare în pag. a 5-a)

Protos. *Ştefan Guşă*

† Preot Prof. GHEORGHE ŞOIMA

Odată cu cernerea primilor fulgi de zăpadă care au apărut zilele trecute prefigurînd bucuria apropiatelor Sărbători ale Crăciunului, cu colindele şi obiceiurile tradiţionale, ne-a venit, pe neaşteptate, vestea care ne-a cernit inimile în chip negrăit de dureros, vestea încetării din viaţă, în dimineaţa zilei de 26 noiemb. 1985, a preotului-profesor GHEORGHE ŞOIMA, părintele, dascălul, dirijorul şi compozitorul sibian, atît de cunoscut.

Adormitul în Domnul s-a născut în Sibiu la 13 febr. 1911, într-o familie de muncitori, cu 5 copii, el fiind cel mai mare.

După ce face şcoala primară şi apoi liceul „Gheorghe Lazăr" în Sibiu, pe care îl absolvă în 1928, în acelaşi an s-a înscris la Academia Teologică Andreiană pe care o termină în 1932. Şi în liceu şi în Teologie este remarcat de profesorul Nicolae Oancea, pentru înclinaţiile sale muzicale, mai ales cele teoretice. Acesta îl îndrumă să-şi desăvîrşească cunoştinţele muzicale, înscriindu-se la Conservatorul de Muzică din Bucureşti, în anul 1933, pentru urmarea căruia, primeşte o bursă din partea Arhiepiscopiei Sibiului. Termină Conservatorul în 1937, cu rezultate remarcabile, căci a avut şi fericirea să aibă ca profesori o formaţie de renumiţi muzicieni ai vremii precum: Mihail Jora, Dimitrie Cuclin, Ştefan Popescu şi Constantin Brăiloiu.

Activitatea sa s-a desfăşurat pe următoarele planuri: ca profesor, dirijor, compozitor, muzicolog.

a) *Ca profesor-pedagog*

Activitatea sa de bază a fost aceea de profesor de muzică, arta cu cea mai mare forţă de înrîurire asupra sufletului omenesc. Încă de la numirea sa ca profesor la Şcoala Normală din Sibiu, în 1937, Gheorghe Şoima s-a dovedit a fi un profesor excepţional pregătit şi înzestrat cu un deosebit simţ pedagogic. Tînăr şi entuziast, dornic de afirmare, orele sale de Muzică erau atractive şi chiar emoţionante, îndeosebi atunci cînd cîntecul predat îmbia la un comentariu însufleţitor. Acum au luat naştere şi primele armonizări ale unor melodii bisericeşti ale prof. Gh. Şoima: „Heruvicul" şi „Ca pe împăratul" şi broşura „8 Colinde" pentru cor mixt, în anul 1940.

În anul 1941 este transferat la Academia Teologică din Sibiu ca profesor de Muzică bisericească, Ritual şi Tipic, Academie care peste cîţiva ani se va ridica la rang de Institut de grad universitar.

La noua instituţie el va realiza cea mai lungă, mai stabilă şi fertilă activitate de profesor, unde, timp de peste 35 de ani, va pregăti tot atîtea generaţii de studenţi, viitori preoţi.

Desigur, pregătirea muzicală se axa în prima linie pe însuşirea melodiilor predate. Dar nu se rămînea numai la atît. Ele se adînceau. Sensibilizîndu-şi studenţii printr-o analiză muzical-liturgică şi teologică a cîntărilor bisericeşti, descoperind frumuseţea intrinsecă atît a textelor, cît şi a melodiilor, i-a determinat la o înţelegere elevată a datoriei lor de sacerdoţi sensibili, înţelegători.

Păr. Gh. Şoima era o fire sensibilă şi delicată. El i-a iubit pe studenţi şi se simţea bine în mijlocul lor. Nu de puţine ori a înmulţit numărul orelor de curs, repetînd cu cîte un grup mai mare sau mai mic unele cîntări mai dificile. Lucra cu multă răbdare şi înţelegere, dar nu tolera indiferenţa şi indisciplina care în muzică sînt extrem de dăunătoare.

Prof. Gh. Şoima a predat studenţilor noştri şi Muzica coral-armonică în cadrul orelor de ansamblu coral.

Dar, după cum este ştiut, prof. Gh. Şoima era un maestru al armoniei corale şi instrumentale. Armoniza cu o deosebită uşurinţă, de seara pînă dimineaţa compunea o lucrare ce-i era necesară şi uneori chiar pe loc, cînd nu-l mulţumeau bucăţile împrumutate. Şi, după cum se ştie, era foarte pretenţios în aprecierea compoziţiilor muzicale. Repertoriul său era variat şi interesant cuprinzînd atît bucăţi laice sau în stil popular, cît şi religioase-liturgice.

b) *Ca dirijor*

O altă latură importantă a activităţii sale a fost cea de dirijor.

Cu corurile sale de amatori, muncitoreşti, sau săteşti, aborda lucrări cerute de stadiul de pregătire muzicală a membrilor acestor formaţii. Altfel spus, el se adapta situaţiilor şi scopurilor urmărite de aceste formaţii, dar nu neglija nici scopuri mai înalte, cum erau: îmbogăţirea repertoriilor, stimularea procesului creaţiei artistice, diversificarea orientărilor stilistice sau chiar pentru îmbogăţirea cunoştinţelor de specialitate ale dirijorilor.

Gheorghe Şoima a fost unul dintre dirijorii care s-a bucurat de aprecieri unanime pozitive pentru puterea expresivă pe care izbutea s-o dea cîntecelor pe care le interpreta ca dirijor. Printre corurile care i-au simţit puterea dirijorală se numără, pe lîngă cele şcolare, corurile „Reuniunii Meseriaşilor" din Sibiu, în care a cîntat şi tatăl său, „Flamura Roşie", „Întreprinderea Poligrafică", „Învăţămînt", corurile din Răşinari, Sălişte, Alămor ş. a.

Cea mai constantă şi mai lungă activitate de dirijor însă a avut-o la Corul Catedralei mitropolitane din Sibiu, urmînd lui T. Popovici, întemeietorul acestui cor imediat după primul război mondial. Deşi s-a pensionat de la catedră în 1976, la corul mitropolitan a continuat să activeze pînă în ultima zi, adică, joi 21 nov., cînd a ţinut ultima repetiţie.

Cu Corul Catedralei a realizat momente de rară subtilitate muzicală religioasă, atît în cadrul Liturghiilor duminicale, cît şi în concertele ocazionate de instalări de ierarhi, aniversări, ori de Concertul de colinde, care, din anul 1926, este prezent în

fiecare an, în duminica dinaintea Crăciunului.

În ce priveşte stilul interpretativ, el a menţinut şi adîncit modul de cîntare religioasă al lui Timotei Popovici care este un mod aparte faţă de alte coruri bisericeşti din ţară, mai liniştit, sobru, propriu adîncirii atmosferei de rugăciune.

c) *Ca compozitor*

Nu poţi vorbi sau aminti de păr. prof. Gh. Şoima, fără a menţiona creaţia sa muzicală. Gheorghe Şoima a fost un compozitor de nivel superior şi foarte laborios. S-ar putea spune, că s-a evidenţiat ca cel mai productiv şi mai valoros compozitor sibian din vremea noastră, compunînd atît muzică laică-populară, cît şi muzică religioasă-liturgică.

În ce priveşte muzica laică, lucrările sale sînt mereu puncte de referinţă şi de analiză pentru specificul cîntecului „Mărginimii" sibiene. Nu s-a făcut pînă acum o numărătoare sau o listă a tuturor lucrărilor sale muzicale publicate sau nepublicate, dar, în orice caz, ele sînt foarte multe, mai ales cele nepublicate.

Menţionăm totuşi, două Caiete de Coruri ale prof. Gh. Şoima: unul fiind editat de „Casa creaţiei populare" a judeţului Sibiu, în 1970, şi care cuprinde 21 de cîntece. Editarea acestui Caiet este un omagiu şi prinos de recunoştinţă adus activităţii îndelungate şi caracterizată de probitate artistică a compozitorului, dirijorului şi pedagogului sibian Gh. Şoima, ca şi pentru valoarea compoziţiilor respective, care „apar ca un rezultat al îmbinării simţirii şi gîndirii muzicale a poporului român din părţile sudice ale Ardealului".

Al doilea Caiet de Coruri a apărut la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Bucureşti, în anul 1973, şi cuprinde zece cîntece (v. recenzia subsemnatului în „Studii Teologice" nr. 5—6/1974).

În ce priveşte compoziţiile religioase-liturgice pe lîngă cele arătate mai putem enumera: răspunsurile de după predică: „Bine este cuvîntat . . ." şi „Văzut-am lumina . . .", „Tatăl nostru", axionul „Cuvine-se cu adevărat" . . ., o Liturghie întreagă în La major, denumită „Liturghia dogmatică", o serie de concerte ca: „Podoaba casei Tale", „În biserica măririi tale . . .", „Rugăciunea Sf. Efrem . . .", „Rugăciune" pe versuri de M. Eminescu, şi mai multe colinde.

Gh. Şoima a fost pasionat şi de muzica instrumentală pentru care a scris nu mai puţin de 17 piese simfonice, dintre care unele au fost executate de Filarmonica din Sibiu. Între ele se distinge simfonia „Alpii Transilvaniei" care este cea mai recentă şi mai cunoscută de publicul sibian.

Cu corul Catedralei, el si-a cîntat aproape toate lucrările religioase, cu excepţia Octoihului, şi le-a dat viaţă aşa cum dorea el. Trebuie spus că prof. compozitor Gh. Şoima a apreciat şi a promovat cu toată convingerea şi lucrările altor compozitori bisericeşti, printre care: Gh. Dima, T. Popovici, G. Muzicescu, Gh. Cucu, I. Chirescu, N. Lungu, Lamakin, Lwovski şi alţii mai tineri.

d) *Ca muzicolog*

O altă latură a personalităţii lui Gh. Şoima este aceea de muzicolog, adică, a avut şi preocupări teoretice muzicale şi literare, chiar de gîndire adîncă filozofico-muzicală şi teologică.

Ca profesor de vocaţie, el s-a preocupat atît de latura formativă cît şi de cea informativă a studenţilor săi. Pe ambele funcţii didactice le-a considerat necesare şi, în măsura în care putea, le satisfăcea cu multă pasiune. În acest scop, el scrie un studiu intitulat „Principii psihologice ale rînduielilor bisericeşti", pe care l-a şi publicat în 1947. În el vorbeşte despre contribuţia muzicii bisericeşti şi a imnografiei bisericeşti la structurarea rînduielilor slujbelor cultului creştin ortodox.

O altă lucrare importantă şi bine scrisă este cea intitulată: „Funcţiile muzicii liturgice", apărută în 1945, în care tratează în amănunt rolul muzicii în cultul creştin public. Toată cartea este încă foarte actuală şi utilă. Problema legăturii esenţiale a muzicii cu cultul creştin public era una din cele mai proprii fiinţei sale.

În afară de acestea, a mai scris foarte multe articole, studii, a ţinut multe conferinţe şi comunicări, în care, pe lîngă felul propriu de expunere, a adus cunoştinţe interesante şi utile privind atît cunoaşterea muzicii bisericeşti, cît şi a celei populare, lămurind o serie întreagă de probleme specifice.

ALTE ACTIVITĂŢI

Profesorul Gh. Şoima este cunoscut sibienilor şi pentru că, timp de aproximativ 15 ani (1946—1959), a fost profesor de armonie la Şcoala Populară de Artă din Sibiu, unde a iniţiat în tainele armoniei mulţi elevi care au ajuns dirijori, culegători de folclor şi compozitori.

La fel, trebuie amintit că pînă acum cîţiva ani a deţinut funcţia de secretar al Cenaclului Uniunii Compozitorilor din Sibiu, din care a fost eliberat la cererea sa. A fost membru în Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă Sibiu, a desfăşurat activităţi cultural-artistice, participînd şi îndrumînd echipe artistice, ori făcînd parte din diferite comisii. Pentru activitatea sa deosebită pe care a depus-o pe linie cetăţenească a fost ales deputat şi distins cu diferite ordine şi medalii ale Republicii Socialiste România şi a primit distincţii şi pe linie bisericească.

Din aceea ce s-a arătat aici, chiar şi pe scurt, se poate vedea că prof. Gh. Şoima a fost nu numai un om adevărat, ci şi o personalitate muzicală completă care a făcut cinste Bisericii şi şcolii noastre, oraşului nostru şi poporului din care se trage.

Prin modul de viaţă cinstită, modestă, prin fapte de aleasă omenie şi-a atras preţuirea şi mai ales popularitatea, dovedită şi prin prezenţa aici atît de numeroasă a tuturor celor care l-au cunoscut.

*

Slujba înmormîntării a avut loc în Catedrala ortodoxă din Sibiu, unde defunctul şi-a desfăşurat cea mai lungă activitate ca dirijor al corului acestei Catedrale şi unde, în prezenţa unei numeroase asistenţe formată din foşti elevi, studenţi, colegi, prieteni, colaboratori şi cunoscuţi, un sobor numeros de preoţi şi diaconi dintre profesorii Institutului Teologic din Sibiu şi dintre preoţi ai catedralei precum şi dintre foştii săi studenţi, a săvîrşit prohodirea celui care a fost pr. prof. dirij. şi compozitorul Gh. Şoima. Răspunsurile au fost date de corul Catedralei şi al Institutului teologic.

La sfîrşitul slujbei s-au ţinut cîteva cuvîntări care au evidenţiat diferite aspecte din viaţa şi activitatea sa complexă. O analiză a personalităţii operei sale a fost făcută de P. C. Arhidiacon Ioan Popescu, urmaşul său la catedră şi dirijorul corului catedralei.

Au mai vorbit: P. C. Diacon Nicu Moldovan de la Institutul teologic Bucureşti, prof. I. Vizeteu din Sălişte, Carol Comşa din Sibiu, prof. Cornel Arion şi muzicologul Constantin Arvinte din partea Uniunii Compozitorilor din Bucureşti şi pr. Ion Boţocan de la Catedrala din Sibiu.

Seria cuvîntărilor a încheiat-o P. C. prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, care a dat citire scrisorii de condoleanţă trimisă de Î. P. S. Mitropolit Antonie, şi telegramelor unor înalţi ierarhi.

Arhid. Lector *Ioan Popescu*

Schitul Ţibucani

(Continuare din pag. a 4-a)

poate citi un scurt istoric, tipărit, care spune în text, că ar înlocui pe altul mai vechi, scris cu mîna din slovă veche în slova cea nouă şi care aminteşte că, după actul găsit la acest schit de sihăstrie din anul 7282 (1774), biserica ar fi ridicată cu cheltuiala boierului spătar IORDACHI CANTACUZINO DELEANU, care s-a îngrijit de cele trebuincioase sfintelor slujbe şi vieţuitorilor, prin act şi pisanie ctitoricească. După ce arată îmbunătăţirile aduse schitului ulterior şi cere urmaşilor să păstreze porunca ctitorului, privind bunul mers al celor de trebuinţă slujbelor şi vieţuitorilor, actul este semnat de cavalerul IONIŢĂ BOTEZ, la anul 1859, iulie 22. În anul 1959 s-a adus de la Ţibucani la mînăstirea Secu, de care depinde în prezent schitul, un număr de unsprezece manuscrise şi alte lucruri vechi, ceea ce denotă că au existat aici şi preocupări culturale.

Se pare că ucenici ai lui Paisie Velcicovschi de la Neamţ s-au retras la Ţibucani pentru liniste şi aici au continuat, atît rugăciunea isihastă, cît şi copierea şi înfrumuseţarea multor manuscrise. Amintim în acest scop pe eruditul Ilarion Dascălul, care i-a urmat lui Paisie în stăreţia de la Mînăstirea Secu, în 1779; iar la 1786 îl întîlnim „nacialnic ot Ţibucani". Şi tot de la Ţibucani mitropolitul Veniamin Costache cheamă la 1825 pe arhimandritul Gherasim Calinovici, dîndu-i alte îndeletniciri.

Pe un pomelnic triptic, nedatat, dar care cu altele asemănătoare, pare a fi din sec. XVIII, se găsesc si alte nume de stareţi ca: Ermoghen, Zosima, Isidor, Chiril, Iona, Evloghie etc. Pomelnicul, de care am amintit, este una dintre piesele rare ale Ţibucanilor, şi ar putea duce la completarea cu unele nume a familiei Cantacuzino-Deleanu. Înalt de 37 cm, cu o lăţime de 56 cm, deschis, pomelnicul are pictat în centru pe Mîntuitorul Iisus Hristos, iar pe o parte şi alta a usilor scena Bunei Vestiri. Pe usa stîngă, scrie: „Pomeneşte Doamne pe toţi prevoslavnicii împărati care bine au păzit cuvîntul adevărului Tău şi au păzit pre norodul Tău de către vrăjmasii lui eretici", iar pe cealaltă usă: „Pomeneste Doamne pe toţii domnii Moldovei si odihneşte sufletele lor". Pe panoul central e amintit neamul cantacuzinilor.

Centenarul Liviu Rebreanu

Liviu Rebreanu a văzut lumina zilei la 27 noiembrie 1885 în satul Tîrlişua, atunci, jud. Solnoc-Tobîca, astăzi Bistriţa-Năsăud, din părinţii Vasile Rebreanu — învăţător, şi Ludovica Diuganu — casnică (Zaharia şi Maria Herdelea, din romanul *Ion*), primul copil din 14 fraţi şi surori.

După şcoala primară în satul Maieru (acelaşi judeţ), unde se mutaseră părinţii, a urmat Gimnaziul grăniceresc din Bistriţa (două clase) şi continuă la Şcoala civilă (liceu) din acelaşi oraş.

Privitor la profesie, tatăl său a dorit să fie, ca şi el, învăţător; mama, femeie credincioasă, se gîndise să-l facă preot; el înclina spre medicină. Dar, obţinînd o bursă, a făcut Şcoala reală de honvezi din Şopron şi Academia militară „Ludoviceană" din Budapesta, ajungînd sublocotenent în armata maghiară.

Neputînd suporta atmosfera şovină antiromânească din armată şi oficialitatea de stat ungară, a venit la Bucureşti, ca să se facă scriitor.

„Vistierul bunătăţilor şi Dătătorul de viaţă" îl înzestrase cu dar de scriitor (începuse să *înnegrească pagini* literare din anii şcolari). În Capitala ţării, ajutat de G. Coşbuc, prof. M. Dragomirescu şi alţii, scrie literatură şi gazetărie în mai multe reviste şi ziare *(Luceafărul, Convorbiri critice, Ordinea, Falanga* (unde este secretar de redacţie), *Scena* (pe care a editat-o împreună cu scriitorul-cumnat Mihail Sorbu) . . . Emil Gîrleanu l-a luat secretar literar la Teatrul Naţional din Craiova. A colaborat la revista craioveană *Ramuri*, la revista *Cosînzeana* din Orăştie, *Rampa* din Bucureşti ş. a. S-a căsătorit cu actriţa Fanny I. Rădulescu. Guvernul ungar l-a cerut de la guvernul român, sub acuzaţia de trădător. La Budapesta a fost încarcerat, judecat, dar a scăpat . . . S-a întors la Bucureşti.

A continuat să scrie literatură şi să facă gazetărie, în *Adevărul* (reportaje), *Universul literar, Ziua, Ilustraţiune română, Capitala, Scena* (ca redactor) ş. a. Tipăreşte primele volume de nuvele şi schiţe, *Frămîntări* (1912), *Golanii* (1915), *Mărturisire* (1916). Este primit membru în Societatea Scriitorilor Români şi ales secretar al Societăţii. A început să scrie romanul social *Ion*.

În timpul primului război mondial a stat în Bucureşti, sub ocupaţia inamică cîteva luni, apoi, ajutat de socialişti, a ajuns la Iaşi.

Avea un frate, Emil Rebreanu, ofiţer în armata maghiară şi combatant pe frontul din Carpaţi. A încercat să treacă Carpaţii la români, a fost prins, judecat ca dezertor şi spînzurat. Înapoiat în Bucureşti, scriitorul a căutat osemintele fratelui său, le-a găsit, le-a reînhumat la Ghimeş Palanca (unde s-a petrecut uciderea lui), i-a pus un monument de erou la mormînt şi a scris romanul *Pădurea spînzuraţilor*, cu sublocotenentul Emil Rebreanu (în roman Emil Bologa) personaj central.

Scrie nuvele cu scene şi probleme sociale din război — *Răfuiala, Iţic Ştrul dezertor, Catastrofa, Norocul, Culcuşul* ş. a. Se afirmă şi se impune ca romancier viguros şi prolific, creator al romanului românesc modern, cu precădere social. A terminat şi a publicat *Ion* (1920), pomenita *Pădurea spînzuraţilor* (1922), *Adam şi Eva* (1925), *Ciuleandra* (1927), *Crăişorul Horia* (1929), *Răscoala* (1932), *Jar* (1934), *Gorila* (1938), *Amîndoi* (1940), *Amalgam* (1943) . . .

A scris şi piese de teatru — comedii de moravuri, *Cadrilul, Plicul, Apostolii*, jucate pe scenele teatrelor.

S-a afirmat şi ca scriitor militant. A editat, ca director, revistele literare, *Mişcarea literară* (1924—1925), *Gazeta literară* (1929), *România literară* (1932—1933), cotidianul *Viaţa* (1942—1944).

S-a bucurat de numeroşi cititori, de elogiile maxime ale criticii literare; a fost distins cu Premiul naţional literar (1929), membru titular al Academiei Române (1939), preşedinte al Societăţii Scriitorilor Români, director al Teatrului Naţional din Bucureşti.

S-a stins prematur, răpus de o boală necruţătoare (nenorocirea secolului!), în noaptea de 31 august/1 septembrie 1944, în casa de la Valea Mare — Piteşti. Înhumat provizoriu acolo, a fost reînhumat (în noiembrie 1944) în Cimitirul Bellu din Bucureşti, în vecinătatea lui M. Eminescu, G. Coşbuc şi I. L. Caragiale, unde mai apoi au fost înmormîntaţi şi M. Sadoveanu, G. Călinescu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Nichita Stănescu . . .

O notă personală a scriitorului Liviu Rebreanu a constat în preţuirea devotată a poporului român şi a tradiţiilor populare româneşti (la intrarea în Academia Română a vorbit despre *Lauda ţăranului român*. A înţeles, a respectat şi a practicat credinţa ortodoxă şi obiceiurile poporului (după cum atestă *Jurnalul* scriitorului, vol. I (1983), II (1984); în romanul *Ion*, între personajele principale figurează şi preotul Constantin Boteanu, prieten şi confident al lui Emil Bologa, care l-a însoţit pînă la mormînt; scriitorul a sfîrşit viaţa creştineşte — vezi *Luceafărul*, 8 august 1981, p. 3).

Scriitorul Liviu Rebreanu a avut relaţii şi cu Sibiul — cu Mitropolia. Editura Arhidiecezană a tipărit, în 1923, cartea-broşură *Clipe de întremare sufletească*, cu mărturisirea scriitorului *Mîntuirea o aduce singură credinţa*. Venea des la Orlat, invitat al unei prietene din copilărie, Letiţia Miron, născută Slăvoacă. Îndrăgise locurile şi scria cu spor în Orlat (*Jurnal*, vol. 1 şi 2).

Centenarul naşterii, sărbătorit obşteşte în toată ţara, încă de la începutul anului, constituie o încununare, deplin meritată a scriitorului Liviu Rebreanu; certifică valoarea lui de scriitor clasic reprezentativ şi operele sale literare sînt contribuţii româneşti de seamă la patrimoniul cultural mondial (este între scriitorii români cei mai traduşi în alte limbi — vezi *Cartea românească în lume*).

Pr. *Gheorghe Cunescu*

L. REBREANU

O scrisoare despre George Coşbuc

În colecţiile de documente sibiene au fost depistate mai multe scrisori ale lui Liviu Rebreanu, dintre care una mai interesantă evocă sentimentele sale de dragoste faţă de marele nostru poet George Coşbuc.

Scrisoarea, datată 14 august 1936, este de fapt un răspuns la rugămintea insistentă a preşedintelui „Astrei" I. Moldovan, în care îi comunică acordul său, deşi atunci lucra şi era prins de febra creaţiei unui nou roman, (Gorila — n. n.) de a ţine o conferinţă despre „un literar de seamă" la adunarea generală a Astrei, cu prilejul jubileului de 75 de ani de la înfiinţarea acestei prestigioase asociaţii de cultură a poporului român.

Iată textul integral al scrisorii:

Mult stimate Domnule Preşedinte,

Lipsind din ţară mai mult timp, abia deunăzi am putut primi amabila Dv. scrisoare din 25 iunie curent.

Vă mulţumesc întîi pentru gîndurile prea bune ce le aveţi faţă de mine. Cum aş putea să vă arăt mai elocvent sentimentele ce vi le păstrez decît trebuindu-mă să vă satisfac dorinţa într-o formă cît mai deplină?

Prin urmare nici nu mai încape vorbă — primesc cu plăcere onoarea ce-mi oferiţi de a conferenţia în seara de 13 septembrie în cadrul adunării generale jubiliare a Astrei.

În ce priveşte subiectul conferinţei mi-aş permite să prefer ultima alternativă dintre cele amintite de Dv., anume cinstirea unui literar de seamă.

Mie mi-ar veni foarte greu să vorbesc despre opera mea, mai ales la o ocazie atît de solemnă; parcă ar fi şi puţină lipsă de modestie.

În schimb mi-ar fi drag să vorbesc de pildă despre Coşbuc, cel mai mare poet pe care l-a dat Ardealul pînă azi şi care începe să fie uitat chiar de ardeleni.

Fireşte, n-aş face — nici n-aş avea calitatea — o conferinţă gravă şi savantă, ci mai curînd o „causerie" potrivită pentru un festival literaro-artistic în care să reconstituiesc personalitatea poetului şi să-mi cer a-i reactualiza întrucîtva opera.

Ar depinde de proportiile festivalului cît de lungă să fie „causeria"; în orice caz n-ar trece peste 40—50 minute şi-n orice caz aş putea garanta că n-ar plictisi lumea.

Dacă propunerea mea ar fi agreată, v-aş ruga să-mi dati un cuvînt de binecuvîntare cît mai neîntîrziat, comunicîndu-mi durata conferinţei şi, dacă se poate, restul programului seratei ca să-mi aranjez textul după împrejurări.

Încă odată toate mulţumirile mele împreună cu urările de izbîndă!

Al Dv. prea devotat *Liviu Rebreanu*

M. Şt. Grigorie

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Sîmbătă, 16 noiembrie 1985, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Consiliul eparhial, în cadrul căruia s-au prezentat rapoartele celor trei secții ale Consiliului: bisericesc, cultural și economic, rezolvîndu-se totodată o seamă de probleme curente, legate de numiri la parohii vacante, burse și dotații pentru studenții teologi și elevii seminariști, ajutoare pentru parohiile cu mijloace materiale mai modeste etc. A doua zi, Duminică, 17 noiembrie 1985, în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu s-a săvîrșit, în prezența Ierarhului și membrilor Adunării eparhiale, Sf. Liturghie și Te-Deum, după care deputații eparhiali, în frunte cu Î. P. S. Mitropolit Antonie, au vizitat noua clădire, cu trei nivele, cu săli pentru ședințe, camere de oaspeți etc., ridicată la reședința mitropolitană din Sibiu, tipografia eparhială, înnoită și ea în ultimii ani, și casa Eminescu, cu colecția de icoane existentă aici, reamenajată și această clădire. În continuare, Î. P. S. Mitropolit Antonie a deschis lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, sesiunea 1985, dînd cuvîntul celor trei raportori și anume: P. C. prot. *Gr. Cernea*, la raportul general al secției bisericești, lucrat de P. C. cons. *M. Sămărghițan*, din care s-au desprins aspecte din activitatea Î. P. S. Mitropolit Antonie pe plan intern, ca sfințiri de biserici, vizitații canonice, consfătuiri cu preoții și protopopii, hirotoniri etc., cît și pe plan extern ca participări la diferite întruniri cu caracter internațional, din activitatea P. S. Episcop-vicar Lucian, din activitatea așezămintelor monahale din Arhiepiscopia Sibiului, colecta F. C. M., mișcări de personal: numiri, transferări, pensionări etc., distincții, abateri disciplinare etc.; P. C. prot. *P. Boeriu*, la raportul general al Secției culturale, lucrat de P. C. cons. Gh. Papuc, care a redat aspecte din lucrarea Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cu bogata sa activitate de formare sub raport instructiv și moral-cetățenesc a studenților și doctoranzilor în Teologie, ocupîndu-se totodată de cursurile de îndrumare și de scurtă durată, de conferințele preoțești, de activitatea editorială, bogată și în anul 1985, cu tipărirea de noi cărți, de lucrarea predicatorială și social-obștească și patriotică a preoților, de aniversările și comemorările patriotice și bisericești mai de seamă din 1985, de grija pentru obiectele din P. C. N., de muzeele și colecțiile muzeale bisericești din Arhiepiscopie, cercetate și în acest an de zeci de mii de turiști din țară și străinătate, de vizitele de peste hotare la Centrul mitropolitan și Institutul Teologic Universitar Sibiu etc., toate aceste date P. C. prot. P. Boeriu îmbrăcîndu-le într-o frumoasă haină poetică; D-l *I. Georgescu*, la raportul general al Secției economice lucrat de P. C. cons. Dumitru Dan, care a oglindit activitatea economică și gospodărească din ultimul trimestru al anului 1984 și primele trei trimestre din acest an la Centrul mitropolitan Sibiu, bilanțuri încheiate în chip pozitiv, specificîndu-se totodată sursele de venituri, ca și cheltuielile constînd în investiții la Centrul arhiepiscopesc: terminarea lucrărilor de la reședința mitropolitană, lărgirea spațiului la tipografie și dotarea ei cu noi mașini, reparații la Schitul Păltiniș, inclusiv pictarea bisericii, replantarea viei de la Sărăcsău, dotații bănești acordate în 1985 multor unități parohiale etc. Raportul s-a mai ocupat de activitatea desfășurată de controlul financiar intern, de biroul tehnic și serviciul juridic etc., supunîndu-se totodată aprobării bugetul Centrului arhiepiscopesc pe anul 1986. Pe marginea rapoartelor au luat cuvîntul deputații eparhiali: P. Deji (Făgăraș), M. Hălmagiu (Avrig), prot. onor. Z. Moșoiu (Brașov), prot. onor. P. Boeriu (Mediaș), pr. vicar onor. T. Belașcu, arhid. rector C. Voicu, cu toții apreciind activitatea multiplă și bogată desfășurată în Arhiepiscopie pe toate planurile și în anul 1985, mulțumind Î. P. S. Mitropolit Antonie pentru acest bilanț rodnic. Deputații eparhiali care au luat cuvîntul au făcut și alte aprecieri, precum și unele sugestii, exprimînd cu toții Î. P. S. Sale urări de sănătate și mult bine cu prilejul zilei de naștere (17 noiembrie). Încheind lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, sesiunea 1985, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a formulat unele jaloane privitoare la activitatea viitoare.

■ Între cititoriile vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae Bălan se numără și Schitul Păltiniș din Muntii Cibinului, așezămînt de odihnă și reculegere sufletească. Prin grija Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la acest așezămînt s-au făcut reparații capitale la toate clădirile, casa de lîngă bisericuță a fost reamenajată, iar frumoasa bisericuță de lemn a fost îmbrăcată într-o reușită haină picturală, executată de pictorul Ov. Preotescu din București.

■ Joi, 21 noiembrie 1985, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, această bisericuță a fost resfințită de Î. P. S. Mitropolit Antonie, cu participarea cadrelor didactice de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. La momentul cuvenit, Cuv. ierod. Onufrie Gh. Eftimie a fost hirotonit întru ieromonah pe seama Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus. La priceasnă a predicat P. C. prof. Ilie Moldovan, care a zăbovit asupra citorva înțelesuri ale praznicului. La sfîrșitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a omagiat personalitatea mitropolitului Nicolae Bălan, vrednic profesor de Teologie, participant de seamă la marea noastră Unire din 1918, patriot înflăcărat și ierarh înțelept, autorul multor împliniri bisericești între cele două războaie mondiale, ctitor de oameni prin formarea unui mănunchi de teologi de frunte ai Bisericii noastre etc. În după masa aceleiași zile, la același așezămînt Î. P. S. Sa a condus lucrările unui consiliu profesoral al profesorilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cu care prilej s-au dezătut unele probleme legate de lucrarea acestei instituții de învățămînt teologic.

ALBA IULIA

■ Duminică, 6 octombrie a.c., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba sfințirii bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel" din parohia Meșcreac, prot. Aiud. La momentul predicii P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură. Preotul paroh Nicula Teodor a fost hirotesit într-un sachelar, iar membrilor consiliului și comitetului parohial P. S. Sa le-a oferit gramate chiriarhale.

■ Duminică, 13 octombrie a.c., P. S. Episcop Emilian a săvîrșit slujba sfințirii bisericii „Cuv. Paraschiva" din filia Filpișul Mic, parohia Filpișul Mare, prot. Reghin. Și cu acest prilej P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură. Pr. paroh Roșca Teodor a fost hirotesit întru sachelar, iar membrilor comitetului și consiliului parohial li s-au oferit din partea P. S. Sale gramate chiriarhale.

■ În perioada 15—18 octombrie a. c., sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian s-au desfășurat la Centrul Eparhial cursurile misionar-patriotice de scurtă durată a celei de-a 12-a serii, cu 30 preoți din Eparhie. Și cu acest prilej P. S. Sa a oferit preoților cursanți îndrumări prețioase legate de o activitate preoțească ziditoare față de cei încredințați spre păstorire, la împlinirea cu conștiinciozitate a îndatoririlor cetățenești.

ORADEA

■ Sîmbătă, 26 octombrie 1985, de sărbătoarea Sf. Dumitru, P. S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din filia *Boian* (parohia Pria), prot. Șimleu, în urma lucrărilor de renovare din ultimii ani, unde a ținut un ziditor cuvînt de învățătură. Preotului paroh Nicolae Chiș i-a acordat rangul de *sachelar*.

■ Duminică, 27 octombrie 1985, ierarhul a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din filia *Bozna* (parohia Păușa), prot. Zalău, care în ultimii ani a fost reparată în exterior și în interior, fiind împodobită cu o frumoasă pictură în frescă. Preotul-paroh Petru Blidar a fost distins cu rangul de *iconom*. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a adus cuvinte de apreciere credincioșilor și păstorului lor sufletesc pentru jertfelnicie și strădanie. Tot Duminică, 27 octombrie, s-a făcut de către păr. vicar eparhial Augustin Lucian, ca delegat chiriarhal, binecuvîntarea unui clopot nou la biserica din parohia *Racșa*, prot. Satu Mare. Delegatul chiriarhal a transmis credincioșilor și preotului paroh Moise Gabriel, din partea P. S. Episcop Vasile, arhierești binecuvîntări și felicitări pentru înzestrarea bisericii cu noul clopot.

■ Duminică, 3 noiembrie 1985, P. S. Episcop Vasile s-a aflat în mijlocul credincioșilor din parohia *Homorodul de Mijloc*, prot. Carei, cu care prilej a binecuvîntat lucrările de înnoire exterioară a bisericii, tencuită în terasit, și interioară, împodobită cu o reușită pictură în tempera grasă și înzestrată cu un foarte frumos iconostas nou, sculptat în lemn de stejar. Arhipăstorul a ținut un amplu cuvînt de învățătură. Membrilor Consiliului parohial le-a înmînat cîte o scrisoare de apreciere, iar preotului paroh Mircea Pintea i-a acordat rangul de *iconom*. Tot acum, i s-a acordat rangul de *sachelar* preotului Ioan Pădurean de la parohia Homorodul de Sus, în urma bunelor rezultate constatate în vizita pe care a făcut-o ierarhul în biserica parohială, în dimineața aceleiași zile, în drum spre Homorodul de Mijloc.

■ Vineri, 8 noiembrie 1985, de sărbătoarea Sf. Arh. Mihail și Gavril, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica parohială din *Lunca Vașcăului*, prot. Beiuș. Cu acest prilej, a oficiat și slujba de binecuvîntare a unui foarte frumos monument din marmură, înălțat din jertfelnicia bunilor credincioși, la îndemnul vrednicului lor păstor sufletesc, pr. Gavril Popa, întru amintirea și cinstirea celor 28 de eroi români din primul război mondial și a celor 20 din cel de al doilea război mondial, fii ai acestei localități, ca și pentru toți eroii români, căzuți pentru apărarea Patriei, întregirea țării și slava sfintei noastre Biserici strămoșești. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a adus un pios omagiu de recunoștință eroilor români și i-a felicitat pe credincioși și pe preot pentru această onorantă înfăptuire.

Bihorenii la Alba Iulia

(Continuare din pag. a 3-a)

civilă a orașului și a județului, precum și în alte instituții.

În desfășurarea evenimentelor care au premers Adunării de la Alba Iulia, Oradea își revendică cinstea de a fi adăpostit ședința Comitetului Executiv a Partidului Național Român din 12 octombrie 1918, în casa lui Aurel Lazăr, în care s-a proclamat independența națională a românilor din monarhia austro-ungară, un „document de o deosebită importanță care a marcat intrarea mișcării de eliberare a românilor în faza sa decisivă, finală". Era „o încununare a năzuințelor seculare ale populației românești de a uza de dreptul la autodeterminare, de a fi liberă și stăpînă pe destinul său. Ea a stat la baza întregului program de luptă a românilor din Transilvania pînă la Adunarea națională de la Alba Iulia".

Unul dintre bihorenii participanți la Adunare scrie în amintirile sale: „În seara zilei de 30 noiembrie 1918 ajunsesem la Alba Iulia. Era o admirabilă organizare. Fiecare sosit la Adunare era primit de o delegație și încartiruit. Eu (preotul Gh. Bordașiu) și părintele Maliță am primit o cameră în centrul orașului. După așezare eram dornici a vedea, a ști. Am ieșit în oraș. Lume și lume, cu cocarde tricolore. Ochii tuturor erau atițiți spre detașamentele de moți ce veneau organizați militărește, cu ofițeri călare în fruntea detașamentelor. Cu arma la umăr și desagii plini de gloanțe, pășeau majestuos urmașii lui Horia și ai lui Iancu.

În zorii zilei de 1 Decembrie pămîntul era albit. Era prima zăpadă din anul 1918. Și cerul binecuvîntase această măreață zi! Plini de neastîmpăr, dis-de-dimineață, am alergat spre biserica ortodoxă. Cum preoții nu aveau cîntăreți, căci nu sosiseră încă, ne-am așezat noi în strană, dînd la început răspunsurile liturgice. La priceasnă s-a cîntat o compoziție specială a lui Zaharia Boiu. După încheiere lumea a cîntat „Deșteaptă-te române" și se îmbrățișau de bucurie. După ședință principalii exponenți ai Adunării, în sala tixită de delegați, au *anunțat marea decizie* a neamului, „unirea pe veci cu Patria-Mamă România".

La întoarcere spre casă, noi bihorenii, ajunși în gara Oradiei, ne-am încolonat și, în marș spre centru, am intonat cîntece și marșuri românești, pînă în dreptul teatrului. Lumea străină se uita buimăcită. Așa, în acordurile marșului „Pe-al nostru steag" ne-am împrăștiat. Cum noi, cei din apropierea Oradiei, nu aveam alte mijloace, în noapte, am pornit pe jos spre casă. Eram subsemnatul (Gh. Bordașiu), preotul Maliță și alții. Cu bucurie am vestit apoi consătenilor noștri vestea cea mare și așteptam înfăptuirea ei".

Așteptarea avea să întîrzie, precum se cunoaște. Destinul acestui colț de țară, atît de greu încercat, a vrut ca și la împlinirea acestei bucurii el să fie cel din urmă care să se împărtășească de ea. Au trebuit să treacă aproape cinci luni de așteptări, de lungi și grele suferințe, pînă cînd, în 20 aprilie 1919, dorobanțul român să pună piciorul în orașul de reședință al județului Bihor. Ziua Învierii Domnului din acel an a însemnat și ziua învierii poporului român „din somnul cel de moarte", trezirea lui la o viață nouă, liberă și independentă, care a deschis calea spre vremurile deplinei independențe ce a urmat.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Salutăm pagini din Mark Twain și Jean Cocteau în „România literară" (nr. 27, 1985). Dr. Mihaela Minulescu recenzează în același număr cartea compatriotului și prietenului nostru din Madrid, George Uscătescu:* Breviario de cultura *(Madrid, 1985). Oare cititorii români știu cîte pagini ar umple numai bibliografia scrisului acestui mare om al condeiului? S-ar face o cărticică.*

● *Două eseuri docte: Al. Duțu:* Mentalități și romane *(p. 24) și Radu Florian:* Cultura — expresivitatea obiectivată a spiritului, *în „România literară" (nr. 27, 1985, p. 19—20).*

● *Rar se întîmplă ca un întreg număr de revistă să fie interesant și substanțial. Evident, depinde și de interesele particulare ale unuia sau altuia dintre cititori, dar nr. 5/1985 al „Revistei de istorie" cred a întruni numeroase aprecieri. Iată cîteva titluri: Anca Tanașoca,* Bizanțul în istoriografia românească veche, *studiu solid, extrem de bine informat și bine scris; Marian Stroia,* Aspecte ale societății românești în viziunea călătorilor străini *(1774—1821); Dan Berindei,* Istoricii români și lumea germană *(de la mijlocul secolului al XIX-lea la începutul secolului al XX-lea); Paul Cernavodeanu,* Imaginea Angliei la călători români pînă la 1800 *(I); Eugen Denize,* Spania în cultura medievală românească; *Nagy Pienaru,* Imagini și stereotipuri occidentale despre otomani în veacul al XV-lea; *Dan A. Lăzărescu,* O imagine europeană asupra Poloniei medievale. *Tot atît de interesante sînt și recenziile semnate de Ecaterina Stănescu despre o carte a lui Marin Bucur* (Jules Michelet și revoluționarii români, *Cluj-Napoca, 1982); Mihai Manea despre o carte a lui Philippe Vigier; Ileana Cazan despre o carte a lui Harald Zimmermann* (Veacul întunecat *(sec. X, n. n.), trad. rom. București 1983); Eugen Denize despre cartea lui Octavian Lohon,* Lumea unui continent.

● *Oare ce temeri ascunse și ce judecăți, de care pare a se teme el însuși, l-au împins pe Eugen Simion să se întrebe: „Moare mitul marelui scriitor? N-aș putea accepta acest deces și, la drept vorbind, nu cred că este posibilă o tragedie atît de mare a spiritului". Nu crede, dar nu aruncă întrebarea la coș! Am cules-o dintr-o carte bună, în care spiritul își desfășoară cu dezinvoltură zborurile de albină care culege și dă bucurii temeinice: cartea se cheamă* Sfidarea retoricii, *cu un subtitlu: jurnal german (Cartea Românească 1985).*

● *După o convorbire cu Mihai Ungheanu pe o întreagă pagină a „Luceafărului" (nr. 3, 1985, p. 3) — și ce pagini are Luceafărul! — citim acum despre Ioan Alexandru sub semnătura criticului Dumitru Micu, într-o lungă prezentare în „România literară" (nr. 27, 1985, p. 4—5) sub titlul:* „Negarea infernului". *Criticul îi trece întreaga operă printr-un ciur exigent, dar cu evidentă simpatie și admirație, situînd-o în contextul românesc și european. „Ioan Alexandru întemeiază în spațiul imaginarului o Românie — «pămînt transfigurat»"!*

Salutăm cu mare bucurie și prețuire și noua carte a poetului imnolog, izvorîtă din iubirea pentru Bucovina și pentru sălașul de veci din care veghează asupra Moldovei Ștefan cel Mare: Imnele Putnei *(București, 1985).*

● *Sînt un cititor fidel al „Trapezului" lui Geo Bogza. Păstrîndu-și sufletul și inima de copil, gata oricînd să scapere vorbe sprintene, ca niște baloane multicolore lansate spre adîncurile înălțimilor, în ultima vreme face tot mai mult și figură de înțelept. Și se dovedește că este. Unele din sentințele lui se cer reținute. Iată cîteva:* „Legătura mea cu cartea nu stă în faptul că am scris cărți, ci că am fost — sper — un om cum scrie la carte". *Minunat. Minunat. Cine n-ar fi fericit să poată îndrăzni o astfel de mărturisire? Alta:* „Am impresia că timpul geniilor neînțelese a trecut. În existența omenirii se încheie încă un capitol romantic". *Cred că Geo are dreptate. Dar mai cred că nu e străin de faptul că mai sînt totuși unii (scriitori?) care cred că a fi neînțeles e tot una cu a fi geniu. Și se străduiesc! Cred că maestrul mai citește și ceva . . . poezie, zisă modernă, care e modernă, dar nu e poezie!*

Iată și una care e cam altfel, abia ascunzînd discrete semne de îngrijorare: „Nu știu cum voi fi înaintat în viață, cînd în fiecare zi am dat un pas înapoi". *Înapoi spre ce? Spre cine? Spre unde? Desigur, spre ce crede fiecare. Oricum, înapoierea de tot a lui Bogza, să fie cît mai tîrziu! Ne place pe pămînt. După rugăciunea pe care a născocit-o, îl va prinde sigur în capcană pe Dumnezeu:* „Scriu aceste texte cu speranța că l-ar putea amuza pe Dumnezeu și că ar putea spune: — Ia să-l mai lăsăm puțin, să vedem ce-i mai dă prin minte."

● *Sub titlul* „Un recensămînt inedit al românilor din Transilvania" *prof. univ. dr. Nicolae Popp, publică în „Flacăra" (nr. 22, 1985, p. 17) date despre o importantă descoperire făcută de d-sa în Arhivele din Viena, descoperire care poate fi considerată „o verigă pe linia continuității elementului românesc în Transilvania".*

E vorba de un recensămînt — conscripție iosefină — făcut din ordinul lui Iosif al II-lea acum 200 de ani (1786), din care se poate desprinde care era pe atunci numărul românilor, unde locuiau și ce religie aveau. Recensămîntul e cu atît mai important, cu cît e făcut de austrieci, din rațiuni financiare (fixarea impozitelor), „nu de unguri, nici de români". Iată numai cîteva date, exclusiv Țara Bîrsei cu Brașovul care erau sub administrația magistratului Brașovului: 2600 de localități, cu 256 381 de case, cu o populație de 1.270.000, dintre care românii erau peste 700.000. Cu 14 ani mai tîrziu, Freiherr von Preiss aprecia în Transilvania 302.886 familii, din care 186.000 erau românești, deci 61,4% din totalul populației. F. von Preiss aprecia că „Românii sînt cei mai numeroși". Tot un contemporan, Ignaz de Luca, afirma: „Această națiune (românii n. a.) este și în Marele Principat foarte numeroasă . . . și una din cele mai vechi".

Din același recensămînt se poate stabili că ortodocșii erau acum 200 de ani — în aceeași zonă — în număr de 558.070, iar uniții erau în număr de 119.230. Extrem de importantă informație! Ca populație, Brașovul era cel mai populat, avînd 17.000 de locuitori, Clujul 9.630, Sibiul 8.310, Alba Iulia 4.420, Tg. Mureș 4.340. Turda era mai mare ca Sighișoara, Abrudul mai mare ca Tg. Mureș. Satele aveau cam 80—90 de case, deci cam 400—500 locuitori.

Alături de Conscriptia fiscală, *în Arhivele Vienei mai există și* harta militară și cadastrală *a Transilvaniei, din 1773, cu toate așezările și cu denumirile lor (civitas, oppidum, pagus=municipiu, oraș, sat). Prof. univ. dr. Nicolae Popp, descoperitorul, deplînge pe drept cuvînt faptul că niciunul din aceste două documente n-a fost încă publicat, rămînînd închise în arhivă. La cine să facem un* Supplex?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 133 Sibiu, 15 decembrie 1985 şi 1 ianuarie 1986 Nr. 47—48/1985 şi 1—2/1986

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CRĂCIUNUL — SĂRBĂTOARE A PĂCII ŞI BUNEIÎNVOIRI ÎNTRE OAMENI

IISUS HRISTOS „Lumina Cunoştinţei" şi „Soarele Dreptăţii"

Cîntarea tradiţională bisericească ne vesteşte în fiecare an cu prilejul prăznuirii Naşterii Domnului că, întrupîndu-se El printre noi, a „răsărit lumii *lumina cunoştinţei*". **Tot din troparul Sărbătorii mai aflăm că El, Cel care ne aduce „lumina cunoştinţei", El însuşi fiind lumina (Ioan 9, 5), este recunoscut ca fiind** *„Răsăritul cel de Sus"*, **adică pogorît din ceruri. Dar troparul, scurt, uimitor de bogat în conţinut — cu adevărat inspirat de Dumnezeu — îi mai dă Mîntuitorului Iisus Hristos încă un nume:** *Soarele dreptăţii!*

Creştinismul, ca religie nouă în istorie, începe cu Naşterea Domnului, cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, potrivit descoperirii Sfintei Scripturi: *„Şi Cuvîntul (Logosul) trup s-a făcut"* **(Ioan 1, 14). Fără Naşterea Domnului, creştinismul n-ar exista. Aşadar, ceea ce înseamnă Naşterea Domnului pentru noi, aceea înseamnă şi creştinismul. Faptul că vine „de Sus", înseamnă că vine de la Dumnezeu, că e Unul din Treime, Fiul lui Dumnezeu, căci prin** *„Cel de Sus"*, **noi L-am înţeles întotdeauna pe Dumnezeu. Şi venind** *„de Sus"*, **nu poate fi altfel decît** *„Soarele dreptăţii"*, **adică acela care face dreptate, învaţă, aduce şi răsplăteşte dreptatea, vrea ca lumea să trăiască** *după dreptate.*

Multe alte titluri îi vor da Mîntuitorului Evangheliştii, ceilalţi apostoli, marii Sfinţi Părinţi şi teologii dar cele mai importante, cele mai surprinzătoare, cele mai adevărate nume şi le va da El însuşi, mărturisind despre Sine şi arătînd în primul rînd locul de unde vine, anume de la Tatăl, ca Fiu născut mai înainte de toţi vecii, de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, precum mărturisim în *Simbolul credinţei.* **Aceste descoperiri alcătuiesc elementele primor-**

(Continuare în pag. a 2-a)

† **ANTONIE**
Mitropolitul Ardealului

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

Teologia ortodoxă oferă mai multe porţi de intrare spre taina restaurării creaţiei şi transfigurării umanităţii în şi prin Hristos. Această teologie a insistat asupra drumului pe care umanitatea l-a parcurs împreună cu Fiul lui Dumnezeu care a asumat-o şi sfinţit-o în persoana Sa, a înălţat-o şi a introdus-o în sînul Treimii. Iar *umanitatea,* în sensul biblic, trebuie luată împreună cu *creaţia,* astfel încît ele se schimbă şi se preschimbă împreună (Rom. 8, 21).

Bisericile creştine de toate tradiţiile confesionale sărbătoresc la 25 decembrie întruparea lui Mesia-Hristos, Fiul Cel Unul-Născut din Tatăl, de-o-fiinţă cu Tatăl, fiu după trup al Mariei din Nazaret. În primele trei secole, sărbătoarea Naşterii Domnului se comemora la 6 ianuarie împreună cu cea a Botezului, sau *Epifania.* Din secolul al 4-lea, naşterea se aniversează separat, anume la o dată care corespunde cu festivalul solstiţiului de iarnă, solstiţiul fiind un moment în care soarele apare deodată, în toată măreţia şi strălucirea lui. Într-adevăr, venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, întrupat în mod personal, a fost comparată cu apariţia unui alt „soare", sau „răsărit", „soarele dreptăţii", „răsăritul cel de sus". Şi aşa cum soarele determină întreaga mişcare a universului, tot aşa Pantocratorul întrupat orientează, cu puterea şi iubirea Sa, istoria creaţiei şi a umanităţii..

Odată cu separarea celor două sărbători, a Crăciunului de Epifanie (la Roma către 354, iar la Antiohia, unde a fost introdusă de Sf. Ioan Hrisostom, poate după Sinodul de la Efes — (431), pentru a recunoaşte naşterea lui Iisus din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu), sensul întrupării a devenit mult mai bogat, nelimitîndu-se la comemorarea unui fapt istoric.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Ion Bria*

Un pelerinaj istoric la Mănăstirea Putna

După alegerea şi instalarea sa în scaunul arhieresc al Episcopiei Clujului, episcopul Nicolae Ivan s-a îngrijit să dea noii eparhii, cu rădăcini istorice la Vad şi la Feleac, o organizare temeinică, materială şi morală... Între altele, s-a gîndit să lege existenţa şi strălucirea ei în viitor de înnodarea firului istoric al eparhiei cu trecutul, prin pomenirea după cuviinţă a ctitorului ei autentic, Ştefan cel Mare.

În acest scop a cerut de la Sfîntul Sinod aprobarea de a face un pelerinaj la mănăstirea Putna, unde îşi doarme somnul de veci Ştefan cel Mare. Acest pelerinaj a fost stabilit pentru data de 21 septembrie 1922, deci în primul an al păstoririi sale ierarhice. Întreaga organizare a acestui omagiu, ce s-a transformat pe parcurs într-o adevărată procesiune religioasă, cu partici-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. *I. B.*

Republica la cumpăna dintre două cincinale

Actul istoric de la 30 Decembrie 1947 a constituit un moment decisiv în procesul de transformări înnoitoare, declanşat de revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă din August 1944.

Acest moment a marcat instaurarea noii orînduiri democratice în patria noastră, prin cucerirea de către popor a întregii puteri politice.

Au fost descătuşate atunci toate energiile creatoare ale poporului şi s-a pus capăt oricăror forme de inegalitate, discriminare şi exploatare.

Eliberat de lanţurile asupririi, deţinător al puterii politice şi economice, poporul român, devenit liber şi stăpîn pe destinele sale, a dobîndit posibilitatea să se conducă aşa cum îi dictau interesele, să fructifice în folosul propriu întreaga avuţie naţională.

Anii Republicii sînt anii cei mai luminoşi şi mai rodnici, anii unor profunde transformări, care au schimbat fundamental înfăţişarea ţării, structura sa economică şi socială, viaţa oamenilor, locul României în lume.

Din cununa celor 38 de ani de însemnate înfăptuiri în toate domeniile, cîţi au trecut de la instaurarea Republicii, se detaşează cu strălucire perioada ultimelor două decenii, numită îndeobşte „epoca Ceauşescu", după numele celui care a ctitorit-o şi i-a imprimat dinamismul eminentei sale personalităţi: preşedintele Nicolae Ceauşescu.

Sînt evidente pentru oricine diferenţele între ceea ce a fost ţara noastră înainte de a fi devenit republică populară şi ceea ce este ea în actuala etapă de dezvoltare economico-socială pe care o parcurge. Cîteva cifre sînt edificatoare în ceea ce priveşte nivelul pe care l-a atins România în mersul ei înainte, în perioada de după 30 Decembrie 1947. Astfel, producţia industrială românească este în prezent de 103 ori mai mare decît acum 38 de ani. Pentru acelaşi interval de timp, producţia în industria metalurgică a crescut de peste 100 de ori, în industria construcţiilor de maşini de peste 400 de ori, iar în industria chimică de peste 1000 de ori.

Cealaltă ramură de bază a economiei naţionale — agricultura — realizează în prezent o producţie de peste 7 ori mai mare în comparaţie cu 1947.

Creşterea continuă a producţiei industriale şi agricole a dat posibilitatea sporirii participării României la schimburile economice internaţionale. Este demn de reţinut faptul că ţara noastră întreţine în prezent relaţii economice, comerciale şi de cooperare cu 150 de ţări faţă de numai 17 în anii premergători lui 1947.

În domeniul construcţiilor de locuinţe s-a ajuns în prezent la performanţa ca 80% din populaţia României să locuiască în case noi.

Dacă ar fi să ne referim şi la înfăptuirile în domeniul sanitar, am putea arăta că numărul medicilor este astăzi aproape de cifra de 45.000 faţă de numai 11.000 cîţi erau în urmă cu 38 de ani. A sporit de asemenea numărul unităţilor sanitare. Toate aceste fapte au favorizat creşterea mediei de viaţă de la 50 de ani, cît era de pildă, în 1948, la 70 de ani cît este astăzi.

Progresul material realizat în anii Republicii a favorizat înregistrarea unui progres similar şi pe plan spiritual. România a cunoscut în această perioadă o continuă dezvoltare a învăţămîntului, ştiinţei, artei şi culturii. Este suficient să arătăm că începînd cu anul şcolar 1974—1975 în ţara noastră a fost generalizat învăţămîntul obligatoriu şi gratuit de 10 ani. Pe toate treptele de învăţămînt se urmăreşte îmbinarea studiului cu activitatea practică.

Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul culturii şi îndeosebi în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă.

O problemă de o deosebită însemnătate, care şi-a găsit rezolvarea firească numai în anii Republicii, este problema naţională. În perioada care a urmat după 30 Decembrie 1947 au fost lichidate toate formele de inegalitate, discriminare şi asuprire socială şi

(Continuare în pag. a 7-a)

Colinda românească

mărturie a formării noastre şi a continuităţii pe pămîntul strămoşesc

Cu ochii aţintiţi spre cer, proorocii Vechiului Testament au întrezărit venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu. Anunţînd credincioşilor din vremea lor acest mare eveniment, au rostit, în extazul lor profetic, cuvinte ca acestea: „În ziua aceea din munţii va curge bucuria şi dealurile vor izvorî lapte." Naşterea Mîntuitorului din Fecioara Maria a însemnat, într-adevăr, sosirea zilei Domnului. Iisus Hristos a ţinut să spună: „Avraam a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat" (Ioan 8, 56). Însoţită de o bucurie negrăită, această zi este singurul lucru nou sub soare. Bucuria însăşi este nouă. Ea are un început, dar nu are un sfîrşit. Ziua Domnului este arătarea şi prezenţa lui Hristos care „ieri şi astăzi şi în veci este acelaşi" (Evrei 13, 8). Bucurîndu-ne de această zi, ne bucurăm de faptul că luăm parte la viaţa lui Hristos, la împărăţia inaugurată de El în lume, cu alte cuvinte la o viaţă nouă, într-un eon nou. Dar bucuria nu este numai o plenitudine lăuntrică, ci este şi o mărturisire; nu este numai senti-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Uimirea Magilor

A mirare foarte
cu fiorul sfînt
Magii
întrebau
zările toate:
— Ce miresme alese
ne-au smerit aromele
smirnelor noastre,
din alambicuri de aur
ale Răsăriturilor vestite,
culese?!
— Le-am adus în chiupuri
din smaralde sculptate
şi ferecate,
să nu-şi piardă
dospetul lor minunat
de neîntrecute miresme
nici de sfintele aghiesme,
tainicul dospet
cu mari peceţi ferecat
Îngerii toţi,
de pe sus
şi Staulul din Betleem,
nările vitelor,
amiroseau cu uimire
miresmele noi,
necunoscute,
le amiroseau... în neştire...
Totul mirodea
în neştire
mirodea a uimire
Căci, un baciu în alburi
carpate
şi o băciţă cu ie în arniciuri
smalţuită,
dintr-o traistă de mărginime,
scoteau din otavă
mere pătule,
un colac cald, împletit
cu semne de soare
înfăşurat în păsturi înflorate;
apoi o ulcică cu miere
din brad
şi de ienupăr chircit
şi o piele de jder, alb,
Regele Jder,
mirosind a pădure,
a cascade cu păstrăvi,
a zmeuri şi mure,
a frunze de fagi putrezite
şi a iască aprinsă,
pe toatele care,
ca pe o tavă,
de scutece aromite
şi ele,
din în spălat în izvoare,
le aşezau tăcuţi
lîngă ieslea jilavă,
sub ghirlande de stele
Baciul pîndar
a luminat şi o făclie
din răşini,
cu iasca aprinsă din amnar
Steaua de sus,
călătoare
oprită,
scăpăra şi ea,
lacrimi peste geruri,
uimită!
Magii
urmau a se nedumeri,
în neştire miraţi,
de alte,
smirnele şi tămîiele, noi,
din Carpaţi,
care le-au smerit
pre cele vestite
ale Răsăriturilor lor,
de tot,
nedumerite,
uimite!
Amirodea
Staulul
şi Ieslea
şi Pruncul de Lumină din ea,
a răşini aprinse,
a mere pătule,
a iască cu jar,
noile miresme trimise
de Magii în alb
ai lui Zamolxe,
din Peştera Altar,
PRUNCULUI SFÎNT,
coborît pe pămînt!

Cristofor Dancu

Maica Domnului, Născătoarea de Dumnezeu

De trei mari haruri s-a învrednicit Maica Domnului de la Dumnezeu: *Născătoare de Dumnezeu, pururea fecioară* şi *pururea rugătoare*. Dintre aceste haruri cel mai mare este harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Avem noi temeiuri biblice despre acest har? Da! „Bucură-te, ceea ce eşti plină de *har*, Domnul este cu tine. Nu te teme, Marie, căci ai aflat *har* la Dumnezeu“ (Luca I, 28—30), zice îngerul Gavriil către Maica Domnului. „Iată vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. *Acesta* va fi mare şi *Fiul Celui Preaînalt se va chema*. Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi *Sfîntul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema*“ (Luca I, 31, 32, 35), spune tot îngerul Gavriil.

Cuvintele biblice subliniate mai sus indică locurile biblice pe care se întemeiază harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Femeia obişnuită zămisleşte şi naşte în mod natural. Sfînta Fecioară Maria zămisleşte şi naşte în mod supranatural. Cel ce se zămisleşte şi se naşte din Maica Domnului se cheamă Fiul lui Dumnezeu, iar aceea ce zămisleşte şi naşte se cheamă Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pe sfinţi îi *cinstim*, iar pe Maica Domnului o *preacinstim*. De ce? Pentru că Maica Domnului este Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pentru harul de a fi Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului este cea mai mare între sfinţi şi în ierarhia sfinţilor ocupă primul loc, după Sfînta Treime. Nici o femeie din lume nu s-a învrednicit de acest har pe care Dumnezeu l-a dat numai Maicii Domnului pentru „smerenia roabei Sale“ (Luca I, 48).

Îngerul Gavriil numeşte pe Maica Domnului „plină de har“ şi „binecuvîntată între femei“ (Luca I, 28). Elisabeta, rudenia Maicii Domnului, numeşte pe Maica Domnului „binecuvîntată între femei“, „binecuvîntat rodul pîntecelui tău“ şi „Maica Domnului meu“ (Luca I, 42, 43). Însăşi Maica Domnului mărturiseşte despre sine: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic“ (Luca I, 48, 49).

Concluzia.

Învăţătura creştină prin care credem că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu şi ca atare o preacinstim are temeiuri biblice; iar învăţătura creştină prin care unii creştini nu cred că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu şi nici nu o preacinstesc nu are nici un temei biblic.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

IISUS HRISTOS...

(Continuare din pag. 1)

diale şi esenţiale ale identităţii Celui a cărui naştere o prăznuim astăzi. El se va numi şi *„Cuvîntul lui Dumnezeu“* (Ioan 1, 1), *„Domn al păcii“* (Isaia 9, 5), *„Adevărul“* (Ioan 3, 33; 14, 6), *„Omul care v-a spus adevărul“* (Ioan 8, 40) şi *„Lumina lumii“* (Ioan 9, 5), şi *„Păstorul cel Bun“* (Ioan 10,11) şi *„Piinea cea vie ce s-a pogorît din cer* (Ioan 6, 51) sau, şi mai de-a dreptul, fără nici o metaforă, El ne spune: *„Eu sînt de sus ... nu sînt din lumea aceasta“* (Ioan 8, 23). Şi, ca să nu mai rămînă nici o îndoială, precizează: *„Eu de la Dumnezeu am ieşit şi am venit, căci n-am venit de la Mine însumi, ci Acela m-a trimis* (Ioan 8, 42), iar mai apoi îşi va arăta originea şi adevărata identitate, atunci cînd, orbului căruia i-a redat vederea, şi care L-a întrebat: *„Tu cine eşti?“*, îi va răspunde: — *„Cel ce grăieşte cu tine ... Acela este Fiul lui Dumnezeu“* (Ioan 9, 35—37), adică Cel al cărui „Tată“ este Dumnezeu (Ioan 10, 32).

*

Prin toate aceste mărturii ale lui Iisus Hristos despre Sine, înţelegem mai bine, mai întîi însemnătatea *Zilei de azi*, şi apoi *Cine* este cu adevărat *Cel* a cărui Naştere o serbăm. Toţi ne serbăm ziua naşterii, şi serbăm împreună zilele de naştere ale unor oameni mari, ale conducătorilor de ţări şi popoare, şi bine facem pentru că aşa aducem aminte altora cine sîntem şi ce facem şi, tot aşa, ne aducem aminte de mai marii noştri (Evrei 13, 7; Romani 13, 1; Tit 3, 1) şi de ceea ce fac ei pentru noi. Cu atît mai mult, e drept să ne aducem aminte şi de Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, de ceea ce face El pentru noi, şi să-L mărturisim ca Fiu al lui Dumnezeu, trimis de Sus, de *„Tatăl nostru cel din ceruri“* (Matei 6, 9).

Troparul Naşterii îl numeşte pe Mîntuitorul: *„Lumina cunoştinţei“*. De ce îi dă Biserica acest nume atît de pretenţios, atît de mare, atît de îndrăzneţ? De cînd e lumea, dorinţa de *cunoaştere* a fost ţelul tuturor filozofilor, al oamenilor de ştiinţă, al tuturor înţelepţilor şi, la urma urmei, al tuturor oamenilor înzestraţi cu capacitate de gîndire şi meditaţie.

Uneori, unii filozofi şi oameni de ştiinţă au dat speranţe că poate fi înţeleasă originea lumii şi a vieţii, şi a rostului oamenilor pe pămînt, alteori, alţii şi-au mărturisit neputinţa de a dezlega toate feţele acestor taine, socotite multă vreme prea mari pentru capacitatea minţii omeneşti şi a mijloacelor ei de investigaţie. Efortul spre cunoaştere, prin filozofie, prin ştiinţă, face dovada noblеţei oamenilor din toate timpurile. Prin acest efort al intelectului, al minţii, al puterii de analiză şi de sinteză, al imaginaţiei şi al intuiţiei, oamenii se deosebesc de toate celelalte vieţuitoare din lume şi, poate, din întregul univers.

Fără să ne dezinteresăm de eforturile filozofiei şi ale ştiinţei, ba chiar fiind gata să le ajutăm şi noi; admiţînd fără rezerve că aspiraţia spre cunoaştere este cu adevărat mîndria şi noblеţea fiinţei omeneşti, noi, credincioşii, credem că cele de care avem nevoie pentru dobîndirea vieţii veşnice, adică *„lumina cunoştinţei“* despre aceste lucruri, ne-a venit prin Iisus Hristos, şi ea se află înscrisă, de cei care L-au văzut şi L-au ascultat, în Sfînta Scriptură a Noului Testament şi în Sfînta Tradiţie.

Este adevărat: Mîntuitorul nu ne-a vorbit despre *Facerea lumii şi a omului*, dar ne-a trimis mereu la *„Lege şi profeţi“* (Matei 5, 17), adică la *Cartea Facerii* şi la celelalte cărţi ale Vechiului Testament pe care le-a confirmat, nemaifiind nevoie să repete ceea ce s-a spus acolo. El a corectat numai ceea ce trebuia corectat, şi anume cele cu privire la dreapta comportare a omului: a înlocuit legea talionului — ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte, pe vremea aceea, poate necesară şi bună — cu legea dragostei (Matei 5, 38—48) şi a iertării (Matei 6, 12—15; 18, 21—22), arătînd că Dumnezeu judecă nu numai pe omul dinafară, care se arată adesea cum nu este, ci şi gîndurile şi intenţiile, şi păcatele făcute cu mintea, — uciderile prin defăimare, mărturia mincinoasă — deci nu numai faptele săvîrşite cu lucrul, fiindcă Dumnezeu vrea o lume bună, în care să domnească iubirea, cinstea, dreptatea, adevărul, libertatea, onestitatea, o lume populată de oameni înnoiţi sufleteşte (Ioan 3, 3; Matei 23, 25—27), cu inimi bune (Luca 6, 45), desăvîrşiţi (Matei 5, 48).

Este adevărat: mai sînt încă multe taine despre univers, despre lumea noastră, despre viaţă, despre noi înşine, pe care nu le cunoaştem în toate amănuntele lor, precum, de pildă, despre gravitaţia universală, sau despre relaţia creier-gîndire-vorbire, sau despre relaţia dintre simţuri şi sentimente şi, în legătură cu cercetarea lor, ne îndreptăm cu respect, cu speranţă şi cu recunoştinţă gîndul spre cei care le studiază, cu efort şi cu geniu, şi care reuşesc să afle unele răspunsuri, satisfăcînd setea noastră de cunoaştere. Acestea, odată cunoscute, fără îndoială ajută la situarea şi mai exactă a oamenilor pe Terra noastră şi în univers, şi uşurează mijloacele de trai, de progres şi de fericire pe pămînt.

Despre mijloacele prin care putem însă obţine mîntuirea noastră veşnică, şi despre tot ceea ce trebuie să ştim şi să facem în legătură cu aceasta, avem *toate* cunoştinţele de la Iisus Hristos. De aceea El rămîne cu adevărat, pentru noi credincioşii: *„Lumina cunoştinţei“*.

Biserica, dintotdeauna, ca şi astăzi, a avut misiunea de la Hristos, să propovăduiască aceste *cunoştinţe* despre mîntuire. De aproape două mii de ani creştinătatea le primeşte şi le împlineşte şi, cu prilejul fiecărei sărbătoriri în fiecare an, a Naşterii Domnului, şi le reînnoieşte.

Numindu-L şi: *„Răsăritul cel de Sus“*, noi ne afirmăm credinţa că El este Fiul lui Dumnezeu, şi tocmai de aceea primim drept mîntuitoare toate descoperirile Lui, toate „cunoştinţele“ pe care ni le-a comunicat „de la Dumnezeu“ (Ioan 10, 32; 7, 16; 8, 38), şi credem în ele din tot sufletul şi din tot cugetul nostru (Matei 22, 37).

*

Troparul Naşterii — am arătat la început — îl mai numeşte pe *Cel născut* într-o zi ca azi, pe timpul Cezarului August (Luca 2, 1), în Betleem, şi *„Soarele dreptăţii“*.

Multe şi nenumărate sînt aspiraţiile oamenilor. Ei aspiră spre tot mai multă cunoaştere, spre tot mai multă libertate, bunăstare şi fericire, iar cei care cred aspiră cu ardoare spre mîntuirea sufletului.

Se întîmplă ca unele aspiraţii să le fie comune numai unor oameni, iar altele să-i preocupe numai pe alţii. Libertatea de alegere a fost lăsată de Dumnezeu (Deut. 30, 17; Ioan 8, 32). Dar sînt şi aspiraţii comune tuturor oamenilor, în rîndul cărora intră şi multe din cele enumerate mai înainte. Printre ele însă, aspiraţia *spre dreptate* este, fără îndoială, comună tuturor oamenilor. Chiar şi cei care fac nedreptate altora, cînd e vorba de ei înşişi, cînd li se face lor o nedreptate, protestează cu vehemenţă, ca şi cum ar crede în dreptate şi ar fi cei mai drepţi dintre oameni. Făcînd aşa, ei nu fac altceva decît recunosc sfinţenia dreptăţii, numai că n-o pun în practică, uitînd de legea de aur a creştinismului, lăsată de Mîntuitorul: *„Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi să le faceţi lor“* (Matei 7, 12).

Toţi, absolut toţi, suferim cumplit cînd ni se face o nedreptate. Ar trebui să suferim tot aşa şi atunci cînd se fac şi altora nedreptăţi. Trebuie să ştim că se pedepseşte nu numai nedreptatea pe care o facem noi altora, ci şi lipsa noastră de sensibilitate, indiferenţa faţă de nedreptăţile care se fac în jurul nostru de către ceilalţi şi pe care noi le-am putea împiedica. Şi chiar cînd nu le putem împiedica, trebuie să com-pătimim cu cei nedreptăţiţi, şi să-i condamnăm pe cei ce fac nedreptăţi (Ps. 36, 17; 61, 10; 67, 2; Lc. 18, 6—7).

***„Soarele dreptăţii“*, Mîntuitorul spre aceasta ne îndeamnă, căci dreptatea nu e rezervată numai Împărăţiei de dincolo, ci şi lumii acesteia. Căci dacă ea domneşte sigur în cer, ea trebuie să domnească şi pe pămînt. Ne-o spune şi o cere şi bunul simţ elementar, care nu se poate împăca cu o nedreptate rămasă în veci nepedepsită. De aceea zicem: *„Precum în cer şi pe pămînt“* (Matei 6, 10). De altfel, Mîntuitorul a precizat de mai multe ori, că Împărăţia cerurilor nu e numai dincolo, în lumea viitoare, ci că ea începe de aici, din această lume (Luca 17, 1).**

*

Nu fără a fi ştiut ce face, şi nu din raţiuni literare L-a numit tradiţia bisericească pe Iisus Hristos: *„Soarele dreptăţii“*. Dacă nu sîntem drepţi, dacă nu ne încălzim la acest soare, dacă nu ne lăsăm călăuziţi de El în toate zilele vieţii noastre, precum ne lăsăm încălziţi de soarele material care rînduieşte viaţa planetei noastre, nu vom putea moşteni viaţa de veci.

Există pe lume nedreptăţi care se fac indivizilor, şi nedreptăţi care se fac popoarelor. De aceea Sfînta Scriptură spune că nu numai indivizii care fac nedreptăţi vor da socoteală înaintea lui Dumnezeu, ci şi popoarele (Matei 25, 32). De ce? Pentru că nedreptatea dă naştere la suferinţă, pentru că ea naşte conflicte, atît între indivizi, cît şi între popoare. Mîntuitorul a voit ca pe pămînt să fie pace. A lăsat aceasta ca pe un Testament: *„Pacea Mea dau vouă, Pacea Mea las vouă“* (Ioan 14, 27).

Astăzi auzim de *„războaie şi veşti de războaie“* (Matei 24, 6). De ce s-a ajuns la această situaţie în lumea de astăzi? Pentru că se calcă dreptatea. Pentru că ţările bogate şi puternice acaparează totul, şi lasă multe popoare mici să trăiască în mizerie şi subdezvoltare. Ajungînd la conflicte între ele,marile puteri, care vor să-şi asigure (în continuare) partea lor de stăpînire, îşi cheltuiesc o mare parte din avutul lor pentru înarmarea cu cele mai puternice arme posibile, avut care, de fapt, nu este numai al lor, ci al tuturor oamenilor de pe pămînt. Au înrobit pînă şi ştiinţa şi tehnica, punîndu-le în slujba fabricării unor tot mai puternice mijloace de distrugere.

Iată la ce duce nedreptatea: la pregătiri de războaie, şi la tot mai multă nedreptate şi suferinţă. De aceea Sfîntul Apostol Pavel conjugă întotdeauna „pacea cu dreptatea“ (Rom. 14, 17).

Încă din Vechiul Testament, proorocul Isaia spunea că: *„pacea este roada dreptăţii, iar folosul păcii va fi liniştea şi siguranţă“* (Isaia 32, 17; Iacob 3, 18), iar Psalmistul spunea că *„Dragostea şi pacea se sărută“* (Ps. 84, 11). Nedreptatea omoară şi dragostea şi pacea.

Toţi dorim pacea. Toţi, în toate rugăciunile şi slujbele Bisericii noastre, ne rugăm *„pentru pacea a toată lumea“*. Dar oare va fi pace adevărată, atîta vreme cît nu se va aşeza dreptatea în lume? Cine vrea pace, trebuie să lupte mai întîi pentru dreptate, desigur nu cu armele, ci prin cuvînt, prin convingere, prin statornicirea în lume a unor noi rînduieli sociale, mai bune, pe baza unei ordini morale, potrivit cărora nici un popor să nu mai fie nedreptăţit, nici un om să nu mai fie umilit, ci toţi să redevină fraţi, ca fii ai aceluiaşi Creator, cu drepturi egale, egali în demnitate, ca indivizi şi ca popoare.

Acesta este *astăzi*, în condiţiile ameninţărilor la adresa păcii, *mesajul* Aceluia care s-a numit pe Sine, *„Soarele dreptăţii“* şi *„Domnul păcii“*, Iisus Hristos, mesaj adresat tuturor celor care îi urmează învăţătura şi doresc să-I împlinească poruncile.

Crezînd însă, *„să nu rămînem numai auzitori ai cuvîntului“* Său, ci *„să fim şi împlinitori“* (Iacob 1, 22—23), pentru că numai aşa vom auzi chemarea: *„Veniţi binecuvîntaţii Părintelui Meu şi moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă“* (Matei 25, 34).

DOAMNE, A TALE CUVINTE

(Colindă din Ţara Moţilor)

Doamne, a Tale cuvinte,
Care s-au scris mai-nainte,
S-au plinit, precum şi scrie,
Moise la cartea întîie,
O, minune!

De la răsărit răsare
O stea cu lumină mare
Razele îşi răspîndeşte,
Pe trei crai povăţuieşte.
O, minune!

Steaua magilor vesteşte,
Vifleemul îi primeşte
Şi din proorocie rară
Pe Mesia îl aflară.
O, minune!

NOI ÎN SEARA DE CRĂCIUN

(Colindă din Sălaj — Maramureş)

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun eşti, Doamne, bun.

Colindăm colind duios
Domnului Iisus Hristos,
Bun eşti, Doamne, bun.

Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîni,
Bun eşti, Doamne, bun.

Obicei de colindat
Pe la case de urat,
Bun eşti, Doamne, bun.

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun eşti, Doamne, bun.

Masacrele săvîrşite în Transilvania de nord de către ocupanţii horthyşti în anii 1940—1944 (I)

Folosind o veche şi de tristă memorie practică, cercurile conducătoare de la Budapesta horthystă, în perioada 1940—1944 s-au dedat la numeroase acte inumane împotriva românilor ardeleni, care au degenerat în omoruri şi masacre de o ferocitate greu de imaginat.

Urmaşii celor care în timpul revoluţiei de la 1848—1849 din Transilvania au maltratat populaţia românească, jefuind bisericile româneşti de clopote pentru a le transforma în tunuri şi omorînd peste 40.000 de oameni; care în zilele revoluţiei burghezo-democratice din toamna şi iarna anului 1918 au săvîrşit aceleaşi acte de teroare, schingiuire şi atrocitate, mergînd pînă la rugul de la Beliş; în anii 1940—1944 au comis fapte de vandalism şi barbarie, depăşindu-şi înaintaşii în bestialitate.

Încitaţi de propaganda reacţionară desfăşurată intens pe cale orală, prin scrieri — ziare, manifeste, broşuri şi lucrări de mai mare întindere — între care un loc de seamă îl ocupă lucrările lui Dücsö Csaba şi ale baronului Aczel Ede, care îndemnau la crimă şi asasinat, o serie de tineri şi chiar mai vîrstnici din rîndurile armatei hortyste, jandarmeriei, poliţiei şi diferitelor organizaţii au trecut la atacuri deschise şi directe împotriva populaţiei româneşti ardelene.

Încă înainte de 30 august 1940, cînd României i s-a impus Dictatul de la Viena, grănicerii unguri au devenit tot mai agresivi, atacînd în nenumărate rînduri pichetele româneşti de pe frontiera de vest.

După pronunţarea Dictatului de la Viena, starea de agresivitate a militarilor horthyşti a sporit continuu. În după-amiaza zilei de 1 septembrie, mai mulţi ofiţeri horthyşti au venit la podul de la Cămara, lîngă Sighetul Marmaţiei, cerîndu-le românilor să se retragă în termen de treizeci de minute. Peste o jumătate de oră, două grupe de militari horthyşti au atacat postul de santinelă, obligîndu-i pe ostaşii români să se retragă. Pe la orele 23, ungurii au atacat Pichetul nr. 23 Tisa; la orele 0,05 au atacat Pichetul Poloninca de pe Valea Vişeului, cerîndu-le grănicerilor să predea armele; au atacat Pichetul de grăniceri Parhida, judeţul Bihor, capturîndu-l pe locotenentul Mihai Părău, originar din Sibiu, comandantul acestuia, pe care l-au ucis, în ziua de 2 septembrie, şi înmormîntat în comuna Berettyo — Ujfalu din Ungaria. Peste două zile, în 4 septembrie, aceeaşi soartă a avut-o şi locotenentul Dumitru Lazea, comandantul plutonului din Diosig — Bihor. În seara zilei, bande teroriste au distrus prin minare calea ferată între gările Ciumeghi şi Boiu, şi au atacat cu focuri de armă un tren de marfă cu evacuaţi din teritoriul cedat. În localitatea Crasna, judeţul Sălaj, horthyştii au somat familiile românilor să părăsească aşezarea. De teamă, mulţi români au fugit, ascunzîndu-se în păduri şi prin alte sate româneşti. La Cluj, în strada Memorandului, un român a fost tăiat cu cuţitul de către un horthyst şi ucis bestial, un altul rănit grav.

Tot în cursul acelei zile, cîţiva maghiari din comunele Mişca, lîngă Marghita, şi Şişterea, la vest de Salard, pînă la retragerea armatei române au maltratat pe şeful postului de jandarmi, şi au bătut grav cinci soldaţi de la Batalionul 1 Geniu Fortificaţii. A doua zi, mai mulţi unguri din Satu Mare au atacat detaşamentele de la baricadele ridicate în oraş, îndreptîndu-se spre frontieră pentru a-i întîmpina pe militarii horthyşti; o altă parte a ungurilor sătmăreni a ocupat centrul orasului, arborînd drapelul de stat maghiar; între timp o delegaţie de unguri, venită din partea primăriei, s-a prezentat la colonelul Dessila, comandantul garnizoanei Satu Mare, cerînd să-i predea cazărmile din localitate. Tot atunci, bande teroriste din Sighet au ocupat clădirile autorităţilor civile şi centrala telefonică.

În ziua de 3 septembrie, în Diosig — Bihor, un grup de maghiari i-a atacat pe grănicerii români în retragere; la Cojocna au ocupat primăria şi postul de jandarmi.

La 4 septembrie, o patrulă de 12 jandarmi unguri a pătruns în Diosig — Bihor pentru a-i obliga pe români să se retragă. Pe timpul duelului de foc au căzut morţi mai mulţi soldaţi maghiari şi cinci soldaţi şi un ofiţer român. În după-amiaza de 5 septembrie, un ungur din Seini a atacat cu un topor pe un soldat grănicer cercetaş din compania 3 Bixad. Deşi a fost lovit prin surprindere, ostaşul român l-a făcut inofensiv pe agresor. A doua zi, în 6 septembrie, cînd trupele horthyste au ajuns la nord de Tîrgu-Lăpuş, gărzile alcătuite de ungurii localnici „au început a teroriza populaţia acestei localităţi".

După ocuparea de către armata ungară a celor 11 judeţe din Transilvania de nord, aceştia s-au dedat la maltratări, schinghiuiri, omoruri şi masacre împotriva populaţiei româneşti. La 7 septembrie au sosit în Nuşfalău 13 soldaţi români desconcentraţi, unul dintre ei fiind Nicolae Costaş din Şumal, cu soţia şi sora lui, Silvia. A doua zi, soldaţii horthyşti i-au bătut, le-au devastat bagajele şi cînd au ajuns pe malul Barcăului, i-au împuns cu baionetele şi le-au crăpat capetele cu patul armelor. După ce-au obosit, bandele de soldaţi asasini horthysti au descărcat armele în trupurile vlăguite ale victimelor. Peste cîteva zile, cînd corpurile celor ucisi au intrat în descompunere, soldaţii unguri au adus ţigani care să le înhumeze într-o groapă comună.

La 9 septembrie a avut loc un masacru zguduitor în comuna Treznea, judeţul Sălaj, care a fost pregătit cu o zi înainte în casa doctorului Kaiser din Zalău, de către baronul Bay din acea comună şi căpeteniile trupelor de ocupaţie. În cursul acelei zile, populaţia a fost anunţată să iasă din case şi să întîmpine unităţile horthyste. La sosirea acestora, în 9 septembrie, cei ce nu ştiau să răspundă ungureşte la întrebări erau loviţi cu armele. În acel moment, doi fii ai fostului notar maghiar, care fugiseră în 1919 în Ungaria, au tras cîteva rafale de mitralieră de la colţul pădurii. Sub pretextul că sînt atacaţi, soldaţii unguri au deschis foc asupra sătenilor care fuseseră chemaţi să-i întîmpine. Sub potopul de gloanţe au căzut 86 bărbaţi, femei şi copii, români şi evrei. Mulţi dintre aceştia au fost străpunşi apoi cu baioneta sau arşi, unii de vii. Soldaţii asasini au incendiat 45 de gospodării ale românilor, inclusiv primăria, unde au mai împuşcat încă şase persoane. Cîţiva soldaţi unguri, după ce l-au ucis pe preotul din Treznea, pe fiica acestuia au legat-o de un stîlp şi au ciopîrţit-o cu baionetele şi cuţitele, tăind carnea pînă la os, omorînd-o astfel în chinuri groaznice.

În cursul aceleiaşi zile, soldaţii horthyşti maghiari i-au ridicat pe fraţii Grigore şi Vasile Vicaş din Zalău şi i-au împuşcat lîngă Brădet; pe Gafia Vicaş, soţia lui Grigore Vicaş, au împuşcat-o pe fereastra casei; Rodica, fiica ei cea mai mare, a fugit, dar din cauza şocului peste cîtva timp a încetat din viaţă; iar pe Cornelia, fiica cea mai mică, în vîrstă de 7—8 luni, au găsit-o vecinii, sugînd de la pieptul mamei sale, care era moartă şi plină de sînge. Pe soţia lui Gheorghe Prunea din Zalău, horthyştii au legat-o, cu părul capului şi peste mijloc cu o funie, de o căruţă trasă de doi cai, tîrînd-o pe şosea pînă dincolo de Brădet. Acolo, călăii, după ce au scos copilul din ea cu parul, au împuşcat-o. Tot atunci în curtea lui Gheorghe Prunea, ungurii l-au împuşcat mortal pe Gavril Sălăjean din Stîna. Pe cumnatul lui Grigore Vicaş din Zalău, jandarmii unguri l-au bătut cu lanţul peste spate şi piept şi cu funiile la tălpile picioarelor pînă l-au zdrobit. Cadavrele celor schingiuiţi şi împuşcaţi au rămas acolo patru zile, pînă s-a primit aprobarea pentru înhumarea lor într-o groapă comună, dar fără slujba preotului.

Peste cîteva zile, în noaptea de 13/14 septembrie, a avut loc un nou masacru la Ip, judeţul Sălaj. Acesta a fost pregătit de baronul Fárágo István şi învăţătorul Ujhely Adalbert. Cei doi unguri au alcătuit trei echipe dintre localnici, care împreună cu o companie de o sută de honvezi, comandaţi de locotenentul Vasvári Zoltán, au trecut la acţiune. După ce au înconjurat satul, la miezul nopţii, echipele de soldaţi pătrund în casele românilor, unde ucid prin împuşcare, spintecare cu baioneta şi zdrobirea capetelor cu patul armelor 157 de bărbaţi, femei — dintre care unele gravide, bătrîni, tineri şi copii în leagăn. A doua zi, cadavrele au fost înhumate într-o groapă comună de 24×4 m, iar peste ele s-a aruncat var nestins. Casele românilor au fost jefuite de odioşii asasini.

La 13 septembrie, horthyştii l-au arestat pe Gheorghe Imre, pe primarul român din Boghiş, împreună cu alţi săteni, bătîndu-i în chip bestial.

Locuitorul Mihai Şugar din Mediesu Aurit a fost omorît de soldaţii unguri, după ce mai întîi i-au scos ochii şi i-au tăiat nasul. Locuitorul Vasile Măriej din Şomcuta Mare, fost sergent în armata română, a fost împuşcat de un sergent ungur, cînd intra în curte la familia sa. Trei români din Cojocna, fraţii Alexandru, Ioan şi Nicolae Corpodean au fost arestaţi, bătuţi cu ferocitate, închişi şi apoi aruncaţi peste graniţă în România.

La 9 octombrie, soldaţii horthyşti au arestat 12 săteni din Marca, judeţul Sălaj, pe care i-au împuşcat în Oradea. În noaptea de 11/12 octombrie, comuna Ianculeşti, colonie de români, a fost înconjurată de bande ungureşti, care i-au maltratat şi alungat din aşezare, devastîndu-le tot avutul. La fel s-a procedat, în noaptea de 12/13 octombrie, în colonia română Lucăceşti. Cetele de unguri din şapte sate vecine, înarmate cu securi, coase şi sape s-au năpustit asupra gospodăriilor din Lucăceşti, devastîndu-le. Locuitorii au fost alungaţi, după ce atacatorii au omorît o femeie, lovind-o cu topoarele şi coasele, şi au maltratat alţi 35 de români. În 13 octombrie, locuitorul Mariş Pavel din comuna Moftinul Mic este bătut crunt de unguri şi lăsat în nesimţire, pentru că a vorbit românește. Ludovica Mureşan din Zalău a fost bătută, spărgîndu-i-se capul şi fracturîndu-i-se braţele, pentru că a dat mîncare soldaţilor români în retragere. Maria Tripan şi fiul ei Victor Tripan din comuna Bălan au fost bătuţi la sînge de horthyşti, precum şi învăţătorul pensionar din aceeaşi localitate, care era cît pe ce să fie împuşcat.

Fraţii Cristea din Oşorhei, jud Bihor, au fost maltrataţi de soldaţii unguri şi în stare de leşin, aruncaţi peste graniţă, în România. Învăţătorul Octavian Suceava din comuna Răzoare, judeţul Turda, a fost bătut pînă la desfigurare de către unguri; părintele Miron Victor din Ungheni — Mureş este maltratat de către jandarmi maghiari. Un tînăr student din Ortelec, lîngă Zalău, este împuşcat la Moara lui Crăciun, lîngă Hida; 12 români, originari din satele de lîngă Zalău sînt împuşcaţi lîngă comuna Dragu. Pădurarul şi morarul din Treznea au fost dusi legaţi de teava unui tun pînă la Hida, în văzul satelor prin care treceau trupele maghiare, bătuţi la sînge, li s-au spart piepturile cu baionetele şi apoi morţi — ciuruiţi de gloante. În comuna Dragu, ungurii au împuşcat alti trei soldaţi români reveniţi la casele lor.

În perioada următoare, actele de teroare şi vandalism, crimele şi bestialităţile împotriva populatiei româneşti din teritoriul cedat Ungariei horthyste prin Dictatul de la Viena, au continuat cu aceeaşi ferocitate.

Prof. *Petru I. Dan*

Protopopul martir Aurel Munteanu (1882—1940)

Cînd s-au împlinit 100 de ani de la naşterea protopopului Aurel Munteanu, i-am evocat figura de luminat păstor sufletesc şi înflăcărat militant pentru drepturile la o viaţă mai bună a celor „urziţi din lacrimi şi sudoare". Cu acel prilej, am schiţat sumar etapele vieţii sale zbuciumate, activitatea bogată desfăşurată şi sfîrşitul lui martiric, întîmplat la 10 septembrie 1940 (vezi: Telegraful Român, nr. 17—18/1982).

Socotim că este un imperativ educativ să venim cu unele întregiri referitoare la viaţa şi martiriul acestui vlăstar viguros al Ardealului şi slujitor plin de rîvnă al Bisericii strămoşeşti. Originar din regiunea Hîrtibaciului (Merghindeal, jud. Sibiu), Aurel Munteanu a cunoscut obida din fragedă copilărie; în cursul superior al liceului, s-a susţinut din meditaţii, avînd asigurată masa la cantina organizată de Banca „Albina" din Sibiu (i se spunea „masa studenţilor"). În ultimele clase ale liceului, împreună cu colegul său Victor Stanciu (viitor profesor universitar la Cluj), a redactat o revistă în limba română, intitulată „Symmachia". Firește, revista circula numai printre elevii români, definind pe protagoniştii ei ca tineri de o deosebită sensibilitate faţă de neamul lor oropsit. De altfel, Aurel Munteanu, imediat după bacalaureat, a ţinut la Agnita un discurs public, care i-a adus prima arestare din partea autorităţilor maghiare.

După obţinerea absolutoriului teologic, a funcţionat, timp de un an, ca învăţător în comuna natală. Era cunoscut pentru pasiunea şi însufleţirea cu care se dăruia pentru luminarea consătenilor săi. Încă student în Teologie, în vacanţele de vară, ţinea cursuri cu elevii care se pregăteau pentru înscrierea la liceu, cunoscînd bine limba maghiară şi germană. Şcoala aceasta se numea „Şcoala domnului Aurel" şi pregătirea era gratuită.

Aici, l-au găsit cei cîţiva locuitori veniţi din Sebeşul Mare (azi, Valea Drăganului, judeţul Cluj), ca să-l cheme să le fie păstor sufletesc. Mitropolitul le-a spus: „Alegeţi-l pe teologul Aurel Munteanu". Aşa a ajuns Aurel Munteanu preot în Valea Drăganului, unde a păstorit din 1907 pînă în 1927, cînd a fost ales protopop al protopopiatului nou înfiinţat, cu sediul la Huedin.

Parohia Valea Drăganului e situată în zona Munţilor Apuseni, cu o populaţie numeroasă şi harnică. În trecut, se zbătea în mari lipsuri şi simţea greu opresiunea. Aici, ca şi în satele învecinate, nu erau decît români. Cu maghiarii din Huedin sau din comunele mai îndepărtate n-a avut nici un conflict, fiindcă Aurel Munteanu era — prin definiţie — democrat, bonom, cunoscut prin atitudinile lui joviale şi prietenești faţă de oricine. În relaţiile confesionale, Aurel Munteanu era un adevărat ecumenist. Iată cum l-a înfăţişat publicistul Septimiu Popa într-o schiţă publicată în lucarea „Temniţele Clujului", Cluj, 1937, p. 71—76. Cînd au intrat românii în război cu ungurii în 1916, în primele zile a fost arestat preotul Aurel Munteanu. Nefiind în imediata apropiere de Valea Drăganului vreun preot ortodox, s-a dus părintele Septimiu Popa să împărtăşească credincioşii şi să facă înmormîntări. „Prohodul s-a scurs între lacrimi mult mai amare decît cele de la alte prohoade. Oamenii plîngeau atît după mort cît şi după popa lor", spune autorul. După o oarecare scurgere de timp, a fost arestat şi preotul Septimiu Popa, iar atunci Aurel Munteanu i-a întors serviciul, înmormîntînd el credincioşii prietenului său.

Abia trecuseră doi ani de la prima arestare a lui Aurel Munteanu şi nu era mult să cadă din nou în ghiarele care s-au întins după el în 1916. Întîmplarea a descris-o el însuşi. Era în 29 ianuarie, 1919, cînd se stabilise o linie de bătaie între regimentul 10 Putna al românilor şi între regimentul armatei ungare care acţiona la Ciucea. Soldaţii maghiari erau secui, deci nu puteau să aibă nimic personal cu el, decît că era preot român. Întrebînd în sat de casa parohială, oamenii au bănuit că vor să le omoare preotul, fiind multe asemenea atrocităţi săvîrşite de soldaţii maghiari. Anunţat la timp, el a ieşit din locuinţă, căutînd să scape prin grădină în direcţia soldaţilor români. Ploaia de gloanţe îl însoţeşte în fuga lui, ajunge însă cu bine la soldaţii români. Cînd s-a întors acasă, fetiţa lui de 9 luni era moartă; fusese omorîtă de soldaţii secui (Vezi: Dr. Sebastian Stanca: Contribuţia preoţimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului, 1916—1918, Cluj, 1925, p. 154).

O altă sălbatică cruzime ce i-a fost dat să o trăiască preotului Aurel Munteanu, a fost uciderea şi arderea pe rug a 45 de bărbaţi şi femei în satul Beliş, judeţul Cluj, în ziua de 7 noiembrie 1918, de către proprietarul maghiar Urmáncy, împreună cu o bandă de soldaţi. În această parte a regiunii Cluj, liniştea şi ordinea nu s-au restabilit decît peste cîteva luni, în care timp preotul Aurel Munteanu a trebuit să stea departe de parohia sa şi, la întoarcere, şi-a găsit totul nimicit, printre care şi biblioteca personală şi manuscrisul unei lucrări despre poetul englez Milton, în vederea căreia învăţase limba engleză şi-şi comandase cărţi din Londra.

Ca protopop al Huedinului, a realizat numeroase opere de interes obştesc, în frunte cu măreaţa catedrală. Fiind în mai multe rînduri şi parlamentar, s-a zbătut pentru revendicările juste ale populaţiei din regiune. În problema pădurilor, moţii au fost nedreptăţiţi nu numai sub dominaţia ungară, ci şi după unire. Au rămas suprafeţe mari de pădure în posesia vechilor proprietari, făcute scăpate de la expropriere, în pofida legii agrare. Astfel, contele Gh. Bánffy, fost ministru de externe al Ungariei şi şef al campaniei revizioniste pentru retrocedarea Ardealului, obţinuse dreptul de a exploata o pădure de 5244 jugăre, iar Urmáncy, autorul asasinatului de la Beliş, era proprietarul unui masiv păduros de 27.000 jugăre, cu toate că locuia la Budapesta. Contra acestor stări nedrepte, s-a ridicat protopopul Aurel Munteanu, cerînd ca moţii să devină stăpînii acestor bunuri, spre a avea o viaţă mai bună. O delegaţie de 59 de săteni, în frunte cu protopopul Aurel Munteanu şi Dr. Amos Frîncu, s-a prezentat cu un memoriu autorităţilor centrale din Bucureşti, în care se spunea că „revendicările lui Horea şi Iancu sînt tot revendicările noastre de astăzi şi soluţionarea lor justă e posibilă numai prin exproprierea integrală a tuturor păşunilor şi minelor din Ţara Moţilor şi a predării lor în folosinţa satelor moţeşti".

„Lupta pentru dreptatea socială, în fruntea căreia se găsea protopopul Aurel Munteanu, şi ofensiva împotriva acelora care ţineau în mizerie pe moţi, a fost o acţiune de două decenii. În acest interval de timp, s-a pus la cale nu numai complexul de probleme privitoare la situaţia nedreaptă a moţilor, ci şi ideea, tăinuită de cei interesaţi în continuarea exploatării, a nimicirii fizice a reprezentanţilor celor nedreptăţiţi. Dintre aceşti reprezentanţi, în 1940, nu mai era în viaţă decît protopopul Aurel Munteanu din Huedin. Cele 11 zile ce s-au scurs între Dictatul de la Viena din 30 august 1940 şi 10 septembrie 1940, cînd el a fost asasinat, au constituit un timp suficient de lung, pentru ca magnaţii de la Budapesta să-i pună la cale asasinarea" (Tel. Rom. nr. 17—18/1982).

În consecinţă, mobilul asasinării protopopului Aurel Munteanu nu se datorează luptei sale dîrze şi neînfricate pentru interesele supreme ale poporului român, ci concepţiei sale de luptă pînă la sacrificiu pentru dreptate, în care n-a făcut discriminare între români şi unguri, fiindcă în multe sate pentru care a dus lupta cu aristocraţia maghiară populaţia era mixtă. Asasinarea lui în plină zi — zi de tîrg săptămînal — a fost un act bestial comis de bande de asasini horthyşti, în număr de 21, în frunte cu criminalul recidivist Gáll Ferencz. Aceştia l-au torturat 4 ore în şir, lovindu-l cu măciuci, smulgîndu-i barba cu piele cu tot, ca apoi unul din ei, Buday János Gyepu să-i introducă un par în gură, scoţîndu-l prin ceafă. După ce a murit în chinuri groaznice, asasinii i-au aruncat cadavrul într-un şanţ la marginea oraşului, împreună cu al gardianului Gheorghe Nicola, ucis tot atunci, pentru că a încercat să-i vină în ajutor. Asta a fost în 10 septembrie 1940. Cadavrul a fost găsit după 10 zile, cînd preoteasa a încercat să-l îngroape, dar a fost oprită de jandarmi. Abia mai tîrziu s-a îngăduit să i se facă înmormîntarea, fără participarea păstoriţilor săi. A doua zi, mormîntul a fost profanat, florile călcate în picioare şi crucea smulsă din pămînt. Cumplită nelegiuire!

De altfel, însăşi sentinţa de condamnare a criminalilor, la 2 luni de închisoare corecţională, cu suspendarea executării pedepsei, face dovada premeditării şi patronării crimei de către autorităţile horthyste. Moartea protopopului Aurel Munteanu este moarte de mucenic căzut la datorie. El trebuie aşezat în galeria oamenilor aleşi, pe care Biserica românească şi istoria nu trebuie să-i uite; martirii trăiesc de-a pururi în conştiinţa posterităţii recunoscătoare.

Pr. prof. *Ion Bunea*

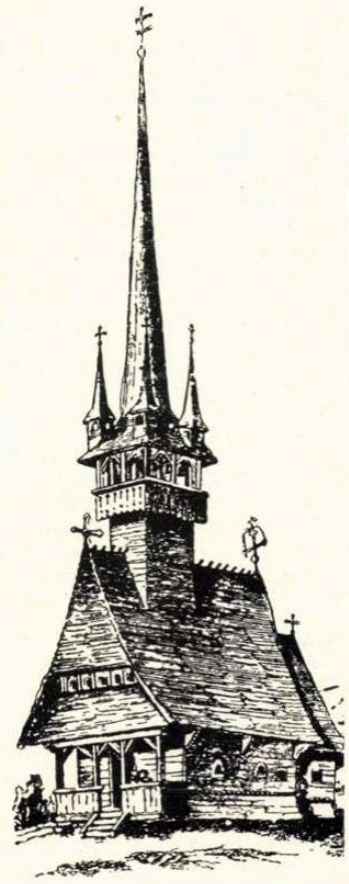

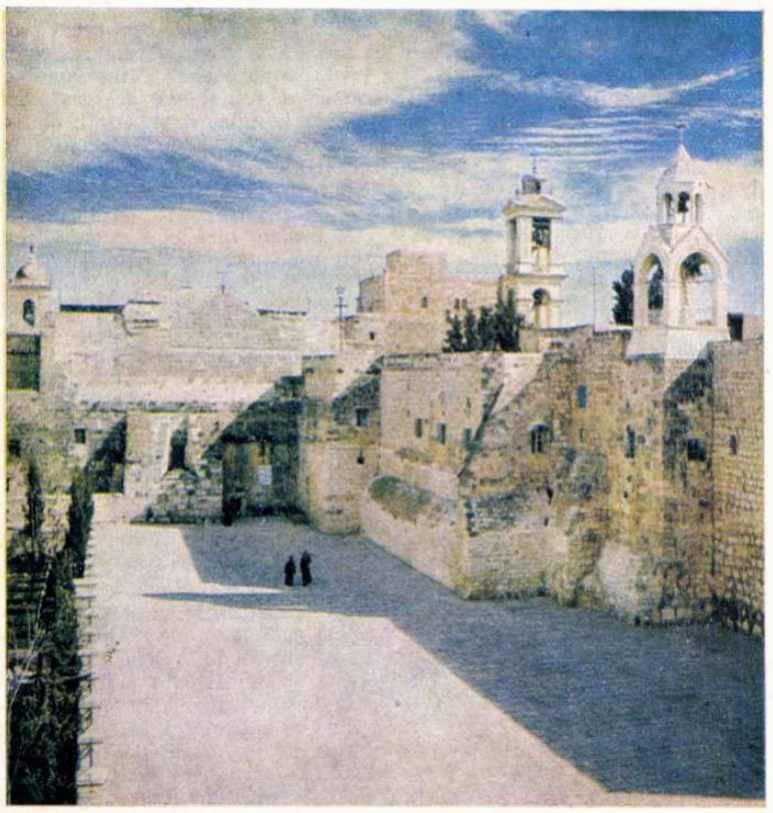

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

(Continuare din pag. 1)

Două aspecte esenţiale au fost reţinute : unul de *teofanie,* de apariţie a unei noi vieţi, care există prin ea însăşi, prin manifestarea văzută personală a lui Dumnezeu peste oameni; altul de *naştere,* de apariţie a unei fiinţe unice, prin asumarea de către Cuvîntul lui Dumnezeu, persoană deplină a Treimii, a firii umane depline.

Într-adevăr, una dintre denumirile pe care tradiţia le-a dat întrupării a fost aceea de *Teofanie,* care înseamnă prezenţa şi manifestarea lui Dumnezeu însuşi. Cel care există înainte de veacuri, vine şi locuieşte în mijlocul nostru. Dumnezeu cercetează astfel pe poporul său. Aceasta se vede şi din adorarea magilor. Cu acest nume de *teofanie,* Biserica a vrut să spună, pe temeiul mărturiilor biblice, că Dumnezeu Creatorul nu este separat de creaţia Sa. Această doctrină biblică despre Dumnezeu se deosebeşte de doctrina filozofică greacă — Plato, Plotinus — care susţine că fiinţa supremă, absolută se distinge anume prin impasibilitatea şi imuabilitatea ei. Această fiinţă este lipsită de sensibilitate faţă de istoria oamenilor şi de mişcare către creaţia Sa. Ori, Evangheliile ne arată că Întruparea face parte din planul lui Dumnezeu, din voinţa şi iconomia Sa, de a readuce oamenii şi creaţia Sa la comuniune cu Sine. Fiinţa umană şi creaţia au o mare semnificaţie pentru El, de aceea din iubire se mişcă către acestea (Ioan 8, 29). Întruparea este şi un act de solidaritate a Creatorului cu creaţia Sa.

Celălalt aspect de *naştere,* de întrupare, se vede în aceea că Fecioara Maria e numită *Născătoare de Dumnezeu,* deoarece a născut după trup Cuvîntul lui Dumnezeu. Maria este maica lui Iisus, ca toate mamele pentru copiii lor,dar şi Maica Domnului, deoarece Iisus este Cuvîntul lui Dumnezeu, Dumnezeu însuşi, de-o-fiinţă cu Tatăl: „Din pîntece mai înainte de Luceafăr Te-am născut . . ." (Ps. 109, 3—4). Evangheliştii vorbesc de naşterea lui Iisus ca de un fapt istoric, întîmplat în al 33-lea an al domniei lui Irod, în al 42-lea an al celei lui Octavian Augustus.

Sărbătoarea Crăciunului trebuie să redea mereu aceste aspecte: pe de o parte să amintească de evenimentul naşterii, de locul şi cronologia naşterii, de profeţii naşterii, de autorii şi martorii acestui fapt: Iosif, Maria, păstorii, magii, autorităţile romane ale timpului; pe de altă parte, să arate că Întruparea este cea mai mare revelaţie a lui Dumnezeu-Sfînta Treime. Dumnezeu există nu numai în fiinţa Sa ascunsă, necuprinsă, veşnică, ci şi în lucrările Sale, în ieşirile Sale „în afară". Prin urmare, ceea ce proclamă Biserica la această sărbătoare este viaţa Fiului lui Dumnezeu Care S-a făcut om, nu viaţa unui Iisus din Nazaret care a devenit Dumnezeu.

Este important apoi de a nu despărţi întruparea de mîntuire, de răscumpărare. Naşterea lui Iisus Hristos are un scop mîntuitor, răscumpărător precis. Tradiţia dogmatică a Bisericii vorbeşte de iertarea păcatului originar (Romani 5, 12—19), cu consecinţa acestuia: stricăciunea trupului şi moartea, nu de vreo vină moştenită. În Întruparea Sa, cînd Cuvîntul asumă în Persoana Sa trupul omenesc, devenind de-o-fiinţă cu noi, El începe să ridice cele trei bariere — firea, voinţa, moartea — care separau fiinţa umană de Dumnezeu. El nu ne-a mîntuit de la distanţă, în mod indirect. El a venit „ca om la oameni" şi numai luînd asupra Sa cele ale oamenilor, numai întîlnind în mod nemijlocit oamenii şi femeile din timpul Său, a putut să-i mîntuiască. El a putut să biruie păcatul şi moartea numai în această confruntare personală, directă. Viaţa cea nouă pentru noi decurge deci din faptul că El devine de-o-fiinţă cu noi în actul întrupării. Aşadar, întruparea Domnului duce nu numai la apariţia unei fiinţe unice, aceea a Cuvîntului unit cu trupul unui om, ci şi a unei vieţi noi, viaţa veşnică a lui Dumnezeu, viaţa lui Iisus Hristos (vezi doc. ortodox *„Iisus Hristos — viaţa lumii"*, trad. rom., p. 8).

Ce sens are aceasta pentru misiunea Bisericii?

Atît Biserica, în calitatea ei de comunitate creştină disciplinată, cît şi creştinul în mod individual, trebuie să dea mărturie că dincolo de viaţa biologică sau viaţa omenească obişnuită, a apărut în lume viaţa Fiului lui Dumnezeu care s-a făcut om. De fapt, Duhul Sfînt este cel care poartă mărturie, prin mijloacele Bisericii, de această viaţă nouă. El face din Biserică şi din fiecare credincios purtători de viaţă nouă, *teofori.* Dar ei nu pot să transmită altora această viaţă nouă dacă nu devin, după exemplul lui Iisus Hristos, de-o-fiinţă cu ceilalţi. Orice fiinţă umană face această experienţă în actul iubirii: împărtăşirea unei vieţi noi, de har, dincolo de cea biologică nu este posibilă decît acolo unde există reciprocitate deplină, acolo unde cele două persoane care se iubesc devin de-o-fiinţă. Biserica, purtătoare de viaţă nouă, viaţa Fiului lui Dumnezeu întrupat, trebuie să cerceteze mai ales la sărbătoarea Naşterii Domnului pe toţi cei ce sînt confruntaţi cu suferinţa, slăbiciunea şi moartea, să devină astfel de-o-fiinţă cu ei, şi aşa să le împărtăşească viaţa lui Dumnezeu întrupat, izvorul a toată viaţa.

MÎNTUITORUL

Unii oameni aseamănă moartea lui Iisus Hristos cu moartea marilor eroi, cu moartea lui Socrate, cu moartea unor oameni muritori. Aceştia greşesc profund, pentru că nu sînt în stare să înţeleagă: că toată lucrarea lui Iisus Hristos n-a fost numai după măsură omenească, ci a fost după măsură Dumnezeiască.

Şi în bunătate şi în milă şi în iubire şi în bucurie, precum şi în durere şi în suferinţă, şi în moarte, Iisus Hristos a fost neîntrecut, El le-a avut pe toate după măsura Dumnezeirii Sale.

Suferinţa şi umilinţa Domnului n-au fost umilinţa şi suferinţa unui om numai, ci au fost umilinţa şi suferinţa unui Dumnezeu.

Şi umilinţa de la Naştere şi suferinţa şi moartea, Iisus Hristos nu le-a simţit, nu le-a trăit ca un om numai, ci ca un Dumnezeu, într-o formă infinit mai mare decît este în stare o fiinţă omenească.

Suferinţa şi moartea Domnului nu au fost simple ca suferinţa şi moartea unui om. Patimile şi moartea lui Iisus Hristos au fost de o profunzime pe care numai Dumnezeu o poate ajunge.

Niciodată mintea omenească nu va putea pricepe profunzimea suferinţelor pe care Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ca Dumnezeu le-a îndurat pentru om.

Noi înţelegem omeneşte doar suferinţele omeneşti ale Domnului, dar nimeni nu poate pătrunde şi în nemărginita durere a lui Dumnezeu, ce a îndurat-o prin Iisus Hristos pentru noi. De aceea, sîntem ispitiţi să asemănăm patimile şi moartea Domnului cu patimile şi moartea unui om.

Un creştin luminat de Dumnezeu, cînd priveşte întruparea şi naşterea, patimile şi moartea Domnului nostru Iisus Hristos, se gîndeşte la infinita milă a Lui faţă de fiinţa noastră omenească, la infinita Lui bunătate, la infinita Lui durere, la infinita Lui înţelepciune, pe care le avea, cînd a venit în lume şi S-a întrupat ca să săvîrşească pe pămînt, lucrarea Sa Dumnezeiască. De aceea, această lucrare, lucrarea lui Iisus Hristos, n-a rămas mărginită în timp şi spaţiu, cum rămîne orice lucrare omenească, ci a rodit pentru fiii lui Adam negrăită bucurie, lumină şi dreptate şi pace, pe care noi le gustăm în fiecare an, mai ales la Naşterea Domnului.

„Prin rănile Lui, noi toţi ne-am vindecat", zice profetul (Is. 53, 5).

Prin moartea şi învierea Sa, Domnul ne-a mîntuit de osînda veşnică, de neant.

Patimile şi moartea Domnului, au fost pe măsura lui Dumnezeu, adică desăvîrşite, de aceea şi roadele, care sînt mîntuirea şi fericirea lumii, sînt tot după aceeaşi măsură, desăvîrşite.

Nici în viaţă, nici în moarte, nici în slavă, deci nu se poate asemăna nimeni cu Domnul. El este neîntrecut în toate, El este desăvîrşit în toate. „Pentru aceea şi Dumnezeu L-a prea înălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: Ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt (Filip. 2, 9, 10).

De aceea, de la Naştere, Lui I se închină şi pe El îl preamăreşte toată făptura. **Îngerii** în cinstea Lui cîntă: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Lc. 2, 14).

Magii venind „şi căzînd la pămînt, s-au închinat Lui" (Mt. 2, 11).

Păstorii „văzînd Slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (In. 1, 14), după ce s-au închinat Lui s-au întors „slăvind şi lăudînd pe Dumnezeu, pentru toate cîte auziseră şi văzuseră" (Lc. 2, 20).

La doisprezece ani, în templul din Ierusalim, stînd în mijlocul învăţătorilor, ascultîndu-i şi întrebîndu-i . . . „toţi cîţi Îl auzeau se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui" (Lc. 2, 46—47).

Cei ce au fost trimişi de cărturari şi farisei ca să-L prindă, uluiţi s-au întors înapoi, spunînd: „niciodată n-a vorbit un om aşa cum vorbeşte acest om" (In. 7, 46).

Iar sutaşul, care a fost de faţă, cînd Iisus Hristos şi-a dat duhul în mîinile lui Dumnezeu, pe cruce, a strigat: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!" (Mt. 27, 54).

Ieslea în care S-a născut şi peştera din Betleem, Nazaretul şi Ierusalimul, toate locurile din Ţara Sfîntă, vorbesc despre El, Cel ce în toate a fost mai presus decît toţi fiii oamenilor. Despre El care a rupt istoria omenirii în două, şi a pus bazele unei ere noi, eră în care, după porunca Lui, *dreptatea, libertatea* şi *pacea* trebuie să fie scopul suprem al vieţii omeneşti pe pămînt.

† *Iustinian Maramureşanul*
Episcop-vicar

Taina cea din veac

În 25 martie, sfînta noastră Biserică sărbătoreşte Buna-Vestire. Sărbătoarea aceasta ne pune în atenţie vestea cea bună, pe care arhanghelul Gavriil i-a adus-o Preasfintei Fecioare Maria din Nazaret, spunîndu-i că ea va concepe, de la Duhul Sfînt, va purta în pîntece şi va naşte pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, pe Mîntuitorul lumii (cf. Lc. 1, 26—38). La sărbătoarea Bunei-Vestiri, potrivit rînduielii sfintei noastre Biserici, credincioşii mărturisesc, cu glas de bucurie: „Astăzi este începătura mîntuirii noastre şi arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face şi Gavriil darul mai înainte îl vesteşte . . ." În această alcătuire este vorba de mîntuire şi de o taină, de începutul mîntuirii noastre şi de descoperirea unei taine, pînă atunci necunoscută. Taina cea din veac, care se arată la Buna-Vestire, constă în faptul că „Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face", că Fiul lui Dumnezeu se face om şi se naşte din Preasfînta Fecioară Maria, din Preasfînta Născătoare de Dumnezeu. Acest început al mîntuirii şi această descoperire a „tainei celei din veac" s-a arătat prin arhanghelul Gavriil, care tocmai prin aceasta vesteşte epoca harului, vremea cea nouă a darului lui Dumnezeu.

Într-o alcătuire de rugăciune, adresată Maicii Domnului, credincioşii spun, cu glas de propovăduire: „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută, prin tine, Născătoare de Dumnezeu, celor de pe pămînt s-a arătat: Dumnezeu, întru unire neamestecată, întrupîndu-se şi crucea de bunăvoie, pentru noi luînd, prin care înviind pe cel întîi zidit, a mîntuit de moarte sufletele noastre". Şi în această alcătuire este vorba de aceeaşi „taină din veac", care se descoperă în Născătoarea de Dumnezeu credincioşilor de pe pămînt. Dar aici nu e pomenită numai întruparea Fiului lui Dumnezeu, ci şi pătimirea cea pentru noi, „crucea", prin care s-a ajuns la învierea „celui dintîi zidit", adică a lui Adam, şi prin care se împlineşte şi mîntuirea din moarte pentru sufletele noastre. Pe toate acestea le mărturisim ca pe nişte realităţi împlinite şi pentru noi înşine.

La sărbătoarea Naşterii Domnului Hristos, cînd ne oprim mai cu osebire asupra tainei întrupării, cît se descoperă credinţei noastre, zicem cu bucurie celui ce se simte luminat de Sus: „Taină străină văd şi preamărită: cer fiind peştera, scaun de heruvimi, Fecioara; ieslea sălăşluire, întru care s-a culcat cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l Îl mărim". Şi aici este vorba tot de taina întrupării Fiului lui Dumnezeu şi de descoperirea ei, la naşterea Mîntuitorului nostru, cînd, tocmai prin aceasta, toate cîte au format cadrul acestui eveniment au primit, pentru ochii credinţei noastre, o nouă înfăţişare. Staulul, în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu întrupat, Domnul Hristos, Dumnezeu-omul şi omul-Dumnezeu; staulul, care era în peşteră, nu mai era simplu staul, şi peştera simplă peşteră, ci peştera s-a făcut cer, pentru că în ea se găsea „Cel neîncăput, Hristos-Dumnezeu". De aceea zicem, pomenind taina cea străină şi preamărită, de la Naşterea Domnului: „cer fiind peştera". Dacă, în lumina tainei celei străine şi preamărite, la Naşterea Mîntuitorului, peştera devine cer, în lumina aceleiaşi taine, Maica Domnului ne apare ca fiind „scaun de heruvimi". „Scaun de heruvimi, Fecioara".

În istorisirea sfîntului Evanghelist Luca despre Naşterea Mîntuitorului, este pomenită şi ieslea, căci li s-a spus unor ciobani, din apropierea peşterii în care s-a născut Domnul: „Veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle" (Lc. 2, 12). Pruncul înfăşat şi culcat în iesle nu este om de rînd, ci este Fiul lui Dumnezeu, de-o-fiinţă cu Tatăl, este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat . . . Care, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire, s-a pogorît din cer şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria s-a făcut om", cum mărturisim în Simbolul Credinţei, în Crez. Pentru o pricină ca aceasta, în lumina tainei celei preamărite „ieslea sălăşluire" este, pentru că în ea — spune alcătuirea de care ne ocupăm — „s-a culcat cel neîncăput, Hristos-Dumnezeu", pe care noi „lăudîndu-l Îl mărim".

Mărim pe Fiul lui Dumnezeu, Cel ce s-a făcut om şi a primit „să se nască şi să crească, să ne mîntuiască". Mărim pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita, Stăpîna noastră şi pururea Fecioara Maria, pe care, în lumina tainei celei străine şi preamărite, o vedem ca fiind „scaun de heruvimi". Dar noi ştim despre Maica Domnului că ea nu este numai o închipuire a heruvimilor, ci este chiar „mai cinstită decît heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît serafimii". Cît priveşte peştera şi ieslea, ele rămîn doar în amintirea noastră ca „cer şi sălăşluire" a Fiului lui Dumnezeu, cu dorinţa sinceră ca propriul nostru suflet, propria noastră fiinţă să se facă „cer şi biserică dumnezeirii", cer şi sălăşluire a Domnului Hristos, care a făgăduit să vină, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, şi să-şi facă sălaş în cei ce împlinesc poruncile Lui şi păzesc cuvîntul Lui (In. 14, 21.23). De altfel, întruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie are drept scop întruparea Lui în toţi credincioşii. Să facem deci din sufletele noastre „locaş curat, cinstit"; să ne curăţim sufletele şi trupurile noastre, desăvîrşind sfinţenie întru frica lui Dumnezeu, şi atunci vom vedea descoperindu-se în noi înşine „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", vom fi martorii de toată vremea ai tainei celei străine şi preamărite.

Ierom. *Teofil Părăian*

FLUIERUL CEL PĂSTORESC

Fluierul cel păstoresc
Cîntă glas dumnezeiesc,
Un vers dulce mîngăios
Că azi s-a născut Hristos.

Veniţi dar la Vifleem
Lucru mare să vedem,
Pe al lumii împărat
În iesle pe fîn culcat.

Şi trei crai mînaţi de dor,
Lăsînd ţări în urma lor,
După stea călătoresc
Să găsească prunc ceresc.

Şi-au mers pînă a stătut
Unde era prunc născut,
Şi-nţelegînd că-i Hristos,
S-au închinat pînă jos.

Cuvînt de învăţătură la Naşterea Domnului

I. Pregătirea aperceptivă

Ce ne spune Simbolul de credinţă sau Crezul despre cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi, Dumnezeu Fiul? Că este născut din Tatăl înainte de toţi vecii. Şi că pentru noi şi pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri, S-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria şi S-a făcut Om.

II. Anunţarea temei

Vom vedea modul în care, luînd trup din Fecioara Maria, S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos.

III. Tratarea

Sfînta Carte ne arată că naşterea lui Iisus sau întruparea Fiului lui Dumnezeu s-a produs în chip minunat, adică peste puterea de înţelegere a minţii omeneşti. Astfel Fiul lui Dumnezeu s-a zămislit şi a luat trup din Sfînta Fecioară Maria. Pe cînd ea se afla în localitatea Nazaret, din regiunea Galileia. Dumnezeu a trimis un înger ca să-i comunice marea veste a zămislirii Fiului lui Dumnezeu, pe care o numim „Bunavestire". Îngerul Gavriil a spus Sfintei Fecioare: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvîntată eşti tu între femei ... Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceasta şi sfîntul ce se va naşte din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu." Neputînd ea înţelege această mare taină, întrucît ea nu cunoscuse bărbat, fiind logodită numai cu Iosif, a aşteptat răspunsul îngerului: „că la Domnul nici un lucru nu este cu neputinţă", după care ea primeşte cu smerenie şi bucurie această bunăvestire, spunînd: „Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 28—38). „Iar Iosif — ne spune Sfînta Carte — drept fiind şi nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns. Şi aceasta gîndind el, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, că ce s-a zămislit în ea este din Duhul Sfînt şi va naşte fiu şi va fi numele lui Iisus, că acesta va mîntui pe poporul său de păcatele sale" (Matei 1, 19—22).

Ţara sfîntă era în acel timp sub ocupaţia romană, împărat al Romei fiind Octavian Augustus, care a făcut recensămîntul populaţiei din imperiu, fiecare locuitor trebuind să se înscrie în locul de origine. Şi cum Iosif era din seminţia lui David, a plecat cu Maria în Iudeea, la Betleem, un oraşel cam la 10—12 km depărtare de Ierusalim. Venindu-i vremea să nască şi negăsind casă de oaspeţi, Maria a născut pe Iisus într-o iesle de vite. Unor păstori aflaţi cu turmele li se arată un înger şi le spune: „Iată vă binevestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Vi s-a născut astăzi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David. Şi aceasta vă va fi semn: veţi afla un prunc înfăşat, culcat în iesle. Şi deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, o mulţime de oşti cereşti, lăudînd pe Dumnezeu şi zicînd: Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire ... Şi au venit degrabă şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pruncul culcat în iesle ..." (Luca 2, 9—16).

Au venit să se închine Pruncului Iisus şi nişte înţelepţi ai timpului numiţi magi, din părţile Răsăritului, probabil din Persia, care conducîndu-se după o stea au ajuns pînă la Ierusalim. Ascunzîndu-li-se steaua şi întrebînd ei, vestea, că ei caută pe noul rege al Iudeilor, născut de curînd, a ajuns pînă la urechile regelui de mare cruzime Irod. Plin de mînie Irod se informează de la arhierei şi cărturari că Hristos se va naşte în Betleem. Chemîndu-i pe magi în ascuns, le cere ca găsind Pruncul, pe care-l caută, să-i spună şi lui ca şi el să I se închine. Ieşind, acestora le apare din nou steaua, care i-a condus pînă la locul unde s-a născut Iisus, oferindu-i aur, smirnă şi tămîie; apoi au luat înştiinţare în vis să nu se mai întoarcă la Irod şi pe altă cale s-au dus în ţara lor. Văzîndu-se înşelat de magi, în necugetata lui tulburare, Irod a poruncit să omoare pe toţi copiii pînă la doi ani din Betleem şi împrejurimi. „După plecarea magilor, îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif zicînd: Scoală-te, ia pruncul şi pe mama lui şi fugi în Egipt şi stai acolo pînă ce-ţi voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă" (Matei 2, 13).

După moartea lui Irod, a urmat fiul acestuia, Arhelau, iar Iosif a primit „poruncă în vis" să se reîntoarcă în Galileia. Şi astfel, sfînta familie a venit în Nazaret, iar „Iisus sporea cu înţelepciunea şi cu vîrsta şi cu harul la Dumnezeu şi la oameni" (Luca 2, 52).

(Intuiţia se va putea face cu tablouri sau picturi din biserică reprezentînd Naşterea Domnului, închinarea magilor, păstorilor, fuga în Egipt etc.).

IV. Rezumarea şi Aprecierea

Era aşteptată venirea unui Mîntuitor? (Era aşteptată şi dorită, fiindcă pretutindeni oamenii au simţit povara păcatului care le apăsa conştiinţa. De aceea aduceau jertfe de ispăşire). A fost pregătită de Dumnezeu venirea în lume a Fiului Său? (Prin poporul ales, prin prooroci, Dumnezeu a comunicat de-a lungul veacurilor venirea unui Mîntuitor arătînd şi locul şi timpul şi condiţiile şi misiunea şi jertfa de ispăşire pe care o va aduce ... Numai că în timpul Naşterii Domnului, neînţelegînd adevăratul sens al proorocirilor, oamenii aşteptau un Mesia politic, care să-i elibereze de sub alte stăpîniri şi să-i pună pe ei stăpîni). Mesajul pe care îl aduc îngerii în noaptea sfîntă a Naşterii Domnului, ce ne prevesteşte cu privire la activitatea Pruncului? (Că El va fi aşa cum a spus proorocul — un „Domn al păcii", care va întemeia o împărăţie a păcii şi a bunei înţelegeri între toţi oamenii). Faptul că Dumnezeu nu a trimis pe Fiul Său să se nască în palate luxoase, ci într-o peşteră sărăcăcioasă, ce ne demonstrează? (Marea iubire a lui Dumnezeu arătată omului, care de la naşterea şi pînă la moartea Fiului Său va împlini misiunea de slujire a lumii în cea mai mare smerenie, fiindcă smerenia este cu atît mai adîncă, cu cît cineva fiind mai mare, se face mai mic; fiind a toate stăpîn, se face slujitorul tuturor ... Şi aceasta fiindcă iubirea nu are margini). Darurile magilor au vreun simbol? (Da. Şi ele ne vorbesc despre misiunea Pruncului Iisus: aurul indică faptul că El va fi un împărat, smirna că va fi arhiereu. — marele slujitor al lui Dumnezeu, iar tămîia că va muri; se va aduce jertfă). Am văzut că naşterea Pruncului Iisus este mai presus de fire şi de înţelegerea noastră. De aceea şi Sfînta Fecioară nu este o fecioară oarecare, ea este aleasă de Dumnezeu ca să fie — aşa cum am văzut că a spus îngerul trimis de Dumnezeu ca să comunice voia Lui: „cinstită între femei." Aşadar, ei i se cuvine cinstire, ca uneia care primind de la Duhul Sfînt întruparea Fiului lui Dumnezeu, este „Născătoare de Dumnezeu".

V. Asocierea

Ce ne spune Simbolul de credinţă sau Crezul despre Fiul lui Dumnezeu? (Că este Unul Născut din Dumnezeu-Tatăl, înainte de toţi vecii, de o fiinţă cu Tatăl, creatorul împreună cu Tatăl cerului şi pămîntului: şi care pentru mîntuirea noastră S-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Maria Fecioara şi S-a făcut om). Ce ne indică aceasta cu privire la Naşterea Domnului? (Ne arată ca Iisus fiind a doua Persoană a Sfintei Treimi este de o fiinţă cu Tatăl, născut din Tatăl şi că „la plinirea vremii" El a luat din Sfînta Fecioară Maria trup omenesc, născîndu-Se din ea, cu un trup ca al nostru, cu toate slăbiciunile, afară de păcat, pentru a ne izbăvi de toate neputinţele ce ne vin de pe urma păcatului. Aceasta înseamnă că Mîntuitorul Hristos, rămînînd Dumnezeu adevărat, prin întrupare devine şi om adevărat.

VI. Generalizarea

Din cele mai sus tratate vedem că „aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît şi pe Fiul Său, cel Unul născut, L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viaţă de veci" (Ioan 3, 16).

VII. Aplicarea

Naşterea Domnului, sau întruparea Fiului lui Dumnezeu, fiind începutul mîntuirii noastre, Biserica şi credincioşii îi acordă o cinstire cu totul deosebită şi o pregătire duhovnicească specială pe o perioadă de şase săptămîni de post pentru întîmpinarea întru înfrînare şi înnoirea vieţii a Crăciunului.

Ca unii care sînt cinstitorii „Domnului păcii", creştinii trebuie să întîmpine Naşterea Domnului ca unii care sînt angajaţi cu toate forţele pentru susţinerea păcii şi buneivoiri între oameni, pentru întronarea pe pămînt a împărăţiei păcii.

Drept cinstitorii Naşterii Domnului vor împlini totdeauna voinţa lui Dumnezeu-Tatăl exprimată de înger Sfintei Fecioare, acordîndu-i cuvenita cinstire, ca uneia care devenind Născătoare de Dumnezeu este pururea mijlocitoare şi rugătoare către Fiul Său ca o mamă a noastră.

Odată luînd trup omenesc, sfinţindu-l, rămîne în veci de veci cu acest trup, pe care ni-l oferă tuturor „spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, spre tămăduirea sufletului şi a trupului nostru" cu prilejul fiecărei Liturghii, cînd ne împărtăşim cu dumnezeiasca Euharistie. De aceea, potrivit prilej este ca fiecare credincios să întîmpine sărbătoarea Naşterii Domnului, împărtăşindu-se cu cinstitul Trup şi Sînge al Domnului. De fapt chiar numele „Emanuel" cum este numit de profet Domnul cel născut din Fecioară (Isaia 7, 14), înseamnă „cu noi este Dumnezeu", ca o asigurare că prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, putem deveni şi noi fiii lui Dumnezeu după har, iar El rămîne cu noi şi în viaţa noastră spre continua transformare a ei în bine.

(La sfîrşit credincioşii pot cînta Troparul Naşterii Domnului, precum şi mai multe colinde).

Preot prof. *Sorin Cosma*

STEAUA SUS RĂSARE

(Cîntec de stea din Ţara Făgăraşului)

Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua străluceşte
Magilor vesteşte.

Că astăzi Curata,
Prea nevinovata
Fecioara Maria
Naşte pe Mesia.

Magii, cum zăriră
Steaua, şi porniră,
Mergînd după rază
Pe Hristos să-l vază.

Şi dacă porniră,
Îndată-l găsiră,
La dînsul intrară
Şi se închinară.

Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Avînd fiecare
Bucurie mare.

Care bucurie
Şi aici să fie
De la tinereţe
Pîn' la bătrîneţe.

Colinda românească . . .

(Continuare din pag. 1)

mentul luminos al împărtăşirii dintr-un sens divin, ci este şi semnul vădit prin care se descoperă sărbătoarea. De aceea bucuria totdeauna izbucneşte în cîntare. Astfel au putut profeţii să spună despre bucurie că ar putea să curgă de pe stîncile munţilor. Cîntarea de Crăciun este expresia unei bucurii de acest chip şi este cunoscută la noi cu numele de colindă.

Avînd ca temei originea latină a cuvîntului colindă (de la lat. calendae, cu o formă locală, care a cunoscut rotacismul: corindă), cît şi faptul că datina colindatului este specifică populaţiei autohtone din Carpaţi şi de la Dunărea de Jos, dacă ţinem seama de neamurile de obîrşie latină, putem afirma despre această cîntare a sărbătorilor de Crăciun că ea s-a născut pe pămîntul nostru, în perioada primară a creştinismului. Crăciunul este pentru toţi creştinii sfînta şi binecuvîntata zi a Domnului, în măreţia căreia se aud corurile îngereşti răsunînd în cîmpia Vifleimului. Fiecare credincios este chemat să înalţe, cu această ocazie, imne de laudă şi să cînte împreună cu cetele de puteri cereşti. Colinda românească însă nu este o simplă formă de manifestare a sentimentului religios, pe care îl exprimă cineva cucerit de frumuseţea momentului pe care îl trăieşte. Colinda este o datină cu puternice rădăcini în viaţa de obşte. Prin mijlocirea ei, bucuria sărbătorii este trăită în comuniune. Mesajul colindei nu este accesibil decît unui organism de cunoştinţe unite, iubirii reciproce a celor care îl primesc. Primit însă de întreaga obşte, el devine îndată moleculă de viaţă şi fibră de energie dumnezeiască. Se ştie, bunăoară, că în nici un gen de poezie sau de cîntare populară, refrenul nu are un rol atît de important ca în colindă. Într-un anumit fel, refrenul chiar defineşte colinda. E destul să auzim cuvinte ca acestea: *Lerui, Doamne, ler — Florile dalbe, Domnului Domn, Velerim şi veler Doamne* şi să ne simţim transportaţi în lumea de miracol a sărbătorii de Crăciun, în comuniune cu toţi cei ce formează cu noi o obşte. Fie că se cîntă în fapt de seară, în miez de noapte sau în zorii zilei, în ajun de Crăciun, la praznic, adesea pînă la Bobotează, potrivit unui ceremonial ce diferă foarte mult de la un loc la altul, colinda poartă mesajul zilei Domnului, mesajul păcii, leagă inimile credincioşilor în lanţul de aur al dragostei frăţeşti, făcînd totodată să se audă glasul de taină al îngerilor ce au coborît pe pămînt. „Sculaţi, gazde, nu dormiţi / Că vă vin colindători / Pe la uşi, pe la cetori / Sara pe la cîntători. / Nu v-aducem nici un rău / Făr pe bunul Dumnezeu." Sînt cuvinte ce răsună de veacuri, pe pămîntul străbun, nu de ieri, de alaltăieri. Ele consfinţesc o datină cu originea pierdută în negura vremii.

La nici un popor de pe faţa pămîntului, manifestările religioase de Crăciun nu mărturisesc atîta putere de transfigurare şi spiritualizare a existenţei ca la noi. Puterea aceasta face una cu adînca pătrundere a Evangheliei, încă în perioada creştinismului primar, în poezia datinilor înaintaşilor noştri daco-romani, creînd originalitatea acestora din vremea sărbătorilor de iarnă. Mai întîi, însă, colindele noastre ne descoperă ceva din viaţa celor dintîi credincioşi care au îmbrăţişat credinţa creştină pe pămîntul nostru, iar aceştia nu au fost păstorii, ci plugarii legaţi de glie, stabiliţi statornic pe locurile lor de baştină. Versurile celor mai vechi colinde îl amestecă pe Fiul lui Dumnezeu coborît în lume printre cei de la ţară. Astfel, Hristos nu se naşte în stîna oilor zgomotoase, ci în ieslea boilor domoli şi cuminţi, care „răsuflă de ajută, / aburesc de încălzesc / şi durerile îmblînzesc". Plaiul şi cîmpul îl culcă pe pruncul Iisus „pe paiele grîului, / pe florile fînului; în „legănaş de păltinaş"; iar „vîntul dulce tragănă, / pruncul de mi-l leagănă, / ploaia caldă / dalb îl scaldă". Puterea de transfigurare a colindei, despre care am amintit, însoţeşte pe acest Iisus al unor creştini ce trăiesc între plante şi animale. Chipul „pruncului" culcat în staul luminează tot întunericul nopţii în care acesta se naşte, stîlpii sălaşului se prefac în făclii, nuielele gardului de la iesle lucesc ca nişte lumînări, iar paiele ca nişte lumînărele, creînd o tainică atmosferă de biserică străveche. „În iesle de flori de fîn / Unde Dumnezeu năştea / Pajişte verde creştea, / Din pociuni făclii ardea / Din grădele, luminele / Din păiţe luminiţe". Credinţa în Hristos, dobîndind contururi clare în colindă, nu a însemnat o tăgăduire a valorilor vieţii pe care o trăiau strămoşii noştri daco-romani, o evaziune în afară de lume, ci, dimpotrivă, transfigurarea ei, adică pătrunderea ei de către puterile divine.

O trăsătură de seamă a colindelor noastre o constituie faptul că în ele poate fi identificat un simţămînt viu al înfrăţirii omului cu natura, simţămînt ce stă la baza simbiozei milenare a neamului nostru cu pămîntul în care şi-a înfipt profund rădăcinile. Din glăsuirea lor aflăm că de minunea naşterii lui Hristos se bucură întreaga fire, care cuprinde, deopotrivă, o lume de sus şi o lume de jos. Colindele aduc cu ele sentimentul unei familiarităţi cosmice ce ţine de evlavia celor dintîi generaţii de creştini din spaţiul carpato-dunărean. În viaţa acestora, cele două tărîmuri, cel ceresc şi cel pămîntesc, se amestecă în chip nesilit şi ne descoperă măreţia unei întrepătrunderi a lucrurilor de aici cu cele de dincolo. Resfirînd în natura înconjurătoare cîntarea învăţată de la îngerii coboriţi în cîmpia Vifleimului, colinda face să ne simţim în această lume ca într-un templu nefăcut de mînă omenească. Ea reuşeşte, pe de altă parte, să înalţe pînă aproape de lucirile de duh ale tărîmului celuilalt, împărăţia lui Lerui-ler, tot ce se află în preajma noastră. Luînd ca exemplu colinda „Albiniţa", ni se deschide, printr-o imagine de surprinzătoare simplitate, o priveliştе ce ne dă fiorul vecinătăţii lui Dumnezeu: „Rătăceam printr-o grădină, Florile dalbe / Mă-ntîlni cu o albină, Florile dalbe. / Albina strîngea din flori / Ceară pentru sărbători. / Din ceară făcea făclii. / Să le dea Sfintei Marii. / Făcliile s-aprindeau / Îngerii în cer rîdeau. / Făcliile se stingeau / Îngerii în cer plîngeau". De fapt, în orice colindă găsim elemente ce leagă, ca o punte de argint, livezile pămîntului de pajiştile de lumină ale cerului.

Venind din lumea strămoşilor noştri daco-romani, colindele sînt imne ce exprimă, în versuri şi melodii de mare frumuseţe, bucuria coborîrii pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu, cu toate consecinţele ce decurg din acest fapt. Ele au într-adevăr rolul să facă pe cei care le ascultă să trăiască aievea cele petrecute în Vifleim, cu ocazia naşterii; în Iordan, la Botez; în Ierusalim, cu prilejul morţii şi al învierii Domnului. Mijloacele actualizării acestor evenimente sînt proprii colindei, fiind vorba despre anumite simboluri care au apărut în perioada creştinării populaţiei din Carpaţi şi de la Dunăre, avînd menirea de a propaga noua credinţă, nu prin intermediul unor concepte abstracte, ci pe calea intuitivă a unor imagini relevante. Astfel, se cuvine să amintim despre pomul vieţii, mai ales despre florile de măr ca simbol al învierii, ca şi despre lumina de ceară ca simbol al prezenţei Mîntuitorului, în nopţile de priveghere. Colindele fiind nişte produse arhaice, din universul pe care ele ni-l prezintă nu au mai rămas decît nişte frînturi. Aceste frînturi însă păstrează cu pietate viziunea unei existenţe fericite, pe care o presupune sărbătoarea ca zi a Domnului. Nici o umbră a ispitelor din acest veac nu o poate stinge. Cînd la fereastra „gazdei" vor sosi colindătorii, toţi ai casei se vor afla în această lume fericită, lume pe care le-o aduce viziunea feerică de viaţă a colindei. În acest cadru de lumină transfiguratoare, cei care ascultă colinda, captaţi de duhul sărbătorii, trec dincolo de pragul ordinii obişnuite în care trăiesc: „Precum s-au rugat, Domnului Domn / Dumnezeu le-a dat, Domnului Domn / Masă gălbioară, / Lumină de ceară, / Pomul răsădit / Cu mere de-argint. / Vîntul trăgăna / Merele-i pica, / Îngerii veneau / De le culegeau / Şi le trimeteau / Pe-o fată de crai / Pe-o poartă de rai / Sus la sufleţele / Să mînce şi ele". Legătura dintre cei vii şi cei morţi este evidentă, în ea descoperindu-se comuniunea indisolubilă a celor ce cred în învierea lui Hristos şi consideră moartea un prag în marea trecere la viaţa fericită.

Fără îndoială, colinda românească poartă cu sine mărturia vremii în care s-a format. Deosebindu-se de un simplu cîntec de stea, ea cuprinde în structura ei arhaică o adevărată vistierie de idei teologice, simboluri şi explicaţii religios-morale. Originea acestora este apostolică şi patristică. Spaţiul nu ne permite să demonstrăm, cu documente, acest adevăr. Trebuie totuşi să spunem că colinda conţine urmele unei catehizaţii mistagogice ce se făcea în Biserica primară pentru neofiţi, înainte şi după primirea botezului. Să ne referim, astfel, la un fragment de catehizaţie, de o categorie specifică vremii şi mentalităţii credincioşilor din această perioadă, păstrat în colindă. „Cîte flori sînt pe pămînt, / Toate merg la jurămînt, / Numai spicul grîului / Şi cu viţa vinului / Şi cu lemnul Domnului / Stau î-naltul cerului / Şi judecă florile / Unde li-s miroasele." Se poate observa uşor că e vorba de felul în care se pun în lumină elementele euharistice: piinea şi vinul, la care se adaugă untdelemnul mirungerii, prin mijlocirea unei „judecăţi a florilor". E adevărat că modul acestei catehizaţii este particular, dar el ne indică vechimea unei practici de acest gen. Avem de a face cu o probă neîndoielnică a creştinismului nostru străvechi, dar şi a continuităţii noastre pe acest pămînt. Ea se coroborează cu o altă dovadă, tot atît de semnificativă şi concludentă. Refrenul de colindă „Lerui Doamne" este la origine o invocaţie creştină, pe care o foloseau creştinii daco-romani cu ocazia botezului, în ajunul marilor praznice împărăteşti. Formula doxologică „Aleluia Domine" a ajuns prin rotacism „Lerui Doamne". S-ar mai putea adăuga, tot ca o dovadă, şi refrenul „Florile dalbe, flori de măr", în care putem identifica un simbol al învierii, simbolul ce însoţeşte săvîrşirea unei taine pînă în zilele noastre (măr la botez, măr la nuntă şi măr la înmormîntare). E vorba despre un material etnografic destul de bogat, provenind din primele veacuri ale încreştinării daco-romanilor, care se cuvine să fie prelucrat şi prezentat cu toată rigoarea posibilă.

Acesta-i curatul adevăr: colinda de Crăciun îşi toarce versurile din caerul de taină al fiinţei noastre româneşti. Puţine popoare au fost atît de greu încercate ca poporul nostru. Rînduit de soartă la o răscruce de drumuri, aproape două mii de ani a stat în calea furtunilor, apărîndu-se cu puterile sale proprii. În vremi de răstrişte, cheagul care a ţinut pe strămoşi pe locurile lor de obîrşie a fost, pe lîngă dragostea de glie, limba şi credinţa. Limba i-a învăţat să rostească şi să cînte speranţele de mai bine, iar credinţa le-a plămădit în datini şi rînduieli sfinte existenţa ca neam. Făcînd parte din aceste datini, colindele sînt şi rămîn o grădină de rădăcini româneşti.

Un pelerinaj istoric ...

(Continuare din pag. 1)

parea norodului Ardealului și Bucovinei, s-a făcut sub conducerea sa directă. Au fost invitați toți mitropoliții ortodocși ai țării, toți episcopii Transilvaniei și mulți din Muntenia și Moldova precum și reprezentanții autorităților de stat. Mulți dintre ierarhi au venit însoțiți de delegați din eparhie sau, neputînd participa personal, au trimis numai o delegație de credincioși, cum a făcut venerabilul episcop Ioan I. Papp de la Arad, care îi scrie episcopului N. Ivan, încurajîndu-l în cuvinte pline de farmec: „Stai să-mi dau seama de adevărul celor auzite în casa părinților mei... că dintre florile care delectează ochiul și înviorează inima omului, n-a fost și nu este nici una care să răspîndească mireasmă mai plăcută și să fie mai de folos vieții decît floarea recunoștinței omului către mai marii și binefăcătorii neamului. La cultivarea acesteia te-ai angajat din propriul îndemn spre dovedirea faptului că Biserica noastră și acum este conștientă de chemarea și datorința ei“ (Mss. Nr. 183/1922, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Nici Episcopul Roman Ciorogariu de la Oradea, căzut victimă unui atentat în senatul României, nu putea risca un drum așa de lung și de greu. În schimb a trimis o numeroasă delegație, din care făcea parte și publicistul Traian Nerva Cosma, care a făcut descrierea întregului pelerinaj. (Vezi ziarul „Beiușul“, Anul II, Nr. 38).

Gest de rară noblețe a făcut marele istoric al neamului nostru, Nicolae Iorga. El a răspuns invitației în ziua de 17 septembrie 1922. „Prea Sfințite, numai datorii care nu le pot zăbovi, mă împiedică de a lua parte și eu la pelerinajul pios, care adună la mormîntul lui Ștefan cel Mare, ctitorul vieții religioase ardelene, pe credincioșii solidarității neamului românesc, care fără această virtute poate cădea în cea mai cumplită prăpastie“ (Mss. Nr. 183, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Și cu toate acestea, Nicolae Iorga n-a lipsit de la omagiul adus de episcopul Nicolae Ivan voievodului Ștefan cel Mare. El a venit, și încă nu singur, ci însoțit de mai mulți profesori francezi, pe care i-a adus să vadă nu numai mănăstirea Putna, ci și recunoștința Ardealului dezrobit, precum și legămîntul solemn al „solidarității neamului românesc“. A sosit după încheierea ceremoniei religioase. Imensa mulțime, cum nu mai văzuse aici Bucovina, de la 1904, cînd s-au comemorat patru sute de ani de la coborîrea în mormînt a lui Ștefan cel Mare, l-a recunoscut însă îndată și i-a făcut o primire triumfală. Se știe că autorul lucrării: „Neamul românesc în Bucovina“ a descris și această mănăstire în culori atît de vii, încît cititorul are impresia că o vede aievea.

Drumul pînă în Bucovina a fost pentru pelerini o adevărată sărbătoare. Pe tot parcursul drumului, de la Cluj pînă la granița „dulcei Bucovine“, ei au fost așteptați de popor și de oficialități. Clopotele bisericilor sunau și coruri de credincioși cîntau, iar lucrătorii de la adunatul otăvii, din preajma drumului lor, își descopereau capul, în semn de închinare. Trenul ducea doar inima ardelenilor să se închine lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei și ctitorul de așezăminte, reînviate, în Ardealul cu un trecut atît de zbuciumat.

Preoțimea bucovineană era informată de sosirea pelerinilor ardeleni și-i aștepta cu brațele deschise. Mitropolitul Bucovinei, octogenarul Dr. Vladimir de Repta și mobilizase clerul, precum și obștea credincioșilor. Oricînd și oriunde soseau, erau bineveniți. Cum însă Putna nu-i putea adăposti pe toți, o parte din pelerini au rămas în noaptea de 20/21 septembrie în Rădăuți și numai arhiereii și puținii însoțitori s-au dus de-a dreptul la mănăstire.

Mănăstirea este așezată într-un fund de vale, împrejmuită din trei părți de coline înverzite de brazi. E un adevărat loc de sfîntă liniște pentru cei morți și de adîncă reculegere pentru cei vii. Acestui sentiment îi dă expresie și ziaristul Tr. N. Cosma, cînd scrie: „Trecem într-o tăcere pioasă pe lîngă mormîntul, căruia am venit să-i aducem închinare. Parcă-l vedem stînd să ne judece. Privirea lui scrutătoare parcă ne întreabă, cum ne facem datoria față de ceea ce, cu atîta jertfă de sine, ne-a lăsat moștenire: iubirea de neam și de legea strămoșească. Simt cum mi se urcă căldura în față și întreg sufletul meu se umple de bucurie și fericire că sînt român și ortodox“ (Ziarul „Beiușul“, nr. cit.). Desigur, în momentele acelea, toți cei prezenți erau pătrunși de aceleași sentimente.

În ziua de 21 septembrie, episcopul Nicolae Ivan, asistat de un sobor de episcopi și preoți, reprezentînd credincioșii din toate părțile României Mari, a oficiat Sfînta Liturghie în biserică. Erau de față mitropolitul Pimen al Moldovei, cu alți ierarhi, reprezentanții autorităților, țărani și muncitori din Ardeal și Bucovina. Comemorarea a devenit astfel, în acea zi, un strălucit semn „al solidarității neamului românesc“, așa cum dorise să fie, Nicolae Iorga.

Parastasul pentru voievodul Ștefan cel Mare s-a slujit în curtea mănăstirii, pentru ca clipele înălțătoare ale rugăciunilor să-i poată uni în sfîntă reculegere pe toți aceia care au venit atunci la mănăstirea Putna. După rugăciunea de dezlegare, a vorbit episcopul pelerin Nicolae Ivan, evocînd figura lui Ștefan cel Mare, „apărător preamărit al creștinătății amenințate de păgînătatea cotropitoare..., zelos și înțelept dătător de rînduială și datini, precum în Moldova sa glorioasă așa și în Ardealul nostru asuprit și robit...“. La Vad a zidit o biserică de piatră și a așezat o episcopie, dependentă de Mitropolia Sucevei... Prin ea s-a pus o temelie indestructibilă ideii de unitate bisericească, culturală și națională a românilor ardeleni și moldoveni... Cu vremea, din cauza vicisitudinilor istorice, a uneltirilor de tot felul, episcopia de la Vad și-a încetat existența... Fiind readusă la viață după Unire, primul ei episcop și-a ținut de datorie să-și arate recunoștința față de primul ei ctitor, organizînd acest pelerinaj istoric“... În încheiere, se pleacă cu pietate și recunoștință înaintea slăvitului ctitor, spunînd: „Eparhia Vadului, al cărui ctitor ai fost în viața ta plină de fapte măreție și bogate, se prezintă azi, în haine de sărbătoare, cu genunchiul plecat și cu inima smerită, la mormîntul tău ca să ne închinăm memoriei Tale, preaslăvind faptele Tale. Am venit să ne inspirăm din duhul vremurilor în care ai trăit, să ne înarmăm cu puterea credinței pe care Tu ai apărat-o prin întemeierea episcopiei Vadului și ne-ai dat pildă vie de luptă și de jertfă creștinească, spre mărirea lui Dumnezeu și a neamului nostru românesc...“.

„Fă, Doamne, ca să-l avem pururea înaintea ochilor noștri, ca exemplu al iubirii de țară și de glia strămoșească, ca hotarele ce le stăpînim azi să fie hotare neclintite, cum neclintită are să rămînă credința în Dumnezeu, Cel ce ne-a încredințat o misiune pe pămînt, misiunea de a răspîndi cultura, civilizația și pacea pe pămîntul udat de lacrimile strămbunilor noștri“. (Mss. 155, f. 278—281 și Nr. 156, f. 282—283, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Episcopul Nicolae Ivan nu era omul care să rămînă la figuri retorice; el era omul faptelor și duhul lui Ștefan cel Mare i-a îndrumat pașii spre realizări mari în reînviata episcopie a Vadului. Pelerinajul istoric făcut la mănăstirea Putna i-a sporit vigoarea morală, spre a-și putea încununa — rodnic — misiunea ce și-a asumat de a da strălucire reînviatei ctitorii a domnitorului moldovean.

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

3. Patriarhul Justinian Marina

3. Patriarhul Justinian Marina, născut în 1901, preot din anul 1924, vicar la Iași între 1945—1947, mitropolit al Moldovei și Sucevei, între 1947—1948, ales patriarh la 6 iunie 1948, este încă viu în amintirea noastră, a tuturor, și se reactualizează ca o prezență copleșitoare, ori de cîte ori evocăm numărul extraordinar de mare de fapte și idei care i-au umplut cei aproape 30 de ani de arhipăstorire. Timpul e prea scurt pentru un portret adecvat taliei lui, și, pe cel chemat să-i reconstituie trăsăturile vieții și activității, îl cuprinde teama și disperarea că nu va fi în stare să-i facă dreptate așa cum se cuvine, într-un portret înscris în limite de timp și în fața unui auditoriu care l-a cunoscut foarte bine. Prilejul e oricum strașnic de bine venit, ca să ne amintim și de dînsul cu acest prilej, fie și numai pentru a ni-l redescoperi nouă înșine în taina sufletului nostru, dînd pentru o clipă vălul tăcerii, care stă peste chipul său deja de peste șapte ani. Mulți dintre cei prezenți îi datorăm sinceră recunoștință pentru ceea ce a făcut pentru noi și, în rugăciunile noastre, el continuă să trăiască. Dar recunoștință îi datorează mai ales Biserica noastră.

Primul patriarh a fost un multilateral care mai surprinde și astăzi pe cei care îi citesc biografia. Am făcut eu însumi experiența cu *„Pagini dintr-o arhivă inedită“*, care mi-a adus neașteptat de multe scrisori, în care se exprimă mirarea și admirația față de cel ce fusese pentru ei, pînă atunci, aproape un necunoscut. Chiar și pentru unii dintre contemporani. În special epoca lui de viețuire și de creație din perioada transilvană îl scoate la lumină ca pe un ostenitor conștient, tenace și talentat pentru culturalizarea poporului, mai mult decît s-a crezut și s-a spus în timpul vieții lui.

Al doilea patriarh, așa cum am spus, trece mai ales drept un cărturar și lista bibliografică a operelor sale obligă la respect și admirație. Nu vom putea alcătui o listă asemănătoare pentru cel de-al treilea patriarh, Justinian Marina. S-a spus destul de des despre el că n-a excelat prin scris și prin cultură teologică înaltă, deși volumele de *Apostolat Social* ar putea totuși să ne îndemne să corectăm această imagine acreditată, poate, pe nedrept. Dar corectura n-ar aduce totuși mare lucru în plus staturii lui, bine alcătuite, poate din alte elemente de construcție, dar cel puțin tot atît de valoroase ca și ale înaintașilor.

Chiar dacă atunci în 1948 nu era mare teolog, experiența, lecturile, cuvîntările, contactele, trebuința de a îndruma pe teologi și pe preoți timp de aproape 30 de ani, au putut face din el și un teolog. De aceea odată, cînd un rector al Institutului Teologic din București, s-a dus să-i ofere un doctorat h.c. cu intenția bună, dar naivă, ca să-l aducă la nivel cu doctorii și cu ei înșiși, profesorii, Patriarhul i-a răspuns: „Nu. Mulțumesc. Eu vă dau doctorate vouă, nu voi mie!“ Înainte de orice, Justinian Marina a fost arhitectul reorientării depline, precise și sigure a preoțimii noastre și a Bisericii, sub toate aspectele, în anii în care s-a dovedit imperios necesară și vitală această reorientare. El este acela care, s-ar putea zice, a negociat în termeni de respect reciproc și de comportare civilizată, urbană, dacă ne e permis să folosim un termen foarte prețios, raporturile dintre Biserică și Stat, stabilind realist dreptul la existență al credinciosului cetățean, căruia i-a asigurat toate libertățile de a se implica în viața socială și politică, fără teama de anateme — cum s-a întîmplat prin alte părți, cu alte confesiuni — și, în același timp, asigurîndu-și înțelegerea Statului pentru cetățeanul-credincios, căruia i s-a dat deplina libertate, prin Constituție, să-și exercite pornirile conștiinței așa cum crede de cuviință, exclusiv sub autocontrolul instrumentelor personale de apreciere și evaluare.

Încă din epoca de stabilire a acestor principii de relație au fost elaborate cîteva sintagme, cîteva lozinci — și folosesc termenii în înțelesul lor cel mai pozitiv, sintagme menite să exprime în același fel pentru toți, înțelegerea comună a noilor relații și situații și a noilor îndatoriri și drepturi. În aceste condiții, a apărut sintagma *„larga înțelegere“*, pe care o mai utilizăm și azi. Statul ne-a luat în considerare cu *„largă înțelegere“*. Biserica, slujitorii și credincioșii ei, la rîndul lor, s-au angajat — iată o altă sintagmă — *„la zidirea vieții celei noi din patria noastră“*. Aceste sentimente și angajamente reciproce au dus la constatarea și folosirea, cu deplină răspundere și onestitate din ambele părți, a zicerii: *„climat de libertate religioasă“*, tot o sintagmă, care definește pînă azi, prin cele mai izbutite cuvinte, realitatea situației în care trăiesc Cultele din România.

Cultele, toate, nu fără a trage cu ochiul și cu urechea la ce fac ortodocșii, s-au angajat și într-un efort de cooperare între ele, pe teren teologic, dar mai ales pe terenul slujirii oamenilor, ca element cu totul nou și esential acum, al rostului lor în lume. Această slujire, la noi s-a numit întîi, cu o altă zicere, bine găsită, *„ecumenism practic“*, iar continutul și directia apostolatului Bisericii și al sluiitorilor ei, s-a numit *„apostolat social“*.

Ei bine, toate aceste cuvinte și sintagme sintetice, atotcuprinzătoare, care exprimă realități de relație Stat—Biserică, relații între culte și relații interne în sînul fiecărui cult,

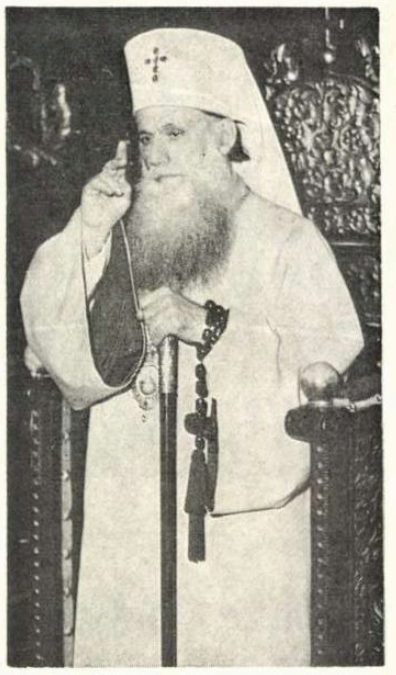

au fost create, au apărut și s-au definitivat în timpul patriarhului Justinian și, în cea mai mare parte, și cu contribuția sa. Așa a ajuns el să zică, atunci cînd și-a aniversat cu mare pompă și mare participare externă, 20 de ani de slujire patriarhală: *„Biserica formează un trup cu Patria și o comuniune cu statul“ (Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române,* București, 1946, p. 59). El însuși, modest, a invocat întotdeauna sinodalitatea, colaborarea cu toți membrii Sfîntului Sinod și cu capii celorlalte Culte, cînd s-au căutat autori pentru aceste jaloane de orientare, dovedite de practica vieții a fi tocmai ce ne trebuie. Iată ce spunea: *„Nimic din împlinirile apostolatului nostru nu s-ar fi realizat în acești ani, dacă nu lucram laolaltă, în cel mai deplin acord, toți membrii Sfîntului Sinod ... și toți cei aproape zece mii de preoți ortodocși români și dacă nu erau milioanele de binecredincioși ai Bisericii noastre“ (Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române,* București, 1968, p. 58). Așa a fost, dar, oricum va fi fost, el era patriarhul.

Iată deci în cele evocate mai sus, o scurtă, dar foarte importantă listă, nu de cărți, dar oricum, de idei care fac laolaltă cît o bibliotecă. Toate acestea au dus la formularea unor *principii,* care au dat preoțimii asigurarea și siguranța că se află într-o corabie, cu un cîrmaci care știe ce face și încotro merge. Roadele acestor principii deveneau de la o zi la alta tot mai evidente și limpezitoare pentru toți. Cînd te declari pentru slujire, cum să nu te accepte lumea? Lumea nu te acceptă cînd vrei s-o stăpînești, să-i stingherești libertatea. Patriarhul Justinian a știut că scoțind în față astfel de principii, va convinge și că, Sfîntul Sinod, preoțimea și credincioșii, îl vor urma. Era de altfel pe cea mai autentică linie creștină, pe care el doar o scotea din uitare. *„Vom dovedi că Hristos trăiește în noi* — spunea preoților — *dacă ne vom dărui, pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea Patriei și dacă ... prin truda noastră de fiecare zi oamenii de pe tot întinsul pămîntului vor trăi în pace și bună înțelegere“ (Apostolat social,* VIII, p. 124). Am putea aduce în același sens sute și sute de declarații și îndemnuri. A făcut-o mereu, pînă ce toate s-au întipărit în conștiința preoților și au devenit elemente firești de propovăduire și de viață.

În afară de lista aceasta, un alt catalog bibliografic al înfăptuirilor patriarhului Justinian e tot atît de impresionant. Mă voi mulțumi doar să enumăr titlurile, ele vorbind de la sine.

Mai întîi, chiar în 1948, are loc reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea unitilor la Ortodoxie, după aproape 250 de ani.

Mitropolitul Olteniei, Firmilian nota odată că, printre cele dintîi opere ale Patriarhului Justinian a fost, zice el, „sinodalitatea selectivă, reprezentativă și competentă“ (*Douăzeci de ani* ..., p. 12), cu alte cuvinte s-a ocupat de *calitatea* membrilor Sf. Sinod, realizînd un Sinod cu atributele de mai sus. De ce? Dar cine ar mai avea nevoie de explicații? A urmat la rînd cartea *Legiuirilor* cu *Statutul* și *Regulamentele* aprobate de președintele Statului și al Marii Adunări Naționale. Nimic nu dă mai multă soliditate unei institutii, unui stat, decît *Constituția* și legile. Mai departe s-au ținut lanț: aducerea învățămîntului teologic sub îndrumarea Bisericii, rezolvînd în sfîrsit o anomalie care dura de cînd exista învățămîntul teologic la români: organizarea cursurilor preotesti de reîmprospătare a cunostintelor teologice, la cele două Institute, organizarea conferintelor preotesti pe protopopiate, organizarea Casei de pensii și ajutor reciproc, organizarea caselor de odihnă, reorganizarea tipografiei și a atelierelor Patriarhiei, ca și a unor ateliere mănăstirești; festivitățile de canonizare a unor sfinți români și generalizarea cultului lor; introducerea muzicii omofone în parohii; cîteva ediții ale *Bibliei,* nenumărate ediții ale *Noului Testament,* cărți de rugăciuni, manuale pentru elevii și studenții teologi, trimiterea de tineri la studii peste hotare, reînființarea Episcopiei de Alba Iulia și a unui vicariat cu episcop rezident la Constanța, restaurări de mănăstiri, organizarea Fondului Central Misionar. Și altele și altele. E aproape de necrezut că toate s-au putut organiza în timpul vieții unui singur om și sub izvorul gîndului și dragostei sale de Biserica pe care o avea sub păstorire.

Încă în timpul vieții i s-au adus elogii nereținute, utilizînd superlative căutate anume: *„un reprezentant de seamă al conștiinței ecumenice ortodoxe“*, îl numea patriarhul academician Chiril al Bulgariei; *„unul din cei mai mari conducători ai vieții religioase internaționale“*, aprecia dr. Franklin Clark Fry, președintele Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor. Patriarhul Chiril îi aprecia îndeosebi *„limpezimea privirii sale duhovnicești în aprecierea realității istorice contemporane“*. Arhiepiscopul Iakovos al celor două Americi spunea că *„în legătură cu Patriarhul Justinian n-ar întreprinde nici o comparație, pentru că este, ca om și cleric, incomparabil“*. Patriarhul Constantinopolului, Athenagora, mărturisea că vizitînd Biserica Ortodoxă Română *„a găsit peste tot întipărită fizionomia puternică a Patriarhului Justinian“*.

Am putea înmulți la nesfîrșit astfel de citate, care de care mai elogioase, risipite în toate publicațiile bisericești — și erau foarte multe, ca și azi — pe tot parcursul celor 30 de ani cît a durat patriarhatul său. Se știe că asupra vietii, activității și ideilor sale s-au scris nenumărate studii, teze de licență, lucrări de seminar la cursurile de doctorat, toate abundînd de calificativele cele mai înalte. Se poate însă spune: în timpul vieții unui om, și mai ales cînd e de față, și cînd e cel mai mare, se spun și se scriu și multe lucruri de complezență, pe care toți cei care le ascultă sau le citesc, inclusiv cel în cauză, știu cum să le înțeleagă și să le reducă pe loc la dimensiunile reale. Patriarhul Justinian e mort acum și doarme în mormîntul pe care, cu grijă de țăran împăcat cu moartea, tot așa cum a fost și cu viața, și l-a săpat în zidul interior al mănăstirii Radu Vodă, între elevii Seminarului de el ctitorit acolo. Nimeni nu mai poate folosi nimic flatîndu-l astăzi, nimeni nu mai are nici un motiv nici să-l supradimensioneze, nici eventual să se teamă pentru vreo urmare neplăcută.

Să ne punem întrebarea sinceră si deschisă: rezistă oare și acum aprecierilor elogioase de tipul celor exprimate mai sus? Oare timpul nu le-a redus din valoare? Fiecare să răspundă pentru sine. Eu cred că nu, ci dimpotrivă, timpul lucrează în favoarea lui. Abia acum avem perspectiva, detasarea care, de la distanță ni-l descopere parcă și mai mare, iar numărul și calitatea si însemnătatea faptelor lui în slujba Bisericii noastre și a Patriei, în orientarea Bisericii, a clerului si credincioșilor spre cele două iubiri nedespărțite, ne obligă să-l amintim cu respect și recunostință în această zi a celei de-a 60-a aniversări a Patriarhatului și a Patriarhilor nostri.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

MOȘ CRĂCIUN

Moș Crăciun cu barbă albă
Moș Crăciun cu traista plină
Vechi stăpîn atît de darnic
Al copilăriei mele.

REFREN: *Moș Crăciun,*
Moș Crăciun.

Azi la noi în sat te-așteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde și cu cîntec
Și cu crai, cetăți de stele.

REFREN: *Moș Crăciun,*
Moș Crăciun.

Să cobori și-n seara asta
Sol bătrîn de gînduri bune
Toți te-așteaptă-n sat la mine,
Du-te, Du-te, Moș Crăciune.

REFREN: *Moș Crăciun,*
Moș Crăciun.

De nu ți-o fi peste mînă,
Treci și pe la casa noastră.
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

REFREN: *Moș Crăciun,*
Moș Crăciun.

Iosif Hodoș (1829–1880)

Om de cultură și militant consecvent pentru cauza națională, orator strălucit si gînditor politic de prestigiu, dr. Iosif Hodoș, cel mai tînăr viceprefect de la 1848—1849, ocupă un loc de seamă în rîndurile revoluționarilor pașoptiști ardeleni.

Viitorul luptător pentru cauza națională s-a născut la 20 octombrie 1829, în Bandul de Cîmpie, fiind al cincilea copil în familia preotului ortodox Vasile Hodoș și al Teodorei Tell, fiică de țărani din aceeași localitate. Împreună cu fratele său geaman, Zachei, de la vîrsta de șapte ani a urmat studiile la școlile din Tîrgu-Mureș. Tot aici a făcut și cinci clase de gimnaziu, după care, tatăl lor îi trimite să studieze filozofia și dreptul la liceul din Blaj, unde Simion Bărnuțiu începuse a-și ține cursurile în limba română. Însă cei doi frați, Iosif și Zachei Hodoș, vor părăsi orașul de pe Tîrnavă pentru a se reînscrie în toamna anului 1845, la cursurile de filozofie și drept ale liceului academic din Cluj.

Aici, împreună cu vărul său Alexandru Papiu Ilarian, Iosif Hodoș va desfășura o febrilă activitate la „Zorile pentru minte . . .", revistă pe care o caligrafiau tinerii români din liceu. Concomitent, citea cu nesaț, alături de colegii săi, foile lui Barițiu. În 1846 este printre cei care-i solicită lui George Barițiu gazetele, întrucît „tinerimea românească de aici, de la începutul anului școlastic, nici una literă românească încă n-a cetit". A fost un elev strălucit, fapt atestat în diploma sa, obținută la 24 iunie 1848. În anii de studii, Iosif Hodoș era unul din sprijinitorii de nădejde ai lui Barițiu în răspîndirea cărții românești și a Magazinului istoric pentru Dacia în rîndurile tinerilor intelectuali români de la Cluj.

Odată cu primele mișcări politice românești pentru închegarea unui program politic de revendicări, Iosif Hodoș, alături de avocatul Florian Micaș, al cărui discipol era, de Ioan Buteanu, I. Suciu și Al. Papiu Ilarian, care sosise în mod special de la Tîrgu-Mureș pentru a-i pune la curent pe tinerii intelectuali din Cluj asupra stadiului mișcării canceliștilor de la Tabla regală, va lua parte la adunarea din 27—28 martie, de la Cluj.

Tînărul revoluționar a avut legături cu Avram Iancu și Axente Sever — care-i era văr — dar mai ales cu Florian Micaș, conducătorul tinerimii românești din orașul de pe Someș.

Deși avea doar 19 ani, Iosif Hodoș a dovedit mult curaj și o înaltă tărie de caracter. Astfel, într-una din zile, cînd i s-a pus pe piept cu forța o cocardă străină, el și-a smuls-o și a călcat-o în picioare, riscînd să fie omorît pe loc.

După absolvirea liceului academic din Cluj, frații Hodoș se întorc acasă în Bandul de Cîmpie, de unde la 16 iulie 1846 adresează o petiție episcopului Andrei Șaguna, prin care-i solicită concursul pentru numirea într-un serviciu public. Cîteva zile mai tîrziu, protopopul Partenie Trîmbițaș intervine pe lîngă episcop pentru satisfacerea cererii „feciorilor români Iosif și Zachei".

Omorîrea mișelească, la Someșeni, a prefectului Alexandru Bătrîneanu împreună cu tribunul Vasile Simonis, la 3 octombrie 1848, a determinat Comitetul Național Român de la Sibiu să-l numească prefect în zona de Cîmpie pe Florian Micaș și viceprefect pe Iosif Hodoș. Aceștia, pentru a proteja satele românești de incursiunile gărzilor nobiliare maghiare au trecut de îndată la organizarea unei oști de lăncieri în partea de apus a Cîmpiei. Peste două luni, în decembrie 1848, Comitetul Național Român îi numește în aceleași funcții în prefectura Clujului, iar prefectura Cîmpiei este preluată de Nicolae Vlăduțiu.

Pe la mijlocul lunii ianuarie 1849, aflîndu-se în partea nordică a prefecturii Clujului, Iosif Hodoș nu s-a mai putut refugia în Munții Apuseni; iar cînd Clujul a fost ocupat de trupele comandate de generalul Iosif Bem, tînărul viceprefect s-a îndreptat spre Năsăud, la Regimentul 2 de grăniceri români. De aici, în februarie 1849, împreună cu mai mulți revoluționari români, se refugiază în Bucovina, ca apoi să treacă în Moldova, unde va fi însă arestat de trupele țariste. După cîteva zile scapă din locul de detenție și pleacă la București, de unde, în iulie 1849, se reîntoarce în Transilvania.

Anii revoluției și-au pus adînc amprenta asupra gîndirii și activității sale ulterioare. După revoluție, împreună cu Al. Papiu Ilarian și Simion Bărnuțiu, Iosif Hodoș își continuă studiile juridice la Universitatea din Viena. În 1852, cei trei părăsesc Viena, îndreptîndu-se spre Italia, unde-și vor continua studiile juridice. Simion Bărnuțiu s-a oprit la Universitatea din Pavia, iar Al. Papiu Ilarian și Iosif Hodoș la Padova.

Depășind numeroase greutăți și privațiuni, la 10 ianuarie 1854, tînărul revoluționar obține diploma de doctor în drept. În vara aceluiași an, Iosif Hodoș se reîntoarce în Transilvania, dornic să-și pună în valoare bogatele-i cunoștințe profesionale și de cultură generală însușite în centrele universitare din Viena și Padova.

Timp de patru ani va face practică la avocatul Ladislau Elekes din Abrud, perioadă în care se va căsători, la 3 noiembrie 1857, cu Ana, fiica luptătorului pașoptist Simion Balint. La încheierea perioadei de stagiu, oficialitățile refuză să-i dea aprobarea pentru a-și deschide o cancelarie de notar public în Abrud sau Alba Iulia; iar în 1860, deși susține, cu un strălucit succes, examenul de avocat la Curtea de Apel din Sibiu, i se refuză dreptul de a-și deschide o cancelarie proprie de avocatură în Tîrgu-Mureș.

Șicanele și nesiguranța în care trăia Iosif Hodoș se ameliorează odată cu instaurarea regimului liberal. La 3 aprilie 1861, el este ales în postul de vicecomite al Zarandului. De acum, activitatea sa pe multiple planuri este tot mai intensă. Participă la Congresul național de la Sibiu, din ianuarie 1861, și publică o serie de materiale în care sînt cuprinse revendicările politice ale românilor. Între acestea, menționăm articolul „Dorințele românilor din Munții Apuseni ai Transilvaniei", inserat în „Revista Carpaților" și în „Foaie pentru minte, inimă și literatură". De asemenea, redactează un „Memorand", prin care protestează împotriva anexării ilegale a comitatului Zarand la Ungaria. Votat la 20 iulie 1861 de către Consiliul municipal al comitatului, documentul este înaintat împăratului la Viena. În același timp, „Memorandul" este o caldă pledoarie pentru independența constituțională a Transilvaniei, pentru convocarea unui congres național al românilor și pentru deschiderea dietei transilvane.

Dr. Iosif Hodoș desfășoară și o rodnică activitate pentru sprijinirea ziarelor românești. Este vorba de crearea unui fond de rezervă cu care să fie ajutate „Gazeta Transilvaniei" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură" în cazuri nepreväzute: procese de presă, amenzi, pentru mărirea formatului, sporirea numărului de suplimente, pentru o mai deasă apariție săptămînală. Colectele pentru acest fond, realizate între 1861—1865, au ajuns la șapte mii de florini.

Alături de ceilalți intelectuali ai Zarandului, dr. Iosif Hodoș, în calitatea-i de vicecomite, si-a adus o contribuție de seamă la ridicarea, în 1872, a primului spital din ținut, la edificarea, în 1869, a gimnaziului din Brad și a numeroase școli, care între anii 1861—1871 au depășit cifra de 40. Iar realegerea lui Iosif Hodoș, la fiecare trei ani, în postul de vicecomite, a dus la întărirea elementului român în Zarand și la folosirea limbii române în administrație și justiție. Această situație a nemulțumit cercurile guvernamentale, care, prin legea din 1876 au desființat comitatul Zarandului, împărțindu-l comitatelor Arad și Hunedoara.

De asemenea, Iosif Hodoș a desfășurat o bogată activitate, odată cu intrarea sa în dieta Ungariei, în 1865, unde apăra interesele întregii Transilvanii. În acest context, amintim pledoaria sa din februarie 1866, pentru autonomia Transilvaniei. Discursul lui a avut un mare răsunet de ambele părți ale Munților Carpați. „Lupta ce o susțineți — îi scriau lui I. Hodoș o sută de români din București — în această cauză mare și sfîntă, e o luptă de onoare și de viață pentru întreaga națiune românească." Dr. Iosif Hodoș apără proiectul legii naționalităților, prezentat de români și sîrbi. Tot el a fost acela care, în vara anului 1869, va declara în dietă că „nu vom înceta niciodată să pretindem drepturile noastre, acele drepturi cari au să ne asigure existența națională".

Deputatul Iosif Hodoș a făcut și numeroase interpelări guvernului în mai multe domenii, și anume: refuzul confirmării de către guvern a alegerii lui V. A. Urechia și B. P. Hasdeu ca membri de onoare ai „Astrei"; interzicerea pătrunderii în Transilvania și Ungaria a ziarului „Românul" din București. Cu un asemenea prilej, el prezintă o moțiune în dietă, cerînd suma de 200.000 florini, în scopul înființării unui teatru național român.

Ales deputat al cercului Brad, I. Hodoș renunță să mai ia parte la lucrările unei diete care respinge sistematic orice propunere venită din partea deputaților naționalităților nemaghiare.

Avocatul Iosif Hodoș a desfășurat și o intensă activitate pentru înfăptuirea unității naționale, atît în Transilvania și Ungaria, cît și în România, în cadrul Academiei. Ca urmare, la înființarea Societății literare române, în 1866, el este numit membru fondator; iar la festivitățile de la București, prilejuite de inaugurarea acestei societăți, la 31 iulie 1867, membrii ardeleni au fost primiți sărbătorește, printre care și Hodoș.

Referindu-se la ideea unității naționale, el se exprima convingător și plastic, spunînd: „Cînd limba se cultivă, ea tinde la unitate, precum una este poporul ce o vorbește; cînd ne îmbrățișăm țara în strade ferate, tindem la unitatea comunicațiunii. Poporul exprimă asemenea tendințe de unitate foarte natural și foarte simplu: *noi românii tot una suntem.*"

Activitatea poliglotului Iosif Hodoș, care cunoștea latina, germana, italiana, franceza și maghiara, în cadrul Academiei Române este foarte variată. A elaborat literele I, J și K din Dicționarul limbii române, a tradus *Descriptio Moldaviae* și *Istoria Imperiului otoman* de Dimitrie Cantemir. Ca o recunoaștere a meritelor sale, a fost ales vicepreședinte ale Secției istorice a Academiei Române.

Iosif Hodoș a avut legături strînse cu „Astra" din Sibiu, fiind unul din membrii fondatori ai acesteia. Participă la activitatea Asociațiunii și la adunările sale generale, unde a rostit valoroase cuvîntări și dizertații. El a îndeplinit și funcția de secretar II al „Astrei".

Amintim și activitatea meritorie desfășurată de Iosif Hodoș în anii 1877—1878, privind solidaritatea cu lupta României pentru independență. El a fost initiatorul principal al sprijinului moral, material și bănesc al românilor ardeleni față de ostașii români răniți în războiul pentru independență. În timp ce soția sa, Ana Hodoș, activa în *Comitetul femeilor române din Sibiu pentru ajutorarea răniților români*, Iosif Hodoș a elaborat *Chemarea* acestui organ, adresată românilor ardeleni, solicitîndu-le ajutoare pentru vulnerați, și a donat suma de 100 florini aur în acest scop.

La 9 decembrie 1880, cînd abia împlinise vîrsta de 59 ani, patriotul Iosif Hodoș, omul format de revoluție, bărbatul care a luptat cu înflăcărare și îndîrjire pentru cauza națională, încetează din viață. Prietenii și cunoscutii l-au condus pe ultimul drum la cimitirul Iosefin din Sibiu. Prin întreaga-i viață și activitate politică și social-culturală, prin lupta cu arma în mînă pe baricadele revoluției pașoptiste, pentru libertatea și unitatea națională, Iosif Hodoș a intrat adînc în istoria și conștiința poporului român.

Pr. *Ioan Ardelean*

Schitul Rarău

Dacă bătrînul și legendarul Ceahlău, cu vîrful cel mai înalt „Toaca" amintește tocmai de locul unde „toaca" și clopotul chemau pustnicii la rugăciune comună, celălalt versant din Carpații Moldovei — „Raräul" vorvește de același lucru pentru că și aici există și azi un schit, ce poartă numele muntelui și care-și pierde începuturile în vremuri demult apuse, în legende și istorioare, pline de farmec și mister.

Pentru a ajunge pe Rarău se pot alege itinerarii diferite, fie cu mașina, pe drum asfaltat, 17 km din orașul Cîmpulung Moldovenesc, fie cu piciorul, mers de 4—5 ore. Cei care urcă dinspre „valea Bistriței" din satul Chiril, tot pe drum asfaltat, au doar 5 km cu mașina sau o oră de mers pe jos. Pînă a ajunge sus, unde te întîmpină o frumoasă și modernă cabană cu cantină și spații optime de cazare, treci prin „Poiana Sihastrului". Localnicii știu că aici a fost cîndva o mănăstire, un fel de sihăstrie. După toate izvoarele scrise și orale, aici a fost întemeiată, în locul alteia mai vechi o bisericuță de către Petru Rareș, domnul Moldovei. Două icoane aflate azi la schit, de dimensiuni destul de mari, sînt din vremea acestui voievod și provin de la vechea biserică. În pribegia dintre cele două domnii, Rareș cu doamna Elena și doi coconi, trăiesc o vreme printre stîncile din jur. Se spune că tot aici și-a ascuns domnul Moldovei în această vreme de restriște familia și avutul, lucru ce nu poate fi pus la îndoială, atestat între altele și de „Pietrele Doamnei", locul de tainică ocrotire al doamnei Elena. Piatra de temelie a fost pusă la vechea bisericuță în *1541*. După răpirea Bucovinei de austrieci, bisericuța fiind rămasă în teritoriul ocupat, monahii de aici, sub părinteasca purtare de grijă a ieroschimonahului Sisoe, au mutat-o dincoace de vîrful muntelui, pe locul unde se află și astăzi și a fost sfințită, în jurul anilor 1800, dîndu-i-se vechiul hram „Sîntămăria Mare" — 15 august. Atît cheltuielile transferării ei în altă parte, cît și asigurarea celor necesare slujbelor și monahilor, au fost susținute de cunoscuta familie Balș, proprietară a moșiei Broșteni. Biserica actuală din lemn, ca și cealaltă, de dimensiuni obișnuite, fără turn, cu un pridvoraș închis, are împărțirea obișnuită. Trecerea din pronaos în naos este făcută prin ajutorul a doi stîlpi ornamentați, în lemn, care susțin greutatea acoperișului. Are formă de cruce, cu abside la strani. Interiorul nu este pictat, cu excepția cîtorva scene, în ulei, destul de recente. Catapeteasma, frumos ornamentată în lemn de tei, datează din anul 1800. Singură icoana Maicii Domnului din catapeteasmă, azi îmbrăcată în argint, este din vremea lui Rareș. Cealaltă icoană a Sf. Ioan Bogoslovul, tot din anul 1541 și care provine de la vechiul schit, este în paraclisul schitului, o construcție de dată recentă, anul 1939, în care se oficiază zilnic rînduiala celor șapte laude, pe timpul iernii, fiind mai călduros decît biserica mare. Alte lucrări de întreținere au fost făcute în anul 1883, apoi în anul 1914 cu binecuvîntarea Mitropolitului Pimen, iar în vremurile mai aproape de noi, de către părinții viețuitori aici, cu îndrumarea și binecuvîntarea materială și spirituală a întîistătătorilor eparhiei Moldovei. Monahii de aici, în afara serviciilor zilnice bisericești, întrețin biserica, chiliile și mica gospodărie agro-zootehnică, împletind munca cu rugăciunea.

Pelerinii dornici de drumeție pe Rarău, ori închinătorii din împrejurimi, ce frecventează schitul cu pasul, mai ales în zilele de duminică și sărbători, găsesc aici, ca oriunde în altă parte, izvor nesecat de energii divine, din care ei sorb ca dintr-un potir divin, ceea ce le lipsește. Cele cîteva chilii de lemn, în jurul bisericuței din poiana frumos însorită, de dimineața pînă la asfințitul soarelui, sînt deseori puse la dispoziția celor osteniți de drum. Pînă nu de mult schitul avea oarecum o dependență de mănăstirea Slatina, ctitoria lui Lăpușneanu; azi însă se gospodărește singur și este subordonat ca și celelalte schituri direct centrului mitropolitan de la Iași. Pe masivul Rarău ca și pe Giumalău poți întîlni monumente ale naturii, ocrotite de lege, între stînci detunate și prăpăstii adînci. Pietrele Doamnei situate la 1650 m altitudine, în apropierea cabanei și schitului, oferă turistului o frumusețe peisagistică cum rar poți întîlni. Vremea a săpat în turnul „Pietrelor Doamnei" înalt de peste 70 m chipuri de oameni și figuri de animale, pe care le poți deslușì fără prea mult efort de imaginație. Printre acestea avem capul lui Ștefan cel Mare, acoperit de o căciulă, parcă dăltuită de mînă; un chip de bătrîn numit „Moșneagul", etc. Afară de Pietrele Doamnei rezervația geologică de pe Rarău, mai cuprinde și alte două blocuri de calcar: Piatra Zimbrului și Stînca Runculiciorului. Oricum, minunăția bisericuței pe vîrf de munte, frumusețea stîncilor, misterul pietrelor, bogăția faunei și florei, ospitalitatea „bucovinenilor", dragostea monahilor, răsplătesc din plin osteneala celui ajuns aici.

Protos. *Ștefan Gușă*

Republica la cumpăna dintre două cincinale

(Continuare din pag. 1)

națională. Naționalitățile conlocuitoare participă azi în deplină egalitate cu națiunea română la întreaga viață social-politică și culturală a țării.

Instaurarea Republicii a dus și la o schimbare radicală a poziției țării noastre pe arena internațională. România se bucură azi în lume de un binemeritat prestigiu. Ea a promovat consecvent o politică externă de pace, colaborare și înfrățire cu toate popoarele. Președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, este solul neobosit care poartă pe toate meridianele mesajul de pace al poporului român. Este bine cunoscută și mult apreciată contribuția Domniei Sale, a întregului nostru popor la cauza păcii mondiale.

Cu sfîrșitul anului 1985 România se află la cumpăna dintre două cincinale.

La marile înfăptuiri de după 30 Decembrie 1947, ultimul cincinal 1981—1985 a adăugat noi și minunate ctitorii care grăiesc elocvent despre hărnicia și capacitatea creatoare a poporului nostru.

Enumerînd cîteva dintre acestea, vom începe prin a arăta că la 26 mai 1984 a fost inaugurat de către președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, Canalul Dunăre—Marea Neagră, operă de artă inginerească de cele mai mari proporții realizată vreodată în România și totodată, una dintre cele mai uriașe construcții de acest gen din lume. În răstimpul ultimului cincinal a fost dat în exploatare laminorul de 20 de țoli de la Roman, care este cel mai mare și mai modern din țară, numărîndu-se printre primele șapte laminoare de acest gen din lume.

Întreprinderea de avioane din București a cunoscut în acest cincinal a doua sa tinerețe. Reconstruită, modernizată și extinsă pe o suprafață de 20 hectare de hale, întreprinderea realizează în prezent 17 tipuri de aparate de zbor față de doar 3 tipuri cîte realiza în urmă cu 20 de ani.

După Bicaz, Argeș, Dunărea la Porțile de Fier și Lotru, acum Oltul a devenit un nou șantier al luminii și energiei. În cincinalul 1981—1985 s-a înălțat pe acest rîu o impresionantă salbă de hidrocentrale. Pe lîngă cele 16 hidrocentrale existente, în funcțiune, pe Olt, alte 5 sînt într-o fază de execuție avansată, iar un număr echivalent se află în stadiu de început.

În cincinalul actual a fost construită cea mai însemnată parte a metroului bucureștean.

La Iași a fost dat în folosință Combinatul de utilaj greu.

Tot în anii cincinalului a început să producă și marea uzină de autoturisme de la Craiova — Prin „Oltcit" se adaugă încă o realizare de prestigiu în domeniul industriei românești de automobile.

Șirul realizărilor de înalt prestigiu, aparținînd acestui cincinal, ar putea desigur continua însă este potrivit să ne îndreptăm privirile și spre perspectivele ce se deschid în noul cincinal și mai ales spre cele mai apropiate, din noul an 1986 în care tocmai intrăm.

La sesiunea Marii Adunări Naționale din 18 decembrie 1985 a fost adoptat *Planul național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1986.*

Din prevederile acestui plan reținem: Producția industrială va crește față de anul 1985 cu 6—7 la sută; producția agricolă va înregistra o creștere de 6—7 la sută.

Venitul național va crește în anul 1986 cu 10—12 la sută față de anul 1985.

Volumul total al desfacerilor de mărfuri cu amănuntul din comerțul socialist, în anul 1986, va fi de 280 miliarde lei, iar prestările de servicii pentru populație vor crește cu 15 la sută față de 1985.

Fondul de retribuire a personalului muncitor va fi în 1986 de 304,4 miliarde lei, asigurîndu-se o creștere a retribuției medii nominale cu 1,3 la sută față de anul 1985.

Vor fi luate măsuri pentru îmbunătățirea în continuare a ocrotirii sănătății și asistenței sociale, punîndu-se accent deosebit pe prevenirea și apărarea sănătății populației și creșterea natalității, precum și pentru perfecționarea învățămîntului, dezvoltarea culturii, educației fizice și sportului.

În anul 1986 se vor da în folosință 140 mii apartamente, din care 20 mii apartamente în mediul rural.

Slujitorii și credincioșii Bisericii noastre privesc cu sentimente de adîncă prețuire spre tot ceea ce s-a realizat nou și durabil în patria noastră în anii Republicii, ca și spre perspectivele luminoase care se deschid poporului nostru în noul an și în noul cincinal 1986—1990.

Biserica noastră însăși a obținut, în regimul de deplină libertate care s-a creat tuturor cultelor din țara noastră din 1947 încoace, însemnate realizări. Urmînd linia impusă de învățătura ei de credință, Biserica Ortodoxă Română, alături de celelalte culte, și-a adus o contribuție deosebită la apărarea păcii, activînd totodată în cadrul largului forum reprezentativ: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Marţi, 26 noiembrie 1985, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub preşedinţia I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o şedinţă de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, la care au participat I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradiei şi P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul de la Arhiepiscopia Clujului. În cadrul şedinţei s-au dezbătut probleme comune eparhiilor care aparţin de Mitropolia Ardealului: presă bisericească, învăţământ teologic, distincţii etc.

■ Sîmbătă, 30 noiembrie 1985, ziua Sf. Andrei, în catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc întîtinata slujbă de pomenire a marelui mitropolit Andrei Şaguna, prezenţi fiind studenţii teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corpul profesoral, credincioşii. Cu acest prilej studentul teolog din anul IV, Herda Ioan, a evocat personalitatea neuitatului mitropolit Andrei Şaguna, iar corul studenţilor teologi a interpretat imnul: „La mormîntul lui Andrei Şaguna", text: Z. Boiu, iar muzica: D. Cunţan.

■ În anul 1985, din Arhiepiscopia Sibiului s-au retras la pensie următorii C. preoţi: Prie Ioan — Săcădate, prot. Sibiu; Boţoman Victor — Fintina, prot. Rupea; Budac Marcu — Cîrţa, prot. Sibiu; Grama Gheorghe — Braşov-Blumăna IV, prot. Braşov; Modoiu Nicolae, secretar protopopesc Braşov; Agachi Mihai — M-tirea Brîncoveanu, prot. Braşov; Untilă Gheorghe — Feldioara, prot. Făgăraş; Vasile Cornilă, Vicar-eparhial — Sibiu; Florea Ionel — Calvaser, prot. Mediaş; Oprea Arghir — Mateiaş, prot. Rupea. Centrul mitropolitan Sibiu mulţumeşte călduros acestor distinşi şi vrednici preoţi pentru osteneala şi rîvna depusă în lucrarea pastorală şi alte activităţi bisericeşti, dorindu-le totodată de la Părintele luminilor sănătate, zile senine şi cît mai multe şi alese bucurii.

CLUJ

■ Ziua de Duminică, 3 noiembrie 1985, va rămîne memorabilă în viaţa parohiei Mocira, prot. Baia Mare, jud. Maramureş. Credincioşii şi parohul locului, preotul Andrei Costinaş, au avut bucuria să-l primească în mijlocul lor pe Înalt Prea Sfinţitul nostru arhiepiscop Teofil, pentru a le resfinţi biserica monumentală, minunat împodobită cu pictură în ulei de pictorul Gheorghe Busuioc, în interior, iar în exterior cu un strat de tencuială frumos ornamentată cu însemne creştine încrustate în terasit alb şi cu medalioane de sfinţi în mozaic. După săvîrşirea Sfintei Liturghii arhiereşti a avut loc binecuvîntarea noii case parohiale, lucrare arhitectonică şi artistică originală, unicat în Arhiepiscopia Clujului, dotată fiind cu instalaţie de încălzire proprie, ingenios concepută, precum şi cu toate cele necesare. Pentru aceste lucrări Preotul Andrei Costinaş a fost distins de Înalt Prea Sfinţitul nostru Arhiepiscop Teofil cu distincţia de „iconom-stavrofor".

■ Duminică, 3 noiembrie 1985, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian a răspuns invitaţiei credincioşilor din parohia Fizeşu Gherlii, cu filia Tîrguşor, prot. Dej, jud. Cluj, tîrnosindu-le frumoasa lor biserică. Părintele Mocean Ilisie, preotul locului, pentru merite deosebite în activitatea pastorală şi gospodărească a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ De praznicul Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil, vineri, 8 noiembrie a. c., a avut loc tîrnosirea bisericii „Sf. Arhangheli din parohia Ghinda, prot. Bistriţa, jud. Bistriţa-Năsăud. Slujba sfinţirii şi Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrşită de către Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian. Pentru activitatea rodnică în ogorul Domnului, parohul locului, Păr. Stejerean Leontin a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom-stavrofor" cu dreptul de a purta cruce.

■ Duminică, 10 noiembrie a. c., a avut loc tîrnosirea bisericii, cu hramul „Sf. Nicolae" din Baia Mare, de către Înalţii noştri Ierarhi, Arhiepiscopul Teofil şi Episcopul-vicar Iustinian Maramureşanul. Lăcaşul este înzestrat cu o frumoasă pictură în „tempera grasă", executată de către pictorul Botezatu, şi cu iconostas şi mobilier sculptat din lemn de stejar măiestrit lucrate. Pentru merite deosebite în activitatea pastorală şi gospodărească, P. C. Păr. Gheorghe Bălan a fost distins cu distincţia onorifică bisericească de „iconom-stavrofor" cu dreptul de a purta cruce.

■ *Moment omagial la Centrul nostru eparhial.* Întîistătătorul Arhiepiscopiei ortodoxe a Vadului, Feleacului şi Clujului, Arhiepiscopul nostru Teofil Herineanu, luni, 11 noiembrie a. c., a împlinit 76 de ani. Cu acest prilej, la această binecuvîntată vîrstă, Înaltul nostru ierarh a fost omagiat, prin prezenţă de către membrii Permanenţei Arhiepiscopeşti şi de către toţi colaboratorii Înalt Prea Sfinţiei Sale de la Centrul Eparhial. În cuvîntul lor omagial, Prea Sfinţitul nostru Episcop-vicar Iustinian, P. C. Păr. Vicar-administrativ Liviu Ştefan, P. C. Păr. protopop al Clujului Jeler Ioan, şi P. C. Păr. director al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, Constantin Bradea, au omagiat personalitatea Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil, precum şi rodnica şi binecuvîntata sa activitate desfăşurată în cei peste 36 de ani de arhierie, închinată Bisericii străbune. În răspunsul său, Înaltul nostru ierarh, a mulţumit călduros colaboratorilor săi pentru cuvintele adresate, mulţumind în acelaşi timp şi în primul rînd lui Dumnezeu pentru darurile cu care l-a încredinţat.

ALBA IULIA

■ Duminică, 24 noiembrie 1985, la ora 9,30, în prezenţa P. S. Episcop Emilian, a deputaţilor Adunării Eparhiale, a P. C. Consilieri de la Centrul eparhial şi P. C. protopopi ai Eparhiei, s-a oficiat Te-Deum-ul îndătinat cu prilejul Adunării Eparhiale. La ora 10, în sala de şedinţe a Centrului Eparhial, P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările celor trei sectoare: administrativ-bisericesc, economic şi cultural. Cu acest prilej s-a prezentat bilanţul lucrărilor în cele trei sectoare în anul 1985, o sinteză a realizărilor în decursul celor zece ani de fiinţare precum şi planul realizărilor de viitor. La aceste lucrări, un număr de zece deputaţi au luat cuvîntul, dînd expresie la ceea ce s-a realizat în cuprinsul Eparhiei în decursul unui deceniu de existenţă a Episcopiei. Din plenul Adunării s-au adresat telegrame Domnului Preşedinte *Nicolae Ceauşescu* şi P. F. Părinte Patriarh Dr. *Iustin Moisescu*.

■ Luni, 25 noiembrie 1985, P. S. Episcop Emilian a prezidat şedinţa de lucru a P. C. Protopopi şi P. C. Pr. misionari ai Eparhiei. Şi cu acest prilej P. S. Sa a îndrumat pe cei prezenţi la muncă susţinută, pastoraţie eficientă, la slujirea cu conştiinciozitate a Bisericii străbune şi a neamului.

ORADEA

■ Între 11 şi 19 noiembrie 1985, s-au ţinut, la sediile celor şapte protopopiate, şedinţele Conferinţei pastoral-misionare a preoţimii, în cadrul cărora s-a dezbătut tema: *Dreapta interpretare a Sfintei Scripturi şi Tradiţia bisericească, temeiuri ale credinţei adevărate.* P. S. Episcop Vasile a participat la lucrările de la protopopiatele: Oradea, Beiuş, Marghita şi Şimleul Silvaniei, iar la protopopiatele Satu Mare, Carei şi Zalău, lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali de la Centrul Eparhial.

■ Vineri, 6 decembrie 1985, de sărbătoarea Sf. Ierarh Nicolae, chiriarhul a oficiat Sf. Liturghie în *biserica „Sf. Nicolae" din Oradea*, întru cinstirea hramului acestei catedrale, în curs de restaurare. La sfîrşitul Sf. Liturghii, ierarhul, cu întregul sobor, a oficiat parastas pentru pomenirea ctitorilor şi binefăcătorilor acestei sfinte biserici, precum şi pentru preoţii şi ierarhii care au slujit într-insa.

■ Duminică, 8 decembrie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a *bisericii ortodoxe rutene din oraşul Satu Mare*, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară din ultimii ani. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicia lor, pentru statornicie în dreapta credinţă, iar pe vrednicul lor păstor sufletesc, Preotul-paroh Edmund Riederer, pentru strădania sa şi pentru îndelungata şi rodnica activitate pastorală şi obştească, pentru care l-a distins cu rangul de *„iconom-stavrofor"*. Epitropilor Kónya Andrei şi Molnar Iosif le-a înmînat scrisori de apreciere şi felicitare pentru devotamentul lor în slujba Bisericii.

Colindul românesc

Tot păstrînd din veac în veac,
Pe pămîntul nostru dac,
Obiceiuri vechi şi sfinte,
Purtătoare de fierbinte
Dragoste de om şi glie,
De dreptate şi frăţie,
Azi, prin voi, ÎNTREAGA ŢARĂ
STRĂMOŞEASCĂ, milenară,
O colind să-mpart iubire,
Şi în veci de veci UNIRE;
Ia sunaţi din zurgălăi,
Şi la casa asta, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Cu credinţă-n viitor,
Sub străbunul tricolor,
Proclamînd că fiecare
Popor mic sau popor mare,
Are dreptul să trăiască
Pe planeta omenească,
NOI, să stăm cît munţii-nalţi,
Între unii şi ceilalţi,
Şi să nu-i lăsăm deloc,
Globul să-l arunce-n foc,
Tu, ROMÂNE, lumii fă-i
Cugetul mai curat, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Şi . . . precum urau bătrînii,
Păstorind ograda stînii,
Ori destroienind cetatea
Albă de nămeţi, etatea
Neamului, de mii de ani,
Apărînd-o veterani,
Astăzi, eu, paharul plin
Cu vin roz de Bohotin,
Vi-l închin: cu SĂNĂTATE,
MULŢI ANI, PACE, şi DREPTATE,
Dragii mei ROMÂNI, din văi,
Şi din munţi, de-oriunde, măăăiii . . .
Hăăăiii . . .

Toma Istrati

Semnalăm... Semnalăm...

● *O pagină de poezie de Aurel Rău, în „România literară" (nr. 27, 1985, p. 6). Delectare intelectuală.*

● *Salutăm revenirea lui Dan Mutaşcu în paginile „Săptămînii" (nr. 22, 1985, p. 7). Şi nu numai atît: Eugen Barbu îi elogiază poezia, de la înălţimea tribunalului care anticipează „Judecata de apoi a poeţilor".*

● *Cred că Daniel T. Suciu are daruri şi haruri menite să delecteze mintea — chiar dacă o pune la lucru (altfel cum?) — spunînd ceea ce nu vrea să spună de-a dreptul (n-ar mai fi poezie), frumos încifrat (şi păstrează cifrul în buzunar), ca în poezia cu multă economie de semne de punctuaţie — de altfel nu chiar necesare — intitulată* „Vizanţ, cum nimeni altul" *(Transilvania, nr. 5, 1985, p. 35—36). Craiul-copil, iubirea fără margini, pînă la a deveni contrariul ei, materia transfigurată pînă la transparenţă, cu casele avînd uşa spre cer, şi-apoi Bizanţul cu moschei, plin de păsări fără aripi, în care cineva e răstignit, iar la Bucureşti, prin bariera Belea veche, intra un messer. O spiritualitate şi contrariul ei, şi o istorie care ne-a adus şi nouă messeri nepoftiţi. Dar mai sînt posibile încă vreo cîteva duzini de exegeze!*

● „Eminescu sau despre absolut" *este titlul unui eseu de inimă bucurată de o carte masivă (500 p.), cu acelaşi titlu, semnată în 1962 de scriitoarea italiană Rosa del Conte. Autorul eseului parcă nici nu putea fi altcineva decît Alexandru Balaci (România literară, nr. 20, 1985, p. 19). „Constanta spirituală" a poetului, descopere Rosa del Conte, „este raportul dintre ideea de divinitate şi lume, dintre existenţa temporală şi eternitate, marele poet fiind totdeauna un vizionar al Cosmosului, însetat permanent de absolut". Autoarea consideră, arată Al. Balaci, „că structura esenţială, originalitatea eminesciană, «românitatea» sa, ar consta din arhaicitatea poeziei sale, din alimentarea ei de la izvoarele puternice, clare şi genuine, ale tradiţiei autohtone, împinsă pînă la extremele limite ale creştinismului oriental". Spre deosebire de mulţi care îl fac tributar Occidentului, occidentala Rosa del Conte vede în el:* „un astro sgorgato dalle profondità, dei celi d'Oriente" = *„un astru izvorînd din adîncurile cerurilor Orientului".*

Alexandru Balaci arată că Rosa del Conte a tradus în italiană şi „Imnul omului" al lui Tudor Arghezi, „cel de al doilea munte magic al poeziei româneşti". Da. Despre cartea Rosei del Conte scrie: „niciodată uitatei cărţi a Rosei del Conte". Încă un da!

● *Henri Wald publică un eseu filozofic, intitulat „Intuiţia şi pretenţiile intuiţionismului" în revista „Teatru" (nr. 3, 1985, p. 11—14, 81). Derivă pe* om — *interesant — de la* huma, *reţinînd materia facerii. Se ocupă de intuiţionismul antiintelectualist al lui Bergson — care nu e chiar atît de* anti *pentru că prin inteligenţă înţelege raţiunea, facultatea discursivă — de intuiţionismul supraintelectualist al lui Husserl şi de cel paraintelectualist al lui Brouwer. Toate „au nevoie însă de limbaj şi de raţiune pentru a deveni mod de cunoaştere. De altfel toţi — scrie Henri Wald — au scris cărţi de o strictă coerenţă logică pentru a demonstra valoarea cognitivă a intuiţiei. Rigoarea logică a demonstraţiei nu a avut nimic de suferit de pe urma faptului că Bergson s-a folosit mai mult de metafore, Husserl, mai ales de metalimbaj, iar Brouwer, de simboluri matematice" (p. 13).*

Definind intuiţionismul ca „suprimarea distanţei dintre subiect şi obiect", şi „simpatia prin care cineva se transportă în interiorul unui obiect pentru a coincide cu ceea ce are el unic şi deci inexprimabil" (Bergson, La Pensée et le Mouvement), *H. Wald îl apropie de misticism, anunţînd o previzibilă parte a II-a a eseului într-un număr viitor.*

● *Pr. Vasile Muntean publică în „Studii Teologice" (1—2, 3—4, 1985) o foarte documentată teză de doctorat intitulată „Organizarea mănăstirilor româneşti în comparaţie cu cele bizantine (pînă la 1600)". Un capitol extrem de important (VII) tratează despre* „Cultura, arta şi spiritualitatea în mănăstiri" *(p. 188—202). Teza beneficiază — eveniment fără precedente notabile — de o postfaţă pe care o califică însăşi semnătura autorului: Al. Elian. (p. 220—232).*

● *Pr. Dr. Dumitru I. Bodale a publicat, în limba română, la Detroit, U. S. A., o valoroasă carte de* „Meditaţii evanghelice" *(208 p.). O biografie a autorului şi o recenzie a cărţii face drd. Ivan I. Ilie în „Studii Teologice" (seria II-a, an. XXXVI, nr. 3—4, 1985, p. 287—288).*

● *„Caiete botoşănene" (nr. 4, 1985, p. 4) — suplimentul rev. „Ateneu" (acelaşi număr) publică un text de E. M. Cioran din* Précis de décomposition, *intitulat „Gînditorii amurgului", în trad. foarte bună a lui Emanuil Marcu. Iată cîteva mostre, care vor recomanda în acelaşi timp şi textul însuşi al lui Cioran, eseistul de notorietate mondială astăzi: . . . „Înţelepciunea este ultimul cuvînt al unei civilizaţii care piere, nimbul amurgurilor istorice, oboseala transformată în viziune asupra lumii, ultima toleranţă înaintea încoronării altor zei, mai proaspeţi . . .". . . . „a rezolvat problema propriei morţi . . . şi cu aceasta a suprimat orice problemă". . . . „Noi vedem marile sisteme abolite din cauza perfecţiunii lor ajunse la limită". . . . „Un zeu ameninţă oricînd la orizont. Sîntem la capătul filozofiei, tocmai pentru că consimţim la sfîrşitul ei. Să nu-i permitem zeului să se instaleze în gîndurile noastre, să mai păstrăm în noi îndoielile noastre, aparenţa de echilibru şi tentaţia destinului imanent, orice aspiraţie arbitrară şi fantastică fiind preferabilă adevărurilor inflexibile".*

● *Un eseu despre* „Speranţă, încredere", *găsim în rev. „Ateneu" (nr. 4, 1985, p. 15) sub semnătura lui Erich Fromm, în traducerea lui Călin Deac. Iată cîteva capitole: Ce* nu este speranţa?, Paradoxul şi natura speranţei, Încrederea. *Care este paradoxul încrederii? — „certitudinea incertului". „A spera înseamnă a fi pregătit în orice moment pentru ceea ce încă nu s-a născut, şi să nu disperi dacă nu există nici o naştere în tot cursul vieţii . . . Cei cu speranţă puternică văd şi nutresc toate semnele unei vieţi noi, şi sînt gata în orice moment s-o ajute să se nască". Întregul eseu e interesant.*

● *Parohia „Învierea Domnului" din Hamilton, Canada, publică sub conducerea pr. Nicolae Ciurea o revistă intitulată „Adevărul" (The Truth).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: *Pr. Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |